
UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 30 15 02 005 0

حجازاده محمد توفيق
مالكه ده عجائبى ايركوى
فالطه قرنيه اوه ١٩٨٨

اثر

همايوننامه باب اول

Bīdpā'ī. Turkish version. Hūmāyūnnām

مترجمى

مولانا على بن صالح در

Hūmāyūnnāme

ايكنجى دفعه اوله‌رق (ترقى) غزته سنه تفرقه
اوله‌رق درج اولنمشدر

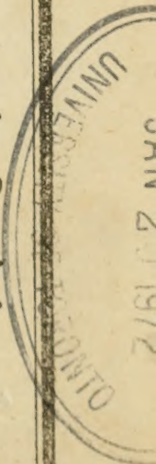
﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

حضرت حليم خلاق وحكيم على الاطلاق جلت حكمته كه وظائف لطائف حمد وثناسى بحكم «وان من شئ الا يسبح بحمده» جميع موجودات علوى وسفلينك زبانندە جارى ودائردر وفوائد موائد آلاء بى انتهاسى بر مقتضاى «واعطى كل شئ خلقه ثم هدى» تمام مبدعات سماوى وارضينك اجزاسندە سارى وسائردر

﴿ بيت ﴾

رموز آموز عقل نكته پيوند
شناسايى ده جان خردمند

كلام قديم كريم وكتاب لازم التقديم والتكريمندە

(حضرت)

حضرت رسالت پناه سلطان سریر «لی مع الله» نکته دان «وعلمك ما لم تکن تعلم» روشن بیان «انا افصح العرب والعجم» طوطی نوای «وما ینطق عن الهوی» معجز نمای «ان هو الا وحی یوحی» نبی مجتبی رسول مرتضی محمد مصطفی یه

﴿ بیت ﴾

محمد کا نبیانڭ سروزیدر
سپهر آفرینش اختریدر

صلوات الله وسلامه علیه وعلی آله وصحبه المقربین لدیه وعلی من تابعه وانتمی الیه هدایت طالبان مقاصد ارادت وعنایت قاصدان مطالب استفادت ایچون بو نوع خطاب مستطاب قیلدی واول دانش آموز «علمه شدید القوی» بطریق تعلیم مستمدان مکتب ادبی وقانون تفهیم مستعدان مدرسهٔ جهد وطلبی بو مثال اوزره عیان و بو منوال اوزره بیان یوردیکه «ادع الی سبیل ربك بالحکمة والموعظة الحسنة» بو کلام سعادت فرجامك مضمون میمون انجامی بودر که ای عالمیانه موائد عوائد صلاح و سداده صلا ویرجی وای ادمیانه مناهج مصالح معاش و معاده

یول کوسترجی بنده‌لری مضیق سقامتدن طریق استقامته دلیل حکمت ایله دعوت قیل و بکا اعتقاد ایدن عباده هاویهٔ هوادن روضهٔ رضایه موعظهٔ حسنه ایله هدایت قیل که نفوس سرکش تازیانهٔ حکمتدن غیریله رام اولمز وطباع خودپسند بندپند وقید نصیحتدن غیریله صلاح بولماز «ولو کنت فظا غلیظ القلب لانفضوا من حولك»

﴿ بیت ﴾

هر آن رائض که گردد توسنی رام
کند آهستکی با کرهٔ خام

نته که توسنان نوعنانی بی لکام ملایمت وبی شکیمهٔ ملاطفت رام قلمق متعسردر نفوس انسانی که قوای بهیمی وسبعی انلرك نهادنده غالب اولوب «ذرهم یأکلوا ویتمتعوا» مرعی سنده بی چون وچراچرا ایدرلر وزمام نهی منکر وحزام امر معروفدن ابا ایدرلر بی اعمال مهماز حکمت وبی استعمال تازیانهٔ موعظت منقاد ایلمك متعذردر

﴿ بیت ﴾

اولور حکمتله حاصل کام هر دل

اولور حكمتله حل هر امر مشكل
«ومن يؤت الحكمة فقد اوتى خيرا كثيرا» موعظهٔ
حسنه كه مأمور به‌در بر كلام جامعدر كه سامع اولنلر
قابليت واستعدادلرى حسبنجه اندن فائده مند اولورلر
مواعظ قرأنى ونصايح فرقانى كبى كه جامع اطوار
صورى ومعنوى وحاوىٔ اسرار دينى ودنيوى‌در
وسامع وقارى استعدادلرى مقدارى نظم درربار
ومعانىٔ كوهر نثارندن حصه دارلردر «واليه مال من قال»

﴿ بيت ﴾

بهار عالم حسنش دل وجان تازه ميدارد
برنك اصحاب صورت را ببوى ارباب معنى را

بو مقوله كلام سائر انبياء عظامدن على نبينا وعليهم
السلام هيچ بريسنه فائض ومنزل اولمامشدر
بلكه خاصهٔ حضرت ختميتدر كما اشار اليه صلوات
الله وسلامه عليه «اوتيت جوامع الكلم» وچون صدق
متابعت مورث كمال خصوصيتدر ومثمر تمام مناسبت
لاجرم امت بزركوارندن كه «كنتم خير امة اخرجت للناس»
سمتيله موسوملردر بعض خواصك طباعى مطرح
اشعهٔ انوار جامعيت واقع اولمشدر كه اول دخى

حضرتك مشكوة نبوت كبراسندن اقتباس اولنمشدر بو سبب ايله كلام جامعا كه ديرلركه ديدهٔ ارباب ظاهر مشاهدهٔ جمال ظواهر ومعانى سيله منوردر ومشام اهل باطن روايح حقايق وفوايح دقايق ايله كه ماوراى ظاهردن لايح اولور معطر اوله تا هر احد حوصله سى مقدارى خوان احسان بى كراندن بهره مند اولوب (مصرع) هيچ جوينده ازين درنرود بى مقصود * پس معلوم اولديكه چهرهٔ كلام زيور حكمتله نقدر اراسته وعذار هر موعظت كالكونهٔ جامعيت ايله نەقدر پيراسته اولور ايسه دل عاشقان كامل مشاهدهٔ جلواتنه زياده مائل اولور

﴿ بيت ﴾

هر كه زيباترست از خوبان

سوى او ميل بيشتر باشد

جملهٔ تصانيفدن كه قواعد تأليفى حكمت عمليه اوزره مبتنى اوله ومجموع رسائلدن كه مبانىٔ تصنيفى مواعظ حسنه يى مشتمل ومحتوى اوله كتاب كليله ودمنه دركه حكماى هند آنى طرز خاص اوزره تأليف ايدوب براهمهٔ حكمت شعار اوضاع جامعيتى نمط مخصوص

اوزره تصنیف بیورمشلردر لطائف حکمت وفضائله ظرائف لهو و هزل میاننده کمال اختلاف وار ایکن برطرفده امتزاج و بر حرفده ایتلاف و بروب طرز کلامی اکثر طباع اکه میل اتسون دیو امثال وافسانه اوزره وضع ایلمشلردر وزبان وحوش ولسان بهایم وطیوردن اصناف حکایات وروایات تقریر ایدوب انك ضمننده انواع فوائد حکمت ومیامن نصیحت مندرج قیلمشلردر تا عاقل تنصح ایچون مطالعه سنه بهانه وغافل تنزه ایچون داستان وافسانه قله ودرسی معلمه وحفظی متعلمه اسان اوله وفی الحقیقه اول کتاب حکمت نصاب بر حدیقه در که اشجار اسراری « وفیها ماتشتهیه الانفس وتلذ الاعین» ازهاریله منوردر واطراف کلزاری «مالاعین رأت ولااذن سمعت» نسایم عنبر نثاریله مطیب ومعطردر

﴿ نظم ﴾

هر نکته سیدر کل معانی
هر حرفی شکوفهٔ امانی
لفظی چو طراوت جوانی
معنی سیدر آب زندکانی

اول كان جواهر فضائل وآسمان درارئ فواضلك افاضه سی برمرتبه ده تام وكامل وعام وشاملدر كه ابتدای ظهورندن الی هذا الان هر زمان مستعدان مجالس ارادته ومستفيدان محفل سعادته تباشير انواری و بركات آثاری حاصل ومتواصلدر صحاف صنع جلد زر نگار افتابه رشتهٔ خطوط اشعه ايله شيرازه اورلدن انك عديلی بر كتاب كورلمامشدر ودبير تقدير اجزای دفتر شهور واعوام واوراق مجموعهٔ ليالی وايامه سلك ارتباطده انتظام ويرلدن انك نظيری برجريده مشاهده اولنمامشدر

﴿بيت﴾

لطافتده عديلی يوقدر الحق
نظيرين چشم احول كورمش انجق

اول كتاب شريفی حكيم روشن رای بيدپای برهمن رای جهان آرای دابشليم هندينك نامنه كه بعض ممالك هندك مالكی ايدی زبان هندی ايله تصنيف ايتمشدرامیدر كه مبادئ شروعنده سبب تأليفندن برشمه رقزدهٔ كلك تعريف اولنه حكيم مذكور بنای كتاب مزبوری برقاعده اوزره مبتنی قلمشدر كه

مسالك ضبط ممالكه سلوك ايدن حكام وملوكه احكام
احكام سياست و بسط بساط رعايت رعيتده
دستور العمل اوله وتربيت وتقويت اولياى دولت
ودفع ورفع اعداى مملكتده قانون مجمل وكار نامهٔ
مكمل اوله دابشليم اول كتاب فضيلت انتسابى قبلهٔ
مقاصد وعمدهٔ مطالب ايدينوب مفتاح مطالعه ايله
متصل افتتاح ابواب حل مشكلات وكشف معضلاتنه
مجد ومشتغل ايدى اول جوهر بى قيمت آنك زمان
دولتنده ديدهٔ عوام ناسدن بلكه عامهٔ خواصدن
خلوتخانهٔ صدفده كوهر شاهوار كبى مخفى ومستور
وصميم كاندن لعل بدخشان كبى هزار خون جكرله
يوزكوستروب هرناكسك كوش استماعندن دور ايدى
اندن صكره اولاد واحفادندن كه سرير سلطنته
جلوس ايدرلر ايدى آنك اخفاسنده همان اول قاعده يه
رعايت ايدوب اول طريقه كيدرلر ايدى بوجمله
ايله ينه اول عروس مشكين نقابك فوايح مناقبى روايح
كلستان كبى اطراف جهانى طوتمش ايدى وشمايم
شمائلى لطيمهٔ عطار كبى مشام مستنشقانى نسايم اخبار
وآثارى معطر ايتمش ايدى

قطعه

هنر چو مشك بود مشك اكر نهان دارند
زفيض رايحهٔ او مشام را اثراست
نمی شود بكل اندوده چهرهٔ خورشيد
زمان زمان اثر نور او زياده تراست

اكاسرهٔ عظامدن نوشين روان عادل زمانندە خواص وعوام ميانندە بوخبر اشتهار وانتشار بولمش ايدی كه خزائن ملوك هندده بركتاب واردر كه زبان بهايم وطيور ولسان حشرات ووحوشدن جمع ايتمشلردر وباب حزم وسياستده اول شرائط كه سلاطين تاجدارانه موافق ومناسب اوله ورعايت رعيت وحمايت مملكتده شول ضوابط كه جهانداران نامدارانه لازم وواجب اوله اول درج جواهر حكمتك مطاویٔ اوراقنده درج ايلمشلردر وآنی سرمايهٔ مواعظ ونصايح ووسيلهٔ منافع ومصالح عدايدوب نقد جد وجهدلرين اول قواعدك تحقيق وتلفيقنه خرج ايلمشلردر طبع شاهانهٔ نوشين روانده كه اشجار جويبار معدلت آنك باران جود واحسانيله طراوت بولمش ايدی وازهار كلزار نظام مملكت قطار امطار

(رأفت)

رأفت وعاطفتيله سيراب اولمش ايدى

{ بيت }

جهان گشت از عدلش آراسته

وزان رسم بيداد برخاسته

اول كتابك مطالعه سنه ميل تمام وشغف مالا كلام ظاهر اولوب برزويهٔ طبيب كه زيور فضل وحسبله آراسته وجمال كمال ادبله پيراسته مقتداى اطباء فارس ايدى فرمان نوشين روانله دارالملك هندوستانه متوجه اولدى ومدت متمادى آنده اولوب انواع حيل وتدبيراته تمسك ايدوب الف جهدله اول كتابى اله كتوردى والفاظ هندويى لغت پهلوى ايله كه اول زمانده سلاطين ايران اول زبانله تكلم ايدرلر ايدى ترجمه ايدوب خدمت نوشين روانه يتوردى وموقع قبول وشرف استحسان بولوب حضرت شاهده رتبه سى اقصاى كماله ايردى تسخير ثغور و بلاد وتسكين قلوب عباد واظهار عدل واحسان واصلاح امور جهانيانده بناى كار نوشين روان اول كتابك مقتضاى فحواسى اوزره ايدى نوشين رواندن صكره اكاسرهٔ عجم دخى آنك اخفاسى امرنده وتعظيمى بابنده شرايط

مبالغه‌یی تقدیم ایدرلر ایدی تا اول زمانه که خلفاء
عباسیه‌دن خلیفهٔ ثانی ابو جعفر منصور بن محمد بن علی
بن عبدالله بن عباس رضی الله عنهم اول کتابك مناقبن
ایشتدی انك مطالعه‌سنه رغبت تمام کوستروب
تحصیلنه جد واهتمام ایتدی ولطف حیله ایله اول
نسخهٔ پهلویئی اله کتوردی وامام ابو الحسن عبدالله
بن مقفع که سردفتر بلغای عصر وسرآمد فصحای
دهر ایدی بیوروب زبان پهلویدن لسان تازی‌یه
ترجمه ایتدردی هردم خلیفهٔ مزبور کتاب مذکوری
کمال حزمندن سلك مطالعه‌ده نظم ایدوب اساس
احکام خلافتی و بنای شرایط عدل ورأفتی اول
نصایح ووصایا اوزره وضع ایلر ایدی بعده ملوك
سامانیه‌دن ابو الحسن امیر نصر بن احمد سامانی
افاضل زماندن بریسنه امر ایدوب اول نسخه‌یی زبان
تازیدن لسان فارسی‌یه نقل ایتدردی ورودکی شاعر که
صناعت صیاغت شعرده ماهر ایدی اول جواهر
زواهره مثال سلطانی موجبنجه رشتهٔ نظمده انتظام
ویردی بردفعه دخی سلطان محمود غازی غزنوی
اولادندن ابو المظفر بهرام شاه بن سلطان مسعود که

ممدوح حکیم سنایی در بیوردی تا ابلغ الفصحا وافصح
البلغا ابو المعالی نصر الله بن محمد بن عبد الحمید آنی
طرز جدید اوزره نسخهٔ ابن مقفعدن ترجمه ایتدی
شول نسخه که حالیا کلیله ودمنه دیمکله مشهوردر
ترجمهٔ فاضل مز بوردر الحق عباراتی جان شیرین کبی
لذیذ واستعاراتی در ثمین ویا قوت رنکین کبی عزیز در
مجتهدان احکام بلاغت تعرف فصاحت وتمییز حصافت
کلماتندن مجتمعلر ومسند نشینان بارکاه انشا توصیف جزالت
ترکیب وبراعت عباراتنده متفقلردر اما ایراد لغات
غریبه والفاظ وحشیه دن تحاشی ایتمیوب طرز کلامی
محاسن عربیات اوزره طرح ایدوب الفاظ وعبارات
مغلقه‌یی سرحد اطنابه واستعارات وتشبیهات
مغرقه‌یی اکثار واسهابه یتشدردکی اجلدن خاطر
مستمع غرض کتاب وخلاصهٔ مافی الباب‌ی کما ینبغی
ادراک ایده میوب استماعندن اباقلور ایدی وطبع قاری
دخی مبادیٔ قصه‌یی مقاطعنه ربطدن قاصر واوائل
کلامی اواخری ایله ضبطدن عاجز قالور ایدی لاجرم
بو معنی سبب سآمت خاطر سامع وقاری اولوب
واستماعندن امتناع جمیع قلوب وطباعه ساری اولوب

قريب اولمش ایدی که کتاب مزبور بونفاسته زاویهٔ نسیانده، کسیف الخطیب متروك ومهجور قالیدی واهل عالم انك فرائد فوائدندن محروم وبی نصیب اولیدی الا بناء والیٔ ولایت هرا سلطان حسین بیقرا امراسنك سرخیلی امیر سهیلی التماسیله خطیب منبر فصاحت واعظ کرسیٔ بلاغت وصاف انشاء حقایق کشاف رموز دقایق الملتجی الی رحمة ربه الحافظ مولانا حسین بن علی الواعظ المعروف بالکاشفی عامله الله بلطفه الخفی کتاب مزبوره طرز خاص ولباس جدید کیدردی وزیبا رویان معانیسنه که تتق الفاظ مغلقه وحجب لغات غریبه ایله محجوب ومستورلر ایدی مناظر عبارات ظاهره وغرفات استعارات زاهره‌ده جلوه ویردی شول کتاب که حالیا بین الانام انوار سهیلی نامیله اشتهار بولمشدر مولانای مشارالیهك که سخنزانلق میدانئك شهسوار چالاکیدر (مصرع) کوهر دریای ادراك لطیف وپاکیدر ❊ حقا که اول کتاب فضیلت نشان برسهیل در که یمن یمن وسعادتدن درخشاندر وبرسحابدر که قلهٔ کوه فصاحت وبلاغتدن درافشان الفاظ دلفریبی

(شکر)

شكر لبلر كرشمه سى كبى شورانكيز ومعانئ تراكيب غريبى ترنج غبغبلر طره سى كبى دلاويزدر

نظم

حروفش چو زلف بتان چكل
همه جاى جانست ومأواى دل
معانيش در زير حرف سياه
درخشنده چون مهر وشن چوماه

سوادى كه كحل الجواهر معانى اندن عبارتدر بياض ديدۂ حوراده ير ويرلسه روادر وبياضى كه غرۂ صبح شادمانى اندن كنايتدر سواد چشم جهان بين اوزره وضع اولنسه سزادر

بيت

سزد كه كاتب ديوان سراى خلد كشد
سواد نسخۂ او بر بياض ديدۂ حور

بو ابيات رايق اول كتاب فايقك كه مطلع انوار حقايقدر درقامت والاسنه خلعت اولمغه لايقدر

نظم

صورت مجد وسعادت جامه سينه درطراز
معنيسى اقبال ودولت خاتمينه درنكين

عارض رنکین اشعاری قوغنج وفریب
طرهٔ مشکین الفاظی سراسر تاب وچین
نور حکمتله طلودر هر کلام کاملی
نیته کیم انوار علمیله دل اهل یقین

چون اول مخدرهٔ همایون تتق کوندن وجه مشروح اوزره الوان بوقلمون واثواب کوناکون ایله یوز کوستروب کا، جامهٔ هندی ایله غنج ودلال ایلرایدی وکا، لباس فارسی وقبای پهلوی ایله جلوه قلوب کا، حلهٔ تازی وشقهٔ حجازی ایله عرض جمال ایلرایدی اما بالای والاسی هنوز دیبای زیبای ترکی ایله آرایش بولمامش ایدی وفرق فرقدساسی اکلیل فلك فرسای لغت مزبوره ایله مزین اولمامش ایدی اکرچه که جمال باکمالی حلیهٔ انواع السنه ایله حالی ایدی اما پیرایهٔ خال وخط الفاظ ترکیدن خالی ایدی اول سببدن مدت مدید وعهد بعید ایدی که خاطره بوخاطره وسویدایه بوسودا دوشمش ایدی که اکر سپهر بی مهردن فرصت وایام بی ارامدن رخصت میسر اولورسه وکردون دون تلفیق اسباب تعویقده مسامحه قلورسه کتاب مزبوره نسخ مذکوره نك بریسندن خامهٔ

عربی عمامه ایله رومی جامه کیدرم تا اکثر ناس لباس
استیناسندن عاری اولمیه و عرایس غوانیء معانی سنه
تتق آل و معجر کلبرك مثال ترکیده جلوه ویرم تا عام
وخاص فرائد فوائد بی قیاسندن بی بهره قالمیه

﴾ بیت ﴿

لطافتنده اوله مقبول عالم
خلایق ایچره منظور و مکرم

هر چند که دهقان خیال بوستان آمالده بو امل نهالن
دکر ایدی اما شجرهء فؤاد ثمرهء مراد اولمدین تند
باد قضا برك و بارین دوکر ایدی ونوائب زمان بر
آن امان ویرمز ایدیکه خاطر بو عزمی امضایه متوجه
اولیدی و تیر باران احزان بر لحظه کوز آچدرمزدی که
ضمیر بو دینی قضایه رخصت بولیدی ناچار نطاق
وقت اعتناق فرصتدن قاصر اولوب چهرهء مقصود
و جمال مطلوب نقاب تعویق وحجاب توقف ایله
مستور و محجوب قالدی (مصرع) کی شعر تر
انکیزد خاطر که حزین باشد * تا اول زمانکه
بو بنده نك ریاض حالی رشحهٔ عنایت یزدانی ایله ریان
وحیاض آمالی باران عواطف صمدانی ایله ملأن

اولوب بلدهٔ محمیهٔ ادرنه‌ده که خال چهرهٔ ممالك وسواد نسخهٔ سبع اراندر حضرت سلطان عظیم الشان وخاقان نصرت نشان افتخار آل عثمان الملتجی الی رحمة ربه الرحمن ذو الباس الشدید والقلب الحدید السلطان السعید السلطان مراد بن السلطان محمد بن السلطان مراد بن السلطان بایزید طیب الله بنسایم الروح روحهم ووالی من غنایم الرحمة فتوحهم خیرات مبروره وحسنات مشکوره‌سندن جامع جدید جوارنده اولان مدرسهٔ عتیقه که محط رجال فضل وافضال ومهبط وفود عز واقبالدر بو احقر عبیده تفویض وتقلید بیورلدی ومشام جان ودماغ جنان اول شهر فردوس نشانك هوای عبیر افشانیله که غیرت نسیم تسنیم جناندر معنبر ومعطر اولدی

﴿ نظم ﴾

اسدی جان باغینه باد عطر سای ادرنه
فیض روح ایتدی فضای جانفزای ادرنه
دفع ایدوب دلدن غموم کهنه‌یی عیسی کبی
تازه جان ویردی دم معجزنمای ادرنه
غنچه کبی تنکلکدن درهم اولمشکن کوکل

كل كبی اچــدی نســیم دلـكشــای ادرنه
اول بقعهٔ مبارکه‌ده که محل اقتباس فضائل ومقـام
اقتناص فواضلدر ایام معتادهٔ معهوده‌می مدارسهٔ
فروع واصول ومذاکرهٔ منقول ومعقوله مصروف
ومبذول قلوب زمان تعطیلده که عقلك ساعات راحتی
وطبعك اوقات فتراتیدر زمانهٔ شــوخ چشمی شــکر
خواب ذهولده بولوب وحجرهٔ ضمیری آمدشدخیالات
متوالیه‌دن خالی کوریجك ســویدای دلده متمــکن
اولان ســودای پرســودی و بوتهٔ قلبــده خلاص
بولان نقود معهودی حالدن قاله وقوتدن فعله کتورمکه
نوابض همت حرکته کلوب ذهن ســقیم وطبع عقیم
ایله بو شــغل عظیمه شروع قلندی ونسخهٔ مولانای
مشــارالیه نسخ مقدمه‌یی کتب ادیان قدیمه کبی نسخ
ایدوب تراجم سابقه‌نك بازار رواجنی عقود بیــوع
فاســده کبی فسخ ایتدیکی اجلدن باعث اختیار اولوب
«الحكمة یمانیة» نکته‌سی مطلع انوار سهیلیدن اشــکار
اولدی

﴿ بیت ﴾

چون یمانیدر دیمشدر حکمت اول فخر جهان

طك دكلدر اولسه انوار سهيليدن عيان
چون الان شان لطافت نشان ابناى زمان برمرتبه‌ده
لطيف و برمثابه‌ده ظريفدر كه عرايس غوانئ معانى
منصهٔ الفاظده هنوز جلوه كر اولمدين حصول تمام
مراده وصول قصدايدرلر فكيف كه بعضى لغاتنى
تصحيحده تصفح كتاب وادراك معانى سنده فى الجمله
تأمل وتأنى يى ارتكاب ايدرلر لاجرم تأليف كتابده
عنان بيان شارع انشاء مترسلان ومنهاج تكلف
منشياندن معطوف قلنوب اثناى حكاياتده احاسن كلمات
عربيه‌دن بعض ايات ضرورى الذكر واحاديث مأثوره
واثار واشعار وامثال مشهوره اوزره اختصار اولندى
وبحكم (خير الكلام ماقل ودل مالم يكن عاميا شرقيا
ولاوحشيا غربيا) ثبات ابيات عربيه وايراد
لغات غريبه والفاظ وحشيه‌دن تحاشى قلندى تاديدهٔ
هر بينا بى نظر تعمق وتعمق نظر وصال غوانئ
معانى سندن بهره‌مند اولمق ميسر ودل هر دانا
بى تكلف تخيل وتخيل تكلف اول نازپرورد حرم حجرهٔ
خيالدن برخوردار اولمق متصور اوله ﴿مدح پادشاه
اسلام مالك رقاب الانام سلطان سليمان تخت وآصف

غلام مدالله ظلال خلافته على مفرق الانام وشد اطناب خيام سلطنته باوتاد الدوام ﴿ چون بو سلك جواهر كان كوندن دزن عيانه كلدى و بو درر زواهر حقهٔ ضميردن رشتهٔ بيانه چكلدى عقل پير خيال دبيره ايتدى اى ناظم كوهر كلم سبحانى و اى ناقب درر حكم لقمانى مقرردر كه هر دفتر كه خليفهٔ زمانك نام واجب الاحتراميله معنون اولميه ابتردر وهر سيم وزر كه پادشاه جهانك مهر سكهٔ مهرين جبينه اورميه فلس احمردر على الخصوص كه ممالك بحر و بر مسخر تيغ ظفر پيكريدر وتمام هفت كشور معسكر عسكر نصرت رهبريدر

﴿ بيت ﴾

بكرفت مملكت بحسام سراب رنك

از روم تا بهند ز بلغار تا فرنك

برخطه يوقدر كه پادشاه جهانپناه نام شريفنه خطبه اوقنميه وبر سكه يوقدر كه شاهنشاه اسمان دركاه داغ عبوديتى جبيننه قونميه

﴿ بيت ﴾

بشرق ذكر منيعش كنند بر منبر

بغرب مهر قبولش نهند بر دینار

پس بوزنابی كه پوتهٔ قلبده هزار رنج وتعبله تاب ویردك نیچون محك اعتبار افاضله اورمزسك تابله سن كه قابل سكهٔ قبول پادشاه عالیمقدارمیدر و بو كوهر نایابی كه كان ضمیرده خونابهٔ جكر پرتاب ایله آب ویردك نیچون بازار انظار ارباب فضائله عرض ایلمزسن تامعلوم قله سن كه لایق نثار خاكپای شهنشاه كردون اقتدارمیدر

﴿ بیت ﴾

در كه اولمایه شه عادل ایاغینه نثار
دوردر باشندن انك تاج قدرواعتبار

چون قوت خیال فرما نفرمای عقلدن بوامر واجب الامتثالی استماع ایتدی حكمنه اتباعی فرض عین بل عین فرض بیلوب ایتدی

﴿ قطعه ﴾

عقل نیكو مذكریست ترا
هرچه كوید بكوش دل بنیوش
اكرت خواجكی همی باید
بندهٔ عقل باش وحلقه بكوش

بناء على هذا الخطاب اول كتاب حكمت نصاب برسبيل
امتحان افاضل عاليشان میاننده اوراق كل كبی پریشان
قلنوب هرفاضل كه اول كتاب كلستان نشاندن
برقاچ داستان خاطر نشان ایتدی شهد مدحله رطب
اللسان اولوب زبان استحسانله ایتدی حقا بودرجد،
مسطور اولان حكم معارفدن مروی ومأثور (حرى بان
يكتب بسواد المسك على بياض الكافور) و بو درجد،
مندرج اولان دررلطایفدن منظوم ومنثور (حقيق
بان يعلق بخيوط النور على نحور الحور)

﴿ قطعه ﴾

صریر كلك تودر حل مشكلات امور
چنانكه نغمهٔ داود درادای زبور
جواهری كه بیفتد زساعد قلمت
برند دست بدستش برای كردن حور

بومنوال اوزره نیجه زمان میدان امتحانده داز
و بلاغت بیان و براعت معانیء بديع الشانی سخنوران
دوران میاننده مثل سائر اولوب ارآء صرافان جواهر
معارف واجماع نقادان صرهٔ لطایف بونك اوزرینه
منجر ومقرر اولدیكه بودرج كه درج جواهر حكمت

وبوجریده که برج دراری فضیلتدر تمثیلات سحر نکاری سرتاسر معانئ دقایق وحکایات لطافت شعاری صنایع مجازده بدایع حقایقدر چون جهاندارلق اطوارنده وشهریارلق احوالنده ورعیت پرورلك امورنده ومعدلت کسترلك رسومنده مصنف اولان سائر کتب ورسائلدن من کل الوجوه فایقدر بو درر شاهوار نثار خاکپای پادشاه کردون اقتدار اولمغه سزا وار ولایقدر (مصراع) سخن درست وتعلق بکوش شه دارد ❊ چون افاضل فضائلما بدن بو خطاب مستطابی کوش ایتدم وکلام درر بارلرین آوزهٔ کوش هوش ایدوب خطبهٔ کتابی بر پادشاه عالمپناه نام فرخندهسیله موشح قلوب بوز ربابی بر شهنشاه فلك دستکاه سکهٔ رخشندهسیله مشرف قلدم که اقدام نطق ومقالله معارج مناقب عظمت وجلالنه ارتقا ممتنعدر ونردبان قوت خیالله مدارج مراتب صفات کمالنه اعتلا محال

قطعه

پاینده بحر شوکتنك قطره در بحار
جنبنده مهر عزتنك ذره در جبال

روینن تن آتش غضبن کورسه آب اولور
خشمیله خون اولور دل سنکین سام وزال

پادشاه غازی شهنشاه صاحب مغازی مخرب ممالك انکروس مسخر جزیرهٔ ردوس قالع قلعهٔ بلغراد فاتح مدینهٔ بغداد قاهر قهرمان بغدان قاطع طغاة افرنج والامان

﴿بیت﴾

درکه عالمپناهی کعبهٔ امن وامان
سدهٔ دیوان سرایی قبلهٔ خلق جهان

پناه اهل ایمان شاهشاهان دوران سلطان صاحبقران

﴿بیت﴾

لطف وقهری خانهٔ پیمانهٔ رزق واجل
عفو وخشمی مایهٔ سرمایهٔ سود وزیان

السلطان ابن السلطان فخر آل عثمان سلطان سلیمان خان بن سلطان سلیم خان بن سلطان بایزید خان

﴿قطعه﴾

سرو اقبال ونهال دولتی سرسبز اوله
کلشن عمری کلینه ایرمیه باد خزان

دولتیله اوله دائم کامبین وکامیاب

نصرتيله اوله هردم كامكار وكامران
برشهنشاه دين دار ودين پرور در كه دامن نفس
مقدسی دنس كبائردن بلكه صغائردن مطهردر
ومشرب عقيدت پاكی خاشاك آراء باطله دن معرادر
ومشرع ذهن تابناكی شوائب ظنون واهيه دن
مبرادر وژنكار عقايد فاسده آيينهٔ ضمير منيرينه يول
بولمامشدر وزلال خاطر خطيری آزاء فرق ضاله ايله
مكدر اولمامشدر اعظم شاهان جهان ايدوكنه بو برهان
معظمدر كه سالك شاهراه مذهب حضرت امام اعظمدر
شريعت طاهره ده برحده دركه شاخ چنار سيم وزر
ازهاره دست درازلق ايتديكی سببدن مقطوع اليددر
وباد بهار ابكار كلزاره عشقبازلق ايتديكی اجلدن
زندان حبابده محبوس ومقيد در بنفشه نمام
اولديغيچون (مصراع) چقارديلر قفاسندن زبانن
ولاله زمام اولديغيچون (مصرع) قره قانه بويادیلر
دهانن * كل غنچه يه طبنجه اورديغيچون باشنه يومرق
اورديلر ومدام سرمست ومی پرست اولديغيچون
اياغنه تومرق اورديلر آينه ماه رواراه رو بروا ولديغيچون
بردار ايتديلر مشك عنبر بو اوله سينه برسينه

اولدیغیچون شهرهٔ بازار ایتدیلر عبهر نامحرملره نظر
ایتدیکیچون کوزینه میل چکدیلر سوسن زبان دراز
اولدیغیچون یوزینه نیل چکدیلر معدلت باهرهسی
برمرتبهدهدر که چنك پلنك دامن پوست آهودن ال
الشمشدر دندان کرك کلوی کوسفندله قان یلاشمشدر
یوز پلاس پشمینه ایله آهو چشم غزاللر عشقندن
درویش پوستپوشدر ببر لباس پلنکینه ایله سماع
وعظ شغال ونصیحت خرکوش ایچون سرتاسر
کوش اولمشدر کبوتر عقابله هم آشیانهدر میش
ذیابله همخانه وهمکاشانهدر روزان وشبان کوسفندان
صحرازاده بی شباندر لیل ونهار بازتیهویه هوادار وشیر
آهویه پاسباندر وبالجمله ایام معدلتنده زهر افعیٔ
ظلم واعتساف تریاك دواغیٔ عدل وانصافیله منعدمدر
وبنیاد جور بیداد قواعد نصفت ودادیله منهدم
نفحات شمال عدل شاملیله دماغ اطراف عالم معطردر
لمعات افتاب بذل کاملیله دیدهٔ اصناف بنی آدم منوردر
معمار عدلیله مقصورهٔ ربع مسکون معموردر ششپر
قهریله جور وستم چارسوی هفت کشوردن
دوردر

﴾ بیت ﴿

کمسه ایامنده اگر نایدن غیری فغان
کمسه هنکامنده کوچ چکمز انك الا کمان

بر پادشاه چاره ساز و یتیم نوازدر که

﴾ بیت ﴿

یوق زماننده یتیم آنك مکر در عدن
یوقدر ایامنده خونین دل مکر مشك ختن

ایام همایوننده سرودن غیری باغی باش قالدرمدی اول دخی زنجیر آبله مقیددر روزکار میموننده شمعدن غیری یاغی ایاغ اوزره کلمدی اول دخی عذاب نار ونار عذابده مخلددر شجاعتده اکا رستم دیمك ستمدر که رستم انك کمر بسته کمتر بنده سیدر وتهماس وسام وبهرام وعنقاس کمتر بنده سنك افکنده سیدر عظمتده جم دیمك غلطدر که سنك قهریله نیجه جملر جام وجودین شکست ایتمشدر سخاوتده حاتم دیمك خطادر که دست بذلیله نیجه حاتمك دفترین طی ایدوب صیت وصدای جودن پست ایتمشدر بسط مملکتی بر درجه ده در که ملك سلیمان مسخر مورچهٔ کوهر تیغ ظفر پیکریدر ودائرهٔ قلعهٔ اسمان مرکز ماهچهٔ علم

نصرت رهبر يدر مملكت قيروان و خاوران مجموعهٔ
ممالك محروسه سندن ايكى ورقدر ومعدلت فريدون
ونوشين روان ديباجهٔ مآثر موروثه سندن بر سبق
كرهٔ زمين كوى چوكان پاى سمند كردون كرديدر
سبزه زار اسمان ميدان جولان خنك هامون نوردى
سطوت سلطنتى برغايتده در كه بشرهٔ كهر بانهيب
صولت پادشاهانه دن يرقاندر وآينهٔ افتاب بأس
سطوت شكوه خسروانه دن خفقاندر دركاه عالمپناهى
معفر جباه جبابرهٔ جهاندر وسدهٔ فلك اشتباهى
محدر شفاه اكاسرهٔ دوراندر حضرده قباب سراى
ميمونى حباب سپهر آبكونه همسردر سفردە كنكرهٔ
خيام همايونى ايوان كردونه برابر بلكه اندن برتردر
ديدهٔ كردون كردان شعشعهٔ چتر اسمان سايندن
خيره وحيراندر وجرم افتاب درخشان رشك سايهٔ
سايبان فلك فرسايندن سايه وش خاكه يكساندر
ماه مستنير قبهٔ مستدير خركاه فلك تدوير مهر تنويرندن
اقتباس نور ايدر وخيمهٔ كردون كردان پايهٔ رفعت
سايهٔ چتر همايونيله لاف ارتفاع اورسه دعواى زور
ايدر زر تمام عيار تانام مباركن جبيننه يازمدى تب تاب

پوتهٔ كدازدن خلاص اولمدی و درهم ودینار تا لقب
شریفن سكهٔ قبوله قازمدی شكنجهٔ پنجهٔ كازدن
نجات بولمدی قندیل زرنكار مهر وماه كاسهٔ مشعل
چراغیدر كه لیل ونهار آنده یانر كفار فجارك یوركی
یاغیدر رایت نصرت ایتی نهال سرودر كه میان بوستان
غزاده خون اعدا ایله پرورش بولمشدر سنجق ظفر
بیرقی شاخ كلدر كه كلزار كارزارده نسیم فتح وفیروز
ایله كشاده اولمشدر سنان نیزهٔ جان ستانندن
روان اولان قان غازهٔ چهرهٔ نوعروس غزادر وغبار
سم سمند جهان كرد عالم نوردی كحل الجواهر دیدهٔ
حور عین اولسه سزادر بیم تیغ سزاب رنكندن
افرنج رنجیده‌در كه شربت حنظل مرارت شمشیر آب
تصویر واتش تأثیرندن غیریله دوا میسر دكلدر ووهم
كرز البرز پیكرندن سرخ سر بردر دسرده‌در كه شراب
زهراب تیغ نیلوفرندن غیریله شفا متصور دكلدر
باد شمشیر ابداری دیار جان دشمن خاكساره اتش
اورمشدر اتش سنان تابداری خرمن حیات اعدای
بد كرداری باد فنایه ویرمشدر الف تیر ویای كمانی
اقبال ودولت روز افزونیچون ایو فالدر وباء كوبال

ودال كمندى دشمن خاكسارك بدحالى لكنه قوى دالدركارى اكثر شكارشكارى يكسر سر اعداى خاكساردر سفال سكان خونخوارى كاسهٔ سر كفار فجاردر آسيب تيغ رخشان برق فشاندن جان كردن كشان ايران و خراسان حيران وهر آساندر آشوب طوپ كردون كوپ صاعقه فشاندن ديار دريا باروقلاع وحصار افرنج خاكسار و يران وخاكه يكساندر

﴿ بيت ﴾

تيغى يلماننله ويراندر الامان ايللرى

رمحى اوجندن خراب ايران وتوران ايللرى

جوان بخت وآسمان تخت شهزادهلرى كه سعادت برجنك مهر رخشانيدر وسلطنت درجنك در دخشانى هر برينك خنصر سعادتى شايستهٔ خاتم سليمانيدر وفرق فرقدسالرى سزاوار تاج سلطانى وافسر جهانبانيدر چون جمله سى مصطفى خلق محمد خلقت وسليم نفس بايزيد همتدر بوخصلت عاقبت هر برى جهانكير وكشورستان اولمغه دليل وعلامت بلكه برهان وحجتدر

﴿ بيت ﴾

الهی چشم بددن دور ایله
قونك عمرینی معمور ایله

اصف آرا وزراسی که کواکب اسمان ایوان دیوان کیوان رفعتدر وآرای عالم آرالری شمع شبستان مملکت وفکر کشور کشالری حلال مشکلات ومبهمات سلطنت در صف آرا امراسی که رویین تن هیبت وتهمتن مهابت در هر بری بیشهٔ وغادهٔ برشیر بر صولت وپلنك غضنفر صلابتدر خدام درکاهی صاحب احتشام ومقربان بارکاهی واجب الاحترامدر خلدالله ملکه وسلطانه وافاض علی العالمین بره واحسانه ولازال رایات اقباله برياح الظفر منشورة وآیات اجلاله كالسبع المثانی مأثورة ومشهورة واطناب خيام خلافته مشدودة باوتاد الدوام وظلال عدله ورأفته ممدودة الی يوم القيام بونامهٔ فرخندهٔ اغاز خجسته انجام بعون الله الملك العزیز العلام

﴿ بيت ﴾

پادشاهك چون همايون نامه اولدی تمام
آکه ویردی هاتف غیبی همایون نامه نام

(والصلوة)

والصلوة والسلام على خير الانام محمد وآله الكرام وصحبه العظام ماتتابع الليالى والايام وتواتر الشهور والاعوام ﴿ مقدمه ﴾ اولا بلك كركدر كه مقاصد كتاب كليله ودمنه قواعد حكمت عمليه اوزره مبتنيدر حكمت عملى نفس انسانينك مصالح حركات ارادى وافعال طبيعى سنى علمدن عبارتدر بر حيثيتله كه انتظام احوال معاشنه مفضى ومتوجه اولدوغى كمالك حصولنى مقتضى اوله بو تقسيم اول ايكى قسمه منقسمدر برى اولدر كه هر فرده على الانفراد راجع اوله اكا تهذيب اخلاق ديرلر ايكنجى اولدر كه افراده بر سبيل مشاركت متعلق اوله بو قسم دخى ايكى يه منقسمدر برى اولدر كه مشاركت منزل وخانه ده اوله اكا تدبير منزل ديرلر ايكنجيسى اولدر كه مشاركت شهر و ولايتده يا اقليم ومملكتده اوله اكا تدبير سياست ديرلر كتاب مزبور اقسام ثلثهٔ مذكوره دن نوعين آخرينندن بعض فوائدى مشتملدر انده تهذيب اخلاقه متعلق احوال مذكور دكلدر الا على سبيل الاستطراد اگرچه بو اوراقده مكارم اخلاقدن بعضى ايراده مجال ميسر ايدى اما كتاب مزبورك اوضاع واوصافنه تغيير كلى كلسون ديو

ابواب كتابی زياده ايتمك مناسب كورليوب همان اول
منوال اوزره حكيم هنديدن روايت اولنمشدی ايراد
اولندی و كتاب مزكوردن ايكی باب اولكه ايرادنده
فائدهٔ كليه اوليوب اصل كتابده مدخلی يوغدی اسقاط
ايتمكده مولانای مزبوره اقتدا اولنوب ابواب كتاب
باقی قلان اون درت باب اوزره اقتصار اولندی وحكاياتی
اصل وفرعده مذكور اولان دستور اوزره رای
وبرهمندن سؤال وجواب طريقيله قيد كتابته كتورلدی
وايراد ابوابدن سابق اول حكايتله كه اصل الباب ومنشأ
مافی الكتاب ايدی افتتاح اولنق لايق كورلدی ومحل
اثبات ابوابده هر مقام كه بر حكايت ايراد ايدوب برمثل
انشا ايتمكه مناسب كوزيله اقدام جسارتله سالك
سبيل تصرفه اقدام اولندی هرچند كه بوبابده
بوفقير حقير الشان بالكه مطلقا تأليف كتابه
ارتكاب ايدن فضلای زمان قلت بضاعت وقصور
استطاعتارينه انصاف واقرار وزلات وعثرات
وهفوات وسقطاتلرينه اعتراف واعتذار ايدلر عاقبت
هدف سهام ملامت وسپر صمصام غرامت اولوب
البته حق وناحق مطعن هرجاهل واحق اولق مقرر

ومحققدر اما آنلر كه زيور كمال وهنرله آراسته و كوهر طبع فضل پرورله پيراسته اولوب قلب وقادله نقود فضائلك نقادى وديدۀ انصافله جواهر مآثرك صرافى اولەلر وفور فضل وهنرندن دوروموزيد لطف وكرملرندن بعيد دكلدر كه (من صنف فقد استهدف) تهديدى مقابله سنده (من انصف فقد استطرف) نكته سن تمهيد ايدوب مواضع زلاتده عين رضايى ممسوح وديدۀ بغضايى مفتوح طوتيەلر ومواقع عثراتده قلم اصلاح وحمل على الصلاحى دريغ ايتميەلر

﴿ مثنوى ﴾

ديدۀ انصاف چو بينا بود
در شمرد كرچه كه مينا بود

من خجلم از عمل خام خويش
تو بملامت مكنم سينه ريش

در روش جملۀ ازادكان
نيست روا طعنه برافتادكان

چشم هنر بين بود ازعيب پاك
بى هنر ازعيب كند زوچه باك

وعين الرضا عن كل عيب كليلة
ولكن عين السخط تبدي المساويا

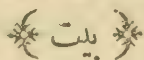
وفقنا الله لما يحب ويرضى وختم آمالنا وآجالنا بالخير والحسنى ومنه المستعان وعليه التكلان واليه الرجعى (باب اول) ساعى ونمامك كلام نفاق انجامندن استماعدن اجتناب وامتناع واجب ايدوكن بيان ايدر (باب دوم) بدكارلر كردار بدلرى مقتضاسنجه سزا وجزالرين بولوب شأمت عاقبت ووخامت خاتمتلرين بيان ايدر (باب سوم) احباب واصحابك فوائد موافقتن ومنافع معاضدتن بيان ايدر (باب چهارم) اعدانك احوالين ملاحظه ايدوب كمين مكر وكينلرندن امين اولمق جائز دكل ايدوكن بيان ايدر (باب پنجم) چهرهٔ مطلوب اهمال وغفلت سببيله وراى پردهٔ تعويقده مستور ومحجوب قالديغن بيان ايدر (باب ششم) آفت تعجيل ومضرت شتابى بيان ايدر (باب هفتم) حزم وتدبير وحيله وتزويرايله بلاى اعدادن خلاص اولمغى بيان ايدر (باب هشتم) ارباب حقددن اجتناب ايدوب انلرك قولنه اعتقاد وتملقنه اعتماد جائز دكل ايدوكن بيان ايدر (باب نهم) طريق صفح وعفوه

سـلوك افضل اوصاف ملوك اولـديغن بيـان ايدر
(باب دهم) طريق مكافاته جزاى اعمـال وسزاى
افعالى بيان ايدر (باب يازدهم) بركمسـنه زياده طلب
ايتمكله كندو محلنـدن ومنزل اولندن كير و قالديغن
بيان ايدر (باب دوازدهم) صفت حلم ووقار وتمكين
خاصهٔ ملوك وسـلاطينه زيبا خلعت ايدوكن بيان
ايدر (باب سيزدهم) ملوك عاليجنابه قول اهل غدر
وخيانتى استماعدن امتناع واجتناب واجب ايدوكن
بيـان ايدر (باب چهاردهم) انقلابات زمانه عدم
التفات وجميع احوالده قضاى رب العباده رضا وانقياد
لازم ايدوكن بيان ايدر (بعد از فهرست كتاب اول
حكايت كه منشاء كلمات واصل البـاب ايدى شروع
قلنـدى والتوفيق ممن بيـده ازمة التحقيق

﴿ حكايه ﴾

نقشبندان كارخانهٔ معانى تحرير كشان كارنامهٔ سخندانى
جوهريان بازار عجايب حكايات وصيرفيان دارالعيار غرائب
روايات خرائد جرائد اخباره حجلهٔ خيالده بوزيورايله
آرايش وعرايس نفايس اسماره منصهٔ مقالده بوزيب
وفرايله نمـايش ويررلركه سوابق قرون وسـوالف
سنين ده اقاصىٔ ممالك چين وماچينده برشهريار كامكار

و برجهاندار نامدار وار ایدیکه اسرار لوامع سبحانی
اساریر جبهه سنده ظاهر وانوار سواطع یزدانی
مطالع چهره سنده باهر ایدی دبدبهٔ کوس سطوتی
طاس آسمانه صدای بیم وباس وطنطنهٔ شکوه وشوکتی
مسامع جهانیانه طنین رعب وهراس ویرمشیدی
وسلاطین نامدار آستانهٔ آسمان مدارنده غلام
حلقه بگوش وخواقین رفیع المقدار عتبهٔ گردون
اقتدارنده خدام غاشیه بردوش اولمشیدی

فریدون حشمت وجمشید هیبت
سکندر شوکت ودارا مهابت

حاشیهٔ بساط دولت روزافزونی همیشه وزرای
صاحب رای وامرای لشکر آرایله آراسته وپای
تخت آسمان پایهٔ همایونی همواره فضلای فضیلت
پرور وحکمای هنرور ونصیحت گسترایله پیراسته
خزانه‌سی انواع جواهر واجناس نقود وافرایله مشحون
ولشکر جرار نامداری حد حساب وفذلك شماردن
بیرون ایدی نهال باغ شجاعت چشمهٔ تیغ خونبارایله
سیراب وچمن ریاض سخاوت رشحهٔ کف سحاب

ادرار یله شاداب اولمشیدی

﴿ نظم ﴾

شجاعتده نریمان زمانه‌ی
سخاوت برله دستان جهانه‌ی

وجودی ایله عالم خرم ایدی
سخاو عدلی ایله خوشدم ایدی

اول سرو چمن جاه و جلال وکابن کلشن مجد و اقباله همایون فال دیرلردی که عدل کاملیله فال رعایا همایون و بذل شاملیله حال فقرا غیرت ثروت قارون اولمشیدی درکاه معدلتپناهنده بر ملك نهاد آصف نژاد رعیت پرور مرحمت کستر وزیر جهانکیر و مشیر صاحب تدبیری وارایدیکه رأی عالم آراسی شمع شبستان مملکت و فکر کشور کشاسی حلال مشکلات سلطنت ایدی

﴿ مثنوی ﴾

چو رأی خرده‌دان درکار بستی
بیك تدبیر صد لشکر شکستی

چو کار مملکت را نظم دادی
بیك مکتوب اقلیمی کشادی

لشکر فرهنك کران سنکی کشتیء دریای آشوبی

کرداب اضطرابده ساکن قلمشیدی وتندباد صرصر
سیاستی بیخ بنیاد ظلم و بیدادی برباد ایتمشیدی
وتدبیر امور و ضبط ثغور وقیام مصالح جمهورده
صحایف آرای آصف بن برخیایه خط خطا چکمشیدی

﴿ بیت ﴾

آصف ازآن ملك راضبط انچنان کردی که او
کم کجا کردی سلیمان مدتی انکشتری

چون انك رأی خجسته سیله نظام کار ممالك رونق تمام
وبازار مهام خلایق رواج مالا کلام بولمشیدی
برحسب «الاسماء تنزل من السماء» خجسته رأی اکانام
اولمشیدی همایونفال هر امر ذی بال بلکه کلی
وجزوئی احوالده رأی عالم آرای خجسته رأیه مراجعت
یوروب نه اندن اجازتسز میل دیوان بزم ونه انکله
مشورتسز عزم میدان رزم ایلردی چون وزرای
صاحب رأی ممالك آرای موجبات فتح الباب مواهب
الهی وامارات دوام دلت شاهنشاهی ودلائل اساس
احکام جهانداری وعلایم ثبات حشمت وکامکاریدر
لاجرم سلاطین جهانکه فی الحقیقه اساطین بنیان
زمین وزماندر واجبدر که حل معاقد مهمات مملکت

وفتح مقاليد مبهمات سلطنتده وهنكام نظام امور
وقيام مهام جمهورده وزرای ثاقب ضميرلرك تدبير
اصابت پذيرلرينه مراجعت بيوروب بحكم « وشاورهم
فی الامر » قدم مباشرتی جادهٔ مشاورتدن منحرف
قلميه لرتا كه برموجب (ماتشاور قوم الاهداهم الله
لارشاد امورهم) نتايج افكار اصابت شعار ونسايج
آرای مملكت آرالری مقترن صلاح اهل عالم ومتضمن
نظام احوال بنی آدم اوله

(شعر)

عليك لمشورة فی المعضلات
فعقلان خير من الوحد
ولولا التعاون لم يستقم
امور المعيشة للفارد

مكر بركونكه شهباز آشيانهٔ طارم چارم مرغان شب
طيران انجمی مرغزار آسماندن تارمار و يوزروز شير
محلبدن غزال مشكين بال شب صحرای وجوددن
وادیٔ عدمه فرار ايتمشيدی همايونفال علی اسعد الحال
وايمن الفال خجسته رای وسائر امرای كشور آرايله
(مصراع) كالبدر حف بواضحات الانجم عزيمت

شکار وقصد صید مرغزار ایدوب فضای شکارکاه، مقدم میمون پادشاهیدن غیرت سپهر برین وکحل الجواهر غبار سنابك مواکب شاهنشاهیدن رشك دیدهٔ حور عین اولدی وکوش وحوش صدای دار وکیر وآواز نای تیر ونغمهٔ کمان وزخمهٔ سنانله طولدی هرطرفدن جوارح جانشکار کسسته مهارکاه، چاشنیکیر خون کور وکفتار وکاه ناف شکاف آهوی تیز رفتار اولوب یوز پلنکینه پوش مشاهدهٔ جمال شاهد وحوش وسماع ترانهٔ شغال وخرکوش ایچون سرتاسر دیده وکوش اولمشیدی وسك شیرمخلب شراب خون ارنب وغدای لحم ثعلب ایله دفع مرض جوع الکلب ایدوب باز بلند پرواز وشاهین کردن فرازکاه تیر پرتاب ودعای مستجاب کبی عروج ایدوب نسر طائر آسمانه قصد وکاه، قضای ربانی وشهاب آسمانی کبی نزول ایدوب نیشتر چنك خون فشانله رك شریان مرغاندن فصد ایلردی

مثنوی

برون جستند مرغان سبك خیز
بخون صید کرده چنك را تیز

در آمد چنگل شاهین بتاراج
نه طوطی ماند بر بالانه دراج
کمین بکشادن یوزان بهر سو
فرو بسته ره جستن بر آهو
ز سیر تازیان تیز آهنك
فضای دشت بر نخجیر شد تنك

(نثر) چون شیران فتاك هزبران هناك صحرایی جرند دن وهوایی پرنده‌دن پاك ایتدیلر همایونفال بساط انبساط شکاری ودفتر تفرج صحن مرغزاری طی ایدوب خیل وخدم وحواهشی وحشمه اجازت انصراف بیوروب شاه عالم وزیر محترم دخی آهسته جانب حرم باحرمت دارالسلطنه خرام ایتدیلر اتفاق اول زمانده طغیان حرات هوا ولهبان نائرهٔ کرما بر مثابه‌ده ایدیکه تف تاب آفتابدن حمل وجدی تنور آسمانده بریان وغایت التهابدن حوت وسرطان تابهٔ اضطرابده پیچان و بیجان ایدی حرارت ایام باحوردن وخوش وطیور محموم ومحرور ونکابت سموم وحروردن روز روشن شب دیجور اولمشیدی

﴿ نظم ﴾

آتش زده کشته کوه وکان هم
تفسیده زمین وآسمان هم
مرغان چن خزیده در شاخ
دررفته چرند کان بسوراخ

همایونفال خجسته رأیه ایتدی بوهوای گرمدن که کرهٔ خاك کورهٔ آهنکر وروی زمین معدن آتش کبی اشیانهٔ سندر اولمشدر نقل وحرکت خلاف مقتضای عقل وحکمتدر وظلال خیام همایونه التجا دخی دافع حرارت دکل ای وزیر ثاقب ضمیرنه چاره ونیجه تدابیر ایدرسنکه برزمان آسوده اولوب حضور ایدهوز وعنقای مشرق آشیانهٔ مغربه نزول ایدنجك بزدخی جانب مستقر جلال ومخیم عز واقبالمزه رجوع ایدهوز خجسته رأی ثنادرجنی آچوب وطبق دهانله دعا جواهرین خاکپای شاهه صاچوب ایتدی

بیت

ای آفتاب کشور وای سایهٔ خدا
اوستنده سایه کستر اوله شهپر هما

بندهلرك که سایهٔ لوای همای اسای سلطانی یه التجا ایتمشلردر شعلهٔ مشعلهٔ آفتاب جهانتابدن نه

باكلری واردر

بيت

چون سايبان لطف تو باشد پناه ما
ازتاب آفتاب حوادث چه غم خوريم

اماذات ساميصفات پادشاه كه بحكم (السلطان ظل الله) خلق عالم سايهٔ عدالتپناهندن خوش حال وحر مدر وحرارت هوادن كه مورث انواع رنج وصداعدر اجتناب عين صوابدر (مصراع) سلامت همه آفاق درسلامت تست* بن بنده بو مقامه قريب بر كوه غريب بلورمكه جوانمرد لر همتی كبی بلند و هنرمندلر رتبتی كبی عالی وار جمندرسر تاپا حلهٔ خضرا ايله صان طوطئ كويادر وروايح كل وفوايح سنبله رشك طرهٔ حورادر رياحين كلزاری انجم فلك كبی تاباندر وجد اول چشمه ساری انهار جنان كبی رواندر مرغان اشجاری طوطيان شيرين كلامدر وتذروان مرغزاری طاوسان ناز كخرامدر

بيت

طوطيلر اولور اندهٔ شكرخنده وكويا
قريلر اولوراندهٔ قرچهره وزيبا

صواب اولدر که عنان عزیمت اول صوبه منعطف
اوله تا بر لحظه سبزه کبی سایهٔ بیدده آسیب تاب
خورشیددن آزاده و برزمان سمن کبی لب جوی
و کنار چمنده خرم و آسوده اوله

﴿ بیت ﴾

برلب جوی نشین وگذر عمر ببین
این اشارت زجهان گذران مارا بس

همایونفال قول خجسته رأیله اول طرفه متوجه
اولوب طرفة العینده غبار سم سمندر خش شکوهله
دامن کوهی آستین اهل اقبال کبی بوسه جای
سعادتندان قیلدی بر کوه بلند کوردیکه قبهٔ همتی
ذروهٔ آسماندن کچورمش و سرتیغ سبزه فامی سپهر
زرنکار آفتابه یتورمش

﴿ بیت ﴾

یوجلمش ذروه‌سی عیوقه ایرمش
واروب چشم مه و خورشیده کیرمش

(نثر) کویا بر شیخ پروقار و بر زاهد تقوی شعاردر که
بر موجب ﴿ والجبال اوتادا ﴾ پای ثباتی دامن تمکینه
چکوب چشمهٔ چشم کریانندن سیل سرشکی دامن

دیاره روان ایتمش شاه کامکار مرکب براق رفتاری
برق وار بالای کوهساره سوردی وابر بهار کبی اطراف
کوهی طواف ایدوب هر جانبن کوردی ناکاه برفضا
پیدا اولدیکه وسعتده میدان امل کبی بیپایان وبرعرصه
بدیدار اولدیکه فسحتده زمان ازل کبی بیحد وبیکران
لطافت آب وهواده مشابه مرغزار جنان ونزهت
اشجار وبهجت ازهارده نمودار روضهٔ رضوان دایهٔ
غاذیه بنات نباتنه شیر حیاتله آب ویرمش ومشاطهٔ
نامیه زلف عذار ابکار ازهارنه شانهٔ اعتدالله تاب
ویرمش مرغان داودی الحان بنجرهٔ اغصان اشجارندن
کمان کروههٔ آفات حدثان فلک دواردن فارغ البال
وکلهٔ آهوی تاتاری مراتع سبزه زارنده کشاد خدنک
حوادث روزکاردن امین الحال صحن کلزارنده سلطان
کل خیمه قورمش وسرو وعرعر وچنار وصنوبر ال
قاوشدوروب قرشو طورمش دیدهٔ نرکسی چشم
دلدار کبی پرخواب طرهٔ سنبلی زلف نکار کبی پرتاب
بیدطبری سپاهیلری کبی کاکون جامه کیمش سرو
سهی عاویلر کبی سبز عمامه صارنمش زبان نسیم
مشکبار اسرار روایح کلزاری چارسوی عالمه فاش

ایتمش وگفتگوی بلبلدن حکایت رنك وبوی کل سمع سکان سراچهٔ جهانه یتمش

﴿ نظم ﴾

لطیف ودلکشا ایدی هواسی
روان بخشیدی آب جانفزاسی
قضا نقاشی اوراق کلی حل
ایدوب اول رقعه یه چکمشدی جدول
مزین ندی ریاحینیله دبدوز
آقردی چشمه ساری کیجه کوندز
کنارنده بنفشه لاله ایله
یوزین یوردی سحرکه ژاله ایله
سحر وقتنده طوتاردی جهانی
چکاوك غنه سی بلبل فغانی

(نثر) اوم غزارك میاننده بر غدیر بینظیر وار ایدیکه چشمهٔ حیوان کبی روان بخش وروح پرور وسلسبیل وکوثر انك صفاسی رشکندن مغبر ومکدر

﴿ بیت ﴾

روان اندران ماهیٔ سیم سیما
چو ماه نواندر سپهر منور

وزیر یوردی تا کنار غدیری سریر شاهیله تزیین ایدوب همایون نفسان مسند استراحتده آرام ایتدی ملازمان رکاب سعادت انتساب دخی هر بری بر کنارده ظلال اشجارده قرار ایتدیلر واول هوای هاویه مثالدنصکره بو منزل بهشت آیینی غنیمت شکرف بیلوب زبان حالله هر بری بو بیتی انشاد ایدوب ایتدیلر

﴿ بیت ﴾

یارب منم از بادیهٔ رنج والم

وارسته نشسته در کلستان ارم

شاه ووزیر بساط انبساطده مرکب سودای اسب وفیلدن پیاده اولوب ورخ همتی فرزین بند خیالات ودستبرد شهمات عرصهٔ تعلقاتدن سازاده قیلوب عجایب مصنوعات الهی وغرایب مبدعات نامتناهیده تأمل ایتدیلر وحمد وثنای ملك منان وصنایع بیزوالکه نقاش قدرتی لوح سنکین کهسارده کلك صنعله بو نیجه انواع نقش ونکار ونیرنك حکمتی دل سنکدن بودکاو نباتات رنکارنك اشکار ایتمشدر مؤدی قلدیلر کا اوراق کلستاندن بو بیتی تکرار ایدرلردی

﴿ بیت ﴾

نه بلبل بر گلش تسبیح خوانیست
که هر خاری بتسبیحش زبانیست

وکاه صفحات بهارستاند، بونقشه نظر اعتبار ایدرلردی

﴿ بیت ﴾

گاه سازد برگ گل را مرکب از باد صبا
گه نهد بر پای سرو از آب صافی سلسله

صحیفهٔ کتاب آبده، که (فاعتبروا یا اولی الالباب) خطیله محشی در (وفجرنا فیهـا من العیون) معناسن مشاهده قیلورلرایدی ولوح زمردین سبزده که (فانظر الی آثار رحمة الله) آیتیله محلی در (وجعلنا فیها جنات) تفسیرین مطالعه بیوررلرایدی مکراول حوالیده بردرخت عالی وارایدیکه قدمده ارم ذات العماددن دم اوروب ستون سفینهٔ نوح ایله توأم بلکه اندن دخی مقدم کچردی مدت متمادی ایدیکه برگ وباری دوکلوب سراصلعه وشاخساری قیریلوب یداقطعه دونمشیدی کمال کهنه لکدن یپراکبی حرکته بیمجال وتند باد صرصر حوادث روزکاردن بی پروبال اولمشیدی دهرهٔ دهقان دهر فصل وکسر

اصلنه آتش برردی ارهٔ نجار روزکار قطع تار و پودنه دیش بیلردی

بیت

شاهد باغست درخت جوان

پیر چوشد بشکندش باغبان

اکرچه که اول درخت اجوف مثال معتل خلال صحیح اعتقادلر کبی فارغ البال ایدی اما خیلی زنبور عسل ایله مالامال ایدی اتفاق بو حالده نظر همایونفال اول درخت غریب احواله مصادف اولدی وزنبورلرك هیئات غریب وحرکات عجیبن مشاهده ایدوب شور وشغبن کوردی وزیر جهاندیده‌دن صوردیکه بو مرغان سبکپروازك بو درخت حوالیسنده اجتماعندن سودی و بوهوام حزین آوازك نشیب وفراز مرغزاره آمد شدندن مقصودی ندر بونلر کیمك لشکر فراوانی و کیمك کمربستهٔ فرمانیدر

بیت

کیمك خدامیدر سالاری کیمدر

بو بیحد لشکرك سرداری کیمدر

بیت

ازین آمد شدن مقصود شان چیست
درین محرابکه معبود شان کیست

خجسته رأی دعا ایتدی وایتدی ای شهریار کامکار بونلر بر کروه شریفدر باعنفعت و بر طائفهٔ نظیفدر بیضرت بر مقتضای لطافت ونظافت ذاتیه که بو طائفه نك لازمهٔ صفاتیدر شرف وحی والهامله مشرفدر (واوحی ربك الی النحل) اندن عبارتدر وکمر بستهٔ امر الهیدرکه فرمان (ان اتخذی من الجبال بیوتا) اندن کنایتدر بونلرك یعسوب نام بر پادشاه بنامی واردر که خلقتده سائرندن جسیم واخلاقده مصدوقهٔ (انك لعلی خلق عظیم) در جمله سی انك شوکتندن برك بید کبی لرزان وصرصر سیاستندن اوراق خزان کبی ریزاندر اول بارکاه مربع وکاخ مسعده که قصر سدیر وخورنق کبی مکلف ومصنعدر قرار ایدوب ملاحظهٔ شکوه وشوکتی ومحافظهٔ جانب حشمتیچون وزیر وحاجب وچاوش ونائب ودربان و پاسبان نصب ایتمشدر ملازمان دولتی ومقربان حضرتی کیاست وفراستده وعلم هندسه ومساحتده برمثابه ده در که هر بری بیسطر

(ویرکار)

و پرکار و بی اره ومنشار متساویة الاضلاع متناسبة
الاوضاع برقصر مسدس طرح ایدوب اوستنه
رسقف مؤسس وضع ایدرلر که اکر سنمار معمار
وارشمیدس مهندس کورەلر ایدی انکشت حیرتی
دندان رشك غیرتله اصروب دفتر دعوای معرفت
صناعت هندسه ومساحتی دورەلردی چون رفع
قواعد قصردن متقاعد اولەلر امیرنحل زبان حالله
انلردن عهد واقرار آلور که زنهار نورانیت
لطافتلرین ظلمانیت کثافته مبدل قلیوب ذیل ودامن
طهارت ونظافتلرین لوث نجاستله آلوده ایتمیەلر انلر
دخی اول عهده بناء شاخ کل وکابن سنبل وازهارتازه
ورباحین پاکیزەدن غیریه قونمزلر واول ازهار
نظیفدن غدای لطیف تناول ایدوب درونهٔ معدەلرنده
هیولاء نباتیدن خلعت صورت مستعاره منخلع اولور
وعسل مصفی خلعتن کیوب برلعاب تازه وشراب
خوشمزه مجتمع اولورکه دارالشفای حکمتده ظروف
شربتی سربوشنده دفعاللالتباس فیه شفاء للناس
حروفی یازلمشدر چون خانه لرینه معاودت
وکاشانه لرینه مراجعت قلەلر دربانلر تلقی ایدوب

قوت شامه ایله جیب ودامنلرین تفحص وتجسس ایدرلر
اکر عقد عهد معهوده متمسك اولوب دامن
طهارتلرین آلایش نجاستدن پاك طوتمش اوله لر اجازتدر
حجرهٔ مسدس وخانهٔ مؤسسلرینه کیره لر واکر عیاذاً بالله
بو بیتك مضموننلدن که

﴿ بیت ﴾

دست وفا در کمر عهد کن
تا نشوی عهد شکن جهد کن

تجاوز ایتمش اوله لر وانلردن موجب نفرت ومورث
کراهت اولور رایحه احساس ایده لر فی الحال نیش زهر
آلوده تاروپود وجودلرین نابود ایدرلر ❊ اکر دربانلر
تغافل ایدوب برآلوده دامنه یول ویره لر مشام پادشاه
رایحهٔ کریهه یی استشمام ایدوب کندوسی بالذات واروب
بو حالی تفحص ایلر واول زنبور بخت برکشته یی
سیاستکاهه کتوروب اولا قتل دربان بعده سیاست
زنبور بی ادبه فرمان ایدر تا بو نوعدن بر فرددخی بو جنس
حرکت ایتمیه اخبارده کلمشدر که جمشید جهاندار
ایین دربان و پاسبان وتعیین حجاب ونواب وترتیب
تخت ومسندی انلردن آلمشدر ومرور زمان وکرور

ملوانله مرتبهٔ کماله ایرمشدرهمایونفال چون خجسته رأیك بوکلامن ایشتدی طبع لطیفی انلرك اساسی مشاهده سنه رغبت بیوروب اول درخت جانبنه متوجه اولوب کیتدی برزمان انلرك درکاه وبارکاه وشوکت وحشمت وقانون ملازمت واوضاع واطوار وحرکتلرین تماشا ایتدی برجمع غریب کوردیکه امر الهی یه فرمانبردار وسلیمان وار سمند هوایه سوار

﴿ بیت ﴾

جمله سی بر چراغه پروانه
هر بری خدمتنده مردانه

منازل منیعه ومواضع رفیعه ده قرار ایتمشلر واغذیهٔ لذیذه واشربهٔ پاکیزه اختیار ایتمشلر هیچ بریسی ابنای جنسنه ایذا وآزاره قصد ایتمز وهر بری کندو مرکزنده قرار ایدوب پرکار وار دائره سندن طشره کیتمز

﴿ بیت ﴾

خوشا سرفرازان کوتاه دست
بزرکان خرد و بلندان پست

خجسته رایه ایتدی عجبدر که بو هوامك نهادنده
سبعیت مرکوز ایکن بر برینه ضرر ایرکورمزلر
باخصوص که نیشلری وار نوشدن غیری نسنه
ویرمزلر وباوجود هیبت که بونلرك هیئتنده تعبیه
اولنمشدر تلطف و ملایمتدن غیری نسنه کوسترمزلر
اما آدمی زادهده بواوصافك خلافی مشاهددر که
اکثریا بعض بعضنه صددآزار واضرارده بلکه
جمیع ایامده بر برینه مقام ایذا وانتقامدهدر

﴿ بیت ﴾

دور نکر کز سر نامردمی
بر حذرست آدمی از آدمی

وزیر ایتدی ای پادشاه خردهبین وای شهنشاه روی
زمین بوجانورلر که نظر عبرتله منظوردر طبیعت واحد
اوزره مفطوردر ونوع انسان طبایع مختلفه اوزره
مخلوق ومطبوعدر بونلرك ترکیبنده روح وجسم ولطیف
وکثیف ونور وظلمت آمیختهدر ونقد ملك وملکوت
وحاصل علوی وسفلی قالب قابلرنده ریختهدر اول
اجلدندر که هر بری ایچون مستقلا بر مشرب و علی
حده بر مذهب ویرلمشدر « قد علم کل اناس مشربهم »

مصداقنجه بونلره هم عقول ملائكه‌دن بهره و يرلمشدر
وهم نفوس شياطيندن حصه روزى قيلنمشدر تا
هركس كه دست همتله حبل متين عقله متشبث اوله
(ولقد كرمنا بنى آدم) درجاتنه ترقى قيله واول شخص
فرمان نفس بدفرمايه مطيع اوله غايت رذالتدن دركات
(بل هم اضل) ده محبوس قاله

بيت

بهره ازملكت هست ونصيبى ازديو
ترك ديوى كن وبكذر بفضيلت زملك

واكثر ناس متابعت نفس خسيسله شقى وخبيس اولوب
حرص وحسد وحقد وغضب وظلم وستم وغيبت
ونميمه وسائر اوصاف خبيثه واخلاق ذميمه يه مظهر
اولمشدر

مثنوى

بيخردى چند زخود بى خبر
عيب پسنديده برغم هنر
دود شوند ار بدماغى رسند
باد شوند ار بچراغى رسند

همايونفال بومقال حكمت مألدن متنبه اولوب ايتدى

چون فطرت انسان واحوال نفس پرستان بیان ایتدیکك منوال اوزره در بنی آدمه صلاح اولدر که پای عزلتی دامن فراغته چکوب علایق خلایقدن متبتل ومتصل تزکیهٔ نفس وتهذیب اخلاقه مشتغل اوله‌لر باشد که اول واسطه ایله ورطهٔ خونخوار ضلالتدنکه منشأ اخلاق ناپسندیده در خلاص بوله‌لر (مصراع) زین میان کر بتوان به که کناری کیرند (نثر) سابقا کوش هوشمه یتشمشدیکه حضور وحدتده وفراغت عزلتده در حالیا عین الیقین بلدمکه اکثر اشخاص انسانیه ایله مصاحبت ومجاورت مارافعیدن زیانکار وانلرکله مخالطت ومعاشرت مخاطرهٔ حالت نزع روحدن دشوارایمش بعض حکمای تجرد شعار که کنج غار اختیار ایدوب اماکن قفارده روزکار کچورمشلردر مکر بو معنایه نظر اعتبار ایتمشلردر

﴿ مثنوی ﴾

قعر چه بکزید هرکو عاقلست
زانکه درخلوت صفاهای دلست
ظلمت چه به که ظلمتهای خلق

(میکریزد)

میکریزد عاقل از غوغای خلق
پس مرد بلند همته لایق بودر که قطع تعلق ایده
ماسوای خدادن وسراچهٔ قابن کندودن دخی
خلوت ایده فکیف که ماعدادن

﴿بیت﴾

خلوتی خواهم که دور چرخ اکرچون کرد باد
خاکدان دهر را بیز دنیا بد کرد من

خجسته رای چون همایونفالك بوحالن وقصدفراغت
واعتزالن مشاهده ایتدی وایتدی اکرچه زبان
الهام نشان جناب پادشاه کامیابدن صادراولان عین
صدق ومحض صوابدر فی الواقع صحبت سبب انتشار
خاطر واستیلای خواطر وعزلت موجب جمعیت باطن
وظاهردر نته که بیورمشلردر

﴿رباعی﴾

دانی که شب وروز که مجموع بود
آن کوشه نشینی که بمجمع نرود
در غنچه دل نازك کل باشد جمع
چون رفت درانجمن پراکنده شود

اما بعض اکابر دین وارباب یقین بشرط صلاح حال

مصاحب وقرين صحبتی خلوتدن ترجيح وكثرتی
وحدتدن تفضيل ايتمشلردر

﴿ بيت ﴾

خلوت ازاغيار بايدنی زيار
پوستين بهر دی آمدنی بهار

وفی نفس الامر صحبت سبب اكتساب فضائل وفواضل
ووسيلهٔ اقتباس آداب اماثل وافاضلدر

﴿ بيت ﴾

دست طلب ازدامن صحبت مكسل
تنهانشين موجب ديوانه كيست

(ولارهبانية فی الاسلام) حديثی مفهومندن دخی
معلوم اولان بودر كه فوائد صحبت عوائد عزلتدن
زياده اوله بنی نوع انسانه اختيار كنج خلوت
ومصاحبت ابنای جنسدن فراغتنه كيفيتله ميسر
ومتصوردر كه قهرمان قدرت ربانی جماعت افراد
انسانی آماج تير احتياج ايدوب هر بريسن برجهتدن
آخره محتاج ايتمشدر اول اجلدندر كه بونوع مدنی
بالطبع واقع اولمشدر يعنی طالب اجتماعدر وتدبير
اجتماع ومعيشتلری بمعاونت ومظاهرت محال و بقای

(شخص)

شخص ونوعلری بیمخالطت ومشارکت ممتنعدر (ع)
وسمیت انسانالالنك ذوانس *فرضا که افراد انسانیه‌دن
برفرد تدبیر غدا وترتیب لباس وسکناده استبداد وانفراد
قصد ایلسه اولا تکمیل آلات حداده وادوات نجاره که
تحصیل اعمال زرع وحصادا که متفرعدر اشتغال
ایتمك کرك مقرر در که اول زمانده اکا بیغدا بقا میسر
دکلدر وجمیع اوقاتنی اتمام مهماتنه صرف ایتسه
جمله سن دکل بلکه بعضنك دخی حقندن کلمك
متصور دکلدر کتب حکماده کلمشدر که هزار شخص
برکار واردر کار کرکدر که تا برشخص برلقمه نان افطار
ایلیه پس بو مقدماتدن معلوم اولدیکه تدبیر بقای
افراد انسانی معاونته متوقفدر ومعاونت بی اجتماع
محال ومظاهرت بیمخالطت ممتنعدر پس عزلت زمرهٔ
انسانی منافیٔ حیات وزندکانیدر بلکه مقولهٔ محالات
وقبیل ممتنعاتدندر کویا (سر الجماعة رحمة) بومعنایه
اشارتدر

﴿بیت﴾

بکیر دامن جمعیتی وکاری ساز
که هیچ کار میسر نشد به تنهایی

همایونفال ایتدی ای وزیر صافی ضمیر بیان ایتدیککك
معانی اکرچه خلاصهٔ علم وحکمت ونقاوهٔ دانش
ومعرفتدر لکن خاطره بو خاطره خطور ایدر که بو طائفه
محتاج اختلاط واجتماع اولیجق البته اختلاف مشارب
مفضئ نزاع وتباین مذاهب مقتضئ انقطاع اولسه
کرك زیرا که بعض بعضینه زور وقوت سببیله پامال
ومکنت حسبیله غالبدر هرآینه غالب مغلوبی ربقهٔ
طاعته چکمکه طالب واکثریا حاصلات غیری حوزهٔ
تصرفه کتورمکه راغبدر وتغالب مورث نزاع وعناددر
ونزاعك آخری انقطاع وعنادك عاقبتی فساددر

﴿ بیت ﴾

نزاع آنچنان آتشی برفروزد
که از تاب وتف هرچه باشد بسوزد

وزیر ایتدی ای شهنشاه حکمتپناه اندفاع اشکال نزاع
وجدال میسر وآنکچون بر تدبیر وقانون معین ومقرردر که
هرفردی علی الانفراد کندو حقنه راضی وقانع قیله
وتصرف ماعدادن دست تعدیسنه مانع اوله واول
تدبیره سیاست دیرلر آنك مداری رعایت قانون
عدالتدر که محافظهٔ حاق وسطدن عبارتدر یعنی مرکز

دائرهٔ اخلاق وشمائلدر وبحکم خیر الامور اوسطها
اطرافی مشتمل انواع رذائلدر نته که دیمشلردر

قطعه

میانهٔ طرفین از صفات چندانی
تفاوتست که ازآفتاب تا بسها
پس اختیار وسط راست در جمیع امور
بدان دلیل که خیر الامور اوسطها

(نثر) پادشاه ایتدی اول قانون سیاست که آنی ضبط
ورعایتله افراد بنی آدمدن ظلم وتعدی زائل واحوال
عالم صلاح واعتداله مائل اوله اول کیمدن مفهوم
ونه وجهله معلوم اولور وزیر ایتدی اول قانونك معینی
واول تدبیرك مبینی برفرد کامل ومکمل ومؤیددر که
فرستادهٔ حضرت عزتدر حکمای کزین اکا ناموس
اکبر وعلمای دین رسول وپیغمبر دیرلر قانون اوامر
ونواهیسی که فی الحقیقه صابون دنس معاصی ومناهیدر
ومصلح احوال عالم ومعدل اهواء بنی آدمدر چون اول
پیغمبر که واضع قوانین شرع مطهر در دار الملك آخرته
عزیمت بیوره اجرای قواعد دین واصلاح مصالح
مسلمین ایچون برسائس ضابطدن لابددر زیرا که

اكثر خلايق كندو حالنه لايق امور دن غافل ومتابعت هوا ومطاوعت نفس دغايه مائلدرلر لاجرم بونلرك ميانده برحاكم قاهر مهم ولازمدر كه قواعد امر ونهى پيغمبريكه شرع مطهر دن عبارتدر محافظت ايدوب قانون سياستى كما ينبغى رعايت قيله تاهم فرق ملت افسر دولتله سرافراز وهم لباس سلطنت طراز اعزاز شريعتله مطرز اوله كه « الملك والدين توأمان »

﴿ بيت ﴾

نزد خرد شاهى وپيغمبرى
چون دو نكينند در انكشترى

بو معناده بيورمشلردر

﴿ بيت ﴾

هم شرع زملك ارجمندى دارد
هم ملك زشرع سربلندى دارد

همايونفال ايتدى اول حاكم كه واضع شريعتدن صكره آنك وجودى لابدرنه حالت اوزره وضبط مملكت وملتده نه خصلت اوزره اولمق لازمدر خجسته رأى ايتدى حاكم مزبوره لازمدر كه قواعد سياسته واقف ودقايق عدالته عارف اوله والا دولتى صدد زوالده ومملكتى شرف

انتقالده اولور

بيت

سلطنت عدليله اولور پايدار
كار عالم عدلله بولور قرار

وواجبدر كه ترتيب مراتب انسانه تميز كاملى وتقدير مقادير اشراف واعيانه وقوف شاملى اولوب بلكه نيچه طائفه‌يى تقويت وتربيت ايدوب انلر ايله مخالطت ومعاشرت ايتمك مناسبدر ونيچه كروهى مقهور ومغلوب قيلوب مصاحبتلرندن مجانبت كوسترمك فرض وواجبدر زيرا كه ملازمان عتبهٔ سلطنتدن آز كمسنه واركه كمر عبوديت سلطانى ميان جانه چكوب سعادت دنيا ونجات عقباى پادشاهه سعى ايليه بلكه اكثرينك رعايت قاعدهٔ ملازمتدن غايت غرضى جلب ملاذ ومنافع ياسلب مضار ومكارهدر وولى نعمتنه بيك مضرت مترتب اوله‌جق يرده كندو نفسنه بر منفعت تصورايتسه هزار بار كندوجانى راجحدر

بيت

لاف زنان كرتو عزيزى شوند

جهد كنان كزتو بچیزی رسند

چون آنلرك مدار حالى حرص وطمع اوزره در يمكن كه بعضينك سينه سنده بعض آخره كينه اوله واول طائفه كه آستان سلطاندن انلرك فوائدى بو كروه عوائدندن زياده اوله رشك ايدرلر چون مابينلرنده حقد وحسد پيدا اوله انواع ازار وايذا واصناف عداوت و بغضا ظهوره كلوب انواع حيله ايله قضاياى كاذبه يى صورت صدقده كوسترلر وامور باطلهٔ غير واقعه يى معرض واقع وحقده عرض ايدرلر چون پادشاه حليهٔ احتياطدن عاطل اوله وكلام ارباب غرضى سمع قبول ايله اصغا ايدوب تفرس احوال وتفحص اوضاع وافعالده متكاسل اوله شررشعلهٔ احتلال برمرتبه ده ارتقاع واشتعال بوله كه (ع) باران دوصد ساله فرونشاند

﴿ مثنوى ﴾

منه كوش برقول صاحب غرض
كه از كينه درسنيه دارد مرض
بهم برزند عالمى در دمى
پريشان كند در دمى عالمى

اما پادشاه چون بیداردل وهوشمند وآگاه ضمیر وخرد مند اولوب غور مهماته بسیار فکرله وصول وکلیات وجزئیاته قوت ذهن ووفور درك ایله احاطه وشمول قصد ایلیه وفروغ راسته ظلام دروغدن امتیاز ویروب استماع کذب صریح واصغاء افك فضیحدن احتراز قیله هم دنیاده بنای سلطنتی رخنهٔ خللدن امین وهم عقباده فائز دولت نجات ودرجات علیین اوله

﴿ مثنوی ﴾

هر که درین خانه شبی داد کرد
خانهٔ فردای خود آباد کرد

داد کری شرط جهانداریست
دولت باقی زکم آزاریست

هر پادشاه آگاه که اساس سلطنتی قواعد حکمت وقانون عدالت اوزره طرح ایدوب مواعظ علما ونصایح حکمایی بنیاد امورنه پیشنها دقیله هم مملکتی معمور وآبادان قاله وهم رعیتی خوشدل وشادان اوله نته که رای اعظم دابشلیم هندیکه بنای سلطنتی حکیم بیدپای برهمنك قواعد نصیحتی اوزره مبتنی قیلوب

اندن سلاطینه لایق آیین واطوار تحقیق ایتمشیدی
لاجرم مدت مدید، کامکار وکامرانلقده روزکار
کچوردی چون فضای غروردن سرای سروزه انتقال
ایتدی نام نیك وذکر جمیلی یادکار قودی کیتدی

﴿ بیت ﴾

جهان غوغالری برآد ایچوندر
سنك اولدر قلانی یاد ایچوندر

﴿ بیت ﴾

هرچند فکر میکنم ازهرچه درجهان
نام نکوست حاصل ایام آدمی

همایونفال چون رای دابشلیم وبیدپای حکیم خبرین
ایشتدی غنچهٔ تازه کبی که هنکام سحرده تنسیم نسیم
صبادن تبسم ایدر چمن فرح وبساط نشاطده، شکفته
وخندان اولوب ایتدی ای خجسته رأی مدت مدید
وعهد بعیددرکه سودای قصهٔ برهمن ورای سویدای
دلمده، متمکن وانلرك حیالات مقالات وملاقاتی خلو
تخانهٔ ضمیرمده جایکیر اولمشدر (ع) عمریست که
سودای سرزلف تو داریم * چندانکه رسم تفحص ده سعی
بلیغ وهرچند که کیفیت احواللرین استفسارده جهد

بیدریغ ایتدم اول قصه دن برحصه بوله مدم واول خبردن براثر بیله مدم

﴿ بیت ﴾

یاهیچ کس نشانی زان دلستان ندید ست
یامن خبر ندارم یا او نشان ندارد

واول زماندن الی هذا الان منتظر وحیران ایدمکه انلرك نام ونشانی کیمك دهانندن کوش هوشمه ایره وپیوسته دیدهٔ ترصدی شاهراه انتظاره قویوب نکران اید مکه بو حالك جمالی نه جانبدن یوز کوستره

﴿ بیت ﴾

کوش بر آواز دارم مژدهٔ زان لب کجاست
دیده بر راهست یارب پرتو دیدار کو

حالا بحمدالله تعالی معلوم اولدیکه وزیر بزرکوار بو احوالدن خبردار وبورموزدن واقف اسرار ایمش فحمداثم حمدا ثم حمدا

﴿ بیت ﴾

آخر دلم بآرزوی خویشتن رسید
انچه ازخدای میطلبیدم بمن رسید

امیدوارمکه بی توقف بنی مقالات رای وبرهمندن

بهره منداید‌سن ومنت دارمکه اول قلائد نصیحت وفرائد پندی کردن جانمه بند وکوش اذعانه پیوند اید‌سن تاسکابو واسطه ایله اداء حقوق نعمت حاصل اوله واول مواعظ ونصایح استماعیله بزدن دخی رعیته انواع فوائد ومنافع واصل اوله بر کلامکه انك مجرد تکلمی سبب اداء شکر نعمت واستماعی خاص وعامه فائدهٔ تام ومنفعت بینهایت اوله ظاهردرکه بغایت متین ومتبرك اولسه کرك

﴿ نظم ﴾

زبان خردمند روشن روان
کلید در کنج حکمت بود
در کنج بکشا ونقدی بیار
که اورا عیار نصیحت بود
نصیحت بدان وجه کویا ملوك
که دروی صلاح رعیت بود

«آغاز داستان دابشلیم و پیدبای حکیم» وزیر روشنضمیر وراست تدبیر زبان فصاحت ودهان بلاغتله احوال رای وبرهمنی تقریره شروع ایدوب ایتدی

﴿ نظم ﴾

ای شهریار دهر وشهنشاه روزکار
اوستکده سایه کستراوله لطف کردکار

اجرام رام بخت بکام وفلك غـلام
دولت مطیع حکمك اوله روزکار یار

طوطیان شکرستان حکایات داستان سرایان بوسـتان روایاتدن کوش هوشمه یتشدی که معظم بلاد سـواد هندده که خال چهرهٔ ممالکدر برپادشاه بیدار بخت وفیروزروز ورای جهان ارای رعیت نواز ومظـالم سـوز وار ایدیکه کردن عروس سلطنت حلیهٔ بذل ومعدلتی ایله آراسـته وچهرهٔ مخدرهٔ مملکت کلکونهٔ حکم وسـیاستیله پیراسته صفحهٔ عالمی مصقلهٔ عدل وداده ژنکار ظلم وبیداددن زدوده قیلشیدی وکافهٔ جهانیـان ظل ظلیل مرحمت ومعدلتنـده آسـوده اولمشیدی

﴿ بیت ﴾

بنـور عدل اطراف جهان را کرده نورانی
بلی ازعـدل روشن کردد آیین جهانبـانی

اول پادشـاهه رای دابشـلیم دیرلردی انلرك لغتنده معناسی پادشـاه عظیم دیمکدر بر بزرکوار ایدیکه قلعهٔ

سپهر زرنکار بوسمو درجه ورفعت مـدار ایله قلهٔ کوه شکوه وعظمت ووقارنه یترایدی وغایت علو همت ونهایت غلو شهامتدن معالی امور وعظایم مهماتدن غیریه التفات ایتمزدی هزار قلاده‌لی پیل دمانی وارایدیکه فیل ابرهه انلرك سطوت وصولتنه نسبت بر پشهٔ ناتوان ایدی وعدد مردان کارزار ودلیران کارکذاری بیحد وبیکران ایدی وحشمت موفوری ومملکت معموری ورعیت مسروری وارایدی (ع) آنچه شاهان همه دارند تو تنها داری ۞ بو استغنا وعظمتله رعایا بیننده بنفسه فصل خصومت ایلردی وغورکار واحوال دیاره بالذات مطلع اولمق دیلردی

﴿ بیت ﴾

دست رعایت زرعیت مدار

کار رعیت برعایت سپار

چون چهرهٔ مملکتی حلیهٔ عدل وسیاستله حالی وساحهٔ ایالتی اعدای دولت ومدعیان ولایتدن خالی قیلدی فراغت خاطر ایله هردم بزم عیش وعشرتده خرم اولوب کامکار وکامیاب روزکار کچورردی وهموراه مجلس معارف بار وعوارف نثارنده ندمای حکمت

(شعار)

شعار وحكمای فضیلت اشتهار حاضر اولورلردی ومحفله لطائف کلمات وزیور مناقب مکارم صفاتله زینت ویررلردی بر کون مسند عزتده اوتوروب جشن پادشاهانه آراسته قیلدی واغانیء غوانیه‌دن نیل امانی ونصاب شادمانی حاصل قیلوب سواقیء جاریات وجواریء ساقیاتدن کام دل وداد وقتن الدی

﴿ قطعه ﴾

مهیا اولدی بزم خسروانه
چالندی هر طرف چنك وچغانه
کمش ساغردن وزرین قدحدن
سماط بزم دوندی کهکشانه

شاه کردن فراز چون زخمهٔ سازونغمهٔ مطربان خوش آوازدن استیفای التذاذ ایتدی استماع داستان حکمته اهتزاز ایلدی وچون تماشای رخسار رنکین مهرویان زهره جبیندن فراغت قیلدی مشاهدهٔ جلوات کلام نصیحت انجامه رغبت بیوردی

﴿ بیت ﴾

غذای روح حیوانی یئلدی
سماط بزم روحانی چکلدی

وحکمای بزرکوار وندمای فضائل دثاردن تفاصیل محاسن اوصاف واحاسن اخلاقی استنطاق واستفسار ایدوب کوش هوشنی جواهر آبدار کلمات حکمت نثارله که نمودار درر شاهوار در مقرب ومشنف قیلدی (ع) سخن درست وتعلق بکوش شه دارد * پس انلردن هر بری صفات حمیده‌دن بر صفت وخصال ستوده‌دن بر خصلت تعریف وتوصیف قیلدی تا بحکم « الکلام یجر الکلام » برحسب اقتضای حال ومقام جواد کلام میدان جود وکرمه خرام ایدوب فنون سخن بو بابده ذوشجون اولدی

﴿ بیت ﴾

شی بحیثه ابد اعیان کن فیکون
حدیث زلف تو میرفت الحدیث شجون

آخر خلاصهٔ اقاویل حکما ونتیجهٔ آرای ندمای حکمت انتما بونك اوزرینه منجر اولدیکه اشرف اخلاق واجل اوصاف صفت جوددر * ولهذا معلم اولدن منقولدر که جودا جود صفات ذات واجب الوجوددر زیرا که جود بینهایتی جملهٔ موجوداته واصل وکرم بیحد وغایتی مجموع مخلوقاته شامل وحاصلدر

(وصاحب)

وصاحب نبوت كبری بیورمشلردر كه جود برنهال
طوبی مثالدر كه چمن جننده بتمش وكنار جویبار
كوثرده نشوونما بولمشدر (السخاوة شجرة فی الجنة)

﴿ بیت ﴾

دیمش اول كیمسه كیم خیر البشر در
سخاوت جنت ایچره بر شجر در
وحدیث نبویدر كه (الجنة دار الاسخیاء)

﴿ نظم ﴾

مایهٔ توفیق كرم در كرم
كنج یقین ترك درم در درم
كنج رواندن صورر ایسك نشان
كنج روان بذل رواندر همان

رای چون بو مسئله یه واقف اولدی عرق جود جبلی
ورایحیت اصلیسی حركته كلوب بیوردی تادر كنج
كرانمایه یی آچوب خاص وعامه صلای انعام ایتدیلر
وشهری وغریبی نصیب تمامله غنی ومحتاج وفقیری
عطای عمیم ایله ابنای جنسندن مستغنی قیلدیلر

﴿ بیت ﴾

زابر كفش شدروان قطرهٔ باران جود

شست وشخ احتیاج از ورق روز کار
اول کون تمام آفتاب تابان کبی زر افشانلق و بخت تازه
ودولت جوان کبی کامرانلق ایتدی تا اول زمانکه
سیمرغ زرین جناح خاوران عزم آشیانهٔ قیروان
ایدوب غراب شب سیاه چهره بال ظلمتی اطراف جهانه
سایبان ایتدی

﴿ بیت ﴾

کونك پیمانه سی طولدی شب اولدی
افق برله شفق لب برلب اولدی

پادشاه سر فراغتی بالین استراحته قودی وخیل خواب
سپاه حواس وقوای دماغنه شبخون قیلدی

﴿ مثنوی ﴾

صونوب ساغر الینه ساقیٔ خواب
ایدوب نرکسلرین اول بادهٔ سیراب
کلستان مثالی قیلدی سیران
ریاحین خیاله قالدی حیران

نقشبند خیال عالم مثالده بوصورتی تصویر ایتدیکه
بر پیر نورانیکه سمت صلاح سیماسنده پیدا وعلامت
کرامت ناصیه سنده هویدا ایدی کلدی ورایه ثنا

ایدوب ایتدی بوکون حسبةلله مبالغه مبلغ نفقه
ویردك وطلبا لمرضاته برخزینهٔ کرانمایه صدقه قیلدك
ایمدی علی الصباح که شهسوار میدان آسمان توسن
خنك کردونه سواراوله سندنخی قدم عزیمتی رکاب
سمند دولته قویوب جانب شرقیٔ دارالسلطنه
توجه ایله که خزینهٔ رایکانه وکنجینهٔ شایکانه اله
کتورسك کرك واول کنجینه یه اقتدار ایله پای
مباهاتی فرق فرقدانه وسر مفاخرتی ذروهٔ آسمانه
یتورسك کرك زای چون ترجمان عالم غیبدن بو بشارتی
ایشتدی حجاب خواب وپردهٔ غفلت بصر بصیرتندن
کتدی وخیال کنج ومژدهٔ پیر سخن سنج ایله شاد
اولوب زبان حالی بو بیتی انشا وانشاد ایتدی

بیت

خیال کنج می بیند چراغم
نسیم دوست می یابد دماغم

وشرط طهارتی رعایت ایدوب قاعدهٔ شریعتلری
اوزره مراسم عبادت ولوازم شکر نعمتی اقامت ایتدی
تااول وقتکه کنجور قدرت مفتاح مشیت ایله قفل
خزانهٔ افقی آچدی ودست زرافشان آفتاب مخزن

فلکدن نقود انجمی زیر دامن شعاعه صاچدی

بیت

بامدادان که صبح سیم اندود
ازدر کنج قفل زر بکشود

شاه امر ایتدی برسمند رهوار وبادرفتاری زین زر ولکام پرکوهر ایله مرتب واحضار ایتدیلر وطالع میمون وطائر همایون ایله سوار اولوب مشرق صوبنه متوجه اولدی

بیت

دولت واقبال آنکه در رکاب اندر رکاب
نصرت وتأیید انکه در عنان اندر عنان

چون حدود عماندن عرصهٔ صحرا وبیابانه یتدی هرجانبه نظر صالوب مقصود معهوددن خبر طلب ایتدی بو اثناده ناکاه برکوه پرشکوه کوردیکه کمند نظر عقدهٔ کمرکاهندن تجاوز ایتمز ونردبان هوا کوشهٔ بام رفعتنه یتمز

بیت

اولمشیدی سمایه همسایه
منزل اوجه ذروه‌سی پایه

دامن کوهده برغار تاریك کوردیکه برپیر روشنضمیر

درغارده، اوتورمش ویارغار کبی زحمت اغیاردن قورتلمش

﴿ بیت ﴾

باخبر و بی خبر از هرچه هست
سوخته وساخته باهر که هست

چون نظر پادشاه اول عارف وآگاهه راست کلدی قلبی مصاحبتنه راغب وخاطری مجالستنه طالب اولدی پیر صافی ضمیر چون شاه جهانگیری کوردی صفحهٔ چهرهٔ منیرندن نقش مافی الضمیرن اوقیوب زبان نیازله ایتدی

﴿ بیت ﴾

ای تراسلطنت عالم جان داده خدای
منزل تست دل وذیده فرود آی ودرآی

شاها اکرچه کلبهٔ اخزان در دمندان قصر زرنکار مقابله سنده محقر و کنج زاویهٔ محنتزدکان ایوان کردون مدار شهریار کانکاره نظرا امر مختصردر فاما (ع) قدیمی رسمدر معهود عادت (نثر) پادشاهلر حال فقرایه نظر مرحمت ایدوب کوشه نشینلری دم وقدم ایله نواخت ایده کلمشلردر وآنی تتمهٔ اخلاق حمیده

واوصاف پسندیده دن عد ایلشلردر

﴿ بیت ﴾

نظر کردن بدرویشان منافئ بزرکی نیست
سلیمان باچنان حشمت نظرها داشت باموش

دا بشلیم کلام درویشی سمع رضا ایله اصغا ایدوب
مرکبندن پیاده اولدی ودرویش خیراندیشك انفاس
مبارکیله استیناس ایدوب استمداد همت قیلدی

﴿ بیت ﴾

شهك کراختر اولسه درتاجی
دعادرینه واردر احتیاجی

استیفای مصاحبتدنصکره عزیمت مراجعت ایدیجك
مجاورغارزبان اعتذار ایله ایتدی

﴿ بیت ﴾

از دست من کدا نیاید
مهمانئ چون تو پادشاهی

امامحضر بریادکارم واردر که طریق ارثله پدرمدن
انتقال ایتمشدر خاکپای پادشاهه نثار ایلرم اول
برکنجنامه‌در ومضمونی بودر که بوغارك کنارنده بردفینهٔ
کران واردر که نقود جواهری بیکراندر وبرکنجینهٔ

شسایکان واردر که عجایب وغرایبی بیپایان چون بن برحسب

﴿ بیت ﴾

قناعت کنج آمادست اکر دانی
از وخود تا توانی رونسکر دانی

کنج فراغتده (القناعة کنز لا یفنی) کنجنه فائز اولدم وسود وزیان روزکارم ایچون کنج قناعت که بازار توکلده آندن رایج الوقت بر نقد بو قدر سرمایه قیلدم انك تحصیلنه طالب وطلبنه راغب اولدم

﴿ بیت ﴾

چو بولدم بهره جان آسایشندن
الم یودم جهان آلایشندن

اکر خسرو کشور کشا پرتو التفاتلریله کنج دفینهٔ کنجی روشن قیله‌لر و بیوره‌لر تاملا زمان رکاب سعادت انتساب جست وجوی ایدوب عرایس نفایس جواهر زواهره که هنوز مهر بکارتلریله در منصهٔ خزانهٔ عامره ده جلوه ویره‌لر دور دکلدر دابشلیم بو کلام جواهر انتظامی استماع ایدیجك واقعهٔ شبانه یی یاد ایدوب « هذا تأویل رؤیای من قبل قد جعلها ربی حقا »

مفهومی ضمیر منیر آیینه نظیرینه منعکس اولدی وقصهٔ پیرنورانی و بشارت کنج شایکانی نقیر وقطمیر پیر روشن ضمیره تقریر ایتدی درویش ایتدی اکرچه که بو مختصر پادشاهك علو همت وشهامتنه نظرا محقردر امابونواله چون عالم غیبدن حواله در شرف حسن قبول ارزانی بیورمق کرکدر (ع) کانچه آیدز غیب بیعیبست ※ رای امر ایتدی تا اطراف غاری حفره مشغول اولدیلر وآزرنجله راه کنجه ظفر بولوب تمام مخزون ومدفونی نظر همایونه کتوردیلر

﴿ نظم ﴾

نیجه تاج پر کوهر شاهوار
نیجه خاتم وباره وکوشوار
نیجه درج سیمین وصندوق زر
ایچی طولو یاقوت ولعل وکهر
اوانیٔ زرین وسیمین ظرف
بونوعه تحفله پر اول غار ژرف

شاه بیوردی تا صندوق ودرجلك قفللرین کیدردیلر ایچنده کی درر غرر جواهر زواهری وطرف تحف وعجایب وغرایبی تماشا قیلدی واثنالرلئمیاننده برصندوق

مرصع کوردی اطراف وجوانبی محکم بند اولمش
و پولادز رنکاردن برقفل رومی کردارا کاپیوند اولمش
اول قفلك استحکامی برمشابه‌ده که زبان هرمفتاح بیان
معانیء فتح البابنده لال وذهن هرحلال اشکال حل
تعقید اغلاقنده بر کلال اول قدر که تفحص ایتدیلر
انك کلیدنك دیلن بیلدیلر وکشادندن خبر المادیلر
رای اول عقده‌یی حل واول مشکلی منحل قیلمغه رغبت
تمام وصندوق ودرجده مندرج اولانك مشاهده‌سنه
شغف مالا کلام کوستروب بیوردی تا آهنکران
چابکدست تدبیر درست ایله اول قفلی شکست ایتدیلر
صندوق آچیلوب ایچندن بردرج ظاهر اولدیکه برج
آسمان کبی جواهرله مرصع اول درج ایچنده برحقه
درج ایتمشلر که حقهٔ ماه کبی بغایت مکلف ومصنع
شاه بیوردی تاحقه‌یی نظرینه کتوردیلر ودست
مبارکیله آچوب ایچنده برپاره حریر سفید کوردیکه
ظهرنده برقاج سطور قلم سریانیله مسطور دابشلیم
متحیر اولدیکه آیا بونه‌در بعضلر ایتدیکه صاحب
کنجك اسمیدر بعض دخی دیدیلر که بو کنجك طلسمیدر
چون مقالات ارباب الباب بو بابده سرحد اطنابه یتشدی

شاه ایتدی بو خط اوقنمق کرك که حجاب ارتیاب مرتفع
ولباس التباس منخلع اوله حضار مجلسدن قاعدهٔ
خط مزبوره واقف برکسنه بولنمیجق بالضرور
برشخصك طلبنده که بو حروفك مضموننه وقوف
اکاموقوف ایدی شتاب ایتدیلر تا برحکیم ماهردن که
قرأت کتابت خط عبریدن حظ وافری وارایدی خبر
آلدیلر وحکم عالی شرفصدور بولوب پایهٔ سریر
اعلایه حاضر قیلدیلر دابشلیم تقدیم مراسم تکریم
وتعظیمدنصکره ایتدی ای حکیم تصدیعدن همان
غرض بودر که بومکتوبك مضمون عبارت ظاهرایله
بیان و بومسطورکه مکنونن ٭ کالشمس فی وسط النهار ٭
عیان ایدەسن (ع) باشد که ازین خط شنوم حرف
مرادی ٭ حکیم اول صحیفهٔ پرصفایی نظر استیفایه
کتوروب تأمل مستوفی دنصکره ایتدی بو برمکتوبدر که
انواع فوائد ایله مشحون وبر کنجنامه در که اصناف
فرائد پند ایله مخزوندر محصول مضمونی اولدر که
بنکه هوشنك جهاندارم بونقود بسیار وجواهر
بیشماری رای اعظم و پادشاه معظم دابشلیم هندی
ایچون ودیعت قومشمدر والهام الهی ایله بودفینه

نصیبهٔ خزینه‌سی اوله‌جغن بیلمشمدر ومیانهٔ زرو کوهرده بو وصیتنامه‌ئی تعبیه قیلمشمدر تاچون بو کنج بی رنجه ظفر بوله وبو وصیتنامه‌یه نظر قیله متنبه اوله که زر وکوهره فریفته اولمق خلاف عقل صحیحدر ودولت دنیایه شیفته اولمق مقتضای جهل صریحدر زیرا بو برمتاع مستعاردر که هر کون فرسودهٔ دست آخردر وبر پیرزال غداردر که هر کیجه همخوابهٔ شنو هر دیکردر

﴿ مثنوی ﴾

دولت دنیا که تمنا کند
با که وفا کرد که با ما کند

مغز وفا نیست درین استخوان
بوی امان نیست درین خاکدان

اما بو بر وصیتنامه در که فی الحقیقه کارنامهٔ بنای سلطنت ودستور العمل اساس مملکتدر اکر اول پادشاه عاقل سوانح امور ومصالح جمهوره بو وصایا ایله عامل اوله تا انقراض اعصار وانقضای ادوار صدای دبدبهٔ اقبال روز افزونی باقی و پایدار قاله

﴿ بيت ﴾

وصايای هوشنككی طوت يادكار
دیلرسك اولا دولتك پایدار

«اسعد الملوك من بقی ذكره بالعدل واستند اليه من يأتی بعد » هر جهاندار كه بو وصايايی كه اون درت قاعده‌یی مشتملدر منظور نظر اعتبار قلميه امور سلطنتده انكله عامل اولميه بی شبهه بنای دولتی عواصف نكبتله متزلزل ولامحاله روی عروس اقبالی جانب ادباره متحول اولوب روز بروز مراتب جاه وجلالی متدنی ومتنزل اوله (اولكی وصيت) بودركه ملازمان آستانهٔ سعادتدن هر كيمكه افسر تقرب ايله سرفراز ايليه انك حقنده غيرك كلام نفاق انجامن استماعدن امتناع واحترازايليه كه هر كسه كه مقرب سلطان اولور البته محسود اقران اولور وحسودلر چون اساس عنايت سلطانی انك حقنده محكم كوره لر لاجرم لطايف الحيل ايله نقض بنای حرمتنه وهدم بنيان قربتنه قصد ايدرلر واخلاص واختصاص صورتنده كلمات رنكين وفريبنده ايله غائبانه حسداً من عند انفسهم جواهر حسناتن رشتهٔ سيئاته نظم

(ايدوب)

ایدوب پادشاهی آنك حقنده متغیر قیله لر وآنك ضمننده آنلرك مقاصدی حاصل اولوب مراد فاسدلرینه واصل اولورلر

﴿ بیت ﴾

مشنو سخن هر کس و بشنو سخن من
کار باب غرض راست درین باب سخنها

(ایکنجی وصیت) اولدر که مجالست نمام وغمازدن تمام احترازاوزره اوله لر که بونلر فتنه انکیز ولئیمدر وعاقبتلری بغایت وخیمدر چون برشخصی برصفتله متصف کوره لازمدر که فی الحال آتش سعایتن اب شمشیر سیاستله سوندره وخاشاك وجودین آتش اهلاکله کوندره تادود وجودیله عرصهٔ جهان تیره ودیدهٔ جهانیان خیره اولمیه

﴿ بیت ﴾

آتشی راکه سوخت خلقی ازان
جز بکشتن علاج نتوان کرد

(اوچنجی وصیت) اولدر که اعیان دولت وارکان مملکت شرط موافقتی مرعی طوته که معظمات امور وامهات مهمات دوستان یکدل معاونتیله محصل اولور ومصاحبان

یکجهت مظاهر تیله تمشی بولور (ع) آری باتفاق جهان
میتوان کرفت ❊ (ع) الفتح مع الوفاق توأم ❊
(دردنجی وصیت) اولدر که تلطف وتملق دشمنه
مغرور اولمیه وهرچند که عدودن محبت ومسکنت
مشاهده ایلیه شرط خزم واحتیاطی مرعی طوتوب
انك دعوای وداد وادعای اتحادینه که عنقاکبی بیمکان
وکیمیاکبی بی امکاندر زینهار اعتقاد واعتمادایتمیه که
دشمن هیچ وجهله دوست اولمز وعدودن برجهتله
صداقت کلمز

﴿ مثنوی ﴾

از دشمن خشك روبپرهیز
چون هیزم خشك از آتش تیز

کارش بجدل چودر نباید
خوش خوش در حیله درکشاید

(بشنجی وصیت) اولدر که چون نقد مرادی الف
جهدله کفه کتوره محافظه سنده تهاون وتکاسل
کوسترمیه وغفلت سببیله ضایع قیلوب الدن کیدرمیه که
صکره تدارکله اله کیرمز ونداموت وملامت فائده ویرمز

(بیت)

بيت

نبايد بكف تير رفته زشست
وكرچه بدندان كزى پشت دست

(التنجى وصيت) اولدر كه جميع امورده خفت وشتابدن تحرز واجتناب ايدوب جانب تأمل و تأنى يه ميل ايليه كه تعجيلك مضرتى غايت چوقدر وصبر وتحملك منفعتنده نهايت يوقدر

مثنوى

مكن در مهمى كه دارى شتاب
ز راه تأنى عنان برمتاب

كه نا كرده رامى توان كرد زود
چو شد كرده آنكه ملامت چه سود

(يدنجى وصيت) اولدر كه هر حالده عنان تدبيرى الدن قوميه اكر اعدا اتفاقله اكا قصد ايده لر انلردن بريله مدارا واظهار اخلاص ايله اول ورطه دن خلاص متصور ايسه فى الحال اكا اقدام ايده وبحكم (الحرب خدعة) انلرك بناى مكرنى بر تدبير اخر ايله زير وزبر ايليه كه عقلا ديمشلردر

بيت

ازدام مكر خصم بحيله توان كريخت

قد يصلح الحديد كما قيل بالحديد

(سكزنجی وصيت) اولدر كه كمين ارباب كينه‌دن امين اولميوب خوش امد وتلطفلرينه باور قلميه كه نهال كينه‌دن زمين سينه‌ده نشو ونما بولمش اوله بر آزار وضرردن غيری ثمر ميسر اولمز

﴿ بيت ﴾

مكر دشمندن صقين اولمه امين
صيد ايچون ناكه سكا ايلر كمين

﴿ مثنوی ﴾

كينه بهر سينه چو بنهاد رخت
دل شود ش ازپی آزار سخت
بيند ت وچرب زبانی كند
چون كذرد قصد نهانی كند

(طقوزنجی وصيت) اولدر كه عفو وصفحی كندويه شعار ودثار ايدوب ملازمان عتبهٔ دولتی ادنی جريمه ايله هدف تير عتاب وعقاب ايتميه كه همواره اكابر آب عفو ومرحمتله جرائد احوال اصاغری دنس كباير وصغايردن پاك ايدب چهرهٔ جرأت وبی ادبانه حركتلرين دامن اغماضله سترايده كلمشلردر

(بيت)

بيت

زابتداء عهد آدم تا بدور پادشاه
از بزرکان عفو بودست از فرودستان کناه

چون بعض دفعه بلردن بعض خیانت وجنایت ظاهر اولوب مظهر عواطف وعفو سلطانی اوله لر لایق بودر که بر دفعه دخی آنلری مشرب لطف واحسان ایله ریان ایلیه تا بیابان حرمانده سرکشته وحیران قالمیه لر

بيت

انرا که بدست لطف برداشته
بنواز بیکبار میفکن برخاك

(اونجی وصیت) اولدر که کمسه یه اضرار وآزار قصد قیلمیه تا بحکم «جزاء سیئة سیئة مثلها» ضرری اکا مترتب اولمیه

بيت

چو بد کردی مشو ایمن زآفات
که واجب شد طبیعت رامکافات

بلکه لازمدر که نسائم انعام واحسانی کلزار عالمیانه متنسم اوله (ان احسنتم احسنتم لانفسکم)

روضه سنده غنچهٔ مراد وشکوفهٔ مقصودی متبسم
اوله

* (قطعه) *

نیک ار کنی بجای تو نیکی کنند باز
ور بد کنی بجای تو از بد بتر کنند

امروز نیست از بد واز نیکیت خبر
روزی بود که از بد ونیکت خبر کنند

(اون برنجی وصیت) اولدر که طورینه لایق وحالنه
موافق اولمین اموره میل ایتمیه که نیجه کسه کندویه مناسب
کاری قویوب مهم نامُلایمه اقدام ایتدیکی اجلدن عاقبت
اتمامه یتشدرمیوب کندو کارندن دخی محروم قالمشدر

☼ بیت ☼

زاغی روش کبک درمی آموخت
آن دست نداد وره او رفت زدست

(اون ایکنجی وصیت) اولدر که چهرهٔ جمالنی
حلیهٔ حلمله آراسته قیله که قلب حلیم فسیحدر
ونکتهٔ (کاد الحلیم ان یکون نبیا) حدیث صحیحدر

☼ بیت ☼

تیغ حلم از تیغ آهن تیزتر

بل زصد لشکر ظفر انکیزتر

(اون اوچنجی وصیت) اولدر که ملازمان آستانهٔ دولتی امین ومعتمد کسنه اولوب ارباب غدر وخیانتدن احتراز واجتناب ایتمك کرك چون مجاوران عتبهٔ سلطنت صفت امانت ایله موصوف وسمت دیانت ایله موسوم اولهلر هم اسرار ملك شرور اشراردن مصون وهم جمهور خلق شر رضررندن مأمون اولور واکر عیاذاً بالله چهرهٔ حاللری خال خیانتله سیاه اوله و پاشاه حضورنده کلاملری شرف استماع بوله شاید که بر بیکناهی معرض تلفه کتوره لر و نتایج بد حاللری عاجلاً واجلاً اکا مترتب اوله

❊ مثنوی ❊

خادم پادشاه امین باید
تا دران ملك رونق افزاید

ور کند جانب خیانت رو
ملك ویران شود ز شومیٔ او

(اون دردنجی وصیت) اولدر که محنت روزکار وتقلب ادواردن کر کدر که چهرهٔ حالی غبار انفعال ایله مغبر ومشرب همتی کرد ملال ایله مکدر اولمیه که

مرد عاقل دائما بستهٔ بند بلا وشخص جاهل همیشه مستغرق ذوق وصفادر

❊ قطعه ❊

شیر راسلسله در کردن ودو به همه شب
فارغ البال در اطلال دومن می کردد
عاقل ازکابهٔ احزان تهدپای برون
غافل ازروی طرب کردچمن می کردد

ویقینا بیله که بمظاهرت لطف ازل وفیض لم یزل سهم سعادت هدف مراده واصل اولمز وبی آبیاریٔ قضا وقدر نهال فضل وهنردن هیچ ثمره حاصل اولمز

❊ بیت ❊

دولت نه باکتساب علم وهنرست
وابسته باحکام قضا وقدرست

بواوندرت وصیت که ذکراولندی هر بری ایچون بر داستان غریب و برافسانهٔ عجیب ایراد اولنمشدر اکررای اعظم اول حکایات وروایاتی تفاصیلنه اطلاع قصد ایدرسه جانب کوهٔ سرندیبه که مهبط ابوالبشردر توجه ایلسونکه بوعقده انده منحل اولوب کل مطلوب کابی اول روضهٔ امانیده آماده وشکفته اولسه کرکدر

(چون حکیم)

چون حکیم بو کلام جواهر انتظامی کوش هوش رایه کوشوار و بو کنج کوهر یکه لآلئ معالیله مالیدر فرق همت پادشاهه نثار ایتدی دابشلیم آنی نواخت ایدوب صحیفهٔ شریفه‌یی تعظیم و تبجیل ایله تقبیل ایدوب تمیمهٔ بازوی همت وتعویذ کردن اقبال ودولت ایدندی وایتدی الان معلومم اولدیکه اول کنج شایکانکه اندن یکا نشان ویردیلر درهم ودینار دکل بلکه حکم واسرار ایمش وکنجینهٔ زخارف دکل بلکه خزینهٔ معارف ایمش بنم بحمد الله تعالی متاع دنیادن اول مقداره اقتدارم وار که زیاده‌یه افتقارم یوق لازم اولدیکه شکرانهٔ پندنامه که کنج حقیقی اولدر بو دفینه‌دن حاصل اولانی ارباب استحقاقه بروجه صدقه انفاق ایدم تا هدیهٔ ثوابی روان هوشنک جهاندار واصل اولوب بکا دخی بحکم (الدال علی الخیر کفاعله) تحفهٔ خزانه سندن بهره حاصل اوله پس نواب حضرت برموجب فرمان عالی اول نقود ولآلیی راه رضای لایزالیده مستحقنه ایصال ایلدیلر

﴿ بيت ﴾

خاصه زبهر کرم آمد درم

بر کذر قافیه اینک کرم

چون بو حالدن فارغ البال اولدی دار الملکه متوجه اولوب
مسند سلطنتی شکوه شاهیله مزین قیلدی پس اول شام
تا بام بو اندیشه ده ایدیکه جانب سرندیبه عزیمت
بیوره شاید که آنده بو مقصود اتمام وبو مطلوب
سرانجام بوله و تفاصیل وصایایه وقوف تمام میسر اولوب
آنی رکن بنای سلطنت وقاعدهٔ نظام وانتظام مملکت قیله
علی السحر که افتاب نورانی چون یاقوت رمانی کوشهٔ کوه
سرندیبدن اشکار اولدی وچرخ الماس کون خردهٔ
لعل بدخشانی اطراف جهانه نثار قیلدی

بیت

فلك تختینه چون سلطان خورشید
جلوس ایتدی بنه مانند جمشید

مقربان حضرتدن ایکی وزیر آصف نظیر که صدق
مشاورتده مشار الیه وحسن تدبیر مواززتده مدار
علیه ایدیلر پایهٔ سریر اعلایه حاضر قیلدیلر
وعواطف خسروانه ایله مخصوص قیلندقدنصکره
حال خیال شبانه یی میانه کتوروب ایتدی سودای
سفر سرندیب ضمیرمده جایگیر اولشدر واول دیاره
عزیمت داعیه سی عنان اختیاری قبضهٔ اقتدارمدن

بیرون قیلشدر بو خصوصده سزنه صلاح کورر سز وبو بابده نه فکر وتدبیر قیلورسز مدت مدیده در که عقدهٔ مشکلاتی انامل تدبیرکزایله حل ایدرم واحوال مهمات ملك ومالی رأی صوابکزه حواله قیلورم حالا دخی اومرمکه بو بابده شولکه مقتضای رأی صائب ومصلحت فکر ثاقبکزدر عز حضور فائض النورمه عرض ایده سز تا بندخی اطراف وجوانبن ملاحظه ایدم وهر تدبیر که اتفاق پذیر اوله اصل الباب عمل قیلم

﴿بیت﴾

بنای کار بر تدبیر باید

که بی تدبیر کاری بر نیاید

وزرا ایتدیلر ضمیر منیر خورشید نظیر شاه جهانکیره مخفی دکلدر که بو سؤاله جوابده شتاب ناصوابدر که عظایم مهمات سلاطینده تأمل تمام وتأنیده اهتمام لازمدر که کلام ناانده یشیده کویاز رنا سنجیده در (ع) سخن رابیندیش وانکه بکوی * صواب بودر که بو کون وبو کیجه بو بابده اندیشه ایده وزونقد افکاری محك اختیاره اوروب معیار اعتبارده تمام عیار واقع اولانی علی السحر عرصهٔ عرضه یتشدیره وز

دابشلیم بو اتفاقه رضا کوستردی و وزرای دیوان آرای
اولکون واول کیجه عرایس افکاره پیرایهٔ نظر اعتبارله
آرایش ویروب علی الصباح منصهٔ بارکاه سریر حضرت
پادشاهده جاوه ویردیلر وهر بریسی مقام مقررلرنده
قرار ایدوب کوش هوشن استماع فرمان سلطانی یه
متوجه قیلدیلر بعد از اجازت کلام وزیر اعظم زانوی
ادب اوزره کلوب ادای وظائف دعا ومراسم ثنایه
قیام ایدوب ایتدی

﴿بیت﴾

ایا شاه فرمان ده وداد کر
خدیو جهان خسرو بحر و بر

﴿دیکر﴾

ای جهانکیر وجهان بخش که در حکم ازل
سلطنت تا بابد بر تو مقرر شده است

بو بنده نک خاطر فاترینه خطور ایدن بودر که اکرچه که
بو سفرده اکتساب فائدهٔ یسیره میسردر اما ارتکاب
شدائد کثیره لازم ومقرردر ولذت وراحتدن دور ووحدت
وفراغتدن بالکلیه مهجور اولوب انواع مجاهده وریاضتله
آزرده وبیحضور اولمق محققدر ضمیر منیر پادشاه عالمپناهه

مخفی دکلدر که شرر «السفر قطعة من السقر» برشعلهٔ سینه سوز درونیردل شکار «الجلاء اعظم البلاء» برنا ولك جکر دوزمردم دید، اول سببدن قرة العیوندر که زاویهٔ خانه سندن طشره کتمز وقطرات اشك بو اجلدن پایمال وسرنکوندر که کوشهٔ کاشانه سنده قرار ایتمز

❊ (بیت) ❊

اندر سفر مشقت وذل وملامتست
کرهست خوش دلی وفرح دراقامتست

عاقل اولدر که راحتی محنته بدل قیلمیه وسود نقدی سودای نسیه ایله الدن چقارمیه واختیار یله ذل غربتی عزاقامته ترجیح ایلمیه تا اول بلایه مبتلا اولمیه که اول کبوتر اولمشدر ملك ایتدی نیجه روایت اولنمشدر اول

❊ (حکایت) ❊

وزیر ایتدی روایت ایدرلر که ایکی کبوتر وارایدی برآشیانه ده دمساز وبرکاشانه ده همرازنه غبار اغیارایله آیینهٔ خاطرلری مغبرونه محنت روزکارایله مشرب ضمیرلری مکدر مستلذات دنیادن آب ودانه ایله قناعت ایتمشلرایدی ودرویشان کوشه نشین کبی نشیمن

عزلت اختيار ايلمشلر برينه بازند، و برينه نوازند،
ديرلرايدى هرشام وسحر اتفاق ايله نغمات موزونه
ترنم ايدرلردى وگاه، و بيگاه الحان روح افزايله اسجاع
گونا گون تكلم ايدرلردى

﴿ بيت ﴾

پسادروى بتى كنج عزلتى داريم
بعشق ازهمه عالم فراغتى داريم

عاقبت روزكار غدار بحكم «واى نعيم لايكدره الدهر»
اول ايكى يار غمكساره حسد ايدوب چشم زخم زمانه
اول ايكى همدم فرزانه يه كار ايتدى

﴿ بيت ﴾

فلك را غير ازين خود نيست كارى
كه يارى را جدا سازد زيارى

(نثر) سويداى دل بازند، يه سوداى سفر عارض
اولوب نوازنده يه ايتدى اى يار غمكسار برنيچه يه
دك قفس كاشانه ده قرار ايدوب محبس آشيانه ده روزكار
كچورلم كوكاه بوهوا ودماغمه بوسوداوشد يكه
شهپر سياحتله برزمان اطراف جهانده طيران ايدم
وفرمان عظيم الشان (قل سيروا فى الارض)

موجبنجه جوانب عالمی سیران ایدمکه وسیلهٔ سفرایله عجایب بسیاره ظفر ومشاهدهٔ مجاهده ایله حصول تجارب بیشماره وصول میسر اولور که «السفر وسیلة الظفر» شمشیرتاپیغولهٔ غلافندن طشره چقمیه معرکهٔ مردانه ده یوزاغرتمز وقلم تا طریق سیرده فرقدن قدم قیلمیه نقش عبارات زیبایی صحن عدمدن صفحهٔ وجوده کتورمز آسمان که دائما متحرکدر جمیع عالمدن متفوقدر وزمین که همواره قرین سکوندر پایمال ولکدکوب هردنی ودوندر

قطعه

بجرم خاک وبکردون نکا باید کرد
که آن کجاست زآرام واین کجاز سفر
سفرمربیٔ مردست وآشیانهٔ جاه
سفرخزانهٔ مالست واوستاد هنر
درخت اکر متحرک بدی زجای بجای
نه رنج اره کشیدی ونه جفای تبر

(نثر) نوازنده ایتدی ای یار همدم وای غمکسار محرم سن هنوز مشقت سفر چکممش سن ومحنت غربت مشاهده ایتممش سن ونکتهٔ «الغربة کربة»

کوش هوشکه ایرمشدروتنبدباد «الفرقة خرقة» حرمت حضورلئ صاورمامشدرسفر بر درخت فراق بردر وغربت برخارمذلت ثمر

﴿ بيت ﴾

نمازشام غریبان غریب وبیچاره
نشسته بر سر راهی ودل بصد پاره

(نثر) بازنده ایتدی بلی رنج سفر فراوان وزحمت سیاحت بیپایاندر اما تفرج بلدان وتماشای غرایب جهان فتوح روح وراحت رواندر وطبیعت کلفت سفره اعتیاد ایله زیاده متألم اولمز ونفسه مشاهدهٔ عجایب اشتغالیله شداید راهدن چندان کلال کلمز

(بيت)

درغربت اکرخارجفا هست چه غم
زین خار کل مراد روید هردم

نوازنده ایتدی ای رفیق شفیق تفرج اطراف عالم وتماشای ریاض ارم یاران همدم وخلان محرمله خوشدر برکسنه که نعمت دیدار احبادن دور وغنیمت مصاحبت اخوان واقربادن محروم ومهجور اوله پیدادر که اول تفرج آنك دردنه نه قدر دوا واول

تماشاآنك رنجنه نه دكاو شفا اوله بو اجلادن ديمشلر
دركه درد فراق ياران ورنج هجران غمكساران
دوزخدن برنشان بلكه دوزخ آندن نشاندر

(بيت)

(فراق دوستان ديدن نشانی باشد از دوزخ)
(معاذالله غلط كفتم كه دوزخ زان نشان باشد)

حالا چون بحمدالله تعالی توشه وكوشه دانه وخانه
مهنا ومهيا ميسر ومحصلدر پای فراغتی زيردا
من قناعته چك وكريبان هوسی دست هوايه
ويرمه تخم عزيمتی زمين اقامته اك

(بيت)

بكير دامن جمعيتی وايمن باش
كه سنك تفرقه دوران درآستين دارد

بازنده ايتدی ای انيس روزكارالم هجر وفراق غمين
يوره كيار غمكسار عالمده كم دكلدر وبرهمدمك
فرقتی جراحتنه محرم آخرك وصالی ايله مرهم ميسر
اولمجق غم دكلدر بومعنايی خودايشيديورسن
كه ديمشلردر

(بيت)

بهيچ يارمنه خاطر وبهيچ ديار
كه بر وبحر فراخست وآدمى بسيار

بونك برله كه مى تلخكام فراق وجرعهٔ جام اشتياقده برنوع مزه و برمقوله مذاق دخى واردر كه چاشنئ شربت مواصلت ولذت شراب مصاحبت اكا نسبت بى حلاوتدر

(مثنوى)

چو مى كرچه تلخست طعم فراق
ازو شكرينست جانرا مذاق
بخسرو لب لعل شيرين رسيد
ولى لذت عشق فرهاد ديد
زمعشوق خسرو همى وصل جست
ولى كوهكن كوهر اصل سفت
همه روز خسرو پى وصل تاخت
خنك جان آن كس كه با هجر ساخت

نوازنده ايتدى اى يارنا مهربان

﴿ بيت ﴾

همدم بولنور يار وفادار اله كيرمز
بيك كز آره سك عالمى بر يار اله كيرمز

سن هنوز زهر هجر وفراق طاتمامش سن ودرد درد اشتیاق
نوش ایتمامش سن واول اجلدندر که انده برلذت وار
صانور سن واول چاشنی ده بر حلاوت ملاحظه ایدرسن
هیهات هیهات

بيت

مذاق جان شرین چاشنئ هجر نادیده
چه داند تلخئ ماه هجری که دارد کوهکن بی او

شویله بیلکه ترك یارودیار دشوار وشداید اسفار بسیار
وخطر ومشقت راه بیشماردر (مصراع) مکن مکن
که پشیمان شوی وسود ندارد * بازنده ایتدی ای برادر
سن همان کند ومصلحتك کوره سن ومن بعد شرح
دفتر محنت سفری دوره سن که شول کمسه که شعلهٔ
محنت سفرایله سوخته اولمیه پخته اولمز وهیچ خام
طمع سایه پرور سمندا منڈی میدان مراده سورمز
(مصراع) بسیار سفر باید تا پخته شود خامی *
نوازنده ایتدی ای یار عزیز سن حالیا تیغ مفارقتله
رشتهٔ مرافقت دیرینه یی قطع ایدوب صحبت یاران
قدیمدن فراغت ایتمك دیلرسن ومضمون کلام حکیمدن

بيت

یار کهن را بهیچ رومنه ازدست
بهر حریفان نو که نیك نباشد

تجاوز ایدوب بحکم «لکل جدید لذة» حریفان مجدد
و یاران تازه ایله پیوند ایتمك قصد ایلرسن بنم پند کرم
دل سردکه نیجه اثر قیله و نصیحتم قلب صلبکده
نقدر کارکر اوله

﴿شعر﴾

اذالم یعن قول النصیح قبول
فان معاریض الکلام فضول

اماغافل اوله که بو عزیمتك عاقبتی ندامتدر وندامت
موجب شماتت وموروث ملامتدر

﴿بیت﴾

بسی بکام دل دشمنان بود آنکس
که نشنود سخن دوستان نیك اندیش

کلامی بو مقامده تمام ایدوب اول ایکی یار غمکساربری
برین در کنار ایتدیلر وقطرات حسرات ومجاجات
عبرات ایله چهرهٔ زعفرانیلرین ارغوانی ایدوب
دل غمکین ودیدهٔ نمکین ایله بری برین وداع ایلدیلر

﴿بیت﴾

یار قصد قتل من دارد بتیغ انقطاع
هرکس از شام اجل ترسد من از روز وداع

پس بازنده صحبت رفیقدن قلبنی تفریق ایدوب پروازه

كلدى (ع) چنانكه مرغ مقيد برون پرد ز قفس ☼ ورغبت تمام وشغف مالا كلام له هواده طيران وعالى سيران ايدوب بلند طاغلر وفردوس مانند باغلر تفرج ايدركن ناكاه بركوهه ايردى كه علو مرتبه ده شرفه سى كنكرهٔ افلاكه همسر وغايت عظمتدن كرهٔ زمين زير دامننده برتودهٔ احقر دامن كوهده برمرغزار كورديكه سواد مينارنكى روضهٔ مينودن دلكشا ونسيم شمال غاليه بيزى نافهٔ آهوى تاتاردن مشك سا

بيت

غبارى توتياى چشم آهو
كياهى نسترين رنك وسمن بو
فضاسنده هزاران كل شكفته
اولوب بيدار سبزه آب خفته
شكوفه هر طرفدن رنك در رنك
كيدردى بوى كل فرسنك فرسنك

بازنده اول ساحهٔ دلكش وعرصهٔ فرحبخش بغايت خوش كلدى چون وقت غروب قريب اولوب حمامهٔ مشرق آشيانهٔ مغربه نزول ايتمش ايدى اسباب حط وترحالى اول مقام جنت مثالده انزال ايدوب

بر نهال طوبی همال اوزره قرار ایتدی هنوز رنج راهدن آسوده اولمامش ایدی وشداید سفردن راحت وآسایش بولمامش ایدی که ناکاه، فراش سبکسیر بادسایبان سحابی فضای هوایه قالدردی وجهان آرامیده یی خروش رعد دل آشوب ونهیب برق سینه سوز ایله نمود ارغوغای قیامت قیلدی برجانبدن آتش صاعقه جکر لالهٔ داغداری بریان ایلر ایدی وبرطرفدن پیکان ژاله دیدهٔ نرکس بیداری نشان ایلر ایدی

بیت

چاك اولوردی سینهٔ کهسار تیغ برقدن
رعدوش فریاد ایدردی خاك بیم غرقدن

بیت

سینهٔ کوه ازسنان برق می شد چاك چاك
ازصدای رعد میلرزید برخود جرم خاك

بازنده یه اول وقتده، تیر باراندن خلاص اوله جق بر پناه وصدمت طوفاندن التجا ایده جك بر آرامکاه میسر اولمیجق ناچار کاه، زیرا غصانده کندویی پنهان وکاه، برلك درختانی تیرباران سحاب ایچون قلقان ایدر ایدی اما آسیب تکرك وباران ونهیب صرصر طوفان

متصل اشتداد وازدیاد بولور ایدی وعرادهٔ رعد ونقاطهٔ برق همواره مترادف ومتضاعف اولور ایدی

﴿ بیت ﴾

طوفان روان ورعد خروشان وبرق تیز
وزدود ابر دیدهٔ انجم سرشک ریز
بحر محیط کف زده برسر زبیم غرق
ازبسکه کشت روی زمین جمله موج خیز

القصه اول کیجه هزار رنج وغصه ایله صباحه یتدی وناکام اول بلای بی هنکامه تحمل ایتدی متصل کوشهٔ آشیانه یی ومصاحبت همدم فرزانه یی یاد ایدردی وهزار حسرت ودرد ایله دل کرمندن آه سرد ایدوب دیر ایدی

﴿ قطعه ﴾

کر بدانستمی که فرقت تو
این چنین تلخ باشد ودلسوز
از تو دوری نجستمی یکدم
وز تو غائب نبودمی یک روز

چون طلیعهٔ مهر منیر طالع وتباشیر صبح مستنیر لامع اولدی همان دم رقم ظلمت سحاب صفحهٔ روزکاردن محو وتاب آفتاب عالمتاب ایله عرصهٔ هوا صحو اولدی

﴿ بيت ﴾

آچدی بالن ینه حمامهٔ صبح
پرطوطی یه دوندی جامهٔ صبح

بازنده ینه پرواز آغاز ایتدی اما مترددکه عنان عزیمتی ینه خانه صوینه منعطف قیلوب آشیانه جانبنه می کیده ویاخود بال همت وشهپر عزیمت ایله برزمان اطراف جهانده طیران ایدوب کلزار عالمی سیرانمی ایده بو اثناده برشاهین تیز بال آهنین چنکال که سرصیده شعاع آفتابدن سریع النزول واوج هوایه نوربصردن دفعی الوصول ایدی

﴿ بیت ﴾

که حمله چون برق آتش فشان
که سیر چون باد آتش نشان

بازنده یی صیده قصد ایتدی کبوتر مسکین شاهین پرکینی کورنجك کرداب تب وتاب اضطرابه دوشوب غایت خوفدن خفقان وبیم جاندن یرقان اولدی وعالم روشن چشمنه تاریك اولوب کلشن جهان اکا زندان وقوت اعضا واجزاسی ساقط اولوب برك بید کبی زارزار اولدی

(بیت)

﴾ بيت ﴿

چو شاهين حمله ايده برشكاره
ندر افتاده لكدن غيری چاره

بازنده چون كندويی بستهٔ بند بلا وخستهٔ تير عنا كوردی
يار وفادارك بند ونصيحتن ياد ايدوب كندونك
فكرنا تمام وخيال خامنه اعتراف تام ايتدی وعهدلر ايدوب
نذرلر ايلديكه اكر بو ورطه‌دن ساحهٔ سلامته وصول
بوله‌و بو مهلكه‌دن سهولتله خلاص اوله صحبت
يار همدم ايله كه اكسير اعظم كبی وادیٔ عدمدن
نشان ويرر مغتنم اولوب بر دخی سفر انديشه سن
ايتميه بلكه بقية العمر سفرنا من پيرامن زبانه كتورميه

﴾ بيت ﴿

كر بار دكر دامن وصلت بكف آرم
تا زنده ام از چنك منش كس نرهاند

بو نيت بركتيله كه مزيد جهتی مقتضی ومتضمن ايدی
اول ورطهٔ عذاب وخلاب عقابدن فتح الباب ميسر اولدی
(اذا اراد الله امرا هيأ اسبابه) يعنی سر پنجهٔ شاهين كبوتر
مسكينی شباك هلاكه چكه جك محلده بر عقاب جايع كه
نسر طائر وواقع آشيانهٔ فلكده آسيب منقار ونكال

چنکالندن امین اولمزایدی وحمل وجدی بیم جان وحملهٔ
بی اماندن بهرام خون آشام شبان اولمسه مرغزار
آسمانده چراقیلمز ایدی

﴿ بیت ﴾

حمل خشمندن آنك اولسه آكاه
فلك صحراسن ایتمزدی چراگاه

بوی طعمه ایله براز فضای هوایی پرواز ایدرکن صورت
حال شاهین وکبوتری مشاهده ایتدی کندو
کندویه ایتدی

﴿ بیت ﴾

زین نادره تر کرا بود هرگز حال
من تشنه و پیش من رود آب زلال

اکرچه کبوتر نوالهٔ مختصر ولقمهٔ محقردر اما فی الجمله
آنك سببیله دفع غائلهٔ جوع میسر ونفس ناشکیبه
برمقدار تسکین وتسلی متصوردر قصد ایتدیکه برق
خاطف کبی کبوتری شاهین اوکندن قاپه قوت سبعی
که نهاد شاهینده متمکن ایدی هیجان ایتدی باوجود
که کفهٔ عقابده دکل ایدی آنی وزن حسابه المیوب
مقام معارضه ومجادله یه کلدی

بيت

مرغله مرغ اولدی چنك بچنك
ايتديلر بر بريله محكم جنك

چون آنلر چنك بچنك ساز چنك جنكه آهنك ايلديلر بازنده فرصت بولوب فرصتی غنيمت بيلوب كندوسن بر زير سنكه آتدی بر سوراخ تاريك وتنك كه فسحت ساحتده آشيانهٔ كنجشك اكا نسبت بر فرسنك ايدی كيردی ياتدی واول كون اول كيجه دل زارو ديدهٔ اشكبار ايله اول سوراخ تنك وتارده قرار ايدوب نابغه وارلسان حال ايله بو بيتی تكرار ايتدی (شعر) و بت كانی ساورتنی ضئيلة (من الرقش فی انيابها السم ناقع) علی السحر كه كبوتر سفيد بال صبح آشيانهٔ بروج اسماندن فضای جهانه طيران ايتدی وزاغ سياه فام شام عنقا صفت كوه قاف عدمه كتدی

بيت

بفان همايون جو طاووس مهر
خرامان شد اندر رياض سپهر

بازنده باوجود كه غلبهٔ جوعدن بی مجال ايدی بهرحال تحريك پروبال ايدوب پروازه آغاز ايتدی وترسان

وهراسان دیدهٔ احتیاطله چپ وراسته التفات ایدوب کتدی ناگاه برمرغزار کنارنده بر کبوتر کوردی که اوکنه برقاچ دانه دوکمشلر واول رهگذره هزار شخم شعبده ونیرنك اکمشلر بازنده نك چون کشور اندامنه لشکر جوع مستولی اولمش ایدی باوجود که هم جنسن دخی کوردی بی تأمل قصد صیددانه ومیل صحبت مرغ فرزانه ایدوب هنوز برایکی حبه التقاط ایتمامشیدی که گردنن بستهٔ دام بلا وسینه سن خستهٔ سهام عنا کوردی

﴿ بیت ﴾

دام شیطانست دنیا دانه لذتهای نفس
مرغ دل را حرص دانه زود در دام افکند

پس ناله وانین وآواز حزین ایله اول کبوتره عتابه آغاز ایدوب ایتدی ای برادر بن خود سنك همجنسك ایدم وبحکم «الجنس الی الجنس یمیل» موانست ومصاحبتکه میل ایدوب فی الحقیقه بو واقعه یه سنك مجانستنك سببیله مبتلا اولدم سن بنی بو حالدن نیچون آگاه ایتمدك وحق گذارلق شرایطن ومهماندارلق وظائفن یرینه کتورمدك تا بندخی حذر ایدیدم بو دام

بلایه مبتلا اولمیوب مقصد معهودمه کیدیدم کبوتر ایتدی ای مهمان کرامی سیل قدره سد مسیرمی وتیر قضایی سپرتد بیرایله رد متصورمیدر کوکن هوشکه یتشمد یمیکه دیمشلردر

* بیت *

قضا ازآسمان چون فروکرد سر
همه زیرکان کور کشتند و کر

* بیت *

چون قدر تیرین آته قوس قضا
سپر اولمز اکا عکر که رضا

(نثر) شویله بیلکه چون دیوانخانهٔ ازلده فرمان قضا جریان بولمش اوله ودفتر قدرده رقم جف القلم مثبت ومقرر اولمش اولهسن دکل مرغان آشیانهٔ ملکوت پرده سرای عصمتدن نزول ایدوب بستهٔ دام ابتلا اولورلر آدم صفی که روح پاك وقلب صافی ایله عالم شهادتده نقوش الواح غیبیه‌یی حکایت ایدردی وبحکم (وعلم آدم الاسماء کلها) وفور علمده ملأ اعلادن دعوای تفاضل ایلردی باوجود که دانهٔ کندمی کورمش ودام تلبیس ابلیسی بیلمش ایدی (ولاتقربا هذه الشجرة

فتكونا من الظالمين) نص صريح ونهى صحيحن استماع
قيلمش ايدى ايشتمد كميكه نيجه پاى بست انخداع وغرور
وكرفتار دام فريب ومكر ابليس وغرور اولدى
(اذا جاء القضاء عمى البصر واذا نزل القدر بطل الحذر)
چون بو حال ازل آزالده مقدر ايمش دواسى صبر جميل
ايله تحملدر چون بو قضيه دفتر قضاده مثبت ومقرر ايمش
ناچار چاره‌سى باربلايه تحملدر (ع) مرغ زيرك چون
بدام افتد تحمل بايدش (نثر) بازنده ايتدى چرب
زبانلق زمانى دكلدر وتطويل كلام مقامى دكل
همان بونى ديكه قادرميسن بكا بومضيق بلادن طريق
خلاصه دليل اوله‌سن وطوق منتك قيامته دك كردنمه
بنداية وب طريق مكافاتله جزا وسزا سن بوله‌سن
كبوتر ايتدى اى سليم دل اكر بن حيله يه قادر اوليدم
وطريق خلاصه فى الجمله مجال بوليدم بو بند بلاده
پابسته قالور ميدم وبو وجهله كه كورسن رهزن
كاروان مرغان اولور ميدم عجب مشابه درسنك حالك
اول شتر بچه‌يه كه مشتاق سير وسفردن طاقتى طاق
اولوب كريه وزارى ايله مادرينه ايتدى اى نامهربان
برزمان توقف ايله نيچه يه دك كيدرسن وشفقت

مادرانه قنی بو ضعیف وناتوانی نیجه بیطا قت ایدرسن مادری ایتدی ای بی بصیرت کورمز میسنکه کاردست اختیارده، ومهار قبضهٔ اقتدارده، دکلدر (مصراع) دریغا که دردست من نیست کار (نثر) اکر بنم فی الجمله اقتدارم اولیدی کندمی تحمل باردن وقرة العینی خارخار رفتاردن خلاص ایتمز میدم

(مثنوی)

شتر بچه بامادر خویش کفت
پس از رفتن اخر زمانی بخفت
بکفت ار بدست منستی مهار
ندیدی کسم بارکش درقطار

(نثر) بازنده، چون نوید چارهٔ خلاصدن نومید اولدی «کحرکة المذبوح» دست وپای وپروبالن تحریك ایدوب اضطرابه آغاز قیلدی وجهد تمام وسعی واهتمام ایله قصد پرواز قیلدی چون رشتهٔ امیدنده ابرام واستحکام وارایدی رسن دام که مرور ایامله فرسوده اولمشیدی انفصام بولدی بازنده چون حلقنی حلقهٔ دام بلادن خالی کوردی فراغ باله پروازه کلوب وطن جانبنه متوجه اولدی وبوسرور ایله که مرغ جانی قفس بندکراندن آزاد اولدی غمجوع

ودغدغهٔ اشتهایی فراموش قیلدی طیران اثناسنده
اتفاق بر دیهده ایردی بر مقدار آسایش ایچون
بر کشتزاره متصل بر دیوار کنارنده قرار ایتدی بر کودك
دهقانکه اول کشتزارك نکهبانی ایدی اطراف کشتی
کشت ایدرکن چشمی بر کیمی بازندهٔ مسکینه راست کاوب
سوز سودای کباب کبوتر کانون دماغنی پر دود ایتدی
وفی الحال النده اولان مهرهٔ نی کمانکر وهده قویوب
اول جانبه آتدی بازنده امابو بازیدن غافل طرف کشتزار
وجانب صحراومرغزاره مائل ناکاه شعبدهٔ فلك حقه
بازدن اثر ضرب مهره اول شکسته بالك بالنه یتشدی
وغایت هولدن سرنکون اولوب اول دیوار کنارنده
برچاهه دوشدی اول برچاه سیاه ومغاك دور پایان
جحیم اشتباه ایدیکه چرخ فلك آسیابی آنك دولابی
کبی کور ینوردی ورسن سیاه وسفید شب وروز بربرینه
موصول اولسه قعر وپایانه وصول میسر دکلدی

﴿ نظم ﴾

جهنم کبی تاریك ایدی اول چاه
نیجه چه کیم عدم اقلیمنه راه
دهانی اژدر تر کبی آچمش

یدی قات یردن التی اوته کچمش
دلی شب کیبی خالی مهر حقدن
یرك قعرینه کچمش قهر حقدن

(نثر) دهقان بچه چون کوردیکه صید حلال مجاور چاهدر ورسن تدبیرتك چاهدن کوتاه یأس ایتدی واول نیم کشته یی زندان عقوبتده محبوس قودی کتدی (القصه) بازنده برکون برکیجه دخی دل خسته وبال شکسته اول چاه مظلمده مقیم اولدی وزبان حاله صفت عجزوآواره لکن وصورت ضعف وبیچاره لکن خیال نوازنده یه عرض ایدردی وایام وصال وهنکام اتصالی ذکرایدوب لسان تأسف وتحسر ایله دیرایدی

(نظم)

نه خوش وقتیدی اولکم کاه وبیکاه
نکارم یوزین ایلردم نظرکاه
اولوب دولت مساعد بخت یارم
سعادتله کچردی روزکارم

چون کبوتر زرین بال صبح یوسف وارچاه زندانخانهٔ ظلمتدن آشکار اولدی بازنده هزار زوروزار ایله کندوبی کنار چاهه آتدی ونالان وغریوان طیران ایدوب

چاشتکا، حوالیٔ آشیانه یه پناه ایتدی نوازنده چون تصفیق جناح رفیق ایشیدوب استقبال ایچون آشیاندن طشره چیقوب ایتدی (ع) منم که دیده، بدیدار دوست کردم باز* بازنده، بی چون درکنار ایتدی بغایت ضعیف ونزار بولوب ایتدی ای یار غمکسار وای مونس روزکار

﴿ نظم ﴾

ندر بو ضعف بال وعجز حالك

ندر چهره کده، کرد انفعالك

نیچون سنبللرك اولمش پریشان

نیچون نرکسلرك اولمش درافشان

* (قطعه) *

سر پرخمار شب بکنار که بودهٔ

لبها فکار مونس یار که بودهٔ

سنبل زتاب رفته ونرکس بخواب ناز

شب تا بروز پرده کسار که بودهٔ

ما از رشك صد جکر پاره در کنار

تو پارهٔ جکر بکنار که بودهٔ

بازنده ایتدی

(نظم)

﴿ نظم ﴾

دوستم بالله حال ناتوانم صورمه هیچ
هجراندن ناله وآه وفغانم صورمه هیچ
کل رخکدن ایرونه چکدم بو باغ دهرده
شمه سی شرح اولمزای سروروانم صورمه هیچ

اول محنت وبلا ومشقت وعنایه که بوپایمال حوادث مبتلا اولمشدر

﴿ بیت ﴾

شب یلدا کرك آکه محصل
که تقریر ایلیم سا که مفصل

خلاصهٔ قصه بودر که ایشتمشدمکه اهل سفرچوق تجاربه ظفر بولور بکاباری بو تجربه میسر اولدیکه مادا مکه قیدحیاتده اولم مسافرته نیت ایتیم وتاضرورت اقتضا ایتمیه کوشهٔ آشیانه دن طشره کیتمیم واختیارمله محنت مجاهدهٔ هجرانی دولت مشاهدهٔ یارانه بدل ایتیم

﴿ بیت ﴾

ایلیم رنج سفر اختیار
مشکل ایمش حسرت دیداریار

(نثر) بومثلی اول اجلمدن ایراداتدمکه حضرت پادشاه

عالمپناه عزحضری ذل سفره بدل قیلیه وفراق یار وجلای دیار که ثمره سی ناله وزار ودیدهٔ اشکبار در اختیار یله قبول بیورمیه

﴾ بیت ﴿

هوای یار ودیارم چو بگذرد بخیال

شود منازلم از آب دیده مالامال

(نثر) دابشلیم ایتدی ای وزیر بزرکوار اکرچه شداید سفر بسیار در فوائدی دخی بیشمار در (ع) عیب می جمله چو گفتی هنرش نیز بگوی ☼ هر کمسنه که کربت غربته وورطهٔ محنته مبتلا اوله متأدب ومهذب اولور ونیجه تجربه لر حاصل قیلور که مدة العمر اکا انواع منافع متفرع ومترتب اولور بی شبهه ریاضت سفرله نفس ترقی کلی یه دسترس بولور خواه راه صورتدن وخواه راه معنیدن کورمز میسنکه پیاده شش منزل سفرله فرزانه اکدن فرزینلک مرتبه سنه ایریشور

﴾ شعر ﴿

الم ترفی رقعة بیدقا

اذا جدفی سیره فرزنا

وماه سبکرو اوندرت کیجه سیرایله منزل هلالیدن درجهٔ
کماله یتشور ﴿بیت﴾
بی سفر شاه اولورمی عالمگیر
بی سفر ماه اولورمی بدر منیر
(نثر) وهر کمسه که کوشهٔ مسکن وراحت آباد
وطندن قدم بیرون قلمیه مشاهدهٔ عجایب بلاد وملازمت
اکابر عباددن دور اولور واعجوبات اسرار اقطار
وخبایای احوال روزکاردن محروم ومهجور قالور
باز اول سببدن ساعد سلاطینده مقام قیلدیکه
کاشانهٔ آشیانه سنده قرار ایتمز وجغد اول اجلدن
ورای دیوار مذلتده قالدیکه کوشهٔ ویرانه
سندن طشره کیتمز احبارده کلمشدر که مشایخ
کباردن بری پرسبیل تعریض مریدلرین بور باعیله سفره
تحریض ایدردی ﴿رباعی﴾
هر کس که سفر کند پسندیده شود
در عین کمال نور هر دیده شود
پاکیزه تر از آب نباشد هرگز
هرجا که کند مقام کندیده شود
(نثر) اکر اول بازشکار یکه زغن بچه لرله نشو
ونما بولمشدی آشیانهٔ زغنده قالوب هوای سفردن

پروازه کلمیدی هرآینه دستبوس سلطانانه مشرف اولمق میسر اولمیدی وزیر کبیر تارك مبارك شهریاره دعا جواهرین نثار ایتدکدنصکره تفصیل تمثیل صورت واقعه‌یی استفسار ایتدی

﴿ حکایت ﴾

رای دابشلیم ایتدی روایت ایدرلرکه ایکی باز تیز پرواز شب وروز بربریله دمساز اولمشلر ایدی وبرقله کوهده که عقاب سپهر بورفعت طیرانله کرینه‌ده ایره‌مز ایدی ونسر طائر بو بلند پروازلقله ذروه‌سنك ذره‌سنی کوره‌مز ایدی آشیانه قیلمشلر ایدی

﴿ بیت ﴾

آن نه کوهی بود کازا برزمین بودی نشان
آسمانی بود کو یا برفراز آسمان

(نثر) اول ایکی مرغ فرزانه فراغ باله اول آشیانه‌ده کچینورلردی ونعمت صحبتی غنیمت بیلوب سرور حضور ایله روزکار کچورورلردی

﴿ بیت ﴾

غنیمت بیل حضور دوستانی
وفاسزدر وفاسز بیل جهانی

برمدتدنصكره عنايت ربانی انلره بر بچه ارزانی بیوردی بحكم «اولادنا اكبادنا» كمال شغف وشفقتلرندن هركون ایكیسی دخی غداطلبنده كیدرلردی وچكر كوشه لری ایچون كونه كونه طعمه لر كتوروب یدررلردی تاقوت بولوب ضعفی كتدی وآزمده قوتی چوق ترقی ایتدی بركون ینه آنی تنها قویوب هر بری برجانبه كتمشیدی وكلمه لری وقتندن خیلی زمان كچمشیدی بازبچه نك جاذبهٔ اشتهاسی حركته كلوب جنبشه آغاز ایتدی وهرجانبه میل ایدوب اضطراب ایدركن كرانهٔ اشیانه یه یتدی ناكاه اندن دوشوب سطح زمینده ایره جك محلده مكر بزغن كه بچه لرینه طعمه طلبنه كوشهٔ آشیانه دن چقوب كمركوهده صیده مترصد اولوب دورردی تجسس اطراف ایدركن اتفاقا نظری اول بازبچه یه راست كلدی خیال ایتدیكه بو بر موش در كه بزغن چنكالندن خلاص اولمشدر (مصراع) دركوزه همی خیال رویت ینم * بی تأمل هجوم ایدوب یره یتمدن روی هوادن كتوروب آشیانه سنه كوتوردی وحدت بصرله دقت نظر ایدوب كوردی علامت چنكال ومنقار یله بیلدیكه

مرغان شکاری جنسندندر بحکم جنسیت اکا عرق
میل ومحبت نابض اولوب قلبنده اکا مهر وشفقت
ظاهر اولدی وفکر ایدوب کندوکندویه ایتدی
بوحال ضمننده عنایت آلهی وحکمت نامتناهی بی
کورکه بنی بونك سبب حیاتی قیلدی اکر اول محلده
بن حاضر بولنمسم بو بیچاره اوج هوادن یره دوشوب
اعضا واجزاسی متفرق اولوردی واستخوانلری
آسیب سنك عناایله خرد اولوب غبار وارباد فنایه
واردی چون قضای ربانی اقتضا ایتدیکه بن آنك سبب
بقاسی اولم انسب بودرکه فرزندلرمله تربیتده
انی شریك بلکه فرزند لکه قبول ایدوب سائر اولادم
سلکنده منسلك قیلم پس کمال رغبت وشفقتله آنك
تربیتنه مشغول اولدی وکندی وفرزندلری امرنده
سلوك ایتدیکی طریقی آنك حقنده مسلوك طوتدی
تا بر درجه یه واردیکه باز بچه اوزایوب قد وقامت چکدی
وفرو پرو یال وبال ومنقار وچنکالی کماله یتدی
وروز بروز مقتضای ذاتی وکوهر اصلیسی اوزره پروازه
آغاز ایتدی (ع) وحق علی ابن الصقران یشبه
الصقرا * اکرچه که کندوسن اولادزغندن تصور

ایدردی اما هیئت وهمتن وصورت وسیرتن انلره مخالف کوروب اکثر اوقات متفکر ومتحیر اولوب کندو کندو یه ایدردی اکر بن بیکانه اولم نیچون بو آشیانه ده مسکن قیلم واکر بوخانداندن ایسم ندن آنلرك عکس صورت وخلاف سیرتلرنده اولم

﴿ بيت ﴾

نه داخل این دائره دارم خودرا

نه خارج این جمع شمارم خودرا

آن به که از ین نیستی وهستی خویش

خوش بکذرم وباز کزارم خودرا

(نثر) برکون زغن بازبچه یه ایتدی ای فرزند مقبل سنی دائم ملول ومنفعل کورورم سبب ملالك بکا خفیدر وموجب انفعالك بکا مخفی اکر مزاج جهتندن بر نسنه یه احتیاجك وارایسه نه درسو یله بله لم علاجنه مباشر اوله لم واکر خاطر کده برارزو ومرامك وارایسه اعلام ایله کوره لم مقدور اولدیغی مقدار اتمامنه سعی واهتمام قیله لم بازبچه جواب ویروب ایتدیکه بندخی نفسمده آثار ملالت مشاهده ایدرم اما سببین تمام بیله مزم اکر باسم دخی اعلان واعلام قیله مزم

بيت

اين طرفه كلى نكر كه مارا بشكفت

نى رنك توان نمودونى بوى نهفت

حاليا اصلاح حالم ودفع ملال وانفعالم ايچون بونى مصلحت كورورم كه شرف اجازت ارزانى بيورەسن تابرزمان روى هواده طيران واطراف جهانى سيران ايدم شايد كه بركت حركتله غبار غم صحيفهٔ دلمدن زدوده اوله واميددر كه تماشاى عجايب اطوار وتفرج غرايب امصار سببيله صورت فرح آيينهٔ ضميرمده جلوه قيله

بيت

دل غنچه آچلماز ايدى غمدن

سحر كه ايمسه كرسيز كلشن

(نثر) زغن چون آوازهٔ فراق ايشتدى دل كرمندن آه سرد ايدوب ايتدى

بيت

ازفراق تلخ ميكويى سخن

هرچه ميخواهى بكن ليك آن مكن

اى فرزند دلبند بونه خيال ركيك وفكر مستبعددر كه

ایلرسن وای جکر کوشه بونه کلام خام واندیشهٔ ناتمامدر که سویلرسن سفر سودا سن ایتمه که سفر بردریای مردم ربای و برنهنك آدمی خایدر

﴿ بیت ﴾

سقر اهل این جهان سفرست
زان سبب صورت سفر سقرست

(نثر) سبب ارتکاب شداید مسافرت یا اکتساب اسباب معیشت و یا وطنده تعذر تمکن واقامتدر سن بونلرك بریسندن دخی بریسن بحمدالله که کوشه وتوشه جهتندن بی نیاز سن وجمیع فرزندلرمدن دخی سرافرازسن جمله سی کمر بستهٔ فرمانکدر ومر بوط ربقهٔ اذعانکدر

﴿ بیت ﴾

جمله بایین سرافکندکی
کوش ادب حلقه کش بندکی

بوحضور وسرور ونعمت موفور ایله سفر اختیار ایتمك ومذاق حضردن مشاق سفری ترجیح ایدوب ترك یار وجلای دیار ایتمك طریق فکر صحیحدن دور وطور عقل صریحدن بغایت مهجوردر

﴿ رباعی ﴾

انکو بسلامتست ونانی دارد
وز بهر نشستن آشیانی دارد
نه خادم کس بود نه مخدوم کسی
کو شاد بزیکه خوش جهانی دارد

باز بچه ایتدی سنك ایتدیکك نصیحت مقتضای علاقهٔ ابوت ولازمهٔ شفقت وحفاوتدر فامابن هر چند که اندیشه ایدرم بو کوشه یی حالمه لایق و بو توشه یی مزاجمه موافق بولمزم وخاطرمه خواطر خطور ایدر که اظهارنی معقول کورمزم زغن بلدیکه نکتهٔ (کل شیٔ یرجع الی اصله) انك حقنده ظهور ایتدی زبان تعجب ایله کند وکندویه ایتدی

﴿ نظم ﴾

اکر بیضهٔ زاغ ظلمت سرشت
نهی زیر طاووس باغ بهشت
بهنکام آن بیضه پروردنش
زانجیر جنت دهی ارزنش
دهی آبش از چشمهٔ سلسبیل
بر آن بیضه کردم زند جبرئیل

شود عاقبت بیضهٔ زاغ زاغ
کشد رنج بیهوده طاووس باغ

چون کوردی که بو نهج اوزره تقریری انك ضمیرنده تأثیر ایتمدی طرز کلامی تغییر ایدوب بو وجهله تعبیر ایتدیکه بن دیدیکم مقام قناعت ومرتبهٔ فراغتدن ناشیدر سن دیدیکك صفت حرص وطمعدن منبعث ومتماشیدر (ع) شتان بینهما شتان شتانا ٭ ای فرزند دلنواز صفت حرص وآزهزار شاهباز همای پروازی اوج هوای استغنادن ایندروب بستهٔ بند نیاز ایتمشدر وحرص پیشه همیشه محرومدر وصحیفهٔ ناصیه سنده (الحریص محروم) مفهومی مرقومدر قناعت اهلی اولمیان دنیاده راحت اولمز فراغت قدرین بلمین عالمده عافیت بولمز

بیت

عارفه توشه می وار کنج قناعتدن ایو
عاقله کوشه می وار کنج فراغتدن ایو
چون سن نعمت قناعت شکرین قیلمزسن
ودولت فراغت قدرین بیلمزسن

قورقرم سکا اول بلا یتشه که اول کربهٔ حریصه یتشدی

باز بچه ایتدی نه کیفیتله اولمشدر اول

(حکایت)

زغن ایتدی زمان ماضیده بر پیرزال ضعیف الحال وار ایدیکه غایت ضعف وهزالدن خلال کبی باریك ایدی «وان اوهن البیوت لبیت العنکبوت» بر کلبه سی وار ایدیکه بخیللر کفندن تنك وجاهللر قلبندن تاریك ایدی اول کلبه ده بر کربه سی وار ایدیکه هر کز مرآت خیالده وعالم مثالده شکل نان کورمامش ایدی وبیکانه وآشنا اندن نام ونشان ایشتمامشیدی مبلغ ترفه حضوری بو که مقصور ایدیکه کاکا بر سوراخدن بوی موش استشمام ایتمکله مشام هوشی معطر وتختهٔ خاکده نقش پاین کورمکله (ع) مانند کدایی که بیابد درمی چند* چشم جهان بینی منور اولوردی واکراحیانا بخت موافقت وطالع مساعدت وسعادت مرافقت ایدوب بر موش بیچاره یی سر پنجهٔ شکاره کتورسه (ع) چون کدایی که کنج وزر یابد* نشاط موفور وانبساط نامحصور ایله نیجه ایام وشهور شاد ومسرور اولوب ساحهٔ سینه سندن اندوه دیرینه صد مرحله دور اولوردی ونیجه مدت اول قوت

(لایموتله)

لایموتله قناعت ایدرایدی واول نواله یی که عالم
غیبدن حواله اولمشیدی غنیمت عظمی بیلوب دیرایدی

بیت

این کدمی بینم به بیدار یست یارب یا به خواب
خویشتن را در چنین حالت پس از چندین عذاب

اولسبیدن کلبهٔ پیرزال اول کربه نك قحط سالی ایدی
دایم زار ونزار ایدی وغایت هزالدن شکلی خیال
واندامی خلال وقامتی هلال کبی کورینوری
بر کون ضعف تام ونهایت نحافت اندامدن زحمت
تمامله بالای بامه چقوب اطرافه نکاه ایدرکن ناکاه
کوردیکه بالای دیوار همجوارده بر کربهٔ شیر صورت
وپلنك صولت که چشم شعله فشانی عین الهره کبی
رخشان وپشم حریر نظیری موی سمور کبی بریق
ودرخشان عزونازو تبختر واهتزازایله سیران ایدوب
شیرژیان کبی غریو وافغان ایدر وکثرت لحم ووفرت
شحمدن سرعت حرکتده بیمجال خرامان خرامان
کیدر کربهٔ پیرزال چون کندو جنسندن بوزیب
وفرله اول کربهٔ فربه وچرب پروری کوردی متحیر
اولوب فریاد ایتدیکه (ع) یارا خرامان میرسی

آخر بکویی کز کجا * سن بولطافتله قندنسن
بکزر که ابوهریره پرورده لرندنسن یاضیافتخانهٔ خوان
خطادنکاورسن بوطراوتکه حکمتندرو بولطافت
قوتکه علتندر

بيت

لعل شرین ایله جاناسنکه آدم جانی سن
صورد یغم عیب ایلمه بالله کمك جانانی سن

کربهٔ همسایه جواب ویردیکه بن ریزه خورخوان
سلطانم هرصباح دربارگاه پادشاهده دربان صفت
نکرانم چون ایوان دیوان سماط نعم فراوانله نموداز
مائدهٔ اهل جنان اوله جرأت ایدوب اول سموز
اتلردن وسمید اتمکلردن برقاج لقمه شکار ایدرم
واول کون اول کیجه انکله تنعم ایدوب بومنوال اوزره
روزکار کچوررم کربهٔ پیرزن ایتدی سموزات دیدیکك
ندن عبارتدر وسمید اتمك نه نسنه دن کنایتدر بن مدة
العمر شوربهٔ پیرزن وکوشت موشدن غیری نسنه
کورمدم وایشتمدم کربهٔ همسایه چون آندن بوکلامی
ایشتدی تعجب ایتدی وطعن وطنزله ایتدی آنکچون
شویله زیبا صورت اولمش سن که قدك چنکه واندامك

تارعود، دونمش وبدنك قوريمش عنكبوت نكسوده
دونمش هی مسكين عجب عبرت اولمشسن الحق
سنك بوهيئتدن ابنای جنسمز، عارتمام وبوشكل
وصور تكدن بنی نوعمزه نك بردوام واردر

﴾ بيت ﴿

ازكر به همين كوش ودمی هستت ترا
باقی همه عنكبوت رامی ماند

واكرسن باركاه سلطانه حاضراوليدك وروايح اطعمه
وفوايح اغديه ايله دماغ جانكی معطرقيليدك يمكن
كه سر (يحيی العظام وهی رميم) پردهٔ غيبدن
عرصهٔشهوده كلوب حيات تازه بوليدك

﴾ بيت ﴿

بوی محبوب چوبرخاك احبا كذرد
چه عجب باشداكرزنده كند عظم رميم

كربهٔ پيرزن چون بوتعييب ترغيب آميزی ايشتدی
درونهٔ دلنده شريان حرص وآزحركته آغازايدوب
تضرع ونيازله ايتدی ای برادر مابينمزده حق جوار
ورابطهٔ جنسيت واردر (وحب الهرة من الايمان)
حديثی ضميرمنيركه آشكاردر نه واردركه شرط

مروت وحق اخوتی رینـه کتوروب بونوبت کداول
جانبه وارەسن بو بیچارەیی خدمت مراقبتـه قبول
بیورەسن شاید کـه سنك دولتکدە بوتن آزردە یه
سدرمق و برکت صحبتکله بوقالب فرسودە یه فی الجمله
رونق حاصل اوله

بیت

هزاران کس زانعامت بردسود ومرفه شـد
مراشایستکی بیشست اکرمن هم شوم شـاید

کربهٔ همسـایه أنك کریه وزاریسنـه ترحم ایدوب
تعهد ایتدیکه بونوبت سماط نعمته آنسز حاضر اولمیه
کربهٔ پیره زن بونوید فرحزای و بوامیـد روح افزایله
حیات تازه بولوب بالای باعـدن ایندی وصورت
قضیـه یی نقیر وقطمیر پیره زنه تقریر ایتدی چون
پیره زنك یارقدیمی ایدی حق شناسلق مقتضاسی اوزره
نصیحته آغاز ایدوب ایتدی ای رفیق مهربان اغوای
اهل دنیایه فریفته اولمه وکوشهٔ فراغتده توشهٔ قناعتی
عالمه ویرمه که ظرف حرص وآز خاك کوردن غیری ایله
پراولمز ودیدهٔ طول امـل سوزن فنا ورشتـهٔ اجلدن
غیری ایله دکلمز

(نظم)

نظم

نهایت بو قدر چونکه حرص و آزه
قناعت ایلمکدر چاره آزه
قناعت قیلمیین اولمز توانکر
وفور مالله قارون ایسه کر

امادماغ کربهٔ بینوا سودای نوالهٔ خوان سلطانله شویله امتلا بولمامشدیکه داروی نصیحتله دواو شربت موعظتله شفا ممکن اولیدی

بیت

نصیحت همه عالم چو باد در قفسست
بکوش مردم عاشق چو آب در غربال

القصه وقت معهود وساعت موعوده کربهٔ همسایه ایله افتان وخیزان جانب آستانهٔ سلطانه روان اولدی مکر اول بیچاره هنوز بارکاه پادشاهه وارمدن لطیفهٔ صریح «الحریص محروم» عرصهٔ ظهوره کلمش ایمش ونحوست طالع آتش سوداسنی آب حرمانله منطفی قیلمش ایمش سببی دخی بوکه آندن سابق مکر کربه لر هجوم ایدوب شور وشغبی حددن کچور مشلردی وفریاد وفغانله پادشاهی بحضور

ایتمشلردی فرمان سلطان بو منوال اوزه جریان بولمشدیکه تیراندازلردن برجماعت تیروکمانله برکوشه ده کمین ایدوب مترصد اوله لر تاهر کربه که وقاحت سپرین یوزینه چکوب میدان جرأته کله اول طعمه سی بلکه آخرلقمه سی پیکان جکردوز اوله کربهٔ پیرزال بوحالدن غافل وشراب حرص وطمع ایله مست ولایعقل مشام جانی چون بوی طعامی استشمام ایتدی وکوش هوشی چون طاس وکاس وسینی وچینی طنینن ایشتدی بی اختیار شاهین دارشکارکاه خوان سلطانه کندوسن پران ایتدی وچاشنیکیر قضا ایتدی (ع) ای سوخته این دیك تمناخامست ٭ هنوز کفهٔ میزان اشتها لقمهٔ کران سنکله امتلا بولمامشدیکه تیردل شکاف میل ترازو کبی کاف نافنده اوینادی

٭ (نظم) ٭

اقوب قانی درون استخواندن
دیرایدی هم قجردی بیم جاندن
کراولمز سم بوزخم تیرزنله
کچینم موش ونان پیره زنله
عسل حظی چوزخم نیشه دکمز

عسلدن بكدرر بيك كره بكمز
بومثلى انكچون كتوردمكه سند، كوشهٔ آشيانه مزى
غنيمت بيلوب قدرطعمه ونعمتى كدبيز جمت ومشقت
حاصل وواصلدر فهم ايدهسن «اللهم قنعنا بمارزقنا»
خبرندن فطير ايدوب افزون وزياده طلب ايتميه سن

* مثنوى *

بجايى كه وقتست خوشست اى پسر
نمى بايدت كرد از انجا سفر
مكن دولت عافيت را رها
ميند از خود رابخود در بلا
مكن دست آز وهوس رادراز
بچيزى كه بخشيده اندت بساز
اكر مور راآز كمتر بدى
چرا پاى مال همه دربدى

بازبچه ايتدى بيورديغك كرچه محض نصيحت وفرط
شفقت ومرحمتدر اماجزئيات اموره التفات همت
بلند، نامل‌ئمدر وبجرداكل وشربه قناعت مقتضاى
طباع بهائمدر هركمسه كه سرير سلطنتده سرور
اولمق ديليه طلب معالى يه جهد ايتمك كرك وهركمسنه

که کندو رسیادتده تاجور اولمق قصد ایلیه کمر اجتهادی میان جانه بند ایتمك کرك راغب همت عالی اعمال خسیسه یه راضی اولمز وطالب رتبت معالی منازل ادانی وارازل ایله قناعت قیلمز

❊ (بیت) ❊

هر کیمه که رتبت بالا کرك
آکه قدم همت والا کرك

زغن ایتدی بو خیال ناهموار مجرد پندار ایله وجود بولمز وبو ذینك سودا تمنای بیحاصل ایله جوشه کلمز هیچ برعمل تهیئهء ادواتسز میسر وهیچ بر نتیجه ترتیب مقدماتسز متصور دکلدر

﴿ بیت ﴾

تکیه برجای بزرکان نتوان زد بکذاف
مکر اسباب بزرکی همه آماده کنی

(نثر) باز ایتدی حصول مناصب دولته قوت چنکالم کبی مقدمه میسر میدر ووصول مراتب رفعته سطوت منقارم کبی وسیله متصورمی سن مکر اول شمشیرزن حکایتن استماع ایتمامش سن که ساعد بختی عالی وهمتی واسطه سیله سوار سعادتله زینت بولمش ایدی

زغن سؤال ایتدیکه نه منوال اوزره اولمشدر اول

حکایت

بازبچه ایتدی روایت ایدرلر که قدیم الزمانده
بردرویش کاسب وارایدیکه عجز حال ومؤنت عیالدن
درمانده وکثرت قلت وقلت کثرتدن عاجز وفرومانده
ایدی دخل هرروزه سی خرج روزمره یه وفا ایتمزدی
وفائده صناعتی ترتیب نان ونمکه یتمزدی عنایت یزدانی
عزشانه اکابر فرزند ارزانی بیوردی که دلائل حشمت
جبهه سنده پیدا وعلایم دولت ناصیه سنده هویدا ایدی

بیت

مبارك طلعت وفرخنده طالع
جبیننده نجابت نوری لامع

میامن وجودیله حال پدر میمون وبرکت قدومیله
کسبی خرجندن روز بروز افزون اولدی پدر اول پسر
فرخ اثرك قدمن مبارك طوتوب مقدوری اولدیغی
مقدار تربیتنه مشغول اولدی اول فرزند ارجمند
هنوز قرین مهد ایکن کمان وتیرایله اوینار آوونوردی
ودخی شیرخواره ایکن سپر وشمشیرایله کونور سونوردی
هرصباح مکتبه ایلتسه لردونرمیدانه کیدردی وهرکاه
که تعلیم خط ایتسه لر الواح خطی قویوب اوماج رماح

خطی یه میل ایدردی هموارە لوح شمشیردن جهانکیرلك
حرفن اوقوردی وهردم نقش سپردن سرورلك
درسن ازبرقیلوردی

﴿ مثنوی ﴾

چو هاوینی یازیدی دبیری
سپرله خوده کیدردی ضمیری
الف بایی ایدردی شویله تقریر
که بادر شکل یاشکل الف تیر

چونکه سن صبا وتدن سن بلوغه یتدی برکون
پدری ایتدی ای فرزند دلبندم دائم خاطرم سنك
حال خیالکه ناظردر عنفوان شباب اوان طفولیت
کبی دکلدر خصوصا که آثار طیش وخفت وتهتك
وجرأت صفحات احوالکده ظاهردر نفس بداندیش
سنی کرداب تشویشه آتمدین واغوای شیطان
هوامهالکه شهوته القا اتمدین دیلرمکه «من تزوج فقد
احصن نصف دینه» حصن حصینی سکاءقر «والنکاح
سنتی فمن رغب عن سنتی فلیس منی» منصهٔ منیفهده سنی
جلوه کر قیلوب شانکزه مناسب دست پیمان ترتیب ایدوب
اکفاء واقرانکزدن برقبیلهٔ اصیله و برجرثومهٔ قدیمهدن

(برکریمهیی)

بر کریمه یی عقد عقد وصال ازدواجکه چکم سن بو بابده نه صواب کوررسن و بو مراده نه تدبیر یوررسن پسر ایتدی ای پدر اول دختر ایچونکه بن عقد ایتسم کرك وآیین کابین ایچون دست پیمان نقد ایتسم کرك سزه نسنه تکلیف ایتمزم وسزدن عنایت ومعاونت توقع قیلمزم پدر ایتدی ای نوردیده سنك کیفیت حالك وکمیت مالك بکا پوشیده دکلدر سنك نه قدر استظهارك اوله که شانکه ملایم دست پیمانه اقتدارك اوله نقد ایده جکك دست پیمان ندر وعقد ایدرم دیدیکك عروس نه نسنه در پسر فی الحال یرندن طوردی وایچرو کیروب بر شمشیر بران کتور دیکه صدبار غمزه خوباندن خونریزوخونخوار وهزار درجه عقیق لبلر دندانندن کوهر دار وایتدی ای پدر بیلمش اولکه بن عروس مملکتی خطبه اتسم کرك ومخدره سلطنتی عقد عقده کتورسم کرك اکا تیغ براندن کران دست پیمان وخنجر خون فشاندن آغر نشان میسر میدر

﴿ بیت ﴾

بابخت نیك هیچ کسی را ستیز نیست

مهر عروس ملك به از تیغ تیز نیست

چون اول جوانك همتی حصول سلطنته مقصور ایدی
آززمانده عروس عرصهٔ مملكتی منصهٔ قبضهٔ تصرفنده
جلوه قیلوب ضرب تیغ عالمگیر وزخم خنجر آب
شكل وآتش تأثیرایله اكثرآفاقی تسخیرایتدی بومعنیده
دیمشلردر

بیت

عروس ملك نسازد ومكر بداماذی
كه اول ازكهر تیغ داد كابینش

بومثلی آنكچون كتوردم تاكه سنكده جمیع اسباب
دولت بكاآماده وابواب توفیق حضرت عزت روی
حالمه كشاده در بندخی امید وارمكه كندو مطلوبمه
واصل اولم ودست امیدایله میان شاهد مقصودمی
دراغوش قیلم حالا فسون وفسانه ایله بوحالی ترك
ایده مزین ومجرد قیل وقاله بوخیالدن كچه مزین
(مصراع) ماازسراین كوبملامت نرویم
زغن عین الیقین بیلدیكه اول مرغ همایون فال دام
احتیاله صید اولمق احتمالی ممتنع وخیال محالدر
بالضروره سفره اجازت ویردی ودود آتش هجرانی
تودهٔ آسمان ودیدهٔ پاسبان چمن كیوانه ایركوردی

پس باززغن و بچه لرین وداع قیلدی وحضیض آشیانه دن پرواز ایدوب اوجه متوجه اولدی نیجه زمان فضای هوادە طیران ایتدکدنصکره برقله کوهده آرام ایدوب دیدهٔ تماشا ایله اطرافه نکاه ایلرکن ناکاه کوردیکه برکبك دری عین جلوه وحسن شیوه ایله خرامه کلمش وغلغلهٔ قهقهه سی اطراف جهانه ولوله ویرمش باز کند وطبیعتنده شکار کبکه رغبت کوربجك برحمله ایله حوصله سن کوشت سینهٔ کبکله پرایتدی بر لحم طری کوردیکه لذت ولطافتده آب حیات وشربت نباتدن افزون وطراوت وحلاوتده نمونهٔ طعم ونعمت «ولحم طیر مما یشتهون» چون مدة العمر اول مقوله لذیذ نواله مشاهده ایتمامش ایدی ایتدی

﴿ بیت ﴾

در تاپای تو همه مطبوع طبع ماست

کویی برای خاطر ماآفریده اند

پس کندویه خطاب ایدوب ایتدی فوائد سفرهمین بویتزمی که اول ناملایم اغذیه دن خلاص اولوب عجالة الوقت نفایس اطعمه یه ظفر بولدك وآشیانهٔ

تنك و پرطلمتدن ومصاحبان دون ودنی همتدن منازل
رفیعه ومواضع منیعه یه واصل اولدك (ع) این هنوز
اول آثار جهان افروزست ❊ کیم بیلورمن بعد ذلك دخی
قناع امتناع وعزتدن نیجه شاهد دولت وعروس
سعادت یوز کوستره وصحن عدمدن صحرای وجوده
وزاویهٔ غیبدن عرصهٔ شهوده نه لطیفه لرکله (ع)
تاقدر از پرده چه آرد برون ❊ پس بازتیز پروازنیجه زمان
فراغت خاطرله طیران وصحن عالمی سیران ایدوب
نشاط باله کبك وتیهو شکارینه اشتغال ایتدی
اتفاق بر کون بر کوه کمرنده اتوروب خیال شکار وتماشای
مرغزار ایلرکن کوردیکه دامن کوهده بر کروه پرشکوه
صف شکاری آراسته قیلمشلر ومرغان شکاری صید
طیور ایچون اهتزازه کلمشلر

نظم

دران دشت از صدای طبلك باز
همه مرغان صید افکن به پرواز
زیك سو چره بازان سبك خیز
بخون صید کرده چنك راتیز
ربوده نقدجان از کبك ودراج

(وزان)

وزان جانب دکر شاهین بتاراج

(نثر) مكراول جماعت سپاه اول ولایتك پادشاهی ایدیکه ملازمان آستان دولتیله قصد شکار وصید مرغزاره چقمشدی بو اثناده ساعد شاهده اولان باز پروازایدوب رصیده قصد ایتدی بو باز بلندهمت شهپر عزیمتله آنك شکارینه قصدایدوب برق خاطف کبی اینوب اوکندن قاپدی شاه چون آنك بو سرعت وجرأت و بو رفعت همتن کوردی اول مرغ همایونه کوکلی مفتون اولوب مثال عالی شرفصدور بولدیکه صیادان چابك دست جهدایدهلر تاشست حیله ایله اول باز بلند پروازی صید ایدهلر

بیت

دیدی شه حیله ایلك ال اوشورك

بو مرغ وحشیئی دامه دوشورك

صیادلر فی الحال مثال شاهه امتثال ایدوب برباز اول جانبه پرواز ایتدردیلر بازوحشی چون کندو جنسن کوردی تحاشی ایتمیوب بال اقبالله استقبال ایتدی واوازم سلام واکرامه قیام ایتدکد نصکره تلاطف تمامله متفحص احوال اولدی باز پادشاه چون

آندن بو ملايمتی کوردی اثناء مصاحبتده آستانهٔ سلطانه
تحريض ايتدی چون اول باز بلند همت دلالت رهبر
دولتله شرف خدمت حضرت شاهه ايردی نظر
عاطفت سلطانی آنك قابليت شانی واستعداد هيولانی
سنه معين اولوب آز مدتده مساعدهٔ بخت سعادت يار يله
ساعد شهر ياری جای قرار ايتدی وهمت بلندی
وسيله سيله حضيض ذلت ودناءتدن ذروهٔ دولت
ونباهته يتدی

بيت

ناقابل است انکه بدولت نمی رسد
ورنه زمانه درطلب مرد قابلست

ديکر

بلند همت وعالی نظر کرك آدم
که همتنه کوره کيشيده اولور مقدار

(نثر) اول باز بلند همت اکر همان منزل اولنده اقامت ايدوب
مصاحبت زاغ وزغندن فراغت ايتمسه وسفر واسطه سيله
دريای هواده سباحت وکوه وصحراده سياحت وساحت
اطراف واکنافی مساحت ايتمسه اکا بو مدارج
دولتك حصولی جملهٔ محالاتدن وآنك بو پايهٔ رفعت
ومراتب رأفته وصولی مقولهٔ ممتنعاتدن اولوردی

(پس)

پس معلوم اولدیکه سفر سببیله آدمی اسفل سافلین
ذل خمولدن اعلای علیین عزقبوله وصول بولوراێش
وارتکاب شدايد مسافرت اکتساب مراتب دولت
وسعادته مفضی اولورایمش

قطعه

بهاردل سفر باشد که ازوی
خلایق راکل مقصود بشکفت
سفر کن تامرادخویش یابی
که فامشوا فی مناکبها خدا کفت

چون دابشلیم کلامن بوىقامده اتمام ایتدی وزیر
آخردخی ایلروکاوب مراسم خدمت وزارته قیام ایدوب
ایتدی جواهر زواهر کلمات حکمت بیناتکه حضرت
شاهنشاهی ظل الهی کلك زبانله سلك بیانه چکمشدر
آندن منزه درکه شمهٔ شایبهٔ شبهه پیرامننه وکرد عیب
وریب کرددامننه یتشه فامابنده لرك خاطر فاطرینه
خلجان ایدون بودرکه ذات ملکی ملکات سلطانیکه
صلاح جهان وراحت جهانیان آنك صحت مزاج
شریف وسلامت عنصر لطیفنه وابسته در مذاق
حضردن مشاق سفری ترجیح ایتمك وروضهٔ جانفزای

عشرتی قویوب بادیهٔ هاویهٔ هوای الم ومحنته کیتمك
روش حکمتدن دور ومقتضای سلامت فطرت وفتنطدن
مهجوردر دابشلیم ایتدی ارتکاب محنت ودردکار
مردان مرد وپیشهٔ شیران بیشهٔ نبرددر بی شبهه
تادامن عشرت سلاطین کرفتار خار اذیت اولمیه
ضعفای رعیت ایچون کلستان فراغت، کل رفاهیت
آچلمز وتاپای همت ملوك عدل آیین بادیه پیمای بلیت
اولمیه درویش دلریشك سر پرتشویشی بالین راحت
وآسایشه یتشمز

بیت

نیاساید اندر دیار تو کس
که آسایش خویش خواهی وبس

ضمیرمنیر وزیره هویدادر که عباد خدا ایکی قسمدر
بری ملوکدر که انلره ایالت ممالك وفرمانفرمالق مقرر
اولمشدر بری دخی رعیتدرکه انلره خلعت امن
وفراغت وکسوت حضور واستراحت مقدر
اولمشدر بو ایکی حال برمحلده اجتماع پذیر اولمق
محالدر یا راحت اختیار ایدوب عنان دولتی الدن
قومق کرك یا همان عزت ودولتله قناعت ایدوب

لذت فراغتدن ال یومق کرك

﴿ نظم ﴾

انکه اوپا بر سر ناز وتنعم می نهد
روزکارش درجهان سردار سرور میکند
پادشاهی در چمن دادند کل را زانکه کل
با وجود نازکی از خاك پستر میکند

حکما دیمشلردر که «الجد وسیلة الجد» یعنی جادهٔ جد وجهد طالبی سر منزل بخته یتورر وبیابان جفایی قدم وفا ایله قطع ایتمك جمال شاهد مقصودی نظر مشاهده یه کتورر حصول امانی وآمال رکوب اهواله منوطدر ونیل مطالب ومقاصد تحمل متاعب وشدایده مربوط

﴿ بیت ﴾

کمر سلطنت نشاید بست
هر کرا رغبت تن آسانیست

هر کسنه که میدان همتده کمر جدی درمیان ایدوب سمند جهدی زیر رانه آله وارتکاب محنتده تن آسایی وراحتدن ال چکوب خواب نوشین وشراب شیرین حضور وفراغتدن اجتناب قیله قناع عزت امتناعدن

شاهد مرادی عن قریب یوز کوستره ومنصهٔ عرصهٔ
جهانده آز زمانده عروس مقصودین جلوه کر کوره
نته که اول پلنك بچه‌نك میامن جد وجهدی ومقاسات
شدایده صبر وتحملی برکاتیله آز زمانده نقاب تعویق
چهرهٔ مرامندن مرتفع اولوب بیشهٔ فرح فزایه که
ملك موروثی ایدی ظفر میسر اولدی وزیر درخواست
ایتدیکه نه کیفیتله اولمشدر اون

حکایه

دابشلیم ایتدی حوالیٔ بصره‌ده بر یر وار ایدی
بغایت خوش هوا اول جزیره‌ده بر بیشه وار ایدی پر
لطافت وصفا لطیف چشمه سارلری هر طرفدن روان
ونسایم جان‌بخشی هر جهتدن وزان الوان ازهارله
هر جانبی ملون وانواع اشجارله هر کناری مزین

مثنوی

اولوب درلو شکوفیله مزین
ریاحین ایتمش اطرافن ملون
درخت سایه کستر لر ایرشمش
یداقلر بر برینه ال ویرشمش
طوترمش اله سرو یله شمشاد
سکردوب قالقرا وستندن کجرباد

(لطافت)

لطافت هوا و نزاهت فضاسندن اکا بیشهٔ فرح افزا
دیرلردی اکابر پلنك نهنك آهنك مستولی اولمشدی که
هول وخشم وهیبتندن شیر شرزه اول کنامه
کام قویمزدی وزخم شوك شوکتندن سباع ووحوش
اول بیشه اندیشه سن پیرامن خاطرینه کتورمزدی

مثنوی

چو برخار ازدی ازخشم دنبال
فکندی شیر چرخ از سهم چنکال
بران راهی که او یکدم نشستی
کذار خلق تا یکسال بستی

نیچه زمان ایدیکه اول بیشه‌ده کامران وکامکار روزکار
کچوررایدی نام ادلق صورتن هرکز آیینهٔ دوراننده
کورمامش ایدی ودبیر تقدیر طومار روزکاری خلاف
رضاسی ونقیض مقتضاسی اوزره دورمامش ایدی بر بچه سی
وارایدیکه عالم روشنی آنك آیینهٔ جمالنده معاینه ایلردی
ونور دیده‌یی اول قرة العینك تماشای یال و بالنده
اکلردی ضمیرنده بو معنی جایکیر اولمش ایدیکه چون بچه
نشو ونما بوله ودندان وچنکالی آلودهٔ خون هزبران اوله
اول بیشه نك ایالتن انك ذمت وهمتنهٔ تفویض قیله
وکندو بقیة العمر کوشهٔ قناعتده حضور وفراغتله

متقاعد اوله

(بيت)

من فكر همی کنم قضا همی کوید

بیرون ز کفایت تو کار دکرست

اتفاق قضا بو عزمی امضایه فرصت ویرمیوب نهال آرزوده شکوفهٔ امل هنوز شکفته اولمادین باد خزان اجل برك وبار حیاتن تاراج ایتدی

(مصراع)

ای بسا آرزو که خاك شده

(ع) فكم فی حجاب الارض من حسرات ٭

چون پلنك نخجیروار چنك شیراجله کرفتار اولدی سباع که قدیم الایامدن اول بیشه یه تغلب اندیشه سن ایدرلردی هر طرفدن هجوم ایدوب استخلاصنه قصد ایتدیلر پلنك بچه کوردیکه طاقت مقاومت میسر دکل ناچار جلای وطن اختیار ایتدی وسباع بیننده عظیم نزاع واقع اولوب عاقبت بر شیر خونریز وشور انکیز جمله سنه غالب اولوب اول منزل فرح فزای وترح زدایی مخلب تغلبله قبضهٔ تصرفنه آلدی پلنك بچه نیچه زمان کوه وبیابانده سرکردان اولوب اخر الامر بر بیشه یه دخی یتشدی واول بقاعك سباعنه ماجرایی

کماجرا عرض ایدوب انلردن بورخنه‌یی سد و بوخللك
تدارکنده مدد طلب ایتدی زمرهٔ سباع اول شیر
مهیب واول هزبر بانهیبك استیلاسنی استماع ایدیجك
امداد واعانتدن امتناع ایدوب علی الاتفاق ایتدیلر
ای فقیرسنك منزلك برشیر چنکنده دوشمش که غایت
نخوتندن شیراسمانی کرپکنه اصمز وشکوه وشوکتندن
پیل دمان پیرامن بیابانه قدم بصمز بیم افتراسندن هوام
وسوام اول اجام واکامدن کچه مز وصرصر
انفاسندن سیمرغ کوه قاف اول اطراف واکنافده بال
وپراچه مزدی

﴿ بیت ﴾

کچم دیین طیور اول بوم وردن
کسر پردن امیدین بلکه سردن
بزه انك چنکنه قوت وقدرت ودندان وچنکنه طاقت
مقاومت میسر دکلدر

(* بیت) *

قابل میدر مقابل اوله شیر ایله غزال
ممکنمیدر که پنجه اوره ببر له شغال
سکا دخی انکله مقام مقابله ومجادله معقول ومتصور

دكلدر

بيت

هرآن كهتر كه بامهتر ستيزد

چنان افتد كه هركز برنخيزد

امابو بابده بزم رأيمزده تدبير صواب بودر كه ينه آنك درگاهنه پناه ايدوب زبان عجز وانكسار ايله بسط اعتذار ودهان صدق واخلاصله عرض اختصاص ايده سن

بيت

واروب عذر ايلك تدبيرين ايتسك

مدار ادارنك تعميرين ايتسك

پلنك بچه يه بو فكر معقول بغايت مقبول كلوب مقرر قيلديكه ملازمت آستانهٔ شيره واروب حالنى اغليه وحسب المقدورا داى وظايف خدماتنه بل بغليه پس دقايق استظهارى روابط «فاصفح الصفح الجميل» ايله مبرم ومستحكم قيلوب شمشير وكفن بر كردن ودوش متوجه آستان قهرمان وحوش اولدى اول حالده بو بياتى كويا ايدى

* (شعر) *

أسأت ولم احسن وجئتك هاربا

وابن العبد عن مواليه مهرب
يؤمل غفرانا فان خاب ظنه
فما احد منه على الارض اخيب

چون شرف خدمت شيره يتشدى منظور عواطف شاهانه ومحظوظ عوارف خسروانه اولوب حالنه لايق وشانه موافق منصبه نامزد اولدى پلنك بچه دخى زبان ثنا ومدحتى پركار وكمر اخلاص وعبوديتى خاصره جانه استوار ايدوب خدمتكارلق وظايفنده وهوادارلق شرايطنده بر دقيقه مهمل ونامرعى قومیوب بو درجه آثار كفايت اظهار قيلديكه ساعت بساعت اختصاصى اشتداد وتقربى ازدياد بولدى ورتبت قربت وشرف كرامتده بر مرتبه يه واردیكه محسود اركان دولت ومغبوط خواص حضرت اولدى بوجمله ايله هردم ملازمتده جد وجهدين آرتورردى وهر لحظه اتمام مصالحده اهتمامن زياده قيلوردى

بيت

جد وجهد كسى كه بيشترست
كارش از جمله خلق پيشترست

اتفاق بر وقت شيرك بر بيشه دور دستده مهم ضروريسى

واقـع اولدی برزمانده، كه تأثیر حرارت آفتابدن تنور فلك اثیر پرتب وتاب اولمشیدی وعرصهٔ كوه ودشت كورهٔ آهنكر وآشیانهٔ سمنـدر كبی پرالتهاب غایت حرارت هوادن مغز وحوش استخوانلرنده جوشه كلمشدی وسرطان میان آبده، تابه ده، ماهی كبی بریان اولمشیدی

﴿ نظم ﴾

سحـاب اولسه ناكه اكر قطره بار
حرارتدن اولوردی قطره شرار
هواده كراچسـه پرزر كونـش
ینـاردی پروبالی پروانه وش

شیر فكر ایتدیكه بو زمانده صدف قعر دریاده، مرغ كبی بریان وسمندر تاب آفتابدن میان آتشـده پنهاندر بزم اعوانمزدن كیم اوله كه ارتكاب محنتـدن اجتنـاب وسوزوكدازوقطـع نشیب وفرازدن احتراز ایتمیوب بو مهم ضرورینك اتمامنه اهتمـام ایلیه بو تفكر اثناسنده پلنك خدمت ملازمتـه كلوب ملكی اندیشـناك كوردی وفوردرایتی وكمال كفایتی موجبجـه سر برشیره قریب كلوب بوتأملك موجبنی صوردی وصورت واقعـه یه واقف اولدقـده نصكره كفایت مهمی ذمت همتنـه الوب شرف اجازت بولدی وانواع سبـاعدن برجمع

معدوده موضع معهوده متوجه اولدی ونصف
نهاره دکین اول مقامده یتشوب اتمام مهمه قیام ویردی
چون مرام احسن وجوه اوزره سرانجام بولدی علی
الفور عنان مراجعتی جانب آستانهٔ شیره منعطف
قیلدی خواص اصحاب که رکاب دولت انتسابنده
منتظم ارایدی متفقة الکلمه عرصهٔ عرضه انها
ایتدیلر که بو حرارت هوا ونکابت کرماده اقدام واهتمامله
بوقدر مسافه قطع اولندی الحمد لله که کفایت مهم
دخی میسر اولوب هیچ دغدغه قالمدی وحضرت
شیرده دخی رتبت قربت ورفعت منزلت امیرنه مثابه
درمعلوم صغیر وکبیردر کدا کر برمدت برسایهٔ درختده
ارام واستراحت بیورله وشربت آب سردله آتش عطش
تسکین اولنه حکمتدن خالی ومصلحتدن دور دکلدر

بیت

آسوده باش وبار مشقت فزون مکش
بکشا عیان که رنج جهان را کنار نیست

پلنك چون بو کلام لنك وپند سبك سنکی ایشتدی لب
تشنیعله تبسم ایدوب ایتدی حضور حضرت شیرده
بنم تقرب واختصاصم برلوادر که هزار رنج وبلا

ایله بودرجه اعتلا بولمشدر معقولمیدر که تکاسل و بطالتله سر نکون قیلم و بر بنادر که هزار مشقت وعناایله بومرتبه ممهد ومشید اولمشدر لایقمیدر که تن آسانی واستراحتله خاکه یکسان ایلیم بیتحمل رنج توصل کنج میسر میدر و بی آزارخار تماشای گلزار متصور می

﴿ بیت ﴾

بلاسز بال اولورمی مارسز مال
بله در گنج ورنج ادبار واقبال

﴿ قطعه ﴾

کسی بگردن مقصود دست حلقه کند
که پیش تیر بلاها سپر تواند بود
بارزو وهوس برنیاید این معنی
باب دیده وخون جگر تواند بود

منهیان اخبار بو قصه بی نقیر وقطمیر حضرت شیره تقریر و بو صورتی من اوله الی آخره صحیفهٔ ضمیرینه تحریر وتصویر ایتدیلر شیرچون پلنك بچه‌نك بو کفایتن وآثار خلوص نیتن وصفای عقیدتی حکایتن ایشتدی برزمان تأمل بحرینه طالوب وسر تحسینی صالوب زبان

آفرینله ایتدی سرور وسردارلغه اول کمسنه لایق وسزاواردرکه کریبان محنت ومشقتدن باش چیقره ورعیت برسر فرازلك عهد مهد لتنده آسوده وراحت اولورکه بالین استراحته باش قومیه

﴿ بیت ﴾

ازان شاه آسایش آمد بدید
کش آسایش خود تواند برید

پس انکی دعوت ایتدی ووفور اعزاز واکرامله محفوظ وعیون اصطناع وانعامله ملحوظ قیلدقدنصکره اول بیشه نك ایالتن اکا تفویض وتقلید ایلیوب ملك موروثن اکا ارزانی قیلدی وکندونك نیابت وخلافتی منصبن دخی اکا اضاف قیلوب مرتبه سن مضاعف قیلدی بو مثلی کتوردم تابله سن که بی تکاپوی سعی بلیغ هیچ برفردك آفتاب مرادی مشرق امیددن طالع اولمامشدر وبی جست وجوی بیدریغ مقدمات رجادن برمقصودی نتیجه پذیر وواقع اولمامشدر

﴿ بیت ﴾

نابرده رنج کنج میسر نمی شود
مزد ادکرفت جان برادرکه کارکرد

چون بو سفرده کسب مقصودم معرفته مقصوردرعزم
خزمله رشتهٔ ترددی کسدم وقدم جدایله رکاب
عزیمته قدم بصدم ذهاب وایابده مجرد احتمال رنج
وعذابله عقد نیتم فسخ وحکم عزیمتم نسخ اولمز
وشهسوار همت عالی عنان عزمن صوب اکتساب
معالیدن منعطف قیلماز «ان ذلك من عزم الامور»

﴿ بيت ﴾

شه که بعزم درست پای نهد در رکاب
نیست عجب چرخ را گر رود از کف عنان

(نثر) چون وزرا جزم ایلدیلر که زواجر نصیحت
مانع عزیمت اولمق ممتنعدر فرمان عالی‌یه امتثال
ایدوب تهیئهٔ اسباب ارتحاله اشتغال ایتدیلر وشریط
مبارکباد سفری یرینه کتوردیلر و بو بیتك غلغله سن
کنبدد واره یتوردیلر

﴿ بيت ﴾

ایلدك عزم سفر لطف خدا یارك اوله
همت اهل نظر قافله سالارك اوله

پس رای دابشلیم زمام امور ولایت ارکان دولتدن
برامین معتمدك کف کفایتنه تسلیم ایدوب رعایت رعیت

(وحمایت)

وحمایت مملکت باینده برقاج وصیت که طراز لباس سلطنت واساس قواعد دولت ایدی کوش هوشنه القا وصحیفهٔ ضمیرینه املا ایتدیلر

﴿ بیت ﴾

اول فلکدندر بو اختر اول کنشدندر بو فر
اول بحردندر بو قطره اول صدفدن بو کهر

﴿ مثنوی ﴾

ملك شد آینهٔ اسکندری
تا تو رخ خویش درو بنکری
روی تو ز بیانما ید مکر
زنك تعدی بری ازدی بدر
ملك فروزی ز سحر پیشه کن
وزنفس صبحدم اندیشه کن
آن نکند کا یکی پیر زن
ناوك مرد افکن صد تیرزن

(نثر) چون کار مملکتی سپارش قیلدی و بار سلطنتدن آسایش بولدی بعض خواص ومحرم وحواشی وحشم ایله راه سراندیبه توجه ایتدی وماه کبی منزل بمنزل ارتحال وآفتاب مثال شهردن شهره انتقال ایدوب کتدی

هر مرحله ده نیچه تجربه یه مالك اولوب هر قافله دن نیچه فائده لر حاصل قیلورلردی بو منوال اوزه مدت مدیده شداید سفر چکوب منازل بحر و بر قطع ایتدکدنصکره اطراف سرانديب كورينوب ظاهر اولدی واول دیارك روایح فوایحیله مشام خاطر پادشاه عاطر اولدی

بيت

هواسی اول دیارك روح پرور
صویی ماورد وخاکی مسك وعنبر

نیچه ایام شهر سرانديبده ارام ایدوب رنج راه والام سفردن آسوده اولیجق احمال واثقالنك اکثرين انده قویوب حشم وخدمدن کندویه محرم اولان برقاچ آدمله جانب کوهه توجه ایتدی چون فراز کوهه یتدی برسرافراز کوردیکه سایهٔ دامنی سر آسمانه سایبان وزبانهٔ تیغی خنجر مریخله همزبان

بيت

بی ستونیله اساس استواری توأمان
آسمانیله علو ارتفاعی همعنان

هرطرفی برمرغزارکه الوان ازهارله نمودار (جنات

تجری من تحتها الانهار) هرجانبی برکلستا نکه انواع
کل وریحا نله غیرت نزهت آباد (جنتان ذواتا افنان)

قطعه

سبزه زارند، شجرهای زبرجد برکنار
کوهسارند، کمرهای زمرد درمیان
جویبار عرعرینه شاخ طوبی منتها
بوستان نفحه سندن باغ جنت بوستان

(نثر) دابشلیم اطراف کوهی طواف ومقامات متبرکه
یی زیارت قیلدی واثنای کشت وکذارده نظری برغاره
مصادف اولدیکه سواددرونی بیاض دیده دن روشن
وسر «النور فی السواد» صحیفهٔ سوادنده مشاهدومعاین
اول مقامك مجاورلرندا استعلام واستفسار تمامله بیلدیکه
اول غار برحکیم بزرکوارك مسکنیدر که اکا بیدپای دیرلردی
معناسی طبیب مهربان دیمکدر اول برمرد عارف
ایدیکه دل بیغلی انوار انواع معارفله
متجلی ایدی ونفس فاضلی زیور اجناس فضائل ایله متحلی
خاشاك ناپاك اخلاقی آتش ریاضتله حرق ایتمش
وکار وباروجودی «موتواقبل ان تموتوا» دریاسنه
غرق ایتمش دیدهٔ بیداری لیل ونهارده خواب دیدارین

کورمامش وکوش هوشی (والله یدعوانی دارالسلام)
نداسندن غیری صدا اشتمامش

﴿ مثنوی ﴾

دمی گنجینهٔ تحقیق بیزان
جبینی آفتاب صبح خیزان

دلی اسرار حقك ترجمانی
کاید مخزن راز نهانی

(نثر) دابشلیم حکیم بزرکوارك ملاقاتی آرزوسیله
خارج غارده برمقدار طوردی وزبان حاله اول
صاحبکمالك باطنندن استجازت زیارت بیوردی
پیرروشنضمیر الهام غیبی واعلام لاریبی ایله ضمیر شاه
عالمکیره مطلع اولوب قعر غاردن (ادخلوها بسلام آمنین)
صداسنی سمع شهریاره یتوردی

﴿ مثنوی ﴾

شه دران غار حکمت آیین شد
غاراز و نقشخانهٔ چین شد

خدمت پیررا میان بربست
کمربندکی بجان دربست

(نثر) ایچرو کیردی بر برهمن کوردیکه قدم تجریدله

عالم تفریده ایرمش ورایت کشف وکرامتی ذروهٔ
ملکوت وعرصهٔ جبروته ایرکورمش بشرهٔ بشریسنده
ملکهٔ ملکی ظاهر ونظافت جسمی لطافت روحنه برهان
باهررای فراستله بیلدیکه مقصود معهودی آندن
میسر اولیسر وملتمسی آنك یمن نفسیله وجودبولیسر
صفای خاطر واعتقاد باطن وظاهرله اکا متوجه اولدی
چون برهمنه یقین واردی شرایط تحیتی یرینه کتوروب
لوازم خدمتده قیام کوستردی برهمن رد جواب سلام
واتمام مراسم اکرامدنصکره اوتورمغه اشارت بیوردی
ورنج راه وزحمت سفردن خاطرین صوردی وسبب قبول
کلفت سفر وباعث ترك راحت حضری استفسار قیلدی
دابشلیم قصهٔ خواب وکنج وموجب ثقیل عذاب
ورنجی علی التفصیل برهمن روشنضمیره تقریر ایتدی
برهمن لب تحسینله تبسم ایدوب ایتدی هزار آفرین
اول پادشاه بلندهمت وپاك نیتده که طلب معرفت
حکمتده بوڭا کلفت وزحمته تحمل ایتدی وآسایش
ستمدیدکان رعیت وارامش خسته‌ترسیدکان بریت ایچون
اصناف مشقت وبلیتی تقبل ایتدی

مثنوی

ای خوشت آیین جهان داشتن
ملك بدین گونه توان داشتن

بیخ نهالی که تو آبش دهی
میوهٔ شاخش نبود جز بهی

(نثر) هماندم حکیم بزرگوار سر درج اسراری آچدی ودرر شاهوار حکمتی فرق همت شهریار کامکاره صاچدی وبرقاچگون کندو مهماتندن فراغت ونعمت خوان حکمتله ضیافت مهمانه مشغول اولدی دابشلیم اثنای مقالاتده وصیتنامهٔ هوشنکی یاد ایدوب وصایایی بر بر حکیمه عرض ایدردی برهمن دخی رای اعظمه اول بابه مناسب نصایح ومواعظ بیورردی ودابشلیم انی قلم خیال وانبوبهٔ فکرتله لوح قوت حافظه یه ثبت قیلوردی کتاب کلیله ودمنه سؤآل وجواب رای وبرهمنه مبتنی اولدی ونه ترتیب سابق اوزره که فهرست کتاب آنی ناطقدر اون درت باب اوزره منطویدر والمعونة من الله المستعان وهو حسبنا وعلیه التکلان

« مقدمه بوراده ختام بولمشدر »

اثر

همایون‌نامه باب اول

مترجمی

مولانا علی بن صالحدر

ایکنجی دفعه اوله‌رق (ترقی) غزته‌سنه تفرقه اوله‌رق درج اولنمشدر

باب اول ساعی ونمامك كلام نفاق انجامن استماعدن امتناع واجب ایدوكن بیان ایدر

رای اعظم دابشلیم بیدپای حكیمه ایتدی مضمون وصیت اول بودر كه هر كمسه كه شرف تقرب سلطانله اختصاص بوله هر آینه محسود عام وخاص اوله وحسودلر نقض قاعدۂ حرمت وغرضه سعی ایدوب كلمات مكر آمیز ایله ضمیر سلطانی آندن متنفر ومتغیر قیله لر پادشاهه واجبدر كه كلام صاحب غرضه تأمل تمام بیوره چون بیله كه آمیزش وآلایشدن خالی دكلدر سرحد قبوله یتشدرمیه

(مثنوی)

﴾ مثنوی ﴿

مده راه صاحب غرض پیش خویش
که آمیخت بر یکدکر نوش ونیش
بصورت دهد نوش یاری کند
بمعنی زند نیش وخاری کند

﴾ نثر ﴿

حکیم بزرکوار و برهمن حکمتشعاردن التماس ایدرمکه بو بابه مناسب برداستان بیوره وشول کسنه نك قصه سن که بر پادشاه حضورنده مزید تقربله اختصاص بولمش اوله وارباب غرض قولیله بنای مرتبه سی خللپذیر اولوب صداقت عداوته وموافقت مخالفته مبدل اولمش اوله علی وجه التفصیل بیان بیوره برهمن ایتدی بلی مدار اساس سلطنت بو وصیت اوزره در اکر پادشاه حضورنده کلام نفاق انجام حساد محل استماع وموقع اعتماد بوله اکثر ارکان دولت آنلرك افسادیله سپر سهام نکبت ومظهر عتاب ومحنت اوله واندن هم ملکه خلل کلی متطرق اولوب هم ملکه ضرر عظیم سرایت قیله چون بر مفسد محتال ایکی صدیق صادق میانه ده دخل ونفاقه

مجال بوله هرآینه آیینهٔ الفتلرین غبار وحشتله مغبر وبنای مودتلرین تیرمکر ومفسدتلهٔ زیروزبر قیله نتـه که بنای مصادقت گاووشیراول شغال شریر پرتزویرله خللپذیر اولمشدررای ایتدی نه کیفیتله اولمشدر اول (حکایت) برهمن ایتدی قدیم الزمانده بربازرکان جهاندیده وتلخ وشیرین روزکارچشیده واراید ی

(بیت)

خردمنـدی امین کاردانی

زروی تجربه بسیاردانی

قدم عزمله مسالك ممالکه سالك اولمش و بضاعت تجارتله انواع تجاربه مالك اولمش توسن ربع مسکون زیرران سیاحتنده ذلول ایدی واقالیم سبعه اقدام همت جهانکردنه نسبت برهفتهلك یول ایدی رکوب اهوال وتحمل باراخطاراسفارسببیله مال ومنالی بسیار ایدی وبهایم وسوایم بیشماری وارایدی (کان امتلاوادیة من ثاغیة الصباح وراغیة الرواح) چون مقدمهٔ سپاه مرك که قوت ضعف وضعف قوتدن عبارتدر ملکت نهادنه ال اوزاتدی وطلایهٔ لشکراجل که موی سفیددن کنایتدر حصار خطبهٔ وجودین احاطه ایتدی

(مثنوی)

﴿ مثنوی ﴾

نوبت پیری چو زند کوس درد
دل شود ازخوشدلی وعیش فرد
موی سفید ازاجل آرد پیام
پشت خم از مرك رساند سلام

﴿ نثر ﴾

خواجه مقرر بیلدیکه عنقریب کوس رحیل
اورلسه کرك وسرمایهٔ حیات برمتاعدرکه خانهٔ
بدنده مودعدر آززمانده استرداد اولنسه کرکدر
فرزندلرین که ثمرهٔ شاح امانی وشجرهٔ باغ زندکانیدر
جمع ایتدی آنلراوج نفرجوان ایدی غیرت افران وانوار
اثاررشد ناصیهٔ حاللرنده تابان اما ثروت غرور وکثرت
اسباب سرورنشوهٔ شراب شبابله حد اعتدالدن
تجاوز ایدوب مال پدره دست اسرافی دراز ایتمشلردی
وکسب حرفتدن اعراض ایدوب نقداوقات عزیزی
بطالت وکسالته صرف ایلمشلردی پدر مهربان فرط
شفقت ووفور مرحمتدن که لازمهٔ علاقهٔ ابوتدر
فرزندلرینه پند ونصیحته آغاز ایتدی وابواب نصایح
بیغرضی که جوامع بیم وامیدی مشتملدر فتح ایدوب

ایتدی ای جوانلر اگرچه که کسب مالده مجاهده چکمدیککز سعیدن ومحنت مشاهده ایتمدیککز جهتدن مال قدرین بیلمزسکز مذهب عقلده معذور اولسه کز اولور (من لم یذق لم یعرف) امابیلملک کرك که مال سرمایهٔ سعادت دنیا وذریعهٔ ذخیرهٔ نجات عقبادر واهل عالم که طالب حصول مراتب ووصول مآربدر غالب بودر که بواوچ مرتبه نك بریسنه طالبدر مرتبهٔ اولی فسحت ساحت معیشت وتیسیر تکثر اسباب راحتدر بو برطایفه نك منظوریدر که همتلری نوشش وپوشش واستیفای لذات نفسه کوشنه مقصور اوله مرتبهٔ ثانیه رفعت درجه وعلو منزله در اول زمره که بومرتبه یه طالبدر ارباب جاه واصحاب مناصبدر بوایکی مرتبه نکده حصولی بیمال محالدر مرتبهٔ ثالثه حصول ثواب آخرت ووصول منزلهٔ تقرب حضرت عزتدر اول کروه که بومطلبه رغبت ایتمشلردر اهل نجات وصاحب درجاتدر بومرتبه دخی مال حلاله محصل اولمق میسردر که (نعم المال الصالح للرجل الصالح) حدیث صحیحدرنته که پیر معنوی صاحب مثنوی بیورمشدر

(بیت)

﴿ بيت ﴾

مال راکز بهر دین باشی حمول

نعم مال صالح کفتش رسول

﴿ نثر ﴾

معلوم اولدیکه مال ومنال سبب حصول اکثر آمالدر وتحصیل مال بی ارتکاب تعب وطلب واکتساب محالدر اکر بر کسه نك بیوسیله کسب وطلب من حیث لایحتسب ولایکتسب مال النه کیره تحصیلنده زحمت چکمدیکی اجلدن قدر وقیمتن بیلیوب عنقریب بادهوایه ویره (ع) از بادهوا آمد وبر بادهوا رفت

﴿ نثر ﴾

پس واجب اولدیکه جانب بطالت وکسالتدن اجتناب ایدوب جانب تحصیل واکتسابه رجوع قیله سز وبو حرفت تجارته که مدت متمادیدر بندن مشاهده ایدرسز مشغول اوله سز پسر مهتر ایتدی ای پدرسن بزه کسب وطلب تکلیف ایدرسن بوقاعده توکله منافی واعتقاد تقدیر ازلی یه مخالفدر بومقرردر که کارخانهٔ قضا وقدرده هر رزق که مقدردر البته صاحبنه واصل اولسه کرك پس جستجو بندهسی

وتكاپوینده تعذیب حیوان بلافائده‌دن غیری نه حاصل اولــه کرك

﴿ نظم ﴾

کاورنه کاولدی مقدر فراخی وتنکی
کر کسه کوکلکی کیك طوت کر کسه دردله طار
کشی یه چونکه مقــدر درر نصیب ازل
نه اکسلورونه آرتر ایدرسه سعی هزار

﴿ نثر ﴾

بعــض اکابردن ایشــتدمکــه ایتــدی هر بار که نصیبمدن قاچدم آخر بکا یتدی ونصیب اولمیانی چندانکه طلب ایتدم بندن اباایتدی پس اکر بز کسب وکار ایده‌وز و یامعطل و بیکارر وزکار کچوره‌وز تقــدیر ازل آزالی تغــییر ایده‌مزز (ع) نصــیبهٔ ازل ازخود نمی توان انداخت ✵ نتــه که اول پادشاهزاده‌لرك حســب حالی بومعنی یه شاهددر بر ینك بیرنج وعذاب کنج بیحساب النه کیردی و یری امید کنجله خزانهٔ ملك بیرنجی بادفنایه و یردی پدر استفسار ایتدیکه نه‌وجهله واقع اولمشدر اول (حکایت) پسر ایتدی سرحد ولایت عرب یعنی دارالملك حلبده بر پادشــاه کامکار وفرمان

(فرمان)

فرمان فرمای عالیقدار وارایدیکه نیجه انقلابات روزکار کچورمش ایدی وچوق تغیرات لیل ونهار مشاهده ایتمش ایدی ایکی فرزندی وارایدی نوجوانلر جاه وجلال ایله شادمانلر کنج پدرله مغرورلر تاج وکمرله مسرورلر غرقاب غرور شبابه وحباب کبی روزشب شرابه دشمشلردی ومشاطه کان هوا صورلهوولعبه وعروس نشاط وطربه انلر منصه‌ٔ قابلنده جلوه ویرمشلر ایدی کاه زخمه‌ٔ چنك وچغانه‌دن بونغمه‌یی استماع ایدرلردی

﴾ نظم ﴿

یوروت پیمانك ای سروسهی تیز
جهاندن چونکه تیز کتسك کرك بیز
کچرچون کوز یوموب آچنجه دوران
کوز آچدرمه بزه باده‌یله برآن

(نثر)

وکاه ترانهٔ بلبلدن بوصوتله عمل ایلرلردی

﴾ مثنوی ﴿

کتور اول بادهٔ کلفامی ساقی
چو قالمز بوجهانده کمسه باقی

کوله‌لم کل کبی بردم اولوب شاد
قیلوب بلبل کبی الحان وفریاد

(نثر)

پادشاه مرد خردمند وهوشیار وصاحب تجربه وآموزکار ایدی وجواهر وافری ونقود نامعدودی ودینار بیشماری وارایدی فرزندلرینك حالن بو منوال اوزره مشاهده ایدیجك خوف ایتدیکه بو کنج بیحساب که هزاررنج وعذابله تحصیل اولنمشدر آماج تیراتلاف وتاراج باداسراف اوله حوالئ شهرده برزاهد متوکل وار ایدیکه علایق خلایقدن متبتل واسباب تقرب حضرت خالقه متوسل ایدی

﴿ بیت ﴾

سوختهٔ تاب تجلی ایدی * شیفتهٔ حضرت مولی ایدی

(نثر)

پادشاهك اکا وفور اعتمادی وکرامتنه کمال اعتقادی وارایدی تمام خزائنن جمع ایدوب بر وجهله که اکا برفرد مطلع اولمیه آنك صومعه سنده دفن ایتدی وزاهده وصیت ایدوب ایتدی چون دولت بیوفا وجاه بیبقابنم فرزندلرمدن یوزدونده و سرچشمهٔ

اقبال كه خواب وخيال وشراب سراب كبى بيأ لدر
خاك ادبارله مالا مال اوله وفرزندلرم بيمايه وكمبضاعه
قاله‌لر وفقير ومحتاج وآماج تير احتياج اوله‌لر آنلره
بو كنجدن خبرويرشايدكه مشاهدۀ نكبت ومجاهدۀ
محنت سببيله خواب غفلتدن متنبه اولوب حاجت
حسبنجه مصلحتلرينه صرف ايده‌لر وطريق اتلاف
واسرافدن انحراف ايدوب جانب انصاف واعتدالى
مرعى طوته‌لر زاهد وصيت شاهى سمع قبولله اصغا
ايتدى شاه اخفاى مال ودفع احتمال ايچون درونۀ
قصرنده برمخزن دوزتدى وشويله كوستر ديكه جميع
اموالن انده دفن ايتدى وفرزندلرينى دخى بوخصوصدن
خبردار ايدوب ايتدى چون آينۀ روزكار بيقرارده
صورت ادبار وافتقار مشاهده ايده‌سز غافل اولميه
سز ذخيرۀ كلى كه مؤنت ومعيشتكزه كفايت ايده
بونده مدفوندر بو حالدنصكره آززمانده شاه وزاهد
ايكيسى دخى واحدا بعد واحد اجابت دعوت حق
ايدوب (كل من عليها فان) باده سيله سرخوش و(كل
نفس ذائقة الموت) جرعه سيله بيهوش اولديلر

﴿بيت﴾

اكر شاه وكدا اكر مردوزندر

قونك آخری كور و كفندر

﴿دیكر﴾

هرانكه زادزمادر ببایدش نوشید
زجام دهرمی كل من علیها فان

(نثر)

واول كنج كه كنج صومعهٔ زاهدده مخزون ایدی شویله
مستور ومدفون قالدی برادرلر وفات پدرلرندنصكره
مقاسمت ملك ومال پدر ایچون جنك وجدال ایتدیلر
برادر مهتر وفورزور وقوت ومزید بطش وسطوتی
سببیله غالب مطلق اولوب تمام ممالك وجمیع ماله
مالك اولدی و برادرین خائب وخاسر ومغبون ومنكسر
قودی بیچاره منصب سلطنتدن بینصیب ومال موروثدن
بی بهره قالیجق كندو كندویه ایتدی چون آفتاب
اقبال درجهٔ زواله یتدی وسپهر غدار وروزكار
ستمكار شیوهٔ غدروانتقامن آشكار ایتدی بردفعه
دخی طالب دولت اولمق ومجرب تكرار تجربه قیلق
ندامتدن غیری نه‌یی منتج اولور وملالت وملامتدن
غیری نه‌فائده ویر (ع) من جرب المجرب حلت به
الندامه

(مثنوی)

(مثنوی)

جملهٔ دنیا زکهن تا بنو

چون کذرانست نیرزد بجو

مملکتی بهتر ازین ساز کن

خوشتر ازین حجره دری باز کن

(نثر)

صواب بودر که چون کریبان دولت دست اختیار وقدرتدن چیقدی دامن توکل وقناعته تشبث ایدوب صبر قیلم ودرویشلك مرتبه‌سن که سلطنت بیز والدر اله کتورم

(بیت)

درویش را که کنج قناعت مسلمست

درویش نام دارد وسلطان عالمست

پس بو نیتله شهردن چیقوب کیتدی و کیدرکن خاطرینه بو معنی خطور ایتدیکه فلان زاهد پدرمله ماتقدمدن صدق وداد ودعوای اتحاددن دم اورردی صواب بودر که آنك صومعه‌سنه پناه قیلم وامیددر که برکت دم وقدمیله طریق عبادته سالك وسلطنت قناعته مالك اولم چون صومعهٔ زاهده واردی خبر آلدیکه

طوطیء روح سدره آشیانی قفس تندن جانب ریاض
جنانه طیران قیلمش وصومعه اول پیر روشنضمیردن خالی
قالمش برزمان لشکر هموم وغموم کشور طبعنه هجوم
ایتدی وزبان تلهف وتأسف ایله ایتدی

(بیت)

دیدی چه کرد چرخ ستمکار واخترش
نامش مبر چه چرخ وچه اختر چه چنبرش

عاقبت دست ارادتله زاهد صاحب کرامتك دامن
روحانیتنه تشبث قیلدی واول صومعه یی جهت
اقامته قبول ایدوب اول بقعه ده مجاور اولدی قالدی
مگر اول صومعه حوالیسنده برکاریز واراپدیکه صومعه
اچنده برچاه حفر ایدوب اول کاریزدن اکا نمرایتمشلردی
ومتصل اول کاریزك صویی اول چاهه کاوردی واهل
صومعه انی استعمال ایدوب انکله توضی واغتسال
ایدرلردی شهزاده برکون دلوی چاهه صالیویردی
صو صداسی کلدی نیکی دیو احتیاط ایتدی کوردیکه
قعر چاهده مادن اثر قالمامش متحیر اولدیکه اکر
بوچاه وکاریزه خلل متوجه اولورسه اساس صومعه
بالکلیه اندراس بولوب بو بقعه ده من بعد توطن متعذر

اولور بوحالی تحقیق ایچون قعر چاهه ایندی
وراءآبی وجوانب چاهی نظر تدقیقله مشاهده قیلدی
ناکاه نظری برحفره‌یه راست کلدیکه اکا صویول
بولمشیدی وصونك چاهه کلمسنه مانع اول اولمشیدی
آیا حفره نه طرفه کیدر اوله و بوسوراخ نه جانبدن
خروج ایدر اوله پس اول سوراخی فراخ ایدوب
اول کنجه قدم بصدیغی کبی هماندم سر کنجه
یتشدی شاهزاده چون اول نقود بیکران وجواهر
بیپایانی کوردی جبین ضراعتی زمین مذلته سوردی
واول پروردکار بینقصان وکردکار قدیم الاحسانه
سجدهٔ شکرلر ایتدی ونصیحت یوزندن کندو کندویه
ایتدی اکرچه مال موفور وجواهر نامحصوردر
اما بادهٔ غرورله سکران وقهوهٔ سرورله نشوان اولمق
دائرهٔ فکر صحیحدن دوردر نهج توکل وجادهٔ قناعتدن
انحراف ایتمامك کرك وطریق اعتدالی قویوب جانب
اسراف واتلافه کیتمامك کرك (ع) تا بینم که ازغیب
چه آید بظهور

﴿نثر﴾

واول جانبدن برادر مهتر کرچه مسند حکومته

فرمان روا اولدی اما احوال لشکر و کشوردن بیپروا ایدی واسید کنج موهومله که قصر بدرنده محقق ملاحظه ایدردی مغرور اولوب مقدورن اتلاف ایدردی وغایت کبر ونخوت وخیل وعظمتدن برادرین تفقد ایتیوب تعهد حالندن اغماض ومشاهدهٔ حالندن عار واغراض ایلردی بواثناده ناگاه اکا بر دشمن پیدا اولوب لشکر جرار بیغکذارله ولایتنه قصد ایتدی شهزاده خزانه سنی سیم وذهبدن خالی ولشکرین ساز وسلبدن عاری کوریجك اول وضع معهود وکنجینهٔ موعوده کلدی تااول مال موفورله کما لشکر وحماة کشوری معمور ایلیه «لاملك الابالرجال ولا رجال الابالمال» چند انکه طلبنده سعی بلیغ ایتدی کنج موهومدن رنج محققدن غیری نشان بولمدی وهر چند جستجو ینده جهد بیدریغ ایلدی حصول مقصوده فائز اولمدی

بیت

بشنواین نکته که خود را ز غم ازاده کنی

خون خوری کر طلب روزی ننهاده کنی

نثر

﴿ نثر ﴾

چون نوید کنجدن نا امید اولدی قادر اولدیغی قدر
جمع لشکر ایدوب دفع خصم ایچون خارج شهره
چیقدی چون صف جدال آراسته اولدی وآتش
قتال اشتعال بولدی اثنای مقابله ومقاتله ده لشکر
دشمندن ملکزاده زخم تیر ایله هلاك اولدی بوجانبدن
دخی پادشاه بیکانه ضرب شمشیر ایله آلودهٔ خون
وخاك اولدی ایکی لشکر دخی تن بیسر کبی ابتر ومهمل
قالوب قریب اولدیکه شعلهٔ فتنه وآشوب اوج آسمانه
چیقه وآتش هرج ومرج ایکی مملکتك دخی
اهالیسن یاقه آخر الامر ایکی طائفه نك دخی سردارلری
جمع اولوب اتفاق ایتدیلر که برخاندان پادشاهی
ودودمان شاهنشاهیدن بر ملك ملك خصلت وکریم
خلقت تجسس قیله لر که شغل سلطنتی ومهم مملکتی
آنك ذمت همتنه حواله قیله لر جمله سنك رأیی بوکا
منجر اولدیکه برشهریار کامکار که فرق دولتی سزاوار
تاج سلطانی وخنصر سعادتی شایستهٔ خاتم
جهانبانی اوله همان اول شهزادهٔ صومعه داردر
پس کارداران مملکت صومعه یه واردیلر ملکزاده یی
اجلال واکرام وتعظیم واحترامله زاویهٔ خمولدن

بارکاه قبوله کتوردیلر وکنج عزلتدن صدر مسند دولتده کچوردیلر میامن توکلیله هم کنج پدر میسر اولدی وهم ایالت کشور اکا مقرر اولدی بومثلی آنکیچون کتوردمکه وصول نصیب البته سعی وکسبه وابسته دکلدر وتوکله اتکا جد وجهده التجادن اولادر

(بیت)

حقه هرکمسه کیم توکل ایدر
حق آنك رزقنه تکفل ایدر

﴿ مثنوی ﴾

نیست کسبی ازتوکل خوبتر
چیست ازتفویض خود محبوبتر
هین توکل کن بلرزان پا دوست
رزق تو بر تو زتو عاشقترست

﴿ نثر ﴾

چون پسر حکایتی نهایتنه یتشدردی پدر ایتدی اکرچه دیدیکك محض صدق وعین صوابدر امابو عالم عالم وسایط واسبابدر عادت باری عزاسمه بونك اوزرینه جاریدرکه بومزرعهٔ حوادثزاد وبوچمن

وقایع بارد، بی آبیاری اسباب ظاهری هیچ بر ثمرهٔ شجره ظهوره کلمیه

(بیت)

دهقان سال خورده چه خوش کفت باپسر
کای نور چشم من بجز از کشته نه روی

﴿ نثر ﴾

وتوکل مقبول بودر که باوجود مشاهدهٔ اسباب مقام توکلده ثابت اوله سن تافیض (الکاسب حبیب الله) دن بهره بوله سن بعض اکابر بیورمشلردر که کسب وکار قیل تاکاهل اولمیه سن نصیبک خدادن بیل تا جاهل اولمیه سن

﴿ مثنوی ﴾

از توکل در طلب کاهل مشو
رمز (الکاسب حبیب الله) شنو
کسب کن پس تکیه برجبار کن
کر توکل میکنی در کار کن

سن مکر اول درویش قصه سن استماع ایتمدك اوله که احوال باز وکلاغی مشاهده ایدیجك سبب جانبن برطرف قیلدی اول سببدن مظهر عتاب مسبب الاسباب

اولدی پسر سؤال ایتدیکه نه منوال اوزره اولمشدر اول

﴿ حکایت ﴾

پدر ایتدی روایت ایدرلر که بر درویش بر بیشه‌ده کیدردی وآثار رحمت واطوار قدرت مشاهده ایدردی ناکاه کوردیکه برشاهباز تیزباز برمقدار ات پاره‌سن منقارنده طوتوب بر درخت اطرافنده پروازایدروا هتزاز تماملە برآشیانه‌یی طواف ایدوب شفقت آمیز آوازایدر درویش بوصورتدن زیاده متعجب اولوب برزمان نظاره قیلدی طوردی کوردیکه بر کلاغ بی بال وپراول آشیانه‌ده زبون بریاتوروا اول بازمنقارنده اولان اتی حوصلهٔ کلاغ مقداری پاره‌لیوب دهانه‌ استفراغ قیلور درویش ایتدی سبحان الله عنایت الهی ومرحمت نامتناهی یی کورکه کلاغ بی پروبالی که نه قوت منقاری وار نه شوکت چنکالی کوشهٔ آشیانه‌سنده بی روزی قومز وبازسخت چنکال وتیز منقاری خلاف جنسی ایکن اکا هوادار ایدوب پدر مشفق و مادر مهربانی اولسه‌ده بوقدر اولمز

(مثنوی)

﴿ مثنوی ﴾

ادیم زمین سفرهٔ عام اوست
برین خوان یغما چه دشمن چه دوست
چنان پهن خوان کرم کسترد
که سیمرغ در قاف روزی خورد

﴿ نثر ﴾

پس بن که دائم طلب رزقده دریای حرصده غرق اولوب هزار مشقت جانله بر پاره نان اله کتوررم لاجرم سبب ضعف اعتقاد ونقصان اعتماد اولسه کرك

(مثنوی)

ضامن روزی شد، روزی رسان
چند بهر سوی دوم چون خسان
ازدل خرسند برارم نفس
کانچه رسد بهره همانست و بس

(نثر)

اولی بودر که من بعد سر فراغتی زانوی عزلت اوزره قویم وصحیفهٔ دلدن خط کسب وحرف حرفتی آب بطالتله یویم که (الرزق علی الله) هماندم دامن کسب وطلبدن ال چکوب بر کوشه ده اوتوردی ودل یغلن

عنایت مسبب الاسبابه بند ایدوب طوردی (ع)
دل درسبب مبند ومسبب رها مکن ❊ اوچ کون اوچ
کیجه بیکار زاویهٔ عزلتده قرار ایدوب هیچ برممردن
فتوح میسر اولدی ودغدغهٔ جوعدن جمعیت
خاطری متفرق وقوت تحلیلدن بدننه ضعف کلی
متطرق اولوب کیدرك قوت ضعف وضعف قوت
برمرتبه‌یه واردیکه مرد زاهد قوی ضعیف اولوب
ادای وظایف طاعت وعبادتدن قالدی حق جل
وعلا اول زمانك پیغمبرینه اکا ارسال ایتدی وعتاب
تمامله ایتدی ای قولم بن بنیاد کارخانهٔ جهانی اساس
اسباب واکتساب اوزره مبتنی قیلمشمدر اگرچه که
کمال قدرتم بی‌سبب سنك مهمك اتمامنه کافیدر
اما مقتضای حکمتم بودر که مهمات خلق حصول
اسبابه موقوف ومتعلق اوله تا بو سبیله قاعدهٔ افاده
واستفاده ممهد ومحقق اوله (اتریدان تبطل حکمتی
بتوکلك علی) بومثلدن معلوم اولدیکه دفع حجاب
اسباب غیر میسر درواکتسابه ارتکاب لازم ومقرردر
فرضا که مجرد توکله توسل ایله برمطلبه توصل
میسر اوله فائدهٔ کسب منفعت توکلدن زیاددرزیرا که

منافع توکل همان متوکله حاصلدر وفوائد کسب کاسبدن سائرلره واصلدر وایصال نفع الی الغیر دلیل خیردر (خیرالناس من ینفع الناس) برکمسه که غیره ایصال خیره قادراوله حیفدر که تکاسل ایدوب غیردن خیر طلب قیله که (الید العلیا خیر من الید السفلی) پس اکرسن غیره افاده ایتمك میسر ایسه آندن یکدر که غیردن استفاده ایده سن

﴿ بیت ﴾

چو باز باش که صیدی کنی ولقمه دهی
طفیل خوار مشو چون کلاغ بی پروبال

(نثر)

پسر مهتر چون بو نصایحی ' بمع ' قبولله استماع ایتدی پسر آخردخی آغاز کلام ایدوب ایتدی ای پدر مقرردر که بزه توکله اقتدار میسر دکلدر وکسب وکاره التجا ناچاردر اماچون کسبه اشتغال ایده وز خدای بیزوال کمال کرمندن بیزه مال ومنال ارزانی بیوره آنی نیجه ایتمك کرك وانك حفظ وضبطی وقبض وبسطی باینده نیجه شرطی مرعی طوتمق کرك پدر ایتدی ای پسر جمع مال سهل کاردر اما آنك حفظی وانکاه تمتع دشواردر هرکمسه که تحصیل ماله

طالبدر بوایکی شرطی اکا رعایت ایتمك واجبدر اول
بودرکه محافظه سنده بروجهله احتیاط قیله که تلف
وتاراجدن امین اوله ودست سارق وعیار ورهزن
وطراز آندن کسله کهمالك دوستی بسیار ومالدارك
دشمنی بیشماردر

﴿ بیت ﴾

چرخ نه بر بیدرمان میزنند
قافلهٔ محتشمان میزنند

(نثر)

ایکنجی بودرکه آنك مرابحه‌سندن انتفاع ایدوب اصل
المالی تلفدن امتناع ایلیه که اکرسرمایه‌دن خرج ایدوب
سودیله قناعت قیلیه آززمانده دست چنار کبی کفنده
باد هوادن غیری نسنه قالمیه

﴿ مثنوی ﴾

هرآن نهر کابی نیاید بوی
باندك زمانی شود خشك پی
کرازکوه کیری ونهسی بجای
سرانجام کوه اندرآید زپای

﴿ نثر ﴾

هرکیمك که دخلی اولمیه دائم کیسه‌دن خرج ایده

ویاد خیلی اوله اما خرجی دخلندن زیاده اوله عاقبة الامر ورطهٔ احتیاجه دوشوب یمکن که کاری هلاکنه نهایت بوله نتکم اول موش متلف بی باك که کندوسن غمدن هلاك ایتدی پسر استفسار ایتدیکه نه وجهله اولمشدر اول

(حکایت)

پدر ایتدی امثالده کلمشدرکه بردهقان انبارنده برمقدار غله پنهان ایدوب دست تصرفی آندن رد وابواب تمتعی آندن سد ایتمش ایدی تا اولوقت که احتیاج غایته وضرورت نهایته یتشه آنی قوت لایموت ایدینه مکر برموش که غایت شره‌دن دیلردیکه خرمن مهدن دانه چکیدی ومزرعهٔ آسمانده حبات پروین وتخم سنبله یی زمین حوصله سنده اکیدی اول منزل کنارنده خانه طوتمشدی واول انبار جوارنده آشیانه ایتمشدی متصل زیر زمینده میتین دندان آهنین ایله نقب اورردی وناب نقاب خار اشکافله اطرافن ثقب ایدردی ناکاه حفرهٔ نهان میان انبار غله دن عیان اولوب سقف آشیانه‌دن حبات کندم جو آسماندن شهاب ثاقب کبی ریزان

اولدی موش کوردیکه وعدهٔ (وفی السماء رزقکم) انجازه یتشدی نکتهٔ (التمسوا الرزق من خبایا الارض) روشن ومبین اولدی مواجب شکر نعمتی تقدیم ایدوب (الحمد لله الذی انزل علینا مائدة من السماء) نداسنی اوج آسمانه یتوردی واول جواهر قیمتینك حصولندن ثروت تمام حاصل قیلوب نخوت قارونی ودعوت فرعونی یه آغاز ایلدی آز مدتده موشان محلهده کیفت حالدن خبردار اولوب ملازمت باب مرو تمابنه شتاب ایتدیلر

﴿ بيت ﴾

این دغل دوستان که می بینی
مکسانند گرد شیرینی

(نثر)

دوستان نواله وحریفان پیاله همواره مجلسنده جمع اولورلردی ونته که انلرك عادتیدر نسیج کلامی انك مزاجنه موافق وهواسنه مناسب طرز اوزره طرح ایدوب ریشخندها ایدرلردی وخوش آمد سوزلر سویلرلردی وآنك مدح وثنا وشکر ودعاسنده افراط واطرا ایلرلردی اولدخی دیوانه وار زبان لاف ودست اسراف

درازایدوب بو تصور ایله که غلهٔ انباره هرکز غلاو
نقصان یتشمیوب دائم الزمان دانهٔ کندم اول سوراخدن
ریك روان کبی ریزان اولسه کرکدر هرکون آندن
مصاحبلرینه مقدار قلیل و کثیره صرف ایدردی وعاقبت
ملاحظه سن ایتمیوب بو کونم یارینه قالسون دیمزدی
وخیال امروزله مغرور اولوب فکر فردادن پروایمزدی
(ع) ساقیا امروزمی نوشیم فردارا که دید
اولوقت که انلر اول کوشهٔ خلوتده عیش و عشرته
مشغوللردی دست برد قحط وتنکسال خلق عالمی
بدحال و پایمال ایتمشیدی وسینهٔ جکر سوخته لردن
زبانهٔ آتش جوع فلك اثیره یتمشدی هرجانبده نان دیو
جان طارترلردی کمسه وزنه آلمزدی بر پاره نانه خانمان
صاترلردی کمسه خریدار اولمزدی

﴿ نظم ﴾

قحط ایتمشیدی اول دیاری خراب
آتش اولمش هواسی آبی سراب
مدا کن بولمزایدی حبه سنی
خواجه‌لر نانه صاتدی جبه سنی

﴿ نثر ﴾

اولدی موش کوردیکه وعدهٔ (وفی السماء رزقکم) انجازه یتشدی نکتهٔ (التمسوا الرزق من خبایا الارض) روشن ومبین اولدی مواجب شکر نعمتی تقدیم ایدوب (الحمدلله الذی انزل علینا مائدة من السماء) نداسنی اوج آسمانه یتوردی واول جواهر قیمتینك حصولندن ثروت تمام حاصل قیلوب نخوت قارونی ودعوت فرعونی یه آغاز ایلدی آزمدتده موشان محله ده کیفت حالدن خبردار اولوب ملازمت باب مروتمابنه شتاب ایتدیلر

(بیت)

این دغل دوستان که می بینی
مکسانند کرد شیرینی

(نثر)

دوستان نواله وحریفان پیاله همواره مجلسنده جمع اولورلردی ونته که انلرك عادتیدر نسیج کلامی انك مزاجنه موافق وهواسنه مناسب طرزاوزره طرح ایدوب ریشخند ایدرلردی وخوش آمد سوزلر سویلرلردی وآنك مدح وثنا وشکر ودعاسنده افراط واطرا ایلرلردی اولدخی دیوانه وارزبان لاف ودست اسرافی

سوراخدن طشره آتدی انلر دخی چون بو خالی مشاهده
ایتدیلر هر بریسی بر طرفه پراکنده اولوب ولی نعمتلرین
تنها قویوب کتدیلر

(مثنوی)

همه یار تو از بهر تراشند
پی لقمه هوادار تو باشند
چو مالت کاهد از مهرت بکاهند
زیانت بهر سود خویش خواهند
ز توجویند در دولت معونت
کریزند از تو اندر روز محنت
ازین منت رفیقان ریایی
بریدن بهترست از آشنایی

(نثر)

موش بیهوش چون بالین آسایشدن باش قالدیروب
خواب غفلتدن بیدار اولدی کوردیکه نه بار وارونه
اغیار (لیس فی الدار غیره دیار) چند آنکه چپ
وراسته نظر صالدی یاراندن نام ونشان بولمدی
وهر چند که رسم تفحصده مبالغه قیلدی احبابدن
خبر بیلمدی دهشت ووحشتدن قلبنه رقت غلبه

ایتدی وآوازجان گدازله فغانه آغاز ایدوب
ایتدی

(بیت)

یاران که بوده اندندانم بکجا شدند
آیا چه حال بود که ازماجدا شدند

(نثر)

پس تحقیق حال ایچون کوشهٔ کاشانه‌دن طشره
چقدی کوردیکه عالمه برمرتبه قحط وغلا طاری
اولمشکه ذکرنان افواه والسنده آب کبی جاری اولمش
اضطراب تام وشتاب تمامله خانه‌سنه رجوع ایتدی
تاتصور ایتدیکی ذخیره‌نك حفظنده اهتمام ایلیه‌چون
خانه‌یه کلدی غله‌دن دانه کورمدی اول
سوراخدن انباره کیروب اطرافی جوبجو آرادی
حبهٔ کندم بوله‌مدی طاقتی طاق اولوب دست اضطرابله
کریبان شکیبی چاك ایتدی وسر پر سوداسن سنك
وخاکه اول قدر اوردی که مغزی پریشان اولوب
تلفکارلق شئامتیله کندوسن ورطهٔ هلاکه آتدی
بومثلك قاعده‌سی اولدرکه کاسبك دخلی خرجنه
مناسب اولمق کرك ورأس الماله دکیوب سودندن انتفاع

قیلق کرك

﴿ بیت ﴾

دمادم دخل وخرجکه نظر قیل
چو دخل اولمایه خرجك پست ترقیل

﴿ نثر ﴾

چون بازرکان داستان مزبوری وجه مشروح اوزره بیان ایتدی، پسر کهتر دخی چهرهٔ کلامه زیور ثناودعای پدرله آرایش ویروب ایتدی ای پدر بر کشی محافظهٔ مالنده اهتمام ایدوب معامله سندن سود تمام ایتسه کدنصکره اول سودی نه نهج اوزره خرج ایتمك کرك پدر ایتدی طریق اعتدال هر خصوصده ممدوحدر خصوصا که باب معاشده پس خداوند ماله لازمدر که حصول فاعده دنصکره بوایکی قاعده‌یی حسب حال ایدینه بری بودر که اسراف واخراجات ناموجه‌دن اجتناب قیله که بذر تبذیر بر طعن وملامتدن غیری نسنه ویرمز ومتلف مال نهال حالنده ثمر ندامتدن غیری نسنه کورمز حقیقت حال بودر که اتلاف مال ثمرهٔ ضعف عقل ودین ومقتضای اغوای شیطان لعیندر (ان المبذرین کانوا اخوان الشیاطین)

﴿مثنوی﴾

هست بر مردم عالی کهر
بخل زاسراف پسندیده تر
کرچه سخادر همه جا دلکشست
هرچه بهنجار بود آن خوشست

(نثر)

ایکنجی کر کدر که عار بخل وشنار امساکدن احتراز قیله که مرد بخیل دین ودنیاده بدنامدر ومالدار ممسك جمیع ازمانده مذموم ودشمن کامدر ومال بخیل عاقبت اماج تیرراج وهدف ناولك تلف اولمق مقرردر اول غدیر کبیر کبی که مجمع میاه غزیر ومدخلندن مخرجی صغیر وخارجندن واردی کثیر اولسه لابد هرطرفدن تراود وترشح ایدوب دیوارنده هر رشحه‌دن بر رخنه بدید اولسه کرك وعاقبت اول حوض تباه اولوب ایچنده اولان میاه تمامیها اطراف وجوانبه راه بولسه کرك (بشر مال البخیل بحادث اووارث)

(قطعه)

مال کزوی بخیل بهره نیافت
دست تاراج داد بر بادش

یابوارث رسیده که کاهی
جز بنفرین نمیکند یادش

(نثر)

چون فرزندان مقبل پدرلرینك مقبول کلامن ایشتدیلر ومنافع نصایحن فهم ایدوب پندین قبول ایلدیلر وهر بری برحرفت اختیار ایدوب کسب وکاره اشتغال ایتدیلر انلرك مهتری که فهم وفطنت وعزم وهمتده جمله نك بهتری ایدی طریق تجارته سلوك ایدوب سفردور دشته شروع ایتدی زیر بارنده ایکی بارکش کاوی وار ایدی که ثور گردون آنلرك زوروقوتنه مقاومته طاقت کتورهمز ایدی وشیر چرخ آنلرك صولت وصلابتلری خوفندن بیشهٔ آسمانی فلکه ویرمز ایدی

(نظم)

بدنده هر بریسی پیله بکزر
زمین پیما زمان رو پیله بکزر
زبون انلاره نسبت کاو گردون
اولور زورایتسه‌لردی کوه هامون
برین بولیدی دهقان زمانه

ایدی جفت کاو آسمانه

﴿ نثر ﴾

برینه شتر بهو برینه مرتبه دیرلردی تاجر داعم انلرك تربیته وترتیب اسباب تقویتنه بنفسه مباشر اولوردی اما چون مدت بسیار سیر وسفر ایدوب لیل ونهار کتدیلر ونشیب وفراز ومسافهٔ دور ودراز قطع ایتدیلر چهرهٔ حالرینه کرد ضعف وهزال طاری اولوب صفحهٔ میالرنده سمت فتور وقصور زور وقوت ظهور ایتدی قضای الهی اثنای راهده برخلاب عظیمه راست کلدیلر شتربه یه کمال فتوردن مجال عبور میسر اولمیوب آنده قالدی خواجه بغایت بی حضور اولدی و بیوردی تاهزار زور ایله طشره چیقاردیلر چون حرکته بی طاقت ایدی برکسه یی مزد ایله تعهد حالنه نامزد ایتدیلر بو عهد ایله که چون حرکته فی الجمله قادر اوله آنی کاروانه یتشدره مز دور نیجه زمان میان بیابانده حیران و هراسان قالوب عاقبت تهالق بلاسندن شتربهیی آنده قویوب خواجه یه فوتی خبرین یتشدردی ومنزلده دخی مرتبه شداید کردوندن زبون و بار فراق شتربهدن حالی دکر کون اولوب رخت وجودنی عدم رباطنه ایندردی

(اما)

اماشتر به نك قوتی كوندن كونه اشتداد وازدياد بولدی
اول ديارك صحرالرنده خليع العذار كشت وكذار ايدركن
برمرغزاره راست كالديكه انواع رياحينله آراسته
وبهشت برين كبی انهار شيرين ايله پيراسته رضوان
اول روضه حسندن انكشت كزان وآسمان ديدۀ
انجمله تماشاسنده حيران

﴿ بيت ﴾

درختستان وسبزستان و بستان
چنان باغی اكا نسبت بيابان

﴿ بيت ﴾

ازكل وسبزۀ نوخاسته وآب روان
چشم بددورتوكويی كه بهشت دكرست

(نثر)

شتربه يه اول منزل فرحبخش بغايت خوش
كالدی رخت اقامتی انده انزال ايدوب اول مرغزار
كنارنده نزول قبلدی چون نيچه زمان بند تكليف وقيد
تكلفدن معرا اول مرعاد بی چون وچراچرا قيلدی
واول فضای دلكشا وصحرای جان فزاده كمال ذوق
وصفا ايله روزكار كچوردی بغايت قوی جثه وفربه

اولمشیدی وغایت لذت وآسایش ونهایت راحت
آرامشدن بركون نشاط تام وانبساط تمامله بربانك
بلند ایدوب صحرا وكوهسار، ولوله براقدی مكر اول
مرغزار حوالیسنده برشیر باصولت وهزبر باشوكت
وار ایدیكه وحوش بسیار كمر خدمتن میان جانه بند
وسباع بیشمار طوق عبودیتن كردن اذعانه پیوند
ایتمشلردی شیر غرور جوانی ونخوت حكومت كامرانی
وكثرت خدم ووفرت حشمدن عالمده كندودن محتشم
برفرد تصور ایتمزدی و بیر عجیب پیكر و پیل غریب هیكلی
كوزینه كوسترمزدی اما بو چراكاه كردون ومراتع
سپهر سبز كونده هركزنه كاو كورمشیدی ونه
آوازین ایشتمشیدی چون دبدبهٔ بانك شتربه كوش
هوشنه ایردی بغایت هراسان اولدی وسباع انك
هراسنی احساس ایدرلر دیو وهمندن حركت ایتیوب
ابواب سیر وشكاری كندویه مسدود قیلدی انك
حشمنده ایكی شغالی وار ایدیكه دائم خدمت ملازمتنده
اشتغال ایدرلردی برینه كلیله و برینه دمنه
دیرلردی ایكیسی دخی ذهن وذكا وطبع ودها ایله
مشهور ومعروف ایدی امادمنه بزركمنش وطلب جاه

وناموسه زیاده حریص ومشغوف ایدی دمنه فراستله
بلدیکه شیره خوف کلی مستولی اولوب کوکلی
بریردن مکدردر کلیله یه ایتدی ای برادر ملك حقنده
نه دیرسن که برقاچ کوندرکه بساط نشاط وانبساطی
دیرمشدر و برکت حرکتدن بری صامت وساکت
اوتورمشدر

﴿ بیت ﴾

یوزنده رنك آثار ملالت
ایدر ژنك درونینه دلالت

﴿ نثر ﴾

کلیله ایتدی ای دمنه (رحم الله امرأ عرف قدره ولم
یتعد طوره) سنك نه حدکدرکه بومقوله سوز
سویلیه سن واحوال ملك وملکدن سؤال ایلیه سن
(ع) تو آز کجا سخن سر مملکت زکجا

﴿ نظم ﴾

اکار رحمت که مقداربنی بیله
نه منزلدیسه اطواربنی بیله
دربلیه دخی قدرندن ارتق
تعدی ایتمیه طورندن ارتق

﴿ نثر ﴾

بزملكك دركاه دولتنده خدمتكار وسماط نعمتنده طعمه خوارز همان بو نعمتی غنیمت بیلمك كرك وتفتیش اطوار ملوك وتحقیق اسرار سلاطیندن فراغت ایتمك كرك بز اول طبقه دن دكلوز كه ملازمت سلطانله مشرف اولهوز یا پادشاه حضورنده شرف تقرب واعتبار ومحرمیت اسرارله اختصاص بولهوز پس بزمقوله یه احوال اسرار ملوكدن استفسار همان مصداق قصهٔ بوزینه ونجاردر دمنه سؤال ایلدیكه نه منوال اوزره اولمشدر اول

﴿ حكایت ﴾

كایله ایتدی برنجار برچوب اوستنه اوتوروب دستره ایله كسردی ایكی میخی وار ایدی بریسن منشار راه آمد شد شوار اولمسون دیو شكاف چوبه قاقردی حد معیندن تجاوز ایدیجك میخ آخری قاقوب اولكیسنی چكردی بو اسلوب اوزره عمل ایلردی مكر بر بوزینه حال نجار وحركت منشاره بركناردن نظاره ایلردی ناكاه نجار اثنای كارده برحاجته قالقدی بوزینه چون محل نجاری خالی كوردی فی الحال كلدی چوبك اوستنه

چیقوب اوتوردی بر وجهله که اول کسیلش طرفندن خایه‌سی شکاف چوبه کچدی واون شکانند، اولان میخی بریسن دخی قاقدین چکدی میخ چیقوب چوبك ایکی شقی تصال بولدی و بیچار نك خایه‌سی میاز چوبده خرد اولدی قالدی یوزینه دردمند دردیله فریاد ایدوب ایتدی

﴿ بیت ﴾

آن به که هر کسی بجهز کار خود کند
وانکس که کار خود نکند نیك بد کند

(نثر)

بنم کارم میوه چشلك ایدی ار، کسلك نه ایشمه برادری وبکا پیشه تماشای بیشه ایکن تفرج اره وتیشه دنه ایشم وار ایدی (ع) آنرا که چنان کند چنین ایدپیش یوزینه کندوبی ملامت ایدرکن نجار کلدی آنی بو حالده کوردی صنعتی استاددن کورمینك حالی بودر دیدی وتأدیب بابنی دریغ ایتمیوب مآل حال یوزینه بو فضولقدن هلاکه مؤدی اولدی کار یوزینه نیست نجاری بو مثلی کتوردم تا بیله سنکه هر کشی کندویه مناسب کاره مشغول اولمق کرك و پرکار وار کندو دائره‌سندن قدم بیرون قومق کرك للهدر من قال (الکل

عمل رجال)

﴿ بيت ﴾

مثلی یاددارم از یاری

کار هر مردوم مرد هر کاری

(نثر)

پس ای دمنه برمنصبدن که سکا مناسب اولمیه فراغت
قیل ونصیب اولن طعمه ولقمه یی غنیمت بیل دمنه
ایتدی طلب تقرب ملوك طعمه وقوت لایموت ایچون
اولمق کرك زیراسن نصیبکدن کچسك نصیبك سنی
بولور وشکم بهر حال خالی قالمز بر طعامله پر اولور (نصیبك
یصیبك) در بلکه فایدهٔ ملازمت ملوك مناصب عالیه
وصولدر تا اول حالده احبابه لطفله نوازشه مجال
واعدایه قهرله کوشماله اقتدار میسر ومقدر اوله

﴿ شعر ﴾

لما تطلب الدنيا اذا لم تردبه

سرور محب اواساءة مجرم

(نثر)

کیمك که مرعای همت ومسرح آمالی طعمه وقوتدر
زمرهٔ بهایمدن محسوب ومعدوددر کورمزمیسن که

(کلب)

کلاب جایع بر پاره استخوانله قانع وکربهٔ خسیس نژاد برلقمه نانله شاد اولور اما شیر عالی همت برخرکوش شکار ایتمشیکن اتفاق برکور کورسه آندن فراغت ایدوب صید کوره قصد قیلور

(بیت)

همت بلند دار که نزد خدا وخلق
باشد بقدر همت تو اعتبار تو

(نثر)

هرکسه که مرتبهٔ بلنده ترقی قیله هرچند که موسم کل کبی مدت بقاسی قلیل اوله ذکر جمیل سببیله عقلا قتنده اصحاب عمر طویلدن معدود ومحسوبدر واول کسه که دون همت ودنی طبیعت اوله اکرچه که خار کبی باقی وپایدار اوله فضلا اعتبارنده دفتر امواتده مرقوم ومکتوبدر

(بیت)

سعدیا مرد نکو نام نمیرد هرکز
مرده آنست که نامش به نکویی نبرند

(نثر)

کلیله ایتدی طلب مراتب ومناصب بر طائفه یه

مناسبدر كه شرف اصل ونسبله استحقاق بولمش اوله
ویاسبب فضل وهنر وحسبله استعداده كلمش اوله بز بو ایكی
شرطك بریسندن دخی بر یوز بزه مناصب عالیه یه
استحقاق واستعداد نیجه میسردر وتحصیل مراتبه
اشتغال واجتهاد نه وجهله متصوردر

(بیت)

خیال حوصلهٔ بحر می پزم هیهات
چهاست درسر این قطرهٔ محال اندیش

﴿ نثر ﴾

دمنه ایتدی دستمایهٔ ریاست حسب ونسب دكل بلكه
عقل وكیاستدر وكیمك كه عقلی كامل وتمیزی شامل
اوله پایهٔ اسافلده قالمز درجهٔ عالیه یه واصل اولور
وكیمك كه عقلی ضعیف ورأیی سخیف اوله مرتبهٔ
شریفدن تدنی وتنزل قیلور

﴿ قطعه ﴾

به پیشه كاریٔ عقل شریف ورأی درست
توان كمند تصرف به آسمان افكند
وكرنه دیدهٔ دل بركشاید از همت
نظر بسوی معالی نمیتوان افكند

نثر

اكابر بیورمشلردر كه درجات شرفه ترقی زحمت كثیر
ایله ال ویرر ومرتبهٔ عزتدن تنزل كلفت یسیر
ایله میسر اولور سنك كران كبی كه روی زمیندن
ارتفاعنه مشقت فراوان لازمدر اما اندفاعنه ادنی
اشارت كفایت ایدر بو اجلدندر كه همتی عالی
اولمینلر كسب معالی یه رغبت ایتمزلر

بیت

نازنین را عشق ورزیدن نزیبد جان من
شیرمردان بلاكش پادرین غوغا نهد

(نثر)

كیمكه (الخمول راحة) آسایش طلب قیله آبرودن ال
یویوب دائم الوقت مقیم زاویهٔ ذلت وحقارت اولمق
مقرردر اول كمسه كه ❊ الشهرة آفة ❊ خارستانندن
خوف ایتمیه آزمدتده كل مراده واصل اولوب چمن
عزتده مسندنشین عشرت اولمق محققدر

نظم

تا غم نخورد ودرد نیفزود قدر مرد
چون لعل خون نكرد جكر قیمتی نیافت

در نامهٔ سعادت خود مردراه رو

بی داغ محنتی رقم دولتی نیافت

نثر

مکر سن اول ایکی رفیق داستانن استماع ایتمدککه بریسی رنج ومحنته تحمل ایتمکله ذروهٔ سلطنته ترقی قیلدی وبریسی تن آسانی وکسالت سببیله حضیض دنائت وسفالتده قالدی کلیله ایتدی نه کیفیتله اولمشدر اول

(حکایت)

دمنه ایتدی روایت ایدرلر که ایکی رفیق که برینه سالم دیرلردی وبریسنه غانم برطریقه کیدرلردی وموافقت ومرافقتله مراحل ومنازل قطع ایدرلردی ناکاه اثنای راهده برکوهه ایردیلر که قله سی خنك آسمانله عنان درعنان وکمری توسن سحابله رکاب اندر رکاب ایدی اول کوه دامننده برچشمه کوردیلر که صفاده رشك رخسارهٔ تازه رویان وحلاوتده غیرت شکر کفتار وشیرین لبان ایدی چشمه اوکنده برحوض عظیم دوزلمش وکردا کردنده سرتسر سروصنوبر وچنار وعرعر دیزلمش اطرافی الوان ازهارله ملون واکنافی

انواع اشجارله مزین

﴿مثنوی﴾

حوالیسی سراسر کلستاندر
کلستان جابجا آب رواندر
اوتورمشلر ریاحین دست بر دست
کلاهن اکری کیمش لالهٔ مست
سوزلمش نرکسك چشم سیاهی
ایدر نسرینه مستانه نکاهی

﴿نثر﴾

القصه اول ایکی رفیق بادیهٔ هولناکدن اول منزل پاکه یتشدیلر چون جای خوش ومأوای دلکش ایدی اول مقامده آسایش وآرام ایتدیلر چون برزمان یاتدیلر طوروب اطراف حوض وچشمه یی سیرایدوب هرجانبه نظر ایتدیلر ناکاه کنار حوضده جانب مرآبده برمرمر سفید کوردیلر وخط سبز ایله که صحیفهٔ حکمت اوزره قلم قدرتدن غیری انك رقمن چکمز آنده یازلمشکه ای شول مسافر که بومنزلی بوشرف نزولله مشرف قیلدك بیلمش اولکه بزنزل مهمانزی اعلی درجه ده مهیا قیلمشزدر ولی بشرط آنکه سردن

چقوب بو چشمهٔ آبه قدم بصه سن وهول کرداب
وخطر غرقابدن وهم ایتمیوب کندینی هرنه طریقله
قادر اوله سن کناره یتشدیره سن واول طاشدن تراش
اولمش شیری که اول کوه دبنده وضع اولنمشدر بردوش
ایده سن و بی تعلل وتأمل برحمله ده بالای کوهه
یتشدره سن وهیبت سباع جان شکارله که مقابله کدکله
وشوکت خاردل آزارله که دامنکیر اوله کار کدن قالمیه سن
چون بو شرط تمام اوله مهمک سرانجام بوله

رباعی

تاره نرود کسی بمنزل نرسد
تاجان نکند بعالم دل نرسد
کرجمله جهان بکیرد انوار قبول
یك شعشعه جز بمرد قابل نرسد

نثر

مضمون خطی کوربجك ومفهومنه واقف اولیجق
غانم سالمه ایتدی ای برادر کل قدم مجاهدتله میدان
مخاطره‌یی قطعه قصد قیله‌لم و بو طلسمك حقیقتنه
اطلاعده ممکن اولدیغی قدر سعی وجهد ایده‌لم

بیت

یا بر مراد بر سر کردون نهیم پای
یا مردوار بر سر همت نهیم سر

﴿ نثر ﴾

سالم ایتدی ای یار عزیز مجرد بو خطله که آنك رقی معلوم وحقیقتی مجزوم اولیه خطر عظیمه ارتکاب خلاف مقتضای عقلدر وقاعدهٔ وهمی ومنفعت خیالی تصوریله نفس نفیسی مهلکهٔ عظیمه یه القا دلیل کمال جهلدر هیچ عاقل تریاق مظنونله اکل زهر متیقنه اقدام ایتمز وهیچ خردمند راحت نسیه ایچون محنت نقد ارتکاب ایلمز

﴿ بیت ﴾

نیست برابر نزد مردم دانا
یک دمه غم با هزار ساله تنعم

﴿ نثر ﴾

غانم ایدی ای رفیق شفیق هوس استراحت مقدمهٔ خست ودنائتدر وارتکاب مخاطره نشانهٔ دولت سعادتدر

(قطعه)

هر که آسودکی وراحت جست
دل خوادرز بخت شاد نکرد

وانکه ترسیداز جفای خمار

قدح بادهٔ مراد نخورد

(نثر)

مردبلند همت توشهٔ کوشه ایله قناعت قیلوب پایهٔ بلنده ایرمیجه مسند فراغتده راحت اولمز کل طرب بی خارتعب میسر دکل وفتح درکنج بی کلیدرنج متصور دکلدر

﴿ بیت ﴾

زیانسز قنده اولور دنیاده سود

جهانده وارمیدر حلوای بی دود

﴿ نثر ﴾

مقتضای همت عالی بودرکه بومنزلدن کتمیه وز تاقدم جهد ایله سر کوهه یتمیه وز وتحمل باعنا وتوغل کرداب بلادن اندیشه ایتمیه وز

﴿ بیت ﴾

کردر طلبش مارا رنجی برسد شاید

چون عشق حرم باشد سهلست بیابانها

﴿ نثر ﴾

سالم ایتدی مسلم که هردم بوی بهار دولت بی باد خزان

نكبت ميسر اولمزايمش اما بر بياباند، سياحت ايتمك
كه پاياني اولميه و بر عماند، سباحت ايتمك كه كنار
وكراني بولنميه طريق خرددن دور بلكه مذهب
شرعده دخي محظوردر هر كمسه كه براشه شروع
قيله كركدر كه مدخلني بلديكي كبي مخرجني دخي بيله
ومهمنك آغازندن انجامنه نظر ايدوب مقدار ضرر
ونفعن معيار فكر واعتبارله تميز قيله تا كه رنج
بيهوده چكمامش اوله وشمع عمر عزيزي هباء فناده
اكمش اوله

مثنوی

تا نكني جاي قدم استوار
پاي منه در طلب هيچ كار
در همه كاري كه درايي نخست
رخنهٔ بيرون شدنش كن درست

نثر

شايد كه بو خطده خلط وخطا اولمش اوله ويا سخره واستهزا
طريقيله كتب وثبت اولمش اوله ويا بو آب بر كرداب اوله كه
ساحلنه سباحتله وصول ميسر اولميه فرضا كه ميسر اوله
ممكن كه وزن شير سنكين بر مثابه ده اوله كه تحملي ممكن

اولمیه تسلیم ایدلم که ممکن اوله شاید که برجمله ایله قلهٔ
کوهه چقمق ممتنع اوله و بو شرائطك جملهسی
ممکن اولدیغی تقدیرجه دخی معلوم دکلدر که نتیجه
نه واقع اولور بن هله بو معامله ده سنکله همراه دکلم
وسنی دخی بو سودای خامه اقدامدن منع ایدرم غانم
ایتدی بو خیال محالدن فارغ اول که بن کمسه قولیله
عزیمتدن واز کچمزم وعقد ایتدیکم عهدی وسوسهٔ
شیاطین انس وجنله نقض ایتمزم بن بلدمکه سن بو بابده
بکا همراه اولمزسن ومرافقته موافقت قلمزسن
باری تماشا ایچون کل نظر ایله ودعا وهمتکی رهبر ایله

﴿بیت﴾

دانم که ترا قوت می خوردن نیست
باری بتماشا که مستان بیای

﴿نثر﴾

سالم جزم ایتدی که غانم عزیمتنده جازم در ایتدی
بلدم که بنم پندمله مقید اولمزسن و بو کار بیهنجاره
ارتکابدن اجتناب قیلمزسن بنم بو حالی مشاهدهیه
طاقتم یوقدر وخلاف مقتضای طبعمی تماشایه رغبتم
یوقدر پس همان

﴿ بيت ﴾

صواب اولدر كه قويم كارو بارى
چيقم بو ورطه دن طوتم كنارى

﴿ نثر ﴾

لاجرم احمال و اثقالن راحله سنه اوردى ورفيقك وداع ايدوب يوله كيردى غانم جان شيريندن ال يويوب كنار آبه كلدى وايتدى

﴿ بيت ﴾

در بحر محيط غوطه خواهم خوردن
ياغرقه شدن يا كهرى آوردن

﴿ نثر ﴾

پس دامن عزيمتى كمر همتنه استوار ايدوب چشمه يه كلدى اول چشمه دكلدى بلكه بردريا ايديكه كندويى صورت چشمه ده كوسترمش ايدى غانم جازم اولديكه اول چشمه كرداب بلا ياورطهٔ رنج وعنادر اماقلبن قوى طوتوب آشناى يقينله ساحل نجاته واصل اولدى كنار آبه كاوب بردم تنفس ايدوب شيرسنكينى قوت تمكين ايله پشتنه چكوب هزار كونه زحمته تحمل ايدوب برحمله ايله قلهٔ كوهه يتشدى وراى كوهده برشهر پرشكوه

كوردیکه سوادی بیاض دیدهٔ حورادن روشن واطرافی بوستان وکلستان وکلشن هواسی غایت خوش وفضاسی بغایت دلکش

﴿ بیت ﴾

سوادی دیده کبی منبع نور
سواد دیده کبی عیبدن دور

﴿ نثر ﴾

غانم بالای کوهدن جانب شهره نکاه ایتدی ناکاه شیر سنکیندن برصدای سهمکین ظاهر اولدیکه غایت صدمت وصلابتندن کوهه زلزله وصحرایه ولوله دوشدی چون اول صدا شهره یتشدی بر کروه انبوه جانب شهردن طرف کوهه متوجه اولدیلر غانم دیدهٔ حیرتله نکران وهجوم خلایقدن حیران ایدیکه ناکاه اول شهر عظیم الشانك ارکان واعیانی کلوب رسم دعا وشرط ثنایی یرینه کتوردیلر والتماس تمامله براسب رهوار باد رفتاره سوار ایتدیلر وتعظیم واحترامله جانب شهره ایلتدیلر سرو تنن کلابله پاك وعبیر وعنبرله عطرناك ایدوب پادشاهانه خلعتلر کیوردیلر واعزاز واکرامله اول ولایتك زمام سلطنتن کف کفایتنه

تفویض قیلدیلر

﴿ بیت ﴾

نه دکاووار ایسه تعظیم واجلال
ایدوب قیلادیلر بر قیلجه اهمال

﴿ نثر ﴾

غانم کیفیت حالدن سؤال ایدیجك بو منوال اوزره
جواب و یردیلر که فلاسفهٔ سالفه اول چشمه ده که
کوردك بو طلسمی دوزتمشلردر واول شیر سنکینی
انواع فکر وتدبیر وملاحظهٔ تأثر کواکب وطلوع
درجات ونظرات ثوابت وسیارات ایله اول موضعه
وضع ایتمشلردر ونیجه مدتده بر صاحب همت دلالت
رهبر بخت ودولتله بو منزله نازل اولور و بو چشمه یی
قدم سباحتله کچوب وشیر سنکینی قوت تمکینله
پشتنه چکوب بالای کوهه واصل اولور اما بو حال
بر زماندهٔ وجوده کلور که بو شهرك شهریاری دیار
عدمه کتمش اوله چون بحکم الهی بو ولایتك پادشاهنك
آفتاب حیاتی برج بدندن غروب ایدر اول صاحب
دولتك ستارهٔ حشمتی بو کوه ذروه سندن طلوع
ایلر وصغیر وکبیر شهره یتشوب خلایق استقبال ایدرلر

وانی مسند سلطنته کچوروب سایهٔ معدلتنده
آسایشله روزکار کچوررلر اول زمانکه آنکدخی نوبتی
آخر اولور دور صاحب قران آخر ظاهر اولور

بیت

چنینست رسم سپنج سرای
یکی چون رود دیکر آید بجای

نثر

نیجه روزکاردر که عادت باری عز اسمه دستور
مزبور اوزره جاریدر سز حالیا بو قاعده موجبنجه
پادشاه شهر وفرمان فرمای دهرسز (ع) ملك آن
تست وفرمان فرمای هرچه خواهی * غانم بلدیکه
بونجه بلا ومحنت وعنا ومشقت مقتضای تقاضای
دولت ایمش

بیت

دولت چو به پیش کار آید
هر کار چنان کند که شاید

نثر

بومثلی کتوردم تا بیله سنکه نوش نعمت بی نیش
محنت میسر دکلدر

(بیت)

بيت

بودر بودير ايچنده رسم ديرين
كه آجى سز بولنمز عيش شيرين

نثر

برسر كه سرفرازلق سوداسيله مالامال اوله پايمال اسافل واراذل اولمق محالدر ومرتبهٔ دنى و پايهٔ دونه قانع اولمق ممتنعدر بن تا درجهٔ تقرب شيرى حاصل قلميم وتادائرهٔ خواص حضرتنده داخل اولميم بالين فراغته سرقوميم و پستر استراحته قدم بصميم (ع) دست ازطلب ندارم تاكام من برآيد *

نثر

كليله ايتدى بوبابى نيجه كليد انديشه ايله فتح ايتك ديلرسن و بومشكلك حلنده نه حيله فكر ايلرسن دمنه ايتدى ديلرمكه بوفرصتده كه شيره حيرت كلى مستولى اولمشدر كنديمى اكا عرض ايدم ممكن كه حسن تقرير ولطف تعبيرم مزاج ضميرنده تأثير ايدوب نوشداروى تدبيرم مزيل ترح ومفيد فرح واقع اوله و بووسيله ايله حضرتنده رتبت قربتم ازدياد ودرجهٔ آفتاب رفعتم ارتفاع بوله كليله ايتدى

ای خام تدبیر تقرب حضرت شیر سکا نیجه میسر اولور اکر اولورسه ده چون طریق خدمت ملوکه سلوك ایتمشسن ورسوم آداب مصاحبت سلاطینی بیلمزسن آززماند، تعب فراوانله تحصیل ایتدیکك پایه‌یی الدن چقروب من بعد انك تدارکنه قادر اولمزسن دمنه ایتدی چون کشی دانا وتوانا اوله مباشرت امور عظام اکا آسان اولور وهر کسه که عقل وخردده کامل وفضل وهنرده ماهر اولور هر کاره که خوض ایده احسن وجوه اوزره وجودبولور نته که اخبارده کلمشدر که اهل صنعتدن برینك آفتاب دولتی ارتفاع بولوب درجهٔ سلطنته ایردی وآثار واخباری اقطار عالمده انتشار واشتهار بولدی قدیمی پادشاهلردن بریسی اکا نامه ارسال ایدوب سؤال ایتدیکه سن برنجار ایدك ایو دره‌کرلك بیلوردك تدبیر مملکتی وامور سلطنتی کیمدن اوکرندك اولدخی جواب ویردیکه عنایت ربانی بکا دولت عقل ارزانی بیوردی جهانداراق تعلیمنده هیچ دقیقه مهمل قومدی

﴿ بیت ﴾

خرد چون دفتر تلقین کشاید

زمن آن دروجود آید که شاید

نثر

کلیله ایتدی ملوك دوکاهی ارباب فضلی کراماتله مخصوص قیلازلر بلکه اکثر خواص ارثله یا اکتساب ایله درجهٔ تقربه یتشوب التفات پادشاهانه ایله اختصاص بولمشلر چون سنکله شیرمیاننده نه سابقهٔ موروثی ونه وسیلهٔ مکتسبی واردر اکثر احتمال بودر که عواطف وعوارفندن محروم اوله سن وبو معنی موجب شماتت اعدا وشئامت احبا اولوب دشمنلکلر دفترنده مرقوم اوله سن دمنه ایتدی هرکسه که عتبهٔ ملوکده درجهٔ رفیعه یه تدریجله ایردی واکا اون مرتبه مشقت فراوان وتربیت سلطانله ال ویردی بندخی همان اول پایه یی جست وجو واول سببدن روزوشب قدم طلبله وادیٔ تعبده تك وپو ایدرم وعذاب بسیار چکدیکمه وشراب بدکور ایچدیکمه اول چاشنی باعث اولمشدر که بادهٔ لذتله جام کام وآرزو طولمشدر بیلورمکه هرکسه که درکاه ملوکه ملازمدر بو بش قاعده یی رعایت اکا لازمدر اول بودر که شعلهٔ آتش خشمی آب حلم ایله تسکین ایده (ایکنجی) اغوای

شيطان هوادن حذر ايليه (اوچنجی) حرص
فريبنده‌يی وطمع فتنه انکيزی عقل رهنمايه مستولی
قيليه (دردنجی) سوانح امور ومصالح جمهورده
عنان صدق واستقامتی الدن قومه‌يه (بشنجی)
حوادث وقايع که واقع اولور رفق ومدارا ايله تلقی قيله
وهر ذاتکه بو صفاتله متصف اوله هرآينه روی عروس
آمالنی آيينهٔ دور انده احسن احوال اوزره معاينه قيله
کليله ايتدی فرضا که مقرب حضرت اوله‌سن نه وسيله ايله
منظور عين عاطفت اولورسين ونيجه هنر ومعرفتله درجهٔ
رفعت وشرف کرامت بولورسن دمنه ايتدی شويله که
تقرب حضرت ومحرميت استانهٔ دولت ميسر اوله
بو بش خصلتی کنديمه لازم قيلورم اولا اخلاص
تمامله خدمتنه ملازم اولورم (ايکنجی) جل همتی اکا
متابعته مقصور قيلورم (اوچنجی) احوال وافعالنی
صورت استحسانده کوسترورم (دردنجی) چون
برامره خوض ايده که حقه قريب اوله وصلاح حال
ملك وملکی انده ملاحظه قيلم انك ديده ودلنده مزين
وفوائد ومنافعن نظرنده روشن ومتين قيلورم تا سداد
رأی صواب ارشاديله شاد اوله (بشنجی) برامره

شروع قیلسه که عاقبتی وخیم اولسه واندن ملك وملکه ضرر عظیم لازم کلسه کلام شیرین واداء رنکین ورفق تمامله مضرتن اعلام ایدوب وخامت خاتمه سندن خبردار ایدرم وهرکاه که پادشاه بنم هنرلرمدن اکاه اوله بی شبهه بنی منظور عنایت ومخصوص رعایت قیلیسردر و پیوسته صحبتمه راغب ونصیحتمه طالب اولیسر که هیچ برهنر ورای پردهٔ خفاده قالمز و برهنرور ترتیب وتقویتدن محروم اولمز

{قطعه}

هنر چو مشك بود مشك کی نهان باشد
جهان زنکهت او پر زبو شود ناکاه
برو بکسب هنر کوش کز فضائل تو
بسیط خاك پراز کفتکو شود ناکاه

{نثر}

کلیله ایتدی شویله فهم اولنور که رأیك بو امره اوزره تقرر بولمشدر وعزیمتك ومهمك امضاسنه مصمم اولمشدر باری تمام حذر اوزره اولکه ملازمت سلاطین امر پرخطر وکار دشوار در حکما بیورمشلردر که اوچ امره ارتکاب ایتمز الا اصول باطل که کردن فطرتی

زیور فطنتدن عاطل اوله اول تقرب سلطانه قصد ایتمك (ایکنجی) کمان تریاکله سم ایچمك (اوچنجی) عورتلره سرنی کشف ایتمك علما پادشاهلری کوه بلنده تشبیه ایتمشلردر که اکرچه معدن انواع جواهر وفلزاتدر اما مسکن مار و پلنك وسائر موذیاتدر دیمشلردر که مصاحبت سلطان مشابه بحر بیکراندر بازرکان که سفردر یااختیار قیلور یاسود بسیار اله کتورر یاغرقاب بواره کرفتار اولور

﴿ بیت ﴾

بدریادر منافع بی شمارست
اکر خواهی سلامت درکنارست

﴿ نثر ﴾

دمنه ایتدی اکرچه بیوردیغك محض نصیحت وعین حکمتدر واقعا صحبت سلطان آتش سوزاندن عبارتدر وفی الحقیقة تقرب ملوك خطر جاندن کنایتدر

﴿ بیت ﴾

ازصحبت پادشه بپرهیز
چون هیزم خشك از آتش تیز

(نثر)

فاما هر كسه كه مجاهده يه ارتكاب ايتز مخاطره دن خوف ايدر عروس دولتی كنارنده مشاهده ايلمز كيدر

بيت

ازخطر خيزد بزركی زانكه سوديك چهل
برنبند دكر بترسد از خطر بازار كان

(نثر)

ديمشلردر كه اوج امره شروع ايتمك ممتنعدر الاعلو همتله عمل سلطان وسفردريا ومغالبت اعدا چون بن كنديمی دون همت اكلمزم نيچون خدمت سلطانه جرأت ايلمزم

مثنوی

چون يازوی همتم چنينست
هرچه طلبم درآستينست
خواهی شرف بزركواری
می كوش بهمتی كه داری
فی الجمله بهرچه دست سايی
همت چوقوی بود برايی

نثر

كليله ايتدى اكرچه بن كه بوتدبيره مخالف و بوفكرى منكرم اما چون عزمك بوامرده جازم والبته بورأيى امضاقتكده لازمدر (الدن نه كلور مبارك اولسون)

﴾ بيت ﴿

ايشمزسن چو پندين خير خواهك

سلامت اول يورى واواشته راهك

(نثر)

دمنه كليله يى وداع ايدوب كتدى ودخول حضرت شيره جرأت ايتدى چون شيرى ايراقدن كوردى وظايف دعاوثنايى صداى بلند ايله ادا ايدوب مقابله سنده طوردى شير بوكيمدر ديو اركان دولتدن صوردى ايتديلر نبيرهٔ فلاندر كه برزمان ملازم دركاه فلك اشتباه ايدى شير كيم ايدوكن تشخيص وحضورنه دعوت ايدوب وايتدى قندهسن ونه عملدهسن دمنه ايتدى

(بيت)

غلام حلقه بكوشم قپوكده بن بنده

دركده نيجه قولك وار بريسى يم بنده

﴾ نثر ﴿

كمترين بندكان شاهم پدرم آيينى اوزره ملازم دركاه عالمپناهم وآنى قبلهٔ حاجات وكعبهٔ مرادات ايدينوب منتظرم كه اكر برمهم ظاهر اوله وحكم همايون شرف صدور بوله كمال فكر صوابله كفايت كوسترم ورأى روشنمله اكا خوض ايدم نته كه اركان دولت ومقربان حضرته كفايت بعض مهماتده احتياج واقع اولور شايد كه دركاه پادشاهيده برمهم حادث اوله كه زير دستلر اهتماميله اتمام اولنه (ع) اندرين راه چوطاووس بكارست مكس ٭ برفعل كه سوزن نحيفدن ظاهر اولور نيزهٔ جوشن كذارانك تحصيلنده قاصردر و برامر كه قلمتراش ضعيفدن صادر اولور شمشير آبدارانك اتمامنده مقصردر ٠

﴿ مثنوى ﴾

بتورمز رشته سوزن ايشنى هيچ
نه دكاوتاب و يرسكده اولور پيچ
كرك قان دوكمكده شمشير خونريز
كهر دلمكده الماس سرتيز

﴿ نثر ﴾

هيچ برخدمتكار هرچند كه بيقدر و بى اعتبار اوله

جلب منفعت ودفع مضرتدن خالی دكلدر اول چوب پارهٔ خوار كه طرف رهكذارده پایمال وخاكسار یاتور محتملدر كه بر كون بر مصلحته و یابر منفعته یرایه هیچ اولمزسه احتمالدر كه اندن بر خلال ایدهلر تاآنكه مقعر صماخی اوساخدن آریدهلر

﴿ بیت ﴾

كر بوی كلی نیاید ازما

هم هیزم دیك رانشایم

﴿ نثر ﴾

شیر چون دمنهنك تقریر بینظیر وتعبیر دلپذیرین ایشدی فصاحت و بلاغتن زیاده تعجب ایتدی واركان دولتنه توجه ایدوب ایتدی مرد هنرمند اكرچه كم مقداراوله اما عقل ودانشی بی اختیار فضائلن اظهار ایتمسه اولمز علو آتش كبی هرنه قدر پست اولسه علوه میلن قومز

﴿ بیت ﴾

خوش دیمش بونی مرد حكمت دان

هنر اولمزنته كه مشك نهان

﴿ بیت ﴾

انرا که نشان عشق یارست
برناصیهٔ وی آشکارست

نثر

دمنه بو سوزدن شاد اولدی و بیلدیکه سحر وافسونی شیره تأثیر قیلدی ونیرنك وفریبی بغایت مؤثر کلدی دهان فصاحتی آچدی ونصیحته اغاز ایدوب ایتدی پادشاهك کافهٔ خدم وعامهٔ حشمنه لازمدر که واقع اولان وقایعده عقل دراك وفهم وادراکاری مقدارنجه تأمل ایلیه‌لر وهر برینك معیار فکر واعتبارندن تمام عیار واقع اولانی عرصهٔ عرضه یتشدیروب شرایط مناصحه‌ده مسامحه‌یی روا کورمیه‌لر تاملك اتباع واشیاءنك حقیقتنه مطلع اوله وهر برینك مقدار رأی وتدبیر وصفای قلب وخلوص ضمیرینه واقف اولوب هم انلرك خدمتلرندن منتفع اوله وهم لیاقت واستحقاقلری حسبنجه رعایت قیله نتهکه دانه مادامکه پردهٔ خاکده نهان اوله کمسه انك تربیتنه اهتمام ایتمز چون نقاب خاکدن یوز کوستره وخلعت زمردینله کریبان زمیندن باش چقره اول نهال میوه‌دار ودرخت نفع رسان ایدوکی معلوم

اولور لاجرم آنی پرورش قیلورلر وانك ثمره‌سندن
منتفع اولورلر تقویت ارباب فضل باپنده، اصل تربیت
ملوکدر پادشاهلر اهل فضلدن هرکه که نظر
عاطفت بیورورلر تربیتلری قدر اندن فائده ومنفعت
کورررلر

﴿ بیت ﴾

من همچو خار وخاکم وتو آفتاب وابر
کلها ولالهاد هم ارتربیت کنی

﴿ نثر ﴾

شیر ایتدی هنرمندلره نه کیفیتله تربیت اولمق کرك
وانلردن نه وسیله ایله منفعت اومق کرك دمنه ایتدی
بو فصلده اصل بودر که پادشاهلر نسبی قویوب حسبه
التفات ایلیه‌لر وچهرهٔ حاللری خال فضل وکمالدن
خالی اولنلر هرچند که عظام بالیه وآبا واجداد
ماضیه‌یه توسل وتمسك ایدلر منظور عین اعتبار
قیلیه که آدمی هنرهٔ منسوب اولمق کرك پدره منسوب
اولمق فضیلتدن محسوب دکلدر وارباب فضل قتنده
کمال نسب مطلوب دکلدر

﴿ مثنوی ﴾

از هنر خویش کشاسینده را
مایه مکن نسبت دیرینه را
زنده بمرده مشوای ناتمام
زنده بکن مردهٔ خودرا بنام
از پدر مرده ملاف ای جوان
گربه سکی چون خوشی از استخوان

نثر

موش باوجود که انسانله همخانه در اذیت ومضرتی سببیله قتلنی واجب کوررلر وباز که غریب وبیگانه در چون آندن منفعت احتمالی ویررلر اعزاز واکرامله ال اوزره کتوررلر پس ملك کرکدر که بوآشنا وبو بیگانه در دنمیه بلکه اهل فضل وفرزانه طلب ایلیه وتدبیر اموردن غافل وز یور هنردن عاطل اولنلری هنرمند فاضل وخردمند کاملدن ترجیح ایلیه که خردمندلر منصبن بیخودلره ویرمك همان حلیهٔ سری پایه بند وپیرایهٔ پایی سره پیوند ایتمکدر (ع) التاج للرأس والخلخال للقدم

بیت

نکویی بابدان کردن چنانست

که بد کردن بجای نیک مردان

﴿ نثر ﴾

هر دیارده که اصحاب فضل پایمال وارباب جهل صدر نشین صفهٔ اقبال اوله هم ملکی وبال عظیمه کیروب * من قلد انسانا وفی رعیته من هو اولی منه فقد خان الله ورسوله وجماعة المسلمین * حدیثی موجبنجه مستحق عتاب وعقاب باری وهم مملکتنه خلل کلی طاری اولوب اول حالتك شأمتی شاه ورعیته ساری اولور

﴿ بیت ﴾

همای کو مفکن سایهٔ شرف هرکز
دران دیار که طوطی کم از زغن باشد

﴿ نثر ﴾

چون دمنه نصیحتدن فارغ اولدی شیر آنی التفات شاهانه ایله مخصوص قیلوب جملهٔ خواص حضرتندن قیلدی وصحبت ونصیحتیله انس والفت ایدوب امهات مهماتی وعظایم مصالحی انك مواعظ ونصایحنه مبتنی قیلدی دمنه دخی روشن عقل وکیاست ودانش وفهم وفراستی فهرست دیباجهٔ خدمت وملازمت

ایدوب آزوقتده محرم حرم سلطنت اولدی واصلاح
امور مملکتده مدار علیه ومشار الیه اولوب رتبهٔ
وزارت بولدی برکون وقتی مساعد وزمانی موافق
کوروب خلوت طلب ایتدی وایتدی مدت مدیده درکه
ملك برکوشه‌ده مغز و یدر و برکت حرکت ونشاط
شکاردن بریدر بنده‌نك خاطر فاترینه خطور ایدرکه
موجبی ندر بیلم وسر انکشت تدبیر ایله اول عقده‌نك
حلنه مشغول اولم شیر قصد ایتدیکه حالی هراس
وخوفی دمنه‌دن مخفی طوته بواثناده بنه اتفاق شتر به
بر بانك بلند ایتدیکه صیت صدمت وصلابتی آفاقی
طوتدی شیر چون بو صدای مهیبی ایشتدی قلبنه
بر مرتبه خوف وحشیت غلبه ایتدیکه عنان تمالك
وقراری قبضهٔ اقتدار واختیارندن کتدی ناچار
رازنی دمنه‌یه اظهار ایدوب ایتدی بنم سبب دهشتم
بو آواز مهیبدرکه ایشدرسن وموجب حیرتم بو صدای
صعب بانهیبدرکه مشاهده ایدرسن اکرچه بیلزم
بو کیمك آواز یدر اما ظنم بودرکه صاحبنك قوت ترکیبی
آوازینه مناسب اوله اول تقدیرجه بزه بو مقامده خرام
حرام اندر حرام اولور دمنه ایتدی خاطر عاطر ملکه

بوندن غیری باعث تفرقه وارمیدر شیر ایتدی سبب
حیرت بو یتمزمی وموجب وحشت اولمغه کفایت ایتمزمی
دمنه ایتدی بو قدر نسنه ایله مکان موروثی جلا قلمق
ووطن مألوفدن جدا اولمق جدانا معقولدر آوازه
نه اعتبار ونعره نك نه مقداری وار که موجب ترك دیار
اوله اصحاب دولت عموما وارباب سلطنت خصوصا
کوه شامخ کبی ثابت وراسخ اولمق کرك تا ارکان دل
وایوان خاطرلری هر باد له متزلزل اولمیه

﴿ بیت ﴾

کشی سنکین کرك مانند کهسار
کرکمز یل کبی اولمق سبکبار

(بیت)

تاز هر بادی نجنبی پا بدامن کش چو کوه
هر که تمکین بیش دارد بیشتر دارد شکوه

(نثر)

اکا بر بیورمشلردر که مهابت صوت وضخامت
جثه یه اعتماد ایتمامك کرك که هر صورت معنی یه دلالت
قیلمز وهر ظاهر نمودار باطن اولمزنی هرچند که فربه
اوله چوب لاغرله شکسته وکلانك نه قدر عظیم

وجسیم اوله چنکال باز ضعیف ونحیف ایله دلخسته
اولور هرکسه که جسامت جثه یه اعتبار قیله اول
بنده کرفتار اوله که اول روباه اولمشدر شیر ایتدی نه
وجهله اولمشدر اول

(حکایت)

دمنه ایتدی روایت ایدرلر که بر روباه بر بیشه ده کیدردی
ودغدغهٔ جوعدن اطرافی کشت ایدوب طعمه اندیشه
ایدردی اتفاق بر درخت قربنه کلدیکه اکا بر طبل
آصمشلر ایدی وصدمت باد مختله اول درختدن
برشاخ حرکت ایدوب اول طبله طوقنوردی وآندن
آوازسهمکین ظاهر اولوردی روباه کوردی بر خروسی
باشنده تاج کازسی واکننده لباس طاوسی بر چمنزارده
کذر وهزار عز وناز ایله تبختر واهتزاز ایدر بر کوشده
کمین ایدوب آنی صیده مترصد اولدی بو اثناده ناکاه
آواز طبل کوشنه ایردی نکاه ایتدی کوردیکه بر جثهٔ
غریب اندن آواز مهیب کاور قوهٔ طامعهٔ روباه
هیجان ایدوب خیالنه بو خطجان ایتدیکه هرآینه بونك
کوشتی و پوستی صوتنه مناسب اولسه کرك فی الحال
کمین مرغدن چقوب جانب درخته توجه ایتدی

خروس واقعه دن خبردار اولوب کنار نجاته یتدی روباه هزار محنت‌له بالای درخته چقدی وندان طمعله طبلی پاره‌لدی ایچنده باد هوا و اوستنده چوب خشك و پوست بینوادن غیری نسنه بولمدی آتش حسرت خرمن جانن یاقدی وفوارهٔ دیده سندن آب ندامت فراوان آقدی وکندوکندویه زبان ملامتی درازایدوب ایتدی دریغ بوصورت بیمعنی‌یه آلدندم وخیف بوخیال محاله صید حلالم الدن چقاردم

(قطعه)

دهل درفغانست دائم ولی
چه حاصل چو اندر میان هیچ نیست
کرت دانشی هست معنی طلب
بصورت مشو غره کان هیچ نیست

﴿ نثر ﴾

بومثلی آنکیچون کتوردمکه ملك آواز مهیب وهیکل غریب‌له مضطرب اولمیه وذوق شکار ولذت حرکتدن وازکلمیه اکر فرمان عالی شرف صدور بولورسه بوصدانك صاحبنی واروب کورم وواقع حالی بیلوب عنقریب عزحضور موفور الحبوره خبر صحیح کتورم

دابع شیره تدبیر دمنه موافق کلوب بر موجب فرمان اول
جانبه روان اولدی اما چشم شیردن ناپدید اولیجق
شیر تأمل بحرینه طالدی ودمنه یی ارسال ایتدیکنه
ندامت ایتدی وکندو نفسنی ملامت ایدوب ایتدی
عظیم خطا ایتدم وعجب ناسزا حرکت ایلدم حکما
بیورمشلردرکه ملوکه واجبدرکه طقوز طائفه یی
محرم اسرار ایتمیه‌لر ومهمات خاصه‌سندن کتمانی
لازم اولان اموری آنلره اظهار ایتمیه‌لر (اول) هرکمسنه
که درگاه پادشاهده بی جرم وجنایت جرعهٔ ملامت
نوش ایتمش اوله وبی استحقاق عتاب چاشنی عقاب
طاتمش اوله (ایکنجی) اولکه مال وحرمتی ملازمت
پادشاهده هبا اولمش اوله ومعیشت زندکانیسی تنک
اولوب بی برك ونوا قالمش اوله (اوچنجی) اول کمسنه که
منصبدن عزل اولنوب نظر عاطفت شاهانه‌دن
بعید ونوید عملدن بالکلیه نا امید اوله (دردنجی)
شر برفتنه جوی ومفسد عیبکوی (بشنجی) شول
مجرمکه یارانی شراب عفو ایچمش اوله واول خمار
عقوبت چکمش اوله (آلتنجی) اول کنهکار که ابنای
جنسی کوشمال بوله واکا آنلردن زیاده واقع اوله (یدنجی)

اول خدمتکار که کمال استقامتله خدمت قیله وعواطف
خسروانه‌دن محروم قاله وغیریلری بی سابقهٔ خدمت
شرف تربیت بوله (سکزنجی) اول شور بخت که پادشاهه
مضرتده کندویه منفعت تصور ایلیه (طقوزنجی)
اول کمسنه که درکاه شاهده شرف قبول بولیوب
عدوی دولتی قتنده کندوسن مقبول بیله ملوک کرکدر که
طوایف مزبوره‌یه افشای راز ایتمکدن احتراز ایلیه‌لر
واصل بودر که برکمسنه‌نك دین ودیانتی وصدق
وصیانتی کرات ومراتله آزمایش ایتمه‌دن محرم اسرار
ایدنمیه‌لر

﴿ بیت ﴾

رازمکشای بهرکس که درین مرکز خاك
سیر کردیم بسی محرم اسرار نبود

(نثر)

پس بو مقدمات موجبنجه دمنه‌یی امتحان ایتمه‌دن اظهار
اسرارده تعجیل فکر غیرسدید وجانب خصمه ارساله
استعجال خود روش حزم واحتیاطدن بغایت بعید
ایدی و بو دمنه زیرك شخصه بکزر باوجود که
نیجه روزکاردر که درکاهدن مهجور ایدی اکر عیاذا

بالله قلبی خار آزارله خراش اولمش اوله بوفرصتده
برخیانت ایدوب محتملدرکه برفتنه قوپره یاخود خصمك
قوت وشوکتن بندن غالب کوروب انك خدمتنه راغب
اوله وواقف اولدیغی اسراردن آنی آکاه قیله وبالجمله
بوفعلك مفاسدی غایت چوقدر وتدارکنه قابلیت
یوقدر چون (الحزم سوءالظن) مضمونیله عمل ایتدم
وفحوای بیت حکیمدن

﴿ بیت ﴾

بدنفس مباش وبدکمان باش

وزفتنه ومکردر امان باش

(نثر)

تجاوز ایلدم اکر بورسالتدن بکا برآفت مترتب اوله
لایقم بلکه بیك اول قدره مستحقم

﴿ بیت ﴾

باخودم بدکرده ام بدکرده ام

ازکه نالم چون کنه خود کرده ام

(نثر)

برنیچه زمان کندوبی بومقوله افکاره
اوردی و اضطرابندن بیقرار اولوب که

طوردی که اوتوردی وشاهراه انتظارده چشمی چار اولوب مترصد اخبار ایدیکه ناکاه پیك کلدی ودمنه‌نك قدومی خبرین ویردی شیر بر مقدار متسلی اولوب تاب وتب اضطرابی زائل اولدی بر مدتدنصکره دمنه کلدی لوازم خدمت ومراسم ثناومدحتی ادا ایتدکدنصکره ایتدی

﴿ مثنوی ﴾

فلك دائم بلنی بو کسون طپوکده
سعادت کون کبی طوغسون قپوکده
سکا یاوز صنان بولماسون ایلك
بلالو باشی اولسون بو ینه یولك

﴿ نثر ﴾

ای شهریار هفت کشور اول جانور که صدمت آواز ورعد صلابتی سمع همایونه کدر ومزاج مبارکه درد سر و یرمشدر برکاو ایمش که بو بیشه حوالیسنده چرایه مشغول ایمش (انها بقرة صفراء فاقع لونها تسر الناظرین) اکرچه یان و بال وقدوقامتی بینظیر ورنك وفروزیب وصورتی دلپذیردر اما خلعت همتی قامت خلقتندن قصیردر خورد وخواب وعلف

وآبدن غیری یه میل ایتمز وتمام همستی دائرهٔ حلق وشکمندن اوته کیتمز شیرایتدی مقدار قوت وقدرتن نیجه فهم ایتدلك وحدت شولك وشوكتن نه درجه مشاهده قیلدلك دمنه ایتدی آنده شوكت ونخوت كورمدم تام تبدهٔ قوتنه استدلال قلیدم وضمیرمده آندن خوف ومهابت بولمدم تاز یاده احترامن لازم بلیدم شیرایتدی آنی ضعفنه حمل ایتمك كرك وآنكله مغرور وفریفته اولمق كركدر كه بادسخت اكرچه كیاه ضعیفه ضرر ایتمز اماقوی درختلری زیروزبر ایلر مبارزان میدان شجاعت خصملرن تاكفهٔ كفایتنده تمام عیار بولمیدلر وزنه آلمزلر وآنلره قوت وشوكت اظهار ایلمزلر

(ع) بازاز پی صعوه کی نماید آهنك

(ع) پروبال آچه می شهباز شكار مكسه

(نثر)

دمنه ایتدی ملك آنك امرنه اولقدر التفات بیورمسون وآنك جانبن چندان حسابه آلمسون كه فراستله مرتبهٔ كمالن بیلمشمدر وحقیقت حالنه بالكلیه مطلع اولمشمدر اكر رأی عالم آرا اقتضا قیلورسه وفرمان قضا جریان نفاذ بولورسه بن بنده واروب تقریر

دلپذیر ایله مزاجنده کیرم وزنجیر تسخیر ایله کشان
کشان پایهٔ تخت شاه جهانکیره کتورم تا سرارادتی
خطهٔ اطاعته قویه و آینهٔ دلدن ژنکار مخالفتی یویه
وکرد اذعانی میان جانه چکه وتخم اخلاصی زمین
اختصاصه اکه

(بیت)

دعوتیله مسخر ایدم آنی
آستانکده چاکر ایدم آنی

﴿ نثر ﴾

شیر بوسوزدن شاد اولدی ودعوت کاوه اشارت بیوردی
دمنهٔ پرفتنه شتربه قتنه کلدی جری الجنان وفصیح
البیان بی تردد وتأمل مصاحبتنه آغاز قیلدی و بعد
السلام فتح کلام ایدوب

﴿ بیت ﴾

دیدی اول نه یردندر قدومك
نه باعث اولدی ترك مرز و بومك

﴿ نثر ﴾

بومقامده کلمکه نه سبب حادث اولدی وطرح رخت
اقامت ایتمکه نیجه دعات باعث اولدی شتربه قلب صافی

ایله جواب شافی ویروب صورت حالی بر بر مرآت خیالنه
خامهٔ تقریر ایله تحریر وتصویر ایتدی دمنه احوال
شتربه یه واقف اولیجق ایتدی بو اقطار واصقاعك مالکی
و بو بیشهٔ سباعك ملکی بر شیردلیردر که شیر آسمان
آنك هیبت هیئتندن بر کربهٔ ناتوان و پیل دمان شکوه
شوکتندن بر پشه کبی لرزاندر بنی خدمت رسالت ایله
ارسال ایدوب بیوردیکه سنی آنك حضرتنه دعوت
ایدم و بو منوال اوزره مثال ویردی که اکر متابعتده
مسارعت ایدرسن تا بو غایتهدك باب ملازمتده واقع
اولان تقصیراتکی صحیفهٔ ضمیر جام جهانما نظیرندن
آب صفح وعفوله محو ایلیه واکر تمردیا تردد ایدرسن
علی الفور دونم کیدم وماجرایی علی ماجرایی رأی عالم
آرا وفکر کشور کشاسنه اعلام وانها ایدم شتربه
چون نام شیر وسباعی ایشتدی غایت وهمندن اطاعتدن
غیری چاره بولمیوب ایتدی اکر بنی سیاستدن امین
قیلورسك ودفع شور وشر وضررنه ضامن اولورسك
فرمانکه مطیع اولورم ووسیلهٔ مرافقتکله شرف
خدمت وکرامت ملازمت بولورم دمنه ایمان غلاظ
وشداد ایله کاوه اعتماد واعتقاد ویروب معیت

ایله جانب شیره قریب متوجه اولدیلر درکاه شیره قریب وارنجق دمنه ایلرو واردی کاوك قدومندن خبر ویردی برزماندنصکره کاو کلدی شرایط خدمتی یرینه کتوردی شیر حال وخاطرن صوردی بونواحی‌یه چون کلدك وکلمکه نه باعث اولدی دیدی کاو سر کذشتن بالتمام حکایت ایتدی شیر ایتدی ای مهمان کرامی (ع) خوش آمدی وعلیك السلام والاکرام همان بومقامده آرام ایله تاشفقت واکرامزدن بهره منداوله سن ومرحمت وانعامزدن نصیب تمام بوله سن که بزم ابواب فتوح عنایتز حرم حمایتزه مفتوحدر ومائده پرفائده رعایتز ملازمان آستان دولت وسعادتمزه مبذول

﴿ مثنوی ﴾

درین مملکت کر بکردی بسی
زما در شکایت نیابی کسی
دراول بکاری که نیت کنیم
نظر در صلاح رعیت کنیم

﴿ نثر ﴾

کاو مراسم دعا وتحیت ولوازم ثنا ومدحتی یرینه

كتوردی وكمر خدمت وعبوديتی طوع ورغبتله ميان
جانه بند ايتدی شيردخی اكا رتبهٔ تقرب ارزانی بيوروب
روز بروز مرتبه سن زياده قيلدی واعزاز واكرام
واجلال واحترامنده قصور قومدی دائم احوالن
تفحص واخلاقن تفرس ايدوب ومعيار عقل ودرايه سن
ومقدار تميز وتجربه سن تجسس ايدردی كورديكه
كمال عقل وكياستله معروف وتمام فهم وفراستله
موصوف هرچندكه تميز اخلاق وتشخيص ادراكنده
مبالغه قيلدی وفوردرك ودانش وشمول فهم دور
انديشه سنه اعتمادی زياده اولدی

مثنوی

نكوسيرتش ديد وروشن قياس
سخن سنج ومقدار مردم شناس
جهان ديده ودانش آموخته
سفر كرده وصحبت اندوخته

نثر

شيرهزار تأمل ومشاوره وبسيار تفكر واستخاره دن
صكره كاوك رتبهٔ تقربن زياده ايدوب محرم اسرار
ومظهر احكام وآثار ايندی كاودخی تنفيذ احكام

حکومت وتمشیت مصالح مملکت وضبط ثغور وتدبیر
امور جمهورده بر درجه ده آثار کفایت اظهار ایتدیکه
خدمت شیرده ساعت بساعت رتبت وقربتی زیاده
اولوب بر مرتبه یه ایریشدیکه زمرۀ ارکان دولت
وجملۀ اعیان حضرتندن تجاوز ایتدی دمنه کوردیکه
شیر درجۀ رفعت کاوی کردونه یتوردی واجلال
واکرامن دائرۀ اعتدالدن چیقاردی ومباشرت امورنده
اکا مقدار ویرمز اولدی ومشاورت آراده اکا اعتبار
قیلمز اولدی دست حسد بصر بصیرتنه سرمۀ نفرت
چکدی وبرق خشم خرمن دماغنه شعلۀ غیرت
براقدی

﴿ بیت ﴾

طوتوب زنك حسد آینه سنی
کل ایتدی غیرت اودی سینه سنی

﴿ بیت ﴾

حسد هرجا که آتش برفروزد
هم ازاول حسود انرا بسوزد

﴿ نثر ﴾

خواب وقراری کتدی وراحت وسکون ساحت

(سینه سندن)

سینه سندن رختنی کوتردی کله وشکایت واضطرابنی
حکایت ایچون کلیله خدمتنه کلدی وایتدی ای برادر
ضعف رأی وسوء تدبیریمی کوررمیسنکه تمام
همتی خدمت شیره مقصور ایتدم لطف وحیله ایله
کاوی خدمتنه کتوردم اول حضرتنده قربت
ومکانت بولدی وجمیع ارکان دولتدن ممتاز وسرافراز
اولدی بن منزلهٔ محلمدن ومرتبهٔ اولمدن تنزل
ایتدم کلیله جواب ویردیکه (ع) جان من خود کردهٔ
خود کرده را تدبیر چیست بوتیشهٔ بلایی بایکه ینه
کندک اوردک وبوغبار فتنه‌یی ینه سن قالدردک سکا
اول منصوبه اولمشدر که اول زاهده اولمشدر دمنه
ایتدی نه‌وجهله اولمشدر اول

حکایت

کلیله ایتدی روایت ایدرلر که پادشاهلردن بریسی
برزاهده برکسوت زیبا وخلعت دیبا عطا قیلدی
وبردزد طرار عیار که قادر ایدی حصار کیوانه نقب
اوریدی ودیدهٔ زهره‌دن سرمه‌یی قاپیدی بوحاله
مطلع اولوب عرق طمعی حرکته کلدی وخیال
خلعتله خلوت زاهده واروب دست ارادتله دامن

خدمتنده تشبث ایتدی وتعلم آداب طریقت واطوار حقیقتده جدتمام کوستردی تا اول حیله ایله محرم خلوتی اولوب بر کیجه فرصت بولوب خلعتی کوتوردی وراه بیابانی طوتدی چون صباح اولدی زاهد خلوتی خلعتدن خالی و مرید جدیدی غائب ونابدید بولدی بیلدیکه اول کوتاه آستینک دراز دستلکیدر (ع) دراز دستیٔ این کوته آستینان بین * جستجو ایچون شهره متوجه اولوب کیدرکن یولده کوردیکه ایکی نخجیر بربریله جنك ایدرلر وسروسرورلریله بربرینی اوروب مجروح ایدرلر بوحالده که اول ایکی خصم تیز جنك بربریله جدالده ایدی وهر برینك اعضاسندن قان روان اولوردی بردوباه حریص کلوب اول اقان قانی یلار ایدی ناکاه بونلر طوقوشورکن وبربریله باش اوروشورکن روباه میانه راست کلدی وطرفیندن محکم ضرب یتشوب دام هلاکه کرفتار اولدی زاهد بوصورته زیاده تعجب ایتدی واندن عبرت آلوب وتجربه حاصل قیلوب یولنه کتدی وشب هنکام شهره ایردی وابواب شهری بسته کوردی متحیر قالدی زاهد بیچاره کبوتر آواره کبی اطراف شهری طواف

ایدوب اقامت ایچون برمقام تجسس ایدرکن مکر
برکوچه‌ده برزن روزنهٔ خانه سندن نظاره ایدرکن
نظری زاهده راست کلدی سرگردانلغندن مرد
غریب ایدوکن بیلوب منزلنه دعوت قیلدی زاهدده
دعا ایدوب دعوته اجابت ایتدی اول کاشانه
کوشه سنده بریر کوستردیلر اوتوروب اوراد واذکارنه
مشغول اولدی مکر اول عورت ناپاك و بدکردار ایدی
وفسق وفجور ایچون مهیا کنیزکلری وار ایدی

بیت

ویرردی هر برینه دورلو زینت
کزردی هر کیجه صحبت بصحبت

نثر

اول جوارینك بریسی که شمعهٔ جمال باکمال حوران
جنانه جلوه تعلیم ایدردی وآفتاب عالمتاب تاب عذارندن
آتش غیرت ایله یانوب کیدردی چشم عاشق کشی
سینهٔ عشاقی خدنك غمزه‌یه نشانه قیلمشیدی
ولب جانبخشی تلخکاملره تنك شکرکبی حلاوت
ویرمشدی ..

مثنوی

قر همشهری سیدی غنچه‌نك

شکر همشیره‌سی شیرین لبنك

کلینه سنبلن قیلش پریشان

آصلمش برقلینه بیك دل وجان

لبندن لعل اولمشدی یری سنك

دهانندن شکر قالمشدی دلتنك

(نثر)

برجوان زیباروی مشکین موی سرو بالا ماه سیما شیرین زبان باریك میان ایله که ترکان خطایی چین زلفندن سنبل کبی پیچ وتابده ونوش لبان سمرقندی شوق شکر شورانکیزندن دل عشاق کبی اضطرابده ایدی

﴿ بیت ﴾

رویی چه کونه رویی چو آفتابی

زلفی چکونه زلفی هرحلقه پیچ وتابی

﴿ بیت ﴾

حجاب اولماسه زلفین سحابی

یاقردی آفتابی حسنی تابی

﴿ نثر ﴾

نطاق تعلق میان جانه بند وطوق تعشق کردن
عروس دله پیونده ایتمشلردی و پیوسته مهر وماه
کبی برمنزلده قران وزهره ومشتری کبی بر برجده
اجتماع واقتران ایدرلردی جوان غیرت عشقدن
قومزدیکه غیر بلردخی اول جاریه نك جرعهٔ وصالندن
بهره مند و بر مراد اوله لردی وتشنکان بیابان طلب
هزار تعبله چشمهٔ زلالنه یول بوله لردی

﴿ بیت ﴾

کورمسم بردم سنی غم دردناك ایلر بنی
غیریله کورسم همان غیرت هلاك ایلر بنی

(نثر)

اول عجوز بدکار کنیزکك بومعامله سندن عاجز
قالمش و کثرت خرج وقلت دخلدن بیطاقت اولمشدی
اما چون جاریه حجاب حیابی میاندن کوتورمشدی
وهوای جانانه ده نقد جانی کف دسته کتورمشدی
ممتنع اولمق ممکن اولمجق بالضروری اول جوانك
هلاکنه قصد ایتدی واول کیجه که زاهد آنك خانه
سنده مهمان ایدی صحبت ترتیب ایدوب فرصت
کوزتدی وجام مالامال شراب ایله عاشق ومعشوق

پایمال خیل خواب ایتدی چون اهل خانه شراب خوابله مست وخراب اولدیلر زن جاهل برمقدار زهر هلاهل حل ایدوب برماسوره یه قویدی وماسورنك برطرفن دهانه و برجانبن منخر جوانه قویوب دیلدیکه نفخ ایده تا اول زهرك بعضیسی جوانك دماغنه کیده ناکاه اول جوان عطسه ایلدی بینی جواندن خروج ایدن بخار قوتیله زهرك کلیسی کاوی عجوزه کتدی وفی الحال تأثیر ایدوب هلاك و بسیط خاك وجود زن ناپاکدن پاکیزه و پاك اولدی (ع) هم درسران روی که درسر داری * (من حفر بئر الاخیه فقد وقع فیه) زاهد بو حالی مشاهده ایتدی واول شب بوالعجبی که روز قیامتدن اکا دراز کلمش ایدی هزار تعبله پایانه یتوردی تا شول وقت که زاهد صبح نورانی زاویهٔ شب ظلمانیدن چقوب محراب افق (والصبح اذا تنفس) سجادهسیله مزین قیلدی ومضمون آیت عالی رایت (یخرجهم من الظلمات الی النور) عالمیانه روز روشن کبی معین ومبین اولدی

﴿ بیت ﴾

یافت صفا کبند آینه رنك

شست رخ آینهٔ چینی زژنك

(نثر)

نثر

زاهد دخی اول طائفهٔ بدنهادك ظلمت فسق وفسادندن
خلاص اولوب برمنزل دخی طلب ایتدی اتفاق
بر كفشكر كه كندوبی زاهدك مرید معتقدلری
عدادندن عد ایدردی برسبیل تبرك آنی اوینه ایلتدی
وجماعتنه لوازم خدمت ومراسم ضیافتی كما ینبغی
وصیت ایدوب كندو بعض احبابنك دعوتنه كتدی
مكر آنك خاتوننك برجوان خوش طبع وزیبا خوی
وآراسته روی وسلسله موی

بیت

بذله كوی وعشوه ساز وشوخ چشم وغمزه زن
بویله اولسه برجوان اولور بلای مردوزن

نثر

دوستی وارایدی كه میانلرنده بنای میل وتعلق وقواعد
مهر وتعشق مشید واستوار ایدی انلرك میاننده دلاله
برحجام عورتی ایدیكه دلهٔ محتاله یه مكروحیله اوكردردی
فن سحر ونیرنجاتده برمثابه ده ایدی كه برافسونله آب
وآتشه امتزاج وسهیل وثریایه ازدواج ویردی ودم
كرم وكلمات نرم ایله پولادی موم وصخرهٔ صمایی اریدوب

صوم ایدردی

﴿ مثنوی ﴾

زن مکاره ایدی اهل تلبیس
مکرده آکه شاکرد ایدی ابلیس
اننده سبحه وباشنده میزر
ولیکن غول کبی رهبر شر
ایی وردودرونی سحر ونیرنك
طشی ساده ولیکن ایچی پررنك
هوس ایامنی کورمش کچورمش
هوایوانده چوق بلمش یو پورمش

﴿ نثر ﴾

زن کفشکر چون داری اغیاردن خالی وعاری بولدی فضای دماغی هوای وصال یارله طولدی فی الحال زن حجامه کیفیت حالی اعلام ایدوب ایتدی دلبره خبر ایله که بو کیجه شکربی غوغای مکس وصحبت بی تشویش شحنه وعسسدر

﴿ بیت ﴾

بلای شحنه آشوب عسس یوق
سنکله بندن ارتق هیچ کس یوق

نثر

اشارت دلاله ایله جوان دلدار شبانکاه حلقه وار درخانهٔ نکارده حاضر اولوب منتظر فتح الباب ایدی که ناکاه کفشکر بلای ناکهانی کبی کاوب اول بیکانه بی خانه سی اوکنده کوردی مکر بوندن اسبق بو تهمت خبری سمعنه یتشمش و بحکم (من یسمع یخل) قابنده فی الجمله یرایتمش ایدی بو زمانده که اول جوانی قپوسی اوکنده کوردی یقینی غالب اولوب مضمون مظنونه جازم اولدی وعرق غیرتی مضطرب ونائرهٔ حمیتی ملتهب اولوب اوینه کلدی زن بدبختی محکم لت ایدوب تأدیب بلیغ ایتدکدنصکره برستونه بندایدوب کتدی وکندو واروب بالین آسایشه باش قودی یاتدی مرد زاهد بوفکرده که بو بی شفقت بی جرم وجنایت بو عورتی بوقدر لت ایتمك روش مروتدن دکلدر کرك ایدی که بن شفاعت ایدوب بو شناعتدن منع ایدیدم دیرکن ناکاه زن حجام آواز ایدوب ایتدی ای یار جفاکار بو جوانه نیچون بوقدر انتظار و یرسن کتاه دکلیدر اللهدن قورق تیزیوری وار (ع) فرصتی فوت ایلمه یوزطوتمش ایکن روزکار

﴿ بيت ﴾

یار را کر سر پرسیدن بیمار غمست
کو بران خوش که هنوزش نفسی می آید

﴿ نثر ﴾

زن کفشکر آوازحزینله آنی قتده دعوت ایتدی و ایندی

﴿ رباعی ﴾

آسوده دلا حال دل زار چه دانی
خونخواریٔ عشاق جکر خوار چه دانی
ای فاخته پرواز کنان بر سر سروی
درد دل مرغان کرفتار چه دانی

﴿ نثر ﴾

ای یارمهربان ناله وزارمی ایشت و بنم حالمی معلوم ایله اندن سرزنش ایت بو شوهر بیرحم اول شوخ چشمی قپوده کوروب ناکاه دیو دیوانه کبی ایچرو کیروب بنی لت بینهایتله بیطاقت ایتدکدنصکره بو ستونه محکم بند ایدوب کتدی

﴿ بيت ﴾

آه کیم سروناز پرورده‌ك
اولدی استونی خانهٔ دردك

﴿ نثر ﴾

اكر بو مضروب شكسته يه موميای شفقتك واول مجروح
دلخسته يه مرهم مرحمتك وار ايسه لطف ايت بنی بندن
خلاص ايله ونه قدر زحمت ومحنته مقارن ايسه دخی
دستور وير كه بندن بدل سنی ستونه بندايدم ودفعی
واروب دلدارمه اعتذار ايدوب كلم كيدم وسنی بندن
خلاص ايدوب وضع سابق اوزره اولم اكر بن بو طاقته
بو مرافقتی روا كوررسك هم بنی رهين نعمت وهم
محبوبمی ممنون منت قيلورسن زن حجام وفور محبت
ومرحمتدن مقتضاسنه رضا ويردی وآندن بدل
كندو بی بند ايدوب انی طشره كوندردی زاهد
بو كلماتی استماع ايتدكله سررشتهٔ سبب جنك زن وشو
هرچنكنه دوشدی بو اثناده كفشكر بيدار اولوب
عورتنه آواز ايتدی زن حجام ناكاه آوازندن بيله
وكيفيت حاله مطلع اوله ديو خوفندن جواب ويرمدی
كفشكر هر باری كه چاغردی زن حجام جوابه اقدام ايتمدی
كفشكر بو حالدن غايت منفعل وآتش خشم ونائرهٔ
غضبی تمام مشتعل اولوب فی الحال نشكرده سن النه
آلوب كلوب زن حجامك بورنن كسوب النه ويردی

معشوقكه كوندركه خوش تحفه در ديدى زن ترس
وبيندن فرياد ايديوب صبرايتمدى وكندو كندويه
ايتدى عجب حالتدر (ع) عشرت دكرى كرده محنت
دكرى ديده

﴿ شعر ﴾

غيرجنى وانا المعاقب فيكم

فكاننى سبابة المتندم

﴿ نثر ﴾

چون زن كفشكركاوب زن حجامى دام بلايه كرفتار كوردى
بغايت ملول ودلتنك اولوب زاروزار اغلدى وبسيار
اعتذار دنصكره بندين كيدروب وضع سابق اوزره
كندين ينه ستونه بغلدى زن حجام نيجه ايتسون ضرورى
بورنن النه آلوب كندى افتان وخيزان ترسان ولرزان
اوينه كلدى (ع) كداغلر حيرتندن كه كولردى * زاهد
بواحوالك جمله سن مشاهده قيلدى وبوامور بوالعجبدن
كه وراى پردهٔ غيبدن عرصهٔ ظهوره كلشيدى حيرت
اوزره حيرتى زياده اولدى امازن كفشكر چون برساعت
كچدى دست مكر ودغابى قبلهٔ دعايه آچدى وايتدى

﴿ مثنوى ﴾

(الها)

الهـا پادشـاها کردکارا
خدایا قادرا پروردکارا
سکا مخفی دکلدر هیچ برراز
دروغ وراستدر قاتکده ممتاز

بو حلالم بکا افترا ایدوب فعل حرامله تهمت ایلدی و بر معصـیت سـببیله که بندن صـادر اولمدی جزا وعقوبتی روا کوردی الهی فضل وعنـایتکدن مدد قیل وبو عضو مقطوعی که زینت چهرهٔ جمـالدر بکا ینه رد قیل

﴿ مثنوی ﴾

بنم صدقم یوزین پرنور ایله
دروغ وشك نقابن دور ایله
کیدر یوزدن طمانینی کمالك
یوزن آچ کون کبی رازنهـانك
خلاص ایت دامنم تهمت الندن
بنی قوتار خلایقك دلندن

﴿ نثر ﴾

عورت تضرعده ایکن کفشکر بیدار ایدی چون نالهٔ زرق آمیز ودعاء سحر انکیزن ایشتدی فریاد ایتدیکه

ای نابکارتبه روزکار بونه حاجتدر که دیلرسن وبونیجه مناجاتدر که ایلرسن بیلزمیسن که فاجرلرك دعاسی اول درکاهده روا اولمز وفاسقلرك نیازی اول آستانه ده اعتبار بولمز

﴿ بیت ﴾

کرت هواست که کاری زغیب بکشایید
زبان پاك ودل پاك هردومی باید

(نثر)

زن ناکاه نعره ایتدی که ای ستمکاردل آزار کل قدرت الهی وفضل نامتناهی یی کور که چون بنم دامن عصمتم بوتهمت آلایشدن پاك ایدی ایزد سبحانه وتعالی بوشکسته نك بورنن ینه عطا ایدوب درست ایتدی وبن بیچاره یی خلایق میاننده فضاعت وفضیحتدن صاقلدی مردساده خاطر زن فاجردن بوکلماتی ایشدیجك متحیر ومتعجب اولدی وچراغ کتوروب کلدی زنی سلامت کوردی و بورنن برقرار بولدی وزخمدن هیچ علامت احساس ایتمدی فی الحال کناهنه اقرار وافتراسنه اعتراف ایدوب اعتذاره مشغول اولدی وتلطف نام وتعطف تمام ایله دست وپایندن بندن

کیدردی وتوبهٔ نصوح ایتدی که من بعد بی بینهٔ باهره و بی حجت ظاهره بونك امثالی افعاله اقدام ایتمیه وهر غماز وفتنه ساز سوزیله زن پارسا وعیال پاکبازن آزرده قیلمیه و بقیة العمر بو زن مستورهٔ مستجاب الدعوه نك فرماننددن تجاوز ایلمیه بو جانبدن زن حجام ستمدیده و بینی بریده خانه سنه کلدی متحیر که نه حیله تدارك ایده و بو واقعه یی شوهرینه نه صورتده کوستره وخویش و بیکانه نك سؤالنه نه طریقله جواب ویره ودوستلرینه وهمسایه لرینه بو بابده نه یوزله اعتذار ایلیه بو اثناده حجام جامه خوابدن طوروب عورتنه صباح قریبدر آلات واثوابمی آلیور که فلان خواجه خدمتنه کیدرم دیدی زن توقفله جواب ویردی واثوابنی ویرمه ده نیجه زمان مکث ایتدکدنصکره کیسه دن براستره چقروب تنهاصونی ویردی مرد حجام خشم عامله شب تیره ده استره یی زن جانبنه آتدی ودشنام وشنیع کلماته آغاز ایتدی ناکاه زن فریاد ایلدی ومدد بورنم دیو کندوسن یردن یره اوردی حجام متحیر قالدی اقرباوهمسایه لر حجامك اوینه جمع اولدی زنی خون آلوده و بینی بریده کوردیلر جامه زبان ملامتی دراز

وانواع اطاله واصناف سرزنشه آغاز ایتدیلر اول
بیچاره حیران قالدی نه انکاره مجالی وارونه اقرار
ایده جك حالی وار چون چهرهٔ روز جهان افروز
ورای پردهٔ ظلمتدن نمایان وآیینهٔ گیتی نمای خورشید
جام جمشید کبی درخشان اولدی

﴿ بیت ﴾

چو صبح اولدی و یوز گوستردی خورشید
فلك آلدی الینه جام جمشید

﴿ نثر ﴾

اقربای زن جمع اولوب حجامی قاضی یه ایلتدیلر
اتفاق زاهد دخی خانهٔ کفشگردن چقوب مریدعیار
احوالنی استفسار ایچون محکمه یه وارمش ایدی
چون خصمای حجام قضیه یی قاضی یه مرافعه ایتدیلر
قاضی بیوردی که ای استاد گناه ظاهر وسبب
شرعی ثابت اولمدن نیچون بو عورتی مثله قیلدك حجام
متحیر اولوب تقریر حجتده عاجز اولدی قاضی دخی
(والجروح قصاص) نص قاطعی موجبنجه قصاص
امر ایلدی زاهد چون بو حالی گوردی قاضی حضورینه
گلوب ایتدی ایها القاضی بو امرده فکر وافی ودیدهٔ

فراستله نظر کافی یورمق کرك زیرا که بنم جامه‌می
دزد الدی ورو باهی نخجیرلر هلاك قیلدی زن فاجره‌نك
زهره‌سن زهرچاك ایتدی زن حجامك بورنن کفشکر
قطع ایتدی بلکه بو بلالره ابتلایه باعث ینه نفسمز
اولمشدر

﴿ نظم ﴾

نه اولدیسه بزه باعث بزاولدق
جزای فعلمزدر بوکه بولدق
هواغولینه اویدق یولدن آزدق
وفا سرنامه‌سنی اکری یازدق

﴿ نثر ﴾

قاضی حجامدن ال چکوب زاهد جانبنه توجه ایتدی
وایتدی بو معانی یی بیان و بو مجملی ترجمان تفصیل ایله
عیان ایتمك کرك زاهد دخی سر کذشتن من اوله الی آخره
قاضی یه حکایت ایدوب ایتدی اکر بنده مرید جمع
ایتمك سوداسی اولمسه ترهات دزده فریفته اولمیوب
اول عیار مکار فرصت بولوب بنم جامه‌می آلمزدی
ورو باهك اکر حرص وشرهی زیاده اولمیوب
خونخوارلقدن فراغت قیلسه نخجیرلرك آسیب

ضربندن هلاك اولمزدی اکر زن بدکار جوان غافلی زهر هلاهل ایله هلاك قصد ایتمسه جان شیرینی برباد قیلمزدی اکرزن حجام اول فعل حرامه مددکار اولمسه کفشکرانی مثله ایتمزدی هرکسه که اسائت ایلیه احسان توقع ایتمك کرك وکمکه نی شکر دیلیله تخم حنظل اکمك کرك

﴿ بیت ﴾

چنین کفت دانای آموزکار

مکن بد که بدبینی ازرو زکار

﴿ نثر ﴾

بو مثلی انکچون کتوردم تا بیله سنکه بو کرداب بلا ومحنته سن سنی آتدك و بو باب رنج ومشقتی سن سکا فتح ایتدك

﴿ بیت ﴾

سن ایتدك کندی کلزارك یرن خار

یریدر کاوله سن بلبل کبی زار

(ع) آخرز که نالیم که آزماست که برماست* دمنه ایتدی بلی راست سویلرسن که بونی بنه بکا بن ایتدم ولی سنی بو بابده نه تدبیر ایدرسن کایله ایتدی بن اولدن سکا

بو عملده موافقت ایتدم و بو طریقه سالوك ده سكا
موافقت كوستردم حالیا دخی بو بابده كندومی
برطرف بیلورم و بو خصوصه دخل ایتمكدن تمام
احتراز قیلورم مكر سنك حقكده نه سن فكر ایدەسن
دیمشلردر (ع) هر كسی مصلحت خویش نكومی داند ❊
دمنه ایتدی بنم فكرم بودر كه ممكن اولدیغی مقدار
بذل مقدور وصرف مجهود ایدوب كاوی پایه‌سندن
اندورم وحضور ملكدن مردود ایدوب بلكه مملكتدن
سوردورمكه مذهب حمیتده اهمال وتقصیره رخصت
بولمزم واكر طریق تكاسل وتغافله سلوك ایدم ظنم
بودركه ارباب خرد ومروت قتنده معذور اولمزم
اندنصكره منصب جدید دخی توقع قیلمزم وكندو
حدمدن زیاده منزله طلب ایلمزم فضلای حكما
بیورمشلردركه عقلا اكر بش خصوصده بذل مقدور
ایدەلر معذورلردر (اول) طلب ایتمك شول منصبی كه
سابقده اكا متصرف اولمش اولەلر (ایكنجی) پرهیز
ایلمك شول مضرتدن كه بركره آنی تجربه قیلمش اولەلر
(اوچنجی) مالك اولدقلری منفعتی محافظه ایتمك
(دردنجی) ورطهٔ آفتدن خلاص اولمقده مبالغه

ایتمك (بشنجی) زمان مستقبلده جلب نفع ودفع
ضرر ملاحظه ایتمك بنده همان اكا سعی ایدرمكه
بنه اولكی منصبم میسر اوله وجمال حالم اول رونق
ولطافتی بوله پس طریق بودركه كاره برمنصوبه چكم كه
یاروی زمیندن وجودی نطعنی دوره یاخود بومنزلدن
رخت اقامتی بروادی یه دخی اندوره بن اول كنجشك
ضعیفدن كمتر دكلمكه باشه دن انتقامن الدی كلیله
ایتدی نیجه اولمشدر اول

﴾ حكایت ﴿

دمنه ایتدی ایكی كنجشك بر درخت كوشه سنده آشنانه
طوتمشلردی ومتاع دنیادن آب ودانه ایله قناعت
ایتمشلردی برقلهٔ كوهده كه اول درخت انك دامننده
واقع اولمشدی برباشه مقام ایتمشدی كه وقتها بر كوشه دن
برق خاطف كبی چقاردی وصاعقه وار طیور مرغزارك
خرمن جاننه اودلر یقاردی

﴾ بیت ﴿

كهی كو پنجه بر مرغان كشودی
اكر پنجاه بودی در بودی

﴾ نثر ﴿

هركا، كه كنجشكلر بچه كتوررلردى وصد محنتله مرتبهٔ پرواز يتوررلردى ناكا، اول باشه كمينكاهدن ظاهر اولوردى و بچه‌لرى بر برشكار ايدردى كيمن يردى كيمن بچه‌لرينه طعمه ايدردى بيچاره كنجشكلره بحكم (حب الوطن من الايمان) اول منزلدن جلا ايتمك متعذر و بيداد باشهٔ جفا پيشه‌دن دخى اقامت متعسر اولمشدى (ع) نه‌روى سفر كردن ونه رأى اقامت ☼

﴿ نثر ﴾

اتفاق ينه بر كون و برنوبت بچه‌لر قوت بولوب فرو پرويال و بال ايله جنبشه كلمشلردى و پدرومادر ديدار فرزندلريله خوشدم اولوب انلرك پرواز واهتزازلرندن شاد وخرم اولمشلردى ناكا، انديشهٔ باشه خاطرلرينه دوشوب بالكليه بساط نشاطى دوروب اضطراب تماملە كريه وزارى‌يه آغاز ايتديلر بو بچه‌لردن بريسيكه علامت رشد وحدس ناصيهٔ حسننده هويدا ايدى انلردن كيفيت حالى وفرحدن ترحه باعث اولان انتقالى استفسار ايتديلركه اى پسر واى پارهٔ جكر

بيت

از ما مپرس کاتش دل تا چه غایتست
از آب دیده پرس که او ترجمان ماست

نثر

پس سبب تشویش واندیشه وقصهٔ پرغصهٔ باشهٔ بیداد پیشه یی علی التفصیل اعلام ایتدیلر پسر ایتدی ای پدر ومادر حکم قضا وفرمان قدره عدم رضا اکرچه طریق بندکان خدا دکلدر اما مسبب الاسباب هردردة بردوا مقرر وهر رنجه برشفا میسر ایتمشدر

بيت

اولومدن غیریه هب چاره واردر
او کلمز دنیاده نه یاره واردر

نثر

ممکن که اکر بو غائله نك دفعنده سعی بلیغ ایدرسز وبو عقده نك حلنده جهد تمام ایلیه سز بو آفت بزدن مندفع وبو قساوت سزدن مرتفع اوله کنجشکاره بو تدبیر بغایت دلپذیر کلوب بریسی بچه لرك تعهد حالیچون قالدی وبریسی بو درده دوا طلبیچون پروازه

كلدى چون برزمان طيران قيلدى خاطرينه بو هيجان ايتديكه آيانه جانبه كيدم ودرد درون وحال دكركونم كيه تقرير ايدم

بيت

بدرددل كرفتارم دواى دل نمى دانم
دواى درددل كاريست بس مشكل نمى دانم

(نثر)

قضاى الهى مكر بر سمندر معدن آتشدن چقوب فضاى صحرايى كشت ايدردى كنجشكك نظرى اكا راست كلدى چون اول شكل عجيب وهيكل غريبى كوردى كندويه ايتدى وارايم بارى درد درونم بو حيوان بو العجيبه اعلام ايدەيم كه شايد

ع

كره ازكارفرو بستهٔ مابكشايد

(نثر)

پس تعظيم تماله سمندر قتنه واردى لوازم ثنا وسلام ومراسم اعزاز واكرامى يرينه كتوردى سمندر دخى غريب پرورلك ومسافر نوازلق شرايطن تقديم ايتدكدنصكره يوردیكه بشره كده آثار ملال وضميركده

غبار انفعال وار اکر بچ راه وشدایه سفردن ایسه
برزمان سایهٔ حمایتمزده آرام ایله تا راحت اوله‌سن واکر
برحالتك دخی وار ایسه اعلام ایله باشد که بزم کفایتمزله
درد که چاره بوله‌سن کنجشك بیچاره حال زارنی
بردردله که اکرسنك چاره بر ذره‌سن ایشتسه تأثیرندن
پاره پاره اولیدی سمندره شرح ایلدی

بيت

باهر کسی که شرح دهم داستان خویش
صد داغ تازه بردل آن ناتوان نهم

نثر

سمندر چون بو کلمات شررآثری ایشتدی کانون درونی
شعلهٔ رقتله پرآذر اولوب ایتدی غم یمه که بن
بو غمام همومی اوستو کزدن کتوره‌یم و بو کیجه آنلرك
خانه وآشیانه‌لرن آتش فنایه اوره‌یم همان بکا منزلکدن
نشان ویر و بونده طورمه آشیانه که وار که بن سنی
قند ایسك بولورم ریش دلکه البته مرهم اورورم
کنجشك سمندره آشیانه سندن نشان ویروب علامات
واماراتن بیان قیلدی ودل شادمان ونشاط فراوانله
آشیانه جانبنه روان اولدی واول زمانکه سمندر مهر

آتش شفق سپهرده نهان اولوب عصافیر انجم حوالیٔ
آشیانهٔ آسمانده طیران قیلدیلر تمندر بنی نوعندن برجمع
کثیر وجم غفیرله هر بری منقار وچنکالنه برمقدار نفط
وکبریت آلوب عفریتلر کبی آتشفشان آشیانهٔ
کنجشکه روان اولدیلر انلرك دلالتیله خانهٔ باشه یه
واروب اول زمانکه باشه بچه لریله کریبان خوابه
باش چکمش وصبا داجل دیدهٔ بصیرتلرینی سوزن
غفلتله دیکمش ایدی

عربیه

یاراقدا باللیل مسرور اباوله
ان الحوادث قد یطرقن اسحارا

نثر

چنکال ومنقارلرنده اولان نفط وکبریتی آشیانه لرینه
نثار ایدوب دوندیلر کتدیلر شعلهٔ قهر الهی اول ظالمك
خانه سنه دوشوب خواب غفلتدن اول وقت اویاندیلر که
دست تدارك اول نائره نك اطفاسندن قاصر ایدی لاجرم
پدر ومادر وپسر سرتاسر خانه وآشیانه لریله خاکستر
اولدیلر فقطع دابر القوم الذین ظلموا (والحمد لله
رب العالمین)

(بيت)

ستمكر ز ظلم آتشى برفروخت

چوز دشعله اول هم اورا بسوخت

﴿ نثر ﴾

بومثلی كتوردم تابیله سن هركسـه كه رفع عدوده مجد وانتقام خصمده بجد اولسـه اكرچه اول خرده وضعیف وخصمی بزرك وقوی دخی اولورسـه امید نصرت ممتنع ورشتهٔ فرصت منقطع دكلدركایله ایتدی حالیا شیرا كاسـأرار كان میانده مزید امتیاز ویرمش ولوای تقرب دولتن فرق فرقدانه یتورمش پس ملكك خاطرن آندن متنفر ومزاج شریفن آندن متغیر قیلمق بغایت مشكلدر كه پادشاهلر بركسـه یی تربیت ایتسـه‌لر بی سبب كلی آنی خوارایتمزلر وهركمی كه جاه مذلتدن جاه منزلته یتشدره‌لر بی جرم عظیم نظر عاطفتدن دور ایلمزلر

﴿ بيت ﴾

چوب را آب فرومی نبرد حکمت چیست

شرم دارد زفرو بردن پروردهٔ خویش

﴿ نثر ﴾

دمنه ایتدی سبب کلی بو یتمزمی که ملك انك تربیه سنده
افراط وسائر ارکان حقنده تفریطا یتمکله آستانه سنه
ملازمتدن جمله سن متنفر قیلمشدر وانلرك منافع خدمت
وفواید نصیحتی آندن منقطع اولمشدر بوندن ملکه
ومملکه نیچه آفات ومخافات متوقعدر حکما
بیورمشلردر که آفت ملك وخطر مملکت بوالتی علتدن
ناشیدر (اول) حرمان یعنی دولتخواهلری کندودن
مهجور ایتمك وارباب رأی وتجربه یی حقیر وخوار طوتمق
(ایکنجی) مرا یعنی بی جهت جنك وجدال واوضاع
مخالف وناشایسته احوال (اوچنجی) هوا یعنی شغف
مصاحبت غوانی ورغبت شکار وادمان شراب ومیل
لهو واستماع اغانیدر (دردنجی) خلاف روزکار یعنی اول
وقایع که واقع اولور مثلا وباو قحط وحرق وخسف
وزلزله وغرق (بشنجی) تندخولق یعنی خشم وغضبده
افراط وفرمان سیاستده تهور وعدم احتیاط
(التنجی) جهل یعنی مقام صلحده جنك ومحل جنکده
صلح ووقت ملاطفتده مخالفت وزمان عنفده لطف

﴾ بیت ﴿

جنك وصلح بیمحل نايد بکار

جای کل کل باش جای خار خار

﴿ نثر ﴾

کلیله ایتدی جزم ایلدم که کمر مکری میان جانه چکمش سن وتخم انتقامی خاك هلاك شتربه ده اکمش سن ودیلرسن که سنك مکردن اکا برضرر ایرشه ونائرهٔ شر کدن اکا برشرر یتشه فاما غافل اولمه که مقدمات آزار واضرار ایو نتیجه ویرمز وحاسدك قصد فاسدی ینه کندویه عائد اولور

﴿ بیت ﴾

هر که بدی کرد بجز بد ندید

آفت آن زود بوی دررسید

﴿ نثر ﴾

هر کمسنه که بصر بصیرت وعین عبرتله ملاحظه قیله و بو عالم عالم مکافات ایدوکنه عالم اوله اول کشی شنك دکلدر که جانب خیر ومرحمته مائل اولسه کرك ودست وزبانن آزار واذای خلقدن محافظه قیلسه کرك نته که اول پادشاه عادل قیلشدر دمنه ایتدی نیجه مسموعك اولمشدر اول

﴿ حکایت ﴾

کلیله ایتدی روایت ایدرلر که زمان قدیمده بر پادشاه ظالم وار ایدی که دست تعدی وتسلطی کریبان رعیتی چاك ایتمشدی وقدم طغیانی جادهٔ عدل واحساندن طشره کتمشدی

بیت

شیر ستمله کویا اولمشیدی پرورده
جور وفساد وشردن اولمشیدی افرید

نثر

ظلم وستمی برغایته ایرشمشدی که هرآن وهرساعت عامهٔ رعیت دست دعایی رفع ایدوب اکا نفرین ولعنت ایدرلردی و بیداد ایله شویله آنچه رمشدی که سلاطین زمان میاننده اکا ملك ظالم دیرلردی اتفاق بو پادشاه بر کون شکاره کتدی چون کار شکاردن فارغ اولوب مسند سلطنته جلوس ایتدی منادیلرندا ایتدردی که ای عامهٔ رعایا وای کافهٔ برایا سوابق ازماندن الی هذا الان حجاب جهالت دیدهٔ بصیرتمی رؤیت روی صوابدن منع ایتمشدی ودست عصیانم محرومان غمدیده ومظلومان محنترسیده یه خنجر ستم چکمشدی حالیا بشارت اولسون که

رعیتپرورلك مقامنده صافی دم ومعدلتکسترلك رکابنده ثابتقدم امیددرکه من بعد برآفریده‌نك خرمن حالنه آتش تعدیدن شرر ایرمیه وبرستمدیده‌نك کف پایی خار آزاردن ضرر کورمیه

﴿ بیت ﴾

زمینی ایلیم عدلمله معمور
جهانی ایلیم جودمله مسرور

﴿ نثر ﴾

رعایا بو نویدایله حیات تازه وراحت بی اندازه بولدی وفقرایه بومژده ایله روضهٔ امیدده غنچهٔ مرادشکفته اولدی

﴿ بیت ﴾

ازین نوید مبارك که نا کهان آمد
بشارتی بدل ومژدهٔ بجان آمد

﴿ نثر ﴾

القصه ایام دولتنده احکام معدلتی برمرتبه‌یه ایردی که آهو بره پستان شیردن شیر ایچردی وخرکوش تازیله بازی ایدردی تذرو بازله برخانه‌ده انباز وشاهین قازله برهواده دمساز اولمشدی

﴿ قطعه ﴾

زعدل اوشده بازسفید جفت کلنك
زامن اوشده شیر سیاه یار شغال
نه ان فراز برد در هوابدان چنکل
نه این دراز کند در زمین بدین چنکال

﴿ نثر ﴾

اجرای احکام نصفت وعدالتده برمقامه واردیکه نام نوشین روان زاویهٔ نسیانده قالدی تا بو سنبله لقبی شاه عادل نامنه مبدل اولدی برکون خواص حرم سلطنتدن بریسی فرصت بولوب کیفیت حالدن سؤال ایتدی ومرارات جور وجفا حلاوات مهر ووفایه مبدل اولمغین سببن صوردی شاه ایتدی بن اول کون که عزم شکار ایتمشدم وقصد صید ایچون مرغزاره چقمشدم فضای شکارکاهده تك و پوی ایدرکن وهرجانبه نظاره ایدوب کیدرکن ناکاه کوردمکه بر روباه سکردوب کیدرو پرسك عقبنه دوشوب دندانیله سکرلرین چکوب دیدر بیچاره روبا، پای لنکله بر سوراخه کیردی قورتلدی سك دونوب کیدرکن بر پیاده بر سنك آتوب اتفاق سنك سكك پاینه راست کاوب شکست اولدی برساعت

چكمدين پياده نك اياغن برآت دبوب سكك انتقامن
الدى برمقدار كتمدين اتك دخى اياغى برسوراخه چكوب
خرد اولدى چون آنلرى بو كيفيت اوزره مشاهده
ايتدم كندو نفسمه ايتدم كوردكمى نه عمل ايتديلرنه
جزا بولديلر (جزاء سيئة سيئة بمثلها)

﴿ بيت ﴾

كبك مورى خورد باز آمد قصاص از كبك خواست
بعد ازان آمد عقاب واين عمل با باز كرد

﴿ نثر ﴾

(قتلت قتلت وسيقتل قاتلك) معلوم اولديكه هر عمله
مكافات اولورمش واحسان واساءت هر كشى ايتديكن
بولورمش

﴿ بيت ﴾

نيك درياب وبد مكن زنهار
كه بد ونيك باز خواهى ديد

﴿ نثر ﴾

بو مثللى انكچون كتوردم كه مكافات آزار وانتقام
اضراردن چكمه سك مبادا آنك شآمتى ينه سكا عائد
اوله (من حفر بئرا لاخيه وقع فيه) فحواسى سنك حقكده

ظهوره كله دمنه ايتدى بن بو واقعه‌ده ظالم دكلم بلكه
مظلومم و ستمكر دكلم بلكه ستمكشم مظلوم اكر ظالمدن
انتقام صددنده اولسه طريق مكافاتله نه لازم
كلورمش وآزارنده سنه آزار قصد ايلسه عند الله
مجرم وكنهكارمى اولورمش كليله ايتدى غرضا كه
بو عملدن سكا شائبهٔ خلل لازم كلمز ايمش اما كاركى
هلاكنه نيجه قادر اولورسن كه آنك قوتنك عشر
عشيرى قدر قدرتك يوقدر وآنك اتباع واشياعى
سنك اتباع واشياعكدن واحباب واصحابكدن چوقدر
دمنه ايتدى بناى امور وفور قوت وزور واساس كار
كثرت اعوان وانصاره مبتنى دكلدر بلكه رأى راست
وتدبير درست بو جمله‌دن مقدمدر

مصراع

الرأى قبل شجاعة الشجعان

نثر

زيرا كه اول نسنه كه رأى وروية‌ له ميسر اولور غالب
بودر كه زور وقوت آندن عاجز قالور

بيت

كارها راست كند عاقل ودانا بسخن

که بصد لشکر جرار میسر نشود

﴿ نثر ﴾

کوش هوش که یتشمدیمی که اول زاغ حیله کار اول مارستمکاری حیله ایله نیجه هلاك ایلدی کایله ابتدی نیجه اولمشدر اول

﴿ حکایت ﴾

دمنه ایندی امثالده کلمشدر که برزاغ برکوه کمرندی خانه و برسنك شکافنده آشیانه طوتمشدی واول سوراخ جوارنده برمار اژدرکردار که آب دهانی زهر هلاك وممات ولعاب بن دندانی مبطل مزاج بقا وحیات ایدی توطن ایتمشدی مارزاغك بچه لرین هرکاه شکار ایدردی وجکر زاغی آتش فراق اولادله برداغ ایدردی چون مارستمکارك ایذا وآزاری حددن کچدی وزاغ بیچاره نك کارجانه وکارد استخوانه یتدی ضروری مارك هلاکی تدارکن ایتدی ودوستلرندن برشغاله حالن حکایت ودشمن بدکار و بدسکالدن شکایت ایدوب ایتدی برفکر ایلدمکه بومار بچه خوارك بلاسندن قورتلم

(وبو)

وبوظالم جان شكارك جفاسندن خلاص اولم شغال ايتدى بو بلانك رفعنده وبو غائله نك دفعنده نه چاره فكر ايلدك زاغ ايتدى فكرم بودركه چون ديدهٔ مارى خواب آلوده كورم منقار خونخوارمله چشم جهان بينن چقرم تابردخى بنم قرة العينه ياوز نظر ايتميه وفرزندلرم آنك شر وشرندن مأمون وضرر زهرندن مصون اوله شغال ايتدى بو تدبير غايتده سخيف وصوب صوابدن نهايتده منحرفدر عقلا قصد اعدا ودفع بلاده برحيله تدارك ايدرلركه آنده خطر جان اوليه زنهار بو فكردن فارغ اول كه تا اول ماهى خوار كبى اوليه سن كه هلاك خرچنكه سعى ايتدى وسوء تدبيرندن چنك خرچنك هلاكه كرفتار اولدى زاغ ايتدى نيجه اولمشدر اول

حكايت

شغال ايتدى برماهى خوار برجويبار كنارنده وطن طوتمشدى وكمال همتن صيدماهى يه صرف ايتمشيدى هركون حاجتى مقدارى ماهى شكار ايدردى وحضور ورفاهيتله روزكار كچورردى چون پيرلك موسمى كلدى قوت ضعف وضعف قوتدن بغايت نحيف

وقوای بدنی روز بروز ضعیف اولدی شکارماهیدن
قالدی وشست غم ودام الم کرفتار اولوب کندو
کندو یی لوم ایدوب ایتدی

﴿ بیت ﴾

دریغ قافلهٔ عمر آنچنان رفتند
که کردشان بهوای دیار ما نرسید

﴿ نثر ﴾

حیف که نقد عمری بازیچه ایله بادء ویروب قدرن
بیلمدم و پیرلك وقتی ایچون قوت لایموت ذخیره تدارك
قیلمدم حالیا طاقتم طاق وکسب قوت مالایطاق در پس
لازم اولدیکه بنای امرمی قواعد حیله ومکر اوزره
بنیاد ایدم ودام فریب وزرق ترتیب ایدوب خانهٔ
تدبیر وتزویری آباد ایدم (ع) شاید که بدین بهانه
روزی کذرد ❊ پس غمکین واند وهکینلرکبی نالهٔ
حزین وکریهٔ انین ایله کنارهٔ آبه کلوب اوتوردی
اتفاق برخرچنك انی ایراقدن کوروب یاننه کلدی
وبسا نشاطی بسط ایدوب ایتدی ای عزیز
سنی بغایت غمناك کوررم موجبی ندر وچهرهٔ حالکده
غبار ملال وانفعال مشاهده قیلورم سببی نه نسنه در

بیر جواب ویردیکه نیجـه غمناك اولمیم بلکه دست
اندوهله نیجه کریبان چاك ایتمیم که سن بیلورسك بنم
مادۀ معیشتم وسرمایۀ عیش وعشرتم بوکا منحصر
ایدیکه هر کون برقاچ ماهی شـکار ایدردم بکا آندن
سـد رمق وقوت لایموت حاصل اولوردی وماهیلره
چندان تفاوت ونقصان لازم کلمزدی بنم اوقاتم دخی
پیرایۀ قناعتله آراسـته اولوردی بو کون ایکی صیاد
بوجویبار کنارندن کچوب سویلشرلردیکه بو آبکیرده
ماهی بیحد وغیر متناهیدر آنلرك تدارکن ایتمك کرك
بریسی ایتدی فلان آبکیرده ماهی بوندن زیاده‌در
اولا آنلرك امرن برطرف قله‌لم بعده بونلرك حقندن کله‌لم
حال بو منوال اوزره اولورسـه جان شیریندن ال یوموق
کرك وزهر عرك وهلاکه راضی اولمق کرك خرچنك
چون بو خبری ایشـتدی عـلی الفور کلوب کماهی
حالی ماهیلره اعلام ایتدی ماهیلر بو خبر موحشـدن
جوش وخروشـه باشلدیلر وترسان وهراسان اولوب
یرك بیدکـی لرزان اولـدیلر عاقبت اتفاق ایدوب
خرچنکله ماهی خوار حضورنه کلدیلر ایتدیلر بو عزیز
بزه سـندن برخبر نقل ایتدیکه قساوتندن عنان تدبیر

دست تصرفزدن كتدى

﴿ بيت ﴾

چندانكه سراپاى مهم مى نكريم
پركار صفت زعجز سر كشته تريم

﴿ نثر ﴾

حاليا كلدككه سنكله مشاوره ايدهوزكه (المستشار مؤتمن) خردمند اكرچه دشمن دخى اولورسه چون انكله مشاورت وحسن تدبيرينه مراجعت ايدهلركركدركه شرط نصيحتى دريغ بيورميه خصوصا شول امردهكه نفعى ينه اكا عائد اوله سن خود بوكه مقر ومعترف سنكه سنك ثبات ذاتك بزم دوام عمرمزه منوط وبقاى حياتك ثبات وجودمزه مربوطدر بس بزم امرمزده نه صواب كوررسك وخلاصمز بابنده نه تدبير بيوررسك ماهى خوار ايتدى بلى بن بوخبرى صيادلرك كندواغزلرندن ايشتدم انلرايله مقاومت ميسر دكلدر وبو عقدهنك حلده چوق فكر ايتدم بوندن غيرى چاره متصور دكلدركه بونواحيده برغدير كبير وبر آبكير آيينه نظير واردركه غايت صفاده چشمهٔ خورشيددن زياده وحكايت

صورتده جام جمشیددن کشاده در کمال صفاسندن
قعرنده دانه در یك عدد اولنور و بیضاء ماهی جوفنده
بر کوهر بو جمله ایله نه غواص وهم قعرینه یتشمك میسر
ونه سباح فهم ساحلنه ایرشمك متصوردر هیچ بر صیادك
دست شستی اول آبکیره ایرمشدر واول غدیرك
ماهیلری زنجیر آبدن غیری قید و بند کورمشدر

بیت

ابکیری بسان دریا بیست
نه که دریای بی سر و پاینست

نثر

شویله که اکا انتقال وتحویله مجال بوله سز بقیة العمر
امن وراحتده و عیش وفراغتده اوله سز ایتدیلر صواب
تدبیر اما سنك معاونتکسز انتقال وسنك مظاهرتکز
ارتحال امر محالدر ماهی خوار ایتدی بن قادر
اولدیغم قدر قوت وقدرتی سزدن دریغ ایتمزم اما وقت
تنك وزمان فرصت اندکدر قورقرمکه ناکاه صیاد
ارکله فرصت فوت اولوب تدبیرمز ضایع اوله ماهیلر
تضرع ایدوب اغلشدیلر ومنت بسیار له بونك اوزرینه
قرار لشدیلر که هر کون ماهی خوار کله ماهیلردن
کوتوری بلدیکی قدر آله اول آبکیره صاله پس ماهی

خوار هر صباح کاوردی ماهیلردن دیلدیکی قدر آلوردی
اول حوالیده بر بیشه وار ایدی آنده ایلتوب یکین یکین
ذخیرهٔ قیلوردی ینه کابجك کورردی که سائرلر دخی کنار
غدیرده طوروب مضطرب و منتظرلر وانتقالده بر برندن
استعجال کوسترلردی خرد چشم عبرتله آنلرك سهو
وغفلتنه نکران ایدی زمان هزار دیده ایله آنلرك حال
زارینه کریان هرآینه هرکسه که لابهٔ دشمنه اعتقاد
وخسیس بدکوهرك تدبیر باتزویرینه اعتماد ایلیه انك
سزا وجزاسی بودر بوحال اوزره چون برقاچ کون
کچدی خرچنکه دخی آبکیر هواسی وغدیر ایله آشنالق
سوداسی دوشدی قصد ایتدیکه برسبیل تعجیل
اولدخی تحویل ایلیه ماهی خواره تضرع ایتدی
ماهی خوار فکرایتدیکه بنم بوندن غیری عظیم دشمنم
یوقدر اولی بودرکه آنی یارانه یتشدیرم پس کنار
آبه کلدی خرچنکی کردننه الوب ماهیلرك خوابکاهی
جانبنه متوجه اولدی خرچنك چون ایراقدن ماهیلرك
استخوانن کوردی حال نیدوکن بیلدی ومآلی فکر
ایدوب کندو کندویه ایتدی خردمندك دشمن قتلنه
قصد ایدیجك قادر اولدیغی قدر مقاومت ایتمسه

کندو وقاننه سعی ایدوب جاننه قصد ایتمش اولور
واکر مقدورنی مصروف قیلسه حالی بو ایکیدن خالی
دکلدر که اکر مظفر ومنصور اولورسه سکه یی
مرمرده قازار ومردانه لك نامن صحیفهٔ روزکارده
یازار اکر مغلوب ومقهور اولورسه باری معذور
اولوب عدم غیرت وحمیتله مطعون ومشهور
اولمز

قطعه

چو خصم قصد تو کرد از برای دفع ضرر
بجد وجهد بکوش ار بعقل مشهوری
که کر مراد بدست آیدت بکام رسی
وکر بهم نرسد آن زمان تو معذوری

نثر

پس خرچنك حلقه وار ماهی خوارك بوینه صاریلوب
حلقنی محکم صقدی ماهی خوار پیر ضعیف ایدی
اندن اختناقله طاقتی طاق اولوب جانی بدنندن چقدی
خرچنك کردنندن اینوب کلدیکی یوله کتدی
وماهیلرك بقیه سنه یاران غائبك تعزیه سیله یاران
حاضرك تهنیه سین جمع ایدوب صورت حالی اعلام

ایتدی جمله سی بو خبری استماع ایدیجک شادوخرم اولوب وفات ماهی خواری حیات تازه وعمر بی اندازه عد ایتدیلر وایتدیلر

﴾ قطعه ﴿

دمی حیات پس ازمردن چنان دشمن
کمان برم که زصد ساله زندکانی به
بمرك خصم شماتت نمیکنم لیکن
دمی فراغ زدشمن زهرچه دانی به

﴾ نثر ﴿

بومثلی کتوردم تا بیله سنکه چوق کمسنه لر کندو مکر وحیله لریله هلاك اولورلر ووبال کیدلری بنص (ولایحیق المکر السیئ الاباهله) بنه آنلره عائد اولور اما بن سنی برطریقه ارشاد ایده یمکه اکر اتمام مرامکله اکا سالك اوله سن بخطر وضرر حصمکه ظفر بوله سن زاغ ایتدی (ع) سزدن بزه اشارت بزدن سزه اطاعت (ع) از دوست یك اشارت ازمابسر دویدن

﴾ بیت ﴿

مرا بمیکده ارشاد میکنی ساقی

خلاف رأی تو کردن طریق یاری نیست

نثر

شغال ایتدی صواب اولدر که اوج هوایه چقه‌سن
وآبادانلقلر مقابله سنده تماشا ایدوب بامطر ینه بقه‌سن
هرقنده که بر پیرایه کوره‌سن قاپوب هوایه قالقه‌سن
اما بروجهله که عیوندن غائب اولمیه‌سن مقرردر که
بعض کمسنه‌لر پیرایه طلبنه عقبکه دوشه‌لر کرکدر
چون مار مقابله‌سنه کله‌سن آنلرك نظرنده پیرایه‌یی‌نی
مار اوسننه براغه‌سن چون ماری انده کوره لر لاجرم
اول آنی واذی عدمه کوندره‌لر اندن پیرایه‌نی الهلر
بوطریقله هم دشمنکه ظفر بوله‌سن هم شررشرندن
امین اوله‌سن زاغ اشارت شغال ایله هوایه پرواز
ایدوب یرشهر مقابله‌سنه کلدی ناکاه کور دیکه
برخاتون برآلتون هیکلی بربام کوشه‌سنده قویوب
اغتساله اشتغال قیلدی زاغ فی‌الحال اینوب چنکالنه
آلدی واول دستور اوزره که شغال نصیحت ایتمشیدی
مار اوزره آتدی اول کمسنه‌لر که زاغ عقبنجه کلمشلر
ایدی سرماری سنك دماره تارمار ایدوب زاغ کنار
خلاصه یتشدی (ع) خصم ازمیان برفت وسرشك

از كنارهم ❊ دمنه ايتدى بو مثلى اول اجلدن ايراد ايلدمكه بيله سن اول نسنه كه رأى وروئيتله ميسردر زور وقوتله متصور دكلدر كليله ايتدى اى دمنه شتربه قوت وشوكت وراى وفكرنده بيبدل وفهم وفراست وعقل وكياستده بيمثل ومثلدربو مقوله كمسنه يه مكرله ظفر نيجه ميسردر كه هرجانبى كه سن مكرله حفر ايدهسن اول فكرله سد ايدر وهر كرهى كه سرانكشت تزويرله حل ايدهسن اول دست تدبيرله عقد ايلر مكر كه داستان خركوش كوش پرهوشكه يتشمديكه روباهه قصد ايتديكى بنده كندو كرفتار اولدى دمنه ايتدى نيجه اولمشدر اول

﴾ حكايت ﴿

كليه ايتدى روايت ايدرلركه بر كرك كرسنه برصحراده كيدردى وبوى طعمه ايله تك وبوى ايدردى ناكاه كورديكه برخركوش برخاشاك سايه سنده ياتمش وخيل خواب جميع جوانبن احاطه ايتمش كرك اول نعمتى غنيمت بيلدى وآهسته يانه كلدى خركوش آنك آنك نهيب دمندن وآسيب قدمندن خروش ايدوب ديلديكه طريق فرار اختيار ايده كرك

آنی استقبال ایدوب ایتدی

﴿ بیت ﴾

بیابیا که مرا نیست آتش دوری
مروم مرو که بجان آمدم ز مهجوری

(نثر)

خرکوش کرك هیبتندن مدهوش اولوب ضروری تضرع وزاری یه آغاز ایتدی وروی نیازی خاکپاینه سوروب ایتدی بیلورمکه آتش جوع امیر سباع ملتهب ونفس امارهسی غائلهٔ اشتهاسیله مضطر بدر بندن بو جثهٔ ضعیف وبو بدن نحیف ایله که برلقمه یم اکانه قدر غدا حاصل اولسه کرك وغلیان دیك جوعی وضربان عرق شهوتی نه ندکاوفتور بولسه کرك اما بو حوالیده بردوباه واردرکه غایت سمندن کثرت اطلال وذمن ایدهمز ووفرت لحم وکثرت شحمدن حرکت ایدهمیوب آنده یمن آتهمز کانم بودرکه آنك لحمی لطافتده معادل آب حیاتدر وشحمی حلاوتده مماثل شربت نباتدر اکر امیر قدم رنجه بیوره ونه قدر زحمت ایسه انك کوشهٔ کاشانه سی جانبن مقدم مبارکیله مشرف قیله آنی دام حیله ایله صید وقید فریبله بند ایدوب

خدمت امیره کتورم اکر اول نعمتله قناعت بیوررسه فیها ونعمه والا بن خود حاضرم وورد بریداجله منتظرم (ع) دیکران را درکند آور که ما خود بنده ایم ❊ کرکك آنك خواب خرکوشنه آلداندی وافسانهٔ افسونه فریفته اولوب راه‌خانهٔ روباهه روانه اولدی مکر اول اطرافده برروباه آکاه واز ایدیکه فن مکر و تلبیسده ابلیسه مدرس ایدی ونیرنك وتخییل وتزویر وتسویلده وهم وحیاله سبق ویردی

﴿ مثنوی ﴾

روبهکی جست ودغا پیشه بود
بانه که مغاجیٔ آن بیشه بود
لعبت بازیکر صحراوده
ازددکان برده بیازی فره
هم دد صحر ابفغان بودازو
هم سك ذه نعره زنان بودازو
ذر که جستن شده ازدیده کم
صحن فلك رفته بجاروب دم

﴿ نثر ﴾

خرکوشك آنکاه قدیمی ماجراسی وار ایدی چون

يووقت فرصت بولدی فرصتی غنیمت بیلوب انتقام
داعیه‌سن قیلدی درخانهٔ روباهه کلیجک کرکی
طشره قویوب کندو سوراخه کیردی وظایف
سلام وتحیاتی یرینه کتوردی روباه دخی تعظیم
واکرامله ردسلام وتملق تمام ایدوب تبصبصه آغاز
ایتدی وایتدی

﴿ بیت ﴾

خوش آمدی زکجا میرسی بیا بنشین
بیا که میدهمت بردودیده جا بنشین

(نثر)

خرکوش ایتدی نیجه اوقاتدر که آرزوی شرف ملاقات
ایدردم اما موانع روزکار غدار وعوایق زمانهٔ ناپایدار
سببیله بو سعادتدن محروم ایدم

﴿ بیت ﴾

فرشته ایست درین بام لاجورد نکار
که پیش آرزوی عاشقان کشند دیوار

﴿ نثر ﴾

بو اثناده اتفاق بسطامی نژاداد همی نهاد برعزیز که
مصر کرامتنده سلطان سرفراز وعرصهٔ ولایتده

بر پیر مرید نوازدر

﴿ نظم ﴾

دلی مفتاح کنج حکمتدر

رخی مصباح کنج عفتدر

علم غیبی اکا جبلیدر

شیخ دوران مرید شبلیدر

(نثر)

مزارات متبرکه‌دن بو دیاری مشرف قیلدی و بو جناب تقدس مآبك صیت وصدای ورع وتقواسن واختیار حزلت وانزواسن استماع ایدوب بوسده‌یه توصلده بو بنده‌یه توسل ایتدی تا دیدهٔ حالی جمال جهان آرایله منور ومشام جانی فوایح انفاس مشکساریله معطر اوله اکر ملاقاته اجازت اولورسه فبها واکر مانع وارایسه برنوبت دخی قضاء مافات بیوریله

﴿ بیت ﴾

یا ازین در باز کردد چون بلای ناکهان

یا فرود آید بدینجا چون دعای مستجاب

﴿ نثر ﴾

روباه پر انتباه بو مقالاتك آننده نقش حیله مشاهده ایدوب

بو کلماتك مرآتنده صورت مکر معاینه ایتدی کندو کندویه ایتدی اولی بودر که بوامرده بنده آنلرك طورینه سلوك ایلیم و آنلرك شربت زهرآمیزینه آنلره تجرع ایتدرم (ع) کلوخ انداز را پاداش سنکست ✽ پس روباه دخی ریشخند وخوش آمده آغاز ایدوب ایتدی بزآینده وروندهیه کمرخدمتی اولی اجلدن درمیان ایتمشزدر وزاویه مزی عزیزلره اول سببدن مفتوح طوتمشزدر که آنلرك جمال خال وانفاس کمالندن بقدرالاستعداد استفاده واستمداد ایدهوز علی الخصوص بوعزیز معارف باردن کهسن توصیف قیلورسن و بوشیخ قدسی شعاردن کهسن تعریف بیورسن بن مهماندارلقده تقصیرمی ایلرین وخدمتکارلقده تهاونمی روا کوررین باوجود که بیلورم (الضیف اذا نزل نزل برزقه) بعض اکابر بیورمشدر

قطعه

هر که را بینی بعالم روزیء خود می خورد
گرز خوان تست نانش یاز خوان خویشتن
پس ترامنت زمهمان داشت باید بهر آنك
می خورد برخوان احسان تونان خویشتن

﴿ نثر ﴾

ولی توقع ایدرمکه اول عزیزه خبر ایده سن تا بر مقدار توقف بیوره لر که کوشهٔ کاشانه یی جاروب دمبالمله سپورم وشان مهمانه مناسب بساط دوشیوب ضیافت ترتیبن کورم خرکوش تصور ایتدیکه حسن ادا وتقریری وتدبیر مکر وتزویری روباهه تأثیر ایدوب فی الحال مصاحبت کرکاله مشرف اولسه کرك جواب ویردیکه

﴿ بیت ﴾

بوکلن مرشد الهیدر

دشمن صحبت ملاهیدر

﴿ نثر ﴾

تکالیف تکلفدن مبرا وآرایش جاه وجامه دن معرادر اما چون همت عالی اقتضا ایدرکه تکلفدن خالی اولمیه مانع دکاوز همسان مصلحت اوزره اول دیدی وطشره چقوب ماجرایی نقیر وقطمیر کرکه تقریر ایتدی وروباهك فریفته اولدیغندن بشارت ویردی بنه بحکم (لكل جديد لذة) روباهك لحم وشحمن مجددا

تعریف ایدوب لطافت وطراوتن توصیفه آغاز قیلدی
کرکك آچلقدن صفراسی بولندی وکوشت
روباهی تذکر ایتمکله اغزی صولندی وخرکوش
بوخدمت واسطه‌سیله خلاص اولم صاندی هیهات
هیهات (مصراع) زهی تصور باطل زهی خیال
محال * اما بوندن سابق روباه پرانتباه شرط حزم
واحتیاطی رعایت ایدوب خانه‌سنك میانده برچاه
عمیق حفر ایتمشدی وتدریجله خاکن چقاروب اوستنی
خاشاکله ستر ایتمشدی و برمخفی طریق دوزتمشدی که
وقت ضرورتده آندن چقمق ممکن اولیدی چون
خرکوشی طشره صاودی سرچاهه کاوب خار
وخاشاکن بروجهله ترتیب ایلدیکی ادنی اشارتله زائل
اوله پس اول طریق مخفی باشنه واروب آواز ایدوب
ایتدی ای مهمان کرامی لطف ایدوب بزی خاکدن
کوتورك وکلبهٔ احزانه قدم کتورك انلرك دخوانه
مقارن روباه اول سوراخدن چقدی خرکوش شعف
تام وکرك جایع تعجیل تماملہ اول کلبهٔ تاریکه کیردیلر
وسرخاشاکه قدم بصدقلری کبی قعرچاهده بولندیلر
کرك شویله تصور ایتدیکه خرکوش اکا بند ایتدی

فی الحال اول دردمندك بندبندن جدا ایدوب قودی
کتدی بومثلی ایرادن غرض بودرکه مرد عاقل
هرکز مکر وحیله دن غافل اولمز وهر خردمند که حزم
واحتیاطدن بهره مند اوله کمسه اکا فریبله ظفر بولمز
دمنه ایتدی بیوردیغك واقعدر اما کاء شراب غروره
لایعقلدر و بنم عداوتمی بیلمز وهم فکر غدر ومکرمدن
غافلدر نکبتله نکبتله خرمن دولتنی وقت غفلتده
صاوزسم کرك وتیشهٔ غدرمی بیخ درخت وجودینه
حالت فراغتده اورسم کرلئز یرا هر تیر غدر که کمان غفلت
وکمین صداقتدن کشاد بوله زیاده جایکیر اولور ایشتمدکمی
اول خرکوشك تیر مکر وتزویری هلاك شیرده نیجه تأثیر
ایتمشدر چون آنك مکرندن غافل ایدی باوجود که
اهل فراست وصاحب کیاست ایدی مغاك هلاك
دوشدی کلیله ایتدی نیجه روایت اولمشدر اول

حکایت

دمنه ایتدی اخبارده کلمشدر که بغداد نواحیسنده
بر مرغزار وار ایدیکه خاکی عبیر وعنبر کبی معطر ونسیمی
تسنیم کوثر کبی روحپرور عکس انوار وازهارندن فلکك
کوزی قاشمش وعدد عیون وانهاری حدوعددن

آچمش كلزارنك هرشاخنده هزارستاره تابان واول ستاره لرك نظاره سنده نه فلك سر كردان

﴿ مثنوى ﴾

كنارنده جوى فراوان روان
لطافتده سيمابه بكزر همان
پر اولمش شكوفيله اطراف جوى
صبا عطر بيز وهوا مشكبوى

﴿ نثر ﴾

وحوش بسيار و سباع بيشمار اول مرغزارده قرار ايتمشلردى ولطافت هوا وطراوت فضا وكثرت آب ونعمت بيحساب سببيله اول دياره وطن طوتمشلردى اول نواحيده برشير خونخوار وارايديكه دائم ديدار نامباركن اول بيچاره لره آشكار ايدردى وعيش وزندكانيلرين منغص ايدوب هركون بريسن ايكيسن شكار ايدردى بركون اتفاق ايدوب جمله سى شير قتنه كتديلر وعبوديت وانقياد اظهار ايدوب ايتديلر بزملك سباعك خدمى ورعيت وحشمى يز هركون زحمت بسيار ومحنت بيشماره بزدن بريسن شكار ايده يا يتميه بزدائم آنك بيند كشاكش بلاده يز اولدخى بزى جست

وجویله تکابوی عنساده درحالیا برفکر ایلدك كه هم
ملكه سبب حضور وفراغت هم بزه موجب امن وراحت
اوله شویله که هرکاه بزه متعرض اولمیوب هردم بزم
وقتمزی پریشان ایتمیه هرکون هنکام چاشتده مطبخ ملکه
برشکار وظیفه کوندره لم و بو خدمتك اداسنده
تقصیر وتهاون روا کورمیه لم شیر بو قضایه رضا ویردی
پس بو عهدی مقرر قیلوب هرکون قرعه آترلردی
ووحوشدن کیمك نامنه کلسه برسبیل وظیفه آنی مطبخ
شیره ارسال ایدرلردی تا بوحال اوزره نیچه مدت
کچدی اتفاق برکون قرعه برخرکوش نامنه راست
کلدی وزمانه آنی هدف تیر بلا قیلدی

﴿ بیت ﴾

آسمان بار امانت نتوانست کشید

قرعهٔ کار بنام من دیوانه زدند

﴿ نثر ﴾

خرکوش پرهوش سر تحیری زانوی تفکره قویوب
برمقدار تدبر ایتدکدنصکره باش قالدیروب وخوشه
ایتدی اکر بنی ارسال ایتمکده فی الجمله توقفه مجال
ویره سز برفکر ایلدم غالب بودر که آنك سببیله بو جبارك

پنجهٔ جورندن و بو قهارك شكنجهٔ قهرندن جمله
كز خلاص اولەسز وحوش منتلر ايلديلر ودعالر ايدوب
همتلر ايلديلر خركوش شولقدر توقف ايلديكه وقت
چاشت كچدی شيرك ديك جوعی غليان وقوت سبعيسی
هيجان ايدوب خشم وحوشدن ابر كبی جوش وببر
كبی خروشه آغاز ايتدی واضطرابندن كاه طوروب
كاه اوتوروب غضبندن دندان بر برينه اوروب صدای
مهيب وغريو بانهيبی كوش كاوزمينه وسمع شبر كردونه
يتدی

﴿ بيت ﴾

اولوردی زهرهسی چاك اول غريوی
ايشتسه كوه قافك نره ديوی

﴿ نثر ﴾

خركوش آهسته آهسته شيره قريب واردی بغايت
دلتنك بولوب كورديكه آتش جوعی خرمن صبردن
باده ويرمش وفروغ خشمی تنور سينهسندن كرهٔ
اثيره ايرمش

﴿ بيت ﴾

تنور شكم دمبدم تافتن

مصـيبت بود روز نايافتن

نثر

غايت غضبـندن دم انتقامى زمينه اورر واساس ميثاق
و بنـاى اتفاقى يقمغه طورر زرم ايلروواردى خضوع
وخشوع ايله سـلام ويردى شـير ايتدى نه طوشدن
كلورسن وحال وحوشدن نه بيلورسن خركوش ايتدى
عهد سـابق اوزره بن بنده ايله مطبخ عامره يه بر خركوش
ارسـال ايتمشلردى آنكله بيله عزيمت ملازمت ايتمشكن
اتفاق فلان بيشـه ده برشيرشرير قرشوكاوب آنى المدن
آلدى هرچند فرياد ايلدمكه بو خركوش غداى ملك
وحوشـدر قطعـا ديكلمدى واصـلا التفات ايلدى
وخشم تمـامله شتم ودشنام وفحش كلامه باشليوب
ايتدى اى شوم واى خيشوم مشومى رايحهٔ ادرا كدن
محروم بيلزميسن كه بو بيشـه بنم شـكار كاهم وصيدى
وظيفهٔ دركاهمدر (مصراع) نشـنيدهٔ مكر تو كه
هر شـير و بيشهٔ * اى ملك اولقدر لاف و كزاف ايدوب
قوت وشوكت عرض ايلديكه اولمز وملكه اطالهٔ لسان
ايدوب هرزه وهـذيان سو يلديكه بن مدهوش اولدم
عاقبت او كنـدن قاچوب على التعجيل كلدم تا صورت

(حالى)

حالی معروض رای عالی قیلم شیر چون خرکوشدن بو خبری کوش ایتدی درون دلندن عرق حمیتی نابض وعیش دماغنده دیو سبعیتی بایض اولوب ایتدی

﴿ مثنوی ﴾

من آنکه درشیوهٔ طعن وضرب
بشیران در آموزم آداب حرب

کدامین هزبران دلیری کنند
که سر پنجه برصید من افکنند

﴿ نثر ﴾

پس ایتدی ای خرکوش جائزمیدر که آنی بکا کوستره سن تاسنك دادکی نیجه آلورم و بنم انتقامی نیجه حاصل قیلورم کورهسن خرکوش ایتدی نیچون جائز اولمیه اول ملك حقنده انواع ترهات سویلدی و بی ادبانه کلمات ایلدی بن قادر اولسم انك خونن شراب ناب کبی ایچردم وکاسهٔ سرین ملکك کمترسکنك سفال آبخورن ایدردم اما

﴿ بیت ﴾

خدادن اومرم کیم ناکهانی
مرادمجه کورم پنچکده آنی

نثر

بونی دیدی وهمان اوکنه دوشدی شیر ساده دل آنك خواب خرکوشنه الدانوب عقبنجه روان اولدی خرکوش شیری برچاه عمیق کنارینه کتوردیکه آبی غایت صفادن آینهٔ چین کبی صورتلری راست کوستردی و بی خبط وخطا صفت چهرهٔ نظاری درست ادا ایدردی

بیت

صفاده شویله کیم مهر منور
کور بنوردی اکا نسبت مکدر

نثر

ایتدیکه ای ملك خصم نابکار اشبو پیکارده در بن انك مهابتندن وهم ایدرم اکر ملك بنی یانته الورسه اکا خصمن کوسترم شیر خرکوشی دوشنه آلوب چاهه نظر ایتدی کندونك واول خرکوشك صورتك صودہ کوروب خیال ایتدیکه اول شیر بدفعال واول خرکوشدرکه کندویه ارسال اولنمشدر فی الحال خرکوشی قویوب کندوسن اول چاه آبه آتدی وبرایکی غوطه ایله نفس لئیمن زبانیهٔ زبانهٔ جحیمه تسلیم

(ایتدی)

ایتدی خرکوش سلامتله دونوب وحوشی کیفیت
حالدن خبردار ایتدی انلردخی وظایف شکر ولطایف
الهی یه قیام ایدوب ریاض امن وسلامتده فراغ بال
ورفاع حال ایله بیچون وچرا چرا ایدوب بوبیتی لسان
حال ایله ادا ایلدیلر

﴾ بیت ﴿

یکی شربت آب از پی بدسگال
به از عمر هفتاد وهشتاد سال

(دیکر)

عدودن انتقام آلمق نه خوشدر
جهاندن کیشی کام آلمق نه خوشدر

﴾ نثر ﴿

بومثلدن معلوم اولدیکه خصم نه قدر قوی وزورآور
اولورسه کین غفلتدن اکا ظفر میسردر ودشمنك
معین ونصیری نه قدر کثیر اولورسه تیر غدرك
آنده تأثیری متصوردر کلیله ایتدی اکر هلاکنه برتدبیرله
ظفر بوله سن که شیره آندن ضرر متطرق اولمیه فی الجمله
وجهی وارونوعا آندن اعتذار ممکندر واکر بیضرت
شیره تیر تدبیرك آنده جایکیر اولمیه زنهار بوفکردن وازکل

و بومكردن احتراز قيل كه هيچ بر عاقل راحت نفسيچون ضررولى نعمته قائل دكلدر كلام ميانلرنده بو كلمه ايله تمام اولدى دمنه برمدت ترك ملازمت ايدوب بر كوشه ده عزلت ايتدى تا بر كون فرصت بولوب شير حضورينه واردى وتمديدلركى يوزين دوروب ستمرسيده لركبى بو ينن اكوب قرشوسنده طوردى شير ايتدى خيلى مدتدر كه كورنمزسن خيرميدر دمنه ايتدى ملك دولتنده اميددر كه خير اوله شير ايتدى چهره كده اثر غم وبشره كده رنك الم وار حكمت ندر دمنه ايتدى

بيت

اكرچه غصه يه حكمت كركدر
وليكن قصه يه خلوت كركدر

نثر

(الحكمة عروس تريد البيت خاليا) پس شير خلوت ايتدى ودمنه يى قتنه دعوت ايدوب ايتدى برحادثه عظمى يه وقوفك آكانور على التعجيل عرض حضور فايض النورمده تفصيل ايله كه مهمات كلينك تأخيرنده نيچه مخافات وكار امروزى فردايه حواله ده هزار آفات واردر

بيت

بیاورسن مختلفدر حکم اوقات
دیمشلردر که فی التأخیر آفات
مکن تأخیر وسر درکار پیش آر
که درتأخیر آفاتست بسیار

(نثر)

دمنه ابتدی هر کلام که مستمع آنك استماعندن امتناع ایده متکلم آنك تکلمنه اقدام ایتمك کرك وهر مقال که بوته قلبده آتش فکر وتأنی ایله خلاص بولمیه قاله کتورمك کرك سامع دخی احوال متکلمی تمام ملاحظه قیلوب بیلمك کرك که خیر اندیش وعاقبت بین میدر یاضرر انکیز ونفاق آیین میدر چونیله که قائلك ادای شکر نعمت وحقوق تربیتدن غیری غرضی یوقدر کلامنی سمع رضا ایله اصغا ایتمك کرك خصوصا شول موادده که فوائدی فی الحقیقه اکا عائد اوله شیرایتدی سن بیاورسنکه بن سائر ملوکدن فضیلت رأی وعزیمت عقل ایله مستثنی وممتازم وهر متکلمك کلامنی استماعده تمیز اعلکانه یی پیشنهاد ضمیر ایتمکله اقرانم میاننده سرافرازم همان بیتکلف ضمیرکده مضمراولانی اظهار ایله وبیتوقف خاطرکه خطور ایدن خاطره یی

کتم ایله سویله دمنه ایتدی بندخی بومرتبه جرأته اول
جهتدن رخصت بولدمکه منکك عقل ودانشنه وثوق
واعتمادم حددن زیاده در بودخی ظاهردر که بنده دن
صادراولان کلام محض دیانت وعین امانتدن ناشیدر
وشك وشبهت وغرض وعلتله آلوده دکلدر ومحك
طبع ملکده عیار نقد اخلاصم (کالشمس فی وسط السما)
ظاهر وهویدادر

﴿ بیت ﴾

بحمدالله که ذهن شه محکیست
که قلب خالص مامی شناسد

﴿ نثر ﴾

شیر ایتدی بلی سنك وفور امانتك عرضورمده
ظاهر وآثاردین ودیانتك جبین قیافنده باهردر
مطلقا سنك کلامك شفقت ونصیحته مجمول وشائبهٔ
شبهه پیرامن قبولنه وصولدن معزولدر دمنه ایتدی
مقرردر که بقای کافهٔ وحوش دوام عمر ملکه وابسته در
پس رعایادن هربریسنه که پاکیزه نهاد وپاك اعتقاد
اوله واجبدر که اظهار حق وتقریر صدق ایتمکله
پادشاهدن نصیحتی دریغ ایتمیه‌لر حکما بیورمشلردر که

هر كسه كه پادشاهدن حق ستر ايده و طبيبدن مرض كتم
واحبادن فقرن اخفا ايليه كندو كندو يه خيانت ايدوب
ضرر ايتمش اولور شير ايتدى خبر صدق واخلاصك
واثر فرط اختصاصك بوندن سابق سمع شريفمه
واصلدر و بالجمله امانت وديانتكه اطلاع كلى حاصلدر
حالا سويله كه نه حادثه حادث اولمشدر تا كيفيت حاله
وقوفدن صكره تدبيرينه اشتغال اولنه دمنه چون شيرى
بو افسونله شيفته و بو افسانه ايله فريفته ايتدى دهان
بيانى آچوب زبان روانله ايتدى

بيت

كه شاها دولت اوله رهنمونك
ظفر يارك اوله دشمن زبونك

نثر

شتربه امراى لشكرله خلوتلر و كبراى دولتله مشورتلر
ايتدى وايتدى شيرى آزمايش ايتدم واندازهٔ زور
وقوت ورأى ورويتن بيلدم هر برسنده خلل كلى
وضعف قوى مشاهده قيلدم

بيت

نه آن بود آنكه مازادر كمان بود

خیالی داشتیم ونه چنان بود

﴿ نثر ﴾

بن بو حیرتده‌یم که ملك اول کافر نعمتك اکرامنده افراط ایدوب حددن کچوردی ومملکت وسلطنتده کندویه شریك بلکه جملة الملك ایدوب عنان فرمان وزمام احکامی آنك دست تصرفنه ویردی وبو نعمت مقابله‌سنده آندن بو خیانت وجوده کلدی واول عارفه ازاسنده نهاد بدنژادنده بو داعیه ظهور قیلدی هرآینه بحکم (ان الانسان لیطغی ان راه استغنی) برکسه که اجرای امر وفرمانده کندویی مطلق العنان کوره وزمام احکام خاص وعامی قبضهٔ اقتدار ینه رایکان کتوره دیو طغیان زاویهٔ دماغنده آشیان قیلسه کرك وعرق عصیان دل پرغلنده جریان ایتسه کرك

﴿ نظم ﴾

کسی را که کیتی زجاه خمول
برآردرساند براوج قبول
عجب کرنه دعوئ شاهی کند
سرسرکشان درکمند افکند

نثر

شیر ایتدی ای دمنه نه عجب سوز سو یلدك حقیقت
حالی ندن بیلدك کیفیت کاره ندن جزم ایلدك حال
بومنوال اوزره اولورسه که تقریرندن آکلنور آنك
تدبیری ندر دمنه ایتدی آنك رفعت درجه وعلو
مرتبه سی نه مثابه ده ایدوکی ملکه معلومدر چون
پادشاهلر خدمتکارلردن بریسن درجهٔ حرمت
ومال وحشمت وشکوه وشوکتنده کندولره مساوی
کوره لر واجبدر که آستانهٔ دولتلرندن بالکلیه مطرود
ومردود بلکه بو تودهٔ خاکدن وجود ناپاکن نابود
ایده لر والا سلطنت الدن کیدر ومملکت غیره انتقال
ایدر بو کارك چاره سنه اول وجهله که ضمیر منیر پادشاه
جهانپناه اقتضا قیله بزم خاطر فاتر وذهن قاصرمز قنده
واصل اوله بیله اما بو مرتبه یه عقلم جازمدر که
تدارك حال بهده تعجیل لازمدر اکر تکاسل جائز اوله یمکن
که کار بر مرتبه یه یتشه که قدم تدبیر آنك ساحت
مساحتنده عاجز اوله

قطعه

مخالف تو یکی مور بود ماری شد

براو راز سر آن مور مار کشته دمار

مده زمانش از ین بیش روزکار مبر

که اژدها شود ار روزکار یابد مار

(نثر)

دیمشلردر که بنی آدم ایکی قسمه منقسمدر بری عاجز بری صاحب حزمدر عاجز اولدر که زمان حدوث حوادث حدثانده سراسیمه و پریشان ومتردد حال وسرکردان اوله صاحب حزم اولدر که عقل وکیاستله هر مشکلك عقبه سنده حاضر ودیدهٔ فراستله هر امرك عاقبتنه ناظر اوله بودخی ایکی قسمدر اولا اولدر که برخطر هنوز ظهور ایتمدین بسیار فکرله غورنه ایره وغیریلر هر کارك خاتمه سنده بیلدکارین اول دیدهٔ عقله فاتحه سنده کوره واواخر اموری اوائلندن تدبیر ایدوب (اول الفکر اخر العمل) مفهومن پیشنهاد ضمیر ایدینه بو مقوله کسنه چون بیله که بر بلا نازل اولسه کرك قبل النزول شرطهٔ تدبیرله ساحل نجاته وصول بولسه کرك بو که احزم دیرلر ایکنجی اولدر که چون بلا نازل اوله متزلزله اولمیوب حیرت وضجرت قلبنه یول بولمیه لاجرم بو مقوله شخصه رأی صواب ووجه

تدبیر پوشیده اولمیه اکا حازم دیرلر بواوج طائفه نك
مناسب حالی که بری عاقل وکامل و بری نیم عقل و بری
جاهل وغافلدر اول اوج ماهینك حسب حالی در که
برآبکیرده مجتمع اولمشلردی شبر ایتدی نه کیفیتله
اولمشدر اول

حکایت

دمنه ایتدی روایت ایدرلر که برآبکیر بینظیر وار ایدی که
شارعدن دور ودیدهٔ تعرض ابناء السبیلدن مخفی
ومستور ایدی آبی صوفیلر اعتقادی کبی صافی وتماشای
صفاسی تشنکان آب حیاته کافی ایدی بوغدیر دریا
مثالك برآب روانه اتصالی وار ایدی اول آب ژرفده
اوج نفر ماهی شکرف که حوت آسمان آنلرك رشکندن
تابهٔ غیرتده بریان ایدی تمکن وتوطن ایتمشلردی اول
ماهیلرك بری احزم بریسی حازم وآخری عاجز ایدی
ناکاه ایام بهارده که جهان آرایش کلزاردن نمودار باغ
جنان اولمشیدی و بساط بسیط غبرا ریاحین رعنا
وازاهیر غرا ایله حدیقهٔ خضرای سمایه دونمشیدی
فراش صبا سطح زمینی رنکارنك فرشلرله تزیین وصباغ
صنع چمن جهانی الوان ازهارله رنکین ایتمشیدی

﴾ مثنوی ﴿

بهاریله جهان کرم اولمشیدی

یرك سنکین دلی نرم اولمشیدی

یرك لالهیله اولمشیدی یوزی خون

کوزی یاشینی جوی ایتمشدی کلکون

﴾ نثر ﴿

قضای الهی برنیجه نفر صیاد ماهی اول نواحی وضواحیده کزرکن اول آبکیره راست کلدیلر اول اوج دانه ماهی بی آنده کاهی بولدیلر عرق طمعلری حرکته کلوب آنلری صید قصد ایتدیلر و بر بریله میثاق ومیعاد ایدوب آلات اصطیادی کتورمکه کتدیلر ماهیلر بو واقعهدن آکاه اولوب عین آبده آتش اضطرابه دوشدیلر چون غدیر فلك آبکونده ماهیان انجم جنبشه آغاز ایتدی اول ماهی که عاقل وکامل ایدی چون هزار بار روزکار غدارك دستبردن کورمش وسپهر ستمکارك محنت ودردن مشاهده قیلمش ایدی بساط تجربهده ثابت اولدی وصیادلرك قیدو بندندن خلاص تدبیرن ودام فریبندن نجات فکرین قیلدی

﴾ مثنوی ﴿

خردمند ود انا کسی را شناس
که محکم نهد کار خودرا اساس
کسی را که حزمش نباشد درست
بنای مهمش بود سخت سست

﴾ نثر ﴿

پس طریق فراری اختیار ایدوب بیشورت یاران غدیرك آب روانه متصل اولان جانبندن روان اولدی علی السحر صیادلر کلدیلر آبگیرك ایکی طرفن بغلدیلر شول ماهی که پیرایهٔ خرد له اراسته اما ذخیرهٔ تجربه‌دن بی بهره ایدی چون بو حالی کوردی اهمالندن ندامت ایتدی و کندوبی ملامت ایدوب ایتدی حیف که غفلت ایتدم دریغ که تکاسل ایلدم غافلارك سرانجام کاری بویله اولور متکاسلارك مآل حالی بو که وارر کرك ایدی که اول برماهی کبی نزول بلادن اوکدین کندوغم ییدم وآفت هجوم ایتمدین خلاص تدارکن ایدیدم

﴾ بیت ﴿

علاج واقعه پیش ازوقوع باید کرد
دریغ سود ندارد چورفت کار ازدست

﴾ نثر ﴿

ولیکن چون فرصت کریزفوت اولدی زمان مکر وحیله وهنکام فکر وخدعه در اکرچه دیمشلردر که وقت نزول بلاده نهال رأی وتدبیر اول قدر بر ویرمز وزمان مضاء قضاده نذر حیله وتزویر چندان ثمر ویرمز اما بو جمله ایله مرد خردمند منافع دانشدن هیچ بر وقت امید قطع ایتمك کرك ودفع مکاید دشمنده تأخیر وتقصیر جائز کورمك کرك پس فی الحال صو یوزینه کلوب کندوسن مرده صورتنده کوستردی صیادلك بری آنی اول حالده کوروب مرده خیال ایدوب کوتوروب صحرایه آتدی اولدخی هزار زور وزارله کندوسن جویباره یتشدروب ساحل نجات وکنار سلامته یتدی

﴿ بیت ﴾

بمیرای دوست کر خواهی رهایی
که بی مردن نیابی آشنایی

﴿ نثر ﴾

اول ماهی عاجز که تدارك نوائبده فکر عواقبدن دور ودیدهٔ بصیرتی پردهٔ غفلتله مستور ایدی حیران وسرکردان پای کشان چپ وراست کزر ایدی وفراز ونشیب وزیرو بالا یوزر ایدی تا عاقبت کاردام صیاده

(کرفتار)

کرفتار اولدی بو مثلك مضموننددن معلوم اولدی که
ملك شتربه یاننددن شتاب ایدوب فرصت وقدرت
وار ایکن تیغ آبداره جان خاکسارینه آتش دمار
اوروب خرمن عمرین باد فنایه ویرمك کرك وعرصهٔ
زمینی وساحهٔ خاطر نازنینی آنك وجود خبیثندن
خلاص وخبث مکیدتندن پاك ومناص ایدوب مدة العمر
اول ناپاك بی باکك هلاکنی نوید صبح شادمانی
وبرید فتوح کامرانی بیلمك کرك

بیت

چو قدرت یافتی بر خصم غدار
بسنك ابتلا مغزش برون آر

نثر

شیر ایتدی دیدیککك معلوم اما کمان ایترمکه شتربه
مکر وخیانت فکر ایتمش اوله وسوابق احسانی لواحق
کفرانله مقابله روا کورمش اوله که تا بو غایتهدك
ایلکمزدن غیری نسنه کورمشدر والی هذا الان آنك
یاننده دقایق لطف واحسانمز دریغ اولمشدر دمنه
ایتدی بلی بویله در اما ملکك اول ایلکلری آنی
یرامز ایتمشدر وانعام واحسانی انی مقام عصیانه

کتورمشدر

﴿ بیت ﴾

هرکجا داغ ببایدت فرمود
چون توم هم نهی ندارد سود

﴿ نثر ﴾

لئیم وجاهل اول زمان ناصح ویکدل اولور که امید وار اولدیغی مرتبه یه واصل اولمیه اماچون مقصودی حاصل اوله لاجرم دیك طمعی غلیان ایدوب شانه مناسب اولمیان مناصبك سوداسی سویدای دلنده هیجان ایدر اولور بیورمشلردر که سفله و بدکوهرك بنای خدمتی قواعد بیم وامید اوزره در چون ضرر خوفدن امین اوله سرچشمهٔ اخلاصی بولندیرسه کرك وچون حصول امانی ایله مستغنی اوله آتش کفرانی یالکندرسه کرك شیر ایتدی خدام لئیم خلقت ودنی همت حقنده ملوك نه طریقه سلوك ایتمك کرك که آنلردن اثر کفران وعصیان ظاهر اولمیه دمنه ایتدی بوطائفه یی شفقت وعاطفتدن اول قدر محروم ومهجور قلمق کرك که بالکلیه ناامید اولوب اعدا جانبنده مائل اولهلر وبونلر چندان نعمت واحسانه

دخی مستغرق اولمق کرك که غایت ثروت ونهایت
کبرونخوتدن فرعونیت دعواسن قیلهلر بلکه واجبدر که
دائرۂ خوف ورجاده دائر اولوب مدار حاللری وعد
ووعید وبیم وامید اوزره اولهلر زیرا که امن ثروت
سبب نخوتدر ونخوت باعث عصیان وکفران نعمتدر
ویأس وخیبت موجب جرأتدر وجرأت مورث نقض
عرض سلطنتدر

﴿ بيت ﴾

نومید دلیر باشد وهم چیره زبان
ای دوست چنان مکن که نومید شوم

(نثر)

شیر ایتدی ای دمنه بن شویله اکلرمکه شتربهنك آیینۂ
دلی بونیرنك ژنکندن مصفا وچهرۂ حالی بو خیال
خالندن مبرادر زیرا که تا شمدی یه دك ابواب عاطفتم
آنك یاننده کشاده وانعام واحسانم سائرلرکاندن
اکا زیاده ایدی بعدما که بندن دائما مهر وشفقت
ومرحمت ومنفعت مشاهده قیله آیا نه سببدن آنك
مکافاتنده قصد خیانت وفکر مضرت ایدر اوله

﴿ بيت ﴾

چو دل بدوستیش خویش را علم سازد
جرا بدشمنیء من علم برافرازد

(نثر)

دمنه ایتدی ضمیر منیر ملکه مخفی اولمیه که کج مزاجدن هرکز استقامت کلمز و بدطینت وزشت سیرت تکلیف وتکلفله ستوده خوی و پاکیزه خصلت اولمز (ع) کل اناء یترشح بمافیه * (ع) ازکوزه همان برون تراود که دروست ❋

﴾ نثر ﴿

مکر قصهء عقرب وکشف ملکك سمع شریفنه واصل اولمشدر شیر ایتدی نیجه اولمشدر اول

﴾ حکایت ﴿

دمنه ایتدی برکشف برکژدمله همدم اولوب هردم دعوای وداد واتحاددن دم اوررلردی ودائم کمال اخلاص واختصاصدن خبر ویررلردی

﴾ بیت ﴿

روزتاشب معاشر وهمدم
شام تاصبح مونس ومحرم

(نثر)

نثر

اتفاق بر وقت بحسب ضرورت جلاء وطن ایتمك لازم كلوب مرافقت وموافقتله بر مأمن آخره متوجه اولدیلر قضای الهی آنلرك راهی بر نهر عظیمه راست كلوب وآندن عزم كذر ایتدیلر چون عقرب اول نهردن عبور ایتمك متعذر ایدی متحیر قالدی كشف ایتدی ای یار عزیزنه باعث اولدی كه زوق فكرتی نهر حیرته صالدك ونه حادث اولدیكه اندوه وغم بحرینه طالدك قالدك عقرب ایتدی ای برادر بو نهردن كذر ایتمك فكری بنی كرداب اضطرابه براقدی نه آبدن عبور ایتمك میسردر نه تاب آتش فراقه طاقت متصوردر

بيت

سن كیدرسن سنك اردنجه كوزم یاشی كیدر
مشكل اولدر كه كشی قالور و یولدشی كیدر

نثر

كشف ایتدی غم چكمه كه بن سنی بی كلفت وزحمت پشتم كشتی سیله بو آبدن كچورسم كرك وسینه می تیر بلا كه نشانه قیلوب بو كردابدن كرانه یتورسم كرك كه دیمشلردر حیفدر كه دشوارلغله بریاراله كتوره سن

وآسانلغله الدن یتوره‌سن

﴿ بیت ﴾

ای دوست برو بهرچه داری

یاری بخر و بهیچ مفروش

﴿ نثر ﴾

پس سنك پشت عقربی پشتنه آلدی وسفینهٔ سینه‌سن
آبه صالوب روان اولدی حباب وارمیان آبده یوزرکن
ناکاه کوشنه برناساز آواز یتشدی وحرکت عقربدن
پشتنده خراش وکاوکاو احساس ایدوب ایتدی ای
برادر بونه صوتدر که بن استماع ایلرم و بونه عملدر که سن
اشتغال اوزره‌سن عقرب جواب ویردیکه ای برادر
سنان نیشمی سنك جوشن وجود که آزمایش ایدرم
کشف پرغضب اولوب ایتدی ای بیمروت بن سنك
ایچون بو کرداب بلایه ارتکاب ایتدم وجان شیرین
ووجود نازنینم غرقاب خطره آتدم حالیا بن زحمت
چکرم سن حضور ایدرسن هم پشتم کشتی‌سی وسینه‌م
سفینه‌سیله بوآبدن عبور ایدرسن اکر التزام منت ایتیوب
حق صحبت قدیمه اعتبار ایتمزسك باری بونیشی
اورمغه سبب نه

(بیت)

بيت

چون نوش ندارى مزن نيش اخر
چون دوست نهٔ مشو دشمن بارى

نثر

باوجود محققدر كه چون بو حركتدن بكا آسيب مضرت يتشمسه كرك ونيش دلخراشك بنم پشت ناتراشمده تأثير ايتمسه كرك

(بيت)

غالب آنست كه دست ودل خود ريش كند
هركه ازروى جدل مشت زند بر ديوار

نثر

عقرب ايتدى معاذالله كه بومقوله معانى جميع اوقات زندكانيده ضميرمه كلمش وخاطرمه خطور ايلمش اوله امابو قدر وار كه بو حركت بنم مقتضاى طبيعتم ونيش زنلك لوازم جبلتمدر بو بابده بكا خاره وخار او پشت دوست وسينهٔ دشمن على السوادر

قطعه

هركز اعادت ذميم بود
بى ارادت ازو شود صادر

نیش بر سنك میزند عقرب

کرچه بروی نمیشود قادر

﴿نثر﴾

کشف بو حالی تعجب ایتدی و تفکر بحرینه طالوت ایتدی حکما راست بیورمشلردر که نفس خسیس و شخص خبیثه مروت ایتمك همان دامانده خاره کربانده مار تربیت ایتمکدر

﴿قطعه﴾

بداصل را چه کونه توان کرد تربیت

کس دردرون خانه چرا مار پرورد

حنظل بتربیت ندهد طعم نی شکر

کل بر نچیند آنکه همه خار پرورد

﴿نثر﴾

کلام اکا بردر که کیمکه اصلنده نسیب اولمیه امید کرم آندن نصیب اولمیه نطفهٔ خبیثه دنیادن کتمیه تا ولی نعمتنه کفران واساءت ایتمیه

﴿بیت﴾

زبداصل چشم بهی داشتن

بود خاك بر دیده انباشتن

﴿ نثر ﴾

بو مثلك مفهومندن بو معلوم اولور كه ملك شتربه نك
عدم اصالتندن وخست ذات وخباثت صفاتندن
اندیشناك اولمق كرك وزیر دستان مشفق ودوستان
صادقك نصایحك كوش هوشله استماع بیورمق كرك
هر نكه ناصحلرك كلامنه اكرچه كه بحكم (الحق مر)
درشت و بیمحابا اوله التفات قیلیه آنك عاقبت حالی
ندامت وملامتدن خالی اولمیه بیمار كبی كه چون اوامر
طبیبه دیدهٔ استخفافله ناظر اوله وشربت وغداسن
كندو واشتهاسی حسبیله استعمال قیله لاجرم
ضعف قوت ونحافت بنیت اكا زیاده استیلا
بوله

﴿ بیت ﴾

ناصح ازروی درشتی سخن ار كفت جه پاك
صبر تلخست ولیكن برشیر ین دارد

﴿ نثر ﴾

ضمیر منیر ملكه كه مرآت حقایق ومشكلات دقایقدر
پوشیده اولمیه كه عاجزترین ملوك اولدر كه عواقب
اموردن غافل ومهمات ملكه دیدهٔ استحقارله ناظر

اوله وحزم واحتیاطده قاصر اولدیغی سببدن برحادثهٔ
عظمی ظاهر اولیجق خواص ووزرایی سوء رأی
وضعف تدبیرله متهم قیلوب واقع اولان خطالری
آنلرك کردننه حواله قیله

﴿ رباعی ﴾

فکری که بکار خود ترا باید کرد
بهرچه بدیکری رها باید کرد
وآنکه که بدین کونه خطایی کردی
در کردن دیکران چرا باید کرد

(نثر)

شیر ایتدی زیاده درشت کلمات ایتدك وسرحد ادبدن
طشره کتدك اما چون معرض نصیحتده سن قول
ناصحی حشونتی سببیله رد ایتمك اولمز شتربه برتقدیر که
عداوتی مقرر قیله ظاهردر که اون نیه قادردر اول
بحسب الواقع بکا طعمه‌در زیرا که آنك مادهٔ حیاتی
اجزای نباتیه‌در بنم مدد حرکاتم جسم حیوانی ولحم
لطیف آهوی بیابانیدر اجزای نباتی همیشه
مغلوب اعضای حیوانیدر آنده نه قدر قدرت وقوت
اوله که صفحهٔ دلنده بنله مقابله صورتن تصویر

قیله یاسـو یدای ضمیرند، بحله مقاتله سوداسی جایکیر اوله

بیت

مدعی راکی رسد با چون منی لاف جدال

کی تواند پشـه با پیـل دمان پهلو زند

نثر

شـتربه اکر بنم آفتاب دولتمله که افق پروردکاریدن تاباندر ماه کبی دعـوای مقـابله ایده کاسـته وناقص اولور و بنم ماهچهٔ چترهمایون همای آشیانه‌مه که نمودار سایبان آسمـاندر خورشید مانند تیغ چکسه عاقبت زوال بولور

مثنوی

تهی دست کومایه داری کند

چو انکیست کوراهواری کند

من آن صیدرا کرده‌ام سر بلند

منش بازدر کردن آرم کمند

نثر

دمنه ایتدی ملکه لایق بودر که اول بکا طعمه دردیو مغروراولمیه وکندونك قوت وغلبه سـنه اعتمادی

جائز کورمیه که اکر کندو بنفسه مقابله دن عاجز ایسه
معاونلر مظاهرتیله چوق نسنه یه قادردر و سحر ومکر
ودستان وغدرده ثانیٔ سام وسامریٔ ساحردر قورقم
بودر که چون وحوشی مخالفت ملکه تحریض ایده اکا
موافقت ایده‌لر بر فردنه قدر زورمنده ومردنبرد
اولورسه ظاهر بودر که قامت قدرتی جمع کثیرله
مقاومتدن قاصردر

قطعه

پشه چو پر شد بزند پیل را
باهمه تندی وصلابت که اوست
مور چکانرا چو بود اتفاق
شیرز یانرا بدرانند پوست

نثر

شیر ایتدی سنك صدق کلامکه کمالم وار وخلوص
مناصحتك ضمیرمه آشکاردر اما بو صورت بکا
دامنکیردر که روزکار درازدر که اکا مزید تقرب واعتبارله
اختصاص و یردم ورایت تربیت وتقویتن اوج آسمانه
ایرکوردم ومجالس ومحافلده آنی مدح ایدوب علی
ملاء الناس خرد ودیانت واخلاصله دلمه کتوردم

حالا بندن وضع سابقه مخالف بر فعل صادر اولورسه
تناقض قول خفت عقل ورکاکت رایه منسوب اولوب قولم
قلو بده مردود وعهدم خواطرده نامقبول اولور

بیت

هر سری را که خود برافرازی
تاتوانی ز پا نینداززی

نثر

دمنه ایتدی رأی صائب وتدبیر درستك فائده سی
بودر که چون بر دوستدن اثر عداوت و بر خدمتکاردن
علامت خیانت کوره لر همان دم اطراف کارلرین فراهم
قیلوب روی مرافقت وموافقتی آندن دوندوره لر وخصم
آنلرك نار دماره خانمانلرین کویندرمدین آنلر آنك آب
بواره حیاتی اوجاغن سوندره لر دندان باوجود که
آدمینك قدیمی همدمی وتحصیل منافعده اکثر اعضانك
مقدمیدر چون معلول اوله قلعدن غیریله دوا قیلمزلر وطعامکه
بدل مایتحلل ومدد مادهٔ حیاتدر چون معده ده فاسد
اوله دفعدن غیریی روا کورمزلر

بیت

زآن کس که دل غمزه ده ات شاد نکردد

کر خود بمثل جان تو باشد کم او کیر

﴿ نثر ﴾

عاقبت دمدمهٔ دمنه شیرده تأثیر ایدوب ایتدی حاصل کلام صحبت شتربه دن نفرت تمام ایدوب من بعد آنکله ملاقات مقولهٔ محالاتدندر اولی بودر که همان اکا برکسنه کوندرم تا کیفیت حالی اعلام ایده واجازت ویرم ارض لله واسعه دیلدیکی یره کیده دمنه وهم ایتدیکه اکر بو کلام سمع شتربه یه واصل اوله درحال براءت ساحت ذمتن ضمیر شیره روشن قیله وآنك مکر وحیله سی نهانخانه خفادن عرصهٔ ظهوره کله ایتدی ای ملك رای مزبور طریق حزمدن دورو منهج احتیاطدن بغایت مهجوردر بر کلام مادامکه قابده طوره قاله کلمیه دائرهٔ احتیارده داخلدر امابعدالاظهار آنك تدارکی حوزهٔ اقتداردن خارجدر

﴿ بیت ﴾

سخن تا نکفتی توانیش کفت
ولی کفته رابا زنتوان نهفت

﴿ نثر ﴾

بر کلام که دهاندن و بر تیر که کماندن چقه نه اول دسته

کاورونه بوشته

(مثنوی)

چون آغزدن چقه سوز دوغز آیرق
کیرودوزمی یایدن آتلان اوق،
قفسدن مرغ وحشی که ایده پرواز
طوتلمز ایلسك بیك حیله آغاز

(نثر)

امثال مجمدندر هرچه بزیان آید بزبان آید دیمشلردر که زبان ترجمان دلدر ودل والیٔ ولایت بدن وکلام متکلم جواهر کنجینهٔ سینه‌در تا درج دهان مسمار صمتله مسدود اوله وسرحقهٔ نطقه مهر سکوت اوریله زمین زندکانی دائم ریاحین سلامت بتیررودرخت حیات میوهٔ امن وراحت ویررامّا چون کلبن بلاغت متبسم وبلبل فصاحت مترنم اوله معلوم دکلدر که رایحهٔ کلزار سخن سبب تفریح قلب وتقویت دماغمی اوله جقدر یا علت ظهور مادهٔ زکام وموجب انواع رنج وصداعمی اولیسردر زیرا که نیجه دهان بسته محلنده برنکته ایله هزار عقده حل ایتمشدر ونیجه فصیح زبان برعبارت بیمحل ایله کردننه بند کران اورمشدر

﴿ قطعه ﴾

اكر بچشم خرد در سخن نكاه كنى
بضاعتيست كه هم سود وهم زيان دارد
نشان كه داد كه ناكفته نكتهٔ كس را
بدرد دل كند آواره يا بجان آرد
ولى بسست كه كو بنده را كمين لفظى
هدباد هماندم كه درز بان آيد

﴿ نثر ﴾

اى ملك شويله كه بو خبر شتربه يه واصل اوله صورت حالن فهم ايدوب فضيحتمأ لن معلوم قيلسه كرك يمكن كه مكابره يه كلوب جنك وجداله آغاز قيله يا برفتنه قوپاروب برحادثهٔ عظمى يه باعث اوله ارباب حزم كناه ظاهره عقوبت پنهان جائز كورمشلردر وجرم پوشيده يه عقاب آشكاره تجويز بيورمشلردر صلاح اولدر كه آنك خيانت خفى سى سياست مخفى ايله تدارك اولنه شير ايتدى كمان مجرد له كشى مقربلرين مهجور ايدوب بيوضوح يقين سوابق حقوقى هباء منثور قيلق وكندو اليله اياغنه يتشه اورمق وبالكليه جادهٔ مروت ومنهاج فتوتدن برطرف اولمقدر

﴿ قطعه ﴾

دکلدر پسندیدۀ شرع وعقل
که بی بینت شاه فرمان قیله
مضای قضاکی حکمی آنك
کیمه جان ویره کیمی بجان قیله

﴿ نثر ﴾

دمنه ایتدی ارباب فرمانه آنلرك فراستلرندن راست برهان و بینه اولمزچون اول مکار وغدار حضوره کلە ملك کرکدر که دیدۀ تفرسله نظر قیله که خبث عقیدتی طلعت نازیباسنده روشن وفسادنیتی صورت بدسیرتنده معاینەدر علامت خیانت وانحراف باطنندن بریسی بودر که متلون ومتغیرکلسه کرکدر وچپ وراست وپیش وپس نظر ایدوب مجادله‌یه مهیا ومقاومته آماده اولسه کرك شیر ایتدی ایو دیدك واقعا بو علایمدن بری ظاهر اولورسه لاجرم غبار شبهت رهکذار حقیقتدن مندفع وحجاب کمان چهرۀ اطمینانندن مرتفع اولور دمنه چون بیلدی که دم فتنه انکیزیله شیر جانبندن آتش بلاتیز اولدی دیلدیکه کاوی کوره اول طرفدن دخی فروغ دروغله شعلۀ نائرۀ فسادی کرۀ اثیره ایرکوره

﴿ بيت ﴾

میان دوکس جنك چون آتشست
سخن چین بدبخت هیزم کشست

(نثر)

فکر ایتدیکه شتربه یه وارمق دخی مشاورهٔ شیرله اولمق کرك تا که سوء ظندن مبرا وتهمت وافترادن معرا اوله ایتدی ای ملك فرمان عالی شرفصدور بولورسه واروب شتربه یی کورم مکنون ضمیر ومخزون خاطرندن خبر بیلوب عرصهٔ عرضه یتشدرم شیر معقول کوروب اجازت بیوردی دمنه دخی غمناك صفت شتربه قتنه کلوب شرط سلام وتحیتی یرینه کتوردی شتربه دخی آنك حالنه لایق تعظیم ایتدی ووظایف تلطف وتملق تقدیم ایدوب ایتدی ای دمنه (ع) یاد میدار که ازمات نمی آیدیاد ❊ مدت مدیده درکه دیدهٔ احبابی انوار طلعتکاه روشن وکلبهٔ یارانی ازهار ملاطفتکاه کلشن ایتمدك

﴿ بيت ﴾

بعمرها نفسی یاد دوستان نکنی
که یاد تو نتواند که یك نفس نکند

(نثر)

نثر

دمنه ایتدی اکرچه که بودل مهجور ملاقات ظاهری ومصاحبت صوریدن دوردر فاما معنیده خانهٔ خرابهٔ دل خیال دیدار دلدارله معموردر

قطعه

خردرا با خیال او تماشاییست روحانی
که انجا درنمی کنجد خیال نفس انسانی
برون پردهٔ عقلست جان خرده بینان را
بغمزه سوی یکدیکر اشارتهای پنهانی

نثر

زاویهٔ عزلت وکوشهٔ خلوتده بالغدو والاصال وظایف دعا وثنایه که موجب مزید دولت واقبال وسبب ازدیاد جاه وجلالدر اشتغال حسب حالمدر شتربه ایتدی اختیار عزلت وانزوا خلوته سبب نه‌در دمنه ایتدی برکسه که غیرك اسیر فرمانی اولوب کندو نفسنه مالك اولمیه وبی بیم وخطر برلحظه تنفس قیلمیه وبرآن کچمیه که کندوتن وجانه لرزان وهراسان اولمیه نیچون کوشهٔ کاشانه اختیار ایتمیوب خلوتی آشنا وبیکانه‌یه بند ایتمیه

﴿ بيت ﴾

نيچون ترك ايليه ويرانه كنجن
مقام ايدنميه غمخانهٔ كنجن

﴿ قطعه ﴾

ازفتنهٔ اين زمانهٔ شورانكيز
برخيز وبهرجا كه توانى بكريز
ورپاى كريختن ندارى بارى
دستى زن ودردامن خلوت آويز

﴿ نثر ﴾

كاو ايتدى اى دمنه بو معانى بى بيان وبو مجملى منصهٔ تفصيلده عيان ايله تا فائدهٔ كلامك عام ومنفعت نصيحتك تام اوله دمنه ايتدى عالمده آلتى شى واردر كه التى شىٔ سز ميسر دكلدر مال دنيا نخوتسز متابعت هوا محنتسز مجالست نسا بليتسز مصاحبت اشرار ندامتسز طبع لئيمان مزلتسز ملازمت سلطان خطر وآفتسز خمخانهٔ دنياده برفردك ساغر حالى بادهٔ مال ومناللهمالى اولمز كه سرمست وبى باك اولوب كريبان عصيان وطغياندن باش چقرميه وبى هواى نفسه بركسه قدم بصمز كه معرض هلاكه دوشميه وزن طائفه سيله برمرد مجالست ايتمز كه اكا

انواع بلا یتشمیه ار باب فساده برفرد اختلاط ایتمز که
عاقبت الامر ندامت ایتیوب کندویی ملامت
ایتمیه مردم دون وسفله دن برکمسه نسنه توقع ایتمز که
ذلیل وخوار وبی قدر واعتبار اولمیه عام وخاصدن
برشخص صحبت سلطانله اختصاص بولمزکه
سلامتله اول کرداب بحر عنا وکر بلای کرب وبلادن
خلاص اوله

مثنوی

صحبت شاه راز روی قیاس
همچو دریای بی کرانه شناس
برچنین بحر پر زخوف وخطر
هرکه نزدیکتر پریشان تر

نثر

شتربه ایتدی کلامکدن منفهم اولور که شیردن سکا
برمکر یتشمش اوله وآنك مخافتندن هولناك وهراسان
اولمش اوله سن دمنه ایتدی بوسوزی کندومه نسبت
دیمزم وکندو نفسم ایچون غم یمزم بلکه بوبابده
احباب طرفن کندو جانبندن ترجیح ایدرم بوملال
وانفعال که بکا مشتولی اولمشدر سنکچوندر سن

بیلورسنکه سوابق محبت ومقدمات مودت ما بینمزده نه وجهله ممهد ومؤکددر وعهد و پیمانلر که میانمزده واقع اولمشدر اکثری بو زمانه دك وفا وانجازه یتشمشدر بن قادردکلم که نفع وضرو خیر وشردن نه حادث اولورسه سمع شریفکه یتشدرمیم شتربه بو تشبیهدن که فهرست دیباجهٔ بیم ونهیدرلر زان اولوب ایتدی ای یار غمخوار وای دوست هوادار دیلرمکه بیتوقف بنی کیفیت کاردن خبردار ایدهسن ودقایق مصادقت ومخالصتده هیچ دقیقه دریغ بیورمیهسن دمنه ایتدی بر معتمددن ایشتدم که شیر زبان شریفنه کتورمش که شتربه کوندن کونه سمروب کیدر ووفرت لحم وکثرت شحمدن تکلفله حرکت ایدر بودرکاهده آنك عدمیله وجودی علی السویه و بودونابودی سواسیه در سلطنت امورنده آنك نه فائدهسی وار وآنی اکل ایتمکدن غیری نه منفعته یرار بوکون کافهٔ وحوشی آنك سروکوش و بر ودوشیله ضیافت ایتمك کرك و یارك طعام چاشت وغدای شامی ورانبهٔ خاص وشیلان عامی سایر اعضا واندامندن ایلمك کرك چون بن بو کلامی ایشتدم

(وآنك)

وآنك تهور وتجبرن فهم ايتدم كلدم تاسكا تنبيه ايدوب
حسن عهد و پيمانه برهان اقامت ايليم وشول نسنه كه
شرع مروت ومذهب اخوتده ذممده واجب ايدى
مؤدى قيلم

بيت

من آنچه شرط بلاغست باتو مى كويم
توخواه از سخنم پند كير وخواه ملال

نثر

حالا صلاح حالى بونده اكلرمكه برتدبير ايدسن
وتعجيل تماملە بو رنجه برشفاو بو درده بردوا طلب قيله سن
كه شايد برحيله ايله بوورطه دن خلاص و برلطيفه ايله
بومهلكه دن نجات بوله سن چون شتربه دمنه نك
بو كلماتك استماع ايتدي شيرك عهود ومواثيقى خاطرينه
كلوب ايتدى اى دمنه ممكنميدر كه شير بكا قصد ايليه
باوجود كه بندن شمهٔ خيانت وذرهٔ جنايت ظاهر
اولمدى وقدم ثباتم جادهٔ اخلاصندن انحراف بولمدى
اما سنك سوزكك دخى صدقنه ظنم وحقيقتنه كمانم
واردر غالبا ارباب شقاق بنى اكا نفاق ايتمشلردر وتزوير
وفريبله آنى خشم وغضبه كتورمشلردر انك حذمتنده

سخن چین ونفاق آیین بر طائفه واردر که هر بری صنعت کذب وغدرده استاد وصفت مکر وحیله یه معتاد کراتله آنلری آزمایش ایتمشدر وآنلردن انواع خیانت وجنایت کورمش وایشتمشدر اول بابده غیریلر حقنده دخی نه سو یلسه لر اعتماد واعتقاد ایدوب آنلره قیاس ایلر هر آینه شأمت صحبت اشرارله اخیار حقنده سوء ظن ظهوره کلور وکمان خطا ایله راه صواب بوشیده اولور اول بطك تجربه ده خطاسی بو معنایه دلیل کافیدر و بو صورته اشارت واقعدر منه ایتدی نیجه اولمشدر اول

﴿ حکایت ﴾

شتربه ایتدی بربط مکر برشب مهتابده میان آبده صورت ماهی کوروب ماهی خیال ایتدی وشست قصدله صیده دورشدی نسنه بولمدی چون نیجه نوبت بو منوال اوزره آزمایش ایتدی کوردیکه آنك بو صیادلقدن حاصلی همان حاصل تشنه در سرابدان ومفلسان کنج اندیشه در تفرج منازل خرابدن کلیا صید ماهی بی ترك ایدوب بالکلیه کندو مهمندن فراغت ایتدی سایر لیالیده دخی هربار که ماهی کورسه عکس صورت ماهی

تصور ایدوب صیدینه قصد ایتمز ومطلقا اکا التفات ایلمزدی وایدردی (مصراع) من جرب المجرب حلت به الندامة* آخر بو تجربه آنی مثمر اولدیکه دائما کرسنه یکوردی و بی برك ونوا روزکار کچورردی اکر شیره بندن فعلا یاقولا بر نسنه نقل ایدرلر که بحکم (من یسمع یخل) اکا اعتماد واعتقاد ایدوب قلبنده کراهت ونفرت ظهورینه باعث اوله موجبی همان غیر یلر حقنده حاصل اولان تجربه اولسه کرك حال بو که بنله آنلرك بیننده نسبت همان نسبت زاغ وهمادر وآنلرله بنم میانمده فرق بین الارض والسماءدر بنی آنلره قیاس ایتمك قیاس مع الفارقدر وکوهری خرمهرهدن تمییز ایتمك ضمیر نقاد شیره ناموافق وغیر لایقدر

مثنوی

کار پاکانرا قیاس ازخود مکیر
زانکه باشد درنوشتن شیر شیر
هردو کون زنبور خورد از یك محل
زان یکی شد نیش وزان دیکر عسل
هردو کن آهو کیا خوردند وآب

زان یکی شد خون ز دیگر مشکناب

نثر

دمنه ایتدی شیرك سبب نفرتی بو دکلدر بلکه ملوکك عادتیدر که بی استحقاق برکسنه‌یی سمند دولته بندررلر و بر مستحق بی سبب ظاهر منزل نکبته اندررلر

نظم

شاه هرموزم ندید و بی سبب صد لطف کرد
شاه یزدم دید و مدحش کفتم و هیچم نداد
کار شاهان اینچنین باشد توای حافظ مرنج
داور روزی رسان توفیق نصرتشان دهاد

نثر

شتربه ایتدی اکر بو کراهت که شیردن حکایت ایدرسن بی علت اوله و بو غضب که آندن روایت ایلرسن بی سبب وجوده کله هیچ برچاره ایله پای قرار جادهٔ استقامته ایرمك وهیچ برحیله ایله دیدهٔ امید چهرهٔ مرادی کورمك بوقدر زیرا غضب که سببدن منبعث اوله ایراد معذرتله آنك دفعی میسردر اکر عیاذاً بالله که غضب بی سبب اوله یا بهتان وتزویرله مزاج شیری

تحریف وتغییر ایتمش اوله‌لر دست تدارك آندن قاصر واندیشهٔ تلافی آندن عاجز اولدیغی مقرردر زیراکه بهتان و بهانه‌یه کرانه اولمز ومکر وفریب برمرتبه‌ده نهایت بولمز شیرك بنده‌دن نفرتنه باعث بنده بر کناه اکلمزم مکراول که بعض رأی وتدبیرده ینه آنك مصلحتی ایچون اکا مخالفت ایلمش اولم وسوانح مهماتده کاه کاه صلاح وقت واصلاح مملکت ایچون خلاف رضاسی ونقیض مقتضاسی اوزره سوز سویلمش اولم شاید که اول استقلال وجرأت وقصد قدح حرمته حمل ایله اسائت ایدوب ومباسطت بی سببدن عد ایتمش اوله اما بنده‌دن صادر اولنلردن هرجزئی برفائدهٔ کلیدن خالی دکلدر باوجود که آنك جانب شکوه وشوکتن وجناب عرض وقاعدهٔ حرمتن رعایت ایدوب هیچ برزمانده بی ادبانه وکستاخانه وضع صادر اولمشدر وشرط تعظیم وتکریمده وفرط توقیر وتفخیمده شائبهٔ تقصیر وتهاون وقوع بولمشدر کیم احتمال ویرردیکه نصیحت موجب وحشت اولوب کیم خیال ایدردیکه محبت سبب عداوت اولیدی

بیت

دار وسبب درد شد اینجا چه امید ست
زائل شدن عارضه وصحت بیمار

نثر

اکر بوده اولرسه شاید که نخوت سلطنت واستغناء حکومت موجب نفرت وعداوت اولمش اوله زیرا که مقتضای جبروت ولازمهٔ عظمت ناصحلره بالطبع منکر اولمقدر وخائنلره وخوش آمد کویلره مائل اولوب حرمت ومحرمیتله مخصوص قیلمقدر بو اجلدندر که علما بیورمشلردر قعر دریاده نهنک آغوش ایتمك ولب ماردم بریده‌دن قطرات زهرنوش ایتمك ملازمت سلطاندن سلامتده اقربدر وتقرب ملوکدن امن وفراغتده اولی وانسبدر زیرا بن بیلورمکه خدمت ارباب سلطنتده خطر بسیار ومباشرت اعمال مملکتده ضرر بیشمار واردر بعض حکما پادشاهلری آتشه تشبیه ایلمشلردر که اکرچه پرتو عنایتلریله کلبهٔ تاریك امید وارلری روشن ایدرلر اما شعلهٔ سیاستلریله دخی خرمن سوابق حقوق خدمتکارلری کلخن ایلرلر عقل صحیح قتنده واضحدر که کیمك که آتشه قربی زیاده اوله اثر ضررن زیاده مشاهده قیله اما آنلر که ایراقدن

نورانيتن تماشا ايدوب احراقدن بيخبرلردر تقرب ملوكده لذت وملازمت سلاطينده بر منفعت ظن ايدرلر (ان بعض الظن اثم) حقيقت بودر كه اكر آنلر سياست شاهى وكاهى هول وهيبت پادشاهى يه واقف اوله لردى علم اليقين ايله لر وعين اليقين كوره لرديكه بالى بلاسنه دكمز وهزار ساله عنايت بر ساعت سياسته مقابل اولمز بو قضيه نك مصداقى همان مناظرهٔ باز وخروسدر دمنه ايتدى نيجه روايت اولنمشدر اول

حكايت

شتربه ايتدى روايت ايدرلر كه بر بازتيز پرواز برخروس بلند آوازله محاوره يه آغاز ايدوب ايتمش كه اى مرغ آشناى و بيكانه خوى صداقتماى وعداوتجوى نيچون قلبكزده صفاوعهدكزده وفايوق دائما ايشكز نقض حقوق و بغض وعقوق وجور وجفادرحال بوكه عنوان صحيفهٔ اخلاقكز مناسب وفادر باوجود كه وفا بحكم (ان حسن العهد من الايمان) دليل كامل ايماندر مذهب مروت ومشرب فتوتده دخى جزاء اساءت اساءت مكافات احسان احساندر

بيت

سـك كه وفايي بر يانيستش

بهترازان كس كه وفانيستش

﴿ نثر ﴾

خروس ايتدى. بزده نه بيوفالق كورديكز ونيچـه بدعهدلق مشـاهده قيلديكز باز ايتدى بوندن زياده بيوفالق اولورمى كه آدميلرسزك حقكزده اولقدر تلطف كوستررلر وسز زحمت ومشقت چكمه دين آب ودانه كزى كه مدد مادهٔ حياتكزدر آماده قيلورلر ودائم عـين عنايتـله احوالكزه ناظر اولوب حفظ وحراستكزده قائم اولورلر آنلرك دولتنـده قلبـكزده فتور كز يوق وكوشه وتوشه جهتندن قصور كز يوق هركاه كه سزى دعوت ايده لر سنت اجابتى رعايت ايتميوب قچرسز واوتانمدن بو بامدن او بامه اوچرسز بودكلو حقوق نعمت وعهود خدمتـدن كچرسز

﴿ بيت ﴾

بودكلى حق خدمتدن كچرسز

ولى نعمتلريكز فور قچرسز

﴿ نثر ﴾

بز باوجود كه وحشى يوزاكر بر مدت آنلرله الفت ايده وز

واللرندن طعمه یه‌وز حق نان و نمکی یالوب المزه کیرن شکاری آنلره و یریرز واتفاقا آنلردن ایراق دوشسك مجرد بر آوزله پرواز کنان ینه کاورز

بیت

مرغ دست آموز را چندانکه کس دور افکند
با نشاط بال آید باز چون کو یدبیا

نثر

خروس جواب و یردیکه راست سویلرسن اماسزك اجابت دعوته مسارعتکز و بزم فرمان ولی نعمته مخالفتمز اول جهتدندر که سز تابه‌ده کندی جنسکزدن بریان هرکز کورممش سز بز سیخده بزم نوعمزك کبابن دونه دونه کورمشزدر اکرسز دخی آنی کوریدیکز آنلرك اطرافن حرم بیت الحرام ایسه دخی طواف ایتمیدیکز واکر بز کوی بکوی قچرسق سز کوه بکوه قچاردیکز بو مثلی اول اجلدن کتوردم که بیله سنکه اول طائفه که مصاحبت ملوکه مائلدر آسیب سیاستندن غافلدر شول کمسنه که آنلرك زهر قهرندن بیاشنی طاتمش اوله نه قدر عاقل ایسه بادهٔ حیرت و جرعهٔ اخشیتدن بیخود ولایعقلدر

(بيت)

نزديكان بيش بود حيراني

دانند ايشان سياست سلطانى

﴿ نثر ﴾

دمنه ايتدى ظاهر بودركه شيرك سكا بو قصدينه علت مجرد استغناى سلطنت ونخوت جبروت وعظمت دكلدر كه سنك هنر بسيار وفضيلت بيشمارك واردر سلاطين ارباب فضل وهنردن هيچ برزمانده مستغنى اولمق يوقدر شتربه ايتدى شايد كه بنم هنر وفضيلتم اكا سبب نفرت وموجب عداوت اولمش اوله كورمزميسن كه اسب رهوار هنرى سببيله پاى بسته وشاخ ميوه دار ثمرى واسطه سيله سرشكسته در عندليب كندو هنرندن حبس قفسه كرفتاردر طاوس كمال حسن وجمالندن بال كنده وشرمساردر مثل (ع) الدر يحبس والمهند يغمد

﴿ قطعه ﴾

وبال من آمد همه دانش من

چوروباه راموى وطاوس رابر

هنر عيب من شدوكرنه سرم را

نه ازخاك بل كز كهر بودى افسر

نثر

هرآيينه بى هنزلر جون هنرمندلردن از يددذر وآنلرك ميانىده بناى خصومت ذاتى مؤكد ومشيددر كثرتلرى جهتىدن غلبه ايدوب تقبيح اهل هنرده اولقدر جد وجهد ايدرلر كه حسناتلرين معرض سيأتده عرض ايدوب امانتلرين صورت خيانتده وديانتلرين كسوت جنايتده كوسترلر وز يور فضل وهنرى كه سرمايهٔ بازار دولت وسرنامهٔ منشور سعادت اولمق اكركدر وسيلهٔ نفرت كراهت وذريعهٔ نكبت وشقاوت قيلورلر

بيت

چشم بداندیش که بركنده باد
عيب نمايد هنرش در نظر

نثر

ارباب الباب بو بابده بيورمشلردر كه

مثنوى

كر هنرى سرز ميان برزند
بى هنرى دست بران دررزند

کار هنرمند بجان آورند
تا هنرش را بزبان آورند

﴿ نثر ﴾

هم عیبجوی و بی هنروبی انصافلر اوصافنده دیمشلردر

﴿ مثنوی ﴾

دیدهٔ انصاف چو بینا شود
در نظر ار کرچه که مینا بود
وانکه ندارد دل رحمت پذیر
تهمت پشمینه نهد بر حریر
رسم بزرکان بود انصاف کار
کار خسان نیست بجز خار خار

﴿ نثر ﴾

دمنه ایتدی ممکن که بدسکالر بونی قصد ایتمش اوله‌لر امابو تقدیرجه مآل کار نیجه اولور وعاقبت حال نیه وارر شتربه ایتدی شویله که تیر تقدیر آنلرك هدف تزویرینه راست کلمیه حیز وجوده هرکز آندن مضرت کلمز واکر قضای ربانی وتقدیر یزدانی انلرك مرادینه مساعد اولورسه هیچ سپر تدبیرله آنك دفعی مقدر ومیسر اولمز (ع) تقدیر چو سابقست

تدبيرچه سود

بيت

اتلسـه چون قضادن تير تقدير
سپر اولمز اكا هيچ رأى وتدبير

نثر

دمنه ايتدى مرد خردمنده واجبدر كه هرحالده فكر واندیشـه‌ىی کندو یه پیشه ایلیه وعقل دور اندیشی هرامرده رهبر و پیشوا ایدینه كه هيچ برفرد اساس كارنى قواعد افكاره مبتنى قيلديكه مقصودينـه ظفر بولمدى شتربه ايتدى فكر وتدبير اولوقت تأثير ايدر كه قضـا آنك عكسـنه امضا قيلمش اوله وحيله وتزوير اوله زمان كار كير اولور كه قدر آنك خلافنه جارى اولمامش اوله اما فرمان قضـا مضـا وحكم قدر نفاذ بولدقدنصكره نه چاره نفع پذير اولورونه حيله دستگير اولور بندتقدير وقيد قضادن مكرودغا وفكر ودها ايله رها ميسر دكلدر

بيت

هرآتش، كه دست قضا برفروخت
همه فكر وتدبير هسار ابسوخت

﴿ نثر ﴾

چون آفریده کارجل وعلا برحکمی نفاذ و برقضایی مضایه یتشدرمك دیلیه بینالرك چشم ظاهرنی ودانالرك دیدهٔ باطننی میل غفلتله تیره وخیره قیلورتاراه رهااول حکمدن پوشیده اولور (اذاجاءالقضاعمی البصر)

﴿ بیت ﴾

بوقت نفاذ قضا وقدر
همه زیرکان کورکشتندوکر

﴿ نثر ﴾

مکرسن قصهٔ دهقان و بلبلی اشتمش سن وآنلرك مناظره ومحاورهلرین کوش ایتمش سن دمنه ایتدی نه کیفیتله اولمشدر اوله

﴿ حکایت ﴾

شتربه ایتدی روایت ایدرلرکه بردهقانك برباغی وار ایدی بغایت زیبا وخرم و بربوستانی وار ایدی غیرت کلستان ارم صفای آب وهواسی نسیم بهاره اعتدال ویردی وشمامهٔ ریاحین روح افزاسی دماغ جانی معطر قیلوردی

﴿ مثنوی ﴾

(کلستانی)

کلستانی چو کلزار جوانی
کل سیرابی آب زندکانی
نوای عندلیبی عشرت انکیز
هوای عطر بیزی راحت آمیز

﴿ نثر ﴾

کوشهٔ چمنده برکلبنی وارایدی که نهال طوبیدن دراز وشاخ سدرة المنتهی دن سرفراز هر سحر چین اول کلبن اوستنده بر کل رنکین عذار غنچه لبان ترکان چین کبی آچیلوردی وعرق رخسار مهرویان زهره جبین کبی قطرات شبمدن اوستنه درلر صاچیلوردی باغبان اول کل رعنایه عشقبازلغه اغاز ایدردی وبلبل شیدا کبی کوکلی شهبازی آنك مهری هواسنده پرواز ایدردی

﴿ بیت ﴾

کل بزیرلب نمیدانم چه میکوید که باز
بلبلان بینوا را در فغان می آورد

(نثر)

برکون باغبان عادت معهودی اوزره کل وکلبن سیرانه کلوب کوردیکه بر بلبل نالان صحیفهٔ کل خندانه یوزن

سوروب منقاریله شیرازهٔ جلد زرنگارن سوکروا جزای اوراقن پریشان ایدوب برك خزان کبی روی زمینه دوکر

﴾ بیت ﴿

بلبل که بکل درنکر دمست شود

سررشتهٔ اختیارش ازدست شود

(نثر)

باغبان اوراق کلی بویله پریشان وخاکه یکسان کوریجك کریبان شکیبی دست اضطرابله چاك وچهرهٔ افلاکی دود آهله نمود ارروی خاك ایتدی (ایکنجی) کون ینه کلزاره واردی احوال کل بلبلی اول منوال اوزره کوردی وآتش فراق کل باغ (ع) دل دهقانه اوردی داغ برداغ ❊ (اوچنجی) دفعه دخی کوردیکه بلبل زارینه منقاریله اوراق کلی تارمار قیلمش (ع) دو کلمش برك وباری خاری قالمش ❊ دهقانك عنان قراری قبضهٔ اقتداردن کندی وخار هجران یار والم ستم اغیارله کارجاننه وکارد استخوانه یتدی آخرکار بلبلی دام فریب ودانهٔ حیله ایله شکار ایدوب محبس قفسه کرفتار ایتدی بلبل زار دخی طوطی وار دهان شکر باردن کفتاره کلوب

ایتدی ای دهقـان نه سببله بنی حبس ایتمکی روا کوردك ونه جرم ایلدمکه بکا عقوبته رضـا ویردك بو فعله باعث اکر استماع نغماتم ایسـه آشیانم خود بستانك وطر بخانم اطراف کلستانك ایدی اکر خاطریکه برمعنی دخی ظاهر اولدیسه یا بندن بر کناه صادر اولدیسـه لطف ایله بنی آندن آکاه ایله پیر دهقان ایتدی

﴾ بیت ﴿

تاکی آزاری مرا یارب نمانی ای رقیب
تابکی پوشی رخش یارب نمانی ای نقاب

﴾ نثر ﴿

هیچ بیلورمیسن که ساغر قهرله ره زکارمـه نه زهرلر نوش ایتدردك وهجران یار نازنینمله دل ناتوانمه نه قانلر یوتدردك طریق مکافاتله اول کارك سزاسی واول کردارك جزاسی بودر که سنی یار ودیاردن دور وتماشای روی کلزاردن مهجور قیلوب کوشهٔ محبس قفسده زاری ایده سن بندخی درد هجران جانانله زاویهٔ کلبهٔ احزاندن نالش ایلرم ......

﴾ بیت ﴿

بنسـان بلبل اکر با منت سر یاریست

که مادو عاشق زاریم وکار مازاریست

نثر

بلبل ایتدی ای باغبان بوسوزدن فارغ اول واندیشه قیل که بن بومقدار جریمه ایله که برکل پریشان ایتدم محبوس اولدم سنکه کوکل پریشان ایدرسن حالك نیجه اولیسردر

مثنوی

کنبد کردنده زروی قیاس
هست بنیکی ودی حق شناس
هرکه نکویی کند آتش رسد
ور بدیی کرد زیانش رسد

نثر

بو کلام دل دهقانده تأثیر تمام ایدوب بلبلی آزاد ایتدی بلبل دخی دلشاد وزبان روانله ایتدی ای باغبان چون بو احسانی بکا ارزانی بیوردك البته بحکم (هل جزاء الاحسان الا الاحسان) آنك مکافاتنه سعی ایلك واجبدر امدی بشارت اولسونکه بوستانکده فلان درخت دبنده برآفتابه مدفوندرکه درونی زرصافی ونقرهٔ خامله مملو ومشحوندر دهقان چون بو بشارتله

شادمان اولوب تعیین ایتدیکی موضعی حفر ایتدی سمحن بلبلی راست بولوب ایتدی ای بلبل عجبدر که قعر خاکده آفتابه یی کوررسن زیر خاشاکده دامی کورمزسن بلبل ایتدی بلی بیلمزمیسن که (اذا نزل القدر بطل الحذر) (ع) با قضا کارزار نتوان کرد * چون قضای ربانی نازل اولور نه دیدهٔ بصیرتده نور قالور ونه تدبیر خرد نفع وفائده ویرر نته که دیمشلردر .

﴿ مثنوی ﴾

بسر پنجه دست قضا را مپیچ
که دست تو قدرت ندارد بهیچ
نیاید حذر باقدر سودمند
هر آنچه از قضا آید آنرا پسند

﴿ نثر ﴾

بو مثللی اول اجلدن کتوردمکه تا بیله سنکه بن ضعیف حریف پنجهٔ قضا وقدرد کلم وفرمان تقدیره تسلیمدن غیری تدبیرم یوقدر

﴿ بیت ﴾

سر ارادت ما و آستان حضرت دوست
که هرچه برسر ما میرود ارادت اوست

﴿ نثر ﴾

دمنه ایتدی ای شتربه بن حق الیقین بیلدم وعین الیقین معاینه قیلدمکه شیرك سکا بو قصدینه سبب نه نفاق دشمن ونه کثرت هنر ونه نخوت ملوکدر بلکه اکا باعث آنك کمال مکر وغدری وتمام عنف وقهریدر که غداردر کامکار وجباردر قهار ومکار اکرچه که اوائل صحبتی مورث حلاوت حیاتدر اما اواخر خدمتی مثمر مرارات هادم اللذاتدر شویله بیل که اول برمار زهره ناکدر که بیرونی نقوش ورنکارنکله آراسته ودرونی پرزهر هلاکدر

﴿ بیت ﴾

قور یو ونیرنك ومکر وفریب
نه لطف ومروت نه صبر وشکیب

﴿ نثر ﴾

شتربه ایتدی ای دمنه نیجه ایدلم الدن نه کلور نیجه ایامدر که طعم نوش کرم کوردم شمدی هنکام زخم نیش ستمدر ونیجه مدتدر که مسند راحتده صفا سوردم حالیا وقت هجوم محنت وغمدر

﴿ بیت ﴾

ای دل مزهٔ وصل چشیدی یکچند

اکنون المِ فراق می باید دید

﴿ نثر ﴾

ای دمنه فی الحقیقه اجل گریبانم طوتوب بنی کشان کشان بو بیشه یه کتوردی والا بنم شیر ایله مصاحبته نه لیاقتم وار ایدی وو زیر امیر سباع اولمق نه آشمك حوایجنه یراردی بر شخص که بنم خونمی شیر مادرندن حلال بیله و پنجه و چنکالنه طاقت مقاومت محال اوله بندنی آنك حوصله سنه موافق و اکا طعمه اولمغه لایق اولمز کرك ایدی که هزار کمند ایله بنی آنك خدمتنه کتورمیه‌لردی وصد هزار حیله و بند ایله دام مصاحبتنه گرفتار ایدهمیه‌لردی

﴿ بیت ﴾

من کیم تا دولت وصلش هوس باشد مرا

این که از دورش همی بینم نه بس باشد مرا

﴿ نثر ﴾

اما تقدیر الهی وسنك دمدمه‌ك ای دمنه بنی بو ورطه یه آتدی حالیا دست تدبیر دامن تدارکدن قاصر وترك حزم وفکر عواقب سببیله باران نوائب متواتردر بن طمع خام وفکر ناتمامدن کندم ایچون بر آتش

افروخته قیلدم که هنوز دودی یتشمدین تف اندوه وتاب ملالتدن یاندم یاقلدم

﴾ بیت ﴿

بن ایتدم کندو کارزارم یرین خار
یریدر که اولم بلبل کبی زار

(غ) چون کنم خود کرده ام خود کرده را تدبیر چیست ❊ حکماء سلف وا کابرخلف ارباب حرص وطمعك فساد حال ومآلنه تمثیلات واضحه ایله تنبیه ایتمشلردر ودنیادن قدر کفافله اکتفا ایتمیوب زیاده طلب قیلنی شول شخصه تشبیه ایتمشلردر که بر کوه الماسه ایره وهر پاره یه که قصد ایده آنك فوقنده دخی اعلاسن کوره وکثرت قیمتی خیالیله طمع ایدوب دخی ایلری واره کیدرك بر مرتبه یه واصل اوله که مطلوبی حاصل اوله اما ریزه ٔ الماسله پایی خراش وتراش اولدیغی سببدن راه خلاص متعذر اوله واول غافل شراب حرصله مست ولایعقل اولوب کیفیت حالندن خبردار اولمیه لاجرم حسرت تماملە اول کوهده دام دمار وشباك هلاکه کرفتار اوله وحواصل طیور وبطون مار وموره قرار قیله

(بیت)

بيت

ار زيادت طلبى كار تو آيد بزيان

سودا كر خواهى زاندازه زيادت مطلب

نثر

دمنه ايتدى بو كلامى غايت معقول وموجه بيوردك واقعا هر كشى كه بر كرداب بلايه دوشمشدر آنك منشائى فى الحقيقه آنك حرص وطمعى اولمشدر

بيت

بكند زر طمع كافت جانى ودلست

طامع همه جاوز همه كس منفعلست

نثر

بر كردن كه بند حرص وشره ايله مقيد اوله عاقبت قراب تيغ ندامت اوليسردر و بر كاسهٔ سر كه درد سوداى طمع ايله مالى اوله سر انجام شراب ناب سرور وصفادن خالى قاليسردر نيجه كسنه لر غايت حرص وشرهندن اميد دولت ايله ورطهٔ نكبته دوشمشدر و بوى منفعتله مهلكهٔ مضرته يتشمشدر نته كه اول صياد كه طمع خامله صيدر وباهه قصد ايتدى وعاقبت دامكه شكنجهٔ پنجهٔ پلنكه كرفتار

اولدی شتربه ایتدی نه کیفیتله اولمشدر اول

حکایت

دمنه ایتدی بر کون بر صیاد بر صحراده کیدرکن کوردی که بر روباه جست وچالاك بازی کنان اول دشتده کشت ایدر وتمام شیوه وناز وجلوه واحترازله اول صحراده کزر صیاد آنك پوستنك آشفته سی ومو ینك آلفته سی اولوب قوت طامعه سی بونی اقتضا ایتدیکه روباهك عقبنه دوشدی کتدی وسوراخنه واقف اولوب قربنده برحفره حفر ایتدی وخس وخاشا کله ستر ایدوب اوستنه برجیفه تعبیه قیلوب وکندی کمینکاهده اوتوروب صیدروباهه مترصد اولدی قضای الهی روباه پرانتباه سوراخدن چیقدی ورایحهٔ جیفه خواه وناخواه آنی حفره کناریته چکدی چون خاشاك اوزره جیفه یی اول وضع اوزره مشاهده ایتدی آنده اثار مکر معاینه ایدوب کندویه ایتدی اکرچه که بوجیفه هواسی حیاتبخشدر اما صحرای سلامتده عایت خوشدر ودماغ آرزو بوم ده رایحه سیله معطردر اما مشام حزم بوی بلایله دخی مکدردر

عقلا برامره که اند، رایحهٔ خطر اوله متعرض اولمشدر
وارباب حزم برمهمه که آند، احتمال ضرر اوله
خوض قیلمشلردر

﴿ بیت ﴾

هرکجا حظ مشکلی باشد
جهد کن تا برون خط باشی

(نثر)

اکرچه جائزدر که بو خاشاك اوستنده برجانور اولمش
اوله بوده ممکندرکه التنده بردام یا برآدم تعبیه اولمش
اوله

﴿ بیت ﴾

هر بیشه کمان مبر که خالیست
شاید که پلنك خفته باشد

﴿ نثر ﴾

بهر تقدیر احتیاط واجب واحتراز مناسبدر

﴿ قطعه ﴾

مردرا چون دوکار پیش آید
کرندانی کدام باید کرد
آن که دروی مظنهٔ خطرست

آنت برخود حرام باید کرد

وانکه بیخوف و بی خطر باشد

بهمانت قیام باید کرد

(نثر)

روباه بواندیشه ایله هوای جیفه دن فراغت ایتدی وراه سلامتی طوتدی کندی اتفاق بواثناده بر پلنك کرسنه طعمه سوداسیله بالای کوهدن ایندی واول جیفه رایحه سیله کندوسن اول حفره یه برقدی صیاد آوازدامی استماع ایدوب حفره ده جانور حرکتن احساس ایدیجك روباهی صانوب غایت شرهدن بی تأمل کندوسن حفره یه آتدی پلنك آنی جیفه دن منع ایدر خیال ایدوب فی الحال صحرادی شکمن یرتدی وسر پنجهٔ هلاکله تار و بود وجودن پاره پاره ایتدی صیاد حریص شرهی شأمتیله دام فنایه کرفتار اولدی روباه قانع قناعتی برکتیله ورطهٔ بلادن نجات بولدی بومثلدن معلوم اولور که طلب زیاده آزاده بی بنده وبنده یی سرافکنده ایدر

﴿ بیت ﴾

زیاده ازسرت اریك کله بدست آری

بخاك پای عزيزان كه دردسر باشد

﴿ نثر ﴾

شتربه ايتدی بن تا اول زمان غلط ايتدمكه ملازمت آستانهٔ شيره رغبت ايتدم و بيلمدم كه اول قدر خدمت بيلمز ايمش و بحكم (لاوفاء للملوك) بونلرده وفا وحقيقت اولمز ايمش ديمشلردر كه بركمسنه ايله صحبت ايلمك كه قدرين بيلميه وبرشخصه خدمت ايلمك كه قيمتن اكلميه اول مشابه‌ده در كه اميد محصول ايله زمين شوره‌ده تخم اكه‌سن ياكوش اصمه اخبار فرح وغم تلقين ايده‌سن وياصفحهٔ آب روانه آبدار غزللر يازه‌سن ياسنك خارادن كنج توقع ايدوب قازه‌سن

﴿ قطعه ﴾

ز پادشاه وفاجستن آنچنان باشد
كه ميوها طلبيدن زشاخ سروسهی
نهال بيد ترانی شكر نخواهد داد
هزار بار اكراز جوی خلدش آب دهی

﴿ نثر ﴾

دمنه ايتدی بعد خراب البصره تلهف وتأسف فائده ويرمز همان تدبير كده اول تدارك ايله كه وقت فرصت

الهٰ کیرمز (الفرصة تمر مر السحاب) شتربه ایتدی نیجه ایلهیم نیلیهیم نه چاره فکر ایدهیم و نه تدبیر ایلیهیم بن اخلاق شیری بیلورم اعتقادم بودر که آنك بنم حقمده لطف وخیردن غیری فکری یوقدر اما حاسدلر جمله بنم هلاکمه قاصدلر وساعیلر روز وشب بنم قتلمه ساعیلردر بوبله اولنجق ظاهر بودر که اسباب دردو بلا آماده وابواب رنج وعناروی حالمه کشاده دروميل ميل شاهين ميزان حيات پلهٔ بقادن کفهٔ فناوفواته زیاده دوزیرا که چون ظالمان مکار وغداران ستمکار هم پشت اولوب خدنك غدره برکماندن کشاد ویرهلر کارکر اولاق مقرردر واهل نفاق وارباب شقاق بر مظلومك هلاکنه ساق سعیی تشمیر ونطاق اتفاقی برمیان ایدوب ال برایتسهلر البته اکا ظفر میسردر نته که کرك وزاغ وشغال اتفاقله اول شتره قصد ایتدیلر عاقبت اکا غالب اولوب کندو مرادلرینه ایردیلر دمنه استفسار ایتدیکه نیجه اولمشدر اول

﴿حکایت﴾

شتربه ایتدی روایت ایدرلر که بر زاغ غمزه کار و بر کرك خونخوار و برشغال مکار برشیر شکاری خدمتنده بیل

بعلشلردی و بونار برشارع عام قربنده مقام قیلشلردی
اتفاق کلوب کیدن قافله دن برتاجرك راحله سی بیطاقت
اولوب اول حوالیده قالدی برمدتدنصکره قوت بولوب
طلب علف ایچون هر برطرفدنك و بوی ایدرکن اول
بیشه یه راست کلدی چون شیری اول هیبت وهیئت
اوزره کوردی خدمت وتواضعدن غیری چاره بولمدی
شیردخی اکا استمالت و یروب حالن خاطرین صوردی
کیفیت حالنه مطلع اولیجق نیت اقامت وحرکتندن سؤال
ایتدی شتر ایتدی

بیت

پیش ازین درکار خود کز اختیاری داشتم
چون ترا دیدم عنان اختیار ازدست رفت

نثر

ملك هرنه فرمان ایدرسه هرآینه صلاح احوال بندکانی
متضمن اولسه کرك (ع) صلاح ماتو به میدانی ازما*
شیرایتدی اکر کنف حمایتمزده اقامته رغبت قیله سن
امیددرکه سایهٔ دولتمزده آسیب رنج ومحنتدن آسوده
اوله سن شتر شاد اولدی وخلیع العذار وکسسته
مهار اول بیشه ده کشت وکذار ایدوب برمرتبه یه

واردی که بغایت فربه اولدی بر کون شیر شکاره کیدوب
اتفاق بر پیل مسته راست کلدی ومیانلرنده جنك قوی
ومحاربهٔ عظیم واقع اولدی وشیرك بعض جوارحی
مجروح اولوب افتان وخیزان اول بیشه یه یتشدی
ولرزان وریزان بر کوشه ده دوشدی زاغ وکرك
وشغال که شیرك هر ایسهٔ فریسه سی کاسه لیسلری ایدی
بی برك ونوا قالدیلر شیرك کرم اصلی وار محبت جبلیسی
وملوکك کافهٔ خدم وعامهٔ حشمنه محض عاطفت
وعین مرحمت وشفقتی مقتضاسی اوزره آنلری بو حالده
کوریجك زیاده متأثر اولوب ایتدی ای بیچاره لر سزك
محنتکز دخی بنم زحمتمدن دشوار اولدی اکر بو حوالیده
بر شکار کوره سز بکا خبر ایدك که وارایم سزك نفقه
کزقیدین کوره یم بونلر سمعا وطاعة دیوب هر بری بر طرفه
کیتدیلر وهر بار که اطرافی طواف ایتدیلر جنس جانوردن اثر
کورمدیلر بالضروره تدبیر مکر وحیله یه آغاز ایتدیلر و بر بریله
مشاوره ایدوب ایتدیلر شتر بو بیشه ده اولمقدن بزه
نه فائده نه ملکه آندن منفعت میسردر ونه بزمله آنك
میانده الفت متصوردر پس مناسب بودر که شیری
تحریك ایدوب آنی قتل ایتدیره وزتا بر قاچ کون ملکه

طلب طعمه ولقمه دن فراغت حاصل اوله و بزه دخی
حالمزه كوره فائده ومنفعت واصل اوله شغال ایتدی
بو خیال دامندن ال چكمك و بو فكر محال پیرامنده
دوران ایتمك كه ملك اكا امان و یرمش وعهد و پیمانله
كندو خدمتنه كتورمشدر كیم كه ملكی غدره تحریض
ایدوب نقض عهده تحریك ایلیه خیانت ایتمش اولور
وخاین هرحالده مردوددر وخدا وخلق آندن
ناخشنوددر

(مثنوی)

هر كه در وطرح خیانت كریست
دین وی از عهد وامانت بریست
سكهٔ مردی زدیانت بود
قلبیٔ مردم زخیانت بود

(نثر)

زاغ ایتدی بو بابده برحیله میسر و بو عهدی شیرك
عهده سندن ازاله متصوردر سز بونده توقف ایدك
بن ورایم بو مهمی بتوره یم وعنقریب یارانه بشارت
خبرین كتوره یم پس زاغ اشارت یارانله شیر خدمتنه
واردی وصف عبودیتده ال بغلیوب طوردی شیر

ایتدی هیچ جانور کوردیکزمی وهیچ برصیددن خبر
کتوردیکزمی زاغ ایتدی ای ملك غلبهٔ جوعدن هیچ
بریمزك دیدهسنده نور وقوا اعضامزده حرکته
قوتدن اثر قالمشدر اما خاطر فاتره برچاره خطور ایتدی
شویله که ملك اکا رضا ویره جمله مزه رفاهیت تمام
ونعمت مستوفی حاصل اولور شیر ایتدی خلاصهٔ
فکرك نه ایسه سویله کوره لم ومحك اعتبارده تمام عیار اولورسه
سکهٔ قبول اوره لم زاغ ایتدی ضمیر منیر ملکه محقق
دکلدر که بو شتر میانمزده اجنبیدر وبزه آنکله مصاحبتدن
نه فائده عائددر عجالة الوقت برصیددر که کندو ایاغیله
کلمشدر وماحضر برشکاردر که کندو اختیاریله دامه
دوشمشدر شیر چون زاغك بو کلامن ایشتدی آتش
خشمی مشتعل اولوب ایتدی

﴿ شعر ﴾

عفاء علی هذا الزمان فانه
زمان عقوق لا زمان حقوق
فکل رفیق فیه غیر موافق
وکل صدیق فیه غیر صدوق

﴿ نثر ﴾

صدهزار لعنت ونفرين بو زمانه رفيق وهمنشينلرينه اولسون كه شيوهٔ مكر ونفاق وشيمهٔ غدر وشقاق ميانلرينه نطاق ايتمشلردر ورشتهٔ رفق وفتوتى قطع ايدوب دائرهٔ لطف ومروتدن طشره كتمشلردر نعوذ بالله

﴿ قطعه ﴾

اهل زمانه را كه وفانيست يارشان
مطلب وفا كه غير جفانيست كارشان
سك به ز كر بكان خوشى كه از حيل
جز بر كنار سفره نباشد شكارشان

﴿ نثر ﴾

اى سپهر ونقض عهدى نيجه مذهبده جائز كورمشلردر وقتل مستأمنه قنغى ملتده رخصت ويرمشلردر

﴿ بيت ﴾

هر شاخ پايدار كه از تست پايدار
مشكن بدست خويش كه آن هم شكست تست

﴿ نثر ﴾

زاغ ايتدى بو بابده ملك بيورديغى مقدمات عين صدق ومحض صوابدر فاما حكما بيورمشلردر كه برعضوى

برنفسه و برنفسی براهل بیته و براهل بیتی برقبیله یه
و برقبیله یی برشهره و برشهری برذات فرخ پادشاهه که
موقع خطرده اوله فدا ایلمك واجبدر که سلامت سلطان
براقلیمه فائده رساندر (ع) سلامت همه آفاق در
سلامت تست ❊ نقض عهده دخی برمخرج میسردر
بروجهله که صاحب عهدك ساحهٔ ذمتی وصمت
غدردن بری اوله وذات شریفی محنت فاقه وزحمت
مجاعتدن خلاص بوله شیر چون بو کلامی ایشتدی
باشن اشاغه ایدوب سکوت ایتدی زاغ فی الحال
یارانی حضورینه واروب ایتدی قصه یی شیره عرض
ایتدم اگرچه که اولا سرکشلك ایتدی اما آخر رام
اولدی حالیا تدبیر بودر که جمله مز شترقتنه واراوز
وشیرك درد مجاعتی ورنج حرارتن اکاوز اغلیه وز
ودیه وز که مدت متمادیدر که بز بو پادشاهك کامکارك
وملك نامدارك پناه دولت وکنف عاطفتنده فراغ بال
ورفاه حالده روزکار کچوررز حالیا که بو حادثه واقع
اولدی مروت مقتضاسی بودکلدر که جسم وجانمزی
اکا فدا ایتمیه وز والا کفران نعمتله موسوم وسمت مروت
وصفت فتوتدن محروم اولورز صواب اولدر که جمله مز

ملك حضور بنده وارەوز وآنك شكر انعام ولطف واكرامن ادا قیله وز ومقرر ایدەوز كه بز بوندن غیری یه قادر دكلز كه جانلرمز وتنلرمز وجود شریف ملكه فدا قیله وز پس یاراندن هر بریسی ایتسونكه لطف ایلسون ملك بو كون جاشنی بندن ایتسون وسا ٔ رمز آنی بر وجهله دفع ایلسون یمكن كه قضیه شترهٔ مقرر اوله پس اتفاقله شتر قتنه كتدیلر وبو فضولی تمامها انها ایدوب آتش تزویرلرینی دم فتنه انكیزلریله تیز ایتدیلر شتر سادهٔ دل دخی آنلرك تخییل وتسویلنده الدانوب مواضعهٔ مذكوره اوزره اتفاقله حضور شیره كلدیلر چون تقدیم شكر وثنا وتقریر ستایش ودعادن فارغ اولدیلر زاغ حیله باز زبان فصاحتله طوطی وار تكلمه آغاز ایدوب ایتدی .

بیت

شها بزم طربده شادمان اول
سریر سلطنطده كامران اول

نثر

بو بندهلرین راحتی ملكك صحت ذات ملكی صفاتنه وابسته در حالیا چون ضرورت واقع اولدی دفع

حضرت ایچون جانمی باشمی خاکپای ملکه فدا ایدرم و بو جسم نحیفی ملکك حوصلهٔ شریفنه غدا وسدرمق اولمق رجا ایدرم یاران ایتدیلر سنی اکلدن نه غدای صالح حاصل اولور قرغه ییجك اتك یوق ملكك غائلهٔ جوعی سنکله نیجه زائل اولور (شعر) ومالعصفور ودسمه (ع) تو کهٔ که درآیی بشماری یاری * زاغ چون بونی ایشتدی ساکت اولوب باشن اشاغه ایتدی بعده شغال دخی اغاز کلام ایدوب ایتدی

﴿ بیت ﴾

ایاشهی که بهنکام کین رسول اجل

زپنجهٔ تو بردر وزنامهٔ آجال

(نثر)

مدت مدیده درکه سایهٔ دولت روزافزونکده آسیب تاب آفتاب حوادثدن آسوده یم حالیا که اول حضرتك ماه جاهی خسوف ضعفه مبتلادر دیلرمکه ستارهٔ اقبال افق حالمدن طلوع ایده وملك بنی طعمه ایدوب اندیشهٔ چاشت وزحمت مجاعتدن فارغ اوله سائرلری جواب و بردیلر که دیدیکك فرط هواداری ومحض حقکذار یدر اماسنك اتك بو ینالئوز یانکاردرمبادا که

اتك تناولی ایله رنج ملك متز ایداوله

﴾ بیت ﴿

درمطبخ شاه جز نکور انکشند

لاغر صفتان زشت بورانکشند

﴾ نثر ﴿

شغال چون بونی کوش ایتدی خاموش اولدی کرك دخی دهان تزویری آچوب ایتدی

﴾ بیت ﴿

شها اقبا ودولت اوله یارك

عدو هیجا کونی اولسون شكارك

﴾ نثر ﴿

بندخی نفسمی ملکه فدا ایدوب امید وارمکه ملك خندان خندان بنم لحمی آرایش دكان دهان وزینت قناره دندان ایلیه

(بیت)

قصاب وارمردم چشمت بنازکی

مژکان قناره کرده ودلها بروزده

﴾ نثر ﴿

یاران ایتدیلر بوسوز محض اخلاص وعین علامت

اختصاصدر اما سنك لحمك مورث مرض خناق وضررده قائم مقام ضدتریاقدر کرك کیروپ کلدی پس شتر کردنفراز کل طویل احمق مهارنی درازایدوب زبان نیازله کلامه آغاز ایتدی واداء وظایف دعا وثنا دنصکره ایتدی

﴿ بیت ﴾

ایاشهی که کشادست چرخ فیروزی
برآستان تودرهای فتح فیروزی

﴿ نثر ﴾

بن بو آستانه بندهسی و بودولت خانه پروردهسی یم شویله که مطبخ ملکه لایق ومعدهٔ شریفنه فی الجمله موافق اولم نه محل توقف ونه مقام تکلفدر

﴿ بیت ﴾

برنخیزم زسر کوی توتاجان دارم
وررسد کار بجان ازسرجان برخیزم

﴿ نثر ﴾

سائرلر متفق الکلمه ایتدیلرکه بوسوز فرط محبت وصدق عقیدتدن فایضدر فی الواقع سنك لحمك بغایت لطیف وخوشکواردر ودمك مزاج ملکه

شربت نبات وچشمهٔ حیاتدن سازکاردر رحمت سکا واحسنت سنك همتکه کەولی نعمتکدن تن وجانکی دریغ ایتمدك وبو معامله ایله عالمده ذکر جمیل یادکار قودك کتدك

﴿ بیت ﴾

هست جوانمرد دزم صد هزار
لیك چو باجان فتد انجاست کار

﴿ نثر ﴾

پس جمله سی شتره حمله ایتدیلر اول مسکین پرنده ساکن اولدی تا اعضا واجزاسن بر برندن جدا ایتدیلر وزاغ وکرك وشغال دوه سی اولمش عربه دونوب نیچه زمان آنی غدا ایتدیلر بو مثلدن معلوم اولدی که ارباب نفاقك تیر مکر وخدنك تزویری خصوصا که کمان اتفاقدن کشاد بوله تأثیر ایتمك اولمز دمنه ایتدی بو تقدیرجه نه تدبیر ایدرسن ارباب غدرك رفع مکرنده نه فکر ایلرسن شتربه جواب ویردی که حالیا بو بابده اندیشه صوب صوابدن منحرفدر اما چون بهرحال چنك هلاکدن خلاص احتمالی محالدر جنك وجدال وحرب وقتاله آماده اولمق لازمدر زیرا هرنفس که حمایت مال

ومحافظت نفس وعيال ایچون قتل اولنه زمرهٔ شهداده
داخلدر وفیض حدیث (من قتل دون ماله فهو شهید)
اکا شاملدر آندنصکره اجل مقدر پنجهٔ شیرده مقرر
اولورسه باری ناموس وعاری رعایت ایدم وغیرت
وحمیت الدن قومیوب دنیاده نام نیك وذکر جمیل یادکار
قویم کیدم

بیت

بنام نکو کر بمیرم رواست

مرا نام باید که تن مرکراست

نثر

دمنه ایتدی عقلا وقت جنکده مسابقت وهنکام
حربده مسارعت روا کورمزلر که بادی اظلمدر ومباشرت
اخطارده عدم مبادرت طریق اسلمدر بلکه ارباب حزم اتمام
امر خصمده مدارا روا کوررلر ودفع مناقشه‌ده رفق
وملاطفت بیوررلر

قطعه

فریب خوش ازخشم ناخوش به‌است

برافشاندن آب ازآتش به است

مرادی که کر لطف کردد تمام

چه باید سوی قهر دادن لگام

نثر

وارباب خرد وشیرمردان بیشه نبرد عدو یی ضعیف عد ایلمزلر که قوت وزوره قادر دکلسه‌ده شاید که مکروحیله ده قاصر اولمیه وزرق وتزویرله برآتش قوپره که شرر ضرری آب تزویرله سکون بولمیه‌سن خود تسلط شیری نه مرتبه ده در بیلوب طوررسن وانك استیلاسنه که شرح ووصفدن مستغنیدر واقف اولوب طوررسن پس آنك ضرروعداوتندن تمام حذرا وزره اول واول غائله نك ضررندن غافل اولمه که هرکسه که عدوسن تحقیر ایلیه وتبعات محاربه‌دن اندیشه قیلمیه پشیمان اوله نته که موج دریا اولدی طیطو یی تحقیری سببیله شتربه ایتدی نیجه اولمشدر اول

حکایت

دمنه ایتدی روایت ایدرلر که سواحل دریای هندده طیوردن برنوع اولور که اکا طیطوی دیرلر آنك برجفتی کناردریاده مسکن طوتمشلر ولب آبده نشیمن ایتمشلردی چون بیضه موسمی کلدی ماده‌سی نرینه ایتدی بیضه ایچون برمحل تدارك ایله که فراغ خاطرله ساکن وخوف وخطردن امن اوزره اوله‌وز نرایتدی بوحوزه بیضه

ایچون غایت خوشدر که موضع دلکش ومقام فرح
بخشدر بو محل جنت مثالدن حالیا تحویل محالدر
ماده ایتدی بو سوز محل تأملدر که اکر موج دریا حرکته
کله و بچه لری مزی زیرا دامنه آله ونتیجهٔ رنج اوقات
وایاممزی ضایع قیله اکانه تدبیر متصور درونه چاره
میسردر نر ایتدی بن کمان ایتمزم که موج دریا بو جرأتی
ایده بله و بزمله عداوتی مقرر قیلوب بزه بو اهانت واسائتی
جائز کوره شویله که اندن بی سبب بو مقوله حرکت وجوده
کله وز واکوره که بزم بچه لرمز غرق بحر هلاک اوله لر
اندن انصافی آله بیلورم وتیغ انتقامله آنک حقندن
کله بیلورم

﴾ بیت ﴿

چرخ برهم زنم ار غیر مرادم کردد
من نه آنم که زبونی کشم از جرخ فلك

﴾ نثر ﴿

ماده ایتدی کندو حدندن تعدی اهل خردهٔ لایق
دکلدر وطورندن زیاده لاف وکزاف ارباب انصافه
موافق دکل صورمق عیب اولمسون سن نه قوت وقدرتله
موج دریایی انتقامکله تهدید ایدرسن ونه شکوه

وشوكتله انكاه مقابله ومجادله مقدماتنی تمهيد ايدرسن بوفكری قوهمان بيضه ايچون برمحل رصين وموضع حصين اختيار ايله واستماع نصيحتمدن امتناع ايله كه هركسه كه خير خواهلرك سوزينه اويميه وناصحلرك كلامنی قولاغنه قويميه اكا اول بلا يتشه كه اول سنك پشته يتشدی نرايتدی نيجه اولمشدر اول

حكايت

ماده ايتدی مكر برآبكيرده كه آبی صفای ضميردن آينه كبی عكس پذير ايدی ولطافت وحلاوتده عين حيات وسلسبيل نظير ايدی ايكی بط و برسنك پشت آنده ساكن اولمشلردی ومجاورتلری سببيله مصاحبتلری مصادقته يتشمش وهمسايه لك همخانه لكه و بيكانه لك يكانه لكه يتشمشدی

بيت

خوشست عمر كه باروی دوستان كذرد

خوشادمی كه بياران دلستان كذرد

نثر

ناكاه دست روزكار جفاپيشه ناخن هجرانله رخسار

حالرین خراش وتخمیشده باشلدی وسپهر مینافام صورت مفارقتی مرأت اوقاتلرند، اظهاره اغاز قیلدی (وای نعیم لایکدره الدهر)

﴿ مثنوی ﴾

خوشست ازجام وصل دلبران می
ولی هستش خمار هجر در پی
بران خوان کس نخاید لقمهٔ نان
که سنکی نایدش در زیر دندان

﴿ نثر ﴾

اول آبده که آنلره مادهٔ حیات ومدد معاش ایدی روز بروز تفاوت ظاهر ونقصان فاحش بروز ایتدی بطلر چون مآل حال وحال مآله واقف اولوب بیلدیلر وطن مألوفدن فراغت ایدوب عزیمت جلایی مصمم قیلدیلر

﴿ قطعه ﴾

سفر بهتر آن را که در جای خویش
دلش ازغم این وآن ابترست
که هرچند رنج سفر بد بود
ولی ازجفای وطن بهترست

﴿ نثر ﴾

پس دل غمگین و دیدهٔ نمکین ایله سنك پشت قتنه کلدیلر وسخن وداع وکلام هجرانی درمیان ایدوب ایتدیلر

بیت

ماراز تو چشم بد ایام جدا کرد

چشم بد ایام چه کویم که چها کرد

نثر

سنك پشت چون ساز مسافرت یارانی ایشتدی سوزمفارقتدن نالش ایتدی ودرد دروندن فریاد ایدوب ایتدی بونه جکر دوز خبر اولور ونه جانسوز شرر بکا سزسز حیات نیجه میسر دروزندکانی نه وجهله متصور

قطعه

ای بی تو حرام زندکانی

خود بی تو کدام زندکانی

هرزندکیٔ که بی تو باشد

مرکیست بنام زندکانی

نثر

حالیا که بکا طاقت تصور وداع ممتنعدر آیا تحمل بار فراق نه کیفیتله ممکندر

﴾ بيت ﴿

هنوز سرور وانم زچشم ناشده دور
دل از تصور دوری چو بيدلر زانست

﴾ نثر ﴿

بطلر جواب ويرديلركه بزم دخی جكرمز نيش خار فرقتدن ريشدر وسينه مز سوزش نار غربتدن پر تشويش اماقريبدر كه سيلاب عذاب قلت آب خانهٔ وجودمزی آتش عدمه اوره وحرمن حياتمزی بادفنايه ويره لاجرم بحكم ضرورت فرقت حرقت وكربت غربت اختيار ايده وزونا چار يار غمكسار و ديار بهشت آثاری ترك ايدوب كيده وزوالا

﴾ بيت ﴿

كشی هيچ قائل اولورمی جدا اولمغه يارندن
كيدرمی اختيار يله كشی كندی ديارندن

﴾ بيت ﴿

بكام عاشق بی دل زكوی يار نرفت
كسی زروضهٔ جنت باختيا نرفت

(نثر)

سنك پشت ايتدی ای ياران مضرت نقصان آب بنم

یا نعمدن صدچنداندر که بنم بی آب حالم خرابدر کرم ایدك
حق صحبت قدیمی رعایت ایدك بو درمانده بی محنت
آباد هجرانده زار وسر کردان قومك قنده کیدر سنکز
بیله اللك کیدك

﴿ بیت ﴾

تو جان منی وعزم رفتن داری
چون جان برود این تن بی جان چه کند

﴿ نثر ﴾

بطلرا ایتدیلر ای یار کریم وهمدم قدیم بزه سندن
مفارقت عذاب الیم ومحنت عظیم در هر مقامده که
آرام ایده وز اسباب حضور وحبور نه قدر موفور
اولورسه شرف دیدارکدن دور تماشای جمالکدن
مهجور اولیجق نه دیده مزده نور ونه سینه مزده حضور
قالور

﴿ بیت ﴾

کلشن فردوس سنسز جاه زنداندر بزه
کلخن دوزخ جمالکله کلستاندر بزه

﴿ نثر ﴾

بزمده سنك مصاحبتکدن غیری مطلوب عزوم رافقتکدن

اوز كه مقصود مز بو قدر امانجه ایدلم که بزه روی زمینده سنكله یوریوب كیتمك و بوجثهٔ كران و پای ناتوانله وادی و بیابان و بوادئ بیابان قطع ایتمك متعسردر سكادخی بزمله دمساز اولوب كیتمك وفضای آسمانده پرواز ایتمك متعذر بو تقدیرجه بزه سنكله مرافقت وسكا بزمله بو سفرده موافقت نجه میسر اولور كشف ایتدی بو كاده چاره بیلمسزلك رأی صائبكزه منوط و بو مشكلك حلی بیلمسزلك فكر ثاقبكزه مربوطدر بن بو خاطر فاترله كه خیال درد هجرانله خسته‌در و بو ذهن قاصرله كه بار فراق یارانله شكسته‌در نه تدارك قیله بیلم ونه تدبیره قادراولم (ع) دل شكسته اولسه اولمز رأی وتدبیری درست ❊ بطلر ایتدیلر ای یار عزیز بو بابده برحیله فكر ایتدك اماسنده خفت علامتن كوروز وسنی متهك و سبك سنك اولمق احتمالن ویریرز شاید كه بزم فكرمزله عمل قیلمیه سن وقرار ایتدیكك عهد اوزره استوار اولمیه سن سنك پشت ایتدی بو میسر میدر كه سز بنم صلاح حالم ایچون برتدبیر اختیار ایده سز بن موجبله كار

وكندو منفعت ومصلحتم ايچون عقد ايتديكم عهد اوزره قرار قيلم

بيت

عهد بستم كه سر از عهد نه پيچم هركز
شرط كردم كه ز شرط تو تجاوز نكنم

نثر

بطلر ايتديلر شرطمز بودر كه چون سنى فضاى هوايه كتوره وز اصلا انك اياغك دپره دوب اضطراب ايليه سن ومطلقا فتح كلام ايدوب بر متكلمه بر كلمه سويليه سن زيرا هر حريف كه كوزى بزه راست كله البته بر حرف آنسه كرك وتصريح وتعريضله دخل وتعرض ايتسه كرك واجبدر كه چندان عبارت ويا اشارتله بر سوز ايشيدهسن يا خلاف معهود بر وضع وحركت مشاهده ايدهسن راه جوابى بند ايدوب حقهٔ دهانه مهر سكوت اورهسن ونيك وبدك تعرضندن تمام احتياط اوزره اولهسن

بيت

ايدهسن حقه كبى اغزيكى بند
اورهسن مهر بر لب كيسه مانند

﴿ نثر ﴾

سنك پشت ايتدى فرمانبردارم

﴿ بيت ﴾

بخاكپاى عزيزت قسم كه درهمه عمر
خلاف راى منير تو يك نفس نزنم

﴿ نثر ﴾

عهد ايتدى كه اضطراب ايتميوب هيچ كوينده يه جوابه متصدى اولميه وساكت وصامت اولوب هيچ آفريده يه نفيا واثباتا تعرض قيلميه

﴿ قطعه ﴾

به پيرى رسيدم دراقصاى يونان
بدو كفتم اى انكه باراى وهوشى
زمردم چه بهتر بهر حال كفتا
اكر راست پرسى خموشى خموشى

(نثر)

پس بطلر برچوب كتورديلر وميان سنك پشتك دهاننه ويرديلر وكنديلر ايكى جانبنه ياپشوب كوتورديلر چون اوچوب اوجه چيقديلر كيدرك برده مقابله سنه كلديلر اهل قرايه دن برناو پيروزن وفرزند وصغير وكبير

بو حالدن خبردار اولدیلر و تماشا ایچون طشره چیقوب
زبان تعجبله هر طرفدن فریاد ایتدیلر که کورك که
بطلر کشفی نیجه کوتوررلر چون بو صورتك مثالی
اول قومك مرآت خیالنده ارتسام بولمشدی ایدرك
غریو وغوغالری زیاده اولدی سنك پشت برساعت
سکوت ایتدی عاقبت تحمل ایتمیوب خلقك سوزینه
ایتدی بلی (ع) رقیبك کورلکینه کور کوزینه ❋
همان دمکه جواب ایچون اغزن اچدی اوچ آسمان
معلقدن زمین مطبقه معلق زنان اول کشف نادان
هوادن اوچدی روی زمینه دوشدی بطلر آوازله
سرزنشه آغاز ایدوب ایتدیلر ای سخیف ادراك
وخفیف دماغ (وما علی الرسول الا البلاغ) دوستلردن
نصیحت ایتمك ونیکبختلردن ایشتمك وموجبی ایله ایش
ایتمك

﴾ بیت ﴿

اکادر عاقل اولنلر خردمند
که کوش هوشله اصغا ایده پند

﴾ نثر ﴿

بو مثلك نتیجه سی اولدر که هر کیم که احبابك نصیحتن

سمع قبولله اصغا ایتمیه کندی هلاکنه سعی وقصد ایتمش اولور وچهرهٔ وقاحت وقباحتدن نقاب فضیحتی کوتورمش اولور

﴿ بیت ﴾

آنکس که سخنهای عزیزان نکند کوش
بسیار بخاید سرانکشت ندامت

﴿ نثر ﴾

نر ایتدی بو مثلی استماع قیلدم ومضموننه مطلع اولدم اما خوف ایتمه ین بکله که وهسام عالمده الامدن غیری نسه کورمز و بددل وترسنده هرکز مزامنه ایرمز سوز همان بودرکه موج دریا بزم جانبمزی حمایت قیلور و بزه طرف رعایتی کندی لوازمندن بیلور بالضروره ماده اکا اتباع ایدوب مهم بیضه یی اول مقامده اتمامه یتشدردی برزماندنصکره چون بچه لر پیراهن بیاض بیضه یی چاك ایدوب کریبان حیاتدن باش چیقردیلردر یا تموج ایدوب آنلری ز یرادامن هلاکه چکدی ماده چون بو واقعه یی مشاهده ایتدی غرقاب اضطرابه دوشوب نره ایتدی ای خاکسارتبه روزکار بن بیلوردم که آبه اعتماد وهوایه استناد جائزدکلدر

(ایشتمدکمی)

ایشتمدکمی که دیمشلردر

﴿ بیت ﴾

بو عمر وزور بازو یه ایناغه
یله الدانمه وصو یه طیانمه

﴿ نثر ﴾

نیچون جانمزی آتش هجرانله کو یندردك وخانمانمزی
سیلاب عذابله خراب ایدوب چراغ عمرمزی بادهلاکله
سو یندردك باری براندیشه ایله که آنك سببیله دل
پریشه برمرهم ایریشه نرایتسدی سوزك بیلوب
سو یله بن همان اول عهد اوزره مقررم وقولمك عهده
سندن کلوب موج دریادن انصافم آلی بیلورم بونی
دیدی وفی الحال سائر طیور حضور ینه واردی
وهرنوعك رئیس و پیشواسن جمع ایدوب قصهٔ پرغصه
سن آنلره شرح ایلدی وآنلردن معاونت ومعاضدت
التماس قیلدی وزبان نیازله بو ترنمه آغاز ایدوب ایتدی

﴿ بیت ﴾

احوال دردمندیٔ مابی نهایتست
هنکام دستکیری ووقت عنایتست

﴿ نثر ﴾

اكر عزيزلر بو واقعه ده هم پشت ويكجهت اولميه لر واتفاق
ايدوب بنم دادمى موج دريادن آلميه لر آنك جرأتى زياده
اولوب من بعد سائرلرك بچه سنه ده قصد ايتسه
كرك چون بو رسم اوزره مصر و بو قاعده مستمر اوله لابد
توالد وتناسلدن قطع اميد ايتمك كرك ياباشمز آلوب
هر بريمز برجانبه كيتمك كرك

﴿ بيت ﴾

يابصد خوارى ببايد ساخت باخار غمش
ياقدم درمحنت آباد عدم بايد نهاد

﴿ نثر ﴾

طيور مختلفة الطباع (اولى اجنحة مثنى وثلاث ورباع)
بو واقعهٔ فجيعه يى استماع ايدنجك شكسته بال و پريشان
حال اولديلر وعاقبت پراندر پروسراندر سر سر تسر
ملازمت حضرت سيمرغه عزيمت ايتديلر وصورت
حادثه يى عرصهٔ عرضه يتشدروب ايتديلر اكر رعايا
غمندن پرو ايرسك وستمديده لرى ستمكارلرن حقن
آليو يررسك فرمانفرماى مرغان قهرمان جنود سليمان
اولمغه ارزانى سن واكر مظلوملر حالندن فارغ البال
اولوب دفع ظالم ورفع مظالمده اهمال واهمال

روا كوررسك محقق بيل كه رقم سلطنت سليمانى صحيفهٔ دلكدن سترده اولوب منشور سلطانى و يرليغ قهرمانى غيرك ذمت همتنه حواله اوليسردر

﴿ بيت ﴾

غم زيردستان بخور زينهار

بترس ازز بردستئ روزكار

(نثر)

سيمرغ آنلره استمالتلرويروب خدم وحشمله دارالسلطنتدن اول غائله نك دفعنه توجه ايدوب ومرغان آنك معاونت ومظاهرتيله جرى الجنان اولوب جانب ساحل دريای هنده روان اولديلر چون سيمرغ برسپاهله كه حدوعدنه هيچ برمستوفينك حوصلهٔ حسابى وفا ايتمزدى واعداد صفوفى ميزان كمان ومكان امكانه صغمزدى

﴿ قطعه ﴾

همه مبارز وتندودلير وخون آشام

همه دلاوروزرم آزمای وكينه كزار

فكنده در برخوددرع وجوشن از پر وبال

كشيده نيزه وخنجر زپنجه ومنقار

﴾ نثر ﴿

حوالیٔ درپایه یتشدیلر برید صبا که سلسله جنبان موجدر اول خبری درپایه یتشدردی چون کندو حوصله سنده سیمرغ ولشکر طیورله طاقت مقاومت کورهمدی ضروری طیطویه بچهلرین ینه ویردی و بو افسانه یی تکلم وترانه یی ترنمدن غرض بودر که دشمن اکرچه که بغایت حقیردخی اولور ایسه خوار عد ایتمك کرك که سوزن کوتاه قامت وضعیف بنیهدر ایشلر ایشلرکه نیزهٔ دراز قد وقوی خلقت آندن عاجزدر حکما بیورمشلردر که هزار مردك صداقتنی بر فردك عداوتنه مقابله ایتمك غیرجائزدر

﴾ بیت ﴿

دوستی را هزار شخص کمست

دشمنی را یکی بود بسیار

﴾ نثر ﴿

شتربه ایتدی جنونکه بن بادی اولوب خصومته بن باعث اولمزم تا کفران نعمت وعدم مروتله موسوم اولیم اما چون شیر بکا قصد ایده صیانت نفس ومحافظت تنده مقدار مقدورمی دریغ قیلمزم تا ناصیهٔ حالی رقم

خوف وخشیتله مرقوم وسوء غیرت وعدم حمیت ایله
موسوم قیلمم دمنه ایتدی چون شیری کوره سن که
یاتور که طورر وکاه قالقر کاه اوتورر و پنچه سیله
روی خاکی خراش ایدوب دنبالن زمینه اورر نعره
وشهخیری فلك اثیره چقمش وشعلهٔ حشمی آتش چشمی
کبی علو چکمش بیله سن که سکا قصد ایلمشدر وسنك
قتلکه بیل بغلمشدر شتربه ایتدی معقول بیوردك واقعا
اکر بو علامتك بریسی ظاهر اولورسه هرآینه رخسار
یقیندن حجاب ظن وتخمین مرتفع اولوب شیرك قصد
غدرنده شك وشبهه مندفع اولسه کرك چون آتش
فتنه بو جانبدن دخی اشتغال بولدی دمنه خندان وشادمان
کلیله جانبنه روان اولدی

بیت

بی خردی که شادیش از غم دیگران بود
صدق ووفا مجواز وکز همه بر کران بود

نثر

کلیله ایتدی کارنه مرتبه یه واردی ومهم نه درجه یه
ایردی دمنه جواب ویردی که (ع) از بخت شکر دارم
وازروزکارهم * بحمدالله که اسباب حضور مکمل

وفراغت تمام محصلدر و بوكار دشوار كمال رفق
وسهولتله ميسر اولدى دمنه بونى ديدى وروزكارز بان
مكافاتله بو بيتك مضمونن كوش هوشمند از محفل بصيرته
يتشدردى

بيت

خوش كرفتند حريفان سر زلف ساقى
كر فلك شان بكذارد كه قرارى كيرند

نثر

پس ايكيسى دخى خدمت شيره وارديلر اتفاق كاو دخى
آنلرك عقبنجه كلدى شير چون ايراقدن شتربه يى
كوردى دمدمهٔ دمنه دركار اولوب عرشه آغاز قيلدى
وچشم پر خشمى مشتعل اولوردم استيلايى روى زمينه
اوردى وغايت غضبندن چنكالن تيز ايدوب دندانن
بربرينه سوردى

مثنوى

صاچوب اژدر كبى اغزندن آتش
غضبدن اولدى آتش كبى سركش
ياتوب قيزدى ايچى جامه دوندى
كوزى خشميله رنكين جامه دوندى

نثر

شتر به یقین وارېجق عین الیقین بیلدی که شیرا کا تیر قصدی راست ایتدی کندو کندویه ایتدی حکما راست بیورمشلردر که خدمتکار ملوك خوف وخشیتده وملازم سلاطین بیم ودهشتده همخوابهٔ مار وهمخانهٔ شیره بکزر که اکرچه شیر غابده ومار خوابده اوله نه آنك شر وشرندن رهامیسردر ونه بونك ضرر زهرندن خلاص متصوردر

بیت

مکن ملازمت پادشه کزان ترسم
که همچو صحبت سنك وسبو شود ناكاه

نثر

ناچار اسباب کارزاری درکار ایتدی چون جانبیندن اول علایم که دمنه نشان ویرمشدی معاینه اولدی میانلرنده آتش جدال اشتعال بولوب حرب وقتاله اشتغال ایتدیلر وخروش افغانی عرصهٔ زمیندن کوش آسمانه یتشدردیلر

بیت

اولوردی زهردسی چالك اول غریوی

ایشتسه کوه قافك نره دیوی

﴿ نثر ﴾

کلیله چون بو حالی بو منوال اوزره مشاهده ایتدی دمنه یه متوجه اولوب ایتدی

﴿ رباعی ﴾

صد حیله برنك و بو برانکیختهٔ
وانکه زمیان کار بکریختهٔ
باران دو صد ساله فرونشاند
این کرد بلا را که توانکیختهٔ

﴿ نثر ﴾

ای نادان وخامت عاقبتکی هیچ کوررمیسن وای فتان شأمت خاتمتکه نظر قیلورمیسن دمنه ایتدی نه خصوصده عاقبت وخیمه ملاحظه قیلدك ایتدی بو فتنه ده که سن اویاندردك وبو آتش بلاده که سن یلکلاندردك بو کارده یدی ضرر ظاهر واردر (بریسی) بودر که بی ضرورت ولی نعمتکی ورطهٔ زحمته آتدك ونفس ملکی بلای عظیمه اوغراتدك (ایکنجی) بو که مخدومکی بیوفالق ونقض عهدله موسوم قیلدك وبو بدناملغی اکاروا کوردك (اوچنجی) بی سبب قتل کاوه سعی ایتدك وآنی ورطهٔ

(هلاکه)

هلا که آتدك (دردنجی) اول بیکناهك خونی کردنکه
آلدك (بشنجی) سپاه سباعی پادشاه حقنده بدکمان ایتدك
یمکن که آنك خوفندن ترك دیار ایدوب برمنزله دخی
انتقال قیله‌لر وخانماندن اواره اولوب محنت غربت
وبلای جلادهٔ فرومانده قاله‌لر (آلتنجی) سپهسالارلشکر
سباعی عرضهٔ تلفه آتدك لاجرم آنلرك عقد جمعیتی
من بعد نامنتظم اولسه کرك (یدنجی) کندو عجز وضعفکی
اظهار ایتدك واول دعوایی که بو کاری رفق وتلطف
ایله تمام ایدرم دیرایدك پایانه یتشدرمدك غایت غباوت
ونهایت غوایتکی کور که (الفتنة نائمة لعن الله
من ایقظها) وعید وتهدیدندن تحذر ایتمدك دمنه ایتدی
مکر سن ایشتمدك که دیمشلردر

﴿ بيت ﴾

کاری که بعقل درنیاید

دیوانگیٔ در و ببایذ

﴿ نثر ﴾

کلیله ایتدی سن بو بابده دستور خرد اوزره نه وضع
ایتدك که وقوع بولمدی و دستیاریٔ معمار فکرله
نه طرح ایلدك که راست کلمدی تا طریق رفق ولطفی

برطرف قیله سن وخشونت وعنفه محتاج اوله سن بیلمزمیدك كه رأی راست واندیشهٔ درست جرأت وشجاعتدن مقدمدر (ع) الرأی قبل شجاعة الشجعان ❊

(بیت)

كارها راست كند عاقل ودانا بسخن

كه بصد لشكر جرار میسر نشود

(نثر)

بكا همیشه سنك اعجابك وغرور ورأی ناصوابك وبو دنیای غدارك جاه ودولتنه كه عشوهٔ سراب ونشوهٔ شراب كبی بیپایان وناپایداردر مفتون اولدیغك معلوم ایدی اما آنی سكا اظهارده تأمل ایدردم كه شاید كیدهرك كندك متنبه اولیدك وخواب غرور وغفلت خمار پندار وجهالتدن دور اولوب افاقت بولیدك چون اول وادی یه قدم بصدك ودائم بادیهٔ ضلالت وهاویهٔ غوایتده حائز وهائم سن دمیدر كه كمال خرق وجهالت وتمام حمق وغباوتكدن برشمه اظهار ایدم وقبایح اقوال ومعایب افعالكدن بعض اگرچه كه بحردن قطره وهاموندن ذرهدر (كالشمس فی وسط النهار) سكا آشكار ایدم

(مثنوی)

(مثنوی)

تا که بدانی که چها کرده‌

نقش وغاپیشه خطا کرده‌

ازهمه در هیچ شماری نه‌

ورهمه مستندتو باری نه‌

(نثر)

دمنه ایتدی ای برادر بدایت عمرمدن تابو غایتـه دك
كمان ایتمزم كه بندن برفعل نامعقول و برقول نامقبول
وجوده كلمش اوله شویله که بنده برقباحت كورەسن
و برناستوده صفت مشاهده قیله‌سن مقتضای
مروت واخوت بودركه لطف وتنبیهده تقصیر
بیورمیه‌سن وحسن نصیحتده مسامحه‌یی روا كورمیه‌سن
كلیله ایتدی سنك معایب ذات وقبایح صفاتك اول
قدر چوقدر كه نطاق حصر وضبط و كسر بسطله
احاطه احتمالی یوقدر اول بو كه كندوكی بی عیب
تصور ایدرسن بردخی بو كه گفتاركی كرداركه اوزره
راجح طوتارسن پادشاهه بوندن ضرری واضح
نسنه یوقدر كه وزیرینك قولی فعلی اوزره راجح
اوله‌دیمشلردر كه اهل عالم قول وفعلده درت قسمه

منقسمدر (اول) اول طائفه در که ایلیه سویلیه بو شیمهٔ منافقان وصفت بخیلاندر (ایکنجی) اولدر که سویلمدین ایلیه بو عادت جوانمردان وخصلت ارباب مروّت واحساندر (اوچنجی) اولدر که سویلیه آندن ایلیه بو سیرت اهل معاش وسمت اوساط اشخاص نوع انساندر (دردنجی) اولدر که نه ایلیه ونه سویلیه بو خصلت دونان وصفت خسیس دون همتاندر سن اول طائفه دن سنکه کردن اقوالنی زیور افعاله آرایش قیلمزلر بن هر بارکی سنک احوالکی تفحص واوضاعکی تفرس قیلدم قولکی فعلک اوزره راجح وجهلکی فضلک اوزره غالب بولدم شیر سنک قولکله بو فعل خطیره مباشر اولمشدر شویله که عیاذاً بالله اکا رافت یتشه بو ولایتده هرج ومرج ظهور ایدوب شورش اضطرابدن رعایانک حضوری اوچیسر وتمام نفوس واموال مخاطرهٔ تلف وورطهٔ تاراجه دوشوب کلیا بو افعالک وبالی طوق لعنت اولوب سنک کردنکه بچیسر

(قطعه)

هر که بد کار ویابد اندیشست

روی نیکی دگر کجا بیند

هر که شاخ مضرتی کارد

میوهٔ منفعت کجا چیند

(نثر)

دمنه ایتدی وزیر ناصح ایدم ملکك بوستان حالنده نهال نصیحتدن غیری نسنه دکمدم وتخم اندیشهٔ منفعتدن غیری حبه اکمدم کلیله ایتدی بر نهال که آندن بو نوع ثمره ظهوره کله که کوررسن بیخی برکنده اولمق وبر دهان که بو مقوله نصیحت قیله که نتیجه سن مشاهده قیلورسن خاکله طولمق یکدر اوڭ سنڭ قولکده نتیجه منفعت حاصل اولور که حلیهٔ عملدن عاطل وعلم بی عمل فی المثل موم بی عسلدر وگفتار بی کردار درخت بی برگ وبارکبی لایق ناردر

﴿ مثنوی ﴾

علم کز اعمال نشانیش نیست

کالبدی دارد وجانیش نیست

خاصه ز بهر ثمر آمد شجر

علم درخت وعمل اوراثمر

شاخ که بی میوه بود ناخوشست

مطبخیا نرامدد آتشست

(نثر)

اکا برفضائل شیم صفحات دفاترده قلم کرم برله رقم بیورمشلردر که بش نسنه دن فائده میسر د کلدر قول بی عمل ومال بی خرد وعلم بی صلاح وزندکانی بی صحبت پادشاه اکرچه فی حد ذاته عادل وکم آزار اوله وزیر بدنیت وناپاك طینت آنك منافع عدل ورأفتن رعایادن منقطع قیلور وآنك خوفندن مظلوملرك قصهٔ پرغصه سی عرصهٔ عرضهٔ سلطانه یتشمز اولور نته که برچشمهٔ پاك وآب تابناکده صورت نهنك معاینه اولنسه هیچ برشناور تشنه فرضا که آتش عطشی خاشاك وجودینه یتشه اکاال اورمز واقدام اقدامی آنك پیرامننه دراز ایتمز

(بیت)

رسیده‌ام من تشنه جکر بچشمهٔ صافی
ولی چه سود که یارای آب خوردن نیست

(نثر)

دمنه ایتدی بنم بوطریقه سلوکدن مقصودم وصول شرف خدمت ملوك ایدی بحمدالله که مأمول احسن

وجوده اوزره حصول بولدی بعده بنده یه لایق اولان
حسن خدمت وصدق استقامت وصیانت حق
ولی نعمت ایدی اول دخی بقدر الطاقه دریغ اولنمدی
کلیله ایتدی ارکان کاردان ووزرای کافی وکار گذار
زیب وزینت بارگاه ملوکدر اماسن دیلرسن که غیریلر
ملازمت ملکدن دور ومهجور اوله سن مدار علیه
سلطنت ومشار الیه مملکت اولوب تقرب حضرت
سکا محصور اوله اما بو خصلت غایت غباوت وفرط
حماقتدن ناشیدرکه سلاطین هیچ برنسنه ایله
وبرکسنه ایله مقید اولمق ممکن دکلدر مرتبهٔ سلطنت
مشابه رتبهٔ حسن وجمالدر نته که برمحبوب دلاویزکه
عاشق افتاده سی زیاده اولدقچه ظهور جلوات حسنی
افزون اولور سلطانك دخی هرچند که اعوان وانصاری
وخدمتکار کارگزاری بسیار اوله کثرت خدم
ووفرت حشمه میلی متزاید اولور بو سودای خام که
عرضهٔ دماغکده مقام ایتمشدر امارت نهایت
بلاهتدر وعلامت غایت سفاهتدر نته که حکما
بیورمشلردر که علامت حمق بش نسنه در غیرك
مضرتندن کندی یه منفعت تصور قیلمق وبیریاضت

وعبادت ثواب آخرت رجا ایتمك وخشونت وخصومت ایله معاشقت نسایه مباشرت ایتمك وراحت وحضورله دقایق علومه وقوف وعثور قصد ایتمك ونقض حقوق وبغض وعقوقله ناسدن صداقت توقع ایتمك ای دمنه بن بو سوزلری سکا فرط شفقت ووفور محبتمدن سویلرم عین الیقین بیلورمکه سنك شب تیرهٔ شقاوتك بنم ضیاء شمع موعظتمله روشن اولمق ممکن دکلدر وظلمت جهل وکدورت حقد وحسد که طینتکده سرشته اولمشدر بنم پرتو انوار نصیحتمله مرتفع اولمق ممتنعدر

بیت

باب کوثر وزمزم سفید نتوان کرد
کلیم بخت کسی را که بافتند سیاه

نثر

بنده سنك مثلك همان اول شخص مثلیدر که اول مرغه ایتدی رنج بیهوده چکمه وتخم نصیحتك زمین شوره ده اکمه وصدد استماعده اولمیناره کلماتك ضایع ایتمه اول قبول ایتمدی وعاقبت انك سزاسن بولدی دمنه ایتدی نیجه اولمشدر اول

(حکایت)

حكايت

كليله ايتدی روايت ايدرلر كه پوزینه جنسندن بر كروه بر كوهده اولورلردی وآنك میاه وكیاهیله روزكار كچورلردی قضای الهی بر شب تیره‌ده كه بیخردلر بصر بصیرتندن خیره ایدی لشكر سرما اول میمونلرك آرام وصبر وسكونلرین یغما وكشور درون و بیرونلرینه استیلا قیلدی وصدمت صرصر زمهریردن ركلرنده قانلری وتنلرنده جانلری افسرده اولدی

مثنوی

الی دوشمشدی سرمادن چنارك
اياغی طوكمشیدی چشمه سارك
اولوب بردشتادن منجمد آب
بو قورقودن هوا كیمشدی سنجاب

نثر

بیچاره‌لر شدت هوا وسورت سرمادن زیاده آزرده اولدیلر وآسیب برف وباران وتكرك وطوفاندن پناه طلب ایدوب اطراف كوهی طواف ایدركن ناكاه بر طرفدن بر میناپاره‌سن بولدیلر و بریق ولمعانی سببیله آنی آتش كمان قیلدیلر وحمالة الحطب وارهیزم جمع

ایدوب آنك کرد اکردینه اوردیلر واغزلریله دمبدم
اوفوردیلر مکر اول حوالیده بر درخت اوستنده برمرغ
بو احوالی مشاهده ایدردی فریاد ایتدی که ای یاران
بو هوادن بجك که بو آتش دکلدر دم سردله آنی کرم
ایده مزسز صوغوق دمر دوکرسز رنج ودردله اول
سنك سختی نرم ایده مزسز آنلر بونك کلامن استماع
ایتمدیلر واول کار بی فائده دن امتناع کوسترمدیلر اتفاق
بو اثناده برآدم چیقه کلدی آنلری بو حال اوزره وحاللرین
بو منوال اوزره مشاهده ایدیجك مرغه بند ونصیحته
قصد ایدوب ایتدی ای مسکین زحمت چکمه وتخم
نصیحتکی بیهوده بره اکمه ونفسکه عذاب ایتمه که
بونلر سنك نصیحتکله منتصح اولمزلر وسنك کفتارك
ایله بو کار بیهنجاردن فراغت قیلمزلر سن رنج بیهوده
چکرسن ونفسکه تعذیب بلافائده ایدرسن

﴿ بیت ﴾

چو سندان زباندن بیز اول درد
نه حاصل کیم دوکه سن آهن سرد

(نثر)

بو مقوله کسنه لرك تربیت وتقویتنه سعی ایلمك وآنلردن

رشد وصلاح وفوز وفلاح رجا ايتمك اكا بكزر كه تخم حنظلدن نی شکر اومه‌سن وزهر هلاهلدن خاصیت تریاق فاروق طلب قیله‌سن

(قطعه)

هر که دراصل بدنهاد افتاد

هیچ نیکی ازومدار امید

زانکه هرکز بجهد نتوان ساخت

از کلاغ سیاه باز سفید

(نثر)

مرغ آنلك كلماتنه التفات ايتمدى كلامنى بعد مسافه‌دن استماع ايده‌مزلر صانوب غايت شفقتدن بالاى درختدن آشاغه ايندى تا مضمون نصيحتن آنلره اعلامده زياده اهتمام ايليه وآنلرى اول رنج بيهوده‌دن خلاصده سعى تمام كوستره فى الحال ميمونلر مرغك اطرافنه جمع اولديلر واياغن يره باصدرميوب باشن تندن جدا قيلديلر بغله سنك حالك همان اول منوال اوزره دركه بن كندو اوقاتمى ضايع ايلرم و بى فائده كلام سويلرم باوجود كه سكا منفعتى يوق بكا مضرت احتمالى واردر

﴿ قطعه ﴾

کرمستمع قبول نصیحت نمیکند
بیهوده بار بردل نازك چرانهی
کفتی که بر براق سعادت سوارشو
تادررسی بمنزل واز رنج وارهی
نشنید وهمچنان برهٔ خویش میرود
بکذر که تاپیاده بماندز ابلهی

﴿ نثر ﴾

دمنه ایتدی ای برادر اکابر فضیلت کستر وعظ ونصیحت باینده شرط امانتی یرینه کتورمشلردر ومیل و مداهنه‌دن احتراز کوسترمشلردر اهل فضله اقامت مراسم واعظ ونصایح لازمدر خواه مستمع سمع قبول ایله اصغا ایده وخواه ابا ایلیه

﴿ قطعه ﴾

مدار پندخود ازهیچ کس دریغ بکو
اکرچه از طرف مستمع بود تقصیر
سحاب قطرهٔ باران زکوه وانکرفت
اکرچه دردل خارا نمیکندن تأثیر

(نثر)

کلیله ایتدی بن منافع نصیحتمی سندن دریغ ایتزم

امانه فائده كه سن اساس كاركى مكر وحيله اوزره بنا قيلورسن وافكاركده استقلال واستبدادى پيشنهاد ايدوب طوررسن بئس الاستعداد والاستبداد بروقت نادم اوله سن كه ندامت فائده ويرميه وطاشلرله دوكنوب ناخن ملامتله روى سينه كى خراش ايده سن سودمند اولميه هركسه كه تبعات مكردن انديشه ايتميوب حيله وغدرى كندويه پيشه ايليه عاقبتى وخاتمه وخاتمتى شأمته يتشه وآخر الامر كرداب ندامت وغرقاب ملامته دوشه نته كه اول شريك عاقل دوشدى وحبالهٔ حيله سى حلقنه حلقهٔ دام بلا اولوب شريك غافل صدق واستقامتى بركاتيله مراد ومقصودينه يتشدى دمنه ايتدى نيجه اولمشدر اول

حكايت

كليله ايتدى روايت ايدرلر كه ايكى شريك وار ايدى برى عاقل وبرى غافل برى فرط ذكا وكمال فهم ودهاده برمرتبه ده ايدى كه سحر وتدبير ومكر تزويرله آبى جرياندن ومرغى طيراندن قور ايدى ودبير عقل ايله صحيفهٔ امروزدن احوال فردايى بر براوقور ايدى اكا تيزهوش ديرلر ايدى وبريسى دخى كمال نقصان وغايت

نادانلغندن سود وزیان میانند، تمیزدن عاجز ایدی اکا
حازم دیرلردی بونلره سیاحت هواسی، وتجارت سوداسی
دوشوب موافقت ومرافقت ایله سفره توجه ایتدیلر
ومراحل ومنازل قطع ایدوب کتدیلر قضای
الهی کیدرکن بولده بر یرده بر کیسه دینار خالص
وتمام عیار بولدی وآنی غنیمت عظمی ونعمت مستوفی
بیلوب متوقف اولدیلر شریك دانا ایتدی ای رفیق
غمکسار (ع) سود نا کرده در جهان بسیار* اولی بودرکه
سودای سفردن فراغت ایدوب بو بدرهٔ زرایله قناعت
ایده‌وز و بو نعمتی غنیمت بیلوب صحت وسلامتله کوشهٔ
کاشانه‌مزه کیده‌ور

(مثنوی)

چند کردی کرد عالم بهرزر
بیش کرددزر شودغم بیشتر
کاسهٔ چشم حریصان پرنشد
تاصدف قانع نشد پردرنشد

(نثر)

پس کیرودوندیلروشهره قریب برمنزلده ایتدیلرشریك
غافل ایتدی ای برادر کل بو غنیمتی برابر قسمت ایده‌لم

ودغدغهٔ شرکتدن خلاص اولوب حصه‌لرمزی مصارفزه صرف ایده‌لم شریك عاقل دیك تزویری آتش تدبیرله قینادوب جواب ویردی که حالیا فکر قسمت سمت استقامتدن منحرفدر بو بابده رأی صواب بودر که خرج ایچون محتاج اولدیغمز قدر اخراج ایدوب باقیسن احتیاط عامله برجاهده ودیعت قویه‌وز وبر قاچ کونده برکلوب بو منوال اوزره برمقدارین الوب بقیه‌سن آنده محفوظ قیله‌وز تا آفتدن بعید وسلامته قریب اوله شریك غافل بو افسونله فریفته اولوب افسانه‌سن حسن قبول ایله تلقی قیلدی ووجه مذکور اوزره بقدر الاحتیاج برمقدارین اخراج ایدوب باقیسن بر درخت دبنده دفن ایتدیلر وشهره کلوب هر بری کندو مقاملرینه کتدیلر

بیت

بر سحر که که چرخ شعبده باز

حیله صندوغن ایلدی سرباز

نثر

اول شریك که دعوای ذکاوته حسن تدبیر ولطف تزویرله بینه اقامت ایدر ایدی اول درخت طرفنه واردی

واول دفینه یی تمامها قبضهٔ تصرفنه آلدی شریك
آخر بو حالدن بیخبر ایدی، اولان نقدك خرجنه مشغول
اولوب کیدرک خرج جاغن تمام ایتدی ضروری
شریك عاقل قتنه واروب حالنی اعلام ایدوب ایتدی
ای برادر کل اول دفینه دن خرج ایچون حصه اخراج
ایده لم که ضرورت جانمه یتدی تیز هوش تجاهل
ایدوب نه محل ضرورت ونه مقام منتدر کل کیده لم
دیدی ایکیسی دخی معیت ایله موضع معهوده واردیلر
اولقدر که تجسس وتفحص ایدوب اراندیلر کنجدن
رنجدن غیری عین واثر کورمدیلر تیز هوش خروش
ایتدی وکریبان حازمی محکم طوتدی که بوزری
البته سن الدك سندن غیری برفرد بوکه مطلع دکل
ایدی بیچاره هرچند که فریاد ایدوب ایمان غلاظ
وشداد ایلدی مفید اولمدی القصه قضیه مجادله دن
محاکمه یه ومنازعه دن مرافعه یه یتشدی شریك
عاقل غافلی محکمهٔ قاضی یه کتوردی ومضمون
قضیه وفحوای قصه یی سمع قاضی یه یتوردی حازم
معاذالله دیجك قاضی تیز هوشدن صدق دعوا
وصحت مدعاسنه بینه طلب ایتدی تیز هوس ایته دی

(ایها)

ایها القاضی

بیت

برخور ز عمر خویش که در مسند قضا

احکام عمر تو بدرازی مسجلست

نثر

بنم اول درختدن غیری که زرانك دبنده مدفون ایدی
شاهدم بوقدر امیدوارم که اول قادر پرکمال اول درخته
که حافظ مال ادر اصم مادرزاد کبی ابکم ولال ایکن
شجرهٔ کلیم الله کبی قوت نطق ومجال مقال ویره
و بوخاین بی انصافك که مجموع دفینه‌یی الوب بنی
محروم ایتدی خیانتنه اقامت شهادت قیله قاضی
بوسوزدن متعجب اولدی وقیل وقال بسیار دنصکره
بونك اوزرینه قرار قیلدیلر که علی الصباح قاضی
بالذات پای درخته حاضر اولوب درختدن اقامت
شهادته ناظر اوله وشهادتی مدعای تیز هوشه
موافق واقع اولورسه موجبنجه حکم ایدوب قضیه
فیصل بوله پس شریك عاقل خانه‌سنه کلوب تمام
قضیه‌یی پدرینه عرض ایتدی وروی کاردن رفع
حجاب ایدوب ایتدی ای پدر بن سکا اعتماد ایدوب خیال

شهادت درخت ایتدم وموافقتك امیدیله بو نهان
حیله یی بوستان قضاده دکدم بو مهمك اتمامی
سنك حسن اهتمامکه وابسته در اکر موافقت یوررسك
بو قدر دینار و بوندن غیری بر مقدار دخی اله کتوره
وز و بقیة العمری فراغت ورفاهیت ایله کچوره وز پدر
ایتدی بو امرده بکا متعلق خدمت ندر و بنم اهتمامه
وابسته نه نسنه در پسر ایتدی اول درخت خلال
اجوف مثال مجوفدر وتجویف درونی بر مثابه ده در که
میاننده ایکی شخص پنهان اولمق میسردر بو کیجه
لازمدر که وارهسن اول درختك درونه کیرهسن
یارین که قاضی کله درختدن شهادت طلب قیله رسم
شهادتی کماینبغی یرینه کتورهسن پدر ایتدی ای
پسر حیله ومکردن واز کل فرضا که خلقی فریفته
قیلدك خالقی نیلرسن و بر تقدیرکه سحر
وتزویرك قاضیٔ شهره تاثیر ایده حاکم محکمهٔ دهره نه حیله
تدبیر ایدرسن

﴿ رباعی ﴾

سرت همه دارای فلك میداند
کوموی بموی وولك بولك میداند

کیرم که بزرق خلق را بفریبی
با اوچـه کنی که یك بیك میداند

نثر

ای بسا مکر واحتیال که بنه صاحبنه وبال اولمشدر وجزاسی ینه اکا عائد اولوب انی رسوا و پرده‌دریده قیلمشدر بن خوف ایدرم که سنك مکرك همان اول غوك مکری کبی اوله پسر استفسار ایتدی که نیجه اولمشدر اول

حکایت

پدر ایتدی روایت ایدرلر که برغوك برمار جوارنده وطن طوتمش ایدی واول افعیٔ خونخوار مسکنی قربنده نشیمن ایتمش ایدی هرکاه که غوك بچه پیدا قیلسه مار بچه‌لرین بر برشکار ایدر ایدی ودل غوکی آتش حرمانله بریان وخنجر هجرانله افکار ایلر ایدی مکر بو غوکله برخرچنك میاننده سررشتهٔ مصادقت مبرم ومستحکم اولمش ایدی برکون غوك خرچنك قتنه کلوب ایتدی ای رفیق موافق بکا بر تدبیر لایق فکر ایله که خصم قوی ودشمن غالبم واردر نه انکله مقاومت ایدوب بو مقامده اقامت متصور ونه بو دیاردن فراغت ایدوب برجانبه

نقل ورحلت میسردر زیرا که ساکن اولدیغم فضای فرحبخش وماوای دلکش بر مرغزاردر که سواد مینارنکی روضهٔ مینوکبی روح افزا و برچشمهٔ ساردر که نسیم دلکشاسی طرهٔ حوراکبی عنبر بووعطرسادر :

﴿ مثنوی ﴾

حوالیسی سراسر کلستاندر
کلستان جابجا آب رواندر
اولوب رشك ارم هرکلستانی
صوینه تشنه آب زندکانی

﴿ نثر ﴾

هیچ عاقل کندی اختیاریله بویله منزل بهشت آیینی قویوب کتمز وارادتیله قلبن بونمونهٔ فردوس یریندن تفریق ایتمز

﴿ بیت ﴾

جای من کوی صفا نست چه زیبا جاییست
هیچ عاقل بجهان ترك چنین جا نکند

﴿ نثر ﴾

خرچنك ایتدی غم یمه که خصم توانایی کمند حیله

ایله بند ایتمك میسر ودشمن غالبی دانهٔ فکر ایله دام مکره چکمك ممکن ومتصوردر

بیت

که هیچ دنیاده بر بتمزایش اولمز
نوله کم آدم آکا چاره بولمز

نثر

غوك ایتدی سنك بو بابده کتاب حیله دن نه مسئله یاد داشتك واردر و بو خصم بداندیشك دفع غائله سنده نه چاره فکر ایدرسن خرچنك ایتدی فلان محلده اژدرها کردار بر سوسمار مار خوار واردر کر کدر که برقاچ ماهی طوته سن وسوراخ سوسماردن منزل ماره دك بر برآنه سن مقرردر که سوسمار ماهیلری برد بر افطار ایتسه کرك وچون سوراخ ماره یتسه لاجرم اولدخی بن دندان سوسمارده قرار ایتسه کرك سنی آنك شرر شرندن وضرر زهرندن خلاص قیلسه کرك غوك بو تدبیر ایله که موافق تقدیر ایدی ماری هلاك ایتدی وچون بو قضیه اوزره ایکی اوچکون کچدی سوسماره بو داعیه دوشدی که طلب ماهی ایچون حرکته کلدی واول صورتی که عادت قیلش ایدی

اعاده قیله پس همان اول طریقه که بوندن سابق قدم مراداتله اکا سالك اولمش ایدی روانه اولدی وچون مار وماهیدن اثر بولمدی عاقبت غوکی چیع بچه سیله افطار ایتدی

﴿ بیت ﴾

تو از چنکال کرکم در ربودی
چو دیدم عاقبت کرکم تو بودی

﴿ نثر ﴾

بو مثلی کتوردم تا بیله سن که سرانجام حیله کرفتارلق وعاقبت مکر وغدر خاکسارلقدر

﴿ بیت ﴾

قوسك مکر وحیل وادیسنه کام
بلاد امینه دوشرسن سرانجام

﴿ نثر ﴾

پسر ایتدی ای پدر سوزك اوزاتمه ودور ودراز اندیشه ایتمه که بو کار اندك مؤنت وبسیار منفعتدر عاقبت پیر بیچاره یی حرص مال وحب عیال سر منزل دین ودیانتدن بادیهٔ جور وجنایته چکدی وسر آیهٔ (انما اموالکم واولادکم فتنه) ظهوره یتشدی طریق

(مروتی)

مروتی برطرف قیلوب بساط فتوتی بالکلیه دوردی وبو مقوله امره که شرع وعرفده محظور ومنکر ایدی ارتکابنی روا کوردی واول شب مظلمده اول پیر ظالم پای درخته واردی ومیانی مجوف بولوب جوفنه کیردی علی الصباح که قاضیٔ روشن رای آفتاب محکمهٔ آسمانده بیدار اولدی وخیانت صبح کاذب روز روشن کبی عالمیانه آشکار اولدی قاضی وسائر مشاهیر شهر پای درخته حاضر اولدیلر وخلق انبوه کروه کروه صف بغلیوب دیدهٔ تعجب ایله ناظر اولدیلر قاضی جانب درخته خطاب ایدوب صورت دعوی مدعی وانکار مدعی علیهی شرح ایتدکدنصکره کیفیت حالی استفسار قیلدی درون درختدن برآواز کلدی که مالی حازم آلدی واول ظالم تیزهوشه ظلم صریح ایلدی قاضی متحیر اولوب برزمان تأمل ایتدی وفراستله جزم ایتدی که میان درختده برشخص پنهان اولمشدر که انی اخراج تدبیر صائبه محتاجدر

بیت

هر نقش که از چشم خرد پنهانست
جز در اینهٔ تدبیر نکردد ظاهر

نثر

پس فرمان ایتدی که تاهیزهٔ فراوان دیردیلر واطرافنه آتش سوزان اوردیلر پیر حریص بر زمان غیرت ایتدی چون کوردی که کار جانه وکارد استخوانه یتدی امان طلب ایتدی قاضی امان ویروب طشره چقجق استمالت ویردی وحقیقت حالی صوردی پیر نیم سوخته صورت واقعه یی کما هی عرض ایلدی قاضی کیفیت قضیه یه واقف اولوب حازم حزم دلك برائت ساحت ذمت وصدق امانتن وتیز هوشك جور وجنایت وغدر وخیانتن خلائقه اعلان واعلام ایلدی اتفاق بواثناده پیر بازویر درد خجلته تحمل ایدمیوب رخت جانی جهان فانیدن کتوروب سرای جاودانی یه رحلت قیلدی وحرارت نائرهٔ دنیا ایله شرارت عتبایه اتصال بولدی پسر بد کوهر ادب بلیغ کوروب زجر عنیف چکدکدنصکره پدرم دهسن کردننه آتوب کوتردی شهره کتوردی هر کورن پیر وجوان خوی بدبارکران نکته سن کوش عالمیانه یتوردی حازم حزم دل برکت صدق وامانت ومیامن حسن استقامت ایله اول مالدن

خصمه سن آلوب سرانجام مهامنـه قیام کوسترردی
بو مثللی کتوردم تا بیله سن که عاقبت مکر ناپسندیده
وخاتمت غدر شوم ونکوهیده در

﴿بیت﴾

هر که پا در مضیق مکر نهاد
عاقبت سر بباد خواهد داد
حیله ماریست کو دو سر دارد
هر یکی کونه کون خطر دارد
آن سرش خصم را کند دلریش
وین رساند ضرر بصاحب خویش

(منثر)

دمنه ایتدی مکر سن بنم فکرمه مکر نام ویردك اوله
وتدبیرمه حیله وتزویر لقب قیلدك اوله امان بو مهمی
تدبیر صائب ایله بو درجه یه کتوروب داوروردم
و بو اصل کار دشواری فکر ثاقب ایله بویله آسان قیاوب
داوروردم کلیله ایتدی سن عجز رای وضعف تدبیرده
اول مثابه ده سنکه زبان آنك تقریرنده قاصر وخبث
ضمیر وغلبهٔ حرصده برمنزله ده سنکه بیان آنك اداسنده
مقصردر مخدوم وولی نعمتکه منفعت ومکر وحیلك

بودر که کوررسن وکوره سنکه عنقریب انك وبال وتبعه‌سنی سکا نیجه ایرسه کرك ومقدمات نفاق وشقاقك نه نتیجه ویرسه کرك دمنه ایتدی دورولکدن نه زیان کله که کل رعنا دورولك سببیله زیب وزینت بستاندر ودوزبانلقدن نه باك کله که کلك دبیر دوزبانلق واسطه‌سیله مال وملکه پاسباندر

﴿ بیت ﴾

تیغ کم یك رویدر خونخواره لکدر صنعتی
شانه ایکی یوزلودر کیسوی دلبردر بری

﴿ قطعه ﴾

خون میخورد چو تیغ درین دورهر کداو
یك رو و یك زبان بود از پاك کوهری
انکس که همچو شانه دورویست وصدزبان
برفرق خویش جای نهندش زسروری

﴿ نثر ﴾

کلیله ایتدی ای دمنه زبان آورلکی قو که سن اول کل دورویی دکلسن که مشاهدهٔ جمالکله کلشن دیده روشن اول بلکه اول خاردن آزار سنکه آندن خلقه ایذا واضطراردن غیری نسنه واصل اولمز

اول قلم دوز بان دكلسن كه اسرار ملك وملكوتدن خبر
ويره سن بلكه اول مار دوز بانسن كه زخم زبانكدن
زهر زياندن غيرى نسنه حاصل اولمز دمنه ايتدى يتر
تعيير وتعريض ايتدك شايدكه شير وشتر به ميانده
بناى مصادقت نه بنياد وخانهٔ مصالحت نه اباد اوله
كليله ايتدى ديديكك احتمال خيال محالدر مكر سنك
معلومك دكلدر كه اوچ نسنه برقراردر اوچ نسنه
واقع اولدين اما بعد الوقوع قرارى قبيل ممتنعاتدن
وثباتى مقولهٔ مستحيلاتدندر اول اب چشمه وكار براول
زمان شيرين ولذيذ اولور كه بحره واصل اولميه چون
دريايه اتصال بوله بر دخى آندن لذت وعذوبت اميدى
محال اوله ايكنجى حال متعلقان وخويش چندان صلاح پذير
اولور كه شرير وبد انديش آنلرك ميانده تغيير وتشويش
ويرميه اما چون ارباب شقاق آنلرك ميانده نفاقه
رخصت بوله لر من بعد آنلردن اميد وفاق واتفاق
منقطع اولوب بر برندن متنفر اوله لر اوچنجى مشرب
مصادقت ومصاحبت اولوقته دك صافى اولور كه
مردم سخن چين وفتنه انكيزك كلام نفاق آميزينى
استماعدن امتناع قيله لر چون مردم دوروى ودوز بان

ایکی صدیق صادق میاننده افساده مجال بوله بعده آنلرك دعوای محبتنه اعتماد وادعای صداقتنه اعتقاد جائز دکلدر من بعد کا وفرضا که سرپنجهٔ شیردن خلاص اوله ممکنمیدر که آنك تلطف وتملقنه اعتماد ایلیه ویا مصاحبت ومصادقته رغبت کوستره فرضا که بالغرض ماینلرنده ابواب مخالطت مفتوح اوله هر برینك قابنده اول عداوتدن کدر واول جراحتدن اثر قالسه کرك

(بیت)

چون رشته کسست میتوان بست
لیکن بمیان کره بماند

﴿ نثر ﴾

دمنه ایتدی بن ملازمت شیردن فراغت ایدوب کوشهٔ کاشانه ده معتکف اولسم کرك معقولمیدر ودست ارادتله دامن صحبتکه تشبث ایدوب سرعزلتی کریبان خلوته چکسم حضورکده مقبولمیدر کلیله ایتدی حاشا که بن بردخی سنکله مصاحبته نفسمه رخصت ویرم ویاسنك مرافقتکه من بعد رغبت کوسترم بن همیشه سنك مجاوزتکدن ترسان وهراسانم وپیوسته

سنك مصاحبتكه قلبمله انكار ايدرم علما بيورمشلردر كه
مصاحبت جاهل وفاسقدن اجتناب واجب وخدمت
عاقل وصالحه التزام لازمدر مخالطت اهل فسق
وفجور تربيت ماره بكزر كه هرچند مارآنك كيرتعهدنده
زحمت چكه آخر لعاب دهان وزخم دندانندن چاشنی
طاتسه كرك وملازمت اهل علم وصلاح طبلهٔ عطاره
مشابهدر كه متاعيله تمتع اولنمزسه باری روايح فوايح
مشام جانی معطر ايلسه كرك

بيت

هر كيمك كيم رفيق ناصح اوله
نقدر طالح ايسه صالح اوله

مثنوی

باش چو عطار كه بهلوی او
جامه معطر شود از بوی او
چند چو آتشكه آهنكران
دود شراری دهی از هركران

نثر

سندن نه طريق ايله اميد وفا وخلوص صفا متصوردر كه
بر پادشاه كه سنی بو مرتبهده عزيز ومكرم ونامی ومحترم

قیله که آنك سایهٔ دولتنده آفتاب وارلاف ارتفاع اورسن وآستان آسمانشاننه پای انتسابله افتخاری فرق فرقدانه قویه سن بو معامله یی روا کوردیکی حقوق اکرام وعاطفتی عقوق کفران نعمته مبدل قیلدیك

﴿ بیت ﴾

نه ازحق نه ازخود ترا شرم باد

نه ازمردمت نیز آزرم باد

﴿ نثر ﴾

بن اکرسن اصل کسدن انقطاع اختیار ایدم ارباب خرد وارجمند معذور طوتسه کرك واکرسن مقوله ناکسدن بعد لمشرقین فرار ایدم عقل صواب بین استصواب ایتسه کرك

﴿ قطعه ﴾

قطع صحبت کردن از یاران صوری خوشترست

وازحضور ناموافق بی حضوری خوشترست

همدمی کزصحبتش خرم نکردد خاطرت

زانچنان همدم بصد فرسنك دوری خوشترست

(نثر)

نته که مصاحبت اخیار وابرارك منفعتی بسیاردر

ومجالست اشرار وفجارك مضرتی بیشماردر بی تمیزلرله صحبتك تأثیری تیز اولور وضرری آزمدتده وجود بولور پس اول کمسه که عاقل وکامل اوله کرکدر که مصاحبتی هردم دانا وستوده معاش وراوستکوی ونیکخوی ایله اوله وهمدم کذاب وخائن وبد خوی فاسق وفاجردن اجتناب قیله

مثنوی

چو نتوان در بروی خلق بستن
بخلوتخانهٔ تنها نشستن
رفیق نیك باید کرد حاصل
که صحبت رانشاید هرسیه دل
مراهست این سخن از عاقلی یاد
که رحمت برروان پاك او باد
که بابی دانشان هر کس که شد یار
زیار یشان باخرشد کرفتار

نثر

هرکسه که یارنا اهل ایله مصاحبت اختیار قیله و یار نادانله مستظهر اوله اکا اول واقعه یتشه که اول باغبانه یتشدی دمنه ایتدی نیجه اولمشدر اول

﴿ حكايت ﴾

كليله ايتدى قديم الزمانده بر باغبان وار ايديكه سرمايهٔ عمرنى عمارت باغ و بستانه صرف ايتمش و بضاعت قدرتنى زراعت كل وكلستانه بذل ايتمش ايدى عمرى حاصلى بر بوستان فردوس مماثلى وار ايديكه نزهت اشجارى ديدهٔ باغ ارمه خاك حسرت براقمش ايدى ولطافت ازهارى سينهٔ باغ خورنقده داغ غيرت ياقمش ايدى الوان انوار اشجارنده جلوهٔ طاوسى ظاهر واوراق ازهار كلزارنده فروغ تاج كاوسى باهر عرصهٔ زمينى چهرهٔ شاهد حله پوش كبى منور نسيم هواسى كلبهٔ عنبر فروش كبى معطر درخت جوانبختنك كثرت اثقال اثمارندن پيرلر كبى قامتى دال وميوهٔ شكر آميزى رشكندن حلواى بهشتى منكسر البال انواع اثمار ريعى وخريفيسى غايت لطافت ونهايت حلاوتده سيب بى آسيبى سيمين ذقن دلبرلر كبى دللر صيد ايتمش ورنك زيبا وبوى راحت افزايله عالمى قيد ايتمش درخت امرودك هر شاخى اب حيات ايله طولو كوزهلر وجلاب نباتله مملو صراحيلر اصمش وسمع كاهلان بى مايه وسوده صلاى حلواى بى دود يتشدرمش بهاى بشمينه پوش

صوفیان شبخیز کبی رخسارهٔ زرد ایله بنجرهٔ خانقاه
ابداعــدن باش چیقارمش ورویٔ کرد آلودی اهل
دردک چهرهٔ زردز غفران اندودندن نشان ویرمش
کوی زرین نارنجی میان برک سـبز کونده کرهٔ مهر
انورکبی سـپهر اخضردن تابان ومجمر مطلای ترنجی
نکهت دلارا ورایحهٔ روح افزا ایله صحن بوسـتانده
درخشـان زرد آلود شـفتالوسی دهن یارکبی آبدار
برطرفی نمونهٔ کونهٔ عاشق برجانبی نمودار رخسارهٔ دلدار
برکوشه‌سـنده انجیر بینظیر یکه چاشنیکیر قدرت نعمت
وصف جمالی واللتین طبقنــه قویمش وخشخـاش
وقنددن برحلوای زیبـا مهیا قیلمش برطرفده دخی
انکور پرنور که دبیر حکمت شرح لطف وکمالی
« وانبتنا فیها حبا وعنبا » حاشـیه سنه یازمش، وکف
برک اخضرده ایله تر وصفحهٔ زمردینده لعل وکوهر
ویاقوت احمر کبی ظهور ایتمش چهزای کناردنده کوی
زرنکار خربزهٔ سبز خططرفه عذار ماه تمام کبی افق
سـپهر میناقامدن یوز کوستروب جلوه قیلمش دهقان
هردرخته اول قدر پیوند ایتمش ایدیکه قلبندن پروای
پدر وزن وفرزند کتمش واول بوسـتانده نیجــه زمان

ایدیکه لیل ونهار تك وتنهار وزکار کچورر ایدی اخرالامر کربت غربتدن دلتنك اولدی ووحشت وحدتدن کوکلنه دهشت یول بولدی (ع) کل وبنفشه همه هست ویار نیست چه سود ❊ القصه تنهالق غمندن دلخسته وخاطرشکسته جانب دشته کشته چیقدی برکوه دامنده که عرصهٔ امل کبی فضاسی نهایتپذیر دکل ایدی تفرج ایدرکن قضای الهی برخرس زشت سیرت قبیح صورت ناپاك طینت ناخوش طلعت دخی تنهالق وحشتندن فراز کوهدن جانب دشته متوجه اولمش ایدی فی الحال مابینلرنده ملاقات واقع اولدی طرفیندن رابطهٔ جنسیت واسطه سیله سلسلهٔ محبت حرکته کلدی ودل روستایی جان ودل ایله مصاحبت خرسه مائل اولدی

﴿ بیت ﴾

ذره ذره کاندرین ارض وسماست
جنس خودرا همچو کاه وکهرباست

(نثر)

خرس چون روستاییدن بو تعلق وتملق مشاهده قیلدی بالکلیه انك وابستهٔ صحبتی اولدی وادنی

اشارتیله عقبنده دوشوب اول باغ بهشت آسایه کلدی باغبان دخی بر موجب (اکرموا ضیافکم) اول حریف شریف وضیف ظریفی اثمار لطیف ایله تکریم وتشریف ایدوب اول واسطه ایله میانلرنده علاقۀ محبت مؤکد وزمین دل وجانلرنده بیخ نهال مودت برومند اولدی

بیت

بکنج باغ می بودند یکچند
بوصل یکدکر پیوسته خرسند

نثر

هر کاهکه باغبانه فتور طاری اولوب بر درخت سایه سنده بستر استراحتده حضور ایتسه خرس غایت شفقت ونهایت هوادارلغندن باشی اوجنده طوروب مکسرانلق ایدر ایدی وایدر ایدی (ع) مکسی نیز نخواهم که کند سایه بران لب * بر کون باغبان عادت معهودی اوزره خوابه واردی خرس داخی مکسرانلغه اشتغال ایدوب هر چند که طرد ذباب ایدردی یو اسمك مأخذ اشتقاقی موجبنجه که ذب آب لفظیدر درحال ینه معاودت قیلورلر ایدی وهر طرفدن

که دفع و منع ایتسه برجانبدن دخی قدوم و هجوم ایلرلر
ایدی اخرالامر خرس آشفته اولوب برسنك سنکینی
قتل مکس قصدینه قالدیروب دهقان مسکینك باشنه
اوردی مکسلره نهیب سنکدن آسیب یتشمدی اما
سر باغبان پریشان اولوب خاکه یکسان اولدی
بواجلدندر دیمشلردر که دشمن دانا بهر حال دوست
ناداندن اولیدر

﴿ بیت ﴾

دشمن دانا که غم جان بود
بهتر ازان دوست که نادان بود

﴿ نثر ﴾

امثال عربده کلمشدر (عدو عاقل خیر من صدیق جاهل)
بو مثلی کتوردم تا بیله سن که مصاحبت و مصادقت
نادان همان بونی منتج اولور که سر عرضهٔ تلف
و سینه خدنك بلایه هدف اولور

﴿ بیت ﴾

صحبت ابلهان جو دیك تهیست
کز درون خالی وز برون سیهیست

﴿ نثر ﴾

دمنه ایتدی بن شو یله ابله دکلم که دوستمك نفعن ضررن
بیلمیم وخیرن شرن تمیز قیلمیم کلیه ایتدی بلی سن
حماقتده اول مثابه ده درکلسن اما غبار غرض دیدهٔ
بصیرتك تیره وخیره قیلمشدر یمکن که برعرضه بناء
دوستك جانبندن وازکله سن بعده اعتذار ایچون هزار
توجهات ناموجهه تشبث قیله سن نته که شیروشتربه
بابنده انواع فتنه لر پیدا قیلدك وهنوز دین ودیانت
وصدق وصداقت دعوا ایدرسن دوستلرك ایله سنك
مثلك اول بازرکان مثلیدر که ایتدی برشهرده که موش
صدمن آهن یه عجبمیدر که موشکیر برکودك کوتره
دمنه ایتدی نیجه اولمشدر اول

حکایت

کلیله ایتدی روایت ایدرلر که بر بازرکان اندك مایه
تجارت ایچون سفره نیت ایتدی ودور اندیشلك
یوزندن بر دوستنده صدمن آهن ودیعت قودی
کتدی تاوقت ضرورتده انی سرمایهٔ روزکار قیله
ورشتهٔ معاشی انکله استحکام بوله بازرکان چون
مقصدینه واروب مقصودینه ایروب دونوب ینه
مقام معهودینه کلدی برزماندنصکره اول آهنه

محتاج اولدی مکر ﴿ امین متدین آهنی تمام صاتمش
وثمنی لوازمنه صرف ایتمش ایدی بازرکان کلوب ودیعتی
مودعدن طلب ایدیجک مردامین ایتدی ای خواجه
بن اول امانتی صیانت ایچون مخزنمه قویمش ایدم
بوندن غافل ایدمکه اول کوشه‌ده برموش آشیانه
قیلمش ایمش بن واقف اولنجه موش فرصتی غنیمت
بیلوب آهنلری تمام دیشدن کچورمش بازرکان حقیقت
حالی معلوم ایتدی اما تجاهل ایدوب ایتدی راست
بیوررسن موش اکل آهندن قتی حظ ایدر واول لقمه‌ء
تروشیرینی صابونی حلوالرکبی یودر

﴿ بیت ﴾

موش را لقمهای آهن هست
همچو پالوده راحت حلقوم

(نثر)

مرد بازرکاندن امین آهن بوسوزی ایشیدیجک شاد
اولدی وکوکلندن ایتدیکه بازرکان نادانی کورکه
کفتارواربوکفتارله فریفته اولدی وآهندن بالکلیه
یأس ایدوب مطالبه‌دن فراغت قیلدی پس اولی بودرکه
انی حجره‌مه دعوت ایدوب رسم تکلفاتی یرینه کتورم

تا بو واسطه ایله براءت ساخت ذمتم مؤکد و بنای
دعوای صدق وامانتم مشید اوله پس خواجه یی
خانه سنه دعوت ایتدی و صلای ضیافتی سمع
بازرکانه یتشدیروب ایتدی

بیت

کر بمهمانی قدم درکلبهٔ مامی نهی
لطف می فرمایی و بر چشم ماپامی نهی

(نثر)

خواجه ایتدی معذور یبور که بو کون بکا بر مهم ضروری
واقع اولدی اما ان شاء الله علی الصباح کمر خدمتی
درمیان ایدم چون مهمان منزل میزباندن طشره
چیقدی قپوسی اوکنده آنك پسرلرندن بریسن اوینار
کوردی فی الحال زیر دامنه آلوب خانه سنه ایلتدی
وعلی السحر درخانهٔ میزبانده حلقه کبی حاضر اولدی
ومیزبانی پریشانحال کوروب سبب تفرقهٔ خاطرك
صوردی میزبان دخی کریان وغریوان جواب ویردیکه
دونکی کون بنده زاده لریکزدن بریسی غایب اولدی
نیجه نوبت شهرك کوچه لرین کوشه بکوشه ارادم
اول کمشده یی بولمدم ونیجه کره شانهٔ جستجوایله
هر کوی وهر کناری طرهٔ یارو کیسوی نکار کبی طرادم
حالندن خبر بیلمدم

بيت

یعقوب صفت ناله کنان میکنم افغان
کایا خبر یوسف گمگشته که دارد

نثر

بازرکان ایتدی دونکه بن بوندن کتدم بو صفتله که بیوررسن بر کودك مشاهده ایتدم برموشکیر کوتروب کیدردی واوج هواده فراغ بال ایله پرواز ایدردی مردامین آواز حزین ایله ایتدی ای بیخبر نیچون نامعقول سویلرسن ومحال کلمات ایلرسن وبو کذب صریحی کندیکه نیچون نسبت ایدرسن مکر که بنی مسخره واستهزا ایلرسن برموشکیر بوجثهٔ صغیر ایله که نصف من انجق چیقار برجسم کبیریکه اون مندن زیاده اول نیجه کتوروب هواده اوچر بازرکان تبسم ایدوب ایتدی بونه محل تعجبدر اول یرده که موش یوزمن آهن یه موشکیر اون من جثه یی نیچون هواده کوترمیه مردامین بیلدیکه حال ندر ایتدی غم یمه که موش آهنك یمه مشدر خواجه جواب ویردیکه دلتنك اولمه که موشکیرده پسرلك کوترمشدر آهنی کتور کودکی کوتر بومثلی کتوردم تا بیله سنکه برمشربده که کندو ولی نعمتنه غدر ایتمك جائز اوله ظاهردر که غیریلره نسبت نه ضررلر اندیشه

قیله چون سن ولی نعمتکه بونی روا کوردك من بعد
کسنه‌نك سندن امید وفاسی وسکا خلوص صفاسی
قالمدی و بکا روشن اولدیکه سنك ظلمت صحبتکدن پرهیز
لازمدر و خبث طبیعت ولوث عقیدتکدن احتراز
واجب

بیت

پیوند دولت آمداز چون تو بی بریدن
سرمایهٔ سعادت روی تراندیدن

نثر

چون مکالمهٔ کلیله ودمنه بو مقامه یتشدی شیر کار
شتربه‌دن فارغ اولدی وآنی سر پنجهٔ سیاستله قتل
ایدوب آلودهٔ خاك وخون قیلدی اما چون کار کاوی
برطرف قیلدی وقوت خشمی ساکن اولوب حدت
غضبی تسکین بولدی برزمان باشن اشاغه ایتدی
وتأمل بحرینه توغل ایدوب کندو کندویه ایتدی دریغ
شتربه‌یه بو یال وبال وحسن وجمال و بو هنر و کمال
ایله بیلرم بو بابده اصابتمی ایتدم ویاراه صوابی قویوب
طریق خطایه‌می کتدم وآنك حقنده بکا ایتدکاری
کلمات جهت امانتدنمی ناشیدر ویا طریق خیانتدنمی
متمشی بن تقدمی کندو الله باد تاراجه ویردم
ویار وفادارمه کندی الله شربت هلاك ایچردم

﴿ بيت ﴾

یار بایار خود اخراین کند
کافرم کر هیچ کافراین کند

﴿ نثر ﴾

القصه شیر سرندامتی زانوی ملالتـه قویوب کندویه زبان ملامتی دراز ایتدی ونفسـك تلون وتهور وخفت وشتابزده لکن تمـام نکوهش قیلدی وخیال شتر به لسان حال ایله بو رباعیٔ جانکدازی سامعهٔ شیره یتشدیردی

﴿ رباعی ﴾

ای دوست کسی بی سببی یار کشد
وانکه چومن یار وفادر کشد
تو دوست مکو دشمن خود کیرمرا
کس دشمن خویش راچنین زار کشد

﴿ نثر ﴾

شیرك خندهٔ دائمیسی بو واقعه قسـاوتندن کریه مبدل اولدی وتب لازمیسی بو نائره حرارتنـدن تزاید بولدی

﴿ بيت ﴾

دست هجرانت مرادر سینه خارغم نشاند
تاازین خارغمم دیکرچه کل خواهد شکفت

﴿ نثر ﴾

دمنه چون بو آثار ملامتی جبین شیرده ظاهر وامارت ملالتی سیمای حالنده باهر کوردی کلیله ایله کلماتی قطع ایتدی وفی الحال حضور شیره واروب ایتدی

﴿ بیت ﴾

شها اقبال و بخت اولسون سکا یار
همیشه دشمنك اولسون نکو نسار

﴿ نثر ﴾

موجب اندیشه نه وسبب تفکر وتأمل نه نسنه‌در بوندن خرم زمان و بوندن فرخنده آوان اولورمیکه ملك میدان فرصت ونصرتده خرامان وسر شتربه بدسکال خاك هوان وخون مذلتده غلطاندر

﴿ بیت ﴾

صبح امید تیغ ظفر بر کشیده بین
روز عدو بشام هلاکت رسیده بین

(نثر)

شیر ایتدی هرگاه که آداب خدمت واطوار صحبت وآثار دانش وکفایت شتربه یادمه کله رقت طبعمه غالب اولور ولشکر اندوه وحیرت کشور شکیب وصبرمی غارت قیلور الحق پشت وپناه سپاهم ایدی وضابط

کشور وقاید لشکر واتباع واشیاعم آنك زور باز وسیله استظهار ایدرلر ایدی

بیت

رفت آنکه داشت کار جهانی قرار ازو

رفت آنکه بود خانهٔ دل استوار ازو

نثر

دمندایتدی ملك اول کافر نعمت ایچون رقت ومرحمت ایتمك مقامی دکلدر بلکه بو ظفر مقابله سنده که میسر اولدی وظایف شکر الهی یه قیام قیلمق کرك وبو نصرت سبیله که ال ویردی ساحهٔ دلده ابواب مسرت کشاده اولمق کرك

بیت

صبح ظفر ازمشرق امید برامد

اصحاب غرض راشب سودا بسرامد

نثر

بو فتح همایونی که روزنامهٔ دولت انکله زیب وزینت بولور و بو ظفر مبارك ومیمونی که کارنامهٔ سعادت انکله مطرز وموشح اولور صفحات ایامده دیباجهٔ معالی وعنوان مفاخر بیلمك کرك

قطعه

امن وزبخت نیك و بشارت رسان ماست

اقبال رابه پردهٔ امید صد نواست

روزیست این که دل بهزاران دعاش جست

عهدیست این که دل بهزار آرزوش خواست

﴿ نثر ﴾

ای پادشاه عالمپناه برکسنه یه عفو واحسان که انده احتمال خطر جان اوله خطادر وخصم بداندیشی محبس کورده محبوس قیلمق کار عقلا درانکشت که زینت دست والت قبض و بسطدر هر بازی که اکا بر آفت طاری اوله بقای جثهٔ باقی ایچون قطع ایدرلر ودندان که زیب وزیور دهان وآر ایش صورت انساندر هرکاه که اکا بر عارضهٔ جانکاه راه بوله رحمت جراحتن عین راحت بیلوب قلع ایدرلر

﴿ بیت ﴾

عدو کیمدر که آنی قیله سن یاد

هلاک ایله نجون اولمایه سن شاد

﴿ نثر ﴾

اکرچه که فی الجمله شیر بو کلامله آرام ایتدی اما کردون کاولک دادنی عاقبت دمنه دن آلوب سرانجام کاری فضیحته یتدی وتخم کفتار دروغی بر وی ونهال

كردار بدى بو ثمرى ويرديكه قصاص كاوله قتل اولندى

بيت

فلك استدى كوستره كينه سن
مصفى قيله كينه دن سينه سن

نثر

پس معلوم اولديكه عواقب حيله وغدر هميشه مذموم ايشدر وخواتيم خدعه ومكر نامبارك وشوم اوله كلمشدر

(مثنوى)

بد انديش هم درسر شر شود
چو كژدم كه باخانه كمتر شود
اكر بد كنى چشم نيكى مدار
كه حنظل نمى آردانكور بار
مپندارای درخزان كشته جو
كه كندم ستانى بوقت درو
مثل اينچنين كفت آموز كار
مكن بد كه بد بينى ازروزكار
كسى نيك بيند بهر دوسرا
كه نيكى رساند بخلق خدا

اثر

همايوننامه باب ثانى

مترجمى

مولانا على بن صالح در

ايكنجى دفعه (ترقى) غزته سنده تفرقه
اولهرق درج اولنمشدر

(باب دوم بدکارلر بدکردارلری مقتضاسنجه سزا وجزالرین بولوب شآمت عاقبت ووخامت خاتمتلرین بیان ایدر)

رای اعظم ایتدی داستان ساعی ونمامه اطلاع تمام حاصل اولدیکه حیله ومکر ایله جمال یقینی حجاب شبهه ایله ستر ایدوب ولی نعمتی جادۂ مروتدن منحرف وبیوفا وبدعهدلك صفتیله متصف قیلدی وکلام فریب آمیز وفتنه انگیزی مؤثر واقع اولوب بوکه باعث اولدیکه شیر کندی رکن دولتنك هدمنه وبیخ شوکتنك قلعنه سعی ایلدی حالیا حکیم سخنداندن

(متوقعدرکه)

متوقعدر كه احسان ايدوب بيان بيوره كه عاقبت كار
دمنه‌نه مرتبه‌يه واردى وشير اول حادثه‌نك
وقوعندنصكره چون كندى عقلنه رجوع ايدوب
دمنه حقنده بدكمان اولدى آنك امركنه وجهله تدارك
قيلدى وحقيقت غدر ينه‌نه طريق ايله وقوف بولدى
ودمنه‌نه حيله متمسك اولوب نه جهتدن كنديه
مخلص تصور ايتدى وسرانجام حالى نه‌مرتبه‌يه يتدى
حكيم ايتدى

﴿بيت﴾

شها لطف خدا اولسون پناهك
چراغ عقل اولسون شمع راهك

﴿نثر﴾

حقيقت حزم وعاقبت انديشلك مقتضاسى بودر كه
سلاطين عظام مجرد عذوبت كلام وظرافت متكلمه
اعتماد ايدوب رفعله اقدم ايلميه تا دليل قاطع وبرهان
ساطعله بر امرك حقيقتنه مطلع اولميه انك بابنده بر حكمى
امضايه يتشدرميه

﴿بيت﴾

زصاحب غرض تا سخن نشنوى

که کر کار بندی پشیمان شوی

﴿نثر﴾

اماشویله که اتفاق کلام اهل نفاق معرض قبولده واقع اوله وعمل ناپسندیده وقول ناستوده وجوده کلهانك تدارك وتلافیسی بونکله میسر اولور که صاحب غرض بروجهله کوشمال بوله که سائرلره سبب عبرت اوله واول عقوبت وهمندن هراحد اول فعل بد وناشایسته حرکتدن امتناع قیله

﴿مثنوی﴾

براندازبیخی که خار آورد
درختی بپرور که بار آورد
جهان سوز را کشته بهتر چراغ
یکی به درآتش که خلقی بداغ

﴿نثر﴾

بوقولك مصداقی حکایت شیر ودمنه درکه چون حیله وغدرینه واقف اولوب افساد ومکرینه مطلع اولدی اکه بروجهله سیاست بیوردیکه سائرلك دیدهٔ اعتباری روشن اولوب ﴿ فاعتبروا یا اولی الابصار ﴾ آیتنی تکرار ایتدیلر وصورت واقعه

بو صنفت اوزره واقع اولدیکه چون شیر کار کاوی
برطرف قیلدی وآنك امرنده تعجیلدن پشیمان اولوب
انکشت ندامتی دندان ملامتله چیندی ودیك حیرتی
آتش حسرت وفرقتله قیندی

بيت

می کشید از حسرت وغم آه سرد
کانچه من کردم درین عالم که کرد

نثر

همواره کندویه عتاب ایدر ایدیکه نیچون عقاب
شتربه ده شتاب ایلدم وبو مهم خطیره نیچون تأنی
وتدبیر یوزندن نظر ایتمدم

بيت

عنان نفس بدست هوا رها کردم
خلاف عقل وخرد کردم وخطا کردم
کنون بدانم ودانستم ونداردسود
چه سود کفتن بسیار کاین چرا کردم

نثر

شیر برمدت بو منوال اوزره غصه وملالده یچدی
وتوجع خاطر وتوزع ضمیری سببیله عیش حشم وسپاه

منغص اولوب تباه اولدی ومصالح رعیت مهمل ومعطل قالدی وسر الناس (علی دین ملوکهم) اول بیشه اهالیسنه سرایت قیلدی وجمله سی شکسته بال و پراکنده حال اولدیلر

﴿ بیت ﴾

دل همچو لاله سوخته وزسوز آه من
درهر که بنکری بهمین داغ مبتلاست

﴿ نثر ﴾

هر باری که حقوق خدمت وسوابق ملازمت شتربه یی یاد ایلر ایدی ندامتی اشتداد وملالتی ازدیاد بولوردی وشب وروز آنك حدیثن انیس دل وذکرین سمر ضمیر قیلوردی

﴿ بیت ﴾

از یاد تو نیستم زمانی غافل
یامی کویم نام تو یامی شنوم

﴿ نثر ﴾

وحوشدن هر بر یسیله خلوتلر ایدوب تسلی ایچون انلردن کاه حکایت وکاه نصیحت طلب ایلر ایدی، بر کیجه پلنکه دخی بو مقوله کلام سویلدی وسوزسینه

وَدَرد درونن اکا اعلام ایلدی پلنك ایتدی ای ملك افکار بسیار برکارده که دست تدبیرانك دامن تدارکندن قاصر اوله جنونه مؤیدر و برمهمك تلافیسنه قصد که جملهٔ مقولهٔ محالانده داخل اوله دائرهٔ روشن عقل ودانشدن خارجدر

﴿ بیت ﴾

انداخته تیررا بشست آوردن
بتوان نتوان ترا بدست اوردن

﴿ نثر ﴾

هرکسنه که برمرادك خصولنه که عدم حصولی ظاهر وغالب اوله ساعی وطالب اوله ممکن که مطلوبه واصل اولمقدن غیری حاصلنی دخی ضایع قیله نته که اول روباه قصد صید مرغ ایتدی اول پوست پازنی که انکاه استظهار ایدری الدن چیقاردی شیر ایتدی نیجه اولمشدر اول

﴿ حکایت ﴾

پلنك ایتدی مکر برروباه کرسنه طعمه طلبنه سوراخندن چیقوب جوانب دشتی کشت ایدر ایدی ولقمه کسبنه اطراف بیابانی قدم حرص وشره ایله

طواف ایدوت کزر ایدی نا بر جانبدن بر رائحه مدت قوت جسم وماده فتوح روح ایدی مسامنه یتشوب ایتدی

﴿بیت﴾

بوی کباب میرسد از مطبخم بدل

پیغام آشنا نفس روح پرورست

﴿نثر﴾

پس اول جانبه توجه ایدی کیدرك بر پوست پارهسی کوردیکه سباعدن بریسی اتن یبوب پوستن آنده قومش کتمش ایدن چشم روباه بیچاره اول پوست پارهیه راست کلیجك جسمنده حیات تازه ظاهر اولدی واول قدر قوتله اندامنده قوت تمام مشاهده قیلدی

﴿بیت﴾

مرده بودم بوی یار دلنواز آمد بمن

یاد کر جانی که ازمن رفت باز آمد بمن

﴿نثر﴾

پس غم مجاعتی فراموش ایدوب اول پوست پارهیی دراغوش ایتدی وغانم وسالم دونوب مأواسی جانبنه

(کتدی)

کتدی وایتدی

(مصراع)

چون یار بدست آید خلوت زهمه خوشتر

اتفاق میان رهکذارده برده کنارینه کلدی کوردیکه فربه ما کیانلر طاوس جنان کبی عرصهٔ فضاده ومنصهٔ صحراده جلوه‌یه کلمشلر وز یرك نام برغلام انلرك نکهبانلغنده کمر اهتمامی درمیان ایتمش لاجرم عرق اشتهای روباه حرکته کلدی وانلرك خیال مغزی وکوشت نغزی ذوقیله پوست پاره‌یی فراموش قیلدی بوحال اثناسنده ناکاه برشغال کلوب روباه ایله مرحبا ایتدی وبشره‌سنده علامت حیرت مشاهده ایدوب ایتدی ای برادرسنی غایت اندیشه مند کوررم سببی ندر روباه ایتدی ای عزیز بوشکارلری کورمزمیسنکه هر برینك زبان حالی (ولحم طیر مما یشتهون) معناسنك تکرارینه جاری وسر آیت (ولکم فیها ماتشتهی انفسکم) سرتاپا آنلرك اعضاسنده واجزاسنده سارید ر

﴿بیت﴾

سرتاپای اوهمه روح مجسمست

روی بدین لطافت و پاکیزکی کشت

﴿ نثر ﴾

مدت متمادی بلیهٔ مجاعتدن طاقتم طاق اولمش ایکن اتفاق کنجور خزاین ارزاق بو پوست پارهٔ بی بکا ارزانی بیوردی حالیا جاذبهٔ اشتهایه بو داعیه دوشدیکه بو مرغان کبك خرامك بریسن دام چنکه آلم وکام آرزویی آنك کوشتی لذتی وخونی شربتیله شیرین قیلم

﴿ بیت ﴾

عیش من تلخست کریار ازلب شکر فشان
شربتی بخشد مرا کام دلم شیرین کند

﴿ نثر ﴾

شغال ایتدی هیهات مدت مدیده در که کمینه بو مرغلرك کمینده اوتوردم وآنلردن برینك صیدی کمانی قوردم وقصدی تیرنی اوردم فاما اول غلام زیرك نام که آنلرك پاسبانیدر طریق محافظه ده بروجهله جد واهتمام ایدر که نقاش متخیله انك حراستی خوفندن آنلرك قصدی مثالن لوح تفکره چکه مز ودهقان متفکره انك سیاستی وهمندن آنلرك صیدی نهالن

زمین خیاله دیکه مز بن معامله ده نقد عمرمی صرف ایدوب بوآر زوده روزکارم کچوردم ومجرد بومال خولیا ایله کیجه یی کوندزه وکوندزی کیجه یه یتوردم سنکه بی تعب یمین و بی عرق جبین برپوست پاره اله کتور مشسن غنیمت بیل و بوسوادی بی سود وطمع خامدن فراغت قیل

﴾بیت﴿

دلا رامی که داری دل درو بند
دکر چشم ازهمه عالم فرو بند

﴾نثر﴿

روباه ایتدی ای برادر تااوج مراده کام دل ایله عروج میسر اوله خضیض خسست ودنائتده نامراد قالمق غبن فاحشدر

﴾بیت﴿

تاتوان برمسند عزت نهادن پای خویش
ازچه باید کرد برخاك مذلت جای خویش

﴾نثر﴿

همت عالی بکا مانعدر که بو محقرله قانع اولم ولذت کوشت فربهدن فراغت ایدوب بو پوست لاغری

غنیمت بیلم شغال ایتدی ای خام طمع حرص مذمومه علو همت نام و یرمشسن وشره نامحموده علامت دولت لقب قومشسن بوندن غافلسن که حضور فراغتده وراحت قناعتده در

﴿بیت﴾

درین بازار کرسودست بادرویش خرسندست
خدایا منعمم کردان بدرویشی وخرسندی

﴿نثر﴾

مناسب بودر که اول نصیب ایله که (الرزق مقسوم) دیواندن نامزد اولمش سن خرسنده اولمش اوله سن وتعب بی فائده وطلب محالدن که نتیجهٔ (من طلب مالا یعنیه فاته مایعنیه) اکا مترتبدر اجتناب وامتناع قیله سن

﴿بیت﴾

رزق مقسومست روزان مقرر کرده اند
بیش ازین و بیش ازان حاصل نمیکردد بجهد

﴿نثر﴾

سنك بو طمعکدن قورقرم اول پوست پاره یی دخی الدن چیقاره سن وبالکلیه خائب وخاسر اولوب (الحریص

محروم) رقیله ناصیهٔ حالك مرقوم قیله سن خوش
مشابهدر سنك حالك اول درازکوشك حسب حالنه که

﴿مصراع﴾

قولقدن چیقدی قویرق استرایکن
(انت کمثل العیر طلب القرنین وضیع الاذنین) روباه ایتدی
نه کیفیت ایله اولمشدر اول

﴿حکایت﴾

شغال چون حیوانات عجمدن ایدی زبان عجمی ایله
بو حکایتی سلك روایته نظم ایدوب ایتدی

﴿مثنوی﴾

بو دست خری که دم نبودش
روزی غم بی دمی فزودش
دردم طلبی قدم همی زد
دم میطلبید رودم همی زد
ناکاه زراه اختیاری
بکذشت میان کشتزاری
دهقان مکرش زکوشهٔ دید
برجست وازودو کوش ببرید
بیچاره خر آرزوی دم کرد

نایافته دم دو کوش کم کرد
هر کس که ز حد برون نهد کام
اینست سزای او سر انجام

﴿ نثر ﴾

روباه غایت حرص وطمعندن یوزین درهم وشغاله ورهم ایدوب ایتدی

﴿ بیت ﴾

من خیال یار دارم گر کسی را درد است
گر خیال او شوم خالی خیال باطلست

﴿ نثر ﴾

سن تماشا ایله که لطف حیله ایله بونلرك بر بنی حباله صیده نیجه کتورسم کرك وکمند بند ایله اول صید همایونی دام قیده نیجه چکسم کرك بونی دیدی وهمان تیر پرتاب کبی جانب مرغانه شتاب ایتدی وپوست پاره یی او مقامده قودی کتدی شغال چون کوردیکه انك نصیحت بیغرضی دل سنکین روباهده تأثیر ایتمدی اندن اعراض ایدوب دوندی مأواسنه متوجه اولدی قضایی کور که بوا ثناده برزغن فضای هواده پروازایدرکن نظری اول پوسته راست کلدی

انی جانور مرده خیال ایدوب نشاط تمامله خوزهٔ
تملکه کتوردی واوج هوایه کوتردی اول جانبدن
روباه بی انتباه هنوز مرغلر قربنده وارمدین زیرك
کمینکاهدن چیقوب برسنك سنکین ایله روباه مسکینك
باشنه برزخم یتشدردیکه بیچاره بیم جاندن صحبت
مرغانی اونتدی وتعجیل تمامله افتان وخیزان پوست
پاره جانبنه توجه ایتدی چون موضع معهوده کلدی
پوستدن اثر بولمدی ودوستدن خبر بیلدی پس
قبله کاه دعایه متوجه اولوب دیلدیکه برسبیل تضرع
حالن ادا ایلیه جانب آسمانه نظر ایدیجك کوردیکه
زغن بر پوست بردوست دیوب کیدر و پوست پاره‌یی
چنکالنده طوتوب زبان حال ایله بو ابیاتك معانیسن سمع
روباهه انها ایدر

قطعه

مدتی جام جم بدست تو بود
چون بینداختی کسی چه کند
کوهر شبچراغ بودت لیك
چون تو نشناختی کسی چه کند
بردهٔ بودی وداوت امدهٔ بود

چون تو كنج باختی كسی چه كند

﴿نثر﴾

روباه الم حرمان مرغان وحسرت فقدن پوست حيواندن اول قدر باشن طاشه اوردیكه مغزی پریشان اولدی بو مثلی ایراددن مراد اولدر كه ملك كندو الیله اركان دولتندن بركنی خراب ایدوب باقی اركانك تغیرندن واز كلدی ومقربان دركاه وسرداران سپاه وسروران وحوشك تعهد حال وتفقد احوالن بالكلیه فراموش قیلدی باوجود كه شتربهٔ كشته دن رشتهٔ امید منقطعدر ومن بعد مدد تدارك وتلافی ممتنع یمكن كه بو سبب ایله خدمتكاران قدیم دخی شرف ملازمتدن دور ومهجور قالهلر وشاید بو اغماض واسطه سیله باقی اركان دولت دخی خدمت آستانهٔ سلطنتدن اعراض ونفور قیلهلر شیر تأمل تأمه دنصكره ایتدی اكرچه كه بو كلام عین مصلحت ومحض نصیحتدر فاما شتربه بابنده بندن خطا واقع اولمشدر اكثر بنم اضطرابم انك تلافیسی جهتندندر پلنك ایتدی ای ملك غم بیهوده واضطراب بیفائده دن نه حاصلی اولور كه انك تلافیسی دست حیرت وضجرت ایله میسر اولمز

(بلكه)

بلکه رای راست وتدبیر درسته وابسته در

بیت

چو در طاس رخشنده افتاد مور
رهاننده را چاره باید نه زور

نثر

صلاح بودر که ملك سباع جزع وفزعی قویوب بنای کارنی اساس تدبیر اوزره مبنی قیله وتحقیق احوال شتربه ده بروجهله تدقیق یوره که انك غش وکینی خاطر عاطر نازنینه روشن وظاهر اوله اکر واقعا اول احوال که شتربه دن سمع شریفنه ایصال ایتمشلردر واقع اولمش اوله سزای غدر وکفران وجزای ظلم وعدوانی بولمش اولور واکر انك حقنده افترا ایدوب غیر واقع مفاسد اسناد ایتمش اوله لر کردن مفسد بدفرجام علف شمشیر تلف ونیام تیغ انتقام اولمق کرك

مصراع

انرا که بدست دفع کردن نیکوست*

شیر ایتدی وزیر مملکت سنسن بوزمانه دلکسنك رای اصابتشعارکله استظهار ایدوب فکر دور اندیشکی

جر منافع ودفع مكارهده پيشوا ايدردم حاليا دخى اعتمادم سكادر بو بابده هر نه طريق كه راى روشنكه موافق كلە دريغ ايتمه و بنى شرطهٔ تدبير صوابكله ورطهٔ كرداب اضطرابدن خلاص ايله پلنك متعهد اولوب ايتدى ملك همتندهٔ اومرمكه عنقريب بو مهمك حقيقتن حجاب خفادن منصهٔ ظهوره كتورم وادنى تدقيق ايله پردهٔ تعويق چهرهٔ تحقيقدن كوترم

بيت

همه حالها را براى منير
برون آورم همچو موى از خمير

نثر

شير بو وعده ايله تسلى بولدى چون وقت كيج اولوب كيجه دن خيلى زمان كچمشدى پلنك اجازت طلب ايتدى و بو ميثاق اوزره قرار ايدوب وثاقى جانبنه كيدى قضاى الهى كيدركن كذرى كليله ودمنه مسكننه راست كلدى كورديكه مابينلرنده مباحثه وجانبيندن رفع صوتله محاوره وار پلنك نيجه زمان ايديكه دمنه يه بدكمان ايدى بو وقته كه آواز مخاطبه

ومعاتبه انلرك منزلندن كوشنه يتشدى دغدغه سى
زياده اولدى ايلرو واروب وراى ديوارده طوردى
وكوش هوشنى انلرك كلماتى استماعنه اوردى كليله
ايتدى اى دمنه عجب كار ايتدك وعظيم فتنهٔ خفيه يى
بيدار ايتدك وملكى نقض عهدله موسوم وناصيهٔ
حالنى غدارلق رقيله مرقوم قيلدك بيچاره شتربه يه
خيانت نامنى طاقدك سباع ووحوش بيننده برق
فتنه وآشوب براقدك ظنم بودر كه انك تبعه رو بالى
سكالاحق اولوب دام آفات ومخافات مكافاته كرفتار
اوله سن واول ايتديكك سيئه نك جزاوسزاسن برموجب
(جزاء سيئة سيئة بمثلها) عنقريب بوله سن

﴿بيت﴾

هركه تيغ ستم كشد بيرون
فلكش هم بران بريزد خون

﴿نثر﴾

مقرردر كه چون بو بيشه اهاليسى كيفيت حالكه واقف
اوله لر هر بريسى خلافكه مدد كار اولوب سنى اول
آستانه دن رد ايده لر بلكه جمله سى سكايق طولايوب
سنك باشكه قصد ايده لر اويله اولسه من بعد بكا

سنکله همجنان اولق طریق صلاحدن دور وسنکله مصاحبت ومجالست دائرهٔ حزم واحتیاطدن بغایت مهجوردر

﴿ قطعه ﴾

بابدان کم نشین که صحبت بد
گرچه پاکی ترا پلید کند
افتابی بدین بزرکی را
ذرهٔ ابر ناپدید کند

﴿ نثر ﴾

لطف ایله وارشمدنصکره بریار اخر اختیار ایله وبغله اختلاط وامتزاجدن هزار مرحله کنار ایله که من بعد بکا سنکا موافقتدن امتناع واجب وسنکله مصاحبت ومرافقت خلاف رای صائبدر دمنه ایتدی ای یار غمکسارم وای انیس روزکارم

﴿ بیت ﴾

کر بر کنم دل از تو وبردارم از تو مهر
این مهر بر که افکنم این دل کجا برم

﴿ نثر ﴾

بنی نظر مرافقتدن دور ایتمه وشرف مصاحبتدن

محروم ومهجور قیله وبشتربه امر نده بکا زیاده ملامت
بیورمه که (مضی ما مضی ولا مانع لما قدر الله وقضی) فعل
کذشته بی تذکر سبب ملال وبر امرك تدبیریکه
خیر تدارکه کلیمه خیال محالدر بو سودای فاسدی
دماغکدن کیدر وشادمانی وفراغته یوز دوندرکه
دشمن عالم عدمه کتدی وساقیٔ دوران ساغر
حضوری شراب سرور ایله پر ایتدی ابواب فتوح
بحمدالله که مفتوح اولدی هوای آرزو غبار اغیاردن
صفا بولدی غنچهٔ امید چمن نویدده شکفته ودیدهٔ
غم والم خوابکاه عدمده خفته در

﴿ بیت ﴾

ساقیا می بده وغم مخور از دشمن ودوست
که بکام دل ما آن بشد واین آمد

﴿ نثر ﴾

کلیله ایتدی باوجود که جادهٔ مروتدن طشره کتدك
وبنیاد فتوتی تبرغدرله زیروزبر ایتدك هنوز دل
پر غلکده داعیهٔ فراغت وارهمی وامید وار سنکه
اوقاتك سلامتله کچه ایلی هیهات هیهات مصراع

سودای خامی بختهٔ فکر محالی کردهٔ دمنه ایتدی
بو یله دکلمدر که شأمت خیانتدن وسوء
خاتمت مکر و خدیعتدن اکاه اولمیم یا قباحت نمیمه و کراهت
اخلاق ذمیمه بندن پوشیده اوله اما حب جاه وحرص
مال بکا ادراکه ألدن مانع اولوب طول امل بنی
بو مقوله عمله تحریص ایلدی والحالة هذه بو کاره
چاره‌دن قاصرم و بو امر خطیرك تدارك وتدبیرنده
مقصرم

﴾ مصراع ﴿

❊چون کنم خود کردهٔ ام خود کرده را تدبیر چیست❊
پلنك چون بو فصل خطاب وعتابی استماع ایتدی
کماهی احواله اطلاع ایدوب مادر شیر خدمتنه
شتاب ایتدی وایتدی ای ملکهٔ روی زمین ﴿ وجئتك من
سبا بنبا یقین ﴾ بر سره واقف اولدم بوررسك اعلام
ایده‌یم اما بشرط انکه ملکه پیمان وایمان ایلیه که
بلاضرورة انك اعلاننه اقدام ایتمیه و بر یدباد صبا که
محرم اسرار ازهار بهار در اول کلشن رازدن شمهٔ رنك
و بو استشمام ایلیه پس عقد عهد و پیمان وتأکیدات
ایمان فرا واندن صکره کلیله ودمنه میاننده جاری اولان

احوالی تمامها بیان ایتدی کلیله نك ایذا وملامتن ودمنه نك اقرار وندامتن عز حضورنده روجه استیفا تقریر ایتدی وینه عقد عهدی تجدید ومقدمات تأکیدی تمهید ایدوب ایتدی

مثنوی

کرم قیل اچه بو سردن دهانی
بو یوزدن قیلمه کمسه یه بیانی
بو سری ستر ایله پرده پوش اول
دهانك غنچه کبی طوت خموش اول

نثر

مادر شیر کیفیت حادثه دن زیاده متعجب ومتأثر اولوب یارنداسی عادت معهودی اوزره شیری کورمکه کلدی بغایت متحیر ومتفکر بولوب ایتدی ای پسر وای پارهٔ جکر موجب ملال وسبب انفعالك ندر

بیت

ماه تمامك نیچون اولمش هلال
سرور وانك ندن اولمش خیال
حیرت واندوهکه علت ندر
فکرت انبوهکه حکمت ندر

﴿نثر﴾

شیرایتدی موجب فکرت وحیرتم قتل شتربه وتذکر اخلاق واوصافندن غیری نسنه دکلدر اول قدر قصد ایدرمکه ذکری فکرمدن کیده کتمز وهرچند جهد ایلرمکه حالی خیالمدن غیبت ایده ایتمز

﴿قطعه﴾

بجان تو که فراموش نیست نفسی
اکرچه عیشدی اکنون نمی شود چکنم
مکو بطنز که خسرو مکن فراموشم
کنم اکر بشوی ور نمی شوی چه کنم

﴿نثر﴾

هرکاه که مصالح ملك وسپاهده تدبیر وتأمل لازم کله وبرناصح مشفق ومهربان موافق وچاکر وفادار وامین مصلحتکزاره احتیاج واقع اوله خیال شتربه مقابلهمه کلور ولسان حالله ایدر

﴿بیت﴾

درقاعدهٔ خدمت وآیین وفا
بسیار بجوی ونیابی چومنی

﴿نثر﴾

مادر شیر ایتدی ای نور عین نور یقین ظلمت شك وتخمین اوزره غالب اولمقده فراست دل بیغل کبی شاهد عادلی اولور مضمون کلام شاهدن منفهم اولان بودر که آنك دل آکاهی شتربه نك براءت ساحت ذمتنه کواه اوله هراینه چون انك قتلی برهان واضح و یقین صادقله اولمدی وصاحب غرض صورت نصیحتده انك حالنی خلاف واقع اوزره عرض ایلدی ملکك خاطر آیینه مثالی غبار تأسف وژنکار تلهفدن لایزالی خالی اولمسه کرك اکر فرزندار ازجمندم کلام تمام وذمامده تأمل تمام بیوریدی وتوسن تیز کام غضبی شکیمهٔ شکیب ولکام تأنی ایله رام ایدیدی وظلمت شك وشبهه یی پرتو عقل نورانی ایله مضمحل قیلیدی بودم دام غمه دوشمز ایدی وزنبور اندوه والم باشنه اوشمز ایدی و بساط نشاط وانبساطی دورمز ایدی

﴿مثنوی﴾

باهستکی کام عالم برار

که درکار کرمی نیاید بکار

چراغ ار بکرمی نیفروختی

نه خودرا نه پروانه‌را سوختی

شکیب آورد بندها را کلید
شکیبنده را کس پشیمان ندید

﴿نثر﴾

شیر ایتدی ای مادر مهربان دیدیکك کبی واقعا نفس ظالم بو بابده عقله غالب اولدی وآتش غضب بنیاد صبر وحلمی رباد قیلدی معلوم ومجزومدر که آنك تدارکنده تأسف بیهوده‌دن فائده حاصل اولمز واول جراحت مرهم ندامت وملامتله التیام بولمز فاما فساد کلی بودرکه رعایابنی هدف تیر بلا ایتمشدر وبیوفا وستمکارلق قرعه‌سن بنم نامه آتمشدر هرچند که کاوکاو ایدرم تا کاوی خیانت ایله تهمت ایدوب اکا برجنایت اسناد ونسبت ایلیم واول واسطه ایله آنك قتلنده سائرلر قتنده معذور اولوب طعن آشنا وطعن بیکانه‌دن دور اولم هیچ بروجهله برطریق تصور قیله مزم وچندانکه میدان نفوس شاننده فرس فراسته عنان ویرم آنك براءت ساحت ذمتنده کانم آرتر قتلنه برمذهبده رخصت بوله مزم بیچاره شتربه اهل تمکین وصاحب وقار ایدی هم رای روشنی وهم سیرت پسندیده‌سی وار

ایدی بو صفات حسنه ایله که اول موصوف ایدی اکه
خیانت و کفران نعمت نسبت ایتمك معقول دکل ایدی
بو مقوله کسنه اون قبیله دن دکلدر که تمنای فاسد
وسودای محال آنك دماغنده جایکیر اولمش اوله و بنمله
مقابله ومقاتله خیالی خاطرینه کلمش اوله بونك برله که
آنك حقنده انواع شفقت واصناف عاطفتدن اهمال
واقع اولمامشدیکه سبب نفرت وعداوت وموجب
خصومت وحشونت اولیدی بن دیلرمکه بو امری
تفحصده مبالغه بیورم وحقیقت حالی عین یقین ایله
معاینه قیلم بو صورت اکرچه که سودمند اولمز واول
بلیه بو قضیه ایله حیز تدارکه کلمز اماشاید که نفسمه
آندن فی الجمله تسلی حاصل اوله وفتنه انکیز و سخنچین
کوشمال بوله و بنم عذرم خلایق قتنده فی الجمله مقبول
اوله اکر سن بو سردن براثر بیلدکسه ویا برخبر استماع
قیلدکسه شفقت مادرانه بودر که بندن دریغ ایتمیوب
تنبیه ارزانی بیورهسن

❊بیت❊

نه ایشتدکسه لطف ایله بیان ایت
نه سره واقف اولدکسه عیان ایت

مادر شیر ایتدی

﴿بیت﴾

دلمده کوهر اسرار زوار در

زبانمده ولی مسمار واردر

﴿نثر﴾

بو خصوصده بر خبر استماع قیلدم اما اظهارنی جائز کورمزم و بر سره مطلع اولدم لیکن افشاسنی مقبول بلکه مشروع اکلمزم زیرا کتمانده بعض ارکانله عهد و پیمان اولمشدر واخفاسی بابنده تاکیدات فراوان قیلنمشدر (قلوب الاحرار قبور الاسرار)

﴿بیت﴾

به پیر میکده کفتم که چیست راه نجات

بخواست جام می و کفت راز پوشیدن

﴿نثر﴾

پادشاه عالم عالمدر که رازی فاش ایتمك عیب تمامدر وافشای اسرار نقض مالاکلام علماء فضیلتمآب بو خصلتدن اجتنابده تأکیدات بیحد وتهدیدات بیحساب بیورمشلردر والابتامه سمع شریفه انها ایدرم وخاشاك اندوهی ساحهٔ سینه فرزند

دلبندمدن کیدرردم شبر ایتدی بو بابده تأویل علما
چوقدر واقاویل حکمایه نهایت یوق بعضیلر که
افشای رازده احتراز بیورمشلردر قائلك صلاح
حالی و سلامت ذاتنه نظر قیلمشلردر وبعض آخر بر
مصلحت کلی یه بناء که آنده نفع عام متصور اوله
اظهار اسراره رخصت ویرمشلردر فرضا که
بر انسان ناحق یره بر مسلمانك قتلنه قصد اینسه و بو سره
بر همدمنی محرم ایدوب کتماننده پیمان وایمانی حددن
کچورسه اول محرم اول مسلمك صیانت نفس ودمی
ایچون اول رازی اظهار ایدوب اول سردن خبردار
ایلسه ظاهر بودر که بحسب الشرع مواخذ اولوب
عندالله معاتب اولمیه کرك بلکه بو صورت مثلندن
کتمان راز اهل فساده مشار کتدر و یمکن که بو خبری
مخبری بو سری سکا اظهار ایتمکله کندو یی
میاندن چیقاروب انی سنك عهدهٔ اهتمامکه
حواله قیلمش اوله و یا بندن دهشت ایدوب سنی
بو سرك افشاسنه واسطه ایتمش اوله توقع ایدرمکه
بیت وقف بنی بو سردن خبردار ایدهسن وشفقت
نصیحتکه لایق اولانی دریغ بیورمیهسن

﴿ بيت ﴾

رازت بمیان آرکه مامحرم رازیم
بکذر زسر نازکه مااهل نیازیم

﴿ نثر ﴾

مادر شیر ایتدی بو اشارتکه بیوردڭ بغایت ستوده و بو معانی که بیان قلدڭ زیاده پسندیده در فاما اظهار سرده ایکی شر عظیم مضمر در اولا اول کمسنه ایله که اکا اعتماد ایدوب محرم اسرار ایدنمشدر عداوت لازم کلور ثانیا خلق انڭ حقنده بد کمان اولوب آنی محرم راز ایتمکدن احتراز ایدرلر هم احبا نظرنده مردود ومطرود اولور وهم مظهر طعن اعداو کرفتار طنز حسود اولور کلمات حکمت نکات حکماده کلمشدر که (من لم یمت سره یمیته شره) یعنی هر کمسه که حقهٔ ضمیرنده کوهر اسراره مهر اسرار اورمیه لاجرم سری انڭ قصد سرنده کمر برمیان ایدوب عالمده سلامت یوزین کورمیه اکرچه که حق ستر وصدق نهان ایلمك اولمز اما دیمشلردر که (مصراع)

سر و یرمك اولور سری عیان ایلمك اولمز

مکر که ملك اول رکابدار حکایتن استماع بیورمش اوله که

چون ناخن نفاق ایله رخسارۀ عهد ومیثاقی خراش
ایدوب سر پادشاهی فاش ایتدی دست روزکار
سر بی دولتن تیغ خونپاش بوارله قلم وارتراش ایتدی
شیر استفسار ایتدیکه نیجه اولمشدر اول

﴿حکایت﴾

مادر شیر ایتدی سوالف ازمانده بر پادشاه عظیم
الشان وار ایدیکه مسند تخت سلطنت زیور بذل
معدلتیله زیب وبها بولمشدی واطراف واکناف
مملکت شعشعۀ تیغ سیاستی ایله پرنور وضیا
اولمشدی

﴿بیت﴾

زمینی قیلمشیدی عدلی معمور
زمانی ایتمشیدی بذلی مسرور

﴿نثر﴾

بر کون اتفاق عزم شکار ایتدی وقصد صید ایدوب
جانب مرغزاره کتدی اول محلده که آشیانۀ هوا
انواع طیورله طولدی وعرصۀ صحرا اجناس وحوشله
نمودار عرصات اولدی ملازمان رکاب سعادت
انتسابك هر بری بسط وقبض وجر ورکض وهتك

وقتك وطعن وسفكه مشغول اولوب پادشاه حشمندن
ركابنده مزيد اختصاص ايله ممتاز اولان خواص وخدم
ايله قالدى ركابدارينه تشريف خطاب بيوروب
ايتدى كل سنكله سوار اولديغمز خيل سيل رفتارله
برمقدار عنان ويروب ميدان كوسترهلم كه بكا بو داعيه
دوشمشدركه آيا بنم زير عنانمده اولان رخشمى
تيزدر ياسنك زير رانكده اولان ابرشمى سبكخيزدر
ركابدار فرمان جهانمطاعه سمعا وطاعة ديوب بارهٔ
بادپيمانى ميدانه سوردى پادشاه دخى سمند آتش
سرعته عنان ويردى چون برمقدار نخجير كاهدن
مفارقت ايتدى عنان بارهٔ آتش پاره يى چكوب ركابداره
ايتدى بومسافتى مساحتدن غايت عرض بودركه
حاليا خاطرمه برخاطره خطور ايتديكه تندباد شرور
بنياد حضور وبنيان سرورمى هباء منثور ايتدى سائر
خواصك بوسره محرميتى ايله اختصاص اولمديغى
اجلدن ديلدمكه بو بهانه ايله خلوت ميسر اوله
وبروجهله كه كمسنه كمان ايلمميه بو رازى اظهار ايدم
ركابدار چون شاهدن بوكلماتى اشتدى زمين خدمتى
لب عبوديت ايله تقبيل ايتدى وشرط مدحت ومحمدتى

تقديم ايدوب ايتدى

﴿بيت﴾

خسروا مهر رخك تابنده اولسون دائما

روزكارك فرخ وفرخنده اولسون دائما

﴿نثر﴾

اكرچه بو ذرهٔ بى تاب كندودهٔ مظهر انوار تشريف خطاب اولمغه لياقت بيلزايدى اماچون پرتو آفتاب عنايت شاه كامياب التفات ارزانى بيوردى اميددر كه كوش نسيم صبا كه محرم اسرار حقايق بهاردر بوچمن ازهارندن شمهٔ رنك وبو اشتميه ودلكه كنجور خزاين جواهر اسراردر بورازك سرحد اظهارينه قدم دراز ايتميه

﴿بيت﴾

صنسه پيمانه كبى كاسهٔ سر

ديميم كمسه يه بو سردن اثر

﴿نثر﴾

پادشاه چون ركابداردن بو نوع كلماتى استماع ايتدى تحسين وآفرين ايدوب ايتدى آكاه اولكه بن بو برادرمك باد نخوت وآتش كينه سندن برآرذم نيجه كون ايديكه

آنك احوال درون و بیرونن تفرس ایدردم بو كون
صفحات حركات وسكناتنده رنك سودای سلطنت
ونیرنك هوای ایالت مشاهده قیلدم و بنم هلاكه
قصد وكین ومكر وكتینك عین الیقین بیلدم پس بكا
بو داعیه دوشدیكه آندن آسیب مضرت یتشمدین
خرسنك وجودین شاهراه سلطنتدن كاماطة الاذی
كوترم وچمنزار ولایتی اول خاردلریندن پاك وچشمه
سار ایالتی خاشاك تشویشدن صافی وتابناك ایدم
اویله اولسه سكا لازم اولدیكه دائم آنك احوالندن
خبردار اولوب بنی محافظت خدمتنده قایم اولهسن
ان شاء الله تعالی چون مأمول حصوله موصول اوله
آستانهٔ كردون رفعتمده درجهٔ آفتاب دولتك برمرتبه
ارتفاع بوله كه پای مباهاتی فرق فرقدانه قویهسن
ركابدار فرمانبردارم دیو خدمت ایتدی واول عهدی
عهدهسنه آلوب اول مهمی ذمت همتنه حواله
قیلدی وایمان فراوان ایله مبرم وتأكیدات بیپایان
ایله مستحكم ایلدی هنوز منزل معهوده واصل
اولمامش ایدیكه جریدهٔ احوالنه بیوفالق رقن چكدی
وزمین عصیانه غدر وكفران تخمن اكدی ورشتهٔ

میثاقی مقراض نفاق وشقاقله کسدی وبونجه عهد وحقوقی قدم عقوقله باصدی القصه رکابدار فرصت بولوب برادر پادشاهه ماجرایی علی ماجرای حکایت ایتدی برادر پادشاه چون کیفیت حالدن اکاه اولدی منتپذیر اولوب رکابداری مواعید بسیار ایله تسلی قیلدی وتدبیر صایب ایله کندوسنی اول ورطه دن خلاص ایلدی اتفاق اززمانه نته که عادت انقلابات دوران وتحولات احوال حدثاندر پادشاهك بهاردولتی نکباء نکبت ایله خزان ونهال زندکانیدن شکوفهٔ کامرانی ریزان اولدی

﴿بیت﴾

قویوب یرلویرنده رخت وبختی
دکشدی تختهٔ تابوته تختی

﴿قطعه﴾

کدام بادبهاری وزیددر آفاق
که بازدر عقبش نکبت خزانی نیست
دوام پرورش اندکنار مادر دهر
طمع مکن که دروبوی مهربانی نیست

﴿نثر﴾

چون مسند شاهی شکوه برادر مهتردن خالی قالدی برادر کهترپایهٔ تخت سلطنته قدم بصدی وشهریارلق تاجنی کامکارلق فرقنه اصدی

﴿بیت﴾

درریاض ملك ودولت غنچهٔ شادی شکفت

بوستان سلطنت راتازه شداز سرنهال

﴿نثر﴾

اول فرمان واجب الاذعان که زبان شاهه جریان قیلدی قتل رکابداراولدی بیچاره زبان تضرع وتظلم ایله فریادوفغان ایدوب ایتدی ای معدن مروت وجودوای سایهٔ واجب الوجود

﴿بیت﴾

گناه من بجزا خلاص من چیست

جزای انچه من کردم نه این بود

﴿نثر﴾

پادشاه ایتدی ای رکابدار اعظم جرایم خدمتکار افشای اسرارده برادرمك پرورده‌ٔ نعمتی و براوردهٔ دست همتی ایکن بو سریکه جملهٔ خواصدن اکا محرمیت ایله سکا اختصاص و یرمشدی فاش ایتمکی روا کوردك

بی وسیلهٔ حقوق بکاسندن عوقدن غیری نه میسر ومن بعد سکانجه اعتماد ایدوب اخلاصکه نیجه اعتقاد ایلمك متصوردر (ع) ازهمدم بیوفاجدایی خوشتر * رکابدار اول قدر که استعفا واستغفار ایداب جزع وزاری ایتدی کار ایتمیوب بردار اولدی وعاقبت مرغ جانی دام سیاست سلطانی یه کرفتار اولدی

﴿بیت﴾

کر زبان تو رازدار بود
تیغ را بر سرت چه کار بود

﴿نثر﴾

بومثلدن ظاهر اولورکه افشای اسرار مورث شرور بسیاردر وارخای عنان زبان مثمر مضار بیشماردر بومعنایی اشعارده بواشعار کافی وبودعوایی اثباتده بوابیات وافیدر

﴿مثنوی﴾

بیلورسن سر کهر درصقله آنی
که حیقمایه الکدن رایکانی
صقین سر سوزین اظهار ایتمه بی باك

که اولور کوهر اظهاری خطرناك
نهان ایت سینه اصدافنده آنی
دکرمه اکا الماس زبانی
نیجه سن کشف سرسردن چیقاردی
نیجه سرداری افسردن چیقاردی

﴿نثر﴾

شیر ایتدی ای مادر مهربان سرن آخره اعلان ایدنك غرضی فی الحقیقه آنك شیوعی اولمق کرك ایدیکه محرم اسراری همان کندی اولیدی چونکه غیر اظهار ایتمکی جائز کوردی اولدخی آخره آشکار ایتسه معذور طوتمق کرك زیرا که کشی کندی بارینه متحمل اولیجق آخر تحمل ایتسه عجبمیدر نته که دیمشلردر

﴿بیت﴾

راز خود راچون تو خود محرم نهٔ
دیکری خود محرم آن چون بود

﴿نثر﴾

بردخی بو که کشف سراکرچه افشای راز اولدیغی جهتدن معیوبدر اما اظهار حقی متضمن اولدیغی

سببدن فضایلدن محسوبدر جناب شفقتمآب مادر
کامیابدن تضرع ایدرمکه بو سرك افشاسنده اظهار
حق نیت ایتمکله کردن جامهء جانی طوق منت جاودانی
ایله مطوق ایدوب بو بار کرانی دن ناتوانمدن کوتره
اکر صریحه قادر اولمزسه کنایت ایله اعلام بیوره
اکر عبارتیله کتورهمزسه باری اشارتی دریغ
بیورمیه

﴿بیت﴾

دکل اظهارینه لازم عبارت
کهعارف اولنه بسدر اشارت

﴿نثر﴾

مادر شیر ایتدی فرمانبردارم اما بشرط انکه
کناهکار بد کردار که بو فتنه غبارین قو یارمشدر
جزا و سزاسن بوله و جمال صفح جمیل آنك
دیدهء علیلندن که رؤیت طریق صدق ومروتدن
دوردر مستور قاله واکرچه علماء دین وأئمهء حق
الیقین صفحات دفاتر مآثری فضیلت صفح و منقبت
عفو ایله مشحون قیلمشلردر وشیوهء اغضا واغماضه
تحضیض وتحریض بیورمشلر اما اول جرایمده که

آنك اثرى اهل عالمه ساير وسارى وضررى نهاد
بنى آدمه شايع وطاريدر عقوبت عفودن اوليدر
بوكناه مقابله سنده كه مفاسدى فى الحقيقه نفس
پادشاهه عائددر اكر عقاب وانتقام ظهور ايتمزسه
و پادشاه بو بابده طريق مسامحه يى قويوب شاهراه
سياسته كتمزسه سائر مفسدلره دخى موجب جرأت
واقدام اولور وستمكارلرك حجتى انكله قوت بولور
وهر بريسى دلازارلق و بدكردارلقدن انى دستور
معتمد و وثيقهٔ معتبر بيلور پس آنده عفو واغماضه
راه مجال اولمق كرك ونص قاطع (ولكم فى القصاص
حيوة) موجبنجه آنك تداركنده تساهل واهمال قيلمق
كرك

﴿ بيت ﴾

هران كست كه بازار خلق فرمايد
عدوى مملكتست او بكشتنش فرماى

﴿ نثر ﴾

بو تشبيه دن غرض بودر كه دمنهٔ غدار ومكار كه ملك
روزكارى بوكاره تحريك ايتدى بغايت نمام وغماز
وشرير فتنه سازدر شيرايتدى بو خاطره خاطر فاتره

خیلی زماندر که حلجسان ایدر اما ای مادر غمخواره (العارف یکفیه الاشاره) سن فارغ اولکه بو امرده تأمل تمام ایتسم کرك و بو قضیه یی تحقیقده طریق تأنی اوزره کتسم کرك مادر شیر منزلنه کتدی وشیر تفکر بسیار دنصکره صغار و کبار حشمندن کیم وار ایسه احضار ایتمکه امر ایدوب امرا وارکان ووزرا واعیانی دیوانـه دعوت ایتـدی امتثالا لامر العالی رعایا واشراف واعالی درکاه شیرده مجتمع اولیجق بر مقتضای فرمان دمنه یی کشان کشان دیوانه کتوردیلر چون دمنه کلدی شیر آنك جانبندن اعراض ایدوب فکر دور ودرازه طالدی دمنه کوردیکه در بلا کشاده ور اه رها بسته در واميد خلاص منقطع ورشتهٔ اغماض کسسته آهسته خواص ملکدن بریسنه صوردیکه بو جماعتك اجتماعنه حکمت ندر وملك کرداب تفکره دوشمکه باعث وعلت نه مادر شیر ایتدی ملکی سنك قید حیاتك متفکر قیلشدر ونکباء نکبت وجودك آنی کرداب حیرته صالمشدر چون سنك غدر وخیانتك ظاهر وجرم وجنایتك واضح و باهر اولدی واول افترا و بهتانلرك که آنك وزیر مهربانی حقنده

سندن وقوع بولمش ایدی عرصهٔ خفادن منصهٔ
ظهوره کلدی وروی حیله ومکر وچهرهٔ خیانت
وغدر کدن پردهٔ غفلت مرتفع اولدی جائزدکلدر که
سنك آتش تزویر سعایتك آب شمشیر سیاست
ایله سویندرمیه‌لر وسنجلین مظهر شری الوجود خیر
محض فضاسنده قویوب تنکنای عدمه کوندرمیه‌لر
دمنه ایتدی ای کائلهٔ دولت وای عاقلهٔ مملکت اکا
بر متقدمین حکمتدن بر دقیقه مهمل قومشلردر وآسایش
متأخرین ایچون مسالك واضحه وضعنده مساعئ جمیله‌لرین
بی دریغ بیورمشلردر آنلرك جملهٔ کلمات دلاویز وحکمت
آمیزلرندن بریسی بودر که هر کسه که خدمت پادشاهیده
یکدل ویکجهت اوله مرتبهٔ تقربه تیز وصول بوله واول
کسه که مقرب سلطان اوله محسود جهانیان اوله وملکك
دوستی ودشمنی آکا عداوت قیله دوستلری آنك
جاه ومنزلتنه حسد قیله‌لر ودشمنلری مصالح مملکتده
آنك تدبیر ومناصحتندن بیحضور اوله‌لر

﴿ بیت ﴾

هر که نزدیکتر بمجلس شاه

خطروی عظیم ترباشد

(نثر)

﴿نثر﴾

(والمخلصون على خطر عظيم) بو سببدندر كه اهل
حقيقت ديوار امن وراحته پشت ويروب دنياى ناپايدار
غداردن يوز دوندرمشلردر وخدمت مخلوقدن فرار
وعبوديت ملوكدن عار ايدوب عبادت خالق واطاعت
مالك ازمهٔ خلايقى اختيار ايتمشلردر كه اول دركاهده
ظلم وستم وسهو وغفلت اولمز واول آستانه ده جزاء
حسنه سيئه وپاداش اطاعت عقوبت اولمز

﴿رباعى﴾

آن عدل الهيست كه بر يك نمطست
باقى همه كه رضا وكاهى سخطست
انجا ستمى نيست كر اينجا ستمست
وانجا غلطى نيست كر اينجا غلطست

﴿نثر﴾

اكثر خلايق اوصاف خالق اوزره مفطور اولوب جادهٔ
عدالتدنكه رعايت حاق وسطدن عبارتدر دور
دروعين اعتبارلرى ملاحظهٔ جانب استحقاقدن محجوب
ومستوردر كاه مجرمان لازم العفو بته اخلاص
مخلصينه لايق جزاسز اكوررلر وكاه ناصحان واجب

التربیته ارباب خیانتی جنایتنه مناسب عذابله مواخذه
قیلورلرزیراکه دامن حاللری لوث هوا ایله آلوده وکالای
افعاللری دست خبط وخطا ایله فرسوده در غازهٔ
غرضله عارض اقواللری گلگون وگونهٔ ریا ایله چهرهٔ
اعماللری دکرگوندر

﴿بیت﴾

مساوی قیلرنده خیرله شر
برابر بلکه یکدر نفعدن ضر

لایق بوایدیکه بومملوك سلوك طریق ملازمت ملوکه
رغبت ایتمیوب گوشهٔ عزلت وکاشانهٔ خلوتی عالمه
ویرمیدی وخدمت سلطاندنکه نمودار آتش سوزاندر
احتراز ایدوب کندو آیاغیله بوچاه بلایه کیرمیدی
هرکسه که قدر فراغتی بیلمدی وخدمت مخلوق اوزره
طاعت خالقی اختیار قیلمدی اکا اول بلا یتشدیکه اول
زاهد گوشه نشینه ایرشدی مادرشیر ایتدی نه کیفیت
ایله اولمشدر اول

﴿حکایت﴾

دمنه ایتدی روایت ایدرلر که بر زاهد وار ایدیکه اعباء
تکلفات دنیادن قباء عبا ایله اکتفا ایتمشیدی ومشتهیات

(نفسانیه دن)

نفسانیه دن کوشه وتوشه ایله فراغت وکشکینه وپشمینه ایله قناعت قیلمشیدی

بیت

هر کداکم بوریای فقر اوله کسوت اکا
اطلس وزر بفتدن حاجت دکل خلعت اکا

نثر

اول پیر صلاح شعار کمال زهد وتقوی ایله بین الناس اشتهار بولیجق وصیت وصدای ورعی مسامع جهانیانه واصل اولیجق اطراف عالمدن اصناف بنی آدم قدم عزمله جناب باب ارشادمآبنه متوجه اولدیلر چون نورانیت عبادت جبیننده لایح وروحانیت صلاح واطاعت ضمیر غیب بیننده واضح ایدی آنك حقنده معتقدلرك اعتقادی کوندن کونه متزاید اولدی واول ولایتك برشاه صورت ودرویش سیرت پادشاهی وار ایدیکه طلب رضاء الهی یی متابعت هوای پادشاهیدن تقدیم ایدر ایدی واحوالنده کلیا منهج اخلاق انبیا ومذهب سیرت اولیا اوزره کیدر ایدی

بیت

کرچه عالمده سپهر سلطنت ماهی ایدی

شاهلر درویشی ودرویشلر شاهی ایدی

﴿بیت﴾

سیرت پاکیزه وخوی خوش وکردار نیك

بافقیری خوش بودباشهریاری خوشترست

﴿نثر﴾

چون پیر کوشه نشین احوالندن خبردار اولدی (نعم الامیر علی باب الفقیر) کویان ملازمت خدمت پیره یل بغلدی واحوال عاقبت واهوال آخرتی آکوب زار زار آغلدی وانفاس متبرکه سندن استمداد ایدوب ملوکه لایق نصایح التماس ایتدی پیر زاهد ایتدی ای ملك حق تعالینك ایکی سرایی واردر بریسی فانیدر که اول دنیادر وبری دخی باقیدر که اول عقبادر مقتضای همت عالی اولدر که چون سلطنت جهان فانیدن ال یویه سن سریر سلطنت عالم باقی یه قدم قویه سن

﴿مثنوی﴾

ملك عقبی خواه کان خرم بود

ذرهٔ آن ملك صد عالم بود

جهد کن تادرمیان این نشست

ذرهٔ زان عالمت آید بدست

﴿نثر﴾

پادشاه ایتدی ای پیرصافیضمیرنه چاره وتدبیر ایله اول مملکتی تسخیر میسردر زاهد ایتدی بیچاره‌لره چاره ساز ومظالمسوز ومظلوم نواز اولمغله متصوردر هرپادشاه که آخرتده حضور وحبور وراحت ورفاهیت دیلیه واجبدر که دنیاده آسایش رعیته کوشش ایلیه

﴿مثنوی﴾

کسی خسبد آسودهٔ درزیرگل

که خسبد از ومردم آسوده دل

کسان برخورند از جوانی وبخت

که بر زیردستان نگیرند سخت

﴿نثر﴾

چون زاهد نصیحتدن فارغ اولدی وخزانهٔ درپادشاه جواهر زواهر زواجرله طولدی نصایح دلپذیر پیرصافیضمیر قلب شاهده برمثابه‌ده تأثیر ایتدیکه دست ارادتله دامن همتنه تشبث ایدوب شرف صحبتیله دائم

مشرف ومغتنم اولوردی ولجام کلام نصیحت انجامیله
توسن هوای بدفرجامی رام قیلوردی اتفاق برکون
پادشاه مصاحبت درویش اکاهله مشرف ایکن ناکاه
داد خواهلردن برجمع کثیر وجم غفیر فریاد آتش
تأثیری کرهٔ فلك اثیره چیقاردیلر زاهد چون بوحالی
کوردی انلری حضورینه دعوت ایدوب هر برینك
حالنی علی حده صوردی و پادشاهه انلرك مهامنه مناسب
احکام تلقین بیوردی پادشاه بوندن زیاده حظ ایدوب
التماس ایتدیکه بعض وقتده دیوان مظالم رعایا آنك
نظرنده عرض اولنه زاهد دخی مهمات رعایا ومصالح
برایا عدل وانصافله فیصل بوله واکا دخی (حدیث)
(الدال علی الخیر کفاعله) مفهومی موجبنجه مثوبات
جمیله عائد اوله دیو مسئولن قبول وملتمسن مبذول
بیوردی ودفع مظالمده موجب حال ومآل اوزره زبان
زاهدده هرنه فرمان که جریان بولوردی پادشاه طوع
ورغبت ایله اصغا واستماع ایدوب تنفیذ وامضا قیلور
ایدی تاقضیه برمرتبه یه واردیکه اکثر مهمات ولایت
بلکه کلی مهمات سلطنت اول پیر صاحب کرامتك
کف کفایتنه مفوض اولدی، عاقبت سودای حب

مال وطول رشتهٔ آمال سویدای دل زاهده یول بولدی
ودیوار زهد شیخ صلاح شعارده رخنه بدیدار اولدی
وسر درویش هوای توکلدن فارغ اولوب تشویش
تمنای اسباب وتجمل ایله طولدی (وهذا لیس اول
قارورة کسرت فی الاسلام) بونك امثالی الی هذ الان
هزار هزار اولدی

﴿بیت﴾

پیرزال دهره کیم مفتون ومسحور اولمدی
جرعهٔ دنیا ایله کیم مست ومخمور اولمدی

﴿نثر﴾

دینا بر پیرزال مکاردر که نیچه شیرمردلری کمند محنت
محبتنه کرفتار ایتمشدر و برزال غداردر که نیچه تهمتنلری
پیرزن وارچاه بلا وغارعنایه آتمشدر

﴿مثنوی﴾

رستم زالی ستم دستنده ایتمشدر زبون
پیرزنی چاه الم قعرنده قیلمش سرنکون
طاغنك هرطاشی براسفندیارك باشیدر
برسیا ووشك هراقان صویی کوزی یاشیدر
لالهسی بریوسفك پیراهن خونینیدر

برزلیخانك كلی رخسارهٔ رنكیندر

﴿نثر﴾

چون زاهد شوربخت شورابهٔ ریاضت یرینه شوربای ریاست وشربت لذت سیاست نوش ایتدی ذوق جاشنیٔ عبادتی بالكلیه فراموش ایدوب (حب الدنیا رأس كل خطیئة) حلقه سنی درگوش ایتدی پادشاه كوردیكه زاهدك تصرفاتی موجب صلاح مملكت وتدبیراتی سبب انتظام مصالح سلطنتدر زمام مهام انامی علی التمام انك كف اهتمامنه تفویض ایتدی درویش كه سابقا نان غمن ییر ایدی حالیا جهان غمن یراولدی وخیال تحصیل كلیم ایدركن تدبیر تسخیر اقلیم ایدر اولدی

﴿مثنوی﴾

جهان برخانه در آرایشی چوق

ایچینه كیره نك آسایشی یوق

دوشر درویش ایسه تشویش نانه

وكر سلطان ایسه فكر جهانه

﴿نثر﴾

اتفاق بركون اول درویشلردن بریسی كه احیانا خدمت

زاهده کاور کیدرلردی وانفاس نفس نفیسندن استمداد
همت ایدرلردی زاهدی زیارته کلدی چون اوصاغ
واطوارین احوال سابقه ناموافق کوردی زیاده تعجب
ایتدی وآتش حیرت قلبنده مشتعل اولوب کندو
کندویه ایتدی

بیت

آب حیوان تیره کون شد خضر فرخ پی کجاست
خون چکید ازشاخ کل بادبهار ازاچه شد

نثر

چون زاهدشب لباس عباسیله کوشهٔ افقدن بدیدار
اولدی وناسك قوی وحواسی کریبان خوابه باش
چکوب غوغاوحرکتلری سکون بولدی زاهده زبان
اعتراضی دراز ایدوب ایتدی

بیت

دران چمن که توبودی کلی ببار نماند
خزان درامد وسرسبزی بهار نماند

نثر

ای طاوس سدره مقام حضایر قدس وفرادیس
انسده خرام ایدرکن (غیابة الجب) حب جاهه دوشمکه

یعنی سبب نه وای شاهباز بلند پرواز اوج هوای استغناده عنقای قاف قناعت شکار ایدرکن بغاث الطیور دنیای دونه بونجه طلب نه

﴿بیت﴾

مجموع روزکار تور وزامید بود
آن روزخوش بکجاشدوآن روزکار کو

﴿نثر﴾

زاهد اولقدر که زبان اعتذاری پرکارایتدی بر کلامه که محك اعتبارده تمام عیار واقع اوله قادر اولیمادی مهمان ایتدی ای زاهد فرزانه بوفسون وفسانه میل هوای نفسه محضا بهانه در محصل کلام وخلاصهٔ مافی المقام اولدر که خاطر مبارکك دام حطام دنیایه مبتلا اولوب ضمیر اشرف چنکال حرص جاه وماله کرفتار اولمشدر

﴿بیت﴾

همای چون تو عالیقدر حرص استخوان سهلست
دریغا سایهٔ همت که برمردار افکندی

﴿نثر﴾

کل کرم ایله دامن تجریدی غبار اغیارله معبر ومشرب

تفریدی خس وخاردنیای غدار ایله مکدر ایتمه وعنان نفسی دست هوایه ویرمه ونواله زهرآلود علایق کام دله یتشدرمه

﴿بیت﴾

برخوان دهردست ارادت مکن دراز
کالوده کرده اندبزهر این نواله را

﴿نثر﴾

زاهد ایتدی ای مرید معتقدآمدشد خلق توجه جانب حقه چندان مانع اولمدی اکرچه ظاهرا توجهم جانب نفسه ومصالح انسه دراما معنیده مقام انسه وجناب قدسه در قلبم اون شغل اوزره در که بیلمش ایدلک وحالم اول منوال اوزره در که مشاهده قیلمش ایدک مهمان ایتدی ای سلیم دل سن حالیا حالکدن غافلسن وشراب غرور ایله مست ولایعقلسن بصر بصیرتک پردهٔ غفلت ایله بسته ومزاج طبیعتک امراض اغراض خسیسه ایله خسته در

﴿مثنوی﴾

چکلدی چشمکه چون میل غفلت
دلیکه طولدی میل جاه ودولت

طوتو بدر غفلت اویخوسی کوزیکی
انکچون اکلرسن کندو زیکی

﴿نثر﴾

امااول زمانکه خمار غفلت باشکدن کیدوب عرض
مرض غرضدن افاقت بولەسن حقیقت حاله مطلع
اولوب ایتدیکک افعاله پشیمان اولەسن لیکن پشیمانلق
فائده و یرمیه وضایع ایتدیکک کنجینه یی هرچند که اله
کتورمك دیلیه سن اله کیرمیه

﴿بیت﴾

کارها کردهٔ واخرکار
چون پشیمان شوی نداردسود

﴿نثر﴾

سنك مثلك همان اول کوره ثلیدر که اولماری تازیانه
تصور ایدوب کندوسن دور ایتمدیکی سببدن ضریع
حفرهٔ کور طعمهٔ مار ومور اولدی زاهد ایتدی نه
کیفیت ایله اولمشدر اول

﴿حکایت﴾

مهمان ایتدی برکود و بر بینا مرافقتله مسافرته نیت
ایدوب برطرفه کتدیلر ووقت شام قریب اولیجق

بر مقامده نزول ایدوب اول کیجه آنده یاتدیلر چون وقت
شبگیر اولدی وتباشیر صبح طلوع ایدوب کاروان
صبا آمدشدە آغاز قیلدی همراهلری دخی
بر مقتضای

﴿بیت﴾

بکرا صاحبی قبل الهجیر

ان ذاك انجاح فی التبکیر

﴿نثر﴾

اول منزلدن رحلته ساق جدی تشمیر ایتدیلر اعمانك
بر تازیانه سی وارایدی اتفاق اول حالده یعنی اثنای حط
وترحالده الندن دوشردی چون سوار اولدیغی مرکبی
تحریکده وکاه کاهی کوشمال و تعریکده اکا احتیاجی
وارایدی باب تفحصنده مبالغه قیلدی قضای الهی
مکر که بر مار زشت دیدار ثعبان کردار برودت هوادن
اویشمش واثر سرمادن عصای موسی کبی منجمد
اولوب آنده دوشمش ایدی النه راست کلدی تازیانه سن
تصور ایدوب آلدی کوردیکه کندو مقرعه سندن
نرم واستحکامده اندن محکم شاد وخرم اولدی وحق
تعالی جل وعلایه شکر وثنا ایدوب یوله کیردی رفیقلر

بر بر يله مصاحبت ايدوب كيدركن وحفت صحبت ايله
شداید طریقی تحفیف ایدرکن ناکاه مردبینا نکاه ایدوب
کوردیکه اعمی النده برمار اژدرسیما طوتوب کیدر
بلدیکه انی مقرعه سن خیال ایدر فریاد ایدوب ایتدیکه
ای رفیق اول تازیانه تصور ایتدیکك افعی ندر وزهر
وزیانندن غیری سکانفعی ندر زهر دهانندن ضرر
کورمدن و بن دندانندن چاشنی یمدن الکدن کیدر
اعمی چون بوسوزی اشتدی جزم ایتدیکه بصیر
لطایف الحیل ایله مقرعه سن المغه عزم ایتدی ایتدی
ای یار حیله کار حصول دولته جد وجهدکنه مدخلی وار
طالع وبخت کدر کار حضرت پروردکار مقرعدم مقابله سنده
نعم البدل تازیانه ارزانی بویودی سن مانعمی اولورسن
اکر طالع مساعدت و بخت موافقت قیلورسه سنده
بولورسن

بيت

طمع دستن کرم قیل ایله کوتاه
یکتسن سکا دخی ویره الله

نثر

ای بصیر بن که حدت ذهن وضکت ضمیرده فخر معرة النعمان

ابی العلاء ضریردن دعوای تفاضل ایدرم ممکنمیدر که فسون وفسانه ایله خزانهٔ غیبدن حواله اولان تازیانه یی المدن کیدرم بینا ایتدی ای همدم بن سنك تازیانه که طمع ایدوب ندم اما مقتضای حق مرافقت بودر که سنی بو مخاطره دن اکاه ایدم ای برادر کرم ایله تریاك نصیحتم کار کرونوش داروی موعظتمدن تأثیر میسر ایکن اول مارزهرناکی الکدن کیدر نابینا کوردیکه ابرامده زیاده اهتمام ایتدی آندن اعراض ایدوب ایتدی

بیت

ای مدعی مبالغه ازحد چه میبری

این نکته کوش دار که روزی مقدرست

نثر

بصیر هرچند که باب بلاغده تقصیر ایتمیوب سرحد مبالغه دن طشره کتدی ومدعاسن ایمان فراوان وتأکیدات بیپایانله مؤکدن وموید ایتدی اصلا فائده ویرمدی واعمی انك نصیحتنه التفات ماکوسترمدی چون تف وتاب آفتاب عالمتابدن کرهٔ هوا کرم اولدی اوفسرده لك نهاد ماردن کیدوب درشت، ایکن تمام

نرم اولدی اثنای حرکتده دندان زهرناکی ایله اعمای بی ادراکك النه برزخم اوروب فی الحال هلاك ایتدی بو مثلی اول اجلدن کتوردم که سندخی دنیایه اعتمادی جائز کورمیه سن وانك صورتنه که مار منقش هیئتدر کوکل ویرمیه سن وانك ملایمت وملاطفتنه میل ومحبت کوسترمیه سن که زخمی قاتلدر وزهری هلاهلدر

﴿مثنوی﴾

شربت انکبین مجوی ازدهر
کدبرامیخته است شهد بزهر
تو تصور کنی که آن عسلست
آن عسل نیست شربت اجلست

﴿نثر﴾

زاهد چون درویش خیر اندیشدن بو کلماتی اشتدی زمان تجرد وفراغتی تذکر ایدوب و پردهٔ اعتسافی عین انصافدن کتوروب احوالنه نظر ایتدی کوردیکه واقعا دامن حالی طهارت اصلیدن خالی ولوث تعلقات جاه ومال ایله مالی بیلدیکه اول دوستك نصیحتی محض شفقتدن ناشی وعین محبتدن منبعث ایمش فوآرهٔ

دیده سندن اشك ندامت متواتر وتنورهٔ سینه سندن شرارهٔ ملامت متطایر اولدی واول کیجه صبحه دك شمع سوزان کبی زار زار آغلدی و پروانه وار شعلهٔ شوق دیدار ایله جکرین داغلدی وکار وبار خلایقی قویوب ینه خدمت خالقه بیل بغلدی چون زاهد سفید لباس صباح سجادهٔ نورانی شعاعی (والصبح اذا تنفس) محرابنه یایدی وراهب سیاه پلاس رواح (واللیل اذا عسعس) صومعه سنده منزوی اولدی

﴿بیت﴾

چین سحر چونکه شاهد خورشید
اولدی نورانی کسوتیله بدید
نور ایمان کبی چون ایتدی ظهور
کفر دیجورین ایلدی مستور

﴿نثر﴾

وضع سابق اوزره صومعهٔ زاهد مایق که مزبلهٔ علایق وعوایق ایدی ارذال خلایق ایله طولدی شوره زار قلبنده ینه عواصف نخوت وعواصر کبروز ورعونت اسدی وتیشهٔ هوای سحر کاهی بیخ درخت اندیشهٔ شبانه یی کسدی واحکام قبض و بسطی

موجبنجه کیمن آصدی و کیمن باصدی

بیت

هرشبی کویم که فردا ترك این سودا کنم
تازه میکردد هوایش هر سحرکاهم دکر

بیت

هر کیجه دیردم که یارك ترك ایدم سوداسنی
صبح اولیجق تازه‌لر عشقك بنه غوغاسنی

نثر

القصه زاهد جان ودل ایله حب ریاسته مائل اولوب عن صمیم القلب حکم سیاسته متعلق اولدی وامور مملکتده استقلال قصد ایدوب امر اووز رایی عمالرندن عزل ایدوب کیدرك فصل قضایاده جادهٔ عدالتدن عدول ایدر اولدی اتفاق رعایادن بعضنك قتلنه که بحسب الشرع ممنوع وحرام ایدی اقدام ایلدی ورثهٔ مقتول درکاه پادشاهه واروب زاهد کمراهدن تظلم ایتدیلر پادشاه حضورنده اول مظلومك حالی معلوم اولیجق قضیه‌لری دارالقضایه حواله اولندی

وحکم قضـا مضاء قضاة بومنوال اوزره نفاذ بولدیکه
زاهد طریق قصـاص ایله قتل اولنمق بیورلدی اول
قدر که شفعا کتوردی ومال ومنال ایله وعده‌لر ویردی
مفیـد اولمدی خدمت خالق صحبت خلایقه فدا ایتمك
شامتی ایله ورطهٔ هلاکه کرفتار اولدی نعمت دنیادن
ایرلدی دولت عقبی دخی میسر اولمـدی بومثلی اول
اجلدن کتوردمکه چون بندخی جناب محراب الهیدن
یوز دوندورب جانب بارکاه پادشاهی قبله کاه ایدندم
وخط فرمان خالقـدن باش چکوب خدمت آسـتانهٔ
مخلوقه باش ایندردم هرعقاب وعذابه لایق اولـدم
وهر بلا وعنایه مستحق

﴿بیت﴾

هر بلا که دیسـك سزاوارم
هزنه دیرسـنك یوزاولقدر وارم

﴿نثر﴾

دمنه چون بوفصـل پراصـلی تقریر ایتدی حضار
مجلس آنك بلاغت بیان وفصـاحت لسـانندن متعجب
اولدیلر شیر دخی سرتأملی زانوی تفکره قویوب متحیر
اولدیکه دمنه‌یه نه وجهله جواب ویره وبوامره نیجه

عمردن شروع بیوره سیاه کوش که جمله طائفهٔ
وحوشدن مزید تقرب ایله اختصاص بولمش ایدی
چون اهل مجلسی مدهوش ومتحیر کوردی
دمنه یه متوجه اولوب ابتدی ای مغلوك مذهب زمرهٔ
ملوك سنك نه حد كدر بیلزمیسن كه آنلرك فرق
فرقدسایی (السلطان ظل الله فی ارضه) تاج کرامتیله
سرافرازدر واول پادشاهك كه داد کستر و رعیتپرور
اوله بر ساعت عمری التمش یللق عبادته برابردر سجاده
نشینان محراب عبادت وتاجداران ولایت کشف
وکرامتدن چوق کمسنه‌لر برمقتضای (خدمة الملوك
نصف السلوك) خدمت سلاطینه بیل بغلمشلردر
وآنی سبب صلاح حالت ووسیلهٔ فلاح عاقبت
اکلمشلردر اول جمله دن حکایت پیر روشنضمیر بوحاله
شاهد عادلدر دمنه استفسار ایتدیکه نیجه
اولمشدر اول

﴿حکایت﴾

سیاه کوش ایتدی روایت ایدرلر که شهر فارسده
بر شیخ وارایدیکه میان فارسان میدان ولایتدن کوی

کشف و کرامتی چوکان همتنه کتورمش ایدی و کوشهٔ ترك تاج ترکن تارك سپهر برینه وفرق فلك هفتمینه یتورمش ایدی

﴿ بیت ﴾

پشت پای اورمش عالم خاکه
ترك تاجن یتورمش افلاکه

﴿ نثر ﴾

اکا پیرر وشنضمیر دیرلر ایدی چون طنطنهٔ کرامتی اطراف روم وشام وحلبده منتشر ودبدبهٔ مقاماتی اکناف دیار ترك وعجم وعربده مشتهر اولدی

﴿ بیت ﴾

کون کبی طوتدی دهری شهرت شیخ
نور و یردی جهانه طلعت شیخ

﴿ نثر ﴾

عرفای عراق ظرفای خراسان کبی خط محبتنه باش ایندردیلر وصادقان ترکستان عاشقان هند وستان کبی صدق واخلاص ایله دامن اختصاصنه ال اوردیلر اتفاق ماوراء النهردن بردرویش عزیمت احرام زیارت حریمنی تصمیم ایدوب محنت عظیم و بلاء الیم ایله نواحئ

سمرقنددن دارالملك فارسه كلدى لاجرم هركسه كه پاى طلبنى خار تعب ايله افكار ايتميه دست اميدى كل مراده يتميه

بيت

جورخاره قنغى بلبل كه تحمل ايتميه
آكه لازمدر كه ميل صحبت كل ايتميه

بيت

بلبلى كرستم خار تحمل نكند
بهتر آنست كه هركز سخن كل نكند

نثر

درويش مسافر قطع باديهٔ حرماندنصكره كعبهٔ امن وامانه يتشوب لب ادبله خاك آستانهٔ شيخى تقبيل ايدوب دست طلبله حلقهٔ باب كرامتمآبنى تحريك ايتدى خادم خانقاه چيقوب كورديكه بردرويش غريبدر ايتدى برلحظه تحمل ايله كه حضرت شيخ ملازمت سلطانه كتدى قدومى وقتى قريبدر درويش چون ملازمت سلطانى ايشتدى ايتدى

بيت

دريغا بونجه راه دور ودشوار

دریغا بونجه دردورنج بسیار

نثر

برشیخ که اهل دنیا مسلکنه سلوك ایدوب هوای مصاحبت ملوك ایده‌ومسجدوخانقاهی یعنی عبادتخانهٔ الهی‌یی قویوب خدمت آستانهٔ پادشاهه کیده بکا آندن نه فتح الباب میسر اولوب نه وجه صواب ظهور ایده

بیت

آرزو بود که میرم چوسکان درقدمش
خاك شدآن همه امید بیکبار دریغ

نثر

پس خانقاهدن چیقوب جانب بازاره واردی و کدورت قلب مغشوشندنکه کورهٔ ریاضتده تاب بولمش ایدی کم‌عیارلك سکه‌بسن شیخك نقد وقتنه اوردی وسوءظنی سببیله کوکلندن آنك حالنه اعتراض وشرف ملاقاتندن ابا واعراض کوستردی

بیت

ای مدعی که میکذری بر کنار آب
مارا که غرقه‌ایم چه دانی که حال چیست

﴿نثر﴾

اتفاق درویش اسواق شهرده کزرکن وهنکامهٔ بازاری
کشت وکذار ایلرکن ناکاه شحنهٔ شهرك کوزی اکا
راست کلدی قضایی کورکه مکر آنك شکنده
بردزد اول کیجه زندانی آچوب قاچمش ایدی وپادشاهك
چاشنیٔ غضبندن شحنه وعسسك جانی آججمش ایدی
ودزدی بولوب جرمی موجبنجه سیاست اولنمق امرنده
اهتمام تام کوسترلمش ایدی شحنهٔ مزبور درویش
مذکوری کوربجك دزد کریختهیی خیال ایدوب فی الحال
طوتوب سیاستکاهه کتوردی درویش دلریش
چندانکه دعوای صدق واستقامت ایدوب براءت
ساحت ذمتنه برهان اقامت ایتدی مفید اولمدی
وقطع یدندن غیری صورت الویرمدی جلاد بیرحم
کارد ابداری دست درویش اوزره قویوب بیمحابا
قطع ایدهجك محلده های وهوی پیرر وشنمیر کلدی
یتدی وشیخ برمرکب عظیم ایله خضر کبی اول
سرحلقهیه حاضر اولوب کیفیت حالی استفسار ایتدی
وحالت درویش اکا منکشف اولوب شحنهیه ایتدی
بو بزم آستانهمز درویشلرندندر بوتهمت اولنان

(جریمهدن)

جريمه‌دن بیخبردر ودامن عصمتی بو معصیت لوثندن
مطهردر اندن ال‌چك وتخم ظلمكی بر یره دخی اك
شحنه چون شیخك بو التفاتن كوردی مركبنك اياغنه
دوشوب ركابنه یوزین سوردی وفرمانه اطاعتی
جانه منت بيلدی ودرويشه اعتذار ايدوب بندبلادن
رها قيلدی بیچاره بادن صدپاره دست جلاد وقيد
بيدادن آزاد اولوب شيخ پاك نهاد و پاكيزه اعتقادك
ركابنه دوشوب كتدی شيخ كرامت پيشه دست
مباركن دوش درويشه قويوب ايتدی ای
درويش درويشه درويشلره اعتراض وسوء
انديشه مناسب دكلدر كه اكر ملازمت سلطانه
مرتكب اولميه‌لردی سنك كبی مظلوملر ظالملر النتدن
خلاص بولميه‌لردی

بيت

قاله‌لردی ظلام ظلم ايچره
رهبر اولماسه نور همت شيخ

نثر

درويش بيلديكه آنلره اعتراض كمال جهالتدن ايمش
وارباب فقره سوء ظن (ان بعض الظن اثم) فحواسی

مقتضاسنجه غایت غباوتدن ایمش زیرا که ارادت انسان
کامل ارادت حقده فانی ومضمحلدر پس اهل کمالدن
برفعل وجوده کلمز که مراد حق اولمیه و برجزئی صدور
ایلمز که اکرچه که ظاهرا مخالف عقل ومنافیٔ طبع اوله
ضمننده بر مصلحت کلی ملحوظ اولمیه

﴿مثنوی﴾

آن پسر را کش خضر ببرید حلق
سرّ آنرا در نیابد عام خلق
دردرون بحر کشتی راشکست
صد درستی درشکست خضر هست
کاملی کر خاك کیرد زر شود
ناقص ار زر برد خاکستر شود

﴿نثر﴾

بومثلی ایرادن غایت غرض اولدر که سلف صالحین
ملازمت سلاطیندن اکابر دین وأئمهٔ مهتدین ایکن
عار ایتمشلردر رای خودبین سن بو دیانت ودین ایله
عارمی ایدرسن بو حالله اورتایه کلوب سنده ندرسن
دمنه ایتدی بعض اکابر اهل سلوك ملازمت آستانهٔ
ملوك اختیار ایتمشلردر دیدیکك حقدر اما اول

بر مصلحت کلی‌یی متضمن اوله‌جقلردر آنلر که بو طریق
خطرناکه گیتمشلردر بی الهام الهی اقدام ایتمشلردر
ودامن همتلرین مطلقا اعراض دنیویه واغراض
نفسانیه ایله آلوده قیلمشلردر ولیکن برمایه‌لی کمسنه‌یه
اون پایه چقمق میسر و بر مرتبه‌لی کمسنه‌یه اول رتبه
نیجه متصوردر و بوندن مقدم پادشاه ظل اللهدر
دیدیکمز مقدمه دخی مسلمدر اما اول پادشاه حقنده
درکه ناظم مصالح خلایق اوله واحوال وافعالی احکام
حقه مطابق ورضای خالقه موافق اوله نه برکمسه‌یه
بی استحقاق تربیت بیوره ونه بی‌سبب عقوبت روا کوره
وملازمان ستوده خصالی مقرب ومقبول وخدمتکاران
بدسکالی غل ذل ایله مقید ومغلول قیله

﴿بيت﴾

کلبن حال نیک مردانی
ایلیه تازه آب رحمتله
اولکه غدار اوله ودل آزار
کوکنی قازه تیغ هیبتله

﴿نثر﴾

مادر شیر ایتدی بوسوزکه سویلرسن حقدر اماسنك

حقکده فائده‌سی یوقدر زیرا که جمله عالم بیلور که
شتربه ملکك ستوده سیرت مقربلرندن و پسندیده
سیرت مصاحبلرندن ایدی ومرتبهٔ یقینه ایردیکه
خرمن خاندانن سنك آتش سعایتله بادفنایه ویردی
وشأمت غدر ومکرکله قواعد عهد ومواعید ملکده
رخنه ظاهر اولدی دمنه ایتدی ضمیر منیر ملکه
پوشیده دکلدر که بنمله شتربه میاننده اسباب منازعت
ودواعیٔ مخاصمتدن جزئی وکلی نسنه واقع اولمشدر
باوجود که آنك بکا قصده قدرتی ودرکاه پادشاهیدن
رد ایتدرمکه دستکاهی وارایدی بنم حقمده لطف
ومروت وکمال شفقت ومرحمتدن غیری نسنه کورمدم
فقیر دخی بحمدالله نظر ملکده اول قدر خورو بی
اعتبار دکلدمکه آنك حالنه حسد ایدوب آنك دفعنه
مشغول اولایدم لیکن ملکه خیر خواهلق ایدوب حق
نعمتی یرینه کتوردم واول کلماتکه آندن ایشتدم ایدی
بعده آثارین دخی مشاهده ایتدم ایدی بیغرضانه
ملکك سمع اشرفنه یتشدردم بکا واجب ایدیکه حق
نعمت ملکی بیلم وکاوك صورت غدر وخیانتن بلدیکم
اوزره ملکه بلدیرم وملکه دخی لازم ایدیکه استماع

کلام ناصحی کندویه واجب بیله وتصدیق وتحقیق
ایتدکدنصکره مقتضای مضمونیله عمل قیله چون
ملك بنم کلام نصیحت انجامه شرف اصغا بیوردی
ومصداق دعوا وبرهان مدعامی عین یقینله مشاهده
قیلدی مقتضای رای شریفی اوزره بوامری بووجه
اوزره نفاذه یتشدردی فرمان پادشاهکدر بنده نك
دولتخواهلقدن غیری نه کناهی واردر اما ارکان
واعیاندن نقش اختصاص ملك کعبتین حالنده عیان
اولنلردن وقریب و بعیدن دعوای اخلاصده زیاده
فریدکینلردن چوق کسنه لر کاوایله بوداودشر یکلردر
حالیابندن که تمام صدق وکمال استقامت شعار وحسب
حالمدروهم ایدوب بکاخصم اولمشلردر وعلی الاتفاق نفاقله
بکا آیاق طولایوب باشمه قصد ایتمشلردر بن کمان
ایتمزمکه بنم نصیحتم مکافاتی واستقامتله خدمتم
نتیجه سی بواوله که ملکی بنم قید حیات وبقای ذاتم
متحیر ومتفکر قیله چون دمنه کلامنی بومقامده تمام
ایتدی شیر ایتدی بونك حالی قضاته حواله اولنمق
کرك تاکه امرنده تفحص تمام ایده لر وشرع وعرفله
تفتیش ایدوب اظهار حقده کماینبغی اهتمام ایده لرزیراکه

امور سیاستده وفور فراسته اعتماد ایتمك ضلال واحکام رعیتده بی الهام حجت وایضاح بینت بر حکمی امضا ایلمك و بالذر دمنه ایتدی نیجه حاکمدر که پادشاه عادلك دل بیغلندن منصف ونیجه قاضیدر که فراست ملکیدن مزید صدق واستقامتله متصف اوله بحمد الله تعالی که ضمیر منیر پادشاه بر آیینهٔ پر صفا بلکه بر جام جهانمادر که خدام سدهٔ فلك احتشامدن هر برینك صورت خالی ومآلی آنده هویدادر

﴿بیت﴾

تکرار کرده دفتر اسرار کن فکان

رأی تو ازورای ورقهای روزکار

﴿نثر﴾

لاجرم چون رأی عالم آرا رنك ریب وریاوژنك افك وافترادن معرا ومبرادر واثقم که بو حقیرك امرنی تفتیش وتنقیرده تقصیر رواکورلمیه واهمال ومسامحه یه مجال ورخصت ویرلمیه تا بنم براءت ساخت ذمتم دلیل قاطعله ثابت ومبرهن ومنافقلرك اکاذیبی تباشیر صبح صادق کبی عالمیانه روشن ومعاین اوله ﴿ع﴾ راز کس مخفی نماند بافروغ رای تو ❊ شیر ایتدی ای دمنه غم یمه که بو مهمی تحقیقده مبالغه سرحد

(افراطه)

افراطه یتسه کرك و بو خصوصده بروجهله تدقیق
اولنسه کرك که حق کندوبی کون کبی بلورتسه
کرك

قطعه

سعی میخواهیم کرداز کاوکاو این سخن
تابدان غایت که چون موی ازخمیر آرم برون
خود تو میدانی که من اسرار پنهان سپهر
جملکی از پرتو نور ضمیر آرم برون

نثر

دمنه ایتدی ای پادشاه فلك درکاه بو بابده بن بنده
بیکناه اولدیغم سببدن الحاح وابرامده زیاده اهتمام
ایدرم والاعتبدهٔ ملکده روزوشب ملازم اولوب
خدمتنی کندومه لازم قیلمزدم و پای شکسته ایله متلقیٔ
بلاودست بسته ایله متعرض قضا اولمزدم بلکه
(فسیحوا فی الارض) مضمونی موجبنجه باشم آلوب
برطرفه کیدردم ورخت اقامتی بو منزلدن کوتروب
براقلیمه دخی نزول ایدردمکه عرصهٔ ارض عریض
الساحه ومیدان خلاص ممتنع المساحه درمادر شیر
ایتدی ای دمنه دیلرسنکه زبان آورلکله بوجرمدن

کندیکی بیخبر چیقاره‌سن وبی قتل وقصاص بوورطه‌دن خلاص بوله‌سن هیهات سنك حالك نقیر وقطمیر تفتیش وتنقیر اولمدین بو احتمال فکر محال وطیف خیالدر دمنه ایتدی بو آستانه‌ده بنم دشمنم چوق وبکا حسد ایدر صاحب غرضه نهایت یوقدر تضرع ایدرمکه بو کینه‌نك امری برامینه حواله بیوریله که دیدهٔ حالی مرض میل وعرض غرضدن خالی اوله وبو قضیه‌یی تفتیش وتفحص ایدوب کوره وکیفیت واقعه‌یی علی ماهو الواقع مسامع جلاله‌ایر کوره ملك دخی آنی رای مشکل کشاسنه که آینهٔ کیتی نمادر عرض ایدوب هرنه قضایه که رضا ویره تنفیذ وامضا بیوره تا بو بیکناه مجرد شك واشتباه ایله تباه اولوب یوم محشرده وروز مکافات خیر وشرده (اقتلت نفسا زکیة بغیر نفس) خطابی موجبنجه بنم ایچون ملك مستحق عتاب بلکه مستوجب عذاب وعقاب اولمیه

﴿ بیت ﴾

من از کشتن نمیپرسم ولیکن

مبادا خون من دامن بکیرد

﴿ نثر ﴾

شیر ایتدی ممکنمیدر که بن جادهٔ انصافدن بر ذره انحراف ایدم یا میسر میدر که منهج عدالتدن بر قدم طشره کیدم اما فکرم بودر که شویله که سندن بو خیانت صادر اولمش اوله سنی عبر تنمای دوران ایدم دمنه ایتدی ای ملك بو خیانته سبب اقدام یا شتربه یه قصد انتقام ویا کسب مناصبده زیاده اهتمام اولمق کرك جملهٔ انام وکافهٔ خواص وعوامه معلومدر که کاوایله بنم بینمده بو اعث انتقامدن نسنه واقع اولمشدر اکرچه منصبم آندن دون ومرتبه م دنی ایدی اما کوکلم شرف تقرب ملکاه جمیع مناصبدن مستغنی ایدی باوجود که عدل ملکی بیلمشدم وآثار انصافن کراتله مشاهده قیلمشدم معلوم ومجزوم ایدیکه بنی عدل عالم آراسندن محروم قیلمزدی ورشتهٔ امیدم میامن همت داد کسترندن منقطع اولمزدی

بیت

ترا ایزد از بهر عدل آفرید

ستم نایداز شاه عادل بدید

نثر

اهل مجلسدن بریسی ایتدی ای ملك دمنه نك بو کلامی

تعظیم واحترام جهتندن دکلدر بلکه دیلر که بو سحرله
ضمیر ملکی تسخیر ایدوب بو فسانه ایله بو ورطه دن کرانه یتشه
دمنه ایتدی ای صنعت نفاقده ماهر وحرفت شقاقده ثانیء
سامریء ساحر قصور فهم ودرایتکه کلام ناتمامك
دلیل ظاهر ووفور جهل وغوایتکه سودای خامك
برهان باهردر ملك سنك کبی یری کوککی بیلز وآسماندن
ریسمانی فرق ایلز دکلدر که مدحی قدحدن ونصیحتی
فضیحتدن و پندی بنددن تمیزه قادر اولمیه کانم بودر که
فکر شاهانه وتمیز ملکانه ایله حالیا سنك فهم سقیمکه
وبنم طبع مستقیمه واقف اولمشدر وسنك خرافات
غرض آمیزکی بنم کلمات نصیحت بیزمدن فرق وتمیز
ایلمشدر که فکر کشور کشاسی شمع شبستان سلطنت
ورای عالم آراسی حلال مشکلات مملکتدر

﴿بیت﴾

حالمز بیلزمی صاندك رای عالمکیرله
عالمی تسخیر ایدن سر پنجهء تدبیرله

﴿نثر﴾

سیاه کوش ایتدی سنك سوابق جنایت وخیانتکدن
اولقدر متعجب دکلم که بو مضیق مخمصه ده بلاغت اقوال

وفصاحت موعظت وضرب امثالکدن متعجب دمنه ایتدی بلی مقام پندر مقام ریشخند دکلدر اکر شرف حسن قبول بولورسه وهنکام مثلدر محل کسل دکلدر اکر سمع رضایله اصغا بیور یلورسه مادر شیر ایتدی ای غدار هنوز امید وارسنکه شعبده ومکرله بودام بلادن خلاص اولهسن دمنه ایتدی اکر احسانه اساءتله مجازات وخیره شرله مکافات رواکور یلورسه الدن نه کلور (لاراد لقضائه ولامانع لحکمه) اما ملك واقفدر که هرخائن (الخائن خائف) صفتیله متصفدر نیجه حائنك زهرهسی واردر که ملك حضورنده تکلمه جرأتی اولهشو یله که بنم حقمده بدکمان اولوب باب سیاستده شتاب ایده فوائدفکر وتأمل ومیامن صبرو تحملدن محروم اولوب خانهٔ عقلن خراب ایده وعاقبت نادم اوله ندامت فائده ویرمیه وروزکار اوله بنجلین برچاکرجان سپار استیه النه کیرمیه

بیت

هرکه درکارها شتاب کند

خانهٔ عقل راخراب کند

نثر

هر کسه که امورنده تعجیل ایده فضیلت تحملدن دور اولوب اکا اول فضیحت یتشه که اول زن بازرکانه یتشدی شیر دمنه یه متوجه ایدی چون بو نکته یی استماع ایتدی صوردیکه نیجه اولمشدر اول

حکایت

دمنه ایتدی روایت ایدرلر که شهر کشمیرده بر بازرکان وار ایدیکه مال ومنالی کثیر وثروت و یساره شهیر ایدی خورشید طلعت ناهید صورت بر زن ناز نینی وار ایدیکه نه چشم سپهر مدور آنك نظیری مهر منور کورمشدی ونه آینهٔ دهرده آنك عدیلی بر پیکر کورنمشدی رخ زیباسی روز وصال کبی تابان وزلف چلیپاسی شب هجران کبی بیپایان ایدی

نظم

طوغورمامشدی مثلن مادر دهر
یوزی آینه واله کوچه وشهر
کهر خادم اولو بدر دیشلرینه
قول اولمش سرو قد عرعرینه
اولوب همشیره کل شکرلبینه

قر همشهری یدی غبغبینه

نثر

جـوار خانهٔ بازرکانده ر نقـاش وار ایدیکه چابکد
سـتلکده انکشتنمای جهان ونقشبندلکده ثانیٔ مانیٔ
کار خانهٔ دوران ایدی خامهٔ چهره کشاسندن جان
صورتکران چین صـورت بیجان کبی حیران وطبع
رنکا میزندن دل تحریر کشـان خطـا بادیهٔ حیرتده
سر کردان ایدی

مثنوی

هواده یازسـه مرغ اول نقش پرداز
قلم تیرن کوروب ایلردی پرواز
صوده چون شکل ماهی رسم ایدردی
کوروب قلاب انکشتن فخردی
یاز یدی بیشه ایچره صورت شیر
بانینه اوغرمزاور کردی نخجیر
اکر کاغدده تصو یر ایلسه اود
نی خامه یانوب اولوردی پردود

نثر

القصه انکاه زن بازرکان میاننده معاشقه دوشـدی

ونقاشه اول نقش زیبایه میل بیمحابا ظاهر اولدی سلطان عشق مملکت قلبنده که دار الملك محبدر مستولی اولوب سپاه شوق هفت اقلیم وجودنی نهب وغارت قیلدی چشم جوانه دیدهٔ نرکس کبی علت سهر عارض اولدی دیدهٔ بیداری ابر بهاری کبی هرشام وسحر اشکبارلغه آغاز قیلدی

﴿ مثنوی ﴾

خرم اول دلکه عشقه منزل اولور

جمله کاری انکله حاصل اولور

آهله خرمنینی یله ویرر

وارلغن کوز یشیله سیله ویرر

کاه صایمز ملامتك کوهن

دلده قویمز سلامت اندوهن

مست اولور دلبری خیالندن

قورتلور عقلنك عقالندن

﴿ نثر ﴾

جانان دخی جوانی کوریجك دل وجانیله کوکل ویردی وخانهٔ صبر وشکیبی آتش فنایه اوردی

﴿ بیت ﴾

دل رفت سینه نیز تهی شد زجان کنون
ای صبر باز کرد که این خانه جای تست

﴿ نثر ﴾

الحاصل جانبیندن جاذبهٔ عشق درکار اولوب بی وسایط ووسایل عاشق ومعشوق بر برینه واصل اولدی ومیانلرنده ابواب مواصلت کشاده واسباب مصاحبت آماده اولوب کوندن کونه بر برینه تعشق وتعلقلری زیاده اولدی بر کون جانان جوانه ایتدی ای یارجان اکرچه نیجه زماندر که تشریف حضور ارزانی بیورورسن وکوشهٔ کاشانه مزی جمال عالم آرایکله آراسته قیلورسن اما بیلورسنکه شائبهٔ شبههٔ تکلف ودغدغهٔ توقفدن خالی دکلدر که اکر رفع صوت ایده سن هم جوارلر ایشتمك وار واکر سنك آته سن رقیب بیدین سك کوش ایتمك وار عجبا میسر دکلیدر که بو صنعتده که مسلم زمان وسرآمد دورانسن بر فکر ایدوب نقشبندلك کوستره سن و برنسنه تألیف ایلیه سکه بزله سنك میانکده علامت اوله وهیجان توق مصاحبت وتوقان شوق مواصلته امارت اوله نقاش ایتدی ای نکار بر دورنك چار ایدیمکه نقشبند

روزکار صفحهٔ لیل ونهارده آنك مثلی برکار پرکار کورممش اوله

﴿ بیت ﴾

بیاضی اوله صنکه عارض یار
سیاهی اوله کویاروی اغیار

﴿ نثر ﴾

چون سنی بنی اول نشانه ایله کوره سن زاویهٔ خانه دن قدم رنجه بیوره سن انلر چون بو مواعده بی ایتدیلر وبو عهد اوزره قول وقراری برکتدلر نقاشك شاکردلرندن بریسی که صنعت نقش وحیله ده استاد ایدی ورای دیواردن ماجرایی علی ماجری ایشتدی

﴿ بیت ﴾

لب نکشایی اکرت هوش هست
کز پس دیوار بسی کوش هست

﴿ نثر ﴾

برنیچه کوندنصکره چار تمام اولدی ووعدهٔ مزبوره انجازه یتشوب مهم سرانجام بولدی

اتفاق بر کون نقاش بر مصلحته کتدی وآنده حیلی
توقف ایتدی شاکرد قرصتی غنیمت بیلوب چاری
هرقنده ایسه بولوب آلدی وموضع معهوده واردی
زن چون چاری کوردی یار وفادار صانوب طشره
کلدی میان یارواغیاری فرق ایده میوب بیکانه بی آشنادن
تمیز قیله مدی

بیت

دردادتن بصحبت و برعیش زدقدم
دیدارشدمیسر و بوس وکنارهم

نثر

غلام چون لباس التباسله مقضی المرام اولدی
ومصلحتی تمام اولوب چاری مقامنه قودی نقاش قنده
ایسه چیقه کلدی چون آرزوی دیدار دلداردن
چشمی چاروعالم باشنه طاراولدی ناچار چاری بورندی
وعادت معهودی اوزره نکاره کورندی زن کمال
تعلقندن استقبال ایدوب تملق ایتدی وایتدی ای
یار مهربان بوندن خود حالیا کتدك نه عجب تیز میل
مواصلت ایتدك جوان بیلدیکه قصه ندر کلمسنه بر بهانه
ایدوب فی الحال دوندی کتدی وچاری آتشه اوروب

غلامن رد ایدوب وجانانه‌سن ترك ایتدی اکراولی زن امرنده شتاب ایتمسه لوث مواصلت غلامله آلوده اولمزدی وانکله جوان میاننده رشتهٔ مصاحبت انفصام بولمزدی

بیت

چون نهال شتاب بنشانی
ندهد جز بر پریشانی

بومثلی کتوردم تا ملکه معلوم اوله که امضاء قضا وتنفیذ احکامده بلکه مطلقا اتمام مصالح خاص وعامده شتاب ناصوابدر وهر امرده اهتمام لازم وتأنی تمام واجبدر

بیت

قو تعجیلی که اول شیطان اشیدر
تأنی صبرله رحمان اشیدر

حقیقت بودرکه بن بوسوزی بیم جان وهیبت وهم سیاست سلطاندن دیمزم وبوبابده چندان کندم ایچون غم یمزم اکرچه مرك خواب نامرغوب واسایش نامطلوبدر اما (اینما تکونوا یدرکم الموت) مفهومی موجبنجه آخرالامر البته مقرر واندن خلاص غیر

(متصوردر)

متصوردر بن دکل جباران جهان که فلکه کلك وسیمرغه سنك دیمزلردی وامکان مرك واحتمال موتی پیرامن ضمیرلرینه کتورمزلردی شکنجهٔ پنجهٔ اجله کرفتار اولوب بیلدیلر که دائرهٔ فنا وفواتدن هیچ براحده نجات میسر وبروج مشیده یه عروجله مغالك هلاکدن خروج متصور دکلدر

﴿ مثنوی ﴾

قنی اول یریوزنده شاه اولنلر
سریر سلطنتده ماه اولنلر
یاتارلر شمدی یرالتنده ابتر
قرا طپراغنه اولمشلر برابر
آررسک ذره ذره هر غباری
بو اورسك بردیارك شهریاری

﴿ نثر ﴾

ساقیٔ دوران الندن کیم برجرعهٔ حیات نوش ایتدیکه عاقبت (کل من علیها فان) جامندن قان ایچمدی وخیاط روزکارکه خلعت بقا کیدردیکه آخر قماش فنادن اکا قبا بچمدی

﴿ قطعه ﴾

کردون در آفتاب سلامت کرانشاند
کاخر چو صبح اولش اندك بقا نکرد
خیاط روزکار بیالای هیچ کس
پیراهنی ندوخت که آنرا قبا نکرد

﴿ نثر ﴾

اکر بنم بردکل بیك جانم اولسه و بیلسم که جمله سن ملکه فدا ایتمکله اکا بر فائده مترتب اوله بالکلیه جمله سن ترك قلیدم وانی سعادت دوجهانی وسلامت جاودانی بلیدم

﴿ بیت ﴾

جان شیرین کر قبول چون توجانانی بود
کی بجانی بازماند هرکر اجانی بود

﴿ نثر ﴾

اما ملکه بی امرك طول وعرضنده نظر فرض عین بلکه عین بو فرضدز که کشوزبی لشکر ضبط اولنمز وخدام کافی وکافله خیال باطله قصد ایلمك اولمز وهروقت کفایت مهماتك عهده سندن کلور یرار خدمتکار بولنمز و برجاکر که محل اعتماد اولوب لایق تربیت وسزاوار عاطفت اوله اله کیرمز

﴿بيت﴾

سالها بايد كه تا يك سنك اصل ازآفتاب
لعل كردد در بدخشان يا عقيق اندر يمن

﴿نثر﴾

مادر شير كورديكه ملك كلام دمنه يى سمع رضا وحسن اصغا ايله استماع ايلر اكا بو انديشه دوشديكه ناكاه شير آنك خرافات تقرير ومزخرفات تزويرندن متأثر اوله وفصاحت لسان وبلاغت بيانى شيرى بو قضيه يى تحقيقدن فارغ قيله شيرجانبنه متوجه اولوب ايتدى اى پسر واى پارهٔ جكر سنك سكوت وسكونكدن وظاهر حال ودرون وبيرونكدن بو منفهم اولور كه دمنه احوالنده واقوالنده صادق وسائرلر تزوير وكذب اوزرنه متفق اوله عجبدركه سن بو عقل متين وبو ذهن دوربين ايله غث وسمينى فرق ايتمزسن وبو فهم تيز طبعكله كوهر ريزه درى خر مهره دن تميز ايلمزسن چون كلمات صادقه دن متأثر اولمزسن هذيانات فريبنده يه ميل ايتمه بارى

﴿بيت﴾

نواى بلبلت آخر كجا پسند آيد

چو گوش هوش بمرغان هرزه گوداری

﴿نثر﴾

پس خشم تمامله مجلسندن قالقوب مقامنه کتدی بو کلام طبع شیرده تأثیر تمام ایدوب امر ایتدی تادمنهٔ برفتنه‌یی قید و بندله زندانه ایلته‌لر وایرته قضاة امرن کاینبغی تفتیش ایدوب کوره‌لر حق ظاهر اولیجق امر شرع شریف هرنه ایسه یرینه کتوره‌لر چون مجلس آخر اولوب شیرك دیوانی صاولدی مادر شیر ینه ملکك خلوتنه واروب ایتدی ای فرزند دلبندم دائما دمنه‌نك احوال عجیبه‌سن واوضاع غریبه‌سن ایشیدرم حالیا جزم ایتدمکه اعجوبهٔ زمان ونادرهٔ دوران ایمش کور بو اراجیف واکاذیبه نیجه آب وتاب ویرر وهر سؤاله صورت صوابده نیجه فوری جواب ویرر و بو مضیق مخمصه‌ده بو دقیق مخلصلرندن فهم اولنور که اکر مقامده وسعت اولیدی و کلامه ملك جانبندن فی الجمله رخصت وفرصت بولیدی برحرقله کندوسن بو دریای ژرفدن خلاص قیلیدی ای پسر محقق ومقرردر که آنك قتلنده ملك وملکه وکشور ولشکره نفع عظیم واردر اولی بودر که اکا کلامه

فرصت وجوابه رخصت ویرلمیه وآنك قتلی بابنده
تردد وتوقف جائز کورلمیه شیرایتدی ای مادر خواص
ملوکك حالی حقد وحسددن خالی دکلدر علی الخصوص
انلرکه عاقل و خردمند وکامل وهنرمند اوله لر
وهنرلری وسیله سیله درجۀ عزته یتشوب کماللری
سببیله شرف قربته یول بوله لرکه اهل هنرك حسودی
چوق و بیهنره حسد ایدر یوق

﴿ شعر ﴾

ان العرانین تلقاها محسدة

ولن تری للئام الناس حسادا

﴿ نثر ﴾

دمنه نکدخی نهال حالی برك وبار وکمال ایله سرفراز
وجناب کامیابه تقرب وانتسابله اقرانی میاننده ممتازدر
یکن که ارباب حسد آتش سعایتله خانمان تقربنی
کویندرمکه قصد ایده لر بلکه آب شمشیر سیاستله
آتش حرارت غریزه سن سوندرمکه جهد
ایده لر

﴿ نظم ﴾

حسد اهلنده بودررسم وعادت

کوره برکمسه ده رشد وسعادت

طوترزنك حسد آینه‌سینی

یقارهم رشك اودینه‌سینه سینی

اولور هردولت اسینك حسودی

حسد در بخت ودولت اودی دودی

﴿ نثر ﴾

مادر شیر ایتدی ای پسر بو درجه‌ده حسد که بر بیگناهك اتلافنه باعث اوله نیجه میسردر شیر ایتدی حسد بر آتشدر که چون مشتعل اوله خشك وتری یقار و بر سیلدر که چون منحدر اوله بنای فکر وصبری یقار بلکه انك سببیله کشی دائرهٔ دین ودیانتدن چیقار وغایت حسدانی اقتضا ایدر که کشی کندی کندی‌یه نسبت احساندن دخی قچار اول اوچ نفر حسودك قصه‌سی چهرهٔ مقصودندن نقاب خفایی آچار مادرشیر التماس ایتدی که ملك بو مثالك یوزندن برقع احتجابی کوتره و بو قصه‌نك عروسن عرصهٔ خفادن منصهٔ ظهوره کتوره

﴿ حکایت ﴾

شیر ایتدی روایت ایدرلر که اوچ رفیق برطریقده

کیدرلردی ومرافقت وموافقت ایله بیابان قطع ایدرلردی
ناکاه اثنای راهده اوچندن بریسی اول ایکیسنه ایتدی
ترك یارودیار ایتمکزه سبب ندر ومشقت سفری راحت
حضراوزره اختیار ایتمکزه موجب نه آنلردن بریسی
ایتدی بنم ترك مسکن وجلای وطن ایدوب مذاق
فوائد حضردن مشاق شداید سفری ترجیح ایتدیکمه
باعث اولدر که ساکن اولدیغم شهرده بعض اوضاع که
ظاهر اولوردی حسد ایدر ایدم وصرصر حسد
خرمن صبری برباد ایدوب آتش رشکله یانوب کیدردم
آخر دردمنه بودوایی فکر ایتدمکه برقاچکون جلای
وطن ایدم وباشم آلوب برجانبه کیدم تااول احوالی
مشاهده ایتمیم وآشنا وبیکانه‌دن دخی ایشتمیم
رفیق اخر ایتدی بکا دخی همان بوداء مخوف دامنکیر
اولوب وطن مألوف ومسکن معشوقدن جدا قیلمشدر
رفیق ثالث ایتدی مرحبا بالوفاق علی احسن الاتفاق
بکا دخی بوبلا باعث جلا اولوب بنی دخی بودردشت
پیما وصحرانورد ایتمشدر

﴿ بیت ﴾

سخن درست بکویم نمی توان دیدن

که می خورند حریفان و من نظاره کنم

﴿ نثر ﴾

رفیقلر چون برینك حالنی تحقیق ایتدیلر بحکم جنسیت
خوشحال اولوب ملاطفت ومصاحبت ایله کتدیلر
بر کون اتفاق میان رهکذارده بر بدره زر خالص وتمام
عیار بولدیلر و بو نعمت وغنیمت ایله شاد وخرم اولدیلر
وهمان اول منزلدن نزول ایتدیلر و بری بریله مشاوره
ایدوب ایتدیلر که محنت فاقه دن جکرمز خون ودرد
فقرله حالمز دکر کون ایکن اتفاق کنجور خزاین
ارزاق بو احسانی بزه ارزانی بیوردی اولی بودر که
بو زری علی السویه بونده قسمت ایده وز وهمان
بو منزلدن دونوب وطن اصلیمزه کیده وز وآنی نعمت وغنیمت
بیلوب سرمایهٔ کار و پیرایهٔ روزکار ایده وز چون
قسمته قصد ایتدیلر عرق حسد هر برینك جسدنده
نابض ودیو طمع عش دماغنده بایض اولدی هیچ
بریسی راضی اولمدیکه کندیدن غیره اول بدره دن
بهره واصل اوله پس متحیر وفرومانده قالدیلر قصور
همتدن نه بوکا اقدام ایده بیلورلر که میان راهده انی
قویوب کیده لر ووفور حسددن نه بوکا رضا ویررلر که

علی سبیل التساوی هر برینه قسمت ایدرلر بر کون
وبر کیجه بو تردد اوزره میان بیاباندن حیران وسرکردان
قالوب مهملری فیصل بولمدی و بومنازعتدن آنلره
جوع مفرط وعطش مهلکدن غیری فائده حاصل
اولمدی حکمت الهی مکر اول نواحینك پادشاهی
قصد شکار ایچون صحرایه چیقمشدی اول مقامه ایردی
اول اوچ نفر شخصی میان بیابانده کوردی هیئتلرندن
شائبهٔ حیرت تفرس ایدوب کیفیت حالرین صوردی
آنلر دخی صورت واقعه یی علی ماهو الواقع عرض
ایدوب ایتدیلر که بز اوچ نفر کمسنه یز صفت حسد
ایله آراسته و پیرایهٔ رشك وطمع ایله پیراسته بو سببدن
ترك یار وجلای دیار اختیار ایدوب خیلی زماندر که
سرکردان وبی سامان بو دشتی کشت ایده رز و بو طریق
دور ودشوار و بیابان مغیلا نزارده روز وشب کیده رز
حالیا که بو مقامه وصول بولدقده بو حاله مبتلا اولدق
ضروری بر حاکمه محتاج ایدککه علی وجه الاستحقاق
بو زری بزه قسمت ایدیدی و باب تقسیمده جادهٔ عدل
وصراط مستقیم اوزره کیدیدی چون قدم مبارك
پادشاه بو مقامه واصل اولدی بیلدککه دعامز

مستجاب اولوب مرادمز حاصل اولدی ❊ ع ❊ شد
بحمدالله میسر آنچه ما میخواستیم ❊ پادشاه ایتدی
چون حالکز بومنوال اوزره در که بیان ایتدیکز سزه
لازم اولدیکه صفت رشك وحسدکز نه مرتبه ده
درعیان ایده سز تا مرتبهٔ استحقاقکزی بیلم واول
نسبت اوزره بو زری سزه قسمت ایدم ایچندن بریسی که
اوچندن کچیشی ایدی ایتدی بنده بو صفت بدیعی رشك
وحسدن برحده در که هرکز دیلمزمکه برانسانه بندن
ذره دکلو احسان صادر اوله یاشفقت ومرحمتدن
برفردکا ئنامن کان راضی وشاکر اوله ایکنجیسی که مزرعهٔ
حسدك ایکنجیسی ایدی ایتدی سن بومدعا اوزره که
ادعا ایدرسن ارباب مروتدن ایمش سن دعوای حسد
ایدوب ندرسن بن بو بابده برمشابه ده یم که اصلا
راضی دکلم که کورم برکشی برکشی یه کندی درمیله
کرم ایلیه وبرکمسنه برکمسنه یی کندی مالیله خوشحال
قیله اوچنجیسی که ارباب حسدك غلاتندن ایدی
ایتدی معلوم اولدیکه ایکیکز دخی دعوا کزده زور
وصفت حسددن بغایت دور ایمش سز دعوابکا
لایقدر که بو صفتده برمرتبه ده یم که غیری بابنده دکل

بنم حقمده دخی بر احددن کرم صادر اولدیغنه راضی دکلم ملك چون آنلرك حالن کوردی انکشت حیرتی دندان عبرت ایله اصردی و بو تبهکارلرك کلماتندن که رقم شقاوت (ام یحسدون الناس) آنلرك الواح صفات وذاتنده لایح ایدی متعجب قالدی برزماند نصکره ایتدی ای حرمزاده لر کندو فتوا کزله بومال حلال سزه حرام اولدی وهر بریکزه کناهنه سزاجزا لازم کلدی پس امر ایتدی تاشخص اولی نسی وار ایسه آلوب سرو پابرهنه تشنه و کرسنه اول بیابانه صالی ویردیلر وحسود ثانی یی فرط حسدندن تیغ بیدریغ ایله باشن جسدندن ایردیلر وشخص ثالثی دخی انواع عقاب ایله معاقب قلدقدنصکره انکدخی امرین قایردیلر وشأمت حسدله اول اوچ کمسنه دام لحده کرفتار اولدیلر .

﴿رباعی﴾

آن درد که درمان نه پذیرد حسدست
آیین حسد قاعدهٔ دیو وددست
کوینده حسود خصم مردم باشد
کوزانکه نکودر نکری خصم خودست

﴾ نثر ﴿

بو مثللی ایراددن مراد اولدر که حسدك بو مرتبه‌سی
واردر که حسود غیرك دکل کندونك سودینه دخی
راضی اولمز بوندن معلومدر که سائرلره نسبت نه
مسابه‌ده اوله‌جغم بودر که حال دمنه همان بو منوال
اوزره اوله مادری ایتدی بن بودر کاهك مقربلرندن
براحدده صفت حسد فهم ایتمزو هیچ بریسنك دامن
خالی برخیانت لوثیله آلوده اولمق کمان ایلمزم ظنم
بودر که انك قتلنه جمله نك اجماعی واتفاقی اصلاح ملك
ونصیحت ملك جهتندندر والا اول درده علاج
بو دارویه محتاج دکلدر شیر ایتدی بو بابده شبهه‌دن
خالی دکلم اول سببدن دمنه نك سیاستی امرنده
شتابدن اجتناب ایدرمکه مبادا غیر یلره منفعت ایچون
کندمه مضرت قصد ایتمش اولم ورضاء خلق ایچون
العیاذبالله غضب حقدن کوز یومش اولم چون حقیقت
حال هنوز منکشف اولمدی آنك قتلنی تأخیر ایتسك
عذرمزی خلایق قبول ایتمزمی و بو بابده شتربه امری
بزه اسوهٔ حسنه یتمزمی صواب اولدر که کمان مجرد
ایله هنرمند و اهل کفایتی ضایع ایتمیم وتاجمال یقین

نقاب ظن وتخميندن يوز كوسترميه هيچ برامری نفاذه
وهيچ برقضايى مضايه يتشدرميم وبو كلامك
مضموننده كه بعض اكابرك

بيت

كوهر درياى ادارك لطيف وپاكيدر
زادهٔ طبع شريف وخاطر دراكيدر

نثر

تجاوز كوسترميم

مثنوی

چو چشم افتدت بر كناه كسى
تأمل كن اندر عفو بت بسى
كه سهلست لعل بدخشان شكست
شكسته نشايد دكرباره بست

نثر

شير ايله مادری ميانده بو كلام بو محلده تمام اولوب
هر بری كندی مقاملرينه كتديلر اما چون دمنه يی
قيد وبند ايتديلر وغل ذل ايله زندانه ايلتديلر كليله
ايله ميانلرنده اولان علاقهٔ اخوت وشفقت وقرابت
وحقوق صحبت مقتضاسی اوزره دمنه يی كورمكه

وخاطر عاطرین صورمغه زندانه کلدی وهمانکه اول
حالتده کوردي باران سرشك سحاب دیده سندن
یاغدی ودود سیاه آتش آه کانون دروننددن آسمانه
آغدی وکریبان صبری چاك ایتدی وآواز دردناك
ایله نوحه یه آغاز ایدوب ایتدی

﴿ بیت ﴾

بویله کورمکدن سنی محروم اولیدم کاشکی
کلمیدم عالمه معدوم اولیدم کاشکی

﴿ نثر ﴾

دمنه دخی کریان وغریوان اولوب ایتدی

﴿ بیت ﴾

مرادوریٔ دوستان عزیز
جکر خسته دار ددل آزرده نیز

﴿ نثر ﴾

اکرچه که محنت بند ومشقت قید بلای عظیمدر امادرد
ومحنت فراق ورنج حسرت واشتیاقك بکا آندن
الیمدر

﴿ قطعه ﴾

فرقت شمع رخکله وارمیدر بر کیجه کیم

آتش غمده دل بریانم اولمیه کباب
وارمیدر بردم که هجرجانسکداز یار ایله
چهرهٔ زردمده خون دیده اولمیه خضاب

﴿نثر﴾

کلیله ایتدی ای برادر بن بدایت حالدن حقیقت مآله
واقف ایدم هربار که پند ونصیحتده مبالغه ایدر ایدم
اصلا التفات ایتمزدك ورأی ضعیف وفکر نحیف
وتدبیر غائب وتأمل غیر صائبکه استظهار ایدردك ای
دمنه بن بومآل حالك سکا بویله اولجغین دیردم انجی
﴿ع﴾ بو بلالر دیدیکمك بیکده بریدر دخی ❊ اکر
مبادئ احوالکده نصیحتده سکا اهمال ایدیدم سنکله
بوخیانتده شریك اولوب حالیا سنکله بو کلامه اقدام
ایدهمزدم ای غافل بیلزمیسنکه حکما تمام اجلندن
اوکدین تمام اولور دیدکلری نه نکته ندر آندن مراد
حصول مرك وممات وحلول هادم اللذات دکلدر
بلکه برر نجه کرفتار اولور که هرکز حیاتندن حظ ایتمز
وچاشنئ مرك کام آرزوسندن کتمز دیمکدرنته کم سن
حالیا بو بلایه مبتلاسن لاجرم ممات بوحیاتدن سکا
هزار بار اولی دیر

بيت

چنين كه هست دلت راز غصه فرسودن
هزار بار به از بودنست نابودن

نثر

دمنه ايتدى اى برادر فى الواقع كلام حق تبليغده تقصير ايتمدك وشرط نصيحت وحق اخوتى اداده تهاون بيورمدك وليكن شره نفس وغلبهٔ حرص وتمناى جاه عقلمه غالب اولوب فكر عواقب كاركر اولمدى و پردهٔ غفلت وحجاب غيرت بصر بصيرتمى ستر ايدوب زواجر نصيحتك قلبمده اثر قلمدى بن بوامرك وخامت عاقبت وشأمت خاتمته جازم ايكن اكا شروع ايتدم وجميع خطر وضررى قبول ايدوب بوطريقه كتدم اول بيمار كبى كه مخالف غدانك ضررينه واقف ايكن اشتهاسى مقتضاسى اوزره عمل ايدر پس بومقوله كسنه كه متابعت هوا ومطاوعت اشتهادن ابا وامتناع ايلميه هرنه ادبار كه اقبال قيله وهرنه بلايه كه مبتلا اوله تحمل لازمدر كه اكر شكايت ايتسه همان كنديدن ايتمش اولور

بيت

من ناله زبیگانه ندارم که دلم را
هر غم که رسیدست هم ازخویش رسیدست

﴿نثر﴾

کلیله ایتدی عاقل اولدر که هر امرك فاتحه سندن خاتمه سنه ناظر اوله و بر تخمی اکمدین برین و برنهالی دیکمدین ثمرین ملاحظه قیله تا اول فعلدن پشیمان واول عملدن پریشان اولمیه که اول پشیمانلق موجب ملالت خاطر احبا واول پریشانلق سبب جمعیت دل اعدادر دمنه ایتدی ای برادر بی خصم اولمق دون همتلر صنعتیدر وهمیشه راحت ورفاهیت سفله وبی حرمتلر حالتیدر صاحب همت عالی اکثر صعب خطرلردن وکلی ضررلردن خالی اولمز

﴿بیت﴾

کی بچوکان هوس بردن توان کوی مراد
پا درین میدان نهی اول زسر باید کذشت

﴿نثر﴾

کلیله ایتدی دولت بی ثبات وجاه بی بقا آندن بو قدر درد وبلا ورنج وعنایه دکرمی وفی الجمله عقلی اولان کسنه عبادتخانهٔ رحمانی قویوب خدمت آستانهٔ سلطانه

باش اکرمی دنیای غدار ودولت ناپایداره اعتنا واعتبار
واعتقاد ایتمسک حالیا خلاب عذاب وکرداب عقابه
کرفتار اولمز ایدك دون حقد وحسد بزرین اکمسك
بوکون بر محنت وثمر نکبت حاصلن کوترمز ایدك دمنه
ایتدی راست سویلرسن بوزهری بوشر بتده بن تعبیه
ایتدم عاقبت انی ایچسم کرك وبو تخم بلایی زمین حالمه
کندی الله اکدم ظاهر بودر که ینه آنی بچسم
کرك

بيت

دهقان سالخورده جه خوش کفت باپسر
کای نور چشم من بجز از کشته ندروی

نثر

کیمك که اکدیکی زهر کیاو بزر هلاهلدر آندن کلنکبین
ونیشکر توقع ایتمك تمنای باطلدر محققدر که رشتهٔ
صلاح حال منقطع وامید فلاح احتمال ممتنعدر نه
سرانکشت تدبیرایله کره تقدیر منحل ونه آیینهٔ اندیشه ده
چهرهٔ خلاص کورنمك محتملدر تحقیق بیلدم وعین
الیقین مشاهده قیلدمکه کوهر شاهوار دولت مخاطرهٔ
دریای محنته دکمز ایمش

(بيت)

بیت

پس آسان می نمود اول غم دریا ببوی سود
غلط کردم که یك موجش بصد گوهر نمی ارزد

نثر

کلیله ایتدی حالیا بو ورطهٔ تدمیردن نه شرطهٔ تدبیر ایله خلاص فکر ایدرسن ونیجه مردن راه نجاته ظفر ملاحظه ایلرسن دمنه ایتدی

بیت

در تنکنای عشق توجستن ره خلاص
مشکل بود که رخنهٔ تدبیر بسته اند

نثر

اکثر بودر که کشتیٔ حیات کرداب هلاکده غرق وکارو بار بقاتار بوار فتاده حرق اوله پس کرکدر که زبون اولوب ضعف قلب کوسترمیم و بو بابده ممکن اولدیغی قدر حیله ومکروتدبیروفکری دریغ قیلمیم بکا اصل خوف کلی سنك جهتکدندر که مبادا سن بنمله متهم اوله سن ومابینمزده اولان علاقهٔ اخوت سببیله ورطهٔ محنته دوشه سن اکرعیاذا بالله سکا تکلیف ایده لر که کیفیت حالی بلدیکك کبی تعریف ایده سن اول وقت بکا ایکی نوع بلا ومحنت متوجه اولور اولا بو که بنم جهتمدن سکا زحمت متطرق

اولوب واسباب حضورك خوشهٔ پروین کبی مجتمع
ایکن بنات النعش وار متفرق اولور ثانیا بوکه من بعد
بکا امید خلاص قالمز زیرا که سنك صدق کلامك
خاص وعام وکافهٔ انام میاننده روشن وهویدادر
وسندن که بنای افعال واقوالك قواعد صدق
وصیانت ودعایم دین ودیانت اوزره مبتنیدر کتمان
شهادت احتمال محالدر بو تقدیرجه بزم مابینمزده
ملاقات یوم مکافاتده میسر اولور ومصاحبت عرصهٔ
عرصاتده وجود بولور کلیله ایتدی ای دمنه دیدیکك
کبی واقعا بن عقابین عقابه صبر ایدوب شکنجه ایله
پنجه طوتمزم وحق صریحی کتم ایدوب خانهٔ خیانتی
تعمیر ودیوار صدق واستقامتی هدم ایدهمزم صورمدن
دخی واقع حالی بنم مذهبمده اعلام ایتمك لازمدر بو قنده
قالدیکه مناقشه ومصادره احتمالی اوله صلاح
بودر که کناهکه اعتراف ایدوب صادر اولان جرایمه
اقرار ایدهسن ونفسکی شرطهٔ توبه وانابتله کرداب
عذاب اخرتدن خلاص قیلهسن که عین الیقین
معلومدر که بو قضیهده سنك سرانجامك هلاك اولسه
کرك چون چنکال نکال دنیادن رها محالدر باری

(کندیکی)

كنديكی چنكل عقاب عقبايه كرفتار ايتمه وچون
خمخانهٔ فناده شراب تلخ عذاب تجرع ايتمك مقرردر
باری دارالملك بقاده شورابهٔ عقابدن چاشنی طاتمه
دمنه ايتدی بو خصوصده تأمل ايدم انشاءالله تعالى
خاطرمه خطور ايدنی بیقصور حضور موفور الحبور كه
عرض ايدوب بو بابده هر نه حيله كه تمسك ايدم سنك
اشارتكسز ايتيم و بو مضيقدن خلاصده هر نه
طريقه كه كيدم برقدم اجازتكسز كتميم كليله مغموم
ومهموم دونوب كتدی وتف وتاب تب اندوهله محموم
اولوب بالين ملالته باش قويوب ياتدی اول كيجه
صباحه دك تملل واضطراب ايدوب علی السحر نقد
جانی متقاضیٔ اجله روان ايتدی ﴿ع﴾ رفت وچندين
آرزو وفا بخاك برد ❊ اما اول زمانده كه كليله ودمنه
ميانده بو قدر مباحثه ومحاوره واقع اولدی سباعدن
بريسی زندانده محبوس اولوب بر كوشه ده ياتوردی
جاری اولان ماجرايی نقير وقطمير ايشتدی ووقت
فرصتده كرك اولهديو واقع اولان كلماتی بخاطر وخط حفظ
وضبط ايتدی ﴿ع﴾ هر سخن وقتی وهر نكته زمانی
دارد * چون صباح اولدی شير زرين چنك شاه

سیار کان بیشهٔ زمرد رنك آسماندن نمایان اولدی ودمنهٔ تیره روی وسیاه نامهٔ شب چاه زندان خفاده متواری و پنهان اولدی

﴿بیت﴾

کوردندی طرهٔ شبدن رخ روز
جمالی اولدی آفاقك دلفروز

﴿نثر﴾

ینه مجلس مظالم قائم اولوب قضاة احضار اولندی ومادر شیر حدیث دمنه‌یی اعاده ایدوب ایتدی ای جان مادر ظالملری ابقا مظلوملری قتلدن بدتر و بدکردارلره احسان نیکوکارلره اساءته برابردر

﴿شعر﴾

ووضع الندی فی موضع السیف بالعلی
مضر کوضع السیف فی موضع الندی

﴿بیت﴾

نکویی بابدان کردن چنانست
که بد کردن بجای نیك مردان

﴿نثر﴾

هر کسه که قادر اولوب برفاجری فجوردن زجر و بر

ظالمی ظلمدن منع ایلمیه فسق وظلمده آنلر ایله شریك وعقاب عقباده آنلره مشارك اوله (ومن اعان ظالما سلطه الله علیه) وعیدی آنك حقنده ظهوره کله

﴿بیت﴾

بد مکن و یار بدان هم مشو
وز بد کس خوشدل وخرم مشو

﴿نثر﴾

شیر قضاته بیوردی تا دمنه‌نك قضیه‌سنی فصل ایتمکده تعجیل ایدوب خیانت ودیانتدن هر کونه ظاهر اولورسه علی التفصیل پایهٔ سریر اعلایه عرض ایده‌لر پس اشراف انام وقضاة وحکام وخواص وعوام اول مجمع خاص ومحفل عامده حاضر اولوب قاضی القضاة حضار مجلسه متوجه اولوب ایتدی ملك دمنه‌نك حالنی تفتیش وتجسسده واول متهم اولدیغی خصوصی تنقیر وتفحصده حددن زیاده مبالغه ایدوب بیوردیکه تا بو مهمك چهره‌سی غبار شبهه‌دن معرا اولمیه مهم آخره تعرض اولنمیه وآنك حقنده امضا اولنان حکمده لازمدر که شرط عدالتی مرعی طوتوب جادهٔ انصافدن

جانب اعتسافه میل وانحراف قیلمیه پس هر بریکزه
واجبدر که بو بابده هر نیه واقف ایسه کز کتم
ایتمیوب اظهار ایده سز که بونك ضمننده اوچ کلی فائده
مندرجدر اول بو که حقه معین وظهیر اولوب لواء
کلمهٔ صدقی اعلا ایتمك هم دین وشریعتده قدر تمامی
وهم آیین مروتده حرمت مالا کلامی واردر ایکنجی
بودر که بناء ظلمی یقمق وخانهٔ ستمی یاقق واهل تزویر
وتلبیسی پایمال وارباب غدروخیانتی کوشمال ایتمك
موافق رضای خالق وملایم طباع اشرف خلایقدر
اوچنجی اصحاب جور وفساد وارباب غدر وافساددن
خلاص اولمغك نفعی کامل وفائده سی کافهٔ نامه عام وشاملدر
چون کلام آخر اولدی حاضر اولان جمله وحوش
ساکت وخاموش اولوب هیچ برجانبدن جواب اکر خطا
اکر صواب صادر وظاهر اولمدی زیرا که دمنه نك بو فعلنه
جازم دکللرایدی کمان مجرد ایله برکلامه اقدام ایده
مدیلر که مبادا آنلرك قولیله بو حکم مرتبهٔ امضایه
یتشه وشاید که خلاف حق بر کلمه اهراق دم معصومه
باعث اوله چون دمنه بو حالی مشاهده ایتدی باغ ارم
کبی کوکلی خرم طوتدی اما غمکینلر کبی یوزین درهم

ایدوب ایتدی ای اکابر دین ودولت وای مشاهیر ملك
وملت اکر اول اسناد اولنان تهمتدن ساحهٔ ذمتم
بری اولمسه سزك بو سکوت کزله کوکلم شاد وبو بابده
واقع اولان سؤاله جوابده خاموش اولمکز ایله بوزق
کوکلم اوی آباد اولیدی بنم بیکناه اولدیغمه بو دالدر که
جمله کزك زبانی بو خصوصده لالدر اما بیجرم اکر
مقدوری مقداری کندو امرنده سعی ایلسه معذور
در بن سیزه یمین تکلیف ایدوب تحلیف ایدرمکه سزدن
هرکسنه که بو تهمتدن کلی وجزئی برنسنه یه واقف
اوله کتم ایتمیه سویلیه اما واجبدر که جانب اعتسافدن
اجتناب ایدوب طرف انصافی رعایت ایلیه زیرا
هرکسنه نك که قولی آخرك قتلی بابنده نص قاطع
مثابه سنده اوله لازمدر که مبنای شهادتی ظن واهی
ووهم باطل اوزره اولمیوب صدق وافی و یقین کامل
اوزره اوله تا (اذا رأيت مثل الشمس فاشهد) موجبی ایله
عامل اولوب ادا ایتدیکی شهادتك جزاسی عاجلده
وآجلده اکا حاصل وواصل اوله هر احد که بنی ظن
وشبهه وکمان مجرد ایله معرض تلف وموقع هلاکه آته
اول جزای بوله واول بلایه مبتلا اوله که اول طبیب بیعلم وعمل

اولمشدر قضاء استفسار ایتدیلر که نیجه اولمشدر
اول

﴿حکایت﴾

دمنه ایتدی روایت ایدرلر که برطبیب وار ایدی پیرایهٔ
تجربه‌دن خالی وسرمایهٔ دانش ودرایتدن عاری
بوجهل ایله ینه خلقه طبابت ایدوب فن طبده دعوای
حذاقت ایدردی اگرچه که بیمار خانهٔ عالمده اولدخی
طبیب ایدی اما علمدن بی بهره وعملدن بینصیب ایدی
تشخیص امراض ایدانده برمرتبه‌ده نادان ایدیکه صداعی
نقرسدن تمییز قیلەمزدی وترکیب معاجینده
برمثابه‌ده جاهل ایدیکه تریاق فاروقی سم هلاهلدن
فرق ایدەمزدی معرفت ادویه‌ده طبایع عشب ومقادیر
عقاقیردن غافل ایدی وکمیت اغدیه وکیفیت اشربه‌دن
تمام لایعقل ایدی

﴿بیت﴾

بدعلاجی که هر که چهرهٔ او
دید دیگر ندید روی حیات

﴿نثر﴾

تا اول شهرهٔ دهر برشهرده جهالت دکانن آچمش

ومزارع اعمار ناسه هلاك تخمن صاچمش ايدوصحيح
وعليل وعزيز وذليل اول طبيب جاهلك شر بتن ایچمش
ايدى ناموافق علاج ايله عمارت اعمار خلايق خراب
وقبض ارواح ونقض اشباحده كويا ملك الموتدن
قائم مقام ونائب مناب ايدى

﴿بيت﴾

باوجود قابض ارواح اومثل طبيب
هيچ حاجت نيست كس راقبض عزرائيل را

اول شهرده برطبيب لبيب وار ايديكه كمال هنرايله
آراسته ويمن معالجه وبركت دم وقدم ايله پيراسته
دمى دم عيسى كبى جانبخش وقدمى قدم حضر كبى دلكش

﴿قطعه﴾

كرخواستى بيك دونفس آفت دوار
زائل شدى زكبند دوار بى ثبات
يمن قدم چنانكه بباغ از درامدى
دادى زرنج رعشه سفيد اررانجات

نته كه عادت روزكار ستمكاردر كه هميشه هنرمندلر
آنك نوالهٔ خوان احساندن بينوا وبيهنرلر موائد فوائد
بيكرانندن امتلادر

﴿ بيت ﴾

هنر نمیخرد ایام ازان شکسته دلم
کجا روم بتجارت بدین متاع کساد

بو جالینوس عصر و بقراط دهر که طالعی نحوست
وتراجعه یوز طوتوب کوکب نور باصره سی کسوف ضعفه
مبتلا اولدی وعلی سبیل التدریج اول عزیزك چشم
جهانبینی مشاهدهٔ روز روشن وتماشای طرف کلشندن
قالدی تا اول زمان که چشمهٔ چشمی عین نور ونوعیندن
دورو کوشهٔ کاشانه ده عین انساندن انسان عین کبی مخفی
ومستور اولدی چون اول طبیب عام فریب بو مقتضای

﴿ بيت ﴾

چو بیشه تهی کرد از نره شیر
شغال اندر اید به بیشه دلیر

﴿ نثر ﴾

میدان علم ابدانی مدعیلردن خالی کوردی صنعت طبابتده
دعوای حذاقته آغاز ایدوب آز مدتده اول ولایتده
طبیب مسلم وحکیم محترم اولدی ومعالجه سی افواه انام
والسنهٔ خاص وعامده شهرت کاذبه ایله اشتهار
تمام بولدی

(بيت)

﴿ بيت ﴾

پری نهفته رخ ودیو در کرشمهٔ حسن
بسوخت عقل زحیرت که این چه بوالعجبیست

﴿ نثر ﴾

شهریار شهری مگر بر دختری وار ایدیکه مطلع ملاحتده آنك کبی بر آفتاب دخی طلوع ایتمش وعطار صباچین زلف مشکبار کبی بر نافه دخی کورمش واشتمش دکل ایدی

﴿ بيت ﴾

فرشته خو پری رو حور عشوه
تذرو آرایش وطاووس جلوه

﴿ نثر ﴾

اول سروآزادهیی کندونك برادر زادهسنه نامزد ایدوب آیین شاهانه وآذین خسروانه اوزره عقد نکاح وسور زفاف بیوروب

﴿ بيت ﴾

ماهه ایتدی آفتابی میهمان
زهره ایله مشتری قیلدی قران

﴿ نثر ﴾

اول ایکی اختر سعدك مقارنتندن صدف رحمده
بر کوهر شاهوار منعقد اولوب اول سرورفتار وشکر
کفتار هنکام وضع حملده برعارضهٔ دشواره کرفتار
اولدی ناچار معالجه ایچون اطبایه مراجعت ایدوب
اول طبیب دانایی حرم پادشاهه دعوت ایتدیلر
وعرض مرضی اکا عرض ایدوب بر موجب (اذا الم
بك المرض فالمعالجة فی المعاجله) معالجه ده معاجله التماس
ایتدیلر طبیب حاذق دخی مزاج مریضه موافق
علاج تدبیر ایدوب ایتدی بو دایه بردار وایله دوامیسر
در که اکا مهران درلر شویله که آندن بردانق مقداری
سحق ایدوب حریردن کچورهلر و براز مشك تبتی
وعود قاری ایله خلط ایدوب قینادهلر شربت ایدوب
ایچورهلر فی الحال مرض مزبور آندن زائل اولوب
شفای کلی حاصل اوله بو دار واکرچه که قلیل
الوجوددر اما شربتخانهٔ همایونده بالفعل موجوددر
نقرهٔ خامدن برظرف ایچره تعبیه اولنمش واکا زرخالصدن
برقفل اورلمشدر لیکن بکا ضعف بصر سببیله انی بوله
بیلمك میسر دکلدر اول زمانده طبیب نادان دخی آنده
حاضر ایدی ایتدی اول دارونك اسمی ورسمی ووصفی

وظرفی فقیره معلوم واول اخلاطك ترکیب وترتیبنده
حقیرك نظیری معدومدر پس برموجب فرمان شاهی
شربتخانه‌یه واروب حقهٔ مزبوره‌یی صفت مذکوره
اوزره تفحص قیلدی چون اول وضع اوزره حقه‌لر
متعدد ایدی داروی مذکوری تمیزده عاجز قالدی
وتشخیص ایتمکدن اون حقه‌لرك برینی الدی اتفاق
اول مهران دیدیکاری داور دکلدی بلکه برمقدار
زهر هلاهل ایدیکه شاید مهم اوله‌دیو اول ظرفده
محفوظ ایدی حقه‌یی آچوب ایچنده‌اولان زهری سائر
اخلاطله خلط ایدوب وصف مذکور اوزره شربت
ایدوب مریض مزبوره ویردی مریض چون‌اول‌زهر
تلخی نوش ایتدی‌جان شیریندن ال یویوب تماشای
عالمدن کوز یوموب غوغای جهانی فراموش
ایتدی

بیت

کوزین یومدی تماشای جهاندن
فراغت بولدی غوغای زماندن

نثر

ملك اول حالی مشاهده ایدیجك سوز فراق آتش

تأثیردن شعلهٔ آهی فلك اثیره یتشدیروب بیوردیکه تابقیهٔ شربتی اول طبیب نادانه ایچوردیلر آنکدخی خرمن حیاتن کویندیروب چراغ روحنی سوندیروب منزل وجودین وادیٔ عدمه کوچوردیلر

بیت

نیکو مثلسیت این که هر کو بد کرد
بد باد کری نکرد هم باخود کرد

نثر

بو مثلی کتوردم تا بیله لر که هر یزر عمل که زمین جهل اوزره زرع لنه برمرادو برمیسر و تیر قضا که کمان محرددن کشاد بوله هدف صوابه ایرمیسردر حضار مجلسدن بریسی ایتدی ای دمنه سنك خبث طینتك خواصه واضح ولوث سیرتك عوامه ظاهر وسقامت طبع واعوجاج مزاجکه شکل وقیافتك برهان باهردر قاضی القضاة ایتدی بو مجملی تفصیل لابد و بودعوایه اقامت دلیل لازمدر که بلابینه کلام بیفروغ ودعوای مجردك اکثری دروغدر اول کمسنه ایتدی علمای فراست شعار وحکمای حکمت اشتهار بیورمشلردر که هر شخصك که قامتی قصیر وعین یمناسی عین یسراسندن

صغیر اولوب کوزلرنده حرکت واختلاج دائم و بورنده
اعوجاج وانحراف لازم اوله و کوزلری ایچرو کیره والنی
طشره چیقه ومتصل تقلیب حدقه ایدوب همواره
اشاغه بقه البته آنك ذات نامبارکی مجمع فساد ومکر
ومنبع حیله وغدر اولمق مقرردر علامات مزبوره بتمامها
بونده موجود وامارات رشد وخیر ناصیهٔ حالنده
مفقوددر دمنه ایتدی احکام الهیده امکان میل
ومداهنت ممتنعدر واول حضرتك افعالنده کمان سهو
وغفلت وخطا وذلت محالدر

﴿ بیت ﴾

غلط وسهو برمن وتور واست

برجهان آفرین غلط نرود

﴿ نثر ﴾

بو دیدیکك علایم دلیل حق و برهان صدق اولمق
میسر اولسه وانکله صدقی کذبدن وصوابی خطادن
فرق ایدوب وحقی باطلدن تمیز ایتمك متصور اولسه
خلق عالم اظهار حقده شاهد و یمینه محتاج اولمزلر
ایدی قضاة دخی مرافعه ومحاکمتدن آسوده اولوب
غوغای خصمایله باشلرین اغرتمزلری ایدی بوندن غیری

لازم کلور که هیچ برنیکو کارثنا ومدحته لایق و بد کردار قدح ومذمتـه مستحق اولمیه زیرا معلومدر که اول مخلوق که بو علامتلردن حین آفرینش ده انك صفحات فطرتنده مرقومدر بو علامتك لوازمنی کندودن دفعه قدرت نهاد خلقتنده معدومدر پس بو معامله که سن بیوررسن لازم کلور که اصحاب خیر وحسنات ثوابله مجازات وارباب شرع وسیاست عقابله مکافات اولمق صفحات احکام شرع وعدلدن محو اوله و بو حیانتکه نعوذ بالله بکا تهمت اولنور بو علامتلر مقتضاسی اولوب دفعی حیز امکانده اولمسـه آنك سببیله بکا مناقشه وعتـاب اولمق کرك دکل که مصـادره وعقـاب اوله

﴿بیت﴾

مکن درین چنم سرزنش بخودروبی
چنانکه پرورشم میدهند میرویم

﴿نثر﴾

پس بن سنك فتواکله بو بلادن قورتلدم و بو مقدمات موجبنجه بو ورطه دن خلاص اولدم جهالتکه برهان باهر وحماقتکه دلیل ظاهردر و کفایت ایتزمی که بو اصل

افاضل بیننده که هر بری مجمع فضائلدر و بونجلین اماثل مجلسنده که هر بری عقل کامل ورای شامل ایله میان حق وباطلی سیف صارم کبی قاطع وفاصلدر دعوای دروغ و کلام بی فروغ وقول بی حجت ومدعای بی بینه یه جرأت ایتمکله غایت جهل وغوایت ونهایت حمق وغباوتك اظهار ایلدك

﴿ بیت ﴾

پیر خرد از طرح سخنرانیء تو
دانست که تا کجاست نادانیء تو

﴿ نثر ﴾

چون دمنه کلامنه بو وجهله آب وتاب ویروب کلام خصمه بو نسق اوزره جواب ویردی حضار مجلسك هر بری صموت کالحوت درج دهانلرینه مهر سکوت اوروب مقابله ده بر حرف کلامه اقدام ایده مدیلر قضاة ینه دفع مجلس ایدوب امر ایتدیلر تا دمنه یی قید و بند ایله زندانه ایلتدیلر وماجرایی نقیر و قطمیر حضرت شیره تقریر ایتدیلر

﴿ بیت ﴾

ایلتوب دمنه یی زندان ایچنه

قودیلر کلبهٔ احزان ایچنه

﴿ نثر ﴾

چون دمنه زندانه کردی کلیله نك بر دوستی وارایدی اکا روز به دیرلرایدی زندان او کندن کچوب کیدرکن اتفاق دمنه نك کوزی کوزینه راست کلدی حضورینه دعوت ایدوب ایتدی ای یار عزیز خیلی زماندر که احوال کلیله دن خبردار دکلز امید وار ایدك که ایام محنتده احیانا بزی کوریدی و بو بدحال ومنکسر البالك پریشان خاطرین صوریدی

﴿ بیت ﴾

یار محنت دمنده یار کرك

غصه وقتنده غمکسار کرك

﴿ نثر ﴾

سن اندن نه خبر بیلورسن وکلمدیکن نه وجهله توجیه ایدوب اهمالنه نه طریق ایله اعتذار قیلورسن روز به چون کلیله نامن ایشتدی درون دلدن برآه جانکاه ایتدی وفوارهٔ دیدهٔ کریانندن سیلاب اشکی روان ایدوب ایتدی

﴿ بیت ﴾

دل بشد از دست دوست را بچه جویم
نطق فرو بسته حال را بکه کویم

نثر

دمنه روزیهك طبطاب اضطرابندن پر التهاب اولوب کیفیت حالن وسبب ملال وانفعالن صور بجق روزبه ایتدی

رباعی

جانهای ما بسوخت زهجران همدمی
مجروح سینه ایم نداریم مرهمی
چون شمع سوخت رشتهٔ جانم زتاب دل
وزسوز سینه می نتوانم زدن دمی

نثر

ای دمنه اول یار کرامی سرمنزل فنادن دار الملك بقایه رحلت ایتدی وقلوب اخوان و یارانه داغ هجران اوروب کتدی

بیت

ای همنفسان آه که بی یار بماندیم
دردست غم هجر کرفتار بماندیم

نثر

دمنه چون کلیله نك وفاتی خبرین ایشتدی بیهوش اولوب کندیدن کتدی نیچه زمان مدهوش اولدقدنصکره عقلی باشنه کلوب بحر کبی جوش وابر کبی خروش ایتدی وقطرات حسرات ومجاجات عبراتی (کتواتر الدر من الضرع وتعاقب الویل علی الزرع) چهره سنه روان ایدوب سوز ونیاز وناله جانگذارله بونوحه یه اغاز ایدوب ایتدی

بیت

دردا که بیخ کلبن شادی بریده کشت
واحسرتا که شاخ طرب باروز نماند
ای دل فغان برار که ارام جان برفت
ای دیده خون ببار که نور بصر نماند

نثر

دمنه چون جزع وزاری وفزع سوکواری مرتبهء افراطه یتشدردی روزنه پند ونصیحته وتسلیته وتعزیته باشیلوب ایتدی ای دمنه معلومك دکلیدر که موقع دیوان ازل افراد آفریده دن هر ذاتك منشور حیاتن طغرای اجل ایله مرقوم قیلمشدر ونقاش صور کائنات نقش ثباتی صفحات ممکناته (کل شیء هالك

الاوجهه) حكميله سلك شهوده چكمشدر استاد كار خانهٔ قدم هراحدك قباى بقاسن طرازعدم ايله مطرز ايتمشدر معمار معمورهٔ جهان هرموجودك بنيان وجودين اساس فنااوزره بنااورمشدر

﴾بيت﴿

تافلك معماراين معموره شدبى خارغم
يك كل شادى بباغ زندكانى كس نيافت
كلستان عمرادرمرغزار روزكار
نو بهارى خالى از باد خزانى كس نيافت

﴾نثر﴿

بو برشربتدر كه قومزه ايچمك لازم و بر بار محنتدر كه جمله مزه چكمك واجبدر بوزخمه صبردن غيريله مرهم ممتنع و بوداء عضاله دارو ى تحملدن غيريله دوا محالدر

﴾بيت﴿

صبورى ضرور يست كين دردلرا
بغيراز صبورى دوايى نباشد

﴾نثر﴿

دمنه بو كلماتله فى الجمله متنصح ومتسلى اولوب ايتدى

ای روز به بوماتمده نقدر که جزع وفزع ایدم وفغان وفریادی مرتبهٔ افراطه یتشدرم هنوز حق ادای واجبده مقصرمکه کایله بنم مشفق یارم وناصح رادرم ایدی جمیع حوادثده اکا پناه ایدردم ومهمات روزکارده آنك رای وتدبیرو نصیحت دلپذیریله استظهار ایدردم دل هشیاری برخزینه ایدیکه هرنه نقد اسرار که انده ودیعت قونله دست دزد روزکار عیار اکا وصول بولمز وجاسوس زمان چندانکه آنك پیرامننده دوران قیله شمه سنه مطلع اولمز ایدی دریغ هزار دریغ که اول یار مهربان سایهٔ شفقتن بندن دور ایتدی وحیف هزار حیف که زندانخانهٔ دنیاده بی رفیق وهمدم و بی انیس ومحرم بنی قودی کتدی

﴿ بیت ﴾

با که کویم را زدل چون محرم رازم نماند
چاره سازی چون کنم چون یاردمسازم نماند

﴿ نثر ﴾

من بعد بکا نعمت حیاتدن نه لذت وچاشنیٔ زندکانیدن نه حلاوت میسر در اکر بوهنکامده افهام عوام انامکه

(اولئك كالانعام) مفهومى آنلرك حسب حاليدر
بعض خيالات واوهام خطور ايتمك احتمالى اولمسه
همانندم كندمى تيغ غم وتير المله اولدرردم وتنهالك
رنجندن وبى كسلك دردندن قورتيلوردم زيرا كه
بو ورطهٔ محنته كه بن كرفتار اولدم بر يار صافى نيت
وصادق عقيدتك شرطهٔ مظاهرت ورهبر معاونتى
اولميجه كنار خلاص كورلمك محال وساحل نجاته
ايرلمك نه احتمالدر

بيت

اين دم كه از كوى اميد آواره مى بايدشدن
چون چاره رفت ازدست من بيچاره مى بايدشدن

نثر

روزبه ايتدى اى دمنه اكر كليله نك شمع بقاسى باد فنايله
مرده وكلبرك حياتى هواى هاويهٔ مركله پژمرده
اولديسه بحمدالله كه سائر يارانك نهال اختصاصى
تازه وسرسبزدر

بيت

غم مخور كرزين چمن شاخ كلى پژمرده شد
روى نسرين تازه است وجعد سنبل تابدار

نثر

دمنه ایتدی راست سویلرسن بقاء ذات شریفکله
هر خللك تداركی میسر ووجود بنیهٔ لطیفك ایله
هر زللك تلافیسی مقرردر من بعد کلیله کبی بنی صادق
یارك ومشفق برادرك بیل لطف ایدوب سنده بنی
خدمت اخوته قبول قیل روزبه نشاط تمام وانبساط
مالا کلام ایله قدم خدمت اوزره قیام ایدوب ایتدی
بنی بو همتله رهین منت ایدوب لواء قدرمی ذروهٔ
رفعته یتشدردك بیلرزم که بو دل وفادارم بو عنایتك
عذرنك عهده‌سندن نیجه کله‌بیله و بنم زبان ثنا کسترم
بو نعمتك شکرینی ایله نیجه شکر بار اوله پس بری بریله
مصافحه ایدوب خلوص نیت وصفای طویتله صفقهٔ
عهد وصداقتی تجدید و پیمان ایمان ایله قواعد عقد
اخوتی تأکید وتشیید ایتدیلر بعده دمنه ایتدی فلان
موضعده کلیله ایله بر دفینه‌مز واردر که اکر طلب
کنجه قدم رنجه بیوروب انی بوله‌سن امیددر که دنیاده
سعیك مشکور وعقباده مثاب ومأجور اوله‌سن
روزبه دمنه نشان و یردیکی مقامه واروب دفینه‌یی
بولوب کتوردی دمنه کندو حصه‌سن افراز ایدوب

كليله نك حصه سن روزبه ويردي والتماس ايتديكه
هربار كه باركاه شيره واروب اول دركاهده اسرار
واخباردن هرندن خبردار اولورسه انى اكا ايده روزبه
دمنه نك مأمولنى قبول ايده مجهودنى مبذول قيلوب
تادمنه نك وفاتى زماننه دك شرط معهودى مرعى
وعهد مشروطى مقبول طوتدى ﴿ع﴾ شرطست
كه شرط ابپايان بيرند * بركون على السحر مادر شير
كلوب پسرندن مجلس كذشته دن خبر صوردى شير
دخى صورت قضيه يى اول وجهله كه قضاة عرصهٔ
عرضه يتشدرمشلر ايدى حسن تقرير ايله آينهٔ
ضمير مادرينه تصوير ايتدى مادر شير دمنه نك
هرسؤالنه صورت صوابده جوابندن وكلماتنك اب
وتابنه شيرك انجذابندن حباب وارسيلان اضطرابه
وشرره مثال آتش التهابه دوشوب ايتدى اكر بو بابده
كلام راسته اقدام ايدم سخن درست درشت اولديغى
اجلدن بحكم (الحق مر) كام راى ملك آراى ملكه تلخ كلسه
كرك واكر اهمال واغماضه رخصت ويرم جانب شفقت
وحفاوت مادرانه مهمل ونامرعى قالسه كرك شير
ايتدى قرع ابواب مناصحتده ميل ومحابا وستر ومدارايه

رخصت بو قدر سنك كلام نصيحت انجامك بى شبهه شائبهٔ تهمت ومظنهٔ ضنتدن دور وكلام ناصح مشفق درست اولديغى جهتدن هر نه قدر درشت اولورسه معذوردر مادر شير ايتدى حال بو منوال اوزره اولبجق كه ملك كذبى صدقدن عقدن و باطلى فرق ايتميه وكندو يه خيرى شردن ونفعى ضردن تميز قيليه دمنه فرصت بولوب فتنه لر پيدا قيله كه افهام ثاقبه انك تدار كندن قاصر وآراى صائبه انك تلافيسندن عاجز قاله شير ايتدى مادر مهربانمدن ديلرمكه بوكون بونده حاضر واحوال دمنه يه عين دقت ايله ناظر اوله شايد مهم دمنه آنك حضورنده فيصل بوله پس فرمان شير بونك اوزرينه جارى اولديكه رسم سابق اوزره حكام ينه جمع اوله لر بو مجمع عامده دمنه نك تفتيشى امرنده اهتمام قيله لر وبرموجب فرمان اشراف واعيان واكابر واركان ديوان شيرده مجتمع اولوب قضاة همان فصل روز سابقى مكرر قيلوب حضار مجلسدن دمنه حقنده شهادت طلب ايتديلر هيچ كمسنه آنك بابنده بر كلمه سويلمدى وخير وشردن بر نكته درميان ايلمدى قاضى القضاة

دمنه یه متوجه اولوب ایتدی اکرچه که حاضرلرك ظاهر حالی سنك استقامتکه دالدر اما باطنا جمله سی خیانتکه متفق المقالدر بو حالله سکا بو طائفه میاننده احتمال زندکانی تصوری محالدر حالا سنك صلاح حال ومآلکه الیق واوفق بودر که کناهه اقرار وجرمکه اعتراف ایدوب شرطهٔ توبه وانابتله نفسکی ورطهٔ عقوبت آخرتدن خلاص قیله سن وسکا مرکدن احدی الراحتین حاصل اولوب ایکی مرادك بریسنه واصل اوله سن یا بودر که خلقی محنت شرکدن خلاص قیله سن یا بودر که سن بو زندار محنتدن خلاص بوله سن

بیت

زیرکان کوینند کاندر مرك نوعی راحتست
وزبیان این سخن بر خلق منت می نهند
کفته اند آنکس که میر دازد وبیرون نیست حال
یا بدی باشد که خلق ازجورا وکمتر جهند
یا کم ازاری نکو خلقی که اهل روزکار
مهر اوورزند اورا دردل خود جادهندن
کرنکوکارست ازین زندان محنت وارهد
وربد اندیشست خلق از محنت اووارهند

﴿ نثر ﴾

بوندن غیری ای دمنه شویله که کناهکه اعترافی جائز
کورەسن ایکی فضیلت عظمایه دخی فائز اولەسن
اولا عقاب عقبی خوفندن عذاب دنیایه رضا ویروب
دار بقا وسرای صفایی فنای فنا وفضای عنا اوزره
ترجیح ایدرسن ثانیا حسن تقریر ولطف تعبیرده
بلاغتك وزبان آورلك وسخنکسترلکده براعتك کون
کبی ظاهر ایکن وهر سؤاله بینظیر جوابلرك حاضر
وهر نکته یه دلپذیر اعتذارلره قدرت تامه ایله قادر
ایکن جانب اعتسافدن جناب انصافه میل ایدوب
طوعا لا کرها کناهکه اعتراف ایتمکله سنك فضل
جلادت وشهامتك وفرط صلابت وصرامتك بین الانام
علی مرور الشهور والاعوام اشتهار تمام بولوب
بو روزکار غدار ناپایدارده کردار نیك وذکر جمیل یادکار
قورکیدرسن ای دمنه ارباب عقل صحیح قتنده بو نکته
مکشوف وواضحدر که نیکنام لغله ممات هزار بار بد
نام لغله حیاتدن مرغوب وراجحدر

﴿ بیت ﴾

مردن کس بنیك فرجامی

بهتر از زندگی بدنامی

﴾نثر﴿

دمنه ایتدی سجاده نشینان محراب شریعت کمان کمان ایله تیر قضایی هدف مضایه کشاد ویرمشلردر (وان بعض الظن اثم) مضموننده تغافل ایدوب بی حجت ظاهره و بی بینت باهره برحکمی نفاذه یتشدرمشلردر فرض ایدهلم که سزه رمد غرض رؤیت حق صریحدن مانع اولوب جمله کزك قلبنده بنم حقمده سوء ظن واقع اوله بن کندو حالمی بیلورم وعین یقین ایله براءت ساحت ذمتم معاینه قیلورم کشی کندونك بنیان جزم و یقیننك آخرك میتین وهم وتخمینیله هدم ایتمك نه قاعدهٔ شرع قویمه موافق ونه ضابطهٔ طبع مستقیمه مطابقدر باوجود که سز بنم خیانتمه ظن غالب دعوا ایدرکن بینص قاطع قتلمی روا کورمز سز بن صدق واستقامتمه جزم و یقینم وار ایکن کندو هلاکمه نیجه سعی ایدوب قتلمه نیجه راضی اولیم وان سلم که اولم عندالله نه تأویل ایله معذور اولوب (ولا تلقوا بایدیکم الی التهلكة) خطابنه نه طریق ایله جواب ویرم عین الیقین بیلورمکه هیچ برنفسك بنم ذمتمده اولقدر حقی

بوقدر که بنم ذاتمك بنم اوستمده واردر پس اول فعلی که غیریلر حقنده جائز کورمیم ومذهب مروتده اکا رخصت بولمیم کندو بابمده نیجه روا کورم

بیت

من اکر خویش رانمی شایم
دیکر انرا چسان بکار آیم

نثر

ای قاضی بو سوزدن فارغ اول که اکر نصیحت ایسه بوندن اولی وواجب واکر نصیحت ایسه قضاته غیر مناسبدر زیرا که هر حاکمکه حل خصوماتده هر کلمه سی نص قاطع وسیف صارم مثابه سنده اوله کلامنده هزل ولغودن اجتناب واجبدر وخطا وسهودن احتراز لازم بوعجبدر که حضرت قاضی شمدی یه دك عدالت ایله موصوف واستقامتله مشهور ومعروف ایدی غالبا بنم شأمت بخت ونحوست طالعم مقتضاسیدر که بو واقعه ده جانب اطتباطدن مائل وکندونك ظنی وسائر ارکانك کلماتیله عامل اولوب دیدهٔ انصاف واستقامتی علت انحراف وسقامتله باطل اولمشدر

بیت

طربسرای دل هر کس از تو معمورست
چراغم دل امید وارمن باشی
گلی چوتو نشکفتست در بهار جهان
روابود که همه خار خار من باشی

﴿نثر﴾

قضاة محکمهٔ دانشور یکه قبالهٔ فضل گستری وهنر پروری انلرك توقیع احکام بااحکامیله مسجلدر بو مسئله ده بووجهله فتوی ویررلر که هر نقد شهادت که سکهٔ یقین ایله آرایش بولمیه دارالضرب اعتبارده تمام عیار واقع اولمیه وهر کسه که معرفتی اولمدیغی قضیه ده شهادت ایلیه اکا اول قضا ایتشه که اول بازداره یتشدی قضاة استفسار ایتدیلر که نیجه اولمشدر اول

﴿حکایت﴾

دمنه ایتدی روایت ایدرلر که بر مرزبان وار ایدی شرف ذاتله معروف وکرم صفات ایله موصوف ایدی

﴿بیت﴾

باادب جانفزا با سخن دلپذیر

باخر دبیکران باهنر بیشمار

نثر

بومرز بانك برخاتونی وار ایدیكه حسن ولطافتده آفت جان ولطف ملاحتده فتنهٔ جهان ایدی لبی آب حیات کبی نوشین دهنی شربت نبات کبی شیرین دیده‌سی چشم نرکس کبی پرخواب طره‌سی جعد سنبل کبی پرتاب

بیت

یوزی صان آتش ایدی عارضی آب
فروزان ایدی کویا ماه و مهتاب

نثر

جمال حسن ودلربالغله کمال زهد و پارسالغی جمع ایتمش ورخسار فتنه انکیزنك خال عفت و پرهیزله آراسته قیلمش ایدی

بیت

قرارمش دکلدی پایه‌سینه
کونش دوشمش دکلدی سایه‌سینه
صویه عرض ایتمز ایدی کندوزینی
که عکس چشمی کورمایه یوزینی

یوزین کوزه دیو چشم ستاره
کیجه یله ماهه ایتمزدی نظاره

نثر

بو مرزبانك بلخی نژاده برغلام بدنهادی وار ایدی بغایت ناپاك وزیاده ناحفاظ و بی باك نه مردم دیده سن اول حرمزاده نظر حرامدن منع ایدر ایدی ونه آینهٔ سینه سن اول بدنهاد ژنکار فسق وفساددن پاك طوتر ایدی غلام مزبور مرزبان مذکورك خدمتنده صید جوارح طیوره نامزد اولوب باز دارلق منصبنه معین اولمش ایدی برکون بو غلامك تذرو نظری اول کبك خرامك حسنی شهبازینه ربوده اولوب مرغ دلی اول مستوره نك عشقی دامنه کرفتار اولدی

بیت

بازاین دل غمدیده بدام تو در افتاد
پس مرغ همایون که بتیر نظر افتاد

نثر

غلامك شهباز قلبی اول همای آشیانهٔ عصمتك عشق هواسنده شویله پروازه کلدیکه هر باریکه دعوت

بفتره‌سن صالدی کلمدی وهرچند که ساعد عفته کتورمك دیلدی کتوره‌مدی ضروری حلقهٔ موصلتی دپرتدی وباب مصاحبتی فتحه قصد ایتدی بازدار هربار که افسون وفسانه‌یی پرکار ایدوب عزیمت تدبیر ایله اول پری‌یی دائرهٔ تسخیره دعوت ایتدی مفید اولمدی وهرچند که اول مرغ همایونك صیدی هواسیله بازجیله‌یی پروازه کتوردی شکار وصال نکاره مجال بولمدی

﴿بیت﴾

روا نیست دام بر مرغ دکرنه
که عنقار ابلندست آشیانه

﴿نثر﴾

چون بو طمع خامدن یأس تمام کلدی ونوید وصال محالدن ناامید اولدی خبث طینتی وکثافت طبیعتی مقتضاسنجه عرق شرتی حرکته کلوب قصد ایلدیکی آنك حقنده تیر غدری درکمان ایدوب فضیحتی باینده کمرمکری برمیان ایده پس بر صیاددن ایکی طوطی آلوب زبان بلخی ایله برینه بو الفاظی اوکرتدیکه بن کدبانویله دربانی همپهلو کوردم بریسنه دخی

بو کلماتی تعلیم ایتدیکه بنده کوردم غیرتدن هلاك
اولدم برقاچکون اول ابتردرد سرایدوب اول لایفهملره
بو ایکی کلمه‌یی از براینددی بر کون مرزبان بزم شراب
آراسته ایدوب مجلس عشرتده اوتورمش ایدی بازدار
کلوب هدیه رسمنده طوطیلری کتوردی طوطیان
شیرین کفتار شکر افشانلغه آغاز ایدوب همان
اول ایکی کلمه‌یی برحکم عادت تکرار ایلدیلر مرزبان
زبان بلخی‌یی بیلمز ایدی اما آنلرك لطافت آواز وتناسب
الفاظیله استلذاذ ایدوب ونغمات دلاویز
وترنمات عشرت انکیزلریله مستأنس اولوب طوطیلری
حرمنه کوندردی وخاتوننه سپارش ایتدیکه آنلره
تیمار ایده وآنلرك تعهد حالنه مقید اولوب کوروب
کوزه‌ده بیچاره خاتون زبان بلخی‌یی بیلمیوب روزوشب
آنلری پرورشه واول دوست روی ودشمن خویلری
نوازشه مشغول اولدی

بیت

نفس راپروزدم وآخر شدم رسوای ازو
من چه دانستم که خصم خویش رامیپروردم

نثر

القصه مرزبان طوطیلره شویله مائل ومهربان اولدیکه بر آن آنلرك دلپذیر آوازینی و بینظیر الحانن ایشتمسه نه عزم بزم شراب ونه میل آرام وخواب قیلورایدی و بردم انلرك صورت خوب وهیئت مرغوبن تماشا ایتمسه وتکلم دلکش وترنم فرحبخشن ایشتمسه نه آیینهٔ عشرتده صورت لذت کورورونه شراب صحتده کیفیت راحت بولور ایدی برزماندنصکره اتفاق بلخیلردن برطائفه خانهٔ مرزبانه مهمان اولدیلر مرزبان میزبان دخی مهمانلر ایچون برمجلس خاص اختیار ایدوب طوطیلری دخی انده احضار ایتدی انلردخی ترنم طریقی ایله اول ایکی کلمه یی که غلام بلخیدن تعلم ایتمشلرایدی تکلمه آغاز ایتدیلر مهمانلر بوالفاظی استماع ایدیجك متحیر اولوب بر برینه باقشدیلر اخر حجابلردن باشلرین اشاغه ایدوب اول حالی استغراب ایدشدیلر مرزبان کوردیکه یارانك آتش نشاطی سویندی وانشراح وانبساطی آسیاب بی آبه دوندی انقلاب حاله وفرحدن ترحه انتقاله باعث نیدوکن صوردی مهمانلر هر بارکه زبان اعتذاری پرکار ایدوب حصار انکاره تحصن ایتدیلر کارکر اولمدی

ومرزبانك آينهٔ خاطرى غبار تشويش وژنكار دغدغه‌دن جلا بولمدى آخر انلردن بريكه اظهار حقده جرى وواقع حالى تكلمده ميل ومحابادن برى ايدى ايتدى اى امير كبير مكر كه بوطوطيلرك مفهوم كلامى معلوم ضمير منير دكلدر مرزبان ايتدى بلى

﴿ بيت ﴾

من نديدم شبى سليمان را
چه شناسم زبان مرغان را

﴿ نثر ﴾

بز بونلر معناى كلامن بيلمزز اما نغمهٔ دلاويز وزمزمهٔ شورنكيزلرندن زياده تلذذ ايدرز سزاكر مضمون كلاملرين بيله سز اميد وارز كه بزى دخى اعلام ايله مقضى المرام ايده سز انلر دخى حق تعبير ايله طوطيلرك فحواى كلامن مرزبانه تقرير ايتديلر مرزبان چون اهل بلخدن بوجوابى ايشتدى بزم سرورى تلخ وبدر حضورى سلخ اولوب ايتدى اى عزيزلر معذور بيورك كه بوخبر شمدى يه دك بزه واصل اولمدى حاليا چون حقيقت حاله وقوف حاصل اولدى دخى عذر وبهانه يه مجال قالمدى بزم آيينمزده رسم دكلدر كه اول خانه‌ده

که برعورتدن فعل حرام صدور بوله آنده اقامت جائز
اولوب اول مقامده خورد وخواب واکل طعام وشرب
شراب حلال اوله بو کفت وکوا ثناسنده غلام بازدار
آواز بلند ایله ایتدی ای خواجهٔ بزرکوار بو خبرك
حقیقتنه بنده مطلع واول کافر نعمتك حقنده طوطیلرك
مضمون کلاملری مطابق الواقعدر

﴾ مثنوی ﴿

مکر برکون یوزی آیینی دربان
کوروب اولدی قشی یایینه قربان
قالوب زلفی کمندنده کرفتار
بو یی سروینه اولمشدر هوادار
کوروب سنبللرین آشفته اولدی
دماغی دود سودا ایله طولدی
چون ایردی عاقبت روز وصاله
ایرشردی وصالی اتصاله

﴾ نثر ﴿

مرزبان همان دم مجلسندن طوروب عورتنك قتلنه فرمان
ایتدی خاتون دخی اکا رسول کوندروب ایتدیکه ای
قهرمان کامران

﴿ بيت ﴾

کرروا کورسك هلاك وکرسزا کورسك امان

تيغ فرمانك مضاده نص قاطعدر همان

﴿ نثر ﴾

اما بو امرده تأنی وتأمل واجب وتعجيل وشتاب غير مناسبدر (ع) مشتاب بقتل من كه دردست توام ❊ ارباب شرع وملت واصحاب علم وحكمت جميع افعالده عموما وسفك دماده خصوصا تأنی وتحری يی واجب كورمشلردر كه اكر قتله استحقاقی اوله فرصت باقيدر اكر عياذا بالله برسبيل تعجيل بر بيكناهك قباله‌ء قتلی تسجيل اولنه بعده نه سيف خيف ونه تيغ دريغ زره ندامتده تأثير قيلوب ونه انامل تدارك سرانكشت تدبير ايله كره ملامت انحلالپذير اولور

﴿ بيت ﴾

بی تأمل مكوش درآزار

تا پشيمان نكردی آخر كار

﴿ نثر ﴾

مرزبان عورتی اول حوالی يه دعوت ايدوب پرده التندن

صورت حالی بو منوال اوزره بیان ایتدیکه ای شوربخت
طیورجنسی انسان نوعندن دکلدر که آنارك کلامی
غرض امیز اولمق احتمالی اوله آنلر آیینه کبی هرنه
معاینه ایدرلرسه آنی حکایت ایدرلر بازدار دخی آنلرك
مدعاسنه موافق شهادت ایدر بواول مقوله کار
دکلدرکه زبان آورلکله آندن اعتذار میسر اوله (ع)
کر گناه اینست نتوان کرد استغفار ازو * خاتون
ایتدی ای امیر لطف ایله بو امری تفتیش وتنقیرده
تقصیر روا بیورمه که موجب تأسف ومورث تلهفدر
امابعد التحقیق شویله که قتله فی الجمله استحقاقم اوله
نه محل تردد درونه مقام توقف (ع) بندن غرضك جان
ایسه جانانه تکلف * مرزبان ایتدی بو مهمی تحقیق
نه طریق ایله میسردر خاتون ایتدی بلخیلردن استفسار
اولنسون که بوطوطیلر لغت بلخیدن کلمات معهوده دن
غیری کلامه قادرلرمیدر شویله که بوایکی کلمه دن
غیریدن عاجز اوله لر محقق اولور که اول ناحفاظ بیدین
مرادی بندن حاصل اولمیوب غرض فاسدینه واصل
اولمدیغی اجلدن انلره بو کلماتی تلقین ایتمشدر واکر
اول لغتده بو کلماتدن غیری کلامه قادراوله لر بو بیچاره نك

قانی سکا حلال وشراب زندکانی بکا حرام اولسون
مرزبان چون خاتوندن بو کلماتی ایشتدی حقیقت
حالی تفحصده شرط احتیاطی مرتبهٔ افراطه یتشدردی
ومهمانلره منت ایتدی تا برهفته انده اقامت ایدوب
کتمدیلر واول قدر زمانده چندانکه سعی ایتدیلرا
طوطیلرلکز باندن بو ایکی کلمه‌دن غیری بر حرف استماع
ایتمدیلر چون مقرر اولدیکه عورت اول تهمتدن مبرّ
و بازدارلکْ آنك حقنده شهادتی محض افترادر بیوردیکه
بازداری کتورلکْ بازدار النده بازو دلنده نیاز تعجیل
عامله کلدی مکر تشریف وانعام احتمالن ویردی
خاتون ایتدی ای کمان کبی اکری تیر کبی طوغری
سویله کوردکمی که بن محراب رضای الهیدن یوز
دوندردم وعنان نفسی هوای معاصی ومناهی النه
ویردم

بیت

هوا غولیند او یدم یولدن آزدم
وفاسز نامه سینی اکری یازدم

نثر

ایتدی بلی کندی کوزمله کراتله کوردم چون بو کلامی

تمام ایتدی فی الحال الندە اولان بازتیز چنکال صیچرایوب
منقار خونخوار یله چشم جهانبینن چیقاردی خاتون
ایتدی ای بیشرم لاجرم کورمدیکنی کوردم دینک
سزاسی بودر که کوردک (وجزاء سیئة سیئة مثلها)

﴿ بیت ﴾

بر کنده به آن چشم که بدبین باشد
بدبین همه جادر خور نفرین باشد

﴿ نثر ﴾

بعده فرمان مرزبان بونک اوزرینه جاری اولدیکه
بازدار غداری بردار ایدوب عبرتنمای جهان ایتدیلر
بومثلی کتوردم تامعلوم اوله که برکسنه بیلمدیکی
نسنه ایله تهمته جرأت وکورمدیکی نسنه یه علی
العمیا شهادت موجب خجالت دنیا وفضاحت
آخرتدر چون دمنه کلامک تمام ایتدی کلمات علی
التفصیل تسجیل ایدوب صورت حالی علی ماهو الواقع
حضرت شیره اعلام ایتدیلر مادر شیر آنده متوقف
ایدی کیفیت حاله واقف اولیجق ایتدی ای پسر
بودکلو اهتمامک ثمره سی همان بو اولدیکه بو ملعون بد
کمان اولدی مقرردر که بعد الیوم انک حیله ومکری

زوال ملك وهلاك ملكه مقصور اولسه كرك ومن بعد
حال شاه وسپاه تباه اولوب شتربه حقنده كه وزير
مخلص ومهربان مشفق ايدى آندن نه ظهوره
كلديسه سائر اركان حقنده دخى اول صدور بولور
زيرا كه نفس خسيسدن فعل خبيث صادر اولور
وطينت بدسرشتدن خوى بد وخصلت زشت
وجوده كلور

قطعه

ز بوم شوم توقع مدار يمن هماى
طمع مبند كه كنجشك فعل باز كند
چنين كه پايهٔ مفسد بلند شد چه عجب
كه دست فتنه بهر جانبى دراز كند

نثر

بو كلام ضمير شيرده تأثير تمام ايدوب دور ودراز
انديشه‌لره دوشدى وايتدى اى مادر بكا بيلدر كه
بو سرى ندن بيلدك وقصهٔ دمنه‌يى كيمك زباندن
استماع قيلدك

بيت

بكا بو قصه‌نك سرين عيان ايت

بو واقع اولان احوالی بیان ایت

﴿نثر﴾

تا بندخی دمنه نك قتلنده فی الجمله معذور اولوب دوست ودشمن میاننده ظلمله مذکور وغدر ایله معروف ومشهور اولمیم مادر شیر ایتدی ای ملك برکسنه که سکا اعتماد ایدوب سنی محرم اسرار ایتمش اوله سن انك سرنی اسرار ایتیوب اظهار ایلمك مذهب شرع ومروتده حرامدر ونقدر از یکه خزانهٔ دلده امانت قونیله صیانت ایتمك خلاف شیمهٔ کریمهٔ کرامدر اما بو قدر قادرمکه اول کسنه دن اجازت دیلیم اکر جائز کوررسه واقع حالی خاکپایه انها ایلیم شیر بو کاره رضا ویردی مادری دخی طوردی کندی منزلنه کتدی و پلنکی دعوت ایدوب شانه لایق مراسم تعظیم وتکریمی تقدیم ایتدکدنصکره ایتدی

﴿بیت﴾

ای شده چون روزکار قهر تو مرد آزمای
وی شده چون آفتاب صیت تو کشور کشای

﴿نثر﴾

انواع تربیت واصطناع که ملك سباع سنك بابکده

بیورمشدر نه مرتبه ده در پیدا وآثار تمشیت وتقویت
سلطانی پیشانی حال ومالکده روزنورانی کبی ظاهر
وهویدادر بوسببدن بو نعم مقابله سنده شکر
کذارلق سکا فرض واجب الادادر تا برموجب (لئن
شکرتم لازیدنکم) روز بروز آثار عواطف شاهانه
سنك حقکده زیاده وابواب عوارف خسروانه سنك
شانکده کشاده اوله بلنك ایتدی ای ملکه اول عواطف
ملکانه ومراحم پادشاهانه که ملك روزکار بو بندهٔ
خاکسار بیمقدار حقنده دخی مبذول بیورمشدر من بعد
دخی بیورسه کرك آنك وظائف شکرین نیجه عبارتله
اداممکن ومیسر و بیکده بری مقابله سنده نیجه قوت
ومکنت ایله سپاس ومنت متصوردر

بیت

اولنجه قیلسه دل ذکرینی آنك
قیله مز بیکده برشکرینی آنك

نثر

اما معلوم جهانیاندر که شمدی یه دك بقدر الامکان
هوادارلق دائره سنده پرکار وار دوران وخدمتکارلق
هواسنده ذره مثال جولان ایدر ایدم الآن دخی

امیددر که ملکهٔ زمانك فرمان عظیم الشانه اطاعت واذعان کمرین عن صمیم الجنان برمیان ایدم مادر شیر ایتدی

﴾بیت﴿

بنیاد نهادهٔ چومردان

ازابکرم تمام کردان

﴾نثر﴿

(وما الانعام الا بالتمام) ملك اول زمانده که قصهٔ غصه‌سن سنکله درمیان ایدوب بوسری سائر ارکاندن پنهان وسکا اعلان ایتمش ایدی‌سن ذمت همتکه المش ایدك که شتربه‌نك خصم غدارندن انتقامی باینده شرائط سعی واهتمامی یرینه کتوره‌سن حالیا حق نعمت وصدق عبودیت مقتضاسی بودرکه اول وعده‌یی انجازه یتوره‌سن وخدمت شیره شتاب ایدوب بوبابده هرنه که ایشتدك ومشاهده ایتدك درست وراست وبی کم وکاست خاکپایینه بتشدیره‌سن والاقریبدر که دمنهٔ پرفتنه مکر وفریبله کندوسن بندبلادن خلاص قیله وملك منشور حیاتنه طغرای آزادی چکوب قتل وسیاستدن وازکله بوتقدیرجه

(مقرردرکه)

مقرردر كه آنك آتش شرى نيجه خاندانلرك اوجاغنه
صوقويسه كرك وادنى علت و بهانه ايله وجزئى فسون
وفسانه ايله نيجه خاندانلرى بادفنايه ويرسه كرك
على الخصوص اول كمسنه‌لركه بو بابده بر كلام
سويلديلر وآنك هلاكنه سعى واهتمام ايلديلر غمازلق
وغرضپردازلق ايله على التمام عرضه‌ء تيغ انتقام
ايتسه كرك پلنك ايتدى اى ملكه بومهمى اتمام بنم
ذمت اهتماممده‌در بومدته‌دك كتم شهادته اقدام
بوجهتدن ايديكه ملك دمنه‌ء غدارك حقيقت حالندن
خبردار دكل ايدى اكر اول زمانده بوقضيه‌يه
حوض ايدوب واقع حالى حضرتنه عرض ايتسم
چون دمنه‌نك حقيقت مكر ومكيدتنه وقوفى وكيفيت
غدروخديعتنه اطلاعى يوغيدى ممكن كه عرض حضورنده
كلام نصيحت انجام غرضه مجمول اولوب موقع قبول
بولميدى حاليا كه الحمدلله پادشاه احوال دمنه‌ء كمراهدن
فى الجمله اكاهدر بومهمى كه فائده‌سى صلاح حال ملك
وملكه عائددر مهمل قومق نيجه ميسردر خصوصا
بن چاكره كه اكر هزار جانم اولسه وملكك برساعت
فراغتنه فداقيلسم هنوز ذمتمده اولان حقوق نعمتك

بیکده برنده ادا متصور دکلدر

بیت

اکر بهرد وجهانش بها کنم مویی
هنوز دردوجهان شرمساروی باشم

نثر

پس ایوان مادر شیردن دیوان حضرت شیره کلدی وکلیله ودمنه نك ماجراسن نیجه که کوش ایتمش ایدی مجمع وحوشده تعبیر دلپذیر ایله تقریر ایدوب علی رؤس الاشهاد اول شهادتی اداقیلدی پلنکك بو خبری افواه انامده منتشر والسنهٔ خاص وعامده مشتهر اولیجق سباعدن اول دد که مجلسده کلیله ودمنه نك کلماتن استماع ایدوب انلرك احوال نیك وبدینه مطلع اولمش ایدی پلنکك شهادتنه موافق بندخی شهادت ایدرم دیو دیوان اعلایه برکسنه کوندردی شیر امر ایتدی انی دخی احضار ایتدیلر اولدخی زندانده اولان ماجرایی علی ماجری اکابر واعیان میاننده باسرها حضرت شیره علی وجه الشهاده اعلام وانها ایلدی ارباب جرح آنك شهادتنی قدح ایدوب ایتدیلر که چون کلامك غرض آمیز دکلدر نیچون ادای شهادتده

تأخیر واظهار حقده تقصیر ایلمدك جواب و یردیکه
چون بر شاهد ایله حکم ثابت اولمز تعذیب حیوان بلا
فائده‌یی صواب کورمدم شیرانك جوابنی پسند ایدوب
بعد التزکیة والتعدیل بو شهادت ایله دمنه‌یه سیاست
لازم کلدی قضاة دخی اول حکمی امضا ایدوب کافهٔ
وخوشدن عام وخاص شتربه ایچون دمنه‌یی قصاصه
اتفاق ایتدیلر

بیت

هر بیخردی که تخم آزار بکاشت
هنکام درو بر عقوبت برداشت

نثر

شیر بیوردی تا دمنه‌یی محکم قید و بند ایدوب
محافظه‌سی بابنده شرط احتیاطی حد افراطه یتشدردیلر
وطعام وشرابدن ممنوع اولوب کوشهٔ زندانده آتش
جوع وعطشله سرطان کبی پیچان اولوب بیجان اولدی
وایتدیکی خیانت وجنایتك شأمتندن روح خبیثی دوزخ
زنداندن زندان دوزخه روان اولدی ومضمون ایت
(فقطع دابر القوم الذین ظلموا) انك شاننده مکشوف
وعیان اولدی

بيت

خائنى صانعه كه برخوردار اولور
ياكسيلور باشى يابردار اولور

نثر

بوندن معلوم اولور كه مكارلرك عاقبتى وخيم وغدارلرك انجامى ذميم وآخرلرى هلاك وسرانجاملرى مغاك خاكدر

مثنوى

هر كه درراه خلق دام نهاد
عاقبت هم خودش بدام افتاد
شاخ نيكى سعادت آردبار
كل نچيند كسى كه كارد خار
چون يقين شد جزاى نفع وضرر
نيكويى كن كه نيكويى بهتر

باب ثانى بوراده ختام اولمشدر

اثر

همايون نامه باب ثالث

مترجمى

على بن صالح در

ايكنجى دفعه (ترقى) غزته سنه تفرقه اوله رق درج اولنمشدر.

باب سوم احباب واصحابك فوائد موافقت ومنافع مرافقت ومعاضدتن بيان ايدر

رای برهمنه ایتدی ای حکیم ربانی معلوم اولدیکه اول دوستلرك داستانی که بر غماز فتنه سازك آتش غمز وافسادیله خانهٔ صداقتلری برباد اولوب عاقبت حاللری عداوته مفضی و بر بیگناهی بی سبب قتلی مقتضی اولدی وحق جل وعلا اول غدار ستمکارك مکافاتك ایدوب جزا وسزاسنی بولدی الان برهمن روشن رواندن مرجودر که بیان بیوره شول دوستلرك حالنی که یکدل و یکجهت اولوب نهال مهر ومحبت

ولطف ومروتدن برخوردار اوله لر ورفع خصم وقمع عدوده همپشت ويك رواولوب رضاى يارانى كندو مقتضالرى اوزره تقديم قيله لر برهمن ايتدى

﴿ قطعه ﴾

اى خسرو زمانه كه ازروى معدلت
مسند فراز گنبد اخضر نهادهٔ
بادابلق سپهر ترارام كز ظفر
صد داغ برجبين مه وخور نهادهٔ

﴿ نثر ﴾

عقلاء كامل الذات وحكماء ستوده صفات بيور مشلردر كه بازار كائناتده صديق صادقدن كران مايه ويارانِ متفقدن بلندپايه سرمايه يوقدر

﴿ بيت ﴾

زانكه درآفاق ز برنا و پير
هيچ كس ازدوست ندارد گزير

﴿ نثر ﴾

هرآينه اول طائفه كه سبيكهٔ صداقتلرى دار الضرب اخلاصده وفادارلق سكه سيله آراسته اوله ونهال مودتلرى روضهٔ اختصاصده يكجهتلك رشحه سيله

تربیت بوله مائدهٔ راحت روح ومدد فیض وفتوحدر وفوائدی بغایت چوق ومنفعتی نهایت بوقدر جمله سندن بر یسی بودر که ایام دولتده مدد مواد محبت ومعاشرت اولوب هنگام نکبتده سالك منهج معاونت ومظاهرت اولورلر

﴿ مثنوی ﴾

کر کلدز کیشی یه یار موافق
کاوله بر برینك یولنده صادق
ایکی کیشی ایشن کورمز بلیکوز
ایکی کوز یری طوتمی بر کوز
یمان ایه یخنی ال یو ایدر تیر
عدونك قلبی ایلر کندویه تیر
یخن کبی بر بره ایر یلورلر
ایننده هر بری عاجز قالورلر

﴿ نثر ﴾

یاران همیشت ودوستان یك روحتنده مشهور اولان امثالك بر یسی حکایت زاغ وموش وکبوتر وآهو وکشفدر که دفتر خواطر اکابرده مثبت ومسطوردر رای استفسار ایتدیکه نیجه اولمشدر اوّل

(حکایت)

حکایت

برهمن ایتدی روایت ایدرلر که ناحیهٔ کشمیرده بر مرغزار بینظیر وچشمه سار دلپذیر وار ایدی که الوان ازهار کوناکونی صفحهٔ سبزه زار کردونی انکلیونی کوستررد ایدی وعکس انوار ریاحینی پرزاغی بال طاوس باغه دوندوررر ایدی چشمه‌لری عین حیوان کبی هرجانبه روان ولاله‌لری شمع سوزان کبی هرطرفده فروزان ایدی

مثنوی

روان هر چشمه سی چون آب حیوان
چراغ لاله هرجانب فروزان
نسیم صبح کل جیبن ایدوب چاك
صبا نرکس کوزین قیلمشیدی نمناك
اغاجلر رقصه کیرمشلر سبکخیز
شکوفه اوستنده اولمش در مریز

نثر

اول مرغزارده جانوران شکاری بسیار اولدیغی اجلدن صیادلر اکثر اولطرفه کلور کیدرلر ایدی وصید وحوش وقید طیور ایچون داملرین انده تعبیه ایدرلردی

اول راغ حوالیسنده برزاغ فراغ بالله بردرخت طوبی مثال اوزره آشیانه طوتمشیدی واول نهالك صفحات اوراقنده حب الوطن مطالعه ایتمشیدی برکون اول درخت اوزره چیقوب زیر وبالایه باقوب چب وراسته نظر ایدرایدی ناکاه کوردیکه برصیاد دام النده دامن بلنده توبره پشتنده دانه مشتنده برسبیل تعجیل اول درخته متوجه اولوب کلور زاغ بوندن زیاده خوف ایتدی ودور ودراز اندیشه لره دوشدی وکندو کندویه ایتدی

﴿ قطعه ﴾

یارب این شخص راچه افتادست

که بدین اضطراب می اید

هیچ معلوم نیست کرچه سبب

اینچنین باشتاب می اید

﴿ نثر ﴾

یمکن که بنی صیده قصد ایدوب بنی شکار ایچون تیر تدبیری شست تزویره راست ایتمش اوله حالا مقتضای حزم بودر که یرمی بکلیوب طورم تاپرده غیبدن نه ظهور ایدرسه کورم (ع) تابینم که چه

ازپرده برون می اید ❊ پس زاغ اول قرار ایتدیکی
شاخده برسوراخ بولوب کیردی وحال صیاده دیده
ترصد ایله نکران اولوب طوردی صیاد دخی اول
درختك دیبنه کلوب دامن قوروب اوستنه دانه اکوب
کتدی وکندی واروب کمینکاهده اوتوردی برساعت
کچمدن بر قاچ نفر حمامه کلوب حوالیٔ دامه نزول
ایتدیلرانلرك سردار وسرافرازی مطوقه نام بر کبوترباز
پرواز ایدیکه ذهن پاك وطبع دراك وعقل شامل وفهم
کامل وکیاست تمام وفراست مالا کلامله بنی نوعندن
ممتاز ایدی بوکبوترلر اکا متابعت ایله مباهات ایدرلرایدی
واکا ملازمت ومطاوعت ایله ابتهاج ومفاخرت
کوسترلر ایدی ولیل ونهارانك خدمتنده که سرمایهٔ
صلاح وپیرایهٔ فوز وفلاح ایدی روزکار کچوررلر
ایدی همان لحظه اول دانه‌لر که زیردامده کبوترلرك
دیدهٔ طمعنده جلوه ایتدی چون اشتهالری قیل قپاردی
عنان اختیارلری قبضهٔ اقتدارلرندن چیقدی کندی
مطوقه شفقت ومرحمت یوزندن که مهترلردن کهترلره
لازمدر زبان نصیحتله اول کبوترلری جانب تأنی وفکر
عواقبه تحریك ایدوب ایتدی ای یاران یکدل حزم

کامل ورأی شامل مقتضاسی بودر که حرص معامله هر کوردیککز دانه یه اوشمیه سز تا طمع خامله دام بلایه دوشمیه سز

﴿ بیت ﴾

زراه حرص بتعجیل سوی دانه مرو

بهوش باش که دامیست زیر هر دانه

﴿ نثر ﴾

جواب ویردیلر که ای مهتر بزم کار مزاضطراره بتشوب قلبمز تمام اضطرابده وآتش جوع ایله تنورسینه مز کمال التهابده‌در حوصله‌مز دانه‌دن خالی ومعده مز دغدغهٔ اشتها ایله مالی ایکن استماع نصیحته مجال نیجه میسر وملاحظهٔ عاقبته پروبال نیجه متصوردر اکا برسلف بیورمشلردر که

﴿ بیت ﴾

کرسنه بر بلا دلیر بود

زانکه از عمر خویش سیر بود

﴿ نثر ﴾

مطوقه محقق بیلدیکه اول کمراهان بادیهٔ حرصی کمند پند ونصیحتله طریق صلاحه کتورمك متعسر

ورسن منع وملامتله چا. غفلت وجهالتدن خلاص
ایلمك متعذردر

﴿ بيت ﴾

هر كه در بندكئ حرص افتاد
مشكل از بند غم شدن آزاد

﴿ نثر ﴾

دهقان خیال هرچند كه زمین دلنده انلرك صحبتندن
عزلت نهالن دیكدی قائد تقدیرسن تدبیرك كسوب
زنجیر تسخیر ایله كام وناكام جانب دامه چكدی
﴿ ع ﴾ ای بی بصر من میروم اومی كشد قلاب را ※
القصه دوكلی كبوترلر ترك حزم ایدوب بی اختیار
دامه عزم وجزم ایتدیلر هماندم شره تماملة دانه‌یه
اوشدیلر كرداب دام وشباك هلاكه دوشدیلر مطوقه
فریاد ایتدیكه بن سزه دیمزمی ایدیكه تعجیل وشتابك
اخری خرابدر و بی تأنی وتأمل برامر ارتكاب خلاف
رأی صوابدر

﴿ بيت ﴾

طریق عشق پرآشوب وآفتست ای دل
بیفتد آنكه درین راه باشتاب رود

﴿ نثر ﴾

بیچون شره مذمومه کوکلکزه یول ویردیکز نیچون
بی تحقیق طریق بومضیق عمیقه کردیکز کبوترله
حیرت وخجلت مستولی اولوب هرچند که کندولرین
ملامت وایتدکارینه ندامت ایتدیلر فائده منذ اولمدیلر
ودام کبی جسملری سرتاسر چشم اولوب چندانکه
راه خلاص کوزتدیلر چاره بولمدیلر بو اثناده همان
صیادبی امان کاندن تیر چیقار کبی کمیندن چیقوب
فرح فراوانله دام طرفنه روان اولدی تاصیدلری قید
ضبطه چکوب غنیمت بیکران ایله ایله فرحان وشادمان
منزلی جانبنه روان اوله کبوترلر چون صیاد جلادی
بوشتاب ایله کوردیلر طبطاب اضطرابه اغاز ایدوب
هر بری برسبیل استقلال کندو بی خلاص ایچون
پرو بال اوردیلر مطوقه ایتدی ای عزیزلر هر بریکز
علی حده کندی خلاصکزه همت ایدرسز بری بریکز
حالندن اهمال وغفلت ایلرسز بو صداقت علامتی
دکلدر ﴿ع﴾ وین چنینهانه شرط یارانیست ☼
مذهب فتوتده وآیین مروتده صدیق صادق اکادرلر که
محب مخلصنك استخلاصن کندی خلاصندن اهم بیله

وهمدم قديمنك مهمنى كندى مهمندن مقدم كوره
تته كه اول ايكى رفيق بر كشتيده روى درياده كشت
ايدوب كيدرلر ايدى و برى برى ايله صدق وداد
وكمال اتحاد دعوى ايدرلر ايدى ناكاه ساحله قريب
بريرده كشتيلرى شكست اولوب ايكيسى دخى حباب
كبى روى آبه دوشديلر كنار درياده برشناور كه
صنعت سباحتى دردسر ايتمش ايدى نيلوفر كبى انلرى
ميان آبده كورنجك فى الحال زورق مثال كندوسن
روى دريايه آتدى واول غريقلرى استخلاصه همت
يلكنن آچوب هر قنغيسنه كه خلاص دومن طوغرلتدى
فرياد ايدوب

﴾ بيت ﴿

بو كرداب بلاده قوبنى زار
خلاص ايت يارمى اى خضر ديدار

﴾ نثر ﴿

اكر سزده بو همت يوغيسه كه نجات يارانى كندى
جانبندن ترجيح ايدوب احباب قديمى كندو نفسكزدن
تقديم ايده سز بارى واجبدر كه قوكز معاونت وموافقتله
قوت ايده سز كه شايد بو حركت بركتيله دام يرندن

قالقوب جمله كز خلاص اوله سز كبوترلر فرمان مطوقه يه سمعا وطاعة ديوب على الجمله بقدر الاستطاعه قوت ايدوب حمله قيلديلر اول حيله ايله دامى كوزوب پروازه كلوب برجانبه متوجه اولديلر صياد بوحالى كورنجك فرياد ايدوب پيلرنجه سكرتدى وعاقبت درمانده اولوب بركوشه ده دوشه لر ديو كوزين هوايه ديكوب عقبلرنجه كتدى زاغ بواحوالى اول كوشه دن تماشا ايدوب كندى كندويه انديشه ايدوب ايتدى عهد بعيد ومدت مديد كركدر كه تابوصورت عجيبه كتم عدمدن عرصهٔ وجوده كله بندخى بوواقعه نك امثالندن امين دكلم اولى بودر كه آنلرك عقبنه دوشوب عاقبت حاللرى نيه منتهى اولور بيلم وبو تجربه يى سرمايهٔ كار وذخيرهٔ روزكار ايدنوب وقت احتياجده بناى امورمه دستورالعمل قيلم

﴿ بيت ﴾

روز تجربهٔ روزكار بهره بكير
كه بهر دفع حوادث ترابكار آيد

﴿ نثر ﴾

پس آنلرك پینه دوشوب پرواز کلدی مطوقه اصحابیله
دامی کتوروب اوج هواده بال استعجال ایله اوچوب
متصل کیدرلر ایدی صیاد حریص شوخ چشم دخی
طمع خام والم فقدان دام ایله عقبلرینه دوشوب دیده
تفقد ایله حاللرین ترصد ایدر ایدی مطوقه کوردیکه
هنوز صیاد انلرك صیدی صددنده در وقوت طامعه سی
اقتضا ایدرکه هیچ بر لحظه دورمیه واوتورمیه تا انلری
هر قنده کیدرلر ایسه بولوب اله کتورمیه یارانه متوجه
اولوب ایتدی بو ستیزه روی وجفاخوی طمع خام
وجهد تمام ایله بزی صید ایچون کمر قصدی میان
جانه شویله بند ایتمشدرکه دائرۀ شفقت ورحمتدن
هزار مرحله طشره کتمشدر تا انك شخص خبیثندن بعید
وچشم حریصندن ناپدید اولمیه وز بزدن ناامید اولمز
صواب بودرکه ابادانلقلر طرفنه اوچه وز صحرایی
قویوب باغلر جانبنه بال وپراچه وزتا نظری بزدن
منقطع اولوب قطع امید ایده وخائب وخاسر منفعل
ومنکسر دونه منزلنه کیده کبوترلر مطوقه نك اشارتنه
موافق حرکته آغاز ایتدیلر وکشت دشت هوای
صحرادن وازکاوب باغات عمارات طرفنه پرواز ایتدیلر

صیاد بیچاره چون انلری کوره مز اولدی کبوتر آواره کبی برزمان حیران وسرکردان اولوب عاقبت حیف ودریغ وحزن بلیغ وحسرت واندوه وخیبت انبوه ایله دونوب خانه سنه کلدی زاغ همچنان کبوترلرك عقبنجه روان اولدی تاانلرك کیفیت خلاصن معلوم ایدوب بحکم (السعید من اتعظ بغیره) انی اول واقعه نك دفعنده وانجلین غائلهٔ هائله نك رفعنده ذخیره قیله

قطعه

عاقل انست که درتجربهٔ نفع وضرر
زحرنفان دکر بهرهٔ خود بردارد
هرچه دانست کزان نفع رسد بستاند
آنچه ازوی ضرری فهم کند بکذارد

نثر

کبوترلر کمین کین صیاددن امین اولیجق ربقهٔ دامدن رقبه لرین استخلاصده مطوقه یه مراجعت ایتدیلر اول خردمند راست تدبیر بسیار فکر ایله اول امرك غورنی خوض وتقدیر ایدوب بیوردیکه بی معاونت یار وفادار وبی مظاهرت صدیق حقکذار بو کرداب

دشوار دن قصد کنار خیال محال وکار ناهنجادر (مصراع) بی همرهی این کار بسر نتوان برد ❊ بو مقامده قریب زیرك نام بر موش تیز هوش واردر که بنمله صدق وصفا دعوا ایدن خواصدن مزید حسن وفا ایله اختصاص بولمشدر وچاره سازومهم پردازلقده سائر خلان دوستدن نوازدن فرط امتیاز ایله ممتاز اولمشدر

﴿ بیت ﴾

رفیق مخلص ویار وفادار
وفادار اولمق اولمشدر اکا کار

﴿ نثر ﴾

لازمدر که انك جنابنه شتاب ایدهوز وتراب پاینه یوز سوره وز که شاید انك مدد کارلغی ایله بو بند بلادن راه رها ال ویره وبو کرداب مخاطره دن احسن وجوه اوزره خلاص یوز کوستره پس اول ویرانه یه که موشك خانه سی انك حوالیسنده ایدی نزول ایتدیلر مطوقه سوراخی قتنه کلوب دست ضراعتله حلقهٔ درارادتی تحریك ایلدی موش تیزهوش اواز مطوقه یی کوش ایدیجك خروش ایدوب بی اختیار طشره کلدی

چون یار قدیمنی بستهٔ بندبلا کوردی جوی خونابه‌یی دیدهٔ کریانندن روان ایتدی ودود آه درد آلودی جکر بریانندن اسمانه ابر کوروب ایتدی

﴿بیت﴾

چه حالست این که می بینم چه حالست

درین حالت شکیبای محالست

من ای یاران چسان فارغ نشینم

چو یار خویش رادر بند بینم

﴿نثر﴾

ای یار وفادار وای رفیق غمکسار نیجه حیله ایله بو درده مبتلا اوله وسیله ایله بو بنده کرفتار اولدلهٔ مطوقه جواب ویروب دیدی که انواع خیر وشر واصناف نفع وضر احکام قضاوقدر وفرمان واجب الاذعان خالق القوی والقدره منوط ومربوطدر وشادی وغم وصحت وملدن هرامره که کاتب قدرتدن دیو انخانهٔ ازلده جف القلم واقع اولمش اوله لابددر که عرصهٔ عدمدن منصهٔ وجوده کله لاجرم اندن احتراز نه فائده ویرر واجتناب نه یی منتج اولور

﴿بیت﴾

چون قضا لوحنه چکلدی قلم
بنده یازلدی نیچه میرعلم
کاه اولور که حوادث تقدیر
سروازاد ایکن اورر زنجیر

﴾ نثر ﴿

بنی و یارانی قضای ربانی وتقدیر یزدانی بوورطه یه براغوب دامی کوسترمیوب دانه یی کوزمزده جلوه کر قیلدی باوجود که انلری تانی وتامل وتصبر وتحمله ارشادایدوب وتعجیل وشتابدن زجر وتهتك اضطرابدن حجر ایلدم مفید اولمیوب دست تقدیر دیدهٔ عقل و بصیرتمزی میل غفلت ایله خیره ومشرب رأی وروی تمزی کدر جهالتله تیره قیلوب اخرکار جمله مزی بند محنت ودام بلیه یه کرفتار ایتدی موش ایتدی ای عجب که سن بو مقوله کسنه بو حس وفراستله وحدس وکیاستله نازلهٔ قضایه مقاومت قیلیه وتیر تقدیری سپر تدبیر ایله باشدن صاومیه مطوقه ایتدی ای زیرك بو سوزدن فارغ اولکه بن دکل انلرکه زور وقوت وعقل وبصیرتده وجا ودولت وهنر وفضیلتده بسیار ثروت ومکنت وغناده والحاصل جمیع اسباب

دولت وامور دنیاده هزار بار بندن وسندن زیاده اوله‌لر پیشانیء احکام ازلیه‌یه دست رداوره‌مزلر وساعد تقدیری پنجه‌ء تدبیر ایله بوزه‌مزلر (لاراد لقضائه ولا معقب لحکمه) چون قاضیء نافذ القضاء قضا قباله ارادتی قلم مشیت ایله امضا ایلیه قعر مادن ماهیء بحر سمایه ایرکوره واوج هوادن مرغی هاویهء ثرایه ثرایه ایندره افراد افریده‌دن هراحد مجتمع اولسه امر قضایی دست تصرف ایله رد وحکم قدری دیوار عقل ایله سد ایلمك ممتنع در

﴿بیت﴾

ازلده هرنه یازدی دست تقدیر
اولمز تا ابد بر نقطه تغییر
اوله‌جق نسنه اولور داد و بیداد
کرك کوکلوکی غمکین طوت کرك شاد
دیرلسه برارایه جمله عالم
ایچنده ایده‌مز برحرفنی کم
نه سوز سینه ایله صاور یلور اول
نه اب دیده ایله محو اولور اول
نه یازوسن قیلور کوز یاشلری تر

نه باد آه اوراقینی ابتر

نثر

شویله بیل که جریان فرمان قضاده دانای کامل نادان خامله یکساندر ومیدان تقدیرده کدای حقیر الشان سلطان جهان ایله همعناندر

بیت

بزور وزر نشایدرد احکام قضا کردن
نمی زیبد کسی رادر قضا چون وچرا کردن

نثر

زیرك ایتدی ای مطوقه ملول اولمه کوکلکی خوش طوت که هرخلعت خلقتی که خیاط قدرت مقراض ارادتله ملازمان عتبهٔ عبودیتدن برینك قامتنه راست بیچه کرکسه کریبانی زررشتهٔ دولت ایله آراسته وکرکسه دامانی طراز محنت ایله پیراسته اوله بی شبهه محض عنایت وعین کرامت اولسه کرك غایت مافی الباب کمسنه آنك کنه وحقیقتنه واقف اولمیه وآنك ضمننده اولان لطیفهٔ خفیه یه عارف بولنمیه بومعناده بیورمشلر

بیت

بدرد وصاف تراکار نیست خوش درکش
که هرچه ساقیٔ ماکرد عین الطافست

﴿نثر﴾

بوسر کذشتلر که نظر جلیده آندن بحضور اولورسن نظر دقیقده صلاح حال مآلی آنده بولورسن که دیمشلر نوش صفانیش جفاسز میسر دکلدر وکل راحت خار محنت سز متصور دکلدر (مصرع) بسا مراد که درضمن نامرادیهاست* چون زیرك بو فصل پراصلی تعبیر دلپذیر ایله تقریر ایتدی دامك شول بندلرین که مطوقه انکله مقید ایدی کسمکه مشغول اولدی مطوقه ایتدی ای یار مهربان اول یارانمدن بو بار کرانی رفع ایله وخاطرك انلرك مهمندن جمع ایدوب من بعد بنم بندمی قطع ایله موش انك کلامنه التفات ایلیوب کارنه مشغول اولدی، مطوقه ینه تضرع ایدوب دیدی که ای زیرك اکر بنم رضامی طلب ایدرسك وحقوق مودت وسابقهٔ اخوتی کوزه درسك شرط بودر که اول یارانمی بندن قورتره سن وبو کرمله داغ منتك ران جانمه اوره سن موش ایتدی ای برادر بو حدیثی تکرار ایتدك وبو بابده مبالغه یی سرحد

(افراطه)

افراطه یتردك مكر سنك كندو نفسكه حاجتك بوقدر
اوله یوخسه ذمتكده نفسكك حقنی بیلیوب ایدك
نفسك نكته سندن غافل میسن مطوقه ایتدی
بوبابده بنی ملامت ایلمه كه بوطیورك منشور حمایتی
بنم نامه یازیلوب انلرك تعهد حاللری ذمت اهتمامه
تفویض اولنمشدر اول جهتدن كه بونلر بنم رعیتمدر
بنم اوستمده حقلری ثابتدر واول سببدن كه بن بونلرك
مقتدا وسردارلری یم پس بنم دخی انلرك ذمتنده حقم
واردر بعدما كه انلر رعیتلك حقنی رعایت ایدوب
انلرك معاونت ومظاهرتلری ایله بیداد صیاد جلاددن
ازاد اولدم بكا دخی انلرك لوازم حقوقنه التزام ایدوب
مهماتك هر اسمن ادا ایتمك لازمدر هر پادشاه كه كندو
آسایشن طلب ایدوب رعایایی بستهٔ بند بلاده قومغی
روا كوره آززمانده مشرب عشرتی تیره ودیدهٔ دولت
وسلطنتی خیره اوله

بیت

نیاساید اندر دیار توكس
كه آسایش خویش خواهی وبس

نثر

موش ایتدی پادشاه رعیت بیننده جان مثابه سنده در بدنده ودل منزله سنده در درونهٔ تنده پس اولی بودر که اولا انك حالی تدارك اولنه زیرا که اکر دل صلاح اوزره اوله فساد اعضادن چندان ضرر ایرمز واکر عیاذ بالله فساده مائل اوله سلامت اجزا اصلا فائده ویرمز نته که صاحب نبوت کبرا که شوب عیب وکذبدن معرا ومبردار بیورمشدر (ان فی الجسد مضغة اذا صلحت صلح الجسد کله واذا فسدت فسد الجسد کله الا وهی القلب)

﴿ بیت ﴾

چاکران کم اکر شوند چه غم
ازسر شه مباد مویی کم

﴿ نثر ﴾

مطوقه ایتدی احتمالدر که اکر اول بنم بندلرمی قطعه اشتغال ایدهسن آینهٔ خاطر که ژنك ملال وتیغ دندانکه شایبهٔ کلال متطرق اولوب یارانك خلاصی یابنده تکاسل واهمال ایدهسن اما چون بن بسته اولم تیشهٔ دندانك نقدر شکسته اولورسه وملالك ندکلو کمال بولورسه مقرردر که بنم جانبمدن تغافل

وتكاسل قلمسك كرك وضميركده بنى قيد وبنده
قومغه جواز ورخصت بولمسك كرك ودخى چون
هنكام بلاده بر رمزله مشاركت وموافقت واقع
اولدى شرط حقيقت وفرط مروت بودركه وقت
خلاصده دخى موافقت اوزره الوب حق مرافقتى
رعايت قيله وز

﴿مثنوى﴾

كشينك يارى غمخوارى كركدز
بلا وغصه‌ده يارى كركدر
صفا وقتنده چوق بولور كشى يار
ولى يار اولدرر كا وله وفادار

﴿نثر﴾

موش ايتدى بلى عادت اهل مكرمت وعقيدهٔ ارباب فتوت
بودركه بيوررسن بو خصلت حميده وسيرت پسنديده‌نك
فائده‌سى غايت چوق وثمراته نهايت يوقدر جمله‌دن بريسى
بودركه خلقك سنك حقكده اعتقادى اشتداد اوزره ازدياد
بولور ورعايانك كرم ومروتكه اعتمادى مبرم ومستحكم
اولور

بيت

دوستی راچنین کسی باید
که ازو کار بسته بگشاید

نثر

پس زیرك جد تمام وجهد مالا كلام ایله اولا تیشهٔ
دندانیله بندیارانی قطع ایدوب بعده کردن مطوقه دن
دخی بارکرانی رفع ایلدی چون موشك کاری
تمام اولدی مهمی سرانجام بولدی مطوقه جمیع
کبوترلرله دهن خشك ولب تشنه وچشم ترله آنی
وداع ایتدیلر وشهپر سلامت رهبرله ایمن ومطمئن
آشیانه لرینه کتدیلر موش دخی سوراخنه کردی
چون زاغ زیرك بو حالی کوردی وبندادمی تیشهٔ نابله
کسوب احبابك استخلاصی بابنده حسن اهتمامن
مشاهده قیلدی عن صمیم القلب انك محبت ومودتنه
رغبت اتدی وانکله موافقت ومصادقتی نعمت جسیمه
ودولت غنیمت بیلوب کندی یه ایتدی بن اول کبوترلره
واقع اولان وقایعدن امین دکلم لاجرم بوخجلین برصافی
ضمیر وصاحب تدبیرله که وقت بلاده ظهیر وهنکام
محنتده دستکیر اوله ناکزیرم

(رباعی)

﴿رباعی﴾

که قنده بولنور یار وفادار
بولنمز دکمه کزدلدار غمخوار
جهان دارنده کرچه یار چوقدر
سنك بارك چکنلردر سکا یار

﴿نثر﴾

چون کانون درونده بو آرزو دیکی جوشه آغاز ایلدی آهسته در سوراخ موشه کاوب زبان نیازله آواز ایلدی موش ایتدی کیمدر زاغ ایتدی بن کمترم که بنی نوعم میاننده مهترم برمهم ضروری سببیله خاك پایه یوز سورمك استرم بوز یرك برموش تیز هوش ایدیکه روزکارك کرم وسردین وایامك نیك وبدین چوق کورمش ایدی واول موضعده کریزکاه ایچون نیچه سوراخلر آماده قیلوب هر بریسندن آخره راه ایتمشدی وهرواقعه نك علاجنده قبل الوقوع اهتمام ایدوب هر کارك تیمارنی مقتضای مقامه کوره اتمامه یتشدرمش ایدی چون زاغ ایدوکن بیلدی زیاده بی حضور اولوب ایتدی ای زاغ بو یرزدن بعد المشرقین اراغ ایکن طلب مقارنته نه باعث اولدی ومیانمزده

كمال مباينتدن غيری مناسبت يوغكن مصاحبت ايجاب
ايدرنه سبب حادث اولدی زاغ صورت حالی
بداينتدن نهايتنه دك حكايت ايتدی وكبوترلر حقنده
آنك حسن عهد وكمال وفادارلغنه اطلاعن بيان
ايدوب ايتدی چون كوردم كه اول بيچاره لر سنك
عنايت ومعاونتك وسيله سيله دام محنتدن خلاص
اولديلر ومصادقت ومرافقتك بركتيله اول ورطهٔ
عنادن رها بولديلرسنك كمال وفادارلغكه ونهايت
حقكذارلغكه جازم اولوب وفور همت وخلوص
طويت وصفای نيت وصدق عقيدتله باب سعادت
مآبكه عازم اولدم تا فرط مخالصتله شرط مخالطتی
يرينه كتورم وسنكله همنشين وهمدم اولوب
هردم دعوای وداد واتحاددن دم اورم وخار مباينت
ومخالفتی رهكذار مصاحبت وموافقتدن كتوردم

﴿بيت﴾

دارم بسوی تو بسی دل نكرانی

حال دل خود باتو بكفتيم تو دانی

﴿نثر﴾

موش ايتدی بنم بنی نوعمله سنك جنسك ميانده

مصاحبت بزم شریعتمزده منهی ومحظور وسن بوزود وتزویر ایله معروف بن بوفکر وتدبیر ایله مشهور ایکن مابینمزده احتمال مواصلت دائرهٔ عقلدن بغایت دور ومهجوردر

﴿بیت﴾

ببازار تو سودی جز زیان جان نمی بینم
که بعد المشرقین آمد میان مادر ین سودا

﴿نثر﴾

یوری وارصوغوق دمور دوکمه برنسنه که حیز امکانده اولمیه پیرامننده کزمه که استحصال محاله اشتغال ایتمك همان بریهده کمی یورتمك ودر یاده آت سکرتمك وتار عنکبوتله عنقا شکار و بوافعال صاحبنك مآل حالی پیدادر که احباب واعدا میاننده رسوا اولوب ارباب عقل واهل فضل قتنده کندی جهلنی اشکار ایتمکدر

﴿بیت﴾

این دام بیر قصد شکار دکری کن
کان صید که دیدی بشکار تو نباید

﴿نثر﴾

زاغ ایتدی ای موش بو سوزی فراموش ایله که اصحاب همت ارباب حاجته باب مرحمتی سد واهل مروت درکاهنه پناه ایدنی یدخشونتله رد ایلمزلر بن حوادث زماندن بو بار کاهه پناه ایدوب وقایع دوراندن بو ملجاء ارباب رجایه التجا ایلدم

﴿بیت﴾

جز آستان توام درجهان پناهی نیست
سر مرا بجزاین درحواله کاهی نیست

﴿نثر﴾

حالا چون حلقه کبی بو سعادت بابنده لازم ودولت کبی بو حرم کرمك حریم حرمتنده ملازم اولدم نه احتمالدر که تیغ جفا وهمندن سپر کبی بو نیتدن یوز دوندرم ومحالدر که تیر جور وستم زخمندن کمان کبی برجانبه دخی مائل اولوب کز کبی بو هوادن کیرو دونم

﴿بیت﴾

کر بشمشیر سیاست می نوازی حاکمی
وز بتشریف غلامی می پذیری بنده ام

﴿نثر﴾

موش ایتدی ای زاغ کرم ایله باب حیله یی بنم جانبمه آچه ودام زرقه بنی صیدایچون دانهٔ فریب صاچه کهسنك بنی نوعکك طبیعتی بولور کن سنکله مصاحبت بکا عظیم شین وچون مابینمزده جنسیت یوقدر یاغراب البین سنك صحبتکدن اجتناب بکا فرض عیندر بونك برله که بر مقتضای قول حکیم (ع) روح راصحبت ناجنس عذابیست الیم * سنك مصاحبتك بیکمان سوهان عمرواره جاندر غائلهٔ مکرکدن بر آن امن واطمینان بکا امکان دکلدر هرکسه که بر شخصله مصاحبت ایلیه که اندن امین اولمیه اول واقعهیه مبتلا اوله که اول کبك دری اولمشدر زاغ ایتدی نه کیفیتله اولمشدر اول

﴿حکایت﴾

موش ایتدی روایت ایدرلر که بر کبك دری بر کوه دامننده خرامه کلمشیدی وآواز قهقهه وصدای غلغلهسی سامعهٔ دهره وکنبده سپهره طنین وولوله ویرمشیدی قضای الهی بر باز شکاری اوچرکن واوج هواده اول خوالیدن کچرکن باصرهسی کبکك خرامنه راست کلوب آواز قهقههسی سامعهسنه

واصل اولور لوح خیالی بازه طرح مصاحبتی مرتسم
اولوب الحاصل جان ودلدن آنکاه مناسبته مائل
اولور چون سیلاب محبت باشندن آشر خاطرینه
بواندیشه دوشر که بوعالمده هرشخصه برهمدم
مناسب و برمحرم مصاحب بالضروره واجبدر تاایام
دولتده یاری وهنکام نکبتده غمکساری اولوب حالت
صحتده قلبی مصاحبتدن صفا ووقت مرضده روحی
مؤانستیله شفا بوله معنای مزبورده مثل مشهوردر که
السنهٔ ناسده مذکوردر هر که بی یار بود پیوسته بیمار بود
بونکته یی اداده بو بیت همیندر که زادهٔ خاطر حزیندر

﴿بیت﴾

جهانده هر کیمك که یاری یوقدر
درخت عشرتینك باری یوقدر

﴿نثر﴾

بو کبك بر یارخندانروی وخوشرفتار وسبکروح وشیرین
گفتاردر قلب ندکلو پرغم اولورسه بوجنس انیسك
صحبتی ایله تازه وخرم وسینه ده نه دکلو الم اولورسه
بونوع همدمك الفتیله منشرح و بی غم اولور

﴿رباعی﴾

یاری باید چه کونه یاری باید
یاری که کره زکار من بکشاید
هر که که جمال خویشتن بنماید
زاینهٔ دل غم غبار بزداید

نثر

پس آهسته که جانب کبکه روان اولدی کبك ناتوان بازی کور یجك غدر کنان برسنك شکافته پنهان اولدی باز اول سوراخ قربنده نزول ایتدی وزبان نیازله کیفیت حالی تقریره آغاز ایدوب ایتدی ای کبك سوابق زماندن الی هذا الان سنك فضائلکدن غافل ایدم وسنك وفور کمالاتك بکا مستور اولدیغی اجلدن شمدی یه دك واقع اولان تقصیرده معذور ایدم الحالة هذه آوازهٔ قهقهه‌ڭ واسطه‌سیله کوکلمه نشاط تازه وروحمه انبساط بی اندازه حاصل اولوب خرام دلفریبکه صمیم جان ودلدن مائل اولدم سندن التماس ایدرم که من بعد بنمله استیناس ایده‌سن وترس وهراس ایتمیوب طریق مودت اوزره کیده‌سن وحشت وخشیتی قویوب کمال اخلاصله آستانهٔ آشیانمله اختصاص ایده‌سن که برکت مصاحبتله بیکانه‌لك یکانه‌لکه مبدل اوله وشجرهٔ

وداد ثمرهٔ مراد ویره

﴿بیت﴾

تحلیست محبت که ازو میوهٔ مقصود

هرچند کسی بیش برد بیش برآید

﴿نثر﴾

کبك زبان تضرع واعتذارنی درکار ایدوب ایتدی ای قهرمان کامکار لطف ایدوب بوغمکین کوکلی عفوك بشارتیله شاد وبن مسکینه دیدهٔ مرحمتله نظر ایدوب ارحم الراحمین جانبنی یاد ایله بر کبك آخر دخی شکار ایتدك فرض ایت باشك صدقه سی قوشجه جانمی آزاد ایت

﴿بیت﴾

من و دیدار تو هیهات چه فکرست وخطا

من و وصل تو عفاالله چه خیالیست محال

﴿نثر﴾

هرکاه که آتش وآب بر بریله امتزاج قیله بخله سنك میانکده مصاحبت اول زمان میسر اولور وهر که که سایه وآفتاب بیننده اقتران وازدواج اوله سنکله بنم مابینمزده مرافقت اول وقت وجود بولور (مصرع)

(زین)

زین فکردر کذر که بجایی نمی رسد ❊ باز ایتـدی
ای عزیزم سنده انصاف ایله که بو مهر بانلقده نه
غرضم اوله که سنکله تلطف ومدارایی مستلزم اوله
نه چنکالمده خلل وانحلال واردر که سنك امثالك
صیدنده عاجز اولم نه منقارمده قصور وانکسار وار که
کندی طعمه مك شکارندن فرومانده قالم همان
بودر بوندن غیری دکلدر که سنکله مصاحبت
ومناسبت سوداسی ومجالست ومؤانست تمناسی
سکا مهر ومحبته باعث اولدی وسنك ترنمات عجیبك
وحرکات دلفریبك تماشاسیله دل بیغلمده میل بی
محابا حادث اولدی اکرچه بکا سنکله مصاحبتدن
فوائد بسیار حاصلدر سکا دخی بنمله مناسبتدن منافع
بیشمار متواصلدر اول بو که چون بنم ابناء جنسم سنی
کوره لر که زیر بال حمایتمده پروش ویرم دامنکدن دست
تعدی یی کوتاه ایدوب پیرامنکه قدم ستمی دراز ایتمیه لر
وسکا دیدهٔ حرمتله نظر ایدوب چشم رعایتی سندن
بوشیده طوتمیه لر وسن بیباك وخرم فراغت خاطرله
هردم اطراف کوهی طواف واکناف دشتی کشت
ایدهسن ثانیاسنی آشیانمه ایلتوب شاهانه بر کوسترم

تاجایکا، منبع وآر امکا، زفیعده ساکن اولوب بنی نوعکدن حیثیاتله سرافراز واقرانکدن رفعت درجاتله ممتاز اولهسن ثالثاسنك، قبیلکدن شانکه لایق ومحبوب صورت مرغوب سیرت موافق جفت بولوب سکا تزویج ایدم تادست معاشرتله دراغوش ومحنت غربتی فراموش ایدوب روزکاروکی حضورورفاهیتله کچوره‌سن

﴿بیت﴾

نه اززمانه جفاونه ازسپهر ملال

امید حاصل وجام مراد مالا مال

﴿نثر﴾

کبك ایتدی سن امیرم غانسن عنان اختیار طیورسنك قبضهٔ اقتدارکده در بن سنك رعایا وخراجکزارلرکدن بریسی یم بن مقوله کسنه‌نك افعال واقوالی سهو وذلت وخطا وغفلتدن خالی اولمق احتمال محالدر اول وقت که بن سنك حسن التفاتکه استظهار ایدوب سنك لطف وعنایتکه امیدوار اولم یمکن که بندن برنادره صادر اوله که خاطر عاطره مخالف ومزاج مبارکه نا ملایم کله لاجرم سرپنجهٔ غضب خداوندی ساعد

عهد سابق بورسه کرك وتیغ خشمله کردن رفیق موافق اورسه کرك همان اولی بودر که

﴿بیت﴾

قیلوب مشند قناعت بوریاسن
کیوب دیبا کبی عزلت پلاسن

﴿نثر﴾

کوشهٔ خلوتده توشهٔ عزلت اختیار ایدوب ملازمت بارکاه حکامدن که متضمن خطرات کلیه‌در فرار ایدم

﴿بیت﴾

تماشای رخ خورشیدحد خود نمی بینم
همان بهتر که چون سایه پس دیوار بنشینم

﴿نثر﴾

باز ایتدی ای برادر بیلمزمیسن که دیدهٔ دوست مشاهدهٔ عیبدن نابینادر وهر زشت که دوستدن صادر اوله بغایت ممتاز ورعنا وحسنادر

﴿بیت﴾

زهر ترا دوست چه داند شکر
عیب ترا دوست چه بیند هنر

﴿نثر﴾

کبك هر بار که زبان اعتذاری پرکار ایدوب عذر
و بهانه‌سنی تکرار ایتدی باز مقابله‌ده شافی جوابلر
ودلپذیر نصیحتلروشعری ادله وقیاسی خطابی قیاسلرله
ولطیف خطابلرله وعهد وپیمان ووعد وایمانله مؤکد
تضرع والتماسلرله اول مرغ رمیده‌یی دام صحبته
رام ایدوب محصل کلام کبکك عش قلبندن مرغ
وحشتی ازعاج وخواه وناخواه خمیردن قیل چکر کبی
سوراخدن اول ساده دلی اخراج ایلدی چون طشره
کلدی ایکی یار بر برین کنار ایدوب تکرار بنای
معاهده‌یی سوکند بسیار وتأکیدات بیشمارله محکم
واستوار ایتدیلر پس بازآنی عزوناز واکرام واعزازله
اول مقامدن کوتروب آشیانه‌سنه کتوردی اول مسکن
خاص ونشیمن نزهت اساسده کمال اخلاص واختصاصله
بر برله الفت واستیناس ایتدیلر چون حال برقاچکون
بو منوال اوزره کچدی کبك دری بازدن بو اعتباری
کوریجك تکالیف تکلفدن بری وکستاخانه اوضاعه
جری اولوب ناهنجار تکلم وناهموار ترنم وبی تقریب
خنده‌لر وبی سبب قهقهه‌لر ایدر اولدی باز عالیهمت

(اکرچه که)

اکرچه که کبکك بو اوضاعندن اغماض ایدوب آب
عفوله دیوان جرائمندن خط سهو وخطاسنی محو
ایدردی اما شمشیر کینه نیام سینه سنده جایکیر اولمش
ونهال غضب زمین قلبنده رسوخ واستحکام بولمشیدی
اتفاق بر کون مزاج بازه ضعف کلی عارض اولوب
بر مرتبه یه واردیکه طلب طعمه ایچون پرواز ایتمکدن
قالدی ناچار اول صباح شامه دك واول کون اخشامه
دك آشیانه سنده قراری اختیار قیلدی چون کیجه
اولدی حوصله سی غدادن خالی وآتش جوعله
کانون درونی مالی اولوب نفس سبعی که نهاد بازده
مرکوزایدی حرکته آغاز ایتدی کبك ایچون سینه
سنده اولان کینهٔ دیرینه لر که مرور زمانله جمع اولمشیدی
بازی خشم آلود ایدوب هرچند که ناصح خرد صورت
عهد و پیمانی منصهٔ نظرنده جلوه کر قیلدی کوشهٔ
چشم قبولله نکاه ایتدی وکبك قانن دوکمکه واپله
حوصله سن پر ایتمکه بهانه طلب ایتدی کبك بشرهٔ
بازده آثار غضب مشاهده قیلوب عین الیقین کندی
هلاکنه کمر کینی درمیان ایتدیکن بیلوب دل پردرد
غم پروردندن بر آه سرد ایدوب ایتدی

﴿بیت﴾

چو عاشق میشدم کفتم که بردم کوهر مقصود
ندانستم که این درپاچه موج بیکران دارد

﴿نثر﴾

ای دریغ که بدایت حالدن نهایت کاره نظر ایتمدم وناجنسله پیوند ایدوب کوهر پنداکاری که پیور مشلردر (ع) که از مصاحب ناجنس احتراز کنید ❊ کوش هوشمه بند ایتمدم لاجرم کشتیٔ عمرم بو کردابه دوشمشدر که ملاح تدبیر آنك خلاصندن نامید ورشتهٔ حالم بروجله منعقد اولمشدر که سرانکشت تأمل ایله اکا انحلال احتمالی خیال بعیددر

﴿بیت﴾

نه از رفیق وفا ونه ازحیات امید
نه از سپهر بشارت نه اززمانه نوید

﴿نثر﴾

بو نوع کلمات جانکدازله نیاز ایدوب ونالان وکریان آتش حسرت یارانله لاله کبی جکرین داغلردی باز همچنان مخلب آزاره آتش خشمله تاب ومنقار خونخواره زهراب ظلمله آب ویروب سفك خون کبکه بهانه ارردی

كبك چون بازك بو حالن مشاهده ايتدی فرط احتياطی
يرينه كتوروب شرطادبی مرعی طوتدی باز كورديكه
انك قتلنه باعث نسنه حادث اولمدی وهرچند كه
قصد ايلدی هلاكن ايجاب ايدر بهانه بولمدی بی‌طاقت
اولوب كبكه بی‌سبب غضب ايتدی وقتلنه بو فسون
وفسانه‌يی بهانه ايدوب ايتدی روامیدر كه بن تاب
آفتابدن التهاب واضطرابده اولوب سن هوای سايه‌ده
آرام وخوابده اوله‌سن كبك ايتدی ای امير جهانگير
حاليا طليعهٔ شب كلمش وطلايهٔ روزعالم افروز
كتمشدر واقصای خاوراندن تامنتهای قيروان جمله
جهانی حجاب ظلمت احاطه ايتمشدر اول حضرت
نيجه تاب آفتابدن زحمتده يابو حقير بی استطاعت
نيجه هوای سايه‌ده استراحتده‌در باز ايتدی ای بی
ادب مخالف سوز سويلرسن همی و بنی تكذيب
ايدوب بنم كلامی رد ايلرسن ايلی جزا وسزاكی
سكا كوستريم ديديكی ومنقار خونخوارله سينه‌سن
چاك ايدوب يديكی براولدی بو مثلی اول اجلدن
كتوردم كه بيله‌سن هركسه كه خلاف جنسله مناسبت
ايدوب مضرتندن امين اولمديغی شخصله مصاحبت

ایلیه اول کبك دری کبی روز عمری شام وشب اجلی
تمام اولوب دانهٔ صحبتنه میل ایتدیکی سببدن کرفتار
دام انتقام اوله بنده دخی همان بو منوال اوزره سنکا
بالنوع مخالف وسنکا طعمه اولدیغم اجلدن سندن
بالطبع خائفم پس سنکله بنم میانمده ابواب مجالست
نه وجهله کشاده واسباب مؤانست نه طریقله آماده
اوله زاغ ایتدی ای زیرك سنده انصافله سویله و کندی
عقلکه رجوع ایدوب دیدهٔ تأنی ایله نظر ایله که سکا
ایذادن بکانه فائده حاصل اولور وسنی اکل ایتمکدن
نه منفعت زائده واصل اولور باوجود که سنك بقای
ذات وحصول مولاتکدن بکا نیجه فوائد میسر وهزار
منافع ومقاصد مقرردر هیچ روامیدر که بن سندن
نیجه منفعت اومرکن سن بندن مضرت احتمالی
ویره سن یا جائز میدر که بن سنك طلبکده راه دور
ودراز قطع ایدم سن بندن ابا واعراض ایوره سن
وحضرتکده ملتمسم اجابته مقرون اولمیوب ناصیهٔ
امیدمه دست رد اوره سن بو سیرت خوب وسریرت
محبوبله سکا لایقمیدر که بنم حق عزیمتی ضایع
قیلوب بو غریبی آستانهٔ مرادبخشکدن نا امید وبی نصب

(قیله سن)

قیله سن

﴿ بیت ﴾

تیمار غریبان سبب ذکر جمیلست
جانا مکر این قاعده در شهر شما نیست

﴿ نثر ﴾

یا بو اخلاق حمیده واوصاف پسندیده مقتضاسی بو میدر که جیب دعامی فوایح اجابتکله مجمر ومشام رجامی رایحهٔ روحپرور ملاطفتکله معطر قیلیه سن (مصرع) از تو غریب کی بود رسم غریب پروری ❊ موش ایتدی ای زاغ هر ایکی خصمك بر برینه معاداتی البته یا عارضیدر یا ذاتی عداوت که عارضی اوله اکا زوال احتمالی واردر و بر حیله ایله انك ارتفاعنه مجال میسردر اما شویلکه عداوات اصلی وخصومت جبلی اوله علی الخصوص که عداوت قدیمه یه خصومت حادثه دخی منضم اولوب سوابق مخاصمت لواحق منازعته اقتران بوله هیچ وجهله آنك ارتفاعی دائرهٔ امکانده داخل اولمز وزوالی علی کل حال محال اولوب خصمینك ایکیسی دخی معدوم اولمینجه انك عدمی وجود بولمز (ع) تا سر نرود خیالش از سر نرود ❊ عداوت

ذاتیه دخی ایکی نوعدر بریسی بو که اثر خصومت
وضرر عداوت خصمیندن برینه منحصر اولمیه بلکه
گاه بواندن متضرر اوله گاه اول بوندن متأثر اوله پیل
ایله شیر کبی که میانلرنده بیمحار به ملاقات جمله
محالاتدندر اما شویله دکلدر که نصرت همواره
برجانبه مقرر اولوب هزیمت هر کره برطرفه مقصور
اوله بلکه بعض اوقاتده شیر ژیان ظفر بولور بعض
ازمانده پیل دمان پیروز اولور و بو نوع عداوت اول
مرتبه مؤکد دکلدر که آنك زخمی مرهمپذیر اولمیه اول
سببدنکه نسیم نصرت هرقنغی جهته که
تنسم ایده هرآینه اول طرفه تسلی قیلوب
وتشفیء صدور حاصل اوله ایکنجی نوعی بودر که
همیشه مضرت برجانبه واقع ومنفعت طرف آخره
راجع اوله موشله کربه وکوسفندله کرك کبی که
دائم برطرف مظفر ومنصور وزحمت هزیمت طرف
آخره مقصوردر بونوع عداوت مرتفع اولمق ممتنعدر
برعقدهدر که (یتغیر الزمان ولا یتغیر) نه کردش آسمانله
انحلال بولور ونه اختلاف زمانله زوالپذیر اولور پس
برخصمله که قصد جانده فرمانی روان اوله باوجود که

(جانب)

جانب آخردن نه ماضيده برسابقه واقع اولوب نه مستقبلده برلاحقه محتمل اوله مصادقت ومصاحبت نه طريقله ممكن اولوب مابينمزده بعد المشرقين وار ايكن ملاقات وموالات نه كيفيتله وقوع بوله

رباعى

آن لحظه كه روزوشب بهم پيوندند
بارشتهٔ مهر سايه برهم بندند
من باتو نشينم ودران حالت نيز
ارباب خرد تمام برمن خندند

نثر

زاغ ايتدى اى زيرك بحمدالله كه بنم سنكله عداوتم اصلى وميانمزده منافرت ومخالفت جبلى دكلدر اكر ابناى جنسمك سنكله بالفرض عداوتى وارسه بنم آيينهٔ قلبم غبار خلافدن پاك وآبكينهٔ خاطرم اشعهٔ لمعهٔ مهر ومحبتكله تابنا كدر هرآينه چون قاعدهٔ (من القلب الى القلب روزنة) محقق ومقرردر اميدوارمكه اول حضرتك دل پيغلى بنم صدق عقيدت وخلوص طويتمه شهادت قيله (ع) تومپندار كه دلبرز دلت آكه نيست ❊ موش ايتدى اى زاغ سن حد مبالغه دن

طشره کیدرسن بکا مصادقت ومصاحبت تکلیف ایدرسن فرضا که بن کندی نفسمه جبر ایدم سندخی بو مدعی اوزره صبر ایدهسن ممکن که ادنی بهانه ایله شیشهٔ عهدی سنك غدرله کسر ایدوب همان عادت اصلی وعداوت ذاتی یه معاودت قیله سن ماء راکد کبی که مدت مدیده بریرده طورسه اکرچه که بعض عوارضی متغیر اولور اما مقتضای ذاتی اولان صفاتی باقی قالور مثلا آتش اوزره صودوکسه لر سوندرر وشعلهٔ نار کبی که هربار صورت ضرری وشرت شرری فتور بولسه خار وخاشاکه یتشه کویندرر دشمنك مصادقتنه اعتقاد ومار افعینك مماز جتنه اعتماد جائز دکلدر واعدانك مخالصتی وپلنك تیز چنکك مخالطتنی آزمایش مقتضای عقل تمیز دکلدر حکما بیورمشلردر که دشمنك قول زور یله مسرور ودعوای محبتیله مغرور اولمق کرك وهر بار که اظهار صداقتده مبالغه قیلسه اکا باور قیلمق کرك

بیت

امید دوستیٔ نوز دشمنان کهن

چنان بود که طلب کردن گل از گلخن

نثر

هر کسه که عهد دشمنه اعتقاد و پیمان وایمانه اعتماد ایلیه وافسون وافسانه سن رضایله اصغا وسمع قبولله استماع قیله اول واقعهٔ دشواره گرفتار اوله که اول شترسوار اولمشدر زاغ استفسار ایتدیکه نیجه اولمشدر اول

حکایت

موش ایتدی برشترسوار اثنای سفرده برموضعه یتشدی که کاروانیلر آنده نزول ایتمشلردی نته که دیمشلردر (ع) قونوب دوشدیکی منزلده قومزمی کاربان آتش * آنده آتش یاقوب قویوب گتمشلردی آنلر رخت اقامتی کوتریجک کاربان صبا آمدشده آغاز قیلدی وم وحهٔ باد سحرخیز اول آتشی تیز ایدوب آندن متطایر اولان شرارهلر اطراف بیابانده اولان خار وخاشاکه یتشوب اول نواحیده اولان درختستان بالکلیه طوتشوب اول صحرانك هرگوشهسنده برلاله زار بدیدار اولدی میان بیابانده مگر برمار عظیم وافعیٔ جسیم مقیم ایدی آتش اطرافن دائرهٔ هاله وشعلهٔ

جواله کبی احاطه ایدیجك عاجز وفرومانده قالوب
هیچ برجانبه یول بولمدی وهرطرفه که نکاه ایتدی
راه رها کورمدی آز قالدیکه تاب آتشله ماهی کبی
تابه‌ده قاورله وصرصر نار بوارله خرمن حیاتی صاورله
چون اول سواری کوردی تضرع وزاری‌یه آغاز
ایدوب ایتدی

﴿بیت﴾

چه شود کر بکرم مرحمتی فرمایی
کره ازکار فروبستهٔ مابکشایی

﴿نثر﴾

سواری غایت مشفق ورحیم ومهربان کریم ایدی
چون مارك استغاثه‌سن اشتدی وحرارت آتشدن
ماکبی اضطرابن ونهایت التهابدن موکبی پیچ وتابن
مشاهده ایتدی کندی کندی‌یه ایتدی اکر مار
حیوان زیانکار ودشمن بدکرداردر اما حالی چون
فرومانده وعاجزدر اکا مرحمت ایتمك مذهب مروتده
جائزدر اولی بودر که قلاب همتله بو کرداب محنتدن
آنی طشره چکم وبو تخم خیریکه مثمر سعادت دنیا
ومنتج کرامت اخرادر دیوان حسناتم زمیننده اکم پس

(یاننده)

یانیده اولان توبره‌یی النده اولان نیزه‌نك اوجنه بغلیوب
مار طرفنه اوزاتدی مار توبره کبی حصار حصین
واستواری کوریجك بی اختیار کندیسن ایچنه
آتدی سوار نیت خیرله اول مظهر شری ضرر شرر
ناردن خلاص ایتدی بعده توبره‌دن چیقاروب بعض
مؤثر کلماتله نصیحته آغاز ایدوب ایتدی ای مار
بیلورمیسن نیجه ورطهٔ دشواردن خلاص اولدك
ونیجه کرداب بواردن نجات بولدك واجبدر که بو نعمت
شکرانه‌سی بر کوشه اختیار ایدوب من بعد مقام
آزار وصدد اضرارده اولمیه‌سن که موذی دنیاده
بدنام وآخرتده دشمنکامدر ورحمت حقدن دور
ومرحمت خلقدن محروم ومهجوردر

بیت

بترس ازخدا ومیازار کس

ره رستکاری چنینست وبس

نثر

مار ایتدی ای سوار بو سوزدن فارغ اولکه بن سنك
بزم عیشکی زخم نیشمله تلخ ایتمیم بو مقامدن کیتمیم
سوار ایتدی ای مار بونه کفتار ناهنجار اولوز بن

سکا شفقت ومرحمت بابنده قصور ایتدم وسنی میان آتشده قویوب نار ونور ایتدم بن اولمسم سیل فنابنای بنیه کی ییقردی وشعلهٔ آتش خانهٔ حیاتکی یاقردی احسان ازاسنده‌ازا سزامیدر وکرم جزاسنده الم روامیدر

﴿بیت﴾

از جانب من طرح وفاداری بود

از پیش توآیین جفا کاری بود

﴿نثر﴾

مار ایتدی بلی سن انسانیتده قصور قومدك اما محلنده واقع اولمدی ولطف واحسانکی دریغ بیورمدك لکن مستحقنه وصول بولمدی سن بیاورسنکه بن مظهر شر ومنبع زهر ومنشأ ضررم جمیع جانورلر بنم شرر شرمدن اوشنور خصوصا نوع بشر ضرر زهرمدن قان قاشنور چون سن بنم کبی مظهر شری الوجود خیر محض فضاسنده قویوب تنکنای عدمه کوندرمدك بونجلین منشأ فسادك آتش افسادنی سیل دمارله سوندروب کار وبار وجودنی نار بوارله کوندرمدك هر آینه آنك مکافاتنده انواع آفات ومخافاته

حاضر ومنتظر اولمق کرك که شر یرله خیر ایتمك خیرله
شر ایتمکه برابردر بلکه بد کارله احسان نیك کردارله
اساءتدن بدتردر

قطعه

چنانکه درروش شرع وعقل ممنوعست
بدی بنسبت پاکان ونیکوان کردن
بجای دد صفتانیکه مردم آزارند
بهیچ وجه نکویی نمیتوان کردن

نثر

بودخی بوکه (قلنا اهبطوا بعضکم لبعض عدو)
نص صریحی موجبنجه سزکله بزم میانمزده عداوت
قدیمی قائمدر دوربینلك وعاقبت اندیشلك مقتضاسی
اوزره دشمن مقتول وخصم مخذول اولمق دخی لازمدر
وبحکم (اقتلوا الاسودین) بزی قتل بحسب العقل
والنقل سز طائفه یه فرض عیندر چون بو بابده فرمان
شرعه ومقتضای عقل وطبعه مخالف فعله ارتکاب
ایدوب زخم یرینه رحم نیش محلنه نوش ارزانی کوردك
البته سکا زهر دهانمدن چاشنی طاتدرسم وبن
دندانمدن شراب لعاب تجرع ایتدرسم کرك تا استماع

قیلنلر بو فعل منکرد: سکا اتباعدن امتناع قیله لر وسائرلره دخی تجربه اولوب سندن عبرت ونصیحت آله لر سوار ایتدی ای قهرمان ستمکار بونه افسانه در که سویلرسن و بونه بهانه در که ایلرسن انصاف ایله احسان مقابله سنده اساءتی نیجه ملتده روا کورمشلردر وکرم مکافاتنده خیانته قنغی شریعتده رخصت ویرمشلردر خیر ازاسنده شری هیچ برعاقل معقول کورمز ونفع جزاسنده ضری کافر قاضیسی دخی بیورمز

بیت

بنا اولالی بودیر پرآفات
بنه احساندر احسانه مکافات

نثر

مار ایتدی ای سوارسن بوکانه انکار ایدرسن که بوعادت انسان وسزك مذهبکزده نیك و بدبرابر واساءت واحسان یکساندر

بیت

کورر احسان ایدر عصیان عجبدر
عجبدر عادت انسان عجبدر

(هردم)

نثر

هردم مرهم برینه نیش اوررسز و نوش محلنه نیش روا
کوررسز بن بو دعواده بنه سزلك فتوا کزله عامل اولورم
و بو معامله ده سزدن نه کیله ایله آلدم ایسه بنه
آنکله و یریرم سزدنی بو یله سز (مصراع) یك لحظه
بخر آنکه فروشی همه سال * هرچند که سوار زبان
محاوره یی پرکار ایتدی سوار مساعده ساعد ماره طار
کلوب ایتدی ای سوار چارهٔ کار همان بوایکی امرك
بریسن اختیار در اولا زخمی سکامی اوردیم یوخسه شتر
کدنمی ایتداقیله بم القصه سوار هر بار که حصار
انکاره تحصن ایتدی مفید اولمیوب آخرکار بو عهد
اوزره قرار ایتدیلر که مار شویله که دعواسنی شهود
عدولله اثبات ایتمکله سواری اسکات ایده سوار
آنك زخمنه جان و دلدن خریدار اوله و کندی هلاکنی
عن صمیم القلب اختیار قیله پس مار اطرافه نکاه ایتدی
ناکاه کوردیکه برکاومیش بیابانده کزر و میان چراده
رعی و چرا ایدر ایتدی ای سوار کل بو مشکلی بو سلیم
القلبدن استفسار ایدهلم پس مار و شتر سوار اتفاقله

کاومیشن قتنه کلدیلرماردهان زهریار وهلاهل
نثار ین آچوب ایتدی ای کاومیش روزکار درکه
بو بیابان جهانده کشت وکذار ایدرسن جزای احسان
نه درنیجه بیلورسن ونیجه ایشیدرسن ایتدی آدمیلرمذهبنجه
صوررسك مکافات احسان اساءت وپاداش انعام
خباثتدر بو دعوانك صدقنه دلالتده بو کفایت ایتمزمیکه
بن نیجه مدتدر که بو نلرذن برینه خدمت ایدوب هرسال
صحرای وجوده غزال چین کبی برکوساله کتوروب
خانهٔ خداوندمی پرشیر وروغن ایدردم وآنك وجه
معاش وجهت انتعاشی بنم ذمتمده اولوب بنم حق
خدمتمی بیله وشکر نعمتمی فیله دیردم چون پیر
اولدم نتاج بچه دن قالدم بنم تعهد حالمی ترك ایدوب
حقوق ماضیه یی اونوتدی و بنی بو صحرایه صالی و یروب
تك وتنها قودی کتدی چون بو علفزارده برمقدار
اوتلیوب بیکار وکا ءکار کزدم بدنمده فی الجمله سمن وثمن
ظاهر اولدی برکون صاحبم بوجانبدن کذرایدوب دیدهٔ
دقتله بنم حسن حال ویال وبالمه نظر ایتدی چون
بنم ضخامت تن واندامی کوردی تعجب ایدوب بشاشت
تماماله دوندی مقامنه کتدی یارنداسی برقصاب

کتوروب بنی اکا بیع ایتدی بو کون سلخ خانه یه ایلتوب
بنی ذبح ایتمك محققدر انسان طائفه سنه احسانك
مکافاتی بودر که بیان ایتدم (مصراع) حال من اینست
یاران با که کویم حال خود * مار ایتدی اشته حکایت
حال مکافاتی ایشتدك ومذهب آدمیانده احسان
مقابله سنده اساءت لازم ایدوکن استماع ایتدك
همان بیتوقف زخمه آماده اولوب عهدده وفا وشرط
معهودی ادا ایتمك کرکسن سوار ایتدی بزم شرعمزده
شاهد واحدله حکم ثابت اولمز وشهادت حد نصابه
وارمینجه قضا مضا بولمز مار آفاقه یه نظر ایتدی
اتفاق کوزی بر درخته راست کلدی ایتدی کل
بو درختدن دخی کیفیت حالی صورلم بو بابده اولدخی
نه دیر کوره لم پس معیتله اول آغاج دبنه واردیلر مار
آندن دخی صوردیکه مکافات احسان ندر درخت
ایتدی مذهب انسانده جزای احسان اساءتدر ومشرب
آدمیانده پاداش منفعت مضرتدر بو برهانله که بن
بو بیابانده بر درخت سایه دارم ولیل ونهار بر آیاغ
اوزره طوروب آینده وروندهیه خدمتکارم بنی انساندن
هر کرمازده ودرمانده که بو بیابانده تاب آفتابدن جکری

بر بیان اوله کلور سایهٔ دولتمده بر ساعت آسوده اولوب
راحت اولور چون شدائد راهدن فراغت ونکابت
هوادن افاقت بولور کوزلرین آچوب زیر و بالایه
بقار ایدر که بونك هر شاخندن بودکلو چوب دسته
وبو قدر تیرصاپی واوزد کندن بومقدار تخته واندن
بو قدر قابوچیقار شویله که یانسه تیر بولنه یا کسر
فی الحال شاخلریمك بر قاچن کسر بونك برله که بونلر بندن
صفا بولورلر جفا قیلورلر باوجود که بندن راحت
کوررلر زحمت ویررلر

﴿ بیت ﴾

من در اندیشه که چون بر سر او سایه کنم
او در ان غم که چسان بر کندم از بنیاد

﴿ نثر ﴾

مار ایتدی ای سوار شاهد امری دخی بر طرف اولدی
شمدیدنصکره دخی نه بهانه اولور البته شرط معهودی
ادا ایتمك کرك وزخم نیشمه رضا ویرمك کرك سوار
تعلل ایدوب ایتدی تعدیل شهود لازم ایدی اولمدی
وتزکیه واجب ایدی بولنمدی ناحق یره قان دوکمك
عدالتکه لایق دکلدر و بی بینه قضاء رضای حقه

موافق دکلدر باوجود معلوم مکدر که جان بغایت عزیزومیوهٔ زندکانی لذیذدر قلبی تعلق دنیادن قلع ایلمك صعب کار وخلعت حیاتی بدندن خلع ایلمك امر دشواردر امامن بعدشرطمز بونك اوزرینه اولسونکه اکر بو قضیه یه برکواه دخی بولوانه بیضایقه قضایه رضا ویرم وشرط معهودی تقدیم ایدوب بوبلایه کندومی تسلیم ایدم بو اثناده اتفاق برروباه اول نواحیده کزرکن انلری بومناظره ده کوروب مشکللری نه ایکی دیوب جان ودلدن قولاق اوروب تفصیل حاله واقف اولوب طوردی چون مارآنی کوردی سواره ایتدی کل امدی قضیه یی بوروباهدن صورەلم بوباید اولدخی نه جواب ویرر کورەلم سوار هنوز تفصیل حالی اعلام وجواب وسؤالی تمام ایتمدین روباه پرانتباه آواز بلندله ایتدی ای مردم بیلمزمیسن که مکافات نیك بدوجزای احسان اساءتدر اماسن مارحقنده احسان ایتدك اوله که مستحق پاداش اساءت اولەسن سوار چون حقیقت حالی حکایت ایتدی روباه ایتدی سن مرد عاقله بکزرسن نیچون بیهوده سوز سویلرسن وحق صحیحی ستر

ایدوب کذب صریحی کندیکه نسبت ایلرسن (ع)
زعاقل کی رواباشد سخنهای خطا کفتن* مار ایتدی نلی
سوارراست سویلراشته اول تو بره که بنی انکله ورطهٔ
آتشدن خلاص ایتدی روباه تعجب صورتن کوستروب
ایتدی بو کلامه باور نیجه متصوردر که بو قدر جسامت
هیکل وضخامت پیکرله دب اکبره بکزر بر اژدر
بو تو بره که اکانسبت دائرهٔ عین الثوردن اصغردر
صیغه بیلمك نیجه ممکن ومیسردر مار ایتدی بو مجملی
مشاهده ایله بیان سهلدر بو دعوایی برهان عیانله
اثبات آساندر والحاصل اکر اعتماد ایتمزسك اشته
خراشته نردبان روباه ایتدی اکر بو قضیه یی علم
الغین بیلم و بو صورتی روی عین ایله مشاهده قیلم
امیددر که بو عقده یی لطف حیله ایله حل وبو خصومتی
اکمل وجوه اوزره فصل قیلم پس تصدیق دعوا
وتحقیق مدعا ایچون سوار تو بره نك اغزین اچی
ویردی ماردخی کلام روباهله مغرور اولوب تو برهنك
ایچنه کیردی روباه چون آنی کوردی آهسته سواره
دیدی ای جوان چون دشمنك زندانده کوردك
وخصمك خطر جانده بولدك فرصتی غنیمت بیل ومجال

امرنی تدارك قیل

بیت

دشمنه كر فرصت ال و یره همان
قیدنی كور نفس و یرمه امان

نثر

پس سوار تو بره نك آغزین محكم طوتوب سنك خارایه شویله اوردیكه مارك زهره سی چاك اولوب كشتهٔ زهر هلاك اولدی و بنی آدم آنك شرر شرندن وضرر زهرندن قورتلوب روی عالم آنك خبث خبثندن پاك و پاكیزه اولدی (ع) اینچنین بدزند كانی كشته به ❊ بو حكایتك فائده سی بودر كه خردمنده لازمدر كه طریق حزمی نامرعی قومیه وخصم فتنه انكیزك رأی فریب آمیزنه مغرور اولمیه وهیچ وجهله آنك عهدینه اعتماد وقولنه اعتقاد ایدوب باور قیلمیه تا آنك دام بلاسنده درمانده قالمیه

قطعه

اول كه قول حصمله مغرور اولور
شمع عقلی تیره و بی نور اولور
دوست اولمق دشمنه اول وقت اولور

کیم فراق شب یوزندن دور اولور

﴿نثر﴾

زاغ ایتدی بو کلام لائلی انتظامی که عین حکمت ومحض نصیحتدر قبول سامعه ایله ایشتدم و بو جواهر زواهر مأثری که معدن عقل وکان خرددن مستخرجدر آویزهٔ گوش هوش ایتدم اماسنک کرم ذات ومکارم صفاتکه لایق بودر که بو بابده در موافقتی فتح ایدوب دریچهٔ مخالفتی سد ایدهسن و بنم کلامعه باور قیلوب احکام وهمیهیی براهین عقلیه ایله رد ایدهسن و حکمانک بو پندنی که بیورمشلردر لئیملر مصاحبتندن فرار ایدوب کریملر مجالستنی اختیار ایتمك کرك گوش هوشکه بند ایدهسن که کریم هر ساعت مصاحبتده انواع شفقت وملاطفت بیورر ورعونت وخشونتدن احتراز ایدوب بیکانهلکی یکانهلکه مبدل قیلور اما لئیم حق صحبت قدیمدن اغماض ایدوب ادنی بهانه ایله یوز بیلاق دوستدن اعراض ایلر بو اجلدندر که آزادهلرك صداقتی تیز وعداوتی دیر واقع اولور کوزهٔ زرین کبی که کیج شکست اولوب تیز صلاح بولور ولئیم طبع وسفله مزاجلرك بنای صداقتی سریع

(الانهدام)

الانهدام اولدیغندن غیری اصـلا اصـلا چیذیر اولمز کوزهٔ سفالین کبی که تیز شکست اولور وهیچ وجهله صلاح بولمز

بیت

ینـلر باغ حکمتدن یمشـلر
بو معناده بغایت خوش دیمشلر

مثنوی

دوستی می باید از ین کونه جست
کان ابدالدهر بماند درست
خانه کاساسش بود از خشت خام
بست شود از دوسه باران تمام

نثر

ای زیرک بندنخی اول قبله دنم که دیانتمه اعتماد قیلنه وصداقتمه اعتقاد اوله باوجود که بر صدیق صادقه محتاجم و بر رفیق موافقه کیم طوق ایسـه بن آجم بورجاده بو جنابه التجا ایدوب هیچ بر طریقله بو یولدن دونمزم و بودعاده بو محرابه توجه ایدوب هیچ بر وجهله بو قبله دن یوز دوندرمزم واصلا طعام طاتمزم تا بنی نعمت ملاقات شریفکله مشرف ایتمیـه سن وقطعا

آرام ایتزم تاکوش جانمی درر مقالات لطیفه که مقرط ومشنف قیلیه سن

﴿بیت﴾

دامن چون تو نکاری ز کف آسان ندهم
که بخونابهٔ بسیار بدست آمدهٔ

﴿نثر﴾

موش ایتدی سنك موالات ومراعاتکه جانله خریدارم وصدق صدیق و یار موافقه احتیاجده بندخی سن قدر وارم مؤانستکدن بوقدر کریزم ومجالستکدن بودکاو پرهیزم اول اجلدندر که اکر بنم حقمده مکر وغدر فکر ایدهسن عقل قتنده عذرم واضح اوله وتاندیمهسن که برسست عنان دوست بولدم و رهین ولین نرم خلقت وضعیف حقیقت شخصله آشنا اولدم والا اول کلامکدن سنك دعوای صداقتده صدقکی بیلشیدم وسنك صحبتکه جان ودلله مائل اولشیدم

﴿مثنوی﴾

چون در ین دل برق مهر دوست جست
اندران دل دوستی میدانکه هست

هیچ عاشق خود نباشد وصلجو
که نه معشوقش بود جویای او

﴿نثر﴾

پس طشره کاوب سوراخی قپوسنده طوردی زاغ
صوردیکه نیچون ایلروجه کلوب بو مشتاقله مؤانست
ایدوب شرف مجالستکله مشرف قیلمزسن مکر خاطر
شریفنده هنوز خجلجان خوف مشاهده ایدوب
خفقان بیم معاینه ایدرسن موش ایتدی هرکاه که
برکسنه کندی نفس نفیسن صدیق صادقی یولنه
فدا قیله ووقت مضایقه ده نقدجان لذیذن یار عزیزی
ایچون دین واجب الادا یله آنك کبی صدیق محب
صادق و برادر موافق دیمکه لائق ومراقیٔ صداقتده
انك مرتبه سی عالی ودرجه سی فائقدر واکر همان
امور دنیویه بابنده ملاطفت ییوروب مال ومناله
مواسات قیله انك دوستلغی متوسط الحال واول
مقوله کمسنه نك منتهای مصادقتی حد اعتدالدر
دیمشلردر که اول کمسنه که دوستنه مراعات وقت
ومصلحت حال ایچون جاه وماله مواسات ایلیه شول
صیاده بکزر که کندی سودیچون دانه صاچر پرورش

طیور مقصودی دکلدر چون بو اصل صداقت غرض امیزدر یمکن که عاقبتی عداوت انکیز اوله

﴾بیت﴿

هر نفسی کان غرض آمیز شد
دوستی ودشمنی آنکیز شد

﴾نثر﴿

اما شول کمسنه که جام محبتی شو یله نوش ایلیه که یاری کندی یولنده وارلغن فراموش ایلیه اکسیر اکبر وکبریت احمردن صدمرتبه اولی ومیدان محبتده جان فداقیلمق پیدادر که مال ادا ایتمکدن هزار بار اعلادر (ع) الجود بالنفس اقصی غایة الجود

﴾بیت﴿

هست جوانمرد درم صدهزار
کار چوباجان فتد انجاست کار

﴾نثر﴿

پوشیده دکلدر که سنک شرط موالاتکی قبولده و باب ملاقاتکه دخولده بونك برله که بکا خطر جان واردر زمین دلمده بنای صداقتك بردرجه ده استوار درکه طریق یاریده بدل نفس وفدای جان بکا

آسان کاردر (ع) کر رسد کار بجان ازسر جان برخیزم ❊ اکرسکافی الجمله سوءظنم اولیدی مصاحبتکه مائل اولمزدم وکوشهٔ کاشانه‌ده اوتوروب کنج آشیانه‌دن قدم بیرون قیلمزدم قلبم سنک مصادقتکه تمام واثق وروحم سنک مصاحبتکه تمام عاشقدر وطلب صحبتمده صدق نیتک وخلوص طویتک شائبهٔ شبهه‌دن بری بوجهله بنم جانبمده اولان خلوص وخصوصک بیکده بری‌در ای زاغ اکرچه سنکله بنم میانمده بنیاد عهد وپیمان پایدار وبنیان امن وامان استواردر اما سنک بنی نوعکدن بعض یارانک وارکه بنمله آنلرک بیننده بغض وخصومت دائم وشطرنج عداوت قائمدر محتملدرکه آنلرک بریسی بنی کوریجک بکا قصد ونیشتر چنک خون فشانله رک شریانمدن فصد ایدلر زاغ ایتدی بنمله یارانم میاننده شرطمز بودرکه بنم دوستمله دوست دشمنمله دشمن اوله‌لر موش ایتدی بلی هرکسه که دوست دشمنله یارو دشمن دوستنه هوادار اوله احبازمرهسندن مردود واعدا اعدادندن معدوددر

﴾بیت﴿

روی دل ازدو طائفه بر داشتن نکوست
ازدوستان دشمن وازدشمنان دوست

﴿ نثر ﴾

بو اجلدندر که ارباب حکمت احبابی اوچه قسمت ایتمشلردر دوست خالص دوست دوست دشمن دشمن دشمنی دخی اوچه تقسیم ایلمشلردر دشمن ظاهر دشمن دوست دشمن بو بابده بیورمشلردر

﴿ بیت ﴾

ازدشمن خود چنان نترسم
کز دشمن یار و یار دشمن

﴿ نثر ﴾

زاغ ایتدی ای زیرك مضمون کلامك معلوم اولدی شویله بیل که بنمله سنك میانکده ارکان مودت بر مرتبه‌ده مؤکد و بنیان محبت بر مثابه‌ده مشید اولمشدر که من بعد بکا اول کمسنه یار اولور که فی الحقیقه سکا یار و بنمله مصادقته اول کمسه سزاوار اولور که سنك رضاسنی طلبکار اوله هر کمسنه که سکا محب اوله اکا محبت واجبدر اکرچه که بکا اغیار

اوله واول كمسنه كه سكا عدو اوله بكا عداوت لازمدر آكرچه كه بكا خويش وتبار اوله

بيت

برخ هر كس كه نيست داغ غلامئ يار
كر پدر من بود دشمن واغيار اوست

نثر

خلوص محبتكده صدق نيتم وخصوص مودتكده عقد عزيمتم اول مثابه‌ده دركه اكر چشم وزبان كه ديده‌بان قلعهٔ جان وترجمان بيان جناندر سكا خائن ومخالف ومباين كورم بر اشارتله ايكيسن دخی ساحل وجوددن كرداب عدمه كوندررم

بيت

عضوی زتو كر دوست شود باد شمن
دشمن دو شمر تيغ دو كش زخم دو زن

نثر

موش بو كلماتك استماعندن قوی دل اولوب ايلرو كلدی وزاغ حالن وخاطرين صوردی والحاصل اول ايكی يار بر برين كنار ايدوب مشاهدهٔ جمال ايله خوشحال اولديلر وليل ونهار زبان اشتياقی پركار ايدوب مصاحبته

اشتغال قیلدیلر (مصراع) میان بندید عشرت راکه یاران در کنار آمد* چون موش بر موجب (اکرموا اضیافکم) وظائف ضیافتی تقدیم ومراسم تکریم وتعظیمی تکمیل وتتمیم ایتدی وایتدی ای برادر اکر رخت اقامتی مسکن اصلیدن کوتورب اهل وعیالك بو منزله کتوره‌سن طوق منتك تاقیامت کردنمه بند ایدوب غبار اندوهی آینهٔ دلدن کوتوره‌سن زیرا بو بقعه که بو مسکینك مسکنیدر مأوای خوش وموضع دلکش ومرتفع فرح بخشدر زاغ ایتدی بو مأوانك آب وهواسی وفسحت بقعه ووسعت رقعه‌سی باینده سوز یوقدر لیکن شارع عامه قریب واقع اولوب تردد کاروان وآمدشد مسافراندن حصول ضرر انبوه محتملدر ووصول آسیب مکروه متوقعدر امافلان جایکاه که تعرض ابناء سبیلدن دوردر برمرغزار درکه غایت صفاده نحور حور کبی پرنور ولطافت هواده باغ ارم کبی مقام حضور وحبوردر

﴿مثنوی﴾

لب جوبی سراسر سبزهٔ تر

صبا بوی شکوفیله معطر

کنار باغ وراغی سنبل وکل

میان سبزه زاری پر قرنفل

نثر

طعمه ولقمه اول نواحیده وافرودست آشوب وفتنه اول حوالیدن قاصردر بوجمله دن غیری بنم احبابمدن بر کشف انده توطن ایدوب اول مقامه شرف و یرمشدر اکر رغبت یوررسک اتفاقله اول منزل بهشت آیینه وارەلم و بقیة العمر اول مرغزارده کامران وکامکار روزکار کچورەلم موش ایتدی

بیت

تادامن کفن نکشم زیر پای خاك

باورمکن که دست زدامن بدارمت

نثر

ای انیس دل ناشادم وجلیس حجرۀ فؤادم) شرف مجاورتکدن غیری امیدم وسعادت مصاحبتکدن غیری مرادم یوقدرسن آفتاب کبی هر منزله که کیدەسن بن سایه کبی یانکجه یوز اوزره یورورم وآستین فشان هرجانبه که خرام ایدەسن بن دامن کبی آردنجه

باش اوزره سود ینورم تا کریبان جامهٔ حیاتم چنك
هادم اللذاتله چاك وچشم جهانبینم صرصر مرك
ومماتله پرخاك اولمیه دست ارادتم دامن صحبتکدن ایرلمیه
ودیدهٔ دلم مشاهدهٔ شاهد میل ومحبتکدن ایرلمیه
و بقعه‌ده که حالیا ساکنم وطن اصلی ومسقط
رأسم دکلدر بلکه تصاریف روزکار بو مقامه بنی بی
اختیار کتورمشدر بنم سرکذشتم اوزون وعجائب
وغرائبی حد وعددن افزوندر انشاءالله اول زمانکه
قرار کاه مقرر اوله وخاطر عاطر شدت مسافرت
وزحمت مهاجرتدن آسایش بوله تصدیع جائز
اولورسه مهردن ذره وبحردن قطره روایت اولنه
چون میانلرنده کلام بو مقامده تمام اولدی زاغ
فی الحال دم موشه یابشوب بال عزیمتله پروازه کلدی
ومقصود معهوده متوجه اولوب نیجه زمان کتدکدنصکره
مقصوده ایردی سنك پشت مکر اول مرغزار
میاننده اولان چشمه‌نك حوالیسنده کشت ایدردی
چون اراقدن صورت زشت زاغ ظلمت سرشتی
احساس ایتدی ترس وهراس اکا غالب اولوب فی الحال
صویه طالدی زاغ موشی آهسته هوادن ایندیروب

سنك پشته آواز ایلدی سنك پشت قعر آبدن صدای آشنایی اشیدوب شرائط استقبالی مرعی طوتدی ودیدار یار کرامی ایله شادوزندان هجراندن آزاد اولوب ایتدی

بیت

بخت برکشتهٔ من باسر پیمان آمد
وقت شادیست کنون کان کل خندان آمد

نثر

پس بربریله کورشدیلر واو پشوب قوجشدیلر وخاطرلرین صورشدیلر کشف استفسار ایتدی که بوآنه‌دك نه‌حالده وبوزمانه‌دك نه اشتغالده ایدك زاغ سر کذشتن وکبوترلردامه کرفتار اولدیغن تاآندن نجات بولنجه وموشله مصاحبت ومصادقت مراد قیلدیغن تامسکن مألوفه واصل اولنجه نقیر وقطمیر تقریر ایدوب کلك تعبیرایله ضمیر کشفه تحریر وتصویر ایلدی کشف چون برسبیل اجمال تفصیل حالی معلوم ایتدی بشره سنده بشاشت تازه وهشاشت بی انداز حاصل اولوب ایتدی ای مونس خاطر بی آرام (ع) خوش آمدی وعلیك السلام

والاکرام ❊ بزم بختمزك سعادتیدر که سزك رختکزی بوجانبه چکدی وطالعمزك قوتیدر که کوکب جمالکز افق وصالدن طلوع ایتدی موش دخی لسان اعتذاری پرکار ایدوب ایتدی بو الطاف بینهایتك معذرتی نیجه زبان خامه ایله تقریر اولنمق میسر وبو التفات بیحد وبیغایتك محمدتی نیجه زبان خامه ایله تحریر اولنمق متصوردر بز تاب آفتاب حوادثدن سزك سایهٔ عنایتکزه پناه ایلیوب طوروز ووصول امانی وامالی حصول دولت وصالکزده اکلیوب طوروز

﴿بیت﴾

این عنایت ازلی بود که من برسیدم
وین هدایت ابدی کشت که رویت دیدم

﴿نثر﴾

چون شد ایده سفردن آسایش بولدیلر واول مسکن مأمنده غبار اغیار وچشم زخم روزکاردن سالم ومصاحبت یار وموافقت دیارله غانم اولوب روزشب تماشای جمال وشکر وصاله مواظب ومداوم اولدیلر زاغ موشه متوجه اولوب ایتدی ای زیرك اکر مصلحت

کوررسك وعدهٔ کریمه‌یی انجازه یتشدروب سرکذشتی سنك پشت حضورنده حکایت ایله تمامیتمزده قواعد وفاومؤانست استحکام بوله واول نوادرك استماعیله اهل مجلسه تمام استراحت مالا کلام حاصل اوله

بیت

بکشا لب وزان حدیث شیرین
کام دل ما پراز شکرکن

نثر

موش سمعا وطاعة دیوب بو سؤاله جوابده کشفه خطاب ایدوب ایتدی ای برادر بنم منشا ومولدم دیار هندن بر شهردر که اکا ماروت دیرلر بن اول شهرده بر زاهدك زاویه سنده وطن طوتمشیدم وکوشهٔ صومعه سنده کندم ایچون بر آشیانه دوزوب دست ارادتله اول آستانه‌یه التجا ایتمشیدم بنی نوعمدن نیچه‌لر بنم درکاهمه ملازمت ایدرلردی وهرکاه خدمت ایچون بارکاهمه کلوب کیدرلردی مرید معتقدلردن بر مرد صادق هر صباح زاهد ایچون بر سفره طعام احضار ایدردی زاهدانك بر مقدارین وظیفهٔ چاشته صرف ایدوب باقیسن شام ایچون ادخار ایلردی

بن دیدهٔ ترصد ایله کوزه دردم زاهد حجره دن چقدیغی کبی کندیمی سفره ایچنه آتوب مرادم اولدیغی قدر ایچنده اولان طعامدن یردم باقیسن تمام سائر یارانمه احسان وانعام ایدردم زاهد هر چند که حیله ایله بنی صید ایتمکه قصد ایلدی کار کر اولمدی ودام مکر ایله قیدو بند ایتمکه فکر ایتدی فائده بولمدی اتفاق بر کیجه زاویهٔ زاهده بر عزیز مهمان اولوب منزلنی مشرف قلدی چون مراسم سلام ولوازم اطعام واکرام تمام اولدی مائدهٔ پرفائدهٔ کلام چکلوب سماط محاوره وسفرهٔ مسامره میانه کلدی زاهد اثنای کلامده انك مولد ومقعدین صوردی وسبب ارتکاب سفر وموجب اجتناب حضور حضری استفسار بیوردی مهمان برمرد ایدی جهان آزمای و برفرد ایدی عالمپیمای

﴾بیت﴿

سفر کرده در بحر و بر سالها
شده مطلع بر یسی حالها

﴾نثر﴿

زاهده جوابده کاه اختصار وایجاز وکاه اطناب اطنابی دراز ایدوب غرائب اخبار وعجائب امصارن هرنسنه که انك

دیدهٔ شهودنده ارتسام بولمشدی تعبیر دلپذیرله تقریر ایتدی زاهد اثنای مکالمه‌ده کاکالرین برینه اورردی یعنی بو صدا ایله اول کوته آستین حوزهٔ سفرهٔ بی دراز دستلردن قورردی مهمان بو صورتدن که بی‌حرمتلك علامتی ایدی زیاده منفعل و بو حرکتدن که دائرهٔ ادبدن بغایت دور ایدی آتش خشمی مشتعل اولوب ایتدی ای زاهد صفت استهزا و سمت سخریتدن احتراز سکا غایت لازم و جادهٔ جددن جانب هزله میل کافهٔ خلقه عموما و ارباب تاج و خرقه‌یه خصوصا زیاده ناملایمدر

{ قطعه }

با استهزا و سخریه مکن میل
که آنها لایق آزادگان نیست
کسی کو هزل و بازی ساخت پیشه
ازو بی آب روتر در جهان نیست

{ نثر }

زاهد ایتدی حاشا که هرگز خار هزل بنم دامن حالمه آویخته و غبار استهزا هوای صفای دل بی غلمه آمیخته اوله بو حرکت که بندن مشاهده ایدرسن کشور

سفره‌يی لشكر فاره‌دن حمايت ايچوندر كه بنم مملكت نعمتمه مستولی اولوب خوان خانه‌مه دست تعرضی دراز ايتمشلردر آنلرك طغيانندن نه سفره‌ده خردهٔ نان قورتلور ونه خانه‌ده دانه‌دن نشان بولنور

﴿بيت﴾

صد همچو من بجد نتوانند منع كرد
آن لحظهٔ كه دست بيغما برآورند

﴿نثر﴾

مهمان صوردی كه آنلرك جمله‌سی اقدام وجمله‌ده بر برينه نظيرميدر يابعض بعضندن جری ودليرميدر زاهد ايتدی ای مهمان انلرك بريسی پهلوان بلكه جمله‌يه سلطان وقهرمان منزله‌سنده‌در رو برو سفره‌يه كيروب ايچنده نه وارسه قاپار وكوزه كوره يوريش ايدوب نان ونعمتدن بولديغنی چلار چار پار مهمان ايتدی البته انك سائرلرندن جرأتنه برحكمت واقدامده تقدمنه برعلت لازمدر بونك مصداقی همان اول حكايتدر كه اول شخص اول عورته ايتدی كنجد مقشرله غيری مقشری مثلا بمثل صاتمغه البته برسبب كرك زاهد ايتدی اكر زحمت اولمزسه بيورك نه كيفيتله

اولمشدر اول

حکایت

مهمان ایتدی بوکلدیکم راهده شبانکاه فلان کویده برآشنانك خانه‌سنه نزول ایتدم طعام شام ینوب وظیفهٔ ضیافت تمام اولدقدنصکره بنچون جامه خواب دوشه‌دیلر واروب یاتدم هنوز خوابه وارمدین مرد آشنا عیالی قتنه کتدی واهلیله مکالمه‌یه آغاز ایتدی بتمله آنلرك میاننده حجاب همان بر بوریادی بوسببدن انلرك مفاوضه‌لرین اشیدردم ومابینلرنده جاری اولان کفت وکونك جمله‌سنی کوش ایدردم مرد ایتدی ای خاتون نیتم بودر که یارین بوواوبه‌نك اولولرین دعوت ایدوب بومهمان عزیز حضورنده که عالم غیبدن بزه برهدیه درجع ایدوب بنم حالمه لایق وآنلرك شاننه موافق ضیافت یراغن کورم عورت ایتدی هی ارنه عجب سویلرسن سنك اولقدرمالك یوقدر که مؤنت عیالکه کفایت ایده وبو منصب وجاه ومکنت ودستکاهله خاطرکه ضیافت عام خیالنمی کتوررسن ودیك دماغکده اطعام وانعام سودای خامنمی پشوررسن هیهات هیهات (مصراع) سودای خامی پختهٔ فکر

محالی کرده ٭ کوزك آج سندنصکره زن
وفرزندکی غیره محتاج ایتمه وبو کونکه جمعه قادرسن
فردا ایچون ذخیره مهیا قیلمدین کتمه مرد ایتدی ای
عورت

﴾بیت﴿

نداشت چشم بصیرت که کرد کرد ونخورد
ببرد کوی سعادت که خرج کردو بداد

﴾نثر﴿

اکر توفیق معین وسعادت قرین اولوب بونیت قوتدن
فعله کاورسه نه محل ندامت ونه مقام ملامتدر که
فی الحقیقة ذخیرهٔ آخرتدر وجمع مالك مالی وبال وادخار
واحتکارك انجامی ضلالدرنته که اول کرك طمعکارك
حسب حالی اکا دالدر زن سؤال ایتدی که نیجه اولمشدر
اول

﴾حکایت﴿

مرد ایتدی روایت ایدرلر که برصیاد وار ایدی هنرمند
وصنعت اصطیادده اوستاد بی مانند آهو بیم دامندن
کنامندن چیقمزدی نخجیروهم سهمندن صحرایه
چقمزدی

﴿بيت﴾

دیده وری پرهنر وتیز هوش

حیله کری سخت دل وسخت کوش

﴿نثر﴾

اتفاق بر کون دامن بر کوه دامننده قوردی وتیروکمانله کندی کمینکاهده اوتوردی ناکاه برصید اول قیده بند وبرشکار اول دامه کرفتار اولدی صیاد تیر پرتاب کبی کمیندن چیقوب شتاب تماملە دامه متوجه اولیجق آهو دخی هول جاندن قوت اتدی ودامی قیروب صحرا جانبن طوتدی کتدی صیاد صاحب تدبیر بونی کور یجک بی تراخی وتأخیر دستنده اولان کمانك شستنده اولان تیری نخجیر جانبنه آتدی اتفاق پیکان نخجیر بیچاره نك پاینه راست کلوب اواتدی صیاد یتشوب امرین تمام ایتدی و پشتنه آلوب سرور موفور وحبور نامحصورله یولنه کتدی ناکاه اثنای راهده بر کراز کمراهه دوش اولوب صیادك اکا دخی دیك طمع وشرهی قاینادی وچنکنده اولان خدنك الماسرنکی اکا حواله ایدوب تقدیر الهی پیکان تیر

شریان شکاف خنجر یرك كاف نافنده او ینده ی خولك دخی الم زخم تیر زهرابدن تیغ ناب تابداریله شکم صیادی چاك ایدوب ایکیسی دخی طرفة العینده آلوده خون وخاك اولوب یرلو یرنده هلاك اولدیلر بو واقعه اثناسنده بر کرك کرسنه اول موضعه یتشوب کوردیکه اوچ کشته نیجه کشته هر بری کرکك صحرای آرزوسنده بر پشته کرك بو صورتدن که هنوز آینهٔ خیالنده سمت ارتسام بولمشدی حظ تمام ایتدی وکثرت نعمت ووفرت غنیمتله مستظهر اولوب کندی کندیه ایتدی

﴿بیت﴾

که بسی روزکارمی باید
که چنین نعمتی بدست آید

﴿نثر﴾

بو نعمتلرك حقن بیلزسم کافر نعمتلر دفترنده مرقوم اولورم واسراف ایدوب اتلاف ایدرسم غفلت وجهالتله موسوم اولورم هنکام تأمل واعتبار وزمان تصرف وادخاردر حالا صلاح حال ومآله انسب بودرکه بو کون زه آرزویی کمان قناعته چکوب زه

کمان صیادله چکنم وبو کنج بیرنجی محنت ایام وایام محنت ایچون بر کنجده دفن ایدوب روز بروز تیر آرزویی هدف مراده یتشدرم که حکما بیورمشلردر

مثنوی

مخور جمله ترسم که دیرایستی
به پیرانه سر بد بودنیستی
بخور چیزی ازمال وچیزی بنه
تمامی بیکبارا زکف مده

نثر

پس کرك غایت حرصندن زه کمانی دهانند آلوب دندان شره ایله چکمکه آغاز قیلدی نیش دندانندن کیش کمان قیر یلوب بر کوشه سی قوت ضربله کرکك قابنه طوقنوب اول ددبی خرد اول درددن طوردیغی یرده سرد اولدی (ع) اونیز بشد وآن همه ناخورده بماند * بو مثالك محصلی بودر که جمع ماله حریص وفرمان آز وآرزویه مطیع اولوب ذخیره قومغك عاقبتی وخیم وخاتمه سی عذاب الیمدر

بیت

انچه داری بخور امروز وغم دهر مخور

چون بفردا رسی روزی فردا برسد

نثر

زهی شور بخت وشوریده رخت اول طائفه که اول حالده فکر مآل بلکه خیال محالله جمع مال ایتدیلر وعاقبت کار حسرت بسیار وندامت بیشمارله قودیلر کتدیلر

قطعه

تاکی ای خواجه جمع مال کنی
که بمرك ازتو بار خواهد ماند
کنج قارون اکر ذخیره نهی
همچنان حرص وآز خواهد ماند
زمیفروز آتشی که ازو
بتوسوز وکداز خواهد ماند

نثر

چون زن میزبان بو کلمات حکمت بنیانی استماع ایتدی وملهم سعادتدن مژدهٔ (الرزق علی الله) کوش هوشنه یتدی شوهرینه ایتدی ای عزیز اطفال ایچون کیلارده برمقدار برنج وکنجداد خار ایتمشدم حالا ظاهر اولدی که جمع وادخار نامبارك وشوم وارباب

احتكار میامن تفویض وتوكلدن محروم وناصیهٔ حالی رقم شأمت وسمت شقاوتله مرقوم وموسوم ایمش صباح تمام اون كسنه‌یه كفایت ایدر طعام مهیا ایده‌یم سن كیمی دیلرسك دعوت ایله ومهمانك باینده حق ضیافتی رعایت ایله الحاصل زن صمیم دلدن مردن نصیحتنه قائل اولوب چین سحر كه سهم شعاع مخروطی جانب افق شرقی‌یه مائل اولوب وآب چشمهٔ آفتابله آیینهٔ دیده‌لردن غبار خواب زائل اولدی

بیت

سحر كه كه چون چشمهٔ آفتاب

فروشست از دیدها كرد خواب

نثر

زن كنجدی مقشر ایدوب یودی وقوروسون دیو آفتابه قودی وكندی كار آخره مشغول اولدی وشوهرینه تأكید وتهدید ایلدی كه كنجدك تمام ترلكی كیدوب خشك اولنجه اوستنده حاضر اوله تا مور وطیور پای تاراج ودست تعرضی دراز ایتمیه دیدهٔ حفظ وحراستله ناظر اوله اتفاق شوهرك كشور چشمنه لشكر خواب غلبه ایدوب بواثناده

بر کلب نجس وخسیس کلوب آب دهان ولعاب زبانیله اول کنجدی تلویث وتنجیس ایلدی زن چون بو حالی کوردی اندن طعام اتخاذ ایتمکدن احتراز ایدوب کوتروب بازاره کتوردی بغدغی بازارده برمهم ضروریم وارایدی اکا یتدم وآنك عقبنه دوشوب کتدم کوردم که بر کنجد فروشك دکاننه کلوب آنی کنجد غیر مقشرله برابر بازار ایدر ومقابله ده برار طوروب فریاد ایدر که ای زن البته بو معامله ده بر نکته وارو بو مبادله ده بر حیله مقرردر که مقشری غیر مقشرله صاعا بصاع بیع ایدرسن بو مثل مضمونی موجبنجه بغدغی همان خاطرمه بو حلجان ایدر که اول موش چیره نك بو قدر جرأت وقدرتنه البته بر علت وحکمت واجبدر اما رای غالب بودر که خانه سنده بر مقدار دینار واردر که اکا استظهار ایدوب بو مرتبه ده شجاعت وجرأت اظهار ایدر اکر نهال حالی خزان افلاسدن خالی اولمسه شاخسار کردارنده بو لطافت وطراوت بدیدار اولمزدی نته که دیمشلردر بازار دنیاده اول کسه که بی دینار وزردر اول مرغه بکزر که بی بال و پردر

﴿ رباعی ﴾

بی زر منشین که کار زردار دزر
پیش ازهمه اعتبار زردار دزر
گویند که اختیار از زر بهتر
مشنو تو که اختیار زردار دزر

نثر

ای برادر بو مقرردر که اول موشک بوزوز وقوتنه
باعث زردر همان بیل وتبر کتور که سوراخنی زیر
وزبر ایده لم وسرانجام کار نیه وارر کوره لم زاهد
چون مهمانك بو اقدام وابرامن کوردی فی الحال امرنه
امتثال ایدوب بیل وتبر کتوردی بن اول دم سوراخ
آخرده بو ماجرایی علی ماجری استماع ایدردم واقعا
آشیانمده زرسرخ تمام عیار هزار عدد دینار وار
ایدی هر زمان آنك اوزرنده غلطان وتماشای دلکشاسیله
شاد وخندان ایدم قلبم صمیم جاندن اکا متعلق وجانم
درون دلدن اکا متشوق ومتعشق ایدی نظاره سیله
چشمه نور موفور حاصل وملاحظه سیله کوکله
سرور نامحصور واصل اولوردی همانده که مهمان
ومیزبان زمینی قازوب پایان آشیانه ایردیلر وخلاف
معهود اول دینار معدودی آنده موجود بولوب

نه کوردیلر

﴾مثنوی﴿

درستی چند خندان رخ چو خورشید
درخشان از صفا چون جام جمشید
وجیهی سرخ رویی سکه داری
عزیزی قابلی صاحب عیاری
کهی بکرفته خوبان را سر و دست
دمی سیمینبر انرا کرده پابست
فرحبخش دز ونهای پریشان
کلیدی قفل مشکلهای دوران

﴾نثر﴿

مهمان زاهده ایتدی اول موشك مایهٔ جرأت و پیرایهٔ قوتی بو ایدی زیرا که رمز رمدد روح و مادهٔ فتوحدر کوره سن که من بعد کوشهٔ حفره یی قو یوب جانب سفره یه کتمسه کرك وز را جیسندن نان دکل جاندن بیزار اولوب غارت نعمته قطعا جرأت ایتمسه کرك چون بن بو کلماتی ایشتدم فی الحال کندی ذاتمده آثار ذل وخسار وضعف وانکسار وعلائم افلاس وافتقار مشاهده ایدوب ضروری اول سوراخدن انتقال ایتدم همان اول

زمانده که بو بلای ناکهانی بو بیچاره‌یه واصل
وبو قضای آسمانی بو حقیرك منزلنه نازل اولدی
کوردم که موشلر میاننده بنم اعتبارم انحطاطپذیر
اولوب تعظیم سابق واکرام معهوددن تفاوت فاحش
پدیدار اولدی و یارانك چراغ مهر وشفقتی باد اعراضله
منطفی اولوب آیینهٔ انقیاد ومتابعتی چشمهٔ خورشید
کبی صافی ایکن غبار فرار وژنکار انکارله اوکار
اولدی

قطعه

دردل کس مهر ووفایی نماند
باغ مرا مهر کیابی نماند
مایهٔ صد برك ونوا بود زر
زر بشد و برك ونوایی نماند

نثر

اول موشلر که قدیم الزماندن بنم ریزه خور خوان نانم
وخوشه چین خرمن احسانم ایدی و بی کسب
وکار بقیهٔ اطعام ولقمهٔ سفرهٔ انعامم ایله روزکار
کچوررلردی همان توقع نعمت وطمع دعوت پابندیله
مقید ایمشلر چون مقصودلری بندن حاصل ووظیفه‌لری

بنده‌دن واصل اولمدی خدمت ملازمتدن ترك وابا ایدوب بی تك وتنها قودیلر کتدیلر ومدحت ومحمدتمدن وازکلوب مساوی وغیبته آغاز ایتدیلر

﴿مثنوی﴾

کوری من کز فلك آمد بپیش
چند خسان دیدم در چشم خویش
کان همه بودند به پهلوی من
ریزه خورمن چوسك کوی من

﴿نثر﴾

مثل مشهور والسنه ناسده مذکوردر (من قل دیناره ذل مقداره) محقق بیلدم که بازار روزوکارده بی زردن بیزاروماالداره هواداراولورلرمش ومفلس تهی دستك تیر قصدی هدف مراده ایرمزمش وبوستان خیالنده بتن نهال آرزو ومقصود ثمرین ویرمزمش کلمات اکابرندر هر کیمك که برادری اولمیه هریره که‌واره غریب اوله خویش وقریب فائده‌ویرمیه وهر کیمك که‌فرزندی اولمیه صحیفه روزکارده ذکر جمیلی باقی قالمیه وهرکسه که مفلس وبی دولت اوله دوستلردن حرمت ومحبت بولمیه بلکه تهی دست اولنلرك حقیقتده دوستی اولمیه

زیرا هرکسه که قاضی الحاجات ایکن محتاج اوله
ارباب احتیاجدن اول جماعت که عقد ثریا کبی آنك
درکهنده مجتمع اولوب سلك ملازمتنده انتظام بولهلر
رشتهٔ جمعیتلری انفصام بولوب آن واحدده بنات
النعش وار تارمار اولهلر بواجلدن که سفله ودونلرك
صداقتی اغراض نفسانی ومنافع دنیوی یه مقصور
ومبتنیدر

بیت

دم ذوق وصفاده یار اولورلر
چو محنت وقتی اوله بیزار اولورلر

مثنوی

باخطامی که هست می نوشند
همچو زنبور باتو می جوشند
بازوقتی که ده خراب شود
کیسه چون کاسهٔ رباب شود
ترك صحبت کنند ودلداری
دوستی خود نبود پنداری
راست کویم سکان بازارند
کاستخوان ازتو د وبستردارند

﴿ نثر ﴾

اخبارده کلمشدر که بعض ارباب دولتدن استفسار ایتدیلر که نه‌مقدار دوستلك وار ایتدی اول دوستم وار ایدیکی معلوم دکل زیرا که حالیا حالم خوش ومالم چوق وثروت وقدریمه نهایت یوق بازار صحبتم رایجدر که دولتم مقصد ارباب حوایجدر هراحدینی مکرم ومحترم کوررو بکا محبت ومودت لافن اورر اکر عیاذاً بالله دیده‌ٔ اقبالم خاك ادبارله طوله دوست دشمندن اول زمان ممتاز اوله دوستلك حقیقی زمان نکبتده معلوم اولور یار اغیاردن وقت محنتده امتیاز بولور

﴿ بیت ﴾

صفا وقتنده چوق بولور کشی یار

ولی یار اولدر که اوله وفادار

﴿ نثر ﴾

صحایف لطایف حکماده مسطوردر که افاضل روزکاردن بریسندن استفسار ایتدیلر که خلق فقرانك صحبتندن نفرت ایتدکلرینه علت واغنیانك خدمتنه رغبت ایتدکلرینه حکمت ندر جواب ویردیکه مال محبوب القلوبدر و بازار دنیاده زر متاع مرغوبدر

کیمده کمال احتمالن و بردلر جان ودلدن اکا مائل اولوب
مراسم تعظیم وتکریمنده شرط مبالغه یی تقدیم ایدرلر
چون کف دستنی پنجهٔ چنار کبی درهم ودیناردن
خالی کورهلر دامن صحبتندن ال چکوب پیرامن خدمتنه
قدم باصمزلر واکا دیدهٔ حقارتله نظر ایدوب کوزلرینه
کوسترمزلر وکرپکلرینه آصمزلر

رباعی

چون کل بچمن دامن پرزر بنمود
بلبل بهزار صوت دستانش ستود
وانکه که بیادرفت برکیش که بود
کس نام وی ازز بان بلبل نشنود

نثر

اتفاق بو اثناده موشلردن برآشنا که بنم آستانمه
ملازمتی تباشیر صبح شادمانی و بعمله برآن صحبتی
سرمایهٔ سعادت جاودانی بیلوردی و پیوسته
شرط مهروفا وفرط صدق وصفایی بو بیتك
فحواسیله بیان واداایلردی

بیت

چنان درعشق یك رویم اکر تیغم زنی برسر

بوقت امتحان باشم چو شمع استاده پا برجا

﴿نثر﴾

بیگانه وار اوکدن کچوب بنله آشنالق ایلمدی و بنم جانبه التفات ایتمیوب بکا بر کلمه سویلمدی بن اکا متوجه اولوب ایتدم ای استاد صنعت جور و بیداد

﴿بیت﴾

میروی التفات می نکنی

سرو هرگز چنین نرفت آزاد

﴿نثر﴾

نه باد قضا اسدیکه گرد بلاسی هوای ولای یارانی مکدر ایتدی واول دعوای محبت ودواعیٔ مهر وشفقتلرکه بنم حقمده سزدن ظهوره کلمشدر نیجه اولدی اول زهیه کتدی موش طاق ابروسنی درهم وعتاب آمیز کلماتله ورهم ایدوب ایتدی نه عجب ابله ایمشسن کسه کسه‌یه بیهوده ملازمت ایدرمی وبی سبب تعب جکوب بی فائده خدمتنه کلوب کیدرمی اولدمکه دینار ودرمك وارونم و کرمك بسیار ایدی جمله مز متاع خدمتکه خریدارودو کلیمز

لیل ونهاردر کهکده کمر بسته خدمتکار ایدی اول
زمان نعمت ودولت ایله سیر ایدلك شمدی آج وملجاء
ارباب احتیاج ایکن حالا فلس احمره محتاج اولدك
وحکما بیورمشلردر که مرد محتاج نته که لذات دنیادن
بی بهره در محتملدر که درجات اخرادن دخی بی بهره
ونصیب اوله (کاد الفقران یکون کفرا) سببی دخی
بو که شاید که کندینك قوتی وعیالنك نفقه سی بابنده
مضطر اولوب طریق اکتسابده برفعل نامشروعه
ارتکاب قیله وآنك تبعه سی موجب ملال ونکال آخرت
اولوب دنیاده غل ذلله مقید اولدیغی کبی عقباده
زندان شقاوتده مؤبد ومخلد قاله (ع) چون کافر
درویش نه دنیا ونه دین ❊ (خسر الدنیا والاخرة ذلك
هوالخسران المبین) پس بومقوله کمسنه که ادباری
اکا اقبال واقبالی اندن ادبار ایلیه ودولت دنیادن
محروم اولوب سعادت اخرادن بهره مند اولمغیده
معلوم اولمیه مصاحبتندن دور اولوب مجالستندن نفور
قیلنسه ارباب عقل وخرد حضورنده معذور در بن
ایتدم نیچون شویله دیرسن بیلمزمیسن که فقیر
بر پادشاهدر که (الفقر فخری) تاجی آنك فرق کرامتنده

راستدر (الغناء داء والفقر شفاء) دواجی آنك قامت
شهامتنه‌بی کم وکاستدر (الجوهر فقر وسوی الفقر
عرض الفقر شفاء وسوی الفقر مرض) رتبت فقردن
نیچون اغماز ایدوب صحبت فقیردن نه سبب ایله اعراض
ایدرسن موش جواب ویردی که هیهات هیهات اول
فقر که پسندیدهٔ اولیا وستودهٔ انبیادر افلاس
وافتقارك اکانه نسبتی واردر اول فقراندن عبارتدر که
سالك طریق حقیقت نقد دنیا وسرمایهٔ آخرت
سودی سوداسنده اولیه وترك علایق وخلایق تاج تارك
ایدنوب ماسوایی بالکلیه فراموش ایلیه تاساقی بادهٔ کثرتدن
وحدت جرعه‌سن نوش ایلیه (لایصل الی الکل الامن انقطع
عن الکل) اول فقرك مظهری درویش بوفقرك صاحبی
کدادر کداك ایله درویشلك میانی (بین الارض والسما در
درویش اولدر که تارك دنیا اوله کدا اولدر که دنیا آنی ترك
ایلیه ارباب فقر حقیقی بیورمشلردر که (الفقر کنز من کنوز
الله تعالی) زلال سرچشمهٔ توحیددر که چهرهٔ نفس
مقدسی غبار تعلقدن تطهیر وتنظیف وخلعت خزانهٔ
تفرید وتجریددر که کنجور قدرت قامت روح مطهری
انکله تکریم وتشریف ایدر اکسیر فقر کیمیای کن

(فیکوندر)

فیکوندر وسر فقر دائرهٔ تقریر وتعبیردن بیروندر

﴿رباعی﴾

اول قدم فقر سر باختنست

سر ازهمه اغیار بپرداختنست

چون باخته شد سر بپرداخته سر

بی دردسری کارگری ساختنست

﴿نثر﴾

اما فقر وافلاس که احتیاج الی الناسدن عبارتدر
جمله بلالرك رأسی وجمیع قضالرك رئیسیدر وموجب
عداوت خلایق و مستوجب انکار نعمت
خالقدر ورافع حجاب حیاوهادم بنای مروت ووفادر
وجامع شروآفت وقاطع حبل حمیت ومستلزم ذل
مسکنت ومستتبع هوان ومذلتدر هرکسه که علت
احتیاجله خسته ودام افلاس ایله پابسته اوله البته
روی غیرتدن پردهٔ حیایی رفع ایدوب صفحهٔ حالندن
(الحیاء من الایمان) نقشنی منمحی ومضمحل قیله
وزندکانیسی منغض اولوب همان راحت ساحت
سینه سندن رخت اقامتی کوتوروب لشکر غم مملکت
نهادنه مستولی اوله وشمع حضوری بی نور ورؤیت

طریق حقدن صدمه حله دور اولوب مقدمات تدبیر
نافع ورای صائب باینده انتاج نتایج منافعدن خاسر
وخائب واقع اوله وخلقك آنك حقنده حسن ظنی
منعکس و بنیاد اعتقاد واعتمادی مندرس اولوب
دیانت وامانت ایله موسوم ومعلوم ایکن جنایت
وخیانتله تهمت اولنه وناگاه برکسنه‌دن برظلم و برگناه
صادراولسه عزم اکا حکم اولنوب جرم اکا نسبت
اولنه وبالجمله هرخصلت که توانکرلره سبب مدح
وتحمدتدر مفلسلره موجب قدح ومذمتدر مثلا اکر
برفقیر شجاعت ایتسه تهوره حمل ایدرلر واکر سخاوت
ایتسه مسرف دیرلر واکر حلیم اولسه عاجز وناتوان
دیرلر واکر وقور اولسه کسلان وکرانجان دیرلر
واکر بلاغت اظهار ایتسه مکثار ومهذار اولور
وکر صمت وسکوت اختیار ایتسه صورت بیجان
ونقش دیوار اولور واکر کوشهٔ خولده منزوی
اولسه سفه وجنونه نسبت اولنور اکر خندان
وکشاده روی اولسه هزل وهجو یاتله تهمت اولنور
واکر طعام ولباسده فی الجمله تکلف کوسترسه کاو
تنپرور واکر لقمه وخرقه ایله قناعت قیلسه خرلاغر

(دیرلر)

دیرلر و اکر بر مقامده اقامت ایتسه خام وناپخته
دیرلر واکر تجرد اختیار ایتسه تارك سنت اولور
واکر تأهل وتزوج ایلسه بدنفس و بندهٔ شهوت
اولور والحاصل مرد محتاج ابنای زمان قتندهٔ
وهمجنس میاننده مردود و بیحرمت اولور اکر بو حالله
آندن شائبهٔ طمع دخی توهم اولنه قلوبده اکا عداوت
پیدا اولوب جمیع احبابی آکا انکار ایدرلر وجملهٔ اصحابی
اندن بیزار اولوب مصاحبتندن عار ایدرلر که حرص
وطمع مورث ذلت وفراغت وقناعت باعث عزتدر
(من طمع ذل ومن قنع شبع) (ع) خواری زطمع خیزد
وعزت زقناعت* چون اول موشدن بو فصل پراصلی
کوش ایتدم راستسو یلرسن اشیدردم ایدرلردیکه
درد بیدرمان ومحنت هجران وفرقت یاران وغربت
اوطان زحمت فاقه ایله یکساندر بلکه بونلر آندن دخی
آساندر حالیا معاینه قیلدمکه بو کلام منبع حکمتدن
مترشح اولمش و بو معنی ارباب درایت واصحاب
تجربتدن ظهوره کلمش ایمش

﴿ قطعه ﴾

زاحتیاج بتر درجهان بلایی نیست

بهیچ وجه تهی دست رانوایی نیست

کسی که کشت دلش مبتلای رنج طمع

بگو بمیر که این درد را دوایی نیست

نثر

مضرت ضرورت و کثرت ضرر قلنده بو کفایت ایدر که کشی کندی اقران وامثالندن سؤال ایتمك لازم کلور بلکه ارذاله عرض احتیاج وابتذال ایتمك واجب اولور انسانه بو نوع حیاتله ممات یکساندر که دهان ماره پرمق باصمق وشیر کرسنه دن لقمه قاپمق و پلنك خشم آلوده له همکاسه ونهنك زهرانوده له همکوشه اولمق ادانیدن سؤال وارذاله احتیاج وابتذالدن آساندر بو اجلدن بیورمشلردر که راحت نوال ذلت سؤاله دکمز و حلاوت عمل مرارت عزلدن بدل اولمز بو ایکی بیت که بعض اکابرك انوار خاطر وقادندن لامع و بو کلمات حکمت نکاتی اوجز عباراتله جامعدر

رباعی

چهار چیز که اصل منافعست ومنال

نیرزدا و بچهار دکر باخر حال

بقا بتلخیء مرك وعمل بخجلت عزل

کنه بشرم وندامت عطا بذل سؤال

نثر

پس اول موشله مناظره‌دن فارغ اولوب بنه درسوراخه کلدم کوردمکه اول دینارلری مهمان وزاهد واحدا بعد واحد صایدیلرو بر بساط بسط ایدوب اوزرینه یایدیلر و برزمان انلرك شکل تابان وشعشعهٔ لمعاننه حیران اولدیلرقالدیلر بعده مناصفه طریقیله قسمت ایدوب حصه‌لی حصه‌لرین آلدیلرین کوکلدن ایتدم القسام فی النار چون زاهد حصه‌سن درکیسه ایدوب بالینی آلتنه قودی قلبمده خناس حرص وآز وسوسه‌یه آغاز ایتدی که اکر بودینارلردن برمقدار الیمه کیره برکره دخی نسیم فتوح وشمیم قوت روح مشام دل محزون وخاطر مجروحمه ایره واصحاب واحباب بنه خدمتمه شتاب ایدوب مجلس آراسته وصحبت پیراسته اوله بوفکری مقرر ایدوب اولقدر صبر ایتدمکه یاتدیلر خوابه واردیلر بندخی همان دامن عزمی برمیان ایدوب آهسته آهسته بالین زاهد جانبنه روان اولدم مکر مهمان مکار کاردیده ودیده برکار اول محلده بیدار اولوب بنم احوالمی تجسسده

چشمی چار ایمش ناکاه آباغمه برچوماق اوردیکه رنجدن طاقتم طاق اولدی برزمان بیهوش اولوب انده یاتدم بعده عقلم باشمه کلوب پایکشان افتان وخیزان سوراخمه کتدم انده اولقدر توقف ایتدمکه اول زخمك زحمتی فی الجمله ساکن اولدی خاطرمه همان اول خاطرهٔ سابقه خطور ایلدی فی الحال سوراخدن چیقوب ینه اول جانبه متوجه اولدم مهمان بونو بت خوب طوتدی باشمه بردسته چوب اوردیکه برزمان سراسیمه اولدم وجان هولندن کندمی سوزاخ طرفنه آتدم انده نیجه زمان بیخود ولایعقل یاتدم بعد زمان عقلم باشمه کلوب کندمی تدارك ایتدم چون اول تلخ زخملردن چاشنی طتمشدم جانم آجیسندن حلاوت مالی ومرارت فقر وابتذالی اونوتدم وایتدم

﴿ بیت ﴾

چرانالد کسی ازتنکدستی

چه نعمت بهترست ازتندرستی

﴿ نثر ﴾

وعین الیقین بیلدمکه جمله بلالرك مبدأی ودوکلی جفالرك منشأی حرص وطمع ایمش تامرغ دانه یه

طمع قیلدی خلقن حلقهٔ دامه کرفتار بولدی وتاآدمی
قبای عبای حرصی اکننه آلمدی لباس عزتی پلاس
ذلته مبدل اولمدی عزیزلرك آینهٔ چهرهٔ حرمتن تیره
ایدن ژنك طمعدر اکابرك مقدار وزن عزتن معیار
اعتبارده سبك قیلان سنك طمعدر

﴿قطعه﴾

ای برادر طمع مکن که طمع
آدمی را خراب ساز دوخوار
درسخن بشنوار همی خواهی
که شوای ازحیات برخوردار
پای دردامن قناعت کش
طمع ازمال مردمان بردار

﴿نثر﴾

عجبدر اول کمسه‌لرك حالی که کثرت مالده فراغ بال
ورفاغ حال خیال ایدرلر بوندن غافللر که سلامت وحدتده
وآسایش قلتده‌در وجمع دنیاده دولت وعزت کمان ایلرلر
وبونی بیلمزلر که عزت وحرمت قناعتده‌در

﴿بیت﴾

عزت آن یافت که برکند دل ازمهر جهان

راحت آن دید کز درست طمع باز کشید

﴿ نثر ﴾

پس بو حادثه‌دن بنم حالم بر مرتبه‌یه واردیکه نهال طمعی زمین دلمدن بالکلیة قلع ایدوب لباس شرهی قامت طبعمدن تمامه خلع ایتدم وقضای خدایه رضا ویردم وتوشهٔ قناعتله کوشهٔ فراغتده منزوی اولدم فرمان قهرمان روزکاره کندمی تسلیم ایتدم وزبان فکرت ولسان عبرتله کندی کندمه ایتدم دنیای غدار وروزکار ناپایدار بو وقایع ونوائبك ضمننده کندی خسایس خصایص ومعایب ونقایصن اظهار ایدر غایتی بو که دیدهٔ عبرت پردهٔ غفلتله محجوب ومستور وآنك پیرامن رؤیت عیوبندن دوردر والا نیجه دردولت واردر که کتابه‌سنده آنك نشانهٔ حیله ومکر یازلمش اوله ویا نیجه قصر عزت وار که بیخ وبنیادی تبر قصد وغدرله قازلمش اوله نیجه نازنینه خلعت کیوردیکه عاقبت دست تعدیله خلع ونیجه زمینده نهال دولت دیکدیکه اخر پنجهٔ شکنجه ایله قلع ایتدی کیمه خوان نعمت انعام ایتدیکه جام انتقامله خون ایچمدی کیمه خانهٔ دولت

(بنیاد)

بنیاد ایتـدیکه خراب آباد محنتـدن اکا هزار رخنه آچدی

{ بیت }

وارمی برخاطر که چرخك آنده باری اولمیه
قانی بررخ کم حوادثدن غباری اولمیه

{ قطعه }

زن ناحفاظست دنیـای دون
که هرکز از وشوهری برنخورد
که برپایهٔ تخت او پانهاد
که ازدست او تیغ برسر نخورد

{ نثر }

بو کنج سپنج اکا دکرمیکه آنکچون بو قدر غم و رنج چکه‌لر و یازمین دلده تخم غم بودونابودین وغصهٔ زیان وسودین اکه‌لر

{ بیت }

دنی آن قدرندارد که بورشك برند
باوجود وعدمش راغم بیهوده خورند

{ نثر }

بو افکار دنصکره سـودای دیـناردن فرار وخانهٔ

زاهددن كنار ايدوب مطوقه نام حمامه‌لر ایچنده بنام
بر كبوتر دوستم وار ايدى آنك مهر ومحبتى وسيله سيله
بعله زاغ ميانده مصاحبت ومصادقت حاصل
وزاغ دخى بكا حضرتكك لطف ومروتن حكايت
ايدوب نسيم شمائلك آنك بوستان مفاوضه سندن
مشام سامعه مه واصل اولدى وسنك محاسن ذات
ومكارم صفاتك ذكرى مقتضىء ارادت ومقتضاى
صداقت اولوب آنك مرافقت وموافقتيله كلدمكه
سنك سعادت مصادقتكله مستعد اولم وشرطهء
مصاحبتكله ورطهء كربت غربت وذلت عزلتدن
نجات بولم كه وحشت وحدت صعب كار وبلاى جلا
امر دشواردر جهانده مجالست اخوان كبى راحت
روح روان وهجران ياران كبى مورث غموم واحزان
نه واردر

﴿بيت﴾

وصلت دوست راحت دلدر
فرقت دوست زهر قاتلدر

﴿نثر﴾

الشكر الله كه نخل دولت خار دلازار نكبتدن قورتلوب

شب تیره روی محنت صبح روشن رأی راحته مبدل اولدی

﴿قطعه﴾

روزهجرانی وشب فرقت یار آخرشد
زده ام فال و گذشت اختر وکار آخرشد
صبح امید که شد معتکف پردهٔ غیب
گو برون آی که کار شب تار آخرشد

﴿نثر﴾

بودر بنم سرگذشتم که بالتمام خاکپایکه اعلام ایتدم وحالیا سنک جوار که التجا ایدوب شرف مصاحبته حسن قبول رجا ایدرزم

﴿بیت﴾

ازتوز یبد که مرا ازمدد صیقل لطف
زنك اندوه زآینهٔ دل بزدایی

﴿نثر﴾

سنك پشت چون بو فصولی بی قصور استماع ایتدی بسط ملاطفت وطرح ملایمته آغاز ایدوب ایتدی

﴿بیت﴾

بخانهٔ که چنین میهمان فرود آید
همای سدره دران آشیان فرود آید

﴿نثر﴾

نیجه سعادتدر که سنك شرف مجاورتکله برابر اوله
ونیجه دولتدر که سنك بهجت محاورتکله مقابله قیله
نته که سن بنم امداد ودادمدن استمداد ایدوب بنمله
مصاحبت ومناسبته امیدوارسن بنده خی سنك
مرافقت وموافقتکله استظهار ایدوب عن صمیم
القلب مخالصت ومصادقتکه منتدار وتاچراغ روحم
شعلهٔ حیاتله فروحته اوله پروانه وار شمع جمالك
عشقنه کرفتارم

﴿بیت﴾

چون ذره بخورشید رخت مهر ببستم
کر تیغ زنی ازتو نخواهیم بریدن

﴿نثر﴾

بوفصل پراصلده که تقریر بیوردلك انواع تجاریب
ومواعظ عجایب مندرجدر بوتجاریب حکمیله عاقله
مناسب بودر که حطام دنیادن کفایت قلیل ایله اکتفا
ایدوب اول قدر قدرتله که غیره عرض احتیاجدن

مغنی اوله قناعت ایلیه هرکسه که کوشه وتوشه دن
قدر کفایتله قانع اولیوب زیاده یه طمع قیله ودائرهٔ
انصافدن طشره چقوب بادیهٔ حرص وشرهده
سرکردان اوله اول کربهٔ حریص کبی پایمال نوائب
دوران اولوب عبرتنمای جهان وجهانیان اوله
موش استفسار ایتدیکه نیجه اولمشدر اول

(حکایت)

کشف ایتدی برشخصك بر کربه سی وارایدی هرکون
طعمه ولقمه دن اول مقدار وظیفه که آنك آتش جوعن
تسکین ایدردی اکا مقرر قیلمشدی اما غایت حرصندن که
اول خام طمعك نهادنده غالب ووظیفهٔ مقرره سنه
قناعت ایتمیوب زیاده یه طالب ایدی

﴿بیت﴾

عزیزمن دردرویشی وقناعت زن
که خواری ازطمع وعزت ازقناعت زاد

﴿نثر﴾

اتفاق برکون بر کبوترخانه حوالیسندن کچرکن
کبوترلرك صدای دلاویز ونغمات طرب انکیزی
کربه نك عرق اشتهاسن حرکته کتوروب بی اختیار

كندوسن اول برجه پرتاب ایتدی اول منزلك نكاهبانی
اول برجك حارسی كه اول میدانك فارسی بلكه
ابو الفوارسی ایدی فی الحال كنند حیله ایله آنی طوتوب
خار وجودین كلشن حیاتدن كلخن هلاكه یتوردی
واندن سابق كه كبوترلرك مغز سر ولحم تندن دماغ
اشتهاسنی معطر ایده باشن تندن اوزوب پوستن بدنندن
یوزب وخس وخاشاكله پرایدوب كبوترخانه قپوسنده
بردار ایتدی اتفاق صاحبی اول موضعدن مرور
ایدركن كربه سن اول حالده كوردی وایتدی ای
شوخ چشم وحریص اكر اول مقدار لقمه ایله كه سكا
روزمره واصل اولوردی قناعت ایدیدك پوستك
بدنكدن یوزمزلردی وكاهله پرایدوب سنی عبرتنمای
دوران ایتمزلردی

﴿مثنوی﴾

قناعت كن ای نفس با اندكی
كه از حرص خواری رسد بی شكی
ندانست قارون نعمت پرست
كه كنج قناعت بكنج اندرست
كندم ز دانفس اماره خوار

اكر هوشمندى عزيزش مدار
رود دام مرغ هوار اتمام
نينداخت جز حرص خوردن بدام
پلنكى كه كردن كشد از وحوش
بدام افتد از حرص خوردن چو موش

﴿نثر﴾

بو مثلك فائده سى اولدر كه سن اول قدر قوتله كه انكله سدرمق حاصل اوله واول سوراخله كه شدايد كرما وسرمادن اكا پناه اولنه قناعت قيلوب مال ضايع ايچون غمناك واندوهناك اولميه سن

﴿بيت﴾

غم مخور جان من از فوت شدن مال ومنال
شادمى باش كه اين مرده نيرز د شيون

﴿نثر﴾

شويله بيل كه آدمك شرفى هنر وكمالدر مال وجمال دكلدر كيمك كه كردن خالى كوهر هنرله آراسته اوله فقيراندك بضاعت اولمغله ميان خلقده شانى حقير ومهان اولمز شير كبى كه باوجود زنجيرله مقيددر شوكت ومهابتنه نقصان كلمز وآنك كه چهرهٔ خالى

زیور هنر و کمالدن خالی اوله نقدر مالدار اولورسه عقلا قتنده ذلیل و بیمقدار اولورسك كبی كه هرچند زر وزیورله وجل اطلس وطوق مجوهرله آراسته اوله ارباب اعتبار قتنده مهان وخوار اولور

﴿مثنوی﴾

انكه بزندان جهالت كمست

هست كدا كرچه زرش صدخست

مرد كه ازعلم توانكر بود

كی نظرش برزرو كوهر بود

﴿نثر﴾

بوندن غیری كدر كربت غربتی ساحهٔ دلكدن كدر ومهاجرت وطن ومفارقت مسكنه اعتبار ایتمه كه عاقل هر یرده هنر وفضلله فرزانه وجاهل مسقط رأسنده علت جهلله غریب وبیكانه در (ع) صاحب هنر بهیچ مكانی غریب نیست ❊ وجمع مال ایتدمدی معرض تفرقه یه دوشدی دیو ملول اولمه كه دنیانك مال ومنالی حیز زوالده واقبال وادباری هرحالده انقلاب وانتقالده در حكما بیورمشلردر كه التی نسنه دن ثبات وبقا توقع ایتمك جائز دكلدر اول سایهٔ ابر كه برلحظه ده زائل

اولور ایکنجی محبت ارباب غرض که ادنی بهانه ایله
شعلهٔ برق کبی ناچیز ومضمحل اولور اوچنجی عشق
زنان که جزئی سبب ایله سکون بولور دردنجی سرمایهٔ
جمال که نه قدر کمال بولورسه آخر کار کاه زائل یکن
اولور بشنجی ستایش دروغ که آنك فروغی اولمز التنجی
مال دنیا که بر عروس بی وفا برجو فروش کندمنما
و برمتاعدرکه عاقبت فرسودهٔ دست
فنادر

﴿بیت﴾

بزیب وزینت مال ومنال دنیٔ دون
مباش غره که با کس وفا نخواهد کرد

﴿نثر﴾

مرد خردمنده لایق بودر که نه کثرت مالله شاد وفرحناك
ونه قلت حالله غمکین واندوهناك اوله همت عالی
قتنده حاصل کائنات چون بر برك کاهه دکمز پس عاقل
اولاك طلب حصوانده خرمن عمر عزیزنی بادهوایه
ویرمز وفکر بود ونابودندن چندان غم وغصه یمز
آنلر که (لکیلا تأسوا علی مافاتکم ولا تفرحوا بما آتیکم)
سرنی عین یقینله کوردیلر همتلرین ساحت

میدان قناعته سوردیلر ومتاع حیاتلرین ثمن قطع علایق ونقد ترك خلایقه صاتدیلر صاودیلر نه وجود درهم ودینار دنیای مستعارله افتخار واستظهار ایتدیلر ونه عدمیله تأسف وملالت وتلهف وسأمت اظهار ایتدیلر

﴿مثنوی﴾

نه خوش عاقلدر شول کیش باری
که حال دهره قیلمز اعتباری
کوروب بو چرخ کردون انقلابن
زمانك انقضا واضطرابن
نه اقبالندن اولور تندوسرکش
نه ادبارندن اور رجانه آتش

﴿نثر﴾

حقیقتده ماله اول کمسنه مالك اولور که مآل حالن فکر ایدوب مالن خیرات وحسناته صرف ایلیه ومتاع دنیانك اول کمسه قیمتن بیلور که سلوك راه اخرت ایچون زادوذخیره مهیا قیله وکردارنیك واعمال پسندیده برمالدر که اکا زوال ممکن دکلدر وحوادث روزکار وتصاریف لیل ونهار اکا دست تصرفن

دراز ایتمك ممتنعدر فائدهٔ حطام دنیا سفر آخرت
ایچون تهیئهٔ زاد وسلوك طریق معتاده تحصیل
اسباب استعداددر که ناکاه بحکم (فاخذناهم بغتة)
پیك اجل کلور امان و یرمز واسترداد ودیعت روح
روح ایچون برآن زمان و یرمز

﴿بیت﴾

باز کن ازخواب ناز آن نرکس رعنا که عمر
میرود چون دورکل تاچشم برهم میزنی

﴿نثر﴾

ای زیرك اکرچه که بنم پند ونصیحتمدن بی نیاز
وخیری شردن ونفعی ضرردن تمیزده ممتازسن اما
دیلرمکه وظایف حق اخوت وشرط محبتی ادا ایدوب
سنی اخلاق حمیده واوصاف پسندیده یه تحریك
ایتمکله کوش هوشکی تعریك ایلیم تادامن حالك لوث
تعلقدن پاك وآینهٔ خاطرك نقش تشویشدن صافی
وتابناك اوله بیلمش اول که من بعده بنم صادق یارم
وموافق برادرمسن اول سنك حقکده میسر اولان
مواسات ومتصور اولان مصافات وموالات بی قصور
ظهور بولسه کرك واکرچه فرض محالدر سنك

جانبکدن نقدر آثار اعراض وانقباض معاینه اولسه بنم طرفمدن شواهد اخلاص واختصاصدن غیری نسنه مشاهده اولمسه کرك

﴿ بیت ﴾

کرچه تو ترکم کنی ترك تو نتوان کرفت
ورچه دلم بشکنی عهد تو نتوان شکست

﴿ نثر ﴾

چون کشف کلامن تمام ایتدی زاغ موش بابنده آنك بو ملاطفتندن قلبنه راحت تازه ونشاط بی اندازه حاصل اولوب ایتدی ای برادر عمرك مزید اولسون که مدت بهجت وسرورمی مزید ایتدك ومکارم ذاتکدن برشمه اظهار ایدوب محاسن صفاتکدن برذره آشکار قیلدك (ع) این همه اول آثار جهان افروزست اصدق اصدقا واخلص احبا اولدر که هرکاه که هواخواهلر درکاه حمایتنه پناه ایدهلر آنلره عین عنایتله نکاه ایدوب مسئوللرنی قبولده مجهودنی مبذول قیله وحاجتلرنی روایی جانبنه منت بیله که هرکسه که دوستندن برمرادین دریغ ایلیه واجبدر که اول دوست اندن مفارقته سعی بلیغ ایلیه که اول دوستلغه

لایق و گفتار کردارنه موافق دکلدر اخبارده کلمشدر که
بر عزیزی اصحابندن بریسی بر کیجه زیارته کلوب دق
باب ایتدی اول عزیز آنك کیم ایدوکن بیلوب آیا آنك
ناکاه کلمسنه نه باعث و بیکاه بو حرکتی ایجاب ایدرنه حادث
اولدی دیو دور ودراز اندیشه‌لره دوشدی (آخر
الامر بر کیسهٔ زر) و بر تیغ پر کوهر و بر جاریه خانه
پرور بیله سنه آلوب قاپویی آچدی ودوستیله
مصافحه ایدوب اوپدی وقوجدی و بعده ایتدی
سنك بو بیوقت کلمکه اوچ حکمت فکر ایتدم بریسی
بو که احتمال و یردمکه سکا بر حال اولوب ماله محتاج
اوله‌سن ایکنجی شاید که بر عدوك اوله سکا قصد
ایده‌سن آنك دفعنه مدد طلب قیله سن اوچنجی
محتملدر که تنهالقدن بعض مهماتك مهمل قاله آنك اتمامیچون
خادم مصلحتکزار التماس ایده‌سن اکا بناء بو اوچ امره
مناسب اسبابی مهیا ایتدم اکر مراد مال ایسه اشته
کیسهٔ دینار اکر مدد کرك ایسه اشته شمشیر آبدار
وکر خادم ایسه اشته جاریهٔ خدمتکار (مصراع)
هرچه حکم کنی نافذست فرمانت اول دوستی آکا
متشکر ایدوب عذرلر دیلدی و بو حسن معامله یه بنیاد

اعتقاد واعتمادی محکم وقواعد تعلق وارتباطی مبرم ومستحکم اولدی

﴿قطعه﴾

چوکار تو از حق برآمد چنان کن
که یار ترا از تو یاری برآید
نظر بر مرادات یاری همان به
که بی زحمت وانتظاری برآید

﴿نثر﴾

بر کریم که کرداب محنتــه دوشسه ینه ارباب کرم اکا دستکیر اولوب نتــه که بر پیل خلابه دوشسه ینه بنی نوعی معاونتیــله خلاص بولور پس دل دریاشاله موشك تعهد حالندن شایبهٔ ملاله یول و یرمك کرك و ناموس مروته ناظر اولوب آنك زحمتن خاطر عاطره کتورمامك کرك که عاقل اولدر که کسب شرف ایچون راحت وفراغتی برطرف ایده وروزکارده نام نیك وذکر جمیل یادکار قویه کیده

﴿بیت﴾

جهان چو کشت بکام تو نام نیك اندوز
که غیر نام نکو نیست حاصلی ز جهان

﴿ نثر ﴾

هر غنی که خوان نعمتده اهل فقر وار باب حاجتك شر کتی اولمیه توانکرلر عدادندن محسوب دکلدر واول کسه که حالت حیاتنده بدنام ودشمنکام اوله نامی جریدهٔ احبادهٔ مکتوب دکلدر

﴿ بیت ﴾

سعدیا مرد نکونام نمیرد هرگز
مرده آنست که نامش بنکویی نبرند

﴿ نثر ﴾

زاغ بو فسانه یی تکلم و بو ترانه یی ترنم ایدرکن ناکاه کوردیلر که بر آهو تیر پرتاب کبی سرعت وشتابله کلور عقبنجه صیاد اولمق احتمالی و یروب فی الحال کشف صویه باتدی زاغ بر درختده چیقدی موش دخی بر سوراخه کیردی آهو کنار آبه کلوب ترسان وهراسان طوردی زاغ هر جانبه نظر قیلدی کلور کیدر کورهمدی سنك پشته آوازایتدی تاصودن طشره کلدی موش دخی حاضر اولدی سنك پشت کوردیکه آهو حیران طورر کتمز واول صویه متصل بقاراما ایچمز ایتدی اکر تشنه ایسك ایچ خوف ایلمه هیچ

آهو دخی قریب کلیجك کوردیکه اشنادر استقبال ایدوب مرحبا ایتدی واستفسار حال ایدوب ایتدی

﴿بیت﴾

ای یار کرامی زکجا آمدهٔ
بیکانه مباش کاشنا آمدهٔ

﴿نثر﴾

سندن ایرودوشه‌لی چوق دمدر حسرتکله کوزلرم پرنمدر آهو ایتدی ای برادر خیلی زماندرکه بو بیابانده کزردم وابنای جنسمدن ایریلوب تك وتنها صحراده رعی وچرا ایدردم شمدی‌یه دك نه بیم دام صیاددن خاطرمده کرد نه وهم سهم تیراندازدن درونمده درد وار ایدی حالیا کوردمکه بر پیر باتز ویزکمان وتیرله بکا کمین ایتمش کویا که بنی صید ایچون باشسز برآته یمین ایتمش ناکاه آنك شست حیله سنه پابست اولم دیوب بوجانبه کلدم سنك پشت ایتدی خوف ایتمه که هرکز صیادلرك دیدهٔ دامی بوحوالی‌یی کورمشدر وبوندن کتمه که تیراندازلرك تیر قصدی دخی بونواحی‌یه ایرمشدر شویله که بزم صحبتمزه رغبت قیله سن سائر

یاران سالکنه منسلك اوله سن و بزم خانهٔ مصاحبتمزه که اوچ شخص ازرکن چهارم اولوب شرف مؤانستمز برله اختصاص بوله سن اکا یورمشلردر که هرچند که اصحاب واحباب زیاده اوله ابواب ذوق وسرور کشاده اوله واسباب عیش وحضور آماده اوله

﴿بیت﴾

هرجا که رسم مهرو وفا بیشتر بود
جمعیت حضور صفا بیشتر بود

﴿نثر﴾

دیمشلردر که دوستك بیکنی بربیلك کرك ودشمنك قلیلن کثیر عدایلمك کرك

﴿بیت﴾

دوستی راهزار کس شاید
دشمنی رایکی بود بسیار

﴿نثر﴾

موش دخی محله مناسب برحکایت ایلدی زاغ دخی مقتضای مقامه ملایم برداستان سویلدی آهو کوردیکه یاران لطیف طبع و پاکیزه مشرب ومصاحبلردر دل وجاندن مصاحبتلرینه راغب وصمیم جناندن شرف

مجالستلرینه طالب اولدی (مصرع) بایار موافق آشنایی خوشتر پس اول مرغزارده بر کنارده مقام اختیار قیلدی یاران وصیت ونصیحت ایتدیلر که زینهار بونواحیدن که بزم حورنهٔ جمازده‌در قدم بیرون ایتمه وبوسرچشمه حوالیسندن که حصارامن وامانلدر طشره کتمه آهوشرط مزبوره قائل وموجب وصیتله عامل اولوب دائم مابینلرنده مجلس مصاحبت قائم اولوردی وبر موضع دلکش وجمع فرحبخشده هروقت جمعیت ایلرلردی ومراعیه وملاعبه ایله حکایت وسرکذشت سویلرلردی برکون اتفاق زاغ وموش وکشف مقام معهوده کلدیلر آهو کلمدی نیچه زمان انتظاردن صکره اول کناری آرادیلر بولمدیلر وشانهٔ جست وجویله اطراف مرغزای کیسوی نکاری کبی طرادیلر برخبر بیلمدیلر بوحال آنلره موجب ملال وانفعال اولدی زاغدن التماس ایتدیلر که پروازه کلوب دیدهٔ تجسسله جوانب صحرایه ناظر واحوال غائبدن خبر بیلوب بنه مقام معهوده حاضر اوله

﴿بیت﴾

صبا زمنزل جانان کزر دریغ مدار

وزو بعاشق مسکین خبر دریغ مدار

نثر

زاغ پروبال استعجال ایله پروازه آغاز ایتدی اوج هوادن اطراف صحرایه نظر ایتدی آهوی مسکینی بر فضاده بستهٔ بند قضا کوروب یارانه خبر ایتدی سنك پشت موشه ایتدی بو واقعه نك دفعی سنك همت ومعاونتکه وابسته و بو غائله نك دفعنده سنك غیرندن رشتهٔ امید کسسته در (ع) بشتاب که وقت کارد ر کذر دموش زاغی رهبر ایدوب کتدی وآهویی دامه مبتلا کوروب ایتدی ای یار عزیز بو عقل وذکا ایله بو زندان بلایه نه سببله کیردك وبو کیاست وفراستله دام حیله یه نیجه اولدی که بیون ویردك آهو جواب ویردیکه تقدیر الهی یه تدبیر نه بی مفید اولور وقضای ربانی یه ذهن وذکا نه چاره قیلور بیان تقدیردن سر مزن تدبیره یول اورنوندر وفضای قضا تا سر حد رضا صحرای املدن افزوندر

بیت

ما از برون در شده مغرور صد فریب
تا خود درون پرده چه تدبیر میکنند

نثر

موش ایتدی راست سویلرسن که دیمشلردر

بیت

سوق ایده چونکه برایشی تقدیر
آنی عوق ایده بیلهمز تدبیر

نثر

پس آهونك بندین کسمکه مشغول اولدی بواثناده سنك پشت دخی یتشدی آنك بوحالندن ملال وانفعال اظهار ایتدی آهو ایتدی ای یار غمکسار سنك بومقامه کلمك بنم واقعهمدن دشواردر که اکر صیاد ناکهان کله موش بنم بندلرمی کسمش اوله بن آیاغم قوتیله باش قورتاررم زاغ دخی پروبالیله خلاص بولور موشده بر کنج سوراخده کندویی پنهان ایدر اماسنك نهاقامت ایدوب آنکله مقاومته طاقتك ونه بال وپر آچوب اوچمغه ونه برطرفه چیقوب قاچمغه قدرتك واردر بو تکلفدن اندهتوقف انسب وبوشتابدن تأنی صوب صوابهاقرب ایدی سنك پشت ایتدی ای رفیق شفیق تأنی وتوقفه نیجه طریق میسردر که برعمر که فرقت احبابله کچه آنده نهلذت وبر حیات که حسرت اصحابله نهایت بوله اندهنهراحت متصوردر

(بیت)

﴾بيت﴿

بكا سنسز نه جان كرك نه جهان
تنده صحت اولورمی اولمسه جان

﴾نثر﴿

بن بو حركتده معذورمكه سنك شوق ديدارك بنى بى اختيار بو منزله كتوردى وآرزوى جمالك ساحت سينه دن رخت صبر وسكونى كوتردى بو قدر مفارقتله كه لازم كلدى و بودكلو مباعدتله ضرورت اقتضا قيلدى بناى صبر جانب انهدامه مائل اولوب رفيق تحمل طريق انعدامه سالك اولدى

﴾بيت﴿

علم الله كه مرا از تو شكيبايى نيست
طاقت روز فراق وشب تنهايى نيست

﴾نثر﴿

اى برادر مضطرب اولمه كه معاونت يارانله عنقريب بو عقده كشايش بولور وفراغت تماملە مقام معهود جانبنه خرام ميسر اولور اما على كل حال لوازم شكر كزارى لازم وموجب سپاسدارى واجبدر على الخصوص كه جسمكه زخم و جانكه زيان ايرمدى وچشم جهانبينك هنوز ديدار صياد جلادى كورمدى بو اثناده اتفاق صياد ايراقدن ظاهر اولدى موش

مكر دامی كسمكدن فارغ اولمشیدی آهو هول جاندن
برجانبه صحرایوب قاچدی زاغ دخی پرواز ایدوب
برطرفه اوچدی موش كندیسن برسوراخدن پنهان
قیلدی كشف بیچاره همان مكانده قالدی صیاد
كلوب دامی كسلمش بولدی انكشت حیرتی دندان
تعجبله اصروب متحیر ومتفكر اولدی كه آیا بودامه
بو بندی كم چكمش وآهویه بو هوادارلق كیمك مدد
كارلغیله وجوده كلمش اوله بواثناده چب وراسته نكاه
ایتدی ناكاه نظری سنك بشته راست كلوب ایتدی
اكرچه بومتاع حقیرله آهوی جسته ودام كسسته نك
المی تلافی وتدارك اولنمز باوجود كه بو حقیر بو معصیت
تهمتندن معصومدر اما نیجه ایتمك كرك تهی
دست دونوب كتمك صیادلر مذهبنده نا مبارك
وشومدر ضروری انی طوتدی توبرسنه آتدی پشتنه
آلوب مأواسنه كتدی صیاد كدیجك یاران حاضر
اولوب كشفی غائب بولدیلر بیلدیلر كه یارهوادارلری
بنده صیاده كرفتار اولمشدر نالهٔ صفیری فلك اثیره
وفریاد آتش تأثیری كرهٔ زمهریره یتوب ماتم ونوحه لر
ایتدیلر وكریان وغریوان دل حزین ونالهٔ انین ایله
ایتدیلر

﴿ بیت ﴾

روزی كه چشم مازجمالت جدابود

چندانکه چشم کار کند اشك مابود

نثر

نیجه در دومحنتدر که حسرت دیدار دلداره برابر اوله ونیجه آتش مصیبتدر که حرقت فرقت یار وفاداره مقابله قیله اول کمسه که بریار دیدارندن دور ویار کلعذار وصالندن مهجور اوله بیلور که کشتکان بادیهٔ فراقك پای حیرتی کلده وتنهانشین زاویهٔ اشتیاقك درد حسرتی دلده‌در

بیت

ترا که درد نباشد زحال ماچه تفاوت
توقدر تشنه دانی که برکنارهٔ جویی

نثر

یارانك هر بریسی بوحاله موافق برداستان روایت ایلدیلر ومقتضای مقامه لایق برشورانکیز ودردآمیز مثل وحکایت سویلدیلر جمله سنك مضمون کلام وفذلکهٔ مرامی بومعنایی متضمن ایدیکه

بیت

دل ندارد بی لب شرین جانان لذتی
بی عزیزان نیست عمرنازنین راعزتی

نثر

آخرالامر آهو زاغه ایتدی ای برادر اکرچه بزم

كلماتمز غايت بلاغتده وار اجیز وحکایاتمز نهایت
فصاحتده در اماسنك پشته اندن نه فائده عائددر ونزول
نازله دن صکره ناله وزاری وکریهٔ سوکواری
دردسردن غیری نه یی مفیددر شرط حسن عهد
وحقیقته اوفق ورعایت حقوق اخوت وصداقته
الیق بودر که اوچمز دخی ال برایدوز وکشف ایچون
متضمن خلاص ومتکفل نجات اولور تدبیر ایده وز اکا
بر بیورمشلردر که اوچ طائفه نك حالی اوچ وقتده
معلوم اولور اهل شجاعتك اقدامی هنکام مقابله ده
وارباب امانتك دیانتی اوقات معامله ده واحبانك عهد
وحقیقتی زمان محنت واوان نکبتده ﴿بیت﴾

مرا یار باید در ایام غم
بشادی نباشد مرا یار کم

﴿نثر﴾

موش ایتدی ای آهو بو کاره بنم خاطرمه بو چاره خطور
ایدر که سن بال استعجاله اوچه سن برجانبدن صیادك
اوکنه کچه سن وکندیکی ضعیف وخسته ومجروح
وشکسته صورتنده کوستره سن زاغ دخی سنك
کاکاه ارقه که قونه وکاه کوز که قصد ایدر کبی باشك
اوستنه دونه لامحاله چون چشم صیاد سکاراست
کلوب سنك بو حالکی کوره وزاغله معامله کی بو منوال

اوزره مشاهده قيله سنى صيده قصد ايدوب دام
ورختى وتوبره يله سنك پشتى براغه سنى طوتمغه
متوجه اوله هركاه كه سكا يقين كله لنكان لنكان
اوكنجه يوريه سن اما بر مرتبه ده كه رشتهٔ طمعنى
سندن قطع ايتميه وسنى طوتمقدن نااميد اولوب قويوب
كتميه بو اسلوب اوزره برساعت اردنجه تكاپويه
مشغول قيل اماز ينهار كه حركات وسكناتكده طريق
اعتدالى مرعى طوتوب نه بالكليه قاچوب كيت ونه
طوروب كنديكى تسليم ايت شايد كه بن بو اثناده سنك
پشتى خلاص ايدوب قورم ومكمن بلادن مأمن
صفايه كچورم ياران آنك راينه آفرين اوقوديلر وآهو
وزاغ وضع معهود اوزره صياده كورنديلر صياد خام
طمع چون آهويى كورديكه افتان وخيزان كيدر وزاغ
آنك اوستنده پرواز ايدوب چشمنه قصد ايدر آهويى
طوتمغى مقرر ايتدى وتوبره يى پشتندن قويوب
عقبنه دوشدى كندى موش فى الحال كلوب توبره نك
بندنى كسوب سنك بشتى خلاص ايتدى بعد
زمان صياد آهويى جست وجويدن وعقبنجه تك
وپويدن عاجز اولوب اندن يأس ايدوب توبره سنه
كلدى سنك پشتى بولمدى توبره يى كسلمش كوروب
هربارى كه اطرافى ارادى نام ونشان بيلمدى حيرت

اكا غلبه ايتدی وزبان عبرتله كندی كندويه ايتدی
حالات عجيبه مشاهده ايتدم كه هيچ احد اكا باور
قيلمز واحوال غريبه معاينه قيلدمكه برفرد حكمتن
بيلمز اول آهو بندن كسمك بعده كنديسن بياره
صورتنده كوسترمك وزاغ آنك اوستنه چيقمق وتوبره يی
كسوب سنك پشت قاچق بوحركاتك مجملی
وبو مشكلاتك تأويلی نه ديركن خوف وحشيت
ووحشت ودهشت اكا غالب اولوب ايتدی غالبا
بومقام پريلر جايكاهی وغوللر خوابكاهيدر لازم
اولديكه بوموضعدن كيدم ومن بعده بوصحرانك
وحوشندن رشته طمعی قطع ايدم پس صياد آواره دام
كسيخته وتوبرهٔ صدپاره يی كوتورب قاچدی وندرلر ايدوب
آندلر ايچديكه اكر صحتله اول بيابان كنار سلامته يتشه
ردخی بقية العمر اول صحرانك خيالن پيرامن خاطرينه
كتورميه وسائر صيادلره دخی شفقت ونصيحت
ايدوب اول اطرافی طواف واول دشتی كشتدن منع ايليه
(ع) كانجا هميشه باد بدستست دام را چون صياد كندی
ياران ينه بر يره كلديلر وفارغ وايمن ومسرور ومطمئن
مسكنلرينه رجوع قلديلر وبوندن صكره انلرك نه دست
آفت دامن روزكارلرينه يتشدی ونه ناخن مخافت
رخسارهٔ حاللرينی خراش ايتدی وعمر وقات وحسن

اتفاقلری ایله عقد معاشرتلری انتظام واتساق اوزره اولدی و برکت معاونت ومرافقتلریله عقد مصاحبت ومصادقتلری مبرم ومستحکم اولدی

﴿ قطعه ﴾

رشته تاتنهاست اوازوابکسلد
چون دوتاشد عاجزآید از کسستن زال در
کل که تنها بوبی آخر خشك کرددردماغ
ورشکر تنها خوری هم کرم کرداند جکر
زین دوتنها هیچ قوت نایدراندر جان ودل
قوت جانرا اودلرا کلشکر باکلشکر

بودر اول دوستانك رستانی زمان دولت ونکبتده فرط محبت ومودتدن دم اوردیلر ووقت راحت ومحنتده قدم صدق واخلاص اوزره طوردیلر چون ایام نزول نوازلده پای مصادقتلری متزلزل وهنکام حلول نوائبده حال مخالصتلری متحول اولمدی لاجرم میامن معاضدت ومظاهرتلری ایله بودکلو ورطات هائله دن نجات بولدیلر وعقبات وآفاتی وراء ظهرلرنده قویوب سریر معاشرتده سرور موفورله ساکن ومسندر فاهیتده حضور نامحصورله متمکن اولدیلر عاقل کامل وهوشمند فاضله لازمدر که حکایات عجیبه یه عقل صائب وفکر ثاقب ایله تأملی ذمتنه

فرض وواجب بیله که حیوانات ضعیفه نك یمن موافقت ومرافقتندن بو قدر ثمرات ستوده ونتایج پسندیده حاصل اولیجق اگر طائفهٔ عقلا که خلاصهٔ عالمیان ونقادهٔ آدمیاندر خانهٔ مصاحبتلرین بو طرز اوزره آباد ایدوب اساس مصادقتلرین بو طرح اوزره بنیاد ایدرلر پیدادر که آنك فوایح فوائدی مشام خاص وعامه نیجه واصل اوله وآثار منافعی صفحات کردارلرنده لایح اولوب میامن برکاتی روزکار صغار و کباره نیجه حاصل اوله ﴿مثنوی﴾

هر که حق صحبت یاران شناخت
عمر جز اندر ره ایشان نباخت
یار چو در کار نباشد غمست
کار که بی یار برآید کمست
صحبت انکس که بصدق وصفاست
دامن او کیر کز اهل وفاست
میل کسی کن که وفایت کند
جان هدف تیر بلایت کند
بهر چنان دوست که جانی بود
دوستیٔ جان ز کرانی بود

—

باب ثالث بوراده ختام بولدی

اثر

همایوننامه باب رابع

مترجمی

مولا علی بن صالح در

ایکنجی دفعه (ترقی) غزته سنه تفراقه

اوله‌رق درج اولنمشدر

بسم الله الرحمن الرحيم

(باب چهارم اعدانك اظهار تعلق وتملقنه اعتماد)
(ایتمیوب هر زمانده كمین مكر و كیدندن امین اولمق)
(جائزدكل ایدوكن بیان ایدر)

رای دابشلیم برهمنه ایتدی ای حكیم شجرهٔ وفاق نه ثمره ویرر ومقدمهٔ اتفاق نه یه منتج اولور بلدم واول دوستلرك داستانن كه صداقتلرنده صادق ومرافقتلرنده موافق اوله‌لر كوش اذعانله استماع قیلدم وعین ایقانله كوردم و برهان عیانله مطلع اولدم

بیت

(كیمك)

کیمك کیم یاری وارانده غم اولمز

انك کیم یاری یوقدر خرم اولمز

نثر

حالیا پیرروشنضمیردن متوقعدر که عبارت دلپذیرله تقریر وتعبیر بیوره اول دشمنك مثلن که لابه سنه اعتماد ودعوای اخلاص واظهار اختصاصنه اعتقاد جائز اولمیه که وصیت چهارمده بیورلمس ایدی که عاقل حازم کمال تنبه وتیقظ اوزره اولوب لازمدر که علی کل حال خصم بدسکالدن صداقت احتمالنی ویرمیه که هیچ وجهله دشمندن صداقت کلمز ودشمن نه قدر ملایمت وملاطفت کوسترسه دوست اولمز

بیت

زدشمن دوستی جستن چنانست

که یکجا جمع کردن آب وآتش

نثر

بیدبای ایتدی بلی مرد خردمند وهوشیار ترهات دشمنه التفات ایتمیوب متاع تزویر وشعبده سنه خریدار اولمز که دشمن حیلی کارکندینك صلاح حالیچون کمال محبت ومودت اظهار ایدوب ظاهرین خلاف باطنله

آراسته قیلور ودقایق زرق واطایف حیله یی پیشنهاد
ایدوب انك ضمننده کلی فکرلر وعظیم مکرلر تعبیه ایلر
پس عاقل حازمه لازمدر که هر بار که دشمندن زیاده
تملق وتعلق کوره سوء اعتقادی اکا دخی زیاده اوله
وخصم هرچند که دعوای ملایمتدن دم اوره طریق
مخالفتده دخی ثابتقدم طوره زیرا که اکر رحتهٔ حیله سن
سد وغائلهٔ خدعه سن بنه اکارد ایتیوب بو بابده غفلت
روا کوره دشمن بدسکال که مترصد احوالدر ناکاه کمین
ایدوب تیر قصدی هدف مراده یتشدیره

﴿بیت﴾

مکر دشمندن صقین اولمه امین
غدر ایدوب ناکه سکا ایلر کمین

﴿نثر﴾

هر کمسه که وقت فرصتده تدارکی فوت ایده نادم اوله
اما حسرت وندامت فائده ویرمیه وهرچند که لیت
ولعل ایله تعلل ایده سودمند اولمیه واکا اول بلا یتشه که
زاغدن بومه یتشدی رای استفسار ایتدیکه نیجه
اولمشدر اول

﴿حکایت﴾

برهمن ایتدی روایت ایدرلر که بعض ولایت چینده
برکوه پرشکوه وار ایدیکه غایت رفعت ومناعتندن
تیر شعاع بصری کمان کمرینه چقنجه چوق زحمت
چکردی ودیده‌بان وهم کوشهٔ بام رفعتنه نردبان
خیالله چیقردی

﴿ بیت ﴾

کسی ندیده فرازش مکر بچشم ضمیر
کسی نرفته نشیبش مکر بپای کمان

﴿ نثر ﴾

اول کوه بلندده بردرخت سدره مانند بتمشدیکه
اصلی تحت ثراده ثابت وفرعی فوق سمایه یتشدی

﴿ مثنوی ﴾

سرافراز اولمشیدی شو یله شاخی
که چکمش ایدی بو فیروزه کاخی
لباس خضروش خضر اهمیشه
یمه‌مش دهرالندن زخم تیشه
نه‌اورمش آیغینه بالته دوران
نه‌دوکمش برك شاخن یره دهقان

﴿ نثر ﴾

اول درختك كاخ شاخنده غير متناهى آشيانهٔ زاغ
وار ايدى واول زاغلرك پير وزنام برملك بنامى وار
ايديكه جمله سى انك فرماننده رام ايدى بر كيجه شاه
بومان كه اكاشب آهنك دىرلردى اول عداوت قديمى
سببيله كه زاغله بوملر ميانده قائم ايدى لشكر جرار
وسپاه خونخوارله زاغلرى شبخون ايدوب كشور
لشكرين خراب وخانه وآشيانه لرين يبات ايتدى

﴿ بيت ﴾

ببازوى مردى برآورده دست
سر دشمنان كرده چون خاك پست

﴿ نثر ﴾

اول شب تاريك وتارده صدهزار زاغ سيه كردار
آتش بوارونار كار زارده بريان اولدى وفحواى (فاقتلو
هم حيث وجد تموهم) مصدوقهٔ حاللرى اولوب
چشم دوران ابر بهار كبى آنلرك حال زارنه كريان اولدى
ملك بوم مردم روم كبى مظفر ومنصور ومرفه
ومسرور اول رزمدن رجوع قيلدى چون باز بلند
پرواز صبح بال وپر آچوب وغراب سپهروى شب
آشيانهٔ غروبه اوچوب خيل نجوم لشكر بوم كبى

(زاويهٔ)

زاویهٔ خفاده متواری اولدی

﴿بیت﴾

تیغ کشید اختر عالمفروز
لشکر شب گشت هزیمت ز روز

﴿نثر﴾

پیروز جمیع لشکرین جمع ایتدی وحکایت هجوم سپاه بومی درمیان ایدوب ایتدی بوملرك شبخونن کوردیکزمی وجرأت وشجاعتلرین مشاهده قیلدیکزمی آشیانه‌لریکزده کشته‌لر پشته پشته نیجه‌کز دخی خسته وبال شکسته ونیم کشته‌در بوندن دخی دشوار بودر که بو بد کردارلر کندیلرك جرأت وقوتلرین بیلدیلر و بو طائفه‌نك جنك اورمده قدرتلرین معلوم قیلدیلر و بزم مسکن ومأوامزه واقف وآشیانه‌مزه مطلع اولدیلر ظاهر بودر که چون بو کریه پیکر وقبیح منظرلر بو قدر نصرت وظفر بولدیلر جرأت واقداملری زیاده اولوب دخی دلیر اولدیلر شویله اکلنور که توقف ایتمیوب بر کره دخی اقدام اوزره کله‌لر و بو دفعه وارقوتلرین بازویه کتوروب دستبرد عظیم کوستره‌لر بو وجهله که

بیماران زحمت هزیمتـه اولکی شربتدن ایچـورەلر یمکن که اکر برنوبت دخی وضع سابق اوزره شبیخون ایدەلر بزم لشـکرمزدن بریسـن زنده قومیوب تیغ هلاکدن کچورەلر بوامرده مشـاورتده مبالغه لازمدر و بوغائلەنك دفعنده تدبیر مناسب نه ایسه فکر ایلمك واجبدر

﴿نظم﴾

هنوز اولین حملهٔ دشمنسـت
دکر بازش آغاز مکروفنسـت
کراین سـیل راره نبندد کسی
خرابی بدید آید ازوی بسی
ره فتنـه امروز محکم بکیر
که فردا نباشـد تدارك پذیر

﴿نثر﴾

چون پیروز کلامن تمـام ایتدی بش نفر زاغ میـان لشـکردن ملك حضورینه کلوب مراسم دعا ولوازم ثنایی ادا ایتدیلر بونلر مکر بوطـائفه میانده فضیلت رأی ومزیت عقلاه معروف وموصـوف ورزانت فهم ومتـانت فکرله مشـهور ومذکور ایدیلر هرنه

امره كه اشارت بيورسه‌لر اسرار فوز ونجات انده
واضح وهرنه رأيى استصواب ايتسه‌لر آثار خير
وصلاح آنده لايح ايدى

﴿ قطعه ﴾

براى روشن وفكر صواب بردندى
زروى آينهٔ روكار زنك خلل
بعقل كامل وتدبير راست كردندى
هزار مشكل دوران به‌نيم ساعت حل

﴿ نثر ﴾

زاغلر جميع امورلرنده انلرك تدبيرلرينه اعتماد ايدرلردى
ودفع نوائبده انلرك رأى اصابتپذيرلرينه استظهار
واعتضاد كوسترلردى ملك دخى انلرك فكرنى متين
طوتوب ابواب مشكلات مهمات ملكى آنلرك كليد
انديشهٔ صواب انديشيله فتح ايلردى چون پيروز آنلرى
كوردى هر بريسنى عواطف ملكانه ايله نوازش قيلوب
شانلرينه لايق خلعت وانعام واحسان بيوردى وايتدى
بوكون زمان امتحان ذهن وعقل واوان تجربهٔ فهم
وفضلدر هر كوهرى كه درج ضمير كزده مخزون قيلمش
اوله سزرشتهٔ بيانه چكوب طبق عرضه قويمق

كركسز وهرنقد كه دارالضرب قلبكرزده تمام عيار
بولمسز سكه خانهٔ امتحانده بازار ظهور وعيانه
كتورمك كركسز زاغلر دخی باب مدح وثنايی فتح
ايدوب ايتديلر

﴿ بيت ﴾

شها اول همیشه پناه جهان
ثناخوانك اولسون زمين وزمان

﴿ نثر ﴾

رأی عالی بو بابده هرنه يورسه صوب صوابه اقرب
وعالم غيبدن ضمير منيره هرنه لايح اولورسه اولی وانسب
اولدر بز بنده لر بو عقل قاصرله نه فكر ايده وز كه آندن
اولی مرآت خاطر پادشاهيده هويدا اولميه وبوچاكرلر
كلك تدبير ايله صفحهٔ ضميرده نه تحرير ايده لر كه اندن
اعلی لوح دانش شاهنشاهيده ارتسام بولميه اما بحكم
المأمور معذور امرمز بورده مقدار وسع مقدورمز
مبذول اولمق لازمدر اگرچه كه خاطر پادشاهی كه مشكات
واردات الهيدر مكنون ضمير قاصر ومخزون باطن وظاهرمزه
عارف وعالمدر (مصراع) انچه ميگويم نزد رای عالی
روشنست ملك بريسنه خطاب ايدوب ايتدی سن
بو بابده نه دیرسن وبو عقده نك حلنده نه فكر ايدرسن

(جواب)

جواب و یروب ایتـدی ای ملك اول وز یرمشـیرلر که
بزدن سابق شیر تدبیره زنجیر تسخیر اورمشلردر
بو مقوله وقایعك حدوثندن بو حیله یی معقول کورمشلردر
چون برکسنه که دشمن قوی ایله مقاومتدن عاجز
اوله هرآینه لازمدر که وطن مألوف ومسکن مشعوفن
جدا قیله بلکه مال ومنالك واهل وعیالك ترکن اوره که
مقاتله ده نیجه خطر ومخافت ومقابله ده نیجه ضرر
وآفت واردر خصوصا که خصمدن بردفعه کوشمال
بولمش وغنیمت یرینه هزیمت کورمش اوله هرکسه که
تهور معامله حربهٔ حربی نیام انتقامدن چیقاروب
بردشمنله که شربت ضربندن برکره چاشنی طاتمش
وشراب حربندن بردفعه جرعه ایچمش اوله محاربه
داعیه سن قیله بی اشتباه کذرکاه سیلده یاتمش بلکه
دریای نیله کندوسن آتمش کبیدر کشی کندینك
قوت وزورنه اناتمق وپنجهٔ بازوسنه طیانمق میدان
رزمده طریق حزمدن دوردر که تیغ وخنجر هرطرفدن
کسمك وریح ظفر ایکی جانبدن اسمك میسردر

﴿ بیت ﴾

حذرکن ز پیکار کمتر کسی

که از قطره سیلاب دیدم بسی

﴿نثر﴾

ملك چون انك كلامن استماع ایتدی اندن اعراض ایدوب زاغ آخره ایتدی بو خصوصده سن نه دیرسن و بو امرده نه تدبیر ایدرسن ایتدی رای وزیر سابق بنم تدبیرمه موافق بلکه اول فکر اهل عقله لایق دکلدر زیرا که حملهٔ اولی وصولت نخستله بو قدر ذلت وحقارتی قبول ایتمك غیرتسزلك علامتی وحمیتسزلك امارتیدر (ع) نشاید شبر مرد را بهر زخمی زجا رفتن

﴿بیت﴾

اشتمدی جوان وکورمدی پیر
که بوم شوم الهٔ زاغدن ییر

﴿نثر﴾

وصوب صوابه بو اقربدر که حربهٔ حربیه طیانوب طوره وزوشوك شوکتی تیز وچنکال جدالی خونریز ایدوب بوم شومله جنکه چنك اوره وز

﴿مثنوی﴾

اکر برنیارم بتیغ ازنیام

بمردی زما برنیسارند نام
بخودننك را رهنمونی کنیم
که پیش ز یونان زبونی کنیم
اکر یار باشد جهان آفرین
بتیغ ازعدو باز خواهیم کین

نثر

دست عشرتله مخدرهٔ مملکتی اول شهریار کامکاردر آغوش ایدرکه آب شمشیر آتشبارله نام خصم بدکرداری صفحهٔ روزکاردن یویه ولب مرادله ساغر صفایی اول تاجدار نامدار نوش ایدرکه سفال تمنای دشمن بدسکالی سنك بوارله صیه حالا مصلحت وقت بودر که قراول نصب ایدوب اطرافه دیده‌بان کوندره‌وز وجنك وجداله اسباب رزمله حاضر وحرب وقتاله دیدهٔ حزمله ناظر اولوب اکر دشمن بدکمان کمان کبی برجانبه اکلورسه بزتیر کبی راست واره‌وز ونیزه کبی طوغری طوره‌وز ومیدان کارزارده پایدار اولوب مردانه‌لك کوستره‌وز که اهل جهانه داستان رستم دستانی وسام ونریمانی اونتدره‌وز تا چهرهٔ عروس ناموس غبار عاردن پاك وعرصهٔ جنك نام ونشك ایچون

آمیختهٔ خون وخاك اوله (مصراع) بنام نكو كر كشندم رواست ❊ ملوك نامداره لازمدر كه هنكام كار زارده عواقب كاره اول قدر اعتبار قیلمیه وروز جنك ووقت نام وننكده مال وجانه چندان نكران اولمیه

﴿ قطعه ﴾

از سر كذشته پای بمیدان نه وببین
كوی مراد درخم چوكان آرزو
خواهی كه بخت روی نماید بكام دل
باید شدن بمعركه باخصم رو برو

﴿ نثر ﴾

ملك روی توجهی برینه دخی توجیه ایدوب ایتدی بو سؤالده سنك جوابك و بو مهمده سنك تدبیر باصوابك نه در وزیر آخر ایتدی ای ملك كامیاب بو بابده رأی حقیر استصواب ایتدیكی بودر كه صاحب وقوف ایلچیلر كوندره وز ودشمنك تفحص حال وتجسس مافی البالندن مبالغه ایدوب مصالحه یه میللری وارمیدر كوره وز اكر بزدن باج وخراجله راضی اولورلرسه وملاطفتمزی حسن قبول ایله تلقی قیلورلرسه بزدخی

بحكم (الصلح خير) قواعد كارمزی اساس صلح اوزره قویوب مقدور وقت اولدیغی مقدار خراجه التزام ایده وز وشرف كارزار وزحمت شبخونلرندن امین اولوب كندو دیارمزده آسایش وآرام ایده وز

﴿قطعه﴾

اولنجه صلح میسر عدو ایله عاقل
ره وفاقی قیلوب ترك ایدرمی هركز جنك
عدوی كلبله اولسه مجال صلح محال
آنك سؤالنه اولور جواب شافی سنك

﴿نثر﴾

ملوكك آرای راست وتدابیر درستندن بریسی بودركه چون دشمنك شوكت ظاهره سن وقدرت قاهره سن كوره وممالكه فساد واستیلاسی منتشر اولوب رعیت معرض هلاكه وورطهٔ تلفه دوشمك احتمالن و یره حیله نقشن كوستروب كعبتین خصمی رفق ولطفله آزمایش قیله ومال ومنالی سپر ملك وكشور ووقایهٔ رعیت ولشكر ایدوب ششدر بلادن بو حسن تدبیرله رها بوله زیرا كه میان بساط تجبر

وعرددە اوتوروب نقش خصم عیانه کلشکن داودیمك
ومیدان ستیز وعناددە طوروب دشمن غالبه کحرکة
المذبوح حمله ایدوب خاودیمك صوب صوابدن منحرف
وسمت استقامتدن دور ومقتضای عقله مخالف
وپیرایهٔ تجربه‌دن مهجوردر (مصراع) زمانه
باتونسازد تو بازمانه بساز * ملك زاغ آخره متوجه
اولوب ایتدی ای وزیر بو بابده سن نه تدبیر ایدرسن
وبو بیابان بیپایاندن نیجه شاهراهه کیدرسن ایتدی
ای ملك وداع وطن وترك دیار ورنج غربت وبلای
جلا بنم رأیمده هزار بار اولیدر اندن که شیشهٔ ناموس
قدیمی زمین مذلته اورەوز واون دشمنه که بزه همیشه
تضرع وتذللده اوله تواضع کوستره‌وز

﴿ بیت ﴾

هیچ اولورمی بازجره اوله تیهو یه شکار
کیم کوربدر شیر شرزه اوله آهو یه شکار

﴿ نثر ﴾

فرضا که بز تقبل باج وتحمل خراجه التزام کوستره‌وز
بونلر بزم ذاواوبزه جازم اولسه‌لر وبزی قلع واستیصالی
ذمتلرینه لازم قیلسه‌لر کرك ارباب تجربه دیمشلردر که

(دشمنله)

دشمنله مدارایی اول قدر مراعات ایتمك كرك كه حاجتك آندن روا اوله بو بابی اولقدر فتح ایتمك كرك كه مرتبهٔ افراطه یتشه كه سنی ذلیل وحقیر ودشمنكی جری ودلیر ایدر آنلر بزدن جزئی جزیه ایله قناعت ایتمك خیلی تكلفدر پس بزم دردمزه درمان ودوا صبر وتوقفدر شویله كه ضرورت اقتضا ایده محاربه دخی جائزدر زیرا كه زحمت جنك غیرت نام ونكدن اهوندر

﴾ بیت ﴿

مرده بودن بزیر سنك اندر

به كه زنده بزیر ننك اندر

﴾ نثر ﴿

ملك بشنجی وزیره كه كارشناس دیرلردی ایتدی سنك فكر كشور كشا كه تمام اعتقادم ورأی عالم آرا كه قوی اعتمادم واردر

﴾ قطعه ﴿

درمضیق عقدهای چرخ دین وملك را

همچو رأی صائبت مشكل كشایی كس ندید

جز بتدبیر همایونت مرادی كس نیافت

جز بمین همت فرهنایی کس ندید

﴿نثر﴾

سن بوامرده نه فکر اوزره قرار ایدوب جنك وصلح وجلای وطندن قنقیسن اختیار ایدرسن کارشناس ایتدی ای ملك مقطوع ومجزومدر که بوم طائفه سیله مقابله شومدر اولی بودر که تاضرورت اقتضا ایتمیه آنلرله محاربه دن ابا ایده وز زیرا که بز آنلرك جنکنده زبون آنلر بزمله جنکده دلیر وهم قوتلری بزدن افزون وهم عددلری بزدن کثیردر کشی نقدر که قوی اوله خصمی زبون عد ایتمك کرك که موجب غرور ومغرور همیشه مغاك هلاکه قریب وساحت نجاتدن دوردر اکرچه که بوملرك حیله وخدعه‌لری چوقدر اما حالا حرکت نخستی اعاده ایتمك احتمالی بوقدر اول اجلدن که اول قوم صاحب حزمدر حازم علی کل حال دشمنك حیله ومکرنه جازمدر وکمین غدردن امین دکلدر زیرا میانلرنده مسافهٔ قریب اولسه محتملدر که فرصت کوزه‌ده واکر بعید ایسه جائزدر که ایلغار ایده مقابله قیلسه یمکن که کمین ایتمش اوله مصالحه اینسه شاید که سینه سنده غدر تخمین اکمش اوله بو رهان موجبنجه

جنك حالا انلرك جانبندن عقدهٔ توقفده در فرضا كه
انلرك قلبلرنده داعيهٔ حرب متمكن اوله بزه آنلرله
محاربه جائز دكلدر ارباب عقل وتميز ممكن اولدقجه
جنكدن پرهيز ايتمشلردر زيرا كه نقد حيات سرمايهٔ
بازاركار زاردر بر متاعدر كه چارسوى روزكارده مثلى
بولنمز وشراب شمشير آبدار بر شربت ناخوشكواردر كه
بدل مايتحلل واقع اولمز

﴾بيت﴿

اكر پيل زورى وكر شير جنك

بنزديك من صلح بهتر زجنك

﴾نثر﴿

ملك ايتدى آنلرله مقابله ومقاتله جائز اولمجق بوغائله نك
دفعنده نه معامله روا كورورسن ايتدى برامرك غورنده
تفكر وافى واصل فصلنده تأمل كافى واجبدر كه ملوكه
فكر ثاقب ورأى صائب وتدبير راست وتأمل درستله
اول مقاصد ومطالب ميسر اولور كه خزائن بسيار
ولشكر جرار بى شمارله متحصل اولمز

﴾بيت﴿

بشمشيرى يكى تاصد توان كشت

برأیی لشکر رابشکنی پشت

نثر

بو مقصده شاهراه اصل رأی روشن پادشاهدر مشاورهٔ وزیر صاحب تدبیر آنك زیاده تنویرنه وثمرهٔ فوائدنك تکثیر وتوفیرنه باعثدر بحار کبی که مدد مواد انهاردن حاصل وعدد قطرات امطاردن اکا فائده واصل اولور ولهذا هر صاحب دولت که مقبول العقول واما نتکزار ناصحلرك رأی اصابتشعارلریله عامل اولمیه آززمانده ساعد بختی سوار مساعدهٔ سعادتدن مهجور وهر طالب سعادتکه میامن عقل و برکت ادراکدن بهره مند اولوب استماع اقوال ارباب عقلی حسب حالی وشعار روزکاری قیله اقبال اکا قرین وادبار دایرهٔ دولتندن دور اوله الحالة هذه بحمدالله که ملك کمال عقلاه آراسته و پیرایهٔ حسن تدبیرله پیراسته

قطعه

ای در پناه عقلی تو ملك هنروری

وی پرتوی زرأی تو خرشید خاوری

تدبیر صائب تو باندیشهٔ صواب

تمهید داد قاعدهٔ داد کستری

فکر مرا چه وقع بود پیش رأی تو

خرمهره را چه قدر بنزد یك جوهری

﴿ نثر ﴾

اما چون ملك بنی بو مهمده عزم مشاورتله معزز قیلدی و بو امر لك تمامنده بن بنده نك لطف تدبیر و حسن اهتمامنه اعتماد بیوردی دیلرم که بو بابده خاطر فاتر و ضمیر قاصرمه لایح اولنی بعضنی دیوان عالیده و بعضنی حجرهٔ خالیه ده سمع شریفه یتشدیرم بن بنده نته که جنکی تجویز ایترم تواضع وتذلیلده جائز کورمزم (و بحکم) (النار ولاالعار) بو ولك محتاج وآجه عرض احتیاج وتحمل خراجه که بزم اسلاف وآبامز اندن ابا ایتمشلردر یوز ویرمزم

﴿ بیت ﴾

خصم را کردن نهم بی اعتباری آورد

مردن اولیتر که در بی اعتباری زیستن

﴿ نثر ﴾

مرد بلند همت عمر طویلی دوام تام و بقای ذکر جمیل ایچون استر والا نعوذ بالله عمر کثیر که ذلتله

چه عمر نوح دخی اولورسه عمر قصیردن وجوهله مرجوحدر بلکه ممات اول اصل حیاتدن هزار بار (راجح النار ولا العار والمنية ولا الدنية) دیمشلردر که ملوکه اظهار عجز غیر جائزدر که اظهار عجز کار عجایزدر هر کسه که دشمنه تواضع قیلوب زبونلق کوستره اکا ابواب بلا کشاده اولوب تأذی وتضرری دخی زیاده اوله

﴿ بیت ﴾

همت بلنددار وز بونی مکن که چرخ
هرجاز بونتریست بروچیره ترشود

﴿ نثر ﴾

باقی فصوله خلوت کرکدر که رأی ملك آرای ملکه مرفوع قیلنه (الحكمة عروس تزيدالبنت خاليا) حضار مجلسدن بریسی ایتدی ای کارشناس فائدهٔ مشاوره اولدر که عقلا جمع اولوب مقتضای عقلاری اوزره نظم مجلس ایدهلر که شاید برینك تیر تدبیری هدف صوابه راست کله که اکابر بیورمشلردر که ثمرهٔ مشاوره عقولك بعد المحاوره برامر اوزره اجتماعی وعقلانك آرای متخالفهدن بر رأی اوزره اتفاق واجتماعیدر

(هرمهمه که)

هر مهمه که جماعت عقلا جمع اولوب شروع قیله
آنك مداخلی ومخارجی احسن وجه اوزره ملحوظ اولوب
عاقبتی فوز ونجاحه وخاتمه سی خیر وصلاحه مواصل
اوله نته که حکیم ایدر

﴿ مثنوی ﴾

مکن تکیه بر گنج وتیغ وسپاه
زفرزانگان رأی وتدبیر خواه
شود رأی نیکو زادستگیر
بجایی که ضایع بود تیغ وتیر

﴿ نثر ﴾

پس کلامی خلوته حواله ایتمکده نه مصلحت وار اوله
کارشناش ایتدی هر مستشار مؤتمن دکلدر واسرار
ملکی مهمات عزمی ومعاملات رسمی کبی دکلدر که
هر دانا ونادانله درمیان ایتمك جائز اوله ارباب
دانش بیورمشلردر که اسرار ملوك فاش اولمغه باعث
یاوز یرزك تهاون وتقصیری و یارسول وجاسوسلرك
تز و یر وتشهیر یدر محتملدر که بو محلده برجاسوس
بولنوب کوش تجسسله بزم اقوالمزه حاضر ودیدهٔ
ترصدله بزم احوالمزه ناظر اوله و کوردیکن واشتدیکن

فی الحال خصم بدسکاله ابلاغ وایصال قیله انلر دخی
ساحهٔ جان وعرصهٔ آمالرین خاشاك مکردن جاروب
فکرله پاك ایدوب رخنهٔ فتنه‌یی سنك حیله ایله سد
وتیر تدبیرمز نشانهٔ آرزویه وارمدین یئه بزه رد ایده‌لر
فرضا که مجلسده جانب دشمندن جاسوس اولمیه
شاید که حضار مجلسدن بریسنك برانیس وجلیسی
اولوب بو مشاوره‌ده واقع اولان اسراری استفسار
ایدوب بو اراده جاری اولان آرادن خبردار اوله وآززمانده
اسرار ملك روزکار افواه والسنه‌ده انتشار واشتهار
بوله ودوست ودشمن میانده شایع اولوب اظهار
اسرارك ضرر وفسادی مزاج ملك وملکه ساری
اوله بو اجلدندر که اسرار اسرارده مبالغه‌یی حددن
کچورمشلردر

﴿ بیت ﴾

نیجه ز یباد یمش اول مرد هشیار
کر کسه سر صقین سرایته اظهار

﴿ نثر ﴾

کتمان اسراره سائر ناسدن ملوکك احتیاجی اوفردر

زیرا که تدبیر ملکه هر ناکس وابتر واقف اولیجق ملکه
اختلال کلی طاری اولمق احتمالی اکثر بلکه مقرردر

﴿بیت﴾

اکر جز نو داند که رأی تو چیست
بدان رأی ودانش بباید کریست

﴿نثر﴾

چوق اولمشدر که تاج وافسر بلکه کاسهٔ سرافشای
سر سببیله یوق اولمشدر

﴿بیت﴾

نیجه سن کشف سر سردن چیقاردی
نیجه سرداری افسردن چیقاردی

﴿نثر﴾

نته که شاه کشمیر وزیرینه مافی الضمیرین اظهار
ایتدیکی سببدن از وقتده اوج دولتدن حضیض
ذلته هبوط ونزول بلکه ستارهٔ عمری افق فنا
وفواته غروب وافول ایتدی پیروز استفسار ایتدی که
نیجه اولمشدر اول

﴿حکایت﴾

کارشناس ایتدی شهر کشمیرده بر پادشاه وار ایدیکه

لکام تسخیری کانِ توسن خنك فلکه اورمشدی و پنجهٔ تدبیر ایله ساعدر وزکار زورکاری بورمشدی بیم شمشیر آتش تأثیر وآب تصویرندن بانك نه زهرهسی وار ایدیکه سمت راستدن انحراف ایدیدی ووهم سنان جانستان برق نشان وصاعقه فشانندن آبك نه قدرتی وار ایدیکه روی خاکده اکری کیدیدی

﴿ مثنوی ﴾

جهان را خلعت امن آنچنان داد

که خلق از ننك عریانی شد آزاد

زعدلش جان مظلومان سحرگاه

فراموش کرده تیز اندازیٔ آه

﴿ نثر ﴾

بو پادشاه فلکدستگاهك حریم حرمت و پردهٔ عشرتندن بر محبوبهسی وار ایدیکه زلف شبرنکی دعوای طولده شب یلدایه اطاله ایدردی وروی تابان ومهر لمعانیمه چارده شبه طوغ یا طوغدم دیردی زاهد قائم اللیل آنك جمال باکمالن عالم مثالده کورسه کندیدن کیدیدی وصوفیٔ شبخیزانك صورت بیمثالن مرآت خیالده مشاهده ایتسه صبح پاکدامن کبی کریبان

خرقهٔ پرهیزی چاك ایدیدی

مثنوی

درمنظوم اسیر دندنی
جانه زندان ایدی زنخدانی
زلف پرچینی رشك مشك خطا
خال مسکینی حبة السودا

نثر

ملكك اول نكاره اول قدر تعلق وتعشق وار ایدیکه مشاهدهٔ جمالن حاصل حیات فانی وتماشای زلف وخالن سرمایهٔ عمر وزندکانی بیلوردی هرزمان جاذبهٔ عشق جانان کوهر جان ملکی سلك ملکه چکردی ودانهٔ خال دلارام زمین دلنده مهر ومحبت تخمن اکردی طرهٔ طرارای نقد شکیب وصبری جیب دلندن قپاردی وغمزهٔ عیاری دله محتاله کبی خانهٔ دروننده متاع صبر وسکوتی چلار چارپاردی

بیت

من نه باختیار خود میروم ازقفای او
کیسوی چون کمند او می بردم کشان کشان

نثر

اول شوخ فتنه انکیز چون مرغ دل شاعی مقید دام
زلف دلاویزی کوردی کمان ابرویی بنا کوشـنه دلک
چکوب خدنک غمزه‌یی هدف سینهٔ شاهه پیوسته
اوردی و ساعت بساعت شیرین عشوه‌لر ورنکین
کرشمه‌لرله پای دلنه بند اوزره بند اوردی

﴿ بیت ﴾

رسم عاشقکشی وشیوهٔ شهر آشوبی
جامهٔ بود که برقامت اودوخته بود

﴿ نثر ﴾

استغنای حسن مقتضاسی اوزره مجرد عشق شاهله
قناعت ایتمیوب اطراف وجوانب واقارب واجانبدن
بولدیغی زنجیر تسخیره چکمك دیلردی وزلفی کمندنی
کردن شوریدکان بیابان هوسه بند ایدوب عشق
نهالنی تشنکان زلال وصالك دلی باغنده دکمك دیلردی
آخرکار محرمان بارکاه پادشاهدن برسرور فتار وشکر
کفتار جوان طنازله که خط سبزی خضر کبی لب
آب حیاتده پرورش بولمش وسبزهٔ خطی چمن جنان کبی
کنار جویبار کوثرده پرورده اولمش

﴿ بیت ﴾

کردلعل درفشاننده یازلمش سبز خط
خالدن اول خط جوالیسنی زین ایتمش نقط

﴿ نثر ﴾

عشقبازلغه آغاز ایتدی جوان دخی غلبات عشق وجذبات شوقه دوشوب وسوز وگداز مهر ومحبت آتشنه طوتشوب بر مرتبه یه وارمشدیکه جریدهٔ حالنده دفتر صبردن برورق وصفحهٔ حالنده اثر حیاتدن بررمق قالمشدی

﴿ بیت ﴾

هر که باعشق آشنا شد زحمت جان بر نیافت
درد پرورد محبت یار درمان بر نیافت

﴿ نثر ﴾

متصل عاشق ومعشوقی میاننده چشم وابرو یله سؤال وجواب وغمزه واشارتله خطاب وعتاب اولوردی برکون پادشاه عیش وعشرت قوروب جانان دخی ماه کبی مقابلهده اوتوروب جوارندهٔ پای خدمت اوزره طوروب مشتری کبی برق اوروب القصه ابواب معاشرت هرجهتدن گشاده واسباب مواصلت هرنوعدن آماده ایدی و پادشاه جمال دلارای جانانه دیدهٔ دل وجانله

نكاه ايدوب صفحهٔ رخسارنده رقم (فى احسن تقويم)
مطالعه ايلردى نكار آنك بو نظاره سندن غافل وجام
مدام عشق جوانله مست لايعقل ايكن ناكاه جوانه نكاه
ايدوب لب شيرينندن بر تبسمله دامن روزكارى پرشهد
وشكر ايتدى (ع) بزنيك خنده ودامان عيشم پرشكر
كردان ❋ جوان دخى مقابله سنده كوشهٔ چشم جاد
وسندن بركرشمه ايله عالمه هزار شور وشر براقدى

﴿ بيت ﴾

نركس بازندهٔ اونيم ناز

غمزه از وغمزه دكر نيم ناز

﴿ نثر ﴾

پادشاه چون بو حالدن آكاه اولوب آتش غيرت
كوكلنده مشتعل وملتهب وميانلرنده علاقهٔ معاشقه
وار ايديكن بيلوب درون دلدن منفعل ومضطرب اولدى
وصحبت دلارامدن بالكليه ال چكوب سوداى عشقندن
فراغت ايتدى ولسان حالله ايتدى

﴿ قطعه ﴾

وازكلدم اى صنم سكا هوادار اولمه دن

كل يوزكچون هر سحر بلبل كبى زار اولمه دن

بن الم چكدم غم سوداى زلفكدن سنك
چونكه سن ال چكمدك اغيارله يار اولمه دن

﴿ نثر ﴾

پس كندو يله فكر ايدوب ايتدى بو بابده شتاب مذهب
خردده صوب صوابدن منحرفدر و بوايكى شور بختى
سياستده استعجال دور بين وعاقبت انديشلكه مخالف
(ع) صبر بهتر مردرا از هرچه هست ٭ پس طريق
لطفى قويوب مضيق عنفه كتمدى ومحبتى همان اول
منوال اوزره كه طرح اولنمشدى حفظ ايدوب تغيير
وضع ايتمدى اكرچه كه اولى شب تارده نشوهٔ قهوهٔ
خوشكوار وانوار مصباح ديدار دلدارله چهرهسى كل
كل اولمشدى اما قلبى پروانه وار التهاب آتش اضطرابدن
تمام يانمش ياقلمش كل اولمشدى

﴿ بيت ﴾

پادشاهى عاشق وسرمست زان سان دلبرى
چون تواند ديد ورا ملتفت باديكرى

﴿ نثر ﴾

القصه چون تباشير صبح ظاهر اولدى چمشيد خرشيد
علم سفيد نصرت تأييدى قبهٔ فيروزه رنك فلكه

یتوردی وخسرو سیار کان شایان ظلامی ایوان سپهر مینافامدن کوردی

﴿ بیت ﴾

عروس آفتاب خوب دیدار

بونیلی پرده‌دن اولدی پدیدار

﴿ نثر ﴾

پادشاه نیکبخت تخت حکومت اوزره کلوب صدای صلای عدل وداد ایله داد خواهلری بندستم وقید بیداددن ازاد ایلدی

﴿ بیت ﴾

شه که عدلیله اشنا اوله اول

سایهٔ رحمت خدا اوله اول

﴿ نثر ﴾

فصل خصومت ناسدن ودفع غوغای عام وخاصدن خلاص اولیجق اول وزیرله که مدار امور مملکت ومستشار احوال سلطنت ایدی خلوت ایدوب جلاد خشم مبالغه قیدیکه حال شبانه‌یی وزیر صاحب تدبیر ایله میانه کتوره وانك مشورتیله اول تشنکان بیابان عشقه شربت سیاست ایچوره فرمانفرمای

عقل ایتدی زنهار سرکی اکا اظهار ایتمه وهرنه حکمی
که رأیك اقتضا ایده امضا ایه یتور عاقبت جانب
خشم وغضب غالب اولوب وزیرنه مافی الضمیرین
اظهار واول باب‌ آنك مشاوره سیله استظهار ایتدی
وزیر دخی تیر تدبیری آنلرك هدف تدمیرنه طوغرلتدی
بو فکر رأی پادشاهه موافق کلوب اول ایکی شخصك
بنیاد حیاتنك هدمنه تصمیم وعزام ایتدی ومقرر
اولدیکه هر بریسی شربت زهر الوده له ساحهٔ
وجودین کرداب عدمه صالهلر وبروجهله که وزیر
وشاهدن غیری کمسنه اکا اولمیه امرلرین تمام
وماه عمرلرین مبتلای سرار حمام قیله لر تا پردهٔ فضاحت
دریده ورشتهٔ نام ناموسی بریده

﴿بیت﴾

کارهای اینچنین آن به که پنهانی بود

اشکار اکر کنی اخر پشیمانی بود

﴿ نثر ﴾

چون مشاوره امری تمام اولدی وزیر پادشاهی
وداع ایدوب اوینه کلدی دخترنی زیاده ملول ومنفعله
بولدی کیفیت حالدن سؤال ایدیجك شویله معلوم

قلدیکه قیزی مکر حرم پادشاهه وارمش بانوی سرای
جانبندن انواع اهانتلر کورمش واقران وامثالی میاننده
بویله خوار اولمقدن خجلت وعار متطرق اولمش وزیر
چون بو خبری اشتدی بحر غیرتی جوش ایدوب شرط
احتیاطی فراموش ایتدی ودخترینك خاطرین مراعات
ایچون ایتدی ای جکر کوشم بحضور اوله که اول
شور بختك عنقریب چراغ عمری مرده وکل حیاتی
پژمرده اولوب نام نشانی صفحهٔ جهان فانیدن
سترده اولسه کرك دختر بو امری تحقیق و بو خبری
تصدیق ایچون کیفیت حالدن سؤالده حد اعتدالدن
تجاوز ایدیجك وزیر انکله سلطان میاننده جاری اولان
ماجرادن رشمه بیان ایدوب بو سری اخفاده عظیم
مبالغه قیلدی دختری چون بو بشارتی اشتدی بشاشت
تماملە پدری حضورنده قیام ایدوب کندی مقامنه خرام
ایتدی اتفاق بو اثناده خدام حرم پادشاهدن بریسی
وضع سابقدن اعتذاره کلدی چون مقدمات عذری
تمهید ایتدی دختر وزیر ایتدی معلوم صغیر و کبیردر که
بو مقوله جرایمدن اعتذار عذر دکلدر بلکه تعزیر امانم
دکلدر که آنك ماه عمری عنقریب تمام اولسه کرك

(وایتدیکی)

وایتدیکی فعلك جزا وسزاسن بولسه کرك (ع)
نزدیك شد که دور شود دشمن از نظر * خادم دختر
وزیردن چون بو خبری اشتدی بهجت و بشاشت
اظهار ایدوب ایتدی بونه فال فرحفزاونه مژدهٔ
ترحزادر که (ع) سماعه کردن جان ودل چون انی
استماع ایتدی * ایا بو خبر خیرنه وقت حیز وجوده
کله که اول منبع شرك شرضررندن امین اوله وزو
بو واقعه نه زمانده وقوع بوله که اول بی رحمك پنجهٔ
شکنجه سندن نجات بوله وزدختر ایتدی اکر اخفای
رازه قدرتك وتحمل بار اسراره طاقتك وار ایسه سکا
حقیقت حالی حکایت وقصهٔ قضیهٔ مذکوریی بی قصور
روایت ایلیم خادم دخی بند سو کندله رشتهٔ عهدنی
مؤکد قیلوب دختر وزیردن مافی الضمیرین بو تزویر
ایله خبردن قیل چکر کبی چکدی وعلی الفور بانوی
سرایه واروب علی التمام تفصیل حالی اعلام ایتدی
خاتون حقیقت واقعه یه واقف اولیجق همان اول
ساعت جوانی خلوته دعوت ایدوب بو سری اکا
اظهار ایدوب بو سردن انی خبردار ایلدی وزن وجوان
اهل طغیاندن جمع کثیر ایله اتفاق ایدوب عصیان

ایتدیلر وناکاه پادشاه غافل وشراب خوابله لایعقل
ایکن سفینهٔ حیاتن غرقاب هلاکه اتدیلر سرنی
وزیره اظهار ایتمك ایله سردن ایرلدی ومنصب
کامرانیدن بلکه مسند زندکانیدن قفس عنا ومحبس
فوات وفنایه کرفتار اولدی بومثلك فائده‌سی بودر که
اکرچه ملوکه وزرا ایله طریق مشاوره‌یه سلوك لابد
وانلرك رأی عالم آراسندن فائده‌مند اولمق لازمدر اما
اسرارلرینه اغیار مطلع اولمق دخی واجبدر زیرا که
هرکاه پادشاه باوجود که فر یزدانی وتأییدر بانیله ممتاز
وهمت بلند وعزیمت ارجمند ایله سائرلرندن سرافرازدر
کندی سرنی ستر ایده‌میه سائرلر که پایه ورتبه‌ده
ناقص وعقل ودرایتده قاصرلردر محافظه‌یه نیجه
قادر درلر

﴿ بیت ﴾

چون تو نتوانی که راز خویش را پنهان کنی
نیك میدانی که آن را دیکران افشا کنند

﴿ نثر ﴾

کارشناس چون بوحکایت پر لطافتی بو فصاحت
وبلاغت ایله روایت قیلدی وبودر بهمتانی الماس

عبارات غرائبله دالدی حضار مجلسدن بریسی دخی
زبان اعتراضی دراز ایدوب ایتدی سنك كلامكدن
لازمكلور كه خلق عالم بساط مشاورەیی دورەلر واسب
مرادلرین میدان رأی ورویتلری اوزره سورەلر حال
بوكه ترك مشاوره مقتضای حكمتدن دور ومذهب
شرع وعقلده منهی ومحظوردر

﴿ بیت ﴾

بنای عقل خودار برمشاورت ننهی
نه حق شرع گزاری نه داد عقل دهی

﴿ نثر ﴾

كافهٔ انام عموما وسلاطین عظام خصوصا سوانح
امور ومصالح جمهورده ترك مشاورەده نه وجهله
معذورلردركه پیغامبر علیه الصلوة والسلام ناموس
اكبردر بحكم (وشاورهم فی الامر) خدام عتبهٔ
نبوتله مشورتله مأموردر

﴿ بیت ﴾

شد پیمبر بمشورت مأمور
توچرازین طریق باشی دور

﴿ نثر ﴾

کارشناس ایتدی صدر صفهٔ رسالت سدنهٔ سدهٔ
نبوت منشورتله مأمور اولدیغنه باعث اول دکلدر که
آنك رخنهٔ رأین غیریلرك حسن تدبیری سد ودریای
خاطر فیاضنه سائرلرك انهار افکاری مددایلیه زیرا که
ضمیر منیر صاحب ایالت ولایت ورسالت علیه من التحیات
اکملها که مطلع انوار (ان هو الا وحی یوحی) در برآینهٔ
جهانمادرکه صورت حقایق اشیا انده واضح
وهویدادر بلکه باعث تبیین منافع ومشاوره وتعیین
فوائد محاوره در تا عالمیان بو خصلت پسندیده ایله
متحلی اولوب ثمراتندن بهره مند اوله لر ونور چراغ
مدد روغن ایله تزایدپذیر اولدیغی کبی عقول قاصره لرك
غیرك مدد تدبیریله تنویر ایدوب خودرایلك وخود
پسندلك ظلماتندن قورتله لر اول بنم کلامیمدن بو لازم
کلدیکه ترك مشاورت البته واجب اوله بلکه مقدمات
مزبوره مقتضاسی بودر که هرفکر که بوتهٔ مشاوره ده
خلاص بوله وهرامر که محك آراده تمام عیارکله خزانهٔ
دلده مکتوم وختام سرواخفا ایله مختوم قیلنه که
کتمان اسرار فوائد بسیاری متضمندر جمله دن بری
بوکه تجربه ایله معلوم اولمشدر هر مهمك کتماننده

اهتمام اولنه حصوله وصولی قریب اولوب تیز اتمام
اولنه که مضمون (استعینوا علی حوایجکم بالکتمام)
بو معنانك اثباتنده برهان واضح البیاندر بردخی بو که
اکر، تدبیره موافق تقدیر اولمیوب مافی الضمیر
قوتدن فعله کلمیه باری باعث شماتت اعدا اومورث
خجالت احبا اولمیه

﴿ بیت ﴾

زانکه وصل تو میسر نشود چندن نیست
که رفیقان زسر طعن زبان بکشایند

﴿ نثر ﴾

فیروز ایتدی ای وزیر ناصح سنك تدبیر امورده
اصابتك وتعمیر ثغورده حسن کفایتك ضمیر منیرمه
واضح وبوارداه مجتمع اولان وزرا وامرانك جمله سنك
آراسندن سنك رأیك ناصح وراجحدر پند ونصیحت
بوزندن واداء حقوق نعمت جهتندن خاطره که
لایح اولنی اظهار ایلمك واجبدر که اظهار حقده تقصیر
قاصرلره مناسبدر کارشناس خدمت ایتدی وزبان مدحله
ایتدی

﴿ بیت ﴾

ای آفتاب رأیك مهر منیر عالم
وی بدر قدر شانك ماه فلکدن اعظم

﴿ نثر ﴾

هر خدمتکاره واجبدر که چون مخدومی برامر اوزره عازم اوله اول بابده آنك رأینده وجه صواب نه ایسه تنبیه ایتمکی ذمتنه لازم بیله اکر انك عزمن خطابه مقترن بوله رفق ولطف ایله آنك فسادین روشن ومبین قیله تاروی رأی ووجه تدبیرنده تباشیر استقامت لایح اولمیه اصلاحنه تعرضندن اعراض قیلمیه هر مشیر که ادای حقوق ولی نعمتنده تقصیر ایدوب حق مشاوره بی مرعی طوتمیه وشرایط امانتی ولوازم استقامتی کما هو حقها رعایت اتمیه انی صدیق صادق خیال ایتمك کرك بلکه آنی دشمن ومنافق عدایدوب انکله مشاوره طریقنه کتمك کرك هرکاه که پادشاه کندی اسرارنی اسرارده مصر اوله وبروزیر کافی ومشیر امین ومعتمد بوله ونیکو کارلره احسان ولطفی شهریارلك شریعتنده واجب بیله وبدکردارلره تأدیب وعنف جهاندارلك طریقنده لازم اکلیه غالب بودر که ملکی پایدار ودولتی برقرار اولوب عنایت ربانی اکا معین

(وناصر)

وناصر ودست قضای آسمانی دامن دولتدن کوتاه وقاصر اوله

﴿ مثنوی ﴾

تاتوانی بدین وداد گرای

تابود ملك ازین دو پایه بپای

عالم آسوده کن بنعمت وجود

تاخوش باشی وخدا خشنود

﴿ نثر ﴾

فیروز استفسار ایتدیکه ملوك اسرارنی کیملردن اسرار وکیملره اظهار ایتمك کرك کارشناس ایتدی اسرار ملوکك مراتبی متفاوتدر بعض راز اولور که پادشاه کندی دخی اکا محرم اولمز یعنی محافظه ده اول مثابه ده مبالغه واجبدر که غیریلر دکل کویا کندی دخی اکا محروم دکلدر بعض اکابر بو معنیده بیورمشلردر

﴿ قطعه ﴾

انچه ناکفتنیست دردل خویش

دار پنهان بدان مثابه که دل

اکرش مدتی زمان طلبند

نتواند که سازدش حاصل

﴿ مثنوی ﴾

کرکدر براوله سرداره سردار
ایکی اولسه ایدرلر سری اظهار
حکیم ایدر که ایکی لبدرر اول
که بو قدر ذره اندن چیمکه یول

﴿ نثر ﴾

بعض دخی اولور که ایکی کسنه یه نسبت رتبت محرمیت میسردر بعضنه دخی اوچ شخصه بلکه دخی زیادیه وقوفه رخصت و یررلر اما اول سر که بوملر حقنده خاطر فاطره خلجان ایدر ایکی شخصدن غیری یه قابلیت محرمیت میسر دکلدر

﴿ بیت ﴾

ایکیدن که تجاوز ایده برسر
دوشوب دللره اول ورد اوله آخر

﴿ نثر ﴾

فیروز چون بو کلامی ایشتدی خلوتخانه یه متوجه اولوب وزیر کار شناسی دعوت ایتدی وآغاز کلام ایدوب ایتدی اول زمله بوملر میاننده نه حادث اولدیکه بودکلو بغض وعداوته باعث اولدی کارشناس ایتدی

قديم الايامده بزم طائفه‌مزدن بوملر حقنده بعض
كلمات صادر اولوب اول سببدن ابواب عداوتی فتح
و بساط خصومتی طرح ايدوب الی هذا الان كينهٔ
ديرينه ساحهٔ سينه‌لرنده‌دائم ومادهٔ نزاع وجدال
ميانه‌مزده قائمدر ملك ايتدی نه كيفيت ايله واقع اولمشدر
اول

حكايت

كارشناس ايتدی روايت ايدرلر كه سليمان نبی عليه
السلامدن صكره انواع طيور مختلفة الطباع اولی
اجنحة مثنی وثلاث ورباع اتفاق واجتماع ايدوب
ايتديلر كه بزه برامير ومقتدا وبركبير وپيشوا لازمدر كه
سوانح اموره اكا اقتدا ومصالح جمهورده اكا التجا
ايده وزوبرخصم ظاهر اولسه انكا استظهار ايدوب
انك دفعنه دورشورز و بازار كارزارده انی پشت
و پناه ايدوب الشه ووپرشه وز پس هرنوع امارات
قرعه‌سن طيوردن برجنسك نامنه اتدی واخرانك
بطلاننه حجة و برهان اقامت ايتدی تانوبت بومه يتدی
برطائفه‌نك رأيی بوكا مقرر اولديكی انی امير ايده‌لر
وعمارات خراب آبادامارتی انكله تعمير ايده‌لر بوتدبيری

رد قبولده چوق كفت وكو اولدی و بو امرده قيل
وقال سر حد اعتدالدن تجاوز ايدوب ميانلرنده آتش
جدال ونزاع اشتعال وارتفاع بولدی آخر كار قضيه
بونك اوزرينه قرار بولديكه بركسنه كه بو مجمعده
داخل اولميه وطرف حقدن جانب باطله مايل اولميه
حكم ايدوب هر نه حكم ايدرسه قائل اوله لر وقضاسنی
كلك رضا ايله امضا ايدوب اول حاكم عادلك فرماننه
عامل اوله لر بو اثناده اتفاقدن برزاغ پيدا اولدی
ايتديلر اشته بو ساده دل بو مجلسده حاضر دكل
ونهال خالی جانب تعصبه مائل دكلدر بونكله بو امری
مشاوره معقول و بو بابده انك تدبيری ارباب خرد قتنده
مقبولدر باوجود بودخی هم جنسمزدر تا اصناف طيور تمام
امرمز بورده متفق الكلام اولميه لر اجماع حاصل اولمز
و بی اجماع ماده نزاع اندفاع ورشتهٔ خصومت انقطاع
بولمز بونلر مفاوضه ده ايكن زاغ كلدی صورت حالی
برصفحهٔ ضميرينه كلك تقرير ايله تحرير ايدوب بو بابده
اندن تدبير صواب التماس ايتديلر زاغ تأمل مستوفادن صكره
ايتدی بو فكر زياده فاسد و بو بازار بغايت كاسددر
بوم شومك منصب امارته نه لياقتی واردر واول ديو

دیدار اهرمن کردار رتبهٔ ایالته‌ندن سزاواردر

بیت

ای مکس عرصهٔ سیمرغ نه جولانگه تست

غرض خود میبری وزحمت مامی داری

نثر

بازتیز تاز بلند پرواز که نسر طائرانك زخم چنکالندن احترازایدوب آشیان آسمانده پنهاندر قعر زمینه‌می بکچدی طاوس زیبا هیئت ورعنا صورت که صحن بوستان آنك زیب جمال وزینت پروبالندن که غیرت باغ جناندر نشیمن فنایه‌می اوچدی همای همایون فال که سایهٔ پروبالی فرق فرقدسای سلاطین کامکاره تاج افتخاردراوج آسمانه‌می عروج ایتدی عقاب پرشکوه که عقبات کوه صدمات بال اقبال وجناح نجاحندن پرصدادر عنقا کبی آشیانهٔ عدمه‌می کتدی فرضا که جمهور طیور نامدار باسرها منقرض اولسه وضعیف حال وشکسته باللری قالسه معقول بودر که بوطائفه پادشاهسزلغی قبول ایدوب عار متابعت بوم وشنار مطاوعت مرغ شومی ناصیهٔ حاللرینه مرقوم قیلمیه‌لر

﴿ بيت ﴾

کس نبايد بزير سايهٔ بوم

ورهمای ازجهان شود معدوم

﴿ نثر ﴾

باوجود که منظری کريه ومخبری قبيح وطبعی سقيم
وفکری غير صحيحدر بونك برله کهدرونی خشم وغضب
ايله مشحون وصفت تکبر وتجبری حددن بيروندر
بوجمله عيوب ايله جمال روزجهان افروزدنکه
(وجعلنا النهار معاشا) حکمی موجبنجه سرمايهٔ
بازار معيشتدر محجوب قالمشدرونور آفتاب عالمتا
بدنکه (وجعلنا سراجا وهاجا) پروانه سيله چراغ
انجمن جهان وشمع شبستان مکان کون ومکاندر
محروم ومهجور اولمشدر جمله دن بودشواردر که
حدت وخفت طبعنده غالب وتهتك وطيش عقلنی
سالبدر بواندیشهٔ ناصوابدن وازکلك وبنای
امور کزی اساس حکمت اوزره قيلك ومهماتکزی
قانون عقله تطبيق وهر قضيه يی رأی صائب ايله
تحقيق ايلك تاداٸما مرفه الحال وفارغ البال اوله سز وطعن
حساد وشماتت اعدادن رها بوله سز اولاسزه واجب

(اولان)

اولان بودر که بر امیر تعیین ایدەسز که عقل و کیاستی
بی نظیر و فکر و فراستی اصابتپذیر اوله تا هر مهمکه
عرصهٔ وجودە کله و هر صورتکه منصهٔ ظهورده
جلوه قیله ذهن ثاقبله اکا خوض ایدوب رأی صائب
ایله انده کفایت کوستره اول خرکوش کبی که ماه
جانبندن رسولم دیو لطف حیله ایله برغاله‌یی کندی
قبیله‌سندن دفع ایلدی جمهور طیور استفسار
ایتدیلر که نیجه اولمشدر اول

﴿ حکایت ﴾

زاغ ایتدی روایت ایدرلر که جزائر زیربادن بر ملک
ولایتندن بر ییل اتفاق باران اولمیوب مادر سحاب مدرار
پستان رحمتدن کام تشنه لبان اطفال مهد خاکه ادرار
ایلمدی حرارت هوای کرمدن چشمه‌لر سخت دللر چشمی
کبی بی نم والتهاب مشعلهٔ آفتابدن خوشهٔ فلفل وکلبن
قرنفل وطره سنبل زلف نکار کبی پرپیچ وخم وعیونك
کوزلری صوغلوب انهارك لبلری یار یلوب دکزلرك
دللری طوتلوب ابکم اولدی

﴿ بیت ﴾

صوسزلقدن قوریدی شویله عالم

که کوزدن غیری یرده قالمدی هم

﴿ نثر ﴾

پیلار آتش عطشدن یانوب یاقلوب ملکلرینه کلوب
نالش ایتدیلر ملکلری امر ایلدیکه تجسس آب ایچون
هرجانبه شتاب ایدهلر بو باپده شرائط تفحصی یرینه
کتوروب سراب کبی اطراف بیابانی طواف ایدهلر
پیلار بموجب فرمان دردعطشه درمان ارایی اول
بیابان بی پایانی دوران ناکاه برسرچشمه یه راست کلدیلرکه
لسان تازیده اکا عین القمر وزبان فارسیده چشمهٔ ماه دیرلر
ایدی چاهی غایت ژرف وآبی زیاده شکرف ایدی ملك
پیلان عامهٔ خدم وکافهٔ حشم ایله اول چشمه جانبنه دوان
وروان اولدیلر مکر اول چشمه حوالیسنده وحوشدن
بی نهایه خرکوش توطن ایتمشدی خواب غفلتده
بیهوش یاتورلر ایدی لاجرم خرکوشلر پیلارك جوش
وخروشندن سراسیمه ومدهوش اولوب اکثرینك
سری پیلارك پای ثقیلی ایله شویله کوشمال بولدیکه
من بعد منزل حیاتده اقامته مجالی اولمدی وشویله
پایمال اولدیلرکه بردخی صحرای وجوده رجوعی احتمالی
قالمدی

(بیت)

بيت

آهسته ران بجانب ميدان كه ميشود

سرها ز پرسم سمند تو پايمال

نثر

القصه پيلرك برحمله سى ايله اكثرى كشته و بعضى خسته و پاشكسته و بقيه سى سراسيمه وسر كشته (ع) كه زيدا كر بدين سان دوسه بار خواهى آمد * يارنداسى پيلرك نهيب دم وضرب قدمندن جان قور ترانلر افتان وخيزان ملكلرى قتنه واروب نفير فرياد انش تأثيرى فلك اثيره يتشدروب اول خلقت زشت وظلمت سرشتلرك تغلب وتعديسندن تظلم ايدوب ايتديلر ظل الله فى الارضين اول پادشاه عدل آيين ديمك اولور كه مظلوملره پناه اولوب ظالملرى تباه ايدوب افتاده لره دستگير وجلوس تخت وسرير اول امير بزركواره لايق وسزاواردر كه بيكسلره كس وداد خواهلره فريادرس و بيچاره لره ظهير اوله

بيت

ازان آمدى برسراين سرير

كه افتاد كانرا شوى دستگير

﴿ نثر ﴾

سنده اكر بزه شاه ايسك دادمزى بوظالملردن المق وبزه پشت وپناه ايسك انلرك ظلم وبيدادلرين اوستمزدن ارمق كركسن كه برهجوم ايله اكثرمزى هلاك ايتديلر اكر برحمله دخى ايدرلرسه بو برقاچ خسته وشكسته وسركشته ونيم كشته كه انلرك صدمت پاوخرطوم آژدر سيمالرندن رها بولمشلر پايمال اولوب آغشتهٔ خون وخاك اولمق مقرردر

﴿ بيت ﴾

يك بار رخ نمودى ودل رفت وعقل وهوش

اين بار جان ببر كه متاع دكر نماند

﴿ نثر ﴾

ملك ايتدى بوامرى جزوى فرض ايتمك كرك واكده سرسرى خوض ايتمك كرك صواب بودركه بزم حشمزده اهل فراست وصاحب كياست مدرك ومتدارك كيم وار ايسه عزحضورمده حاضر اوله‌لر وبو بابده مشاوره اولنوب بوخصوصه ديدهٔ اجماع واجتماع ايله ناظر اوله‌لر كه بيمشورت ارباب حزم برامره قصد وبرمهمه عزم مقبللر قتنده نامقبول وعاقللر

رأینده خلاف معقولدر

بیت

هرکرا دانشست بسیار
نکند بی مشاورت کاری

نثر

بونلرك میاننده مکر بر خر کوش تیزهوش وار ایدی که اکا بهروز دیرلر ایدی جمله سی انك وفور عقل وکمال فهمنه معتقد و یمن رأی وحسن تدبیرینه معتمدلر ایدی چون بو مهمك اتمامنده ملكك بو قدر اهتمامن کوردی اقدام اقدام اوزره قیام ایتدی وایلرو کلوب جواهر مدح وثنایه سلك اداده انتظام ویروب عبارت فصیحه ایله فتح کلام ایدوب ایتدی

قطعه

شاها غم رعیت بیچاره میخوری
اینست رسم قاعدهٔ دادکستری
ازحال یکسان جهان لطف وامداد
کزتاج وتخت ودولت واقبال برخوری

نثر

اکر ملك مصلحت بیورسه بن بندهسنی یلاره رسالته

کوندرسون و برامین نصب ایدوب همراه‌اینسون
تابنم فعلی وقولی کورسون وایشتسون امیددر که
ملکك یمن همتی ایله بوغائله‌یی اوستمزدن رفع ایدوب
حسن رأی ورویتله بوستمکارلرك ظلام ظلمتلرین برحیله
ایله دفع ایده ملك ایتدی بنم سنك صدق وامانتکده
ودین ودیانتکده وعقل ودرایتکده وفرط کفایتنده
شائبهٔ شك وشمهٔ شبهه‌م یوقدر که سنك کفتار
وکردارکی کراتله تجربه ایتمشم وصدق وامانتکی
دفعاتله کورمش ایشتمشم ورأی صوابنمای وفکر
مشکلکشایکله نیچه نیچه ایش ایتمشم

﴾بیت﴿

سکهٔ کار توزین بس کازمودم بارها
برمحك امتحان نقد تو بیغش یافتم

﴾نثر﴿

همان یمن برکتله حرکت ایدوب اول نسنه که مصلحت
وقت ومقتضای مقام ومناسب حالدر اتمامنده اهتمام
ایتمك کرکسن بیلورسنکه پادشاهك رسولی آنك
ترجمانی بلکه کویا زبانیدر اول اجلدن دیمشلردر که
هر پادشاهك عنوانانامهٔ کرداری ومضمون مکنون

اسراری رسولینك كفتار ورفتارندن معلوم اولمق میسردر
زیرا كه اكراندن بر هنر وفضیلت ظاهر اولسه وافعال پسندیده
واقوال ستوده صدور بولسه پادشاهك حسن اختیاری
وكمال مردشناسلكنه استدلال قیلورلر وشویله كه اندن
خطا وخبط وسهو وغلط جهتنده بر نادره صادر اوله
پادشاهه سبب سوءظن و باعث دخل وطعن اولوب
بدسكاللر غیبت ومذمته مجال بولورلر علمای حكمت
انتساب بو بابده بیحد و بیحساب تأكیدات ایدوب
بیورمشلردر كه اول كسنه كه برجانبه رسول كوندریله
لازمدر كه اول قومك عاقلی واقوالده جمله سنك
فصیحی وافعالده جمیعنك كاملی اوله ملوك سالفه اكثر
رسالته حكمای فضیلتپرور اختیار ایدرلر ایدی بلكه
بعض ملوك عقل وفضللرینه زیاده اعتماد ایتمكین طریق
رسالته بالذات كندیلر كیدرلر ایدی بو بابی اولاقرع
ایدن وخلعت خلافتی اكنندن خلع ایدوب رسالته
نفسه كیدن حكیم خافقین اسكندرذی القرنین
ایدیكه ابتدی

﴿ بیت ﴾

هزبرانی كه شیر اشكارند
پیام خود بپای خود كزارند

نثر

بعض افاضل فضایل مخایل ارسال رسول حقنده بیورمشدر (لله‌در قائل)

مثنوی

فرستاده باید که دانا بود
بکفتن دلیر وتوانا بود
ازوهرچه پرسند کوید جواب
بنوعی که باشد طریق صواب
سخنهای خویش اشکارا کند
بدان سانکه مجلس تقاضا کند
بساکس که از یك حدیث درشت
بهم زدجهانی وخلق بکشت
یکی دیکراز کفتهٔ دل پسند
میان دوصد طرح یازی فکند

نثر

بهروز ایتدی ای ملك اکرچه بنم نصاب معرفت رسالتدن فی الجمله نصیبم واردر اما اکر پادشاه جهانپناه اهتمام بیوروب درج حکمتدن برنیجه جواهر فاخره سلك اعلام وافهامده انتظام بیوره بنده آنی

آویزهٔ کوش جان وقلادهٔ کردن اذعان و پیرایهٔ تاج
افتخار وسرمایهٔ بازار استظهار ایدینوب جمیع
احوال واطوار وافعال وکردارمده دستور العمل قیلم
واول قانون وقاعده‌یه اقتدائی ذمته فرض عین
ودین واجب الادا بیلم ملك ایتدی‌ای بهروزاهم اداب
رسالت واتم اسباب سفارت اولدر که تیغ زبان
شمشیر آبدار کبی تند وتیز وبران اوله اما بوجمله ایله
لمعهٔ رفق وملاطفتدن خالی اولمیوب جوهر لطف
وملایمت صفحات حالنده لایح ونمایان اوله هر کلامکه
مطلعی خوف وعنف ایهام قیله واجبدر که مقطعی
رفق ولطف اوزره اتمام اولنه وهر مقالك که فاتحه‌سی
تسکین نائرهٔ غیرت ایچون کلمات هیبت آمیز ایله
افتتاح قیلنه لازمدر که خاتمه‌سی افادهٔ انس والفت
ایچون کلام دلاویز ومحبت انکیز ایله اختتام
اولنه

﴿بيت﴾

لطایف سخن ازسینه تخم کین ببرد
زبان رفق زابروی خشم چین ببرد

﴿نثر﴾

حاصل کلام لازمدر که کلام رسول قاعدهٔ عنف ولطف وخشم وحلم وقهر ومهر وعناد وانقیاد اوزره مبنی اوله و بسط وقبض وابرام ونقض ووعد ووعید وبیم وامید واخذ واعطا واضحاك وابکا وترغیب وترهیب وترمیم وتخریب عنالرین مشعر ومبنی اوله تاجهانداراق ناموسی وشهریارلك شکوهی مرعی قیلنه هم اعدانك دخی مافی الضمیری وحال تدبیر وتزویری استعلام اولنه اماسنك کبی مشیر وعاقل وحکیم کامله که عقل موشکاف ایله هر مشکلك دقایق وحقایقنه واصلدر باب رسالتده وصیت ایتمك همان تحصیل حاصلدر (ع) فارسل حکیما ولاتوصه *

مثنوی

بو اور بو مصلحت خیر ایله انجام

اولور پخته سنك رایکله بو خام

رسالت خدمتنده سن یرارسن

که سوزده دقت ایتسك قیل یارسن

خوش اکلرسن محلن هر کلامك

بیلورسن مقتضاسن هر مقامك

اکرسن بو ابشه اقدام ایدرسن

يقينم واركانى اتمام ايده‌سن

﴿نثر﴾

پس بهروز شرائط خدمتى ادا ايدوب باركاه ملكى وداع ايتدى وتا اول زمانه‌دك توقف ايتديكه غراب شب لباس عباسى كيوب پردهٔ ظلامى طاق سپهر مينافام اوكنه چكدى وبعدزمان خوانسالار قدرت طبق سيمين ماهى مزعفر نور وفرله پرايدوب اوستنه غبارمشك اذفرور يزهٔ عودوعنبرا كدى

﴿بيت﴾

چون نافه كشاد كيسوى شام

مه جلوه كنان برامداز بام

﴿نثر﴾

اول هنكامده كه مركز تدوير ماه دائرهٔ نصف نهاره مسامت اولوب شعاع نيراصفر بساط بسيط اغبره منتشر اولدى ورووى غبرازاويهٔ فقرا كبى انك شمع جمع جمال جهان آراسيله حسن و بهاونور وضيا بولدى (ع) خانهٔ درويش راشمعى خوش ازمهتاب نيست* بهروز بنار اودواقرصو واسر يل كبى كتدى طرفة العينده فيلار جز يره‌سنه يتوب اول سركشلرك

منزلنه قدوم ایتـدی اما بو عزمده قدم حزم اوزره طوروب خاطرینه بو معنی خطور ایتدیکه بو ستمکارلردن بکا بیم جان وخطر ضرر واردر اکرچه انلر جانبندن قصد معلوم دکلدر اما شرط حزم متین ومقتضای عقل دوربین اولدر که جبارلرله اختلاط اولنمیوب انلرله ملاقاتدن احتیاط اولنه اول سببدن که بونلر غایت کبر ونخوت ونهایت خیلاو عظمتلرندن فقرا وضعفا جانبلرندن پروایمزلرا کرصد هزار درمانده وزار انلرك زیر پای تغلبنده خاکسار اولسه بوره کذاردن چهرهٔ جبروتلرینه غبار قوندرمزلر

﴿ بیت ﴾

ترا ز حال پریشان ماچه تفاوت

اکر چراغ بمیر د صبا چه غم دارد

﴿ نثر ﴾

صواب بودر که ممکن اولدقچه انلرله ملاقاتدن ابا ایلیم وخدمت رسالتی مسافهٔ بعیده دن ادا ایدوب انلرله اراقدن مرحبا ایدم اکر تیر تزویر و کلمات دلپذیرم انلرك قلب صلبنده تأثیر ایدرسه فبها والا باری اول بد لقالرك پنجهٔ قهرندن رها بولوب سـلامت یقه سـن طوتم کیدم پس برموضع منیعه چیقدی وملك پیلانه مسافهٔ دور ودرازدن آواز ایدوب ایتدی ای شاه کردنکشان اکاه

اولکه بن رسول نوراللهم یعنی سفیر حضرت ماه
آسمانپناهم ایلچی یه زوال یوق ومرارت کلامی وخشونت
پیامی جهتندن مناقشه وسؤال یوق (وماعلی
الرسول الاالبلاغ) کلام رسول هرچند که درشت
و بیمحابا اوله سمع قبولله اصغا واجبدر که پیغام ملوکده
زیاده نقصله تصرف نامناسبدر پس سن بیلورسن که
ماه جهانپیما میر بازارشب ونائب شهریار روز عالم افروز
دردرکاه فلك اشتباهنده پیلان قوی هیکلك پشه
قدر مقداری وسیمرغ کوه پیکرك مکس دکلو اعتباری
یوقدر هرکسه که امرنه مخالفت ایدوب حکمنه
مطاوعت ایتمیه و پیغامنی کوش هوشله ایشتمیوب فرمان
واجب الاذعانی موجبنجه ایش ایتمیه کندی الیله
ایاغنه تیشه اورمش اولور و بندبلایه بیون ویروب
تیرقضایه کوکس کروب تیغ عنایه قارشو طورمش
اولور ملك پیلان بو کلام مهیبدن ترسان وهراسان
و پر پشه کبی لرزان اولوب استفسار ایتدیکه مضمون
رسالت وموجب فرمان ندر بهروز ایتدی ماه جهان
افروز بیوردیکه هرکسه که کندینك قدرت وقوتنه
وسطوت وصولتنه اعتماد قیله وخشم وتهورنه

وكبر وتجبرنه مغرور اوله وز يردستان رعايا وضعفاى
برايادست ظلم وستمنده مغلوب ومقهور اوله عاقبت
ورطهٔ بلا ومغاك عنايه دوشه ومورافات وخلل اكا زنبور
عسل كبي اوشه

﴿ مثنوى ﴾

تخم تكبر مفشان سينه را
جاى منه دردل خود كينه را
چندنهى برفرس جور زين
تيز مران كين نمايد چنين
تاكهت اين آب زسر بكذرد
ناوك چرخت زسپر بكذرد

﴿ نثر ﴾

سن بوزور وغرورله كنديكى افضل بهايم ظن ايدوب
قوت وشوكتكى كه صدد زوال ومعرض انتقالنده در
دائم وقائم خيال ايدرسن غليان ديك طغيانك وثوران
غبار عصيانك شمدى برمرتبه يه واردىكه بنم چشمه
سارمه قصد ايدر اولدك ولشكر اهرمن ديدار يكى
اول پريلر جلوه كاهنه الوب كيدر اولدك وصورت
زشت ظلمت سرشتكزله اول آبى مكدر وخاشاك جسم

ناپاك كنكزله اول مشرب ملوث ايلديكز آياسن بيلمزميسن
كه اكر عقاب تيز پراولى چشمه بالاسندن لجه صاعقهٔ
غيرت پروبالن ياقمق مقرردر واكر عين الثور مرغزار
سپهرده ديدهٔ تصرف ايله اكا باقسه سماك رامح
سنان سطوتله كوزين چيقارمق محققدر

مثنوى

ديوكانجار سيد سربنهد
مرغ كانجا پريد پربنهد
نرود جز بسدرقه بيرون
ازهواوزمين اوكردون

نثر

بن كمال شفقتمدن سكا تنبيهى واجب كوردم وحامل
اعباء رسالتى حضوركه كوندردم شويله بيوردم كه
اكر مقام اطاعتده قائم اولوب اول ايتديككك جرائمه
نادم اولهسن وشمدى يه دكين واقع اولان قبايح افعال
ومعايب احوالكه اعتراف ايدوب مضيق خلافدن
طريق توبه وانصافه كلهسن جناب عزتمأبمدن خلعت
عفو وكرامت صفح ايله اختصاص بولهسن واكر
خيشوم ميشومك فوائد استشمام فوايح نصايحدن

محروم اولوب کلام جواهر انتظامی عند حصول
الوصول آویزهٔ کوش قبول ایتمیه سن اکا، اولکه
فی الحال تیر شهاب وکمان هلال وسپرهاله ورجوم
نجوم وسماك رامح ومواکب کواکبله برلشکر عظیم
جمع ایدوب برشبخون ایدرم که اول دشت وهامونی
جوی خونکله جیحون ایدرم اکر بو قضیه ده ترددك
وار ایسه بر آن توقف ایتمیوب کله سن که بن چشمه ده
حاضرم وخیر وشردن سنك جانبکدن برخبره منتظرم
تا عین یقین ایله جمال جهان آرامی کوره سن وکندیکی
نه چنبرده حلاج ایدوکن بیلوب رخت اقامتی اول
چشمه حوالیسندن کتوره سن ملك پیلان بو خبری
زیاده استغراب ایدوب شتاب عامله اول چشمه جانبنه
روان اولدی همانکه کلدی صفحهٔ چشمه یه باقوب
صورت ماهی آیینهٔ آبده کاهی مشاهده قیلدی بهروز
ایتدی ای ملك بو چشمه دن آبدست ال وانابت وعبادته
مشغول اول باشد که ماه مقام ترحمده کله وتوبه وانابتکی
سمع قبول ایله اصغا قیله همانده پیل خرطوم طویلن
اوزاتدی وآسیب نفسی آبه یتشوب آب سراب کبی
اضطراب ایدیجك خیال ایتدیکه ماهی اغضاب ایتدی
رسول ماهه آواز بلند ایله خطاب ایدوب ایتدی ای

رسول بكزر كه ماه جهانتابى بوحركتم اغضاب
ايتديكه هجوم خرطومدن جنبش ايدوب اضطراب
ايلدى بهروز ايتدى بلى توبه وانابته مسارعت ايتمك
كرك تا نائرهٔ غضبى ساكن اوله وحركت واضطرابى
كيدوب قرار كاهنده متمكن اوله فيل فرمان ماهه اطاعت
ايدوب ايتديكى كناهه استغفار وانابت ايتدى وعهد
ايدوب شرط ايلديكه من بعد اول مقامه خرام ولشكرين
اول سرچشمه حواليسندن سورميجه آرام ايلميه
بهروز فى الحال بو خبره مسرت اثرى ملكلرينه ايصال
ايدوب خركوشلرى آمن الحال وفارغ البال قيلدى
وبو لطف حيله وحسن تدبير ايله اول بلاى سياهى
آنلردن رفع ودفع ايلدى بو مثلى اول اجلدن كتوردمكه
سزلك ميانكزده بر پيرروشنضمير ومشير صاحب تدبيردن
لازم ولابددركه اتمام مهامده انك حسن
اهتمامنه مراجعت اولنه ودفع اعدا وقهر خصماده
انك رأى مشكلكشاسيله اكتفا قيلنه اكر بو بابده سزلك
براختيار ومصلحتكذار امين ويار معتمد مستشاريكز
اوليدى هيچ روا كوره ميديكه طغراى شاهى بوم
شوم نامنه مرقوم اوليدى وسزى آنك شأمتندن

وسلطنت مرغانه وحکومت تخت سلیمانه عدم لیاقتندن آکا قیلیدی باوجود بو قدر خصائل نامحموده ایله موصوف ومکر ومکیدت ایله مأنوس ومألوف وغدر وخدیعت ایله مشهور ومعروفدر پادشاهلره حیله وغدر وخدعه ومکر کبی عیب متصوردر دکلدر

قطعه

هر که بیکانه شد زمهر ووفا
دردلش بوی آشنایی نیست
سینهٔ را که تیره کشت زغدر
اندرو هیچ روشنایی نیست
بی وفایی مکن که مردم را
هیچ عیبی چو بیوفایی نیست

نثر

سلاطین جهان سایهٔ رحماندر انلرک آفتاب عدالتی افق ظهوردن طلوع ایتمیجک عرصهٔ عالم منور ومهاد امن وامانده آسایش عالمیان وآرامش آدمیان انلرک ظلال نصفت واحسانلرندن غیریدر میسر اولمز بلکه (وبالعدل قامت السموات) خیمهٔ آسمان ستون عدل

سلاطیندن غیریله قرار قیلماز

بیت

عدل ارنه مهندسی نمودی

این کنبده آبکون نبودی

نثر

چون انتظام حال سکان خطهٔ زمین سلاطین عدل آیینك وجود پر جودینه منوط واطناب آسمان اوتاد داد واحسان ولاة جهان وملوك زمانه مقید ومربوطدر واحكام حکام میان دل وجان آدمیانده نافذ وجاری وفرمان سلاطین قضای نازل کبی مجاریٔ نفوس عالمیانده سائر وساریدر لاجرم پادشاه روزکار اولنه واجبدر که وفادار وعدالتشعار اولوب مظلوملره فریادرس وظالملره جفاکار اوله آیینهٔ سینه سن ژنکار کینه دن مصفی ولوح خاطرین لوحهٔ مهر ولطف ایله مجلی قیله شول رعایا که برحاکم مکار وغدار وبرظالم قهار وخونخوارك کمند فرمانه کرفتار اوله بی شك اکا اول بلا یتشه که اول کربهٔ روزه داردن اول کبك وتیهو یه یتشدی طیور باسرها صورديلر كه نه وجهله اولمشدر اول

حکایت

زاغ ایتدی بن بر کوه دامننده بر درخت اوزره آشیانه طوتمش ایدم جوارمده بر کبك خوشرفتار وار ایدی قرب جوار حکمیله میانمزده بناء مهر ومحبت استوار ایدی بکا متصل انك دیداریله صفا وسرور حاصل اولوب صدای کفتار وتماشای رفتاریله حضور موفور وحبور نامحصور واصل اولوردی ناکاه کبك غیبت ایدوب نابدید اولدی ومدت غیبتی مدید اولوب ینه عودت احتمالی بعید اولدی الحاصل تمادی زمان غیبتندن کمان ایتدمکه اول بیچاره مرغزار فنادن کوهسار بقایه کتدی مدت متمادیدنصکره کوردمکه بر تیهو کلوب انك مسکننده قرار ایتدی چون بن معاودت کبك نابدیدن قطع امید ایتمشدم اغماض ایتدم وتیهو ایله بیهوده مجادله‌یی رواکورمیوب ایتدم

﴿ بیت ﴾

چنینست رسم سپنجی سرای
یکی چون رود دیکر آید بجای

﴿ نثر ﴾

بو حال اوزره نیچه زمان کچدی وفلك دولابی نیچه کره دور ین تمام ایتدی بر کون کوردمکه کبك دری کلدی

چون خانه‌سنده بیگانه کوردی خصومته اغاز ایدوب
تیهو یه ایتدی یاهوسن بنم آشیانمده نیلرسن کندی
ویرانك باشکه‌می یقلدی بکا نیچون ظلم ایلرسن تیز
خانه‌می بکا روان ایله اکر دیلرسك مانع دکلز سنده
بوحوالیده آشیانه ایله تیهو جواب ویردیکه حالا
خانه بنم تصرفده دردی الید بنم اکر حقك وارایسه
بینه اقامت ایلیوب اثبات ایله کبك ایتدی سنك یدك
ید غصب وتغلبدر بنم یدم سندن سابقدر پس
بوخانه سندن ایسه بکالایقدر القصه قضیه‌لری نزاع
کلی‌یه مؤدی ومتصل میانلرنده آتش منازعه مشتعل
اولوب مدت مجادله متمادی اولدی هرچند که بن طریق
مصالحه‌یه ارشاد ایتدم مفید اولمدی اخر کار بونك
اوزرینه قرار ایتدیلر که برحاکم عادله مرافعه قیله‌لر
تاایکی جانبك دخی کلامنی کوش تأنی ایله استماع قیله
وبی میل ومحابا مقتضای شرع شریف اوزره قضا
بیوروب منازعه‌لری انقطاع بوله کبك ایتدی بونواحیده
برکربهٔ زاهد روزه‌دار وعابد کم‌آزار واردر که هرروز
تاشام صائم وهرشب تاسحر قائمدر اول زمانده که
نوبت چشید زرین سریر خورشید (والسماء بنیناها)

ایوانی پیشه کاهنده چالنه تا اول اوانه دك كه بساط مسکین شعار سلطان شام والارض فرشاها دیوان میداننه صالنه نفس نفیسنه پوتهٔ ریاضتده آتش جوع وعطشله تاب ویرر اول ساعتدن كه مواكب كواكب وسپاه نجوم ثواقب مضمار سپهر میدان آسمانده جولان ودوران قیله تا اول وقته دك كه چهرهٔ صبح عالم آرا مطلع افقدن فروزان اولوب آثار طلیعهٔ آفتاب عالمتاب ساكنان خطهٔ زمینه نمایان اوله شمع وارقدم عبادات اوزره قرار قیلوب وسوزش عشق وشعلهٔ شوقله یانوب یاقیلوب سبزه زار رخسارنه باران اشكله اب ویرر ایدی

﴿مثنوی﴾

اولوب محفوظ جان آسایشندن
الین یومش جهان آلایشندن
اوروب ایکی جهانه پشت و پایی
کیدرمش خاطرندن ماسوایی

﴿نثر﴾

اول صائم الدهرك مدد عیش ومادهٔ افطاری اب وگیاهه مقصور وسفك دم وهتك حرمت ذمم ساحهٔ باب

دیانتأبندن دوردر علم شریعت وفن طریقت اهلنك
کاملی وعلوم عقلیه وفنون نقلیه باسرهابالفعلیدر علم
سنت وحدیثده ابوهریره نك تلمیذی و باب کرامتده مصر
ولایتنك عزیزیدر ومحکمهٔ دهرده اندن اعدل برقاضی
دخی میسر و بلادماوراء النهرده اندن اولی بروالی دخی
متصور دکلدر صواب بودر که بو بابده اکا مراجعت
ایده وزوقضیه مز فیصل بولسون دیو آنك جناب
شریعتمأبنه کیده وز پس انك قضاسنه ایکیسی دخی
رضا و یروب بعد التراضی خانهٔ قاضی جانبنه روان
اولدیلر بنده انلر ایله بیله کتدم تا کربهٔ روزه داری که
نوادر روزکاردن اوله کرك کورم و بین الخصمین محاکمه ده
عدل وانصافنی معاینه ومشاهده قیلم همان که صائم
الدهرك چشمی انلره راست کلدی آیاغ اوزره کلوب
محرابه متوجه اولدی ورفع یدوتکبیر بلند ایدوب
وظائف نماز ونیازه قیام ودورودراز صلوته شروع
ایدوب تعدیل ارکان وخضوع وخشوعده تمام اهتمام
ایتدی

﴿ مثنوی ﴾

کلید دردوزخست آن نماز

که درچشم مردم گزاری دراز
چو درخفیه بدباشی وخاکسار
چه سود آب ناموس بردوی کار

﴿ نثر ﴾

کبك وتیهو چون انی بو حال اوزره کوردیلر وتعجب ایدوب برزمان توقف کوستردیلر روزکار هر بار که لسان حال ایله بو مصرعی *غره مشو که کربهٔ عابد نماز کرد* تکرار ایلدی استماعندن امتناع ایلدیلر چون نمازدن فارغ اولدی دردمندانه ثناو مستمندانه دعا ایدوب التماس ایتدیلر که میانلرنده حکم اولوب قضیه لرین کوره خصومتلرین کمال عدل اوزره فصل ایدوب پایانه یتشدیره برنیچه زمان اول جانبدن کاه اقدام وکاه احجام و بونلر طرفندن الحاح وابرامده اهتمام تمام اولدقدنصکره بیوردیکه کیفیت واقعه یی علی ماهو الواقع تقریر وصورت قضیه یی علی التفصیل تصویر ایده لر کبك حقیقت دعوا وصورت مدعاسن عرصهٔ عرضه یتشدر یجك کربه ایتدی ای جوان پیرلك زمانی یتمش وقوای باطنی مختل اولوب حواس ظاهری کتمشدر وشعله دار سپهر غدار شرر اثار ضعف وخرفی بنم

فرقه نثار ایتمشدر ودستبرد خزان روزکار جفا
کاردن نهال بوستان حیاتم ذبول بولمشدر وشب
شبابکه سراسر قوت وتاب ایدی صبح شیبه که
مستجمع جمیع عیبدر مبدل اولمشدر

﴿مثنوی﴾

اهکیم ایام جوانی کچوب
موسم امال وامانی کچوب
داعیه کم اولدی ندامت فزون
ضعف وخوفدن بدن اولدی زبون

﴿نثر﴾

نه قدر زحمت ایسه دخی قریب کلکز وصوت بلند
ایله تکلم ایدوب دعوا کزی کلمات فصیحه ایله تقریر ایدوب
مادهٔ نزاعکزی عبارت واضحه ایله تحریر وتعبیر قیلکز
تا بنده دخی مدعا کزی کوش هوشله استماع ایدوب
جوابنی احاطه قیلم وحقیقت حاله اطلاع حاصل ایدوب
مقتضای عدل اوزره قضیه کزی فصله قادر اولهم اما
چون بو بابده بنم جناب دیانتمآبعه البجالیتدیکز لازمدر که
فصل خصومتدن سابق سزی دوستانه نصیحتمله
نوازش بیورم و برموعظتله که مصلحت دین ودنیا کزی

متضمن اوله‌تذ كير وتنبيهى دريغ ايتميم اكربنم كلام نصيحت انجاممى كوش اذعانله اصغا ايدوب حسن قبول ايله تلقى بيوره سزانك ثمراتى دنيا وعقباده سزه واصل اولوب عاجلا وآجلا فوائدنى كوره سز اكر سمع قبول ايله استماع ايتميوب موجب مضمونيله عملدن امتناع ايده سز بن بارى مذهب دين ومروتده معذور اولوب تهمت قصور وتقصيردن دور اولورم

﴿ بيت ﴾

من آنچه شرط نصيحت بود بجاى آرم
اكر قبول كنى ورنه تو همى دانى

﴿ نثر ﴾

صواب بودر كه هر بريكز طلب حقده طريق انصافدن انحراف ايتميوب مال ومنال كه معرض فنا وصدد زوالده در مفتون اولميه سز وطريق باطلدن حاصل اولان حطام دنياى فانى ايله نفسكزى ثواب باقى ونعيم مقيمدن محروم ومغبون قيلميه سز كبك ايتدى اى حكيم عادل اكر خلقك همتى طلب حقده سمت استقامته مائل اوليدى وصغار وكبار صفت ديانت وصيانتى كنديه شعار ودثار قيليدى تنفيذ احكام وتصريح حكامه احتياج

اولمزدی ورسم مرافعه ومدافعه وتکلیف وتحلیف
صفحهٔ عالمدن محو اولوب اثبات حقوق واقامت
شهوده کمسنه محتاج اولمز ایدی چون خصمادن
هر برینك بصر بصیرتی رمد غرضه مبتلادر صورت
حق عین انصاف ایله معاینه ایدهمیوب لاجرم
برکمسنه نك نظر اعتبارینه که دیدهٔ خاطری کحل
الجواهر صداقتله پرنور وغبار غرض پیرامن آینهٔ دل
بی غلندن دور اوله التفات کوسترلر تاجمال صوابدن
نقاب خفایی کوتروب شاهد مشاهدهٔ صورت حق
منصهٔ دیدهٔ دللرنده جلوه کرقیله قضاة باننده بو معنایی
بعض ثقات حکایت رسمنده ابیات فارسیله اثبات
ایتمشدر کربهٔ روزه دار استفسار ایتدیکده نیجه روایت
اولنمشدر اول

حکایت

کبك دری اول دررغرری زبان دربدن لسان ترکیله
ترجمه سلکنه نظم ایدوب ایتدی

مثنوی

قاضی اولمش دورمز اغلر برعزیز
کوروب انی دیدی براهل تمیز

بونه وقت کریه وفریاددر
وقت شادی ومبارکباددر
دیدی نیچون اغلماسون برکشی
جهلاه اجرای حکم اوله ایشی
خصملر خود قصه‌یه عالمدرر
انده کیم مظلوم کیم ظالمدرر
جاهل ایکن قاضی حکمی هرزمان
اولور عالملر میاننده روان
دیدی کرچه خصملر دانادرر
کوزلری علتله نابینادرر
جاهل ایکن سن چویو قدر علتك
شمع جمعیسن قضاة ملتك
چون غرض اوله هنر مستور اولور
ظلمت علتله دل بی نور اولور
اول ایکی عالم غرضله کوردر
عین علمی نور حقدن دوردر
چون دلکدن دردوعلت دور اوله
رؤیت حقده کوزك پرنور اوله
سنکه رشوت المدك بینده سن

چون طمع ایتدك اسیر و بندەسن
قاضی رسوتدن ایدیجك احتراز
حقه باطلدن ویریسر امتیاز

نثر

بحمد الله که ژنکار غرض آیینهٔ دل بی غلکی تیره قیلمشدر وشعاع شعلهٔ رشوتله دیدهٔ دیانتك خیره اولمشدر علم شر یعتدن نعمان زمان وعدل واستقامتده شریح دورانسن وزهد ودیانتده عصامی مشرب وصلاح وعبادتده بسطامی مذهبسن بو برهان ایله مبرهن ومحقق و بو بینه ایله مبین ومصدقدر که امضای قضا واظهار حقده سعی بلیغك دریغ بیورمیوب حکم واجب الاتباع شرعدن امتناع ایدنی عقابین عقابه کرفتار قیلمق محققدر (ع) هرکه کردن کشداز حکم توسر بردارش ٭ کربه ایتدی بلی راست سو یلرسن اماسزه دخی واجبدر که نهال غرضی زمین دلکزدن قلع ایدهسز ومحقق بیلهسز که صاحب حق حقیقتده غالب مطلقدر اکرچه که ظاهرا مدعاسی ثبوت بولوب مرادی حاصل اولمزسه وطالب باطل بحسب المعنی مغلوب اولمق محققدر هرچند که

صورتا کردن تزویری زیور قبولدن عاطل اولمزسه
ان الباطل کان زهوقا

❊مثنوی❊

کرامروز برمن دوانی سمند
بفرد واچسان بکسلانی کمند
بصورت تغلب کنی بگذری
بمعنی نکه کن که بس ابتری

❊نثر❊

بنم سزه نصیحتم بودر که کردار نیکی ذخیرهٔ آخرت
قیلوب دنیای غدار وعمر ناپایدار که ابر تابستان وزهت
گلستان کبی سریع الزوالدر بقا احتمالن ویرمیه سز
وخاص وعام اهل عالمی وقریب وبعید بنی آدمی
نفس عزیزکز کبی بیلوب کندی حقکزده جائز
کورمدیککزی انلرک باننده روا کورمیه سز (ع) بر کسی
مپسند آنچه ازخویش آید ناپسند ❊ کربهٔ روزه
دار بو نمط اوزره زبان وعظ ونصیحتی پرکار ایدوب
غایت رقتندن بران ماولدی وبرزمان اغلدی وعقد
نفاثات فسون وفسانه ایله کوکللرین آلدی ودللرین
باغلدی تا اول ایکی ساده دل آنک مجالستی ایله

موافقت ایدوب مصاحبتنه مایل اولدیلر وایمن ومطمئن بی توقف و بی تکلف قتنه کلدیلر کربهٔ روزه دارچون اول ایکی شکاری دام حیله یه کرفتار ایدوب ایکی نکاری کبی کنارنه چکدی همان بی اختیار برحمله ایله ایکیسن دخی طوتوب صوم صدساله سن انلرك شربت خون آبدار ونعمت کوشت خوشکوار یله افطار ایتدی مقدمات روزه ونماز وصلاح پرهیز واحتراز نفس خبیثی وطبع خسیسی مقتضاسی اوزره بونتیجه بی منتج اولدی

﴿مثنوی﴾

ای نچه آدمی وار اهل نماز
صورتا صوفی طیلسانی دراز
ظاهر اطاعتده موافقدر
ایك باطننده کی منافقدر
سبری اوستنده تاجی قبه قدر
تخم ایمان دلنده حبه قدر
طیلسانی لسان کذب ودروغ
یوق درونده ذره دکلو فروغ
النه عاصیلق عصا اولمش

بو يني اوزره غدار يااولمش

خلق ايچنده صلاحى آدايلر

فرصت ال ويرسه چوق فسادايلر

نثر

بو مثللی كتوردم تامعلوم اوله كه غدار بدسيرته اعتماد وانك رفق وتقريريله صدق ضميرنه اعتقاد جائز دكلدر بوم شوم غدر پيشه ومكر انديشه نه كده حالى همان بومنوال اوزره درانك معايب ومثالندن بيكده برى كه سلك تعبير ورشتهٔ تقريرده منتظم اولدى عمانه نسبت قطره وكردونه نسبت ذره‌در

بيت

كرصدهزارقرن كنم وصف بى شكى

ازصدهزاركفته نيار يكريكى

نثر

مباداكه سز بوامرخطيرى انك ذمت بى همتنه حواله ايدوب سرير سلطنتده انك امرنه مطيع اولوب انى امير ايده سز هركاكه امرشاهى انك تارك نابار كنه ميسر اوله بى شبهه سپهر ستيزه كارسنك ادبارله انى سنكسار وهرزمانكه پايهٔ تخت سليمان انك شدم موميله

همسر اوله فلك اثير غايت تأثيرندن انك فرقنه آتش بوار نثار ايدسه كرك چون آنك طينتى ناپاك وجوهرى ناقابلدر سزه انى تربيتدن بيهوده دن غيرى نه فائده حاصلدر

﴾ بيت ﴿

كوهر پاك كركدر كه اوله قابل فيض
يوخسه هرسنك وخرف لعل بدخشان اولمز

﴾ نثر ﴿

طيور زاغدن كلمات مزبورى استماع ايدیجك بالكليه اول فكردن نفور ايدوب اتفاق ايله حكم سابقى نسخ وعقد بيعتى فسخ ايلديلر اول خاكسار تبه روزكار مهمل وبى اعتبار وراء دبوار ادبارده متحير قالدى واقرانى ميانندهبويله خوار اولديغندن نار عاره يانّدى ياقلدى وزاغه زبان ملامتى درازايدوب ايتدى اى سياه روى بى شرم واى جفاخوى بى آزرم حجاب حيانى يوزكدن كوتروب بكابوحقارتى رواكوردك وبنى قدح ومذمتده سعى بليغك دريغ ايتميوب سكهٔ سآمت وخباثت دنائت وخساستى بنم نامه اوردك ميانمزده بروحشت غبارين قوپردك كه صدهزار قرنده انك

دفعی میسر اولمسه کرك و برفتنهٔ آتشین یالکلندردلك
که آب دریای هفت اقلیم ایله تسکین بولمسه کرك
(مصرع) روددل وزرود صورت جفای توازدل
ایابنم جانبمدن نه سابقه اقتضا ایتدیکه بوقدر مهر
ومحبتی رواکوردك و یانه لاحقه مقتضاسیدرکه بودکلو
لطف ومکرمت سزا بیوردك شو یله بیل که بر درختی
قطع ایتسه‌لر انك بیخندن برشاخ چیقوب قرار اصلی‌یه
یتسه اولور ولیکن دوحهٔ محبت ارهٔ جفا ایله کسلسه
مطلقا انك اصلندن نهال وفا بتسه اولمز وجراحت
صمصام مرهم ودار وایله اتمام بولسه اولور اما
جراحت کلام هیچ برمرهمله التیام بولمز جراحات
اللسان لها التیام ولایلتام ماجرح اللسان

﴿ قطعه ﴾

جراحتی که بتیغ زبان رسد بدلا
بهیچ مرهم راحت نکو نخواهد شد
میانهٔ تو وآن کرزبان زدی زخمش
بغیر صحبت سنك وسبو نخواهد شد

﴿ نثر ﴾

پیکان تیرخسن تدبیرله سپر سینه دن چیقمق ممکن

اما خدنك كلام كه كمان زباندن كشاد بوله اخراج اولنمق ممتنعدر (مصراع) تيري كه اوزد بردلم پيكان نمى آيد برون ❊ هر درخت مضرت نقدر شاخ اولورسه برحيله ايله قلع اولنمق ميسردر اما نهال كينه كه زمين سينه ده راسخ اوله برچاره ايله قمع اولنمق متصور دكل مثلا آتش اكرچه كه سوزنده در شرر ضررى رشحهٔ آب ايله قابل زوالدر ليكن شعلهٔ حقدى جميع مياه بحار وسيول انهارله اطفا محالدر وزهر هلاهل اكرچه سم قاتلدر مضرتى ترياكله بدندن زواله قابلدر ولى زهر كينه برترياكله سينه دن مندفع اولمق ممتنعدر من بعد بنم نو عمله سنك جمعك ميانده بر درخت عداوت بتمشدركه بيخى قعر ثرايه وشاخى پنجهٔ ثريايه يتمشدر

﴿ قطعه ﴾

نهال كينه كه در سينها نشانده شد
مقررست ومعين كه برچه خواهد داد
درخت حقد بدان كونه ميوهٔ دارد
كه طعم ان بمذاق دن كسى مرساد

﴿ نثر ﴾

بوم شـوم زاغی تعزیر وتعییرده فصل مرقومی کلك
صحیفۂ تقریره تحریر ایتـدی وازرده حال وشـکسته
بال ملول ومخذول دوندی کتـدی وزاغ ایتـدیکی
وصفه ندامت وکندی نفسـنی ملامت ایدوب ایتدی
عجب جاهلانه وضـع وعامیانه حرکت ایتدم وکندی
قوم وقبیـله مزایچون اعدای ستیزه روی خصمای
جنك جوی پیدا قیلدم بنم طیوره نصیحت نه مصلحتمه
درار ایدی بوطـائفه ده مهترلر وار ایدیکه الك کهتری
بوجرأته بندن بهتر وبو سخنکذارلغه بندن سزاوار ایدی
مقطوع ومجزومدر که معایب بوم شـوم نقیر وقطمیر
انلره مکشوف ومعلومدر بوامرك اغاز وانجامن بندن
لطیف بیلمشـلردر وبومهمك مدخل ومخرجن بندن
دقیق تصور قیلمشـلردر لیکن مقتضـای عقل کامل
اوزره ملاحظۂ حال ومألده جانب تأنی وتأمـله مائل
اولوب من صمت نجا مضمونیله عامل اولمشـلردر آلت
زبان تیغ بران شکانده آفریده اولدیغنه حکمت اولدر که
آنکله بازیله عمل اولنمیه که تیغبازی هنکامه بازلره لایق
وتیـغ زبانی نیـام کامدن بلاضرورة اخراج ایتمـك
سر بازلق وکردنپردازلقدر

(بیت)

﴿بيت﴾

دل اوجندن اقتدی شمع باشن

دل اوجندن بنفشه و یردی باشن

﴿مثنوی﴾

چون زبان شیوهٔ سخن ورزد

چه عجب جان ز بیم اکر لرزد

تیغ راچون بقصد جان کردن

راست بر صورت زبان کردن

﴿نثر﴾

نته که مردان دلاور زبان تیغی میدان کارزارده استعمال ومردان زبان آور دخی تیغ زبانی هنکام کارده اعمال ایتمك کرك *ع* هر سخن وقتی وهر کفته زمانی دارد * مشکل بودر که بو کلمات مواجهه‌ده واقع اولدی ولیس الخبر کالمعاینه لاجرم سینه سنده حقد وکینه زیاده جایکیر اولور که تیر تقریر رو برو اولیجق زیاده تأثیر قیلور دیمشلردر که عاقله هرچند که زور وقوتنه اعتماد قیله لایق بودر که افتتاح باب خصومته واقتداح زناد عداوته بادی اولمیه وحدت وشوکتنه انکار ایدوب سلسلهٔ مخالفتی تحریکی رواکورمیه که هرکسه که

فرضا انواع نوش دارو واصناف تریاقانه قادر اوله
معقول دکلدر که اول امیدایله اندن تجرع سم قاتل وزهر
هلاهله اقدام وجرأت صادر اوله

بیت

هر چند که تریاق بدستست ترا
زنهار که توزهر هلاهل نخوری

نثر

محققلر بونك اوزرینه متفقلردر که عاقلك فعلنك اثری
قولی اوزرینه راجح وکردارنك مزیتی کفتاری اوزرینه
واضح اولمق کرك تا عواقب اموری قرین رشد
وصلاح وخواتیم احوالی مقترن فوزو نجاح اوله اول
کسه نك که قولی فعلنه غالب اولوب کمال همتن کردن
تقریرین حسن ادا ولطف تعبیرایله تحسینه وچهرهٔ
عبارتن حلیهٔ فصاحت وزیور بلاغت ایله تزیینه
مصروف قیله اززمانده قول بی عملی حسرت وندامته
مفضی وکفتار بی کرداری حیرت وملامتی مقتضی اوله
بن اول راجح قول وقاصر فعلم که بو امرك فاتحه سندن
خاتمه سنه نظرا یتمدم و بو طریقه تأنی وتأمل رفیقیله
کیتمدم اکر بنم فرق شانم افسر ادراکله مزین اولوب

خزانهٔ بیکرانهٔ خرددن بهره مند اولیدم اولابو خصوصی
عقلا ایله مشاوره ایلردم بعده تکلمه آغاز ایدوب
برفصل کلام پاکیزه و بی عیب که شائبهٔ شك وریبدن
منزه اوله پوتهٔ قلبده قال ایدوب سویلردم

بیت

سخن راسخت ناسنجیده کفتم
درناسفتنی این بود سفتم

نثر

چون بی اشارت ناصحان عاقل ومشاورت عقلاء کامل
بوامره مشغول اولدم و بدیهة بو کلمات بیهوده ووحشت
امیز وخصومت انکیزی درمیان ایتدم عجب دکلدر که
اشرار زمره سندن محسوب اولوب بدخوی وستیزه
روی محال کو یلکه منسوب اولم امثالده کلمشدر که
(المکثار مهذار) یعنی بسیار کوی بیهوده کوی
اولور باوجود که ظاهرا افراد انسان سائر انواع حیواندن
لسانله ممتاز و بیان ایله سرافرازدر ارباب عقل وخرد
کلام بدی مراتبله سکوت دردن ادنی وزبان بسته لری
درجاتله بیهوده کو یلردن اعلا عداتمشلردر

مثنوی

بهایم خوشند وکو یابشر
زبان بسته بهتر که کو یابشر
چومردم سخن کفت باید بهوش
وکرنه شدن چون بهایم خوش

﴿مثنوی﴾

کشی خوشدر دلین کندیده طوتمق
یوموب اغزینی پیلدوکین اونتمق
اولورسه غنجه کیبی یوزدهانی
کرك سوسن کبی ابکم زبانی

﴿نثر﴾

القصه زاغ بونداتدن برزمان طبطاب واضطراب ایتدی وکندی کندویه بونوع خطابلر ایله عتاب ایدرك اوچدی کندی‌ای ملك بوملرله بزم میانمزده مقدمات معادات بودر که سلك تقریرده منتظم وکلك وتعبیر ایله صفحهٔ ضمیر منیره مرتسم اولدی ملك ایتدی‌ای کارشناس کلام عبرت انجامکی تمام ایشتدم وانك ضمننده مندرج اولان فرائد فوائدی آویزهٔ کوش هوش ایتدم عقلا ایله مصاحبت وحکما ایله مشاورت علامت حصون سلامت ایدی وامارت وصول

سعادت سرمدیدر دیرلر ایدی علم الیقین بیلدم وعین الیقین مشاهده قیلدم

﴿قطعه﴾

صحبت اخیار درماننده مشك

کیم نسیمندن ایردجانه اثر

فعلی انلرك دلیل معرفت

سوزلی یدر رهبر فضل وهنر

﴿نثر﴾

بعدما که خانهٔ دل وجان بو کلام روشن بیانك که شمع جمع آرای خلوتنشینان صومعهٔ قدس اولمغه ارزانیدر پرتو انواریله منور اولدی بزم لشکرمزلك تدارکنده کی پروانه وارسوختهٔ شعله بوار اولدیلر نه فکر اولندی ودفع عار واخذ ثار واطفاء شرر ضرر اشرار ایچون نه تدبیر قیلندی

﴿بیت﴾

تدبیر توانجا که مهم پردازد

صد کار فرو بسته بیکدم سازد

﴿نثر﴾

کارشناس زبان شکر وسپاسی ایله ایتدی

﴿ بيت ﴾

شها اقبال ودولت بندك اولسون
همیشه دشمنك افكندك اولسون

﴿ نثر ﴾

اول رایلر كه وزرای دیوان آرای عرصهٔ عرضه انها ایتدیلر جنك وصلح وقرار وقبول باج والتزام خراجدن هیچ بریسی بنم قتمده مقبول وبنم رأیمده معقول دكلدر امیدوارمكه اول مدابیرك تدبیری بابنده برحیله تدبیر ایلیم كه بزه بوشدتدن فرج تمام واول مكر وستمكارلردن اخذ انتقام میسر اوله كه چوق كسنه‌لر حبل حیله‌یه تمسكله مرادلرینه واصل اولمشلردر واول امور عظامه كه مكابره ایله اتمامی میسر اولمیه مكر وفریب ایله چاره بولمشلردر نته ولایت كركانك عیارلری اول زاهدك قربان ایچون اختیار ایتدیكی كوسفندینی حیله ایله الندن المشلردر ملك استغفار ایتدیكه نیجه اولمشدر اول

﴿ حكایت ﴾

كارشناس ایتدی روایت ایدرلر كه ولایت كركانده بر زاهد

قربان ایچون برقیون آلوب بوینه رسن طاقوب
صومعه‌سنه کیدرکن یولده طرارلردن برنیجه عیار
اول کوسفندی کوروب قوت سبعی که نهادلرنده
مرکوز ایدی حرکته کلوب زاهدك پینه دوشدیلر
چون قادر اولمدیلر که کرك وار چنك جنکله و پلنك مثال
پنجهٔ قهرایله اول شکاری چار وناچار الندن آله‌لر لاجرم
روباه‌وار تملق وتبصبص اظهار ایدوب فکر ایتدیلر که
زاهده خواب خرکوش و یره‌لر پس بو بابده هر بری
داستان حیله دن برفصل و کتاب خدعه‌دن برقاعده
و براصل اختیار ایدوب قصد ایتدیلر که زاهد ساده
خاطر وصافی قلبك توسن عقلن تازیانهٔ مکر ایله رام
و رزق حلالن دام زرقله کندی‌یه حرام ایده‌لر
بونیتله هر بری واحدا بعد واحد زاهدك یولنه کلوب
بریسی ایتدی ای شیخ بو سکی نیلرسن و بری دخی ایتدی
ای زاهد پاکدامن صقین خرقه‌کی تلویث ایلرسن
اوچنجیسی ایتدی بو کلبی که یدرسن بکزر که شکاره
کیدرسن بری دخی ایتدی ای استاد بو کلب معلمی قنده
بولدك بری دخی ایتدی ای صیاد بوتازی‌یی کیمدن آلدك
بری دخی ایتدی بو کلبله بو شیخ بکزر که شهرك

پاسبانیدر بری دخی ایتدی بو سك شکاری انجق غالبا
بو شخص پادشاهك سکبانیدر القصه عیارلرك جمله سی
بو کلمه ده متفق اولوب هر طرفدن هر بری بر حرف آتوب
زاهد بیچاره یی بو طعن طاشنه نشانه ایلدیلر و بو نمط
اوزره هر بری بر افسون اوقیوب بو نسق اوزره بر افسانه
سویلدیلر

﴿ بیت ﴾

چشمش بعشوه ره زده لب خوانده افسون دکر
دل می برند از عاشقان هر یك بقانون دکر

﴿ نثر ﴾

صوفیء صافی ضمیر چون بو جمع کثیرك بو کلمه ده اتفاقن
مشاهده ایتدی خاطرنده اول کوسفندك سك اولمسنده
شبهه سی ظاهر اولوب کندی کندی یه ایتدی
مبادا که بونی صتان کمسنه سحار اولوب سحر ایله
کوزمی بغلیوب بر بند ایله سکی بکا کوسفند صورتنده
کوسترمش اوله اولی بودر که بوندن واز کلم و بایعك
پینه دوشوب نقد ایتدیکم ثمنی کیرو آلم بونی دیدی وغایت
بلاهتندن النده اولان کوسفندی صالی و یردی
و بایعك طلبی ایچون یوله کیردی طرارلر چون زاهدك

کتدیکن کور دیلر قوردلر کبی قیونی کتور دیلر
بوله کیردیلر بومثللی اول اجلدن کتوردمکه بزه ده
حیل حیله یه تمسك واجبدر تا دشمنمزه غالب اولهوزو بر
مکره تشبث کرك که مطلوبمزه ظفر بولهوز

﴿قطعه﴾

چون بقوت حریف خصم نهٔ
حیله ومکر راز دست منه
که بحیلت کمان قوت را
میتوانی که بکسلانی زه

﴿نثر﴾

فیروز ایتدی سن بو سؤاله نه جواب فکر ایدوب بو بابده
نه صواب کوردك عرض ایله کوردلم ومعیار عقلده
تمام عیار واقع اولورسه بنای کارمزده دستور العمل
قیله لم کارشناس ایتدی چون بر نفسك هلاکی که
جمع کثیرك بقاسنی متضمن اوله بحسب العقل جائز
کورمشلردر ونفع عام ایچون ضرر خاصه ارباب شرع
ونقل فتوی ویرمشلردر بونی صواب کوردمکه
بن بنده وظایف حقوق نعمت بی نهایت ملکی ادا ایدم
ونفسمی اصلاح مصالح ملك وملك ایچون فدا ایدم

پس ملك کر کدر که دیوان اعلاده جمیع ارکان واعیان
وتمام خدم وحشم میاننده بکاحشم ایدوب بوره تابنم
پرو بالمی یوله‌لروزخمزده وخون آلوده بردرخت التنده که
بزم کاخلرمز انك شاخلری اوستنده‌در براغه‌لر وملك
تمام لشکریله بومقامدن کیده وفلان موضعه واروب
انده توقف ایده تابن دام حیله‌یی انلرك کمیننده قوروب
وحسن فکرولطف مکرایله پنجهٔ قهرلرندن قورتلوب
کلم وصلاح وقت هرنه‌ایسه عرصهٔ عزحضوره عرضه
قیلم ملك انك رأینه آفرین اوقودی وهماندم طاق
ابروسن درهم وکلمات فحش ایله ورهم ایدرك قهر
آلودخلوتدن طشره کلدی تمام حشم منتظر ایدرلر که
شاه ووزیرك بومشاوره‌لرندن نه ثمره حاصل اوله ومخفی
محاوره لرندن نه نتیجه ظهوره کله چون ملکی خشم
آلوده وپرغضب کوردیلر جمله سی باشلرین آشغه ایدوب
طوردیلر ملك بیوردی تاکارشناسك پروبالن یولدیلر
وسروتنن خون آلوده قیلوب اول درختدن آشغه
آتدیلر وملك جمیع لشکریله اول مقام معهوده وموضع
مقرره عزیمت ایتدیلر چون بوامرلك تمامی بومرتبه‌یه
ایردی غراب غروب مهر آشیانهٔ افق سپهردن

پروازه کلدی و کواکب ثوابت وسیاره هوای فضای آسمانده شبپره کبی طیرانه اغاز قیلدی

مثنوی

چودردی روزروشن کاروباری
سمنزار اولدی چرخك سبزه زاری
کوروب اثار لیل اولمش هویدا
فلك قیلدی هزاران شمع پیدا

نثر

ذیك طغیان ینه شاه بومانك کانون دماغنده غلیان ایدوب خواص وارکان واعیاننه ایتدی چون بزه زاغلرك کشورنه اطلاع میسر اولدی واثر تیغ قهر مزدن لشکرلرینك اکثری بی پا و بی سر وباقیسی بی بال و بی پر و خانه واشیانه لری زیر و زبر وخاکه برابر اولدی مقرردر که اکر بودفعه دخی کره اولی کبی لشکر ظفر رهبرایله شبیخون ایدوب کروفر ایده وز منصور ومظفر اولوب بقیة السیوفك بالتمام تیغ انتقام ایله روز حیاتن شام ایدوب خستکان علت هزیمتهیاران کذشته نوش ایتدیکی شربتدن ایچره وز دشمن مخذول ومقهور اولوب بزشادومسرور و کوشه کاشانه لر عزده

خضور وحبور ایله روزگار گچوره ورز ❊ ع ❊ پس از مرگ عدو خوش میتوان زیست ❊ چون شاه شام تاج ظلامی بر سر و رواج نیل فامی در بر ایدوب لشکر بی شمار اختر ایله کشور ربع مسکونی مسخر قیلدی و امیر سپاه زنکبار خیل روی تبار تاره الغار ایچون علم عباسی قالدردی

{ نظم }

چو خورشید تابنده شد ناپدید

شب تیره بر چرخ لشکر کشید

{ نثر }

ملك بومان دیوان ایدوب تمام خیل و حشمنه قصهٔ قصد شبخونی درمیان ایتدی جمله سی بو عزیمت اوزره یکجهت اولوب همان اول زمان بر لشکر بی میل و بی امان و بیحد و بیکران زاغلرك مكانی جانبنه سیل کبی روان اولدیلر

{ مثنوی }

گروه رزم جوی و فتنه انگیز

همه پر کینه و بی باك و خونریز

بکین خواهی میان را تنك بسته

دل چون سنك رادر جنك بسته

﴿ نثر ﴾

چون لشکر بوم اول مرز بومه قدوم ایتدیلرنه زاغلردن
اثر بولدیلر ونه حاللرندن خبر بیلدیلر لاجرم مضطرب
اولوب اول اطرافی طواف ایلدیلر کار شناس زیر
درختده آنلرك احوالن کوروب اقوالن دکلر ایدی
وزار زار اغلرو حزین حزین ایکلر ایدی ناکاه بر بوم
آنك آوازین ایشیدوب ملکه خبر ویردی ملك برقاچ
بومله که مقرب درکاه ومحرم اسرار شاه ایدیلر آنك
یاتدیغی یره کلوب آنی اول حالده کوردیلر سن کیمسن
دیو صوردیلر کارشناس کندی حسبن ونسبن
بیلدردی ومنصب وزارت ورتبهٔ صدارتن بیان قیلدی
ملك ایتدی بلی سنی بیلورم وخیلی زماندر که احوالك
ایشیدورم ایمدی بزه خبرویر که زاغلر قنده کتدیلر
وبو کتملرنده نه حیله قصد ایتدیلر جواب ویردیکه
ای ملك بنم حالم آنلرك محرم سری دکل ایدوکنه دلیل
یتمزمی وپروبالم بوتهمتدن برأتمه دلالتده کفایت ایتمزمی
ملك ایتدی سن ملك زاغانك کاتم السرو زیری وجمله
تدبیرنده مستشار ومشیری ایکن نه خیانت سببیله

سکا بوجزایی سزا کوردیلر ونیجه کناه ایلدك که پروبالك یولوب تنکه بوقدر زخم اوردیلر کارشناس ایتدی مخدومم بنم حقمده بدکمان اولوب حسودلر قدح ووقیعته مجال بولدیلرو بکا بوعقوبتی روا کوروب بونجه زماندنبرو خدمات مبروره ومساعیٔ مشکورم بالکلیه ضایع اولوب هباءً منثور اولدی

بیت

بی مزد بود ومنت هرخدمتی که کردم

یارب مباد کس را مخدوم بی عنایت

نثر

ملك ایتدی نه سبب حادث اولدیکه سوء ظنه باعث اولدی کارشناس ایتدی سز شبیخون ایتدکدنصکره فیروز وزرلرین جمع ایدوب بو تدبیرلرین سویلتدی جمله سی ملکی جنك ومحاربه یه تحریك ایدوب آتش شقاقی تیز ایتمکه اتفاق ایتدی چون نوبت بکا کلدی ملك بیوردیکه سن بونارعاری نیجه آب تدبیرله سوندیرمکه فکر ایلدك وخرمان خصم غداری نیجه آتش تدمیر ایله کویدرمکه تدارك قیلدك بنده ایتدم ای ملك بزه لشکر بومله طاقت مقاومت نیجه

میسردر که آنلرك قدرت و قوتلری بزم صولت وسطوتمزدن افزون وهنگام جنگده جرأت واقداملری ومرکز معرکه‌ده قطب آسا قیاملری دائرهٔ تعبیر وتقریردن بیروندر علی الخصوص که توسن دولت ملك بومانك ران اقتدار و عنان اختیارنده ذلول وز بوندر صاحب دولت قاهره ایله مجادله لافن اورمق علامت سفاهت وخداوند بخت روز افزونله ستیزه مقامنده طورمق نشانهٔ شقاوتدر

﴿ بیت ﴾

ستیزندکی با خداوند بخت

ستیزنده را سر برد چون درخت

﴿ نثر ﴾

صلاح بودر که رسول کوندره‌وز شویله که باد نخوتله آتش جنکی تیز ایدلر بزخانمانلریمزی عود کبی تفرقه اودنه‌اوروب دود کبی زوایای جهانده پریشان اوله‌وز اکر کوش وفاقدن پنبهٔ شقاقی اخراج وعش دماغلرندن دیو خلافی ازعاج ایدوب جانب صلحه میل ایدلر ابقای تخت وتاج ایچون باج وخراجدن هرنه تکلیف ایدرلرسه بی توقف تقبل ایدوب جائزه منت بیله‌وز

﴿ بيت ﴾

چو سر بایدت سر متاب از خراج
وگرنه نه سر با تو ماند نه تاج

﴿ نثر ﴾

ملك چون بنم كلاممى ايشتدى بحكم (الحق مر) كام آرزوسنه خوش كليوب ايتدى بو نه سوزدر كه سويلرسن ونه بى ادبانه جرأتدر كه ايلرسن بوم ديديكك نه شومدر كه آنك قدوم هجوميله بنى تخفيف ايلرسن و بنم لشكرمى انك خشمى مقابله سنده كوزيكه كوسترميوب تخفيف ايلرسن

﴿ مثنوى ﴾

اكر دشمن از تيغ دارد ستيز
مرا هم زبان سنان هست تيز
چو من ارزوى نبرد آورم
دل دشمنا نرا بدرد آورم

﴿ نثر ﴾

بن بر دفعه دخى نصيحت دهانن آچدم وهوادارلق وحقكذارلق يوزندن پند و نصيحت وموعظت جواهرين خاكپاينه صاچدم وايتدم اى ملك جادهٔ صوابى قويوب جانب خطايه كتمه وهواى نفسه اويوب بى تأنى وتأمل برامره شروع ايتمه هميشه تملق وتواضعى نفسكه

پیشه وزور قوتکه مغرور اولمه عدودن اندیشه قیل
توسن تندکام عنان لطفله رام وصید سرکش ملایمت
وملاطفتله کرفتار قید دام اولور

بیت

آسایش دو کیتی تفسیر این دو حرفست
با دوستان تلطف با دشمنان مدارا

نثر

بو حالك خارجده مثالی اول بادتند وسختدر که کیاه
ضعیف لطف وملایمتی سببیله صدمت صرصر
قهرندن سلامت بولور ودرخت سخت عنف وخشونتی
اجلندن اصلدن پرا کنده اولور

بیت

مکن ستیزه که چرخ از ستیزه کاری خویش
ره ستیز ببندد ستیزه کار انرا

نثر

ارکان واعیاننده بنم اقرانم اولنلر فرصت بولوب بنی
جنایت خیانتله متهم قیلوب متفق الکلمة ایتدیلر که
سن بو ملر طرفنه میل ایدرسن وکندی جنسك
وولی نعمتك جانبن قویوب نه سو یلرسك عدو طرفندن

سو یلرسن ملك ارباب حسدك قولیله ناصیهٔ پند ونصیحتنه دست رد اوردی و بکا خشم ایدوب بو عذابله که کوررسن عقاب بیوردی اما شویله فهم ایلدمکه ضمیرلرنده سزکله جنك عظیم ایتمك مضمردر وخیاللرنده سزکله جدال وقتاله بلکه بالکلیه اصلکزی استیصاله قصد ایلمك مقرردر شاه بوم چون کارشناسك مضمون کلامن معلوم ایتدی وزیرلرندن برینه سؤال ایلدیکه سن بو زاغك حقیقت حالنی و حقیقت مقالنی نیجه اکلرسن ایتدی آنك امرنده برآن توقف ایتمیوب همان قیدین کورمك کرك و بو دیو وارونك سر پر ریوین که بادخانهٔ نیرنك وفسوندر تیغ آب خون آلود ایله تندن آروب هیکل نحس وجثهٔ نجس وکالبد بدنی عرصهٔ خاکدن مغاك هلاکه کوندرمك کرك ونعمت فرصت قتلنی که اندن زیاده غنیمت میسر دکلدر راحت عظمی ومنفعت کبری ووسیلهٔ حصول امانی وسرمایهٔ سرور وشادمانی بیلمك کرك بن بو خاکستر ایچنده براخکر وبو اخکر نیم فسرده ضمننده برشرر مشاهده ایدرمکه اکر مشتعل اولور ایسه هزار آب تدبیر ایله آنك اطفاسی میسر دکلدر

(اری)

﴿ بيت ﴾

ارى تحت الرماد وميض نار

ويوشك ان يكون له ضرام

﴿ نثر ﴾

(ع) نعوذ بالله از ين آتش ار برايد دود * هر كمسنه كه فرصتى غنيمت بيلميه غالب بودر كه اول قدرت بردنجى النه كيرميه و بعده ندامت وملامت ويرميه وهر كمسه كه عدوسن ضعيف و تنها بوله اولى بودر كه انك تدارككن قيلوب آندن خلاص اولمق آردنجه اوله زيرا كه خصم اول ورطه دن رها بولبجق محتملدر كه قوت بولوب تيغ كين ايله كمينده اولان انتقامن اله

(رباعى)

دشمن چوز تو بخست توازوى نجهى

وز بند توچون رست تو ازوى نرهى

خواهى كه امان باشدت ازآفت او

دردست تو چون فتد آمانش ندهى

(نثر)

زنهار ملك انك كفتار بى هنجارينه التفات واعتبار ايتمسون وافسون حانكداز ين سمع قبولله ايشتميوب

موجبیله ایش ایتمسونکه نصایح حکماده کلمشدرکه دوست ناتجربه اعتماد ایتمه بوقنده قالدیکه قول دشمن مکار کینه جویه اعتقاد ایدهسن

﴿ بیت ﴾

درین زمانه که بر دوست اعتمادی نیست
چه کونه غره توان شد بگفته دشمن

﴿ نثر ﴾

کارشناس چون بو کلمانی اشتدی درد دلله نالش ایتدی و ایتدی

﴿ بیت ﴾

بکا تعزمی بو جانمده کی ریش
اوررسن سن دخی ریش اوسته ریش

بو کلام ملک بومانک قلبنده تأثیر تام ایدوب اول وزیردن اعراض ایتدی و برینه دخی التفات ایدوب ایتدی بو خصوصده سن نه دیرسن و بو بابده سن تدبیر صواب ایدرسن ایتدی بن آنک هلاککی جائز کورمزم که صاحب مروت خصمنی ضعیف و بیطاقت کوریجک مرهم مرحمت ایله انک درد نه دوا و جراحته شفا ویرمک کرک و مکارم اوصافک انک حقنده اظهار

(ایدوب)

ایدوب مراسم احسانك انك باینده مبذول بیورمق
کرك مشهوردر که قیجانی قومق وامان دیلینه قیامق
کرك و پایمال وافتادەلره دستکیر اولمق کرك

﴿ بیت ﴾

رهنك مردان اسوده کیر
چواستادهٔ دست افتاده کیر

﴿ نثر ﴾

بعض امور اولور که کشی کندی دشمننه دخی مشفق
ومهربان اولور نته که خوف دزد اول زن بازرکانی
شوهرینه مهربان قیلمشدر ملك استفسار ایتدیکه
نیجه اولمشدر اول

﴿ حکایت ﴾

وزیر ایتدی بر بازرکان وار ایدی غایت مالدادی اما
بدسیرت وزشت صورتلکی هزار مالی قدرواری ایدی
بو جمله ایله برکره انجان و بخیل ونامهربان ایدی

﴿ قطعه ﴾

چو دیو دوزخ ازعفریت روبی
چوزاغ کلخن از بیهوده کوبی
از ین سنکین دل و پولاد جانی

چو هجران دلکدازی جان ستانی

﴿ نثر ﴾

بو مرد زشت طلعتك بر زیبا صورت و پاکیزه سیرت عورتی وارایدیکه بدر منیر پرتو لمعهٔ رخسار خورشید نظیری ایله شب تیره یی روز روشن قیلور ایدی وچراغ جهانتاب آفتابکه قندیل طاق نه رواق آسماندر شعلهٔ شمع روی دلاراسی قتنده محو اولور ایدی زبان زمان اول جان جهانك شرح جمالنده بو بیت ایله متکلم ایدی

﴿ بیت ﴾

ماه طلعت نکار وزهره جبین

حسننك صانعنه یوز تحسین

﴿ نثر ﴾

وهزار دستان خیال بوستان بیان حسب حالنده بو صوتله مترنم ایدی

﴿ بیت ﴾

نظیرین کورممشدر کمسه اصلا

نه یارتمش تعالی الله تعالی

﴿ نثر ﴾

بازركان هزار جان ودل ايله انك وصلنه متشوق وطالب
اول صدهزار منزل انك مجاورتندن متنفر وهارب
اولوب نه انك افسانه سيله شيفته ونه افسونيله
فريفته اولور ايدى دائما جورو جفاده وهمواره
نفرت واباده ايدى اما شوهرينه هردم آنك جفاسى
وفاى جديده باعث وهرلحظه انك قهرندن مهر تازه
حادث اولور ايدى (ع) مهر فزون نمى شود تاتو بكين
نمى شوى ٭ نه بى تفرقهٔ خاطر دست آرزو يله سنبل
زلفنه واصل اوله بيلور ايدى ونه بى خارخار محنت
كلستان رويندن كل بوسه آله بيلور ايدى

﴿ بيت ﴾

من بندهٔ آن روى كه ديدن نكذارند
ديوانهٔ زلفى كه كشيدن نكذارند

﴿ نثر ﴾

اتفاق بر كيجه انك اوينه اوغرى كيردى اول زمانده
مكر بازركان خوابه وارمش ايدى زن بيدار ايدى
دزدلك حركتن احساس ايدیجك خوف وهراس اكا
غالب اولوب عزونازى فراموش وناچار شوهرين
كنار ايدوب خواه وناخواه دراغوش ايتدى بازركان

اویاندی دولت بیداری کنارنده کوردی کمال سرورندن جوش وخروش ایدوب ایتدی

﴿ بیت ﴾

مگر بیدار شد بختم اکه آن روبی که در خوابم
نبود امید بینش دیدهٔ بیدار می آید

﴿ نثر ﴾

ایابونه شفقت در که پردهٔ غیبدن بنم حقمده ظهوره کلدی ویابو بنده نه خدمتله بو دولته لایق وبو سعادته سزا وار اولدی (مصرع) مهری که نبودت از کجا پیداشد ✻ چون اطرافنه نظر ایتدی درزدی میان خانه ده کوروب ایتدی ای مرد مبارك قدم ومیمون فال مال ومنالم سکا نك سودی کبی حلال اولسون هیچ تکلف چکمه استدیکك قدر ال برکت قدمکله بو جفا کیش وبی وفا بکا مشفق ومهربان اولدی بومسلك فائده سی اولدر که بعض مقام اولور که کشی انتقام قصد ایتدیککی کمسنه یه دخی لطف واحسان ارزانی کورر حالا بوزاغك دخی حالی همان بومنوال اوزره در (ع) رحم کن چون حال وی دیدی که جای رحمتست ✻ ملك اوچنجی

وزیردن صوردی که سنك رأیك بوامرده نیه منجر اولمشدر ایتدی اولی بودرکه ملك اندن لباس حیاتی خلع ایتمیه بلکه خلعت امانله مخصوص قیلوب اثار تربیت وعاطفتن آنك باننده اظهار ایلیه تا اول دخی انك مکافاتنده خدمات پسندیده‌یی دریغ طوتمیه بلکه الندن کلدکجه زبان مخالصت ومناصحتی پرکار ایلیه بردخی بوکه عقلا جمعیت اعدایی پریشان ایتمکه سعی ایدرلر ومجمعلرینه سنك تفرقه آتوب ممکن اولدقجه میانلرنده مخالفت القا ایتمکه قصد ایلرلر که اختلاف کلمهٔ اعدا موجب ائتلاف دل وانتظام حال اولیادر نته که دزدو دیو میاننده اختلاف سبب جمعیت خاطر زاهد اولدی ملك استفسار ایتدی که نه کیفیت واقع اولمشدر

(اول حکایت)

وزیر ایتدی روایت ایدرلر که برزاهد پاك طینت وعابد پاکیزه سیرت بغداد نواحیسنده برموضعده صومعه طوتمش واوقات صبح وشامده عبادت جناب ملك علامه جل وعلا اشتغال ایتمشیدی چون تعلقات حطام دنیای فانیدن ال چکمشیدی وصفحهٔ

چهرهٔ روزكارده وكعبتين سياه وسفيد ليل ونهارده
غدرو بيوفالق نقشن معاينه ايتمشيدى بياوردى كه
نوش مسرت بى نيش مضرت ميسر اولمز ونقد كنج
بيدر دورنج محصل اولمز

﴿مثنوى﴾

يك كل بيخاردرين باغ نيست
لالهٔ اولى اثرداغ نيست
تيغ زند برتووكو بى خودست
زرد كند رويت وكو بى زرست

﴿نثر﴾

فراغت زاويه سنده قناعت كريبانه باش چكمش
ونهال توكلى زمين دروننده دكمش وتخم تحملى
مزرعهٔ دلنده اكمش ايدى

﴿بيت﴾

ماطرح قناعت ورضا افكنديم
وزدوست بهرچه ميرسد خرسنديم

﴿نثر﴾

القصه مزيد صادقلرندن بريسى درويشك فقر
وفاقه دن تشويشنه مطلع اولوب مددمعاشى ايچون

برکاو میش فربه که کام آرزو شیرشکر آمیز ایله چرب
وشیرین اولورایدی برسبیل نذر زاهدك صومعه سنه
ایلتدی اتفاق بر دزد بو حالی مشاهده ایتدی وقوت
طامعه سی هیجان ایدوب صومعهٔ زاهده متوجه
اولدی ناگاه بر دیو گمراه آدم صورتنده کیروب انکله
همراه اولدی دزد صوردیکه سن کیمسن ونه طرفدن
کلوب نه جانبه کیدرسن جواب ویردیکه بن برغولم
بو شکاله متشکل و بو صورت ایله متمثل اولدیغمه
حکمت بودر که بو ممالکك خلایقی بو شیخك ارشاد
وهدایتیله طریق توبه وانابته سالك اولمشدر اول سببدن
بزم مزاج اضلال واغوامز فاسد وبازار افساد
ووسوسه مز کاسد اولمشدر دیلرم که برفرصت بولوب
آنی هلاك ایدم وکلزار جهانی خار وجود زاهدیاردن
پاك ایدم بنم حالم بودر که اشیدرسن حالیاسن خبرویرکه
نه کشی سن ونه طرفه کیدرسن بو حرکتدن نه برکت
مراد ایدرسن دزد ایتدی بن بر مرد عیار پیشه یم
شب وروز بو اندیشه ده یم که خلقك مالنی تاراج ایدم
زاهد مز بورك بر فربه کار میشی وارایمش حالیا قصدم
بودر که دراز دستلك صنعتنده سحر سامری

کوستروب کاورمش مزبوری اون کونه آستینك
صومعه سندن برحیله ایله اخراج ایدم دیو ایتدی
فرحبا بالوفاق علی احسن الاتفاق (ع) ای جان جهان
تو یارمایی ❊ بحمدالله رشتهٔ اتحاد مابینمزده مبرم
ورابطهٔ جنسیت که علت منضمدر میانمزده محکمدر
دعویٔ اتحادده بوقوی شاهددرکه هر بریمزك
مقصودی واحد ومقصد معبد زاهددر پس موافقتله
یوله کیردیلر وشبانکاه صومعهٔ زاهده واردیلر
زاهد وظایف عبادتدن فارغ اولمش ایدی وسجادهسی
اوزره کریبان مراقبه یه باش چکوب دزدخواب غفلت
دماغنه یول بولمش ایدی دزدك خاطرینه بوخطور
ایتدیکه چون غول آنی قتله مشغول اوله
محتملدرکه فریاد ایدوب جوارنده اولان خلایق
متنبه اوله‌لر بوتقدیرده کاوه داو دیمك میسر اولمزدیو
دخی بوفکره دوشدیکه دزدکاوی الیجق البته قپویی اچسه
کرك شاید که صریر بابدن زاهد جوابدهاو یانوب عزایمه
مشغول اوله بوفرض اوزره اکا ظفر بولمق متصور اولمز
پس دزده ایتدی کرم ایله برزمان توقف ایله که بن
زاهدی قتل ایدم صکره سن کاوی الهسن کیده سن

دزد ایتدی لطف ایله بن کاوی الم بعده سن انك امرین
تمام ایدهسن بو خلاف انلرك میاننده قائم اولدی عاقبت
مقاوله‌لری مجادله‌یه نهایت بولدی دزد زیاده مضطرب
اولوب اعلا صوتله زاهده ایتدی اکا اول که بو دیوسنی
هلاك ایتمك استر دیولك نائرهٔ غیرتی ملتهب اولوب فریاد
ایتدیکه بیدار اول که بو دزد کاوی آلوب کیتمك استر
زاهد انلرك آشوب وعربده‌لرندن اویانوب خروش
ایتدی اطرافده اولان احباب واصحاب متنبه اولوب
صومعهٔ زاهده شتاب ایتدیلر دزد ودیو هر بری بر طرفه
قاچدیلر کتدیلر وزاهدك نفسی ومالی اول ایکی ظالمك
خلاف وجدالی سببیله صحیح وسالم قالدی

﴾بیت﴿

چو در لشکر دشمن افتد خلاف

چرا تیغ باید کشیدار غلاف

﴾نثر﴿

چون وزیر ثالث بو کلامی تمام ایتدی اولکی وزیر
بو ایکی وزیرك تدبیرندن پرغضب اولوب ایتدی شویله
فهم اولنور که بو زاغك مکر وفسونیله مفتون اولوب
بو معامله‌ده غبن فاحش ایله مغبون اولدیکز زنهار

زنهار خواب غفلتدن بیدار وشراب جهالتدن هشیار اولك وكوش هوشكزی پنبهٔ پند اردن خالی قیلك وبو امرك عواقبنده ذهن ثاقب ایله فكر صائبی واجب بیلك كه عاقللر مكر اعدادن تحفظ بابنده طریق احتیاطدن خروجی صواب كورمزلر وانلرك كفتار دروغ وكلام بیفروغلریله طریق مستقیمدن انحراف كوسترمزلر وعاقللر بو معنایه التفات ایتمیوب جزوی تملق وملایمتلرین كلی تعلق وملاطفتله تلقی قیلورلر وعداوت موروثه وخصومت قدیمه‌یی فراموش ایدوب صلح وآشتی ایله كوكللرین خوش ایدرلر بیلمزلر كه دشمن هزار نقش ومحبت كوسترسه هنوز زنك عداوت لوح دلندن محو اولمز وچندانكه باران ملاطفت یاغدرسه هنوز هوای صفا غمام كدوراتدن صحو اولمز

﴿بیت﴾

زلف هندوی تو كفتم كه دكر ره نزند

سالها رفت و بران سیرت وشانست كه بود

﴿نثر﴾

بو عجبدر كه طرار بصره سزك بصر كزده طرفهٔ بغداد كوریور وخرمهرهٔ بی اعتبار سزك نظریكزه

کوهر شاهوار کاور وسزك حالکز همان اول درود کر
حالنه بکرزر که کفتار وار کفتار زن بدکر داره فریفته
اولدی ملك استفسار ایتدیکه نیجه اولمشدر اول

﴿ حکایت ﴾

وزیر ایتدی روایت ایدرلر که شهر سراندیبده
بر درود کر وار ایدی بلاهتده هبنقهٔ زمان و بر زنی
وار ایدیکه ملاحتده زلیخای دوران ایدی برآهو
چشم ایدیکه برعشوه ایله هزار شیر شرزه یی شکار
قیلور ایدی و برشیوه ایله روباه عقل حیله کاره خواب
خرکوش ویرر ایدی

﴿ قطعه ﴾

نکار تیر مژکان قوس ابرو
مه عقرب ذوائب سنبلهٔ مو
بت جوزا کمر خورشید ایام
اسد چشم وحمل دم حوت اندام

﴿ نثر ﴾

درود کر اکا آشفته اولوب بر زمان انسز اولمزو بر ساعت
انی کورمسه راحت وآرام بولمز ایدی زن اکرچه
که ضروری انکله مصاحبت صوری ایدر ایدی

امامعنیده باشی اغیار ایله خوش اولوب بزم عشرتده
جام محبتی غیریلر یادنه نوش ایلردی آنلرك جوارنده
برجوان وارایدی که قد بالاسی کویا برسرو ایدیکه
چمن باغ جنانده بتمش ایدی وخط سبزی برسبزه ایدی که
کنار چشمهٔ حیوانی احاطه ایتمش ایدی

﴿ بیت ﴾

رخی چنان که زخورشید وماه نتوان کرد
خطی چنان که زمشك سیاه نتوان کرد

﴿ نثر ﴾

زنك مرغ دلی آنك محبتی دامنه طوتلدی جوانك
دخی کوکلی شکاری زنك عشق کمندنه کرفتار اولدی
اخر الامر وسایط میاندن کیدوب مراسله ومواصله یه
ومعاشقه معانقه یه مبدل اولدی ومقدمات کلام
وپیام عیش مدام وعشرت صبح وشامه سرانجام
بولدی حسودلردن برطائفه که ایکی یارك مواصلتی
رشکی انلرك قامتلری تبرنی یاقیلوردی وایکی رفیق
میاننده شمع صحبت افروخته اولسه انلرك دللری فتیلی
شعلهٔ آتش حسد ایله نار یاقیلوردی

﴿ بیت ﴾

هرکز حسد نبردم برمنصبی ومالی
الا برانکه دارد بادلبری وصالی

{نثر}

اول حاله مطلع اولوب نجاری کیفیت کاردن خبردار ایتدیلر بیچاره نك اول قدر غیرت وحمیتی یوغیدیکه برطریق معقول ایله آنك تدارکنه مشغول اولیدی

{بیت}

یراشمزارلره بی غیرت اولمق
چوغیرت اولمیه یك عورت اولمق

{نثر}

پس عورتنه ایتدی سفرزادن مهیاقیل که دوستلردن بعضی زیارت ایتمکه کتسم کرکدر کرچه که مقصد سفرم بعید ومسافهٔ مسافرتم مدید دکلدر اما برقاچکون انده توقف ایتسم کرکدر بیلزمکه سنك نارفراقکه نیجه صبر ایده بیلورویار اشتیاقکه نه طریق ایله تحمله قادر اولم

{بیت}

ای بناکام مرا ازرخ تومهجوری
خود که باشد که بکام ازتو کزند دوری

{نثر}

زن دخی تکلفله تحسر وتحزن اظهار ایتدی وهزار زحمت وخونابه ایله کوزلرندن برایکی قطره یاش اقتدی وفی الحال توشه احضار ایدوب شوهرینی اوپدی وقوجدی وداع ایتدی چون نجار کندی عورتنه زبان نصیحتی پرکار ایدوب ایتدی ای نکار زنهار که قپویی اچق قومیوب محکم بند ایده سن واسبابمی محافظه ایدوب بنم پندمی کوش هوشکه پیوند ایده سن

﴿ بیت ﴾

کنجکه مهرم ایله مهر اوره سن
حق کوزتکده ارکبی طوره سن

﴿ نثر ﴾

زن شوهرینک پندنی قبول ایدوب سوکند ایله مؤکد قیلدی وهمان لحظه که اری کتدی جانانه خبر ایتدی وایتدی (ع) بیا بباغ که کلها شکفت وخار نماند * جوان وعده قیلدیکه چون کیجه دن برقاچ ساعت کچه طلوع صبح وصاله مترقب اول زن اول وعده ایله شادمان اولوب کباب وشراب احضار ایدوب عشرت اسبابن مهیا قیلدی

بيت

زهى سعادت طالع اكرشبى آن ماه
بكلبهٔ من بى خانمان فرود آيد

نثر

درود كر كيدوب اخشامه دك بر پرده توقف ايدوب
بيكاه بر مخفى راهدن خانه سنه كلدى اتفاق اول ايديكه
مهرله ماه بر برجده قران ايتمش وايكى يار على رغم الاغيار
بر برينك ديداريله خوش حال اولمش ايدى كاه جوان
ماه جبين بر نكتهٔ رنكين وخندهٔ شيرين ايله زن
نازنينك خرمن صبرنه آتش اورر وكاه اول شوخ
وطناز عشوه وناز وكرشمهٔ دلنواز ايله جوان جانانك
متاع روح روانن غارت قيلور ايدى

مثنوى

دو بت نازنين عقل فريب
پاى تا سر همه لطافت وزيب
اين رخ شمع هر شبستان بود
وان بلب نقل مى پرستان بود

نثر

بيچاره اول قدر توقف ايتديكه آنلر جامه خوابه ميل

ایتدی آهسته آهسته بونلرك یاننده بر کوشه‌ده سکدی
یاتدی تاباقی مصاحبتلرین دخی مشاهده قیله وحقیقت حالی
کندی کوزیله کوروب انك حقنده دیدکاری واقعمیدر
بیله بواثناده ناکاه زنك کوزی انك یوزینه راست کلدی
ارینك کتمسی بو حالی تحقیق ایچون بهانه ایمش بیلدی
فی الحال دیك مکری آتش فکرایله قایندوب معشوقنه
سرله ایتدی جهرله بندن صور که بنیمی زیاده سورسن
یوخسه شوهر کیبی جوان رفع صوتله ایتدی ای سرو
چن لطافت قامتك کبی راست سویله که جان ودلدن
بکامی زیاده مائلسن حلا لکه می زن ایتدی بو سؤاله
سبب ندر بو محالی یعنی طلب نه جوان بیم جاندن سؤال
اولی تکرار وزبان الحاحی پرکار ایتدی زن ایتدی سوزك
طوغریسی بودر که عورتلر اکثریا سهو وغفلت یالهو
وشهوت جهتندن بو مقوله حرکت ایدرلر ونامحرملرله
همدم اولوب بیکانه لرله مناسبت واجنبیلرله مصاحبت
ایلرلر اما چون حاجت نفسلری روا اوله وسورت شهوتلری
انکسار بوله بیکانه لر حکمین ویروب نظر اعتبار دن
دور ایدرلر ومجالستندن اعراض ایدوب مصاحبتندن
تنفر ایلرلر

(بیت)

﴿ بیت ﴾

ترك یاری کند و دلداری

دوستی خود نبو پنداری

﴿ نثر ﴾

اما شوهر نور مشابه سنده در بصرده ودم منزله سنده در جکرده بلکه جان درجه سنده در تنده وروح مشابه سنده در بدنده (ع) ازجان بود کریز ازایشان کریز نیست * نهال عمرجوانیدن برخوردار اولسون اول عورتکه شوهرین کندی نفس نفیسندن عزیز کورمیه وزلفی کبی قدی لام وشراب زندکانی حرام اولسون اول زنه که حلالی جان شیرینندن لذیذ بیلمیه وسرمایهٔ حیاتی انك رفاغ حالی وفراغ بالی وانتظام امور معاد ومآلی ایچون دیلمیه

﴿ بیت ﴾

وفامیا وامیدم اکر بغیر تو هیست

حرام باد حیاتم اکر برای تو نیست

﴿ نثر ﴾

چون درود کر بو فسون وفسانه یی اشتدی کوکلنده رأفت ورحمت آثاری ظهور ایتدی وعرق شفقت

ومحبتی حرکت ایدوب کندی یه ایتدی ازقالمش ایدیکه
بو عورت حقنده بر مضرت بندن صادراولوب وخدای
پرورد کار حضورنده شرمسار وکنهکار اولیدم
بو دردمند حقنده نه عجب سوءظن ایتمشم بو مسکین خود بکا
عاشق زارایمش وبنم محبتمدن شب وروز بیقرار ایمش
انك بکا بوقدر تعلق وتعشق وارایکن دین محبتده
وآیین مروتده لایق بودر که آنك خطاسنی یوزنه
اورمیم و بو مقوله نادره لردن که اندن صادر اولدی
اغماض ایدوب اندن اعراض کوسترمیم که هیچ
آفریده یه سهو وزلتدن عصمت و بر بنده یه بندشهوتدن
خلاص اولمغه طاقت میسر دکلدر (ع) کسی
بجاست که او دامن بالودست * حالا اصلاح حال بودر که
شراب عیشلرین انلره تلخ ایتمیم وآبرولرین دوست
ودشمن اوکنده خاك فضیحته دوکمیم که ظاهر
بودر که بو عورت بو نوع حرکتی سهوولهو جهتندن
ایتمشدر قصد وعمد ایله ایتمشدر فرضا که اویله
اولهاولی بودر که حمل المؤمن علی الصلاح انی صلاحه
حمل ایدوب نظرمی آنك هنرینه حصر ایدم ودیده‌می
آنك عیبندن کف ایدوب قبایحنی ذلیل اغماض

(ایله)

ایله سترایلدم

﴿ بیت ﴾

کر هنری داری وهفتاد عیب

دوست نبیند بجزآن یك هنر

﴿ نثر ﴾

پس همان اول کوشه ده خاموش اولوب اوتوردی تااول وقته دلك که انلرعیشدن فارغ اولدیلر ورایت شب نکونسار وعلم روز عالم افروز ملامس انجم سیار اولدی

﴿ بیت ﴾

اچلدی طرهٔ شبدن رخ روز

صباچلدی نور صبح عالم افروز

﴿ نثر ﴾

مرد بیکانه طوردی خانه سنه یوردی وزن جامهٔ خوابده کند وسن او یخویه اوردی درود کرا هسته یرندن طوروب رفق ولطفله کلوب عورتی یاننده اوتوردی وآستین لطف ایله غبار ملالی زنك چهره سندن کوتروب نرم نرم النی انك اعضاسنه سوردی تازن دلفریب کوزین اچوب ارنی پستری اوستنده کوردی

في الحال يرندن طوروب كلوب ايتدى

﴿ بيت ﴾

دميد صبح سعادت كه يار باز آمد
هزار شكر كه ان غمكسار باز آمد

﴿ نثر ﴾

پس صورديكه سعادت وسلامتله قچن كلديكز ايتدى اول وقت كه اول بيكانه ايله اشنالق جامنى نوش وساعد ارزوايله ميان شاهد وصالى در اغوش ايدر ايديكز اما چون بيلديمكه سكا البته برضرورت حادث اولمشدر كه بو مقوله فعله باعث اولمشدر شرايط لطف ومروتى رعايت ايدوب حضوركزه مانع اولمدم على الخصوص كه بو واسطه ايله يكانه مرتبه‌ده مهرومحبتك واراديكن بيلدم و بكا كمال ميل وتعلقكده مطلع اولدم وجزم ايلدمكه حيا تكى بنم مواصلتم ايچون استر ايمشسن ونور باصره‌يى بنم جمالم مشاهده‌سيچون ديلر ايمشسن وسندن بونوع حركت صدورنه علت البته ياسهو وغفلت ويا توقان شهوت ايمش بندن اباو نفرت وغيره ميل ومحبت دكل ايمش پس بكا بقدر الطاقه سنك خاطركى رعايت ايتمك واجب ودائرهٔ عرضكى صيانت

ایدوب ممکن اولدیغی حمای حرمتکی حمایت ایتمك لازمدر قلبکی قوی طوت خوف وهراسه کیتدیکه یول ویرمه ووحشت ودهشتدن بری اول و بنی عفو ایدوب معذور بیور که سنك بابکده ارباب غرض قولنه اعتماد ایدوب (من یسمع یخل) مفهومی موجبنجه سکا سوء اعتقاد ایتمش ایدم بحمدالله والمنه که بنم مظنه مه موافق وخلقك مساو یسنه ٭ مطابق چقمدك (ع) سهو بود آنچه ماکمان کردیم زن دخی زبان سحرانکیز ایله کلمات مکرآمیزی درمیان ایدوب جانبیندن خشم وخشونت وعنف ورعونت زائل اولوب موجبات وخشتی بالکلیه فراموش ودست مصالحه ومصافحه ایله دوش ملاطفت وموافقتی دارغوش ایتدیلر ونجار زبان اعتذار ایله بو معنی یی تکرار ایلدی

﴿ بیت ﴾

زدخدا جرم تونا چیز باد

من ز توراضی شدم اونیز باد

﴿ قطعه ﴾

چو بیلدك اصلنی بودا ستانك

صقین اولمه امین مکرندن آنك

که مکری محکم و کیدی متیندر
بولردن دور اولان حقـه یقیندر

﴿ نثر ﴾

بو مثللی ایراددن مراد اولدر که سز دخی اول نجار کبی که اول زن بدکردارك گفتارنه فریفته اولدی بو زاغ مکار وحیله کارك دام تزویرنه کرفتار اولمیه سز وآنك زرق وشعبده سیله شرط احتیاطی الدن قومیه سز

﴿ بیت ﴾

بقول خصم بداندیش غره نتوان شد
کسی که کرد باخر چنین پشیمان شد

﴿ نثر ﴾

بعض دشمن اولور که خصمنك حالنه مطلع اولمدیغی سببدن اکا ظفر بولمیوب ضروری زوق وتزویر مقدماتنی ترتیب ایدر وخیر خواهلق یوزندن نصیحت آمیز کلمات ایدوب اول حیله ایله کندیسن اکا تقریب ایدر تا آخر کار واقف احوال ومطلع اسرار اولوب بصیرت کامله متربصد فرصت اولور طورر ووقتنده هر زخم که اورر صاعقهٔ آتشبار کبی خرمن وجود خصمك کولن کوکه صاوورر وخدنك مکری تیر قضا کبی بی خبط وخطا هدف مراد ونشانهٔ مقصوده راست واررزاغ

ای ستمکاردل آزار بو جرب زبانلق نه یی مفید اولور
بو قدر سخن آرالق نه مصلحته یرار یعنی بکا اولان
ظلمك و بنم حقمده واقع اولان جورك حیله ومکرایله
نه مناسبتی وارهیچ برعاقل غیره راحت ایچون کندویه
جراحت روا کوررمی واخره نوش وعیش ایچون
کندی یه نیش وریش اوررمی بنم حالمی حیله یه نسبت
ایتمك غایت غباوتدن ناشی اولور که کون کبی روشن
ومعایندر که بو عقوبت بنم ملك زاغانله مخالفتم پاداشیدر
وزیراندی ای بد فعال سنك مکر وآلکه حسب
حالك دلالت واضحه ایله دال وخدعهٔ احتیالك
برشمه سن دلهٔ محتاله ایده بیلمك محالدر تنکده هرداغ
محنت طوع ورغبت ایله اورلمشدر هرزحمتده بررحمت
وهرجراحتده برراحت ملاحظه اولمشدر محصل کلام
خاطر کده اولان لذت انتقام بو عقوبت شراب
بد کوارین مذاق امیدیکه سازکار قیلمشدر نیچه
کمسنه لر هلاك اعدا ایچون نفسلرنی فدا ایتمشلردر
ومخدومرلری باینده شکر نعمتی ادا وحقکزارلق
وهوادارلق نامن جریدهٔ روزکاره املا ایتمك سوداسیله
کندیلرین ورطهٔ عنا وکرداب جفایه آتمشلردر

نه كه اول يوزينه اعدادن اخذانتقام ايچون نفسنى فدا ايتمكله حقوق صحبت يارانى ادا ايتمشدر ملك بوم صورديكه نيجه اولمشدر اول

﴿ حكايت ﴾

وزير ايتدى روايت اولنوركه ميمونلردن برجماعت كثيره برجزيره ده كه ميوه سى بيشمار وآبى خوشكوار وهواسى مزاجلرينه سازكار ايدى مأوى طوتمشلر ايدى بركون اول قومك اكابرندن برجماعت بردرخت سايه سنده اوتورر لر ايدى وهر طرفدن چوكان زبانله سوز طوپن اورر لردى برزمان پسته كبى لب خندانله فندق وفستقدن خبره بررلر ايدى وبرساعت لطافت انكور پرنور وحلاوت انجير بى نظيردن حكايت قيلورلر ايدى ناكاه برخرس زشت اول نواحى يى كشت ايدركن انلره انده راست كلدى وانلرك بوجمعيتندن پريشان ومضطرب وكانون درونده آتش رشك وحسد ملتهب اولوب كندى كنديه ايتدى روا ميدركه بوميمونلر بومواضع سبزده ومراتع خرمده كه غيرت بوستان ارمدر تروتازه ميوه لر ييه لر اوتوره لر وحرير نظير چنلر ونسترن وسمن وياسمنلر

وزوری مرده اولدی

بیت

نارسیده بلبم جرعهٔ ازساغر عیش
میرند دست جفا جام مرادم برسنك

نثر

القصه خرس ستمكار هزارز ور وزارایله میمونلرمیاننده
قاچوب كوهساره دوشدی وفریاد وخروش ایدوب
باشنه كندی جنسندن بیحد وبیحساب وحوش اوشدی
چون انی اول حالده كوردیلر كیفیت حرب وكمیت
ضرب بدن صوردیلر خرس فقیر صورت ماجرایی
نقیر وقطمیر تقریر ایتدی وایتدی بوندن ارتق كم ناموسلق
وغیرتسزلك اولورمی كیم خرس قوی هیكله بوزینهٔ
ضعیف بیكردن بوعار وشنار لاحق اوله هركز قدیم
الایامدن بزم آبا واجدادمز بو بدنا ملغی كورممش
واشتممشلردر و بزم نسلمز بواصل خجالت وحقارتی
قبول ایتممشلردر شویله كه دفع عار واخذثارده بزدن
مساهله جائز اوله تاقیامته دك بو بد نامليق صفحهٔ
روزكارده باقی و پایدار قاله صلاح بودر كه همدستان
اولوب برشبخون ایله انلرك روز حیاتلرین تیره

روزكارده باقى و پايدار قاله صلاح بودر كه همدستان اولوب بر شبخون ايله انلرك روز حياتلرين تيره وغبار كار زارله ديدهٔ اميدلرين خيره قيله وز

﴿ مثنوى ﴾

كراز كردش چرخ باشد امان
بخواهيم كين خود از بدكمان

﴿ نثر ﴾

چنين سر بكو بيم شان در ستيز (كه ماند ز ما نام تارستخيز) خرسلرك عرق غيرتلرى مضطرب واتش حبتلرى ملتهب اولوب دهان لاف وكزافى اچديلر واغزلرندن كف جدال وخلافى صاچديلر وايتديلر

﴿ مثنوى ﴾

مخالف چو مورست وما اژدها
بجا كردد از پنجهٔ مارها
زما رايت جنك افراشتن
ز دشمن سر وتاج بكذاشتن

﴿ نثر ﴾

بونك اوزرينه مقرر ايتديلر كه همان اول كيجه اسباب اشتعال آتش قتاله اشتغال ايدوب نار كار زار وشعلهٔ

کیروب اوله یوزینه‌لرك خانمانلرینه آتش بوار اوره‌رق وخانهٔ حیاتلرین یاقوب وخرمن وجودلرین یقوب کولن کوکه صاووره‌رق چون شیرز رین چنکال مهر بیشهٔ سپهردن (فی عین حمئة) چشمه سارنه باتدی ودب اکبر واصغر حوالیٔ قطب شمالیده حرکته آغاز ایتدی

﴿ بیت ﴾

چوخورشید تابنده بنمود پشت
هواشد سیاه وزمین شد درشت

﴿ نثر ﴾

بالکلیه اول کوهسار که خرسلری بیحد وبیحساب ایدی حربهٔ حربله یوزینه‌لر جزیره سنه شتاب ایتلر مکر شاه یوزینکان ارکان واعیانندن برجمله شکاره کیدوب اول کیجه میان بیابانده قالمش ایدی وسائر خدم وحشم هجوم دشمندن غافل ایدی هر بری کندی مقام ومنزلنده آرام قیلمش ایدی ناکاه برسپاه نیجه سپاه بربلای سیاه یوزینه‌لرك کشور لشکرینه قدوم وهجوم ایتدیلر

﴿ بیت ﴾

سپاهی چو مور وملخ تاختند
بتیزی جهان درجهان ساختند

نثر

یوزینه لرك اكثری هدف تیردمار وعلف شمشیربوار اولوب روی زمینی وداع ایتدیلر وبقیة السیف مجروح ودلفكار هزار زور وزار ایله اول ورطهٔ خونخواردن كناره یتدیلر خرسلر چون اول بیشهٔ بهشت نشانی انواع نعمله مالی واول جزیرهٔ آبادانی اعدا ومدعیدن خالی كوردیلر همان اول مقامده پای اقامتی دامن سكونه چكدیلر واول خرس جفادیده وستم كشیده یی كندیلره امیر ایدوب دست تسلط وتغلبی دراز ایتدیلر وهر نعمتی كه یوزینه لر مرورز مانله جمع ایتمشلر ایدی یدغصب ایله نهب وغارته اغاز ایتدیلر (ع) الله الله كه تلف كردو كه اندوخته بود * چون تباشیر صبح عیان اولوب چهرهٔ جهان رخسارهٔ خوبان كبی تابان اولدی وجمشید خورشید خلیفهٔ زمان حضرت سلطان سلیمان صاحبقران كبی سریر زرین اوزره جلوس ایدوب روی زمینه فرمانی روان اولدی

بیت

چکوب لشکرینه سلطان خاور
جهانی سر تسر ایتدی مسخر

نثر

ملك پوزینکان بو حالدن غافل شکار کنان جزیره جانبنه مائل اولوب اثنای راهده هزیمتلردن برجماعت که میان کرداب بلادن نیم جان کنار امانه یتشلر ایدی قرشو کلدیلر وخروش وفریاد اتش تأثیری کوش فلك اثیره یتور دیلر ملك کیفیت حالدن سؤال ایدوب صورت واقعه یه مطلع اولیجق کانون درونده دیك غیرتی قینایوب وانکشت حیرتی دندان حسرت ایله چینیوب ایتدی دریغ اول ممالك محروسه یه که دست تصرفزدن چیقدی وحیف اول جزایر معموره یه که اعدا و بیکانه لر النه دوشدی واویلا که بخت برکشته خاك ادباری بزم فرقزه نثار ایتدی وامصیبتا که دنیای غدار بزدن کنار ایدوب دولت ناپایدار صد مرحله بزدن فرار ایتدی

قطعه

بوستان دهر دا برك ونوایی کس ندید
چهرهٔ اقبال را رنك وفایی کس ندید

بر فریب آباد کیتی اعتماد از عقل نیست
زان کزو پرفتنه کر محنت سرایی کس ندید

نثر

سایر سپاه که ملازم رکاب پادشاه ایدیلر اضطرابه
آغاز ایدوب هر بری مال ومنال واهل وعیاللری ایچون
نوحه وزاری یه باشلادیلر انلرك میاننده میمون نام
بر بوزینه وار ایدی بنام عقل وخرد ایله بین الاقران
مشار الیه بالبنان ایدی وفضل وهنر ایله سائرلردن
امتیازی مستغن عن البیان ایدی بو سبب ایله انلرك
میاننده حرمت تمامی وار ایدی وشاه وسپاه انك میامن آرا
وافکار یله استظهار ایدرلردی

مثنوی

ازین روشن دل وصافی ضمیری
بتدبیر درست اقلیم کیری
زحل شاکر اودن نکته دانی
عطارد چاکرش در خامه رانی

نثر

میمون چون ملکی محزون وسائر حشمی سرنکون
کوردی زبان فصاحت ایله نصایحه آغاز ایدوب ایتدی

قطعه

بر بلا نازل اولسه ایتمه جزع
کاندهوارایکی شرایشت بندن
اولا دوستلر اولور غمکین
ثانیا شادمان اولور دشمن

نثر

نزول نوائب وحصول مصائبده جزع وفزع بندهیی ثواب ابدیدن محروم وقلت صبر وخفت عقل وسقامت رایله مشهور وموسوم ایدر بومقوله وقایع که احیانا واقع اولور تلافی وتدارکنده ایکی نسنه نافع اولور بریسی عروهٔ وثقای اصطباره تمسکدر که شجرهٔ صبر مثمر ثمرهٔ حاجات وبحکم الصبر مفتاح الفرج تحمل کلید ابواب حصول نجات ووصول درجاتدر

قطعه

کلید در گنج مقصود صبرست
در بستهانکس کهبکشود صبرست
ز آینهٔ سینهٔ درد مندان
غبار ستم انکه بزدود صبرست

نثر

بری دخی رأی راست وتدبیر درست وفکر ثاقب ورای صائبدر که چون برق رأی صائب صاحب ذهن ثاقب شب واقعه ده لامع اوله ظلام ظلمی هوای حال مظلومان ستمدیده دن رفع وفارس میدان فراست برساعت فکرله هزار ساله حیله ومکری کنندیدن دفع ایدر

بیت

توان بمرهم تدبیر نیك ورای صواب
جراحت دل صد پاره را دوا کردن

نثر

ملك یوز ینکان مضمون کلام میمونله متسلی اولوب صوردیکه بوکاره چاره ندر میمون خلوت طلب ایتدی وایتدی ای ملك نامدار بنم فرزندم وخویش وپیوندم بوکروه ستمکارلرك النده کشته وشیشهٔ عار وناموسی بو بدکردارلرك زخم سنك ظلمیله شکسته اولدی مقرردر که بکا انلرك حسرتیله عمردن لذت وبوفضاحتله حیاتدن راحت متصوردکلدر

بیت

بی روی توزنده میتوان بود ولی
ان زندکی ازهزار مردن بترست

﴿ نثر ﴾

چون عاقبت کار زندگانی غرقاب بواره دوشمك مقرردر اولی بودر که رسـبیل تعجیل کنـدیمی بو قبـای فنا وتنکای دنیادن سرای بقا وفضـا راحتفزای عقبایه یتشدیرم وحق نعمت ملکی ادا ونفسمی انك یولنه فدا ایدوب یاران کریم ودوستان قدیمك انتقامن لئیملردن الم ملك ایتدی ای میمون شربت اخذانتقام کام حیاتده شیرین وخوش وشراب قهر واستیلا بزم زندکانیده صفا بخشدر سن خاك اولیجق نه عالم یاخراب اولمش یامعمور وسن هـلاك اولیجق بنی آدم یامحزون اولمش یامسرور

﴿ بیت ﴾

زین چمن چون شدی تو در پرده
خـواه کل تازه خـواه پژمرده

﴿ نثر ﴾

میمون ایتدی ای ملك بو دام نکبته که بن کرفتار اولدم هزار بار مماتی حیاته اوزره ترجیح وفنایی بقا اوزره اختیار ایتسم عجب دکلدر که نوردیده تماشای جمال زن وفرزند ایله حاصلدر انلر خود نقاب ترابله مستور اولمشدر

وسرور سينه مشاهدهٔ عيال وخويش وپيوند ايله متواصلدر انلرك دخى خرمن وجودى صرصر هلاك ايله هباء منثور اولمشدر بازار دنياى بى مألده سرمايهٔ فراغ بال ورفاغ حال مال ومنالدر معلومدر كه هب موروث ومكتسب دست خوش خصم بدسكال و پايمال دشمن بدفعالدر حالا ديلرمكه ملكك وظايف حقوق نعمتن بوخدمتله اداقيلم وسائر احباب واصحابك دخى جراحتلرينه مرهم راحتله دواقيلم ونقدجانى نثار ايتمكله اخذ ثار ودفع عار ايدم وابناى جنسمك لباس ناموسن صابون غيرت ايله بوحقارت لوثندن يويم آردم بووسيله ايله بوروزكار ناپايدارده نام نيك وذكر جميل يادكار قويم

﴾بيت﴿

بنام نكو مردنم آرزوست

كزين جمله مقصود نام نكوست

﴾نثر﴿

ملك كركدر كه بنده ايچون غم چكميوب دل مبارك شاد وچون احبابله صحبت اون آباد ايده بنم وفادارلغمى اونتميوب بردعا برله ياد ايده

بيت

چو درميان مراد اوريد دست اميد
زعهد صحبت مادر ميانه ياد آريد

نثر

ملك ايتدى سويله كوردلم كه بومشكلى نيجه انامل تأمل ايله حل وبو خبرى نيچه خبرتد بيرايله خل ايتدك ميمون ايتدى برفكر ايتدم اكرشرف قبول ارزانى بيور يلورسه اومارمكه ملك دولتنده دشمن شومى بريهٔ هلاكده معدوم وجزمم بودركه بوتدبير ايله اعداى خاكسارى شعلهٔ سموم ايله موم كبى اريدوب صموم ايدم وصلاح بودركه فرمان ايدهسن تاجلاد ان چيره دست بنى مثله ايدوب دست وپايمى شكسته ايدهلرو بو بيشه كنارنده بركوشهده براغهلر كيدهلر وملك كندى ملازملريله ومنهزم اولنلردن كندى يه لازملريله فلان موضعه متوجه اولهلر وايكى كون كچدكدنصكره اوچنجى صباح كلهلر كندى منزللرندهفراغت وحضور ايله اقامت قيلهلر نه دشمندن اثر بولهلر ونه من بعد انلرك جنسندن متضرر اولهلر ملك همان رأى ميمون موجبى ايله فرمان ايدوب بيوردى تاانك كوشلرين كوشهٔ دندان

ایله قوپر دیلروا طرافنی خرد ایدوب تننه بیحدو بیکران
زخم اوردیلر ونالان وغریوان اول بیشــه کنارنده
عدویه قریب بر کوشه‌ده براقدیلر وشاه وسپــاه اول
جوانبده برجایکاه حصینــه پناه ایدوب منتظم فرصت
اولوب طوردیلر بیچــاره میمون اول کیجه زخم نیش
ورنج ریشدن بروجهله نالش ایدر دیکه دیدهٔ سنك
سختــدل آنك اضطرابن کورســه رقت ایدوب آب
اواوردی وکوه شکوه‌بی ستون صدای دردا میزین
اشتســه فرهاد کبی فریادقیلوردی ملك خرسان شاه
خراسان کبی علی الصباح اول اطرافی طواف ایدرکن
ناکاه اول نالهٔ جانکاهی اشتدی وآواز جهتنه متوجه
اولوب میمونی اول حال اوزره مشاهده ایتدی بونك برله که
غلیــظ القلب ایدی اکا رقت ایلــدی وباوجــود که
سختدل ایدی کوکلنــده ملایمت ومــلاطفت حاصل
اولــدی وآنك تفتیش حالی وتفحص مافی البــالنــه
اشتغــال ایدوب بواجــالك تفصیلنی استفسار قیلدی
میمون دخی فراستــله بیلدیکــه بوقومك ملکیــدر
دعاوثنایه آغاز ایتــدی وشــان ملکــه لایق اولان
مراسم تعظیم وتکریمی تقدیم ایتدکدنصکره ایتدی

﴿ بيت ﴾

زچشم ودل بدین خاکیم درآتش وآبست
بچشم بین وبه دل رحم کن که حال خرابست

﴿ نثر ﴾

ای ملك بن حقیر شاهپوز ینکانك وزیری یم اتفاق انکله شکاره کیدوب شب شبخونده بومعرکه ده حاضر دکلدم یارنداسی هزیمتیلر کلوب ملکك بودیاره قدومندن خبرویردیجك امیرپوزینکان بنم تدبیرمه زیاده اعتمادی اولدیغی سببدن بوکاره بندن برچاره التماس ایتدی بندخی خیرخواهلق جهتندن انی خدمت ملکه دلالت ایدوب ایتدم صواب بودرکه کمراطاعتی درمیان ایدوب ملازمتباب ملکه شتاب ایده وز ونکبات زمانه دن آنك سایهٔ دولتنه التجا ایدوب نوائب دوراندن آنك درکاه فلکده ستکاهنه پناه قیله وز

﴿ مثنوی ﴾

دز پناه همت صاحبدلان
راه جوید هرکه هست از عاقلان
گرتو در گلشن درایی گل بری
سوی بستان بگذری سنبل چری

﴿ نثر ﴾

ملك بنم كلاممدن آشفته اولوب حاشا بو پیشه یه مستولی
اولان جماعت ایچون ناسزا كلمات ایلدی ودهان
طاماتی اچوب وزبانندن زهرلر صاچوب انواع ترهات
سویلدی چون آنك حقوق نعمتی قلبمده راسخ ومحافظهٔ
شكوه وشوكتی زمین دلمده شامخ ایدی آنك بكا شتمنه
وبنای عرضمی هدمنه مقید اولمیوب بر دفعه دخی
انی بوسودادن منعه وشربت نصیحتمله مرض
مالخولیاسن دفعه مشغول اولدم عاقبت نفسنه خشم
وغضب غالب اولوب بیوردی تا بكا بو سیاستی ایتدیلر
وایتدی بو بد كردار یكه پادشاه دشمن وسپاه اعدانك
هوادار یدر وارك اول جزیره یه قریب بر موضعده
براغك تا اولده كورسونكه انلر آنك جانبنی نه وجهله
حمایت وبو خیرخواهلقلرك حقوقنی نه خدمت ایله رعایت
ایدرلر پس بكا بو عقوبتی ایتدیلر و بو كوشه ده زار
وغریوان قودیلر كتدیلر سوابق حقوق خدمته لواحق
عقوق محنت ایله مكافات ایتدیلر بو كلماتی ایلدی و بر درد له
اغلدیكه ملك حرسانك آتش رقتله جكرین داغلدی وغایت
رحمندن قطرات اشك كرم دیدهٔ بی شرمند طملدی

بيت

کر بنالم سنك رادل خون شود
ور بکریم دیدها جیحون شود

نثر

ملك ایتدی حالا یوز ینه‌لر قنده کتدیلر جواب ویردیکه
بر بیابان واردر که اکا مرد آزمای دیرلر اکا پناه ایتدیلر
قصدلری بودر که انده لشکر جمع ایدوب ناکاه برسپاه
جرار و لشکر خونخوار ایله سزه شبیخون ایده‌لر ملك
خرسان بو سوزدن بلکلدی و ایتدی ای میمون صلاح
حال ندر مبادا که علی الغفله بزه فرصت بولوب بر آفت
یتشدیره‌لر میمون ایتدی ملك بو فکردن خاطرین جمع
ایتمك و باب رأی و تدبیری دست تأنی و تأمل ایله قرع ایتمك
کرك بالله که اکر بنم ایاغم اولسه باشم یولکزه فدا ایدردم
و فی الجمله اقتدارم اولسه ایاغ اوزره دکل باشم اوزره
کیدردم و سزی بیعت و سپاس اول ناحق شناسلرك
اوستنه ایلتوب حقلرندن کلورایدم و قبل حلول الاجل
انتقام حاصل قیلورایدم ملك ایتدی مقرردر که انلرك
مقامنه سنك وقوف تامك واردر اکر قادر اولورسك
که انلری بزه کوسترسن داغ منك تا قیامته دك بو جماعتك

جبين حالنه اوره‌سن و خصمكدن كه سنى بويله آزرده قيلمشلردر انتقامك الوب مراد كه ايرسن وسكا بو جزائى سزا كورنلرى سندن بش بتر كوره‌سن ميمون ايتدى بلى اما بونيجه ميسردر كه بكا بو حالله حركت ايتمك متعسر و بو دست و پايله يوريوب كتمك متعذردر ملك ايتدى بو كارك چاره سى بين وسنى انده ايلتمك غايت هيندر پس آواز ايتدى تا اميران سپاه ومقربان درگا جمع اولوب كيفيت حالى بالتمام انلره اعلام ايتدى وايتدى حاضر اولك كه بو كيجه خصمه شبخون ايدسك كرك ودشت وهامونى ميمونلرك خونيله جيحون ايدسك كرك جمله سى بو كلمه اوزره اتفاق ايدوب كمر جدال وقتالى ميانلرينه نطاق ايتديلر وميمونى برخرسك ارقه‌سنه يوكلتديلر واو كارنجه رهبر ايدوب خصم ايله مقاتله نيتنه كتديلر تا بر زماندنصكره بيابان مرد آزمايه يتديلر واول بر بريه ايدى پرتاب و بر باديه ايدى آب سحاب سمايه اول هاويه‌نك هواسندن اختناق وماه جهانپيمايه اول بيابانك حرارتندن احتراق عارض اولور ايدى وهم عالمكرده اول مضايقه‌دن كذر ميسر ونسيم هامون نورده اول طرايقه ظفر متصور دكلدى

﴾بيت﴿

ایچی طو پطلودر خار مغیلان
یول آزرقور قوسندن انده غیلان

﴾نثر﴿

اول پرده سموم اسرایدیکه اثری هر کیمه که ایرشه آب وتف وتاب آفتاب انده بر درجه ده ایدیکه ذره سی دریای محیطه یتشه سراب اولوردی وخاصتندن هیچ برجانور اول صحراده قرار ایتمزایدی وحرارتندن اول شوره زارمر دمخوارده بردانه کیاه بتمزایدی

﴾مثنوی﴿

بیابان وسیع پر مخافت
بهر کامی در وصد کونه آفت
هوایش آتش وآبش هوا بود
زمینش سنك وسنك آهنربا بود

﴾نثر﴿

میمون ایتدی طورمیه لم تعجیل ایله یوریه لم که تا صبح سفید فام روی جهاندن پرده ظلامی رفع ایده انلرك سرا پردهٔ جمعیتن فضای دنیادن کوتوره لم واندن سابقکه شاه روزشعار علم زرنکاری افراشته قیله اول بخت

بر كشته‌لرك رايت بختن نكونسار ايدەلم پس خرسلر
حرص تمام وشغف مالا كلام ايله كيدوب اول بيابانه
قدم بصديلر وكندى اياقلر يله باشدن چيقوب دام
انتقام وشبالك هلاكه دوشديلر برزماندنصكره
آفتاب ظهور ايتدى يوزينه‌لردن اثر كورنمدى وبرخبر
بيلنمدى ميمون تعجيل تمام ايله متصل كيدر ايدى وافسون
وافسانه ايله انلرى فريفته ايدر ايدى وتا اول زمانكه
آفتاب ارتفاع بولدى وحرارت شعاعدن اول بقاعك
اطراف واكنافى كورهٔ آهنكر وآشيانهٔ سمندر كبى
پرشعله واخكر اولدى

قطعه

زكرما نچنان مى شد نفس كرم
كه‌لب ازتاب آن چون شمع ميسوخت
زياد كرم ننداري كه‌تقدير
بدنياد وزخى ديكر برافروخت

نثر

تاب آفتاب دركار اولوب باد سموم دخى تنسمه آغاز قيلوب
مسافهٔ بعيدەدن آتش بيدود كبى بديد اولدى ملك
خرسان ميمونه متوجه اولوب ايتدى بيلدك كه

بو بر بیابان ایمش که حرارتندن دللر پرتاب وو خامتندن
جکرلر آب اولور اما بو نه نسنه‌در که شعلهٔ نار کبی
شرر ریز وصاعقهٔ آتشبار کبی تند وتیز کلور میمون ایتدی
ای ستمکار دل آزار بو کوردیکك بیابان اجلدر واول
کلان یلك مرك ورهزن کاربان املدر معذور یور که
اکر بیك جانکز اولسه بیکده بری قورتلمیه وحالا که
سموم ایریشه جمله کز خاکستر اولوب یوز ینه‌لرك
خانمانلرینه اوردیغکز آتش بیداد ایله خرمن وجودکز
برباد اوله انلر بوسوزده ایکن تف سموم ایرشوب
میمون وشاه وسپاهك کلیسن کل ایدوب اول بیابان
یجدده انلردن براحد خلاص میسر اولمدی اوچنجی
کون که وقت معهود ویوم موعود ایدی ملك
یوز ینکان کافهٔ خدم وعامهٔ حشم ایله اول جزیره‌یه
کلوب داری اغیاردن عاری ودیاری اول غدارلردن
خالی بولدیلر

﴿ بیت ﴾

بکذشت شام نکبت وصبح ظفر رسید
کم شد خزان رنج وبهار طرب رسید

﴿ نثر ﴾

بومثلی کتوردم تاملکه معلوم اوله که ارباب کینه
اخذ انتقام ایچون ماله وجانه قالمزلر ومرکی رضای
احباب ایچون وزن وحسابه المزلرین قضیهٔ کارشناسی
بومقوله حیله دن اولمق اکلرین وقصهٔ مزبوره نك
مصداق وماصدقن خیال ایلرین بوندن سابق
زاغلرم احوالن اشتمشدم واندازهٔ فراست وکیاست
ومقدار حیله وخدعه لرین آزمایش ایتمشدم چون
کارشناسی بو وضع اوزره کوردم عین الیقین بیلدمکه
انلرك رأی ورویتلری صوابه مقرون وعقل ودرایتلری
مظنون اولور مرتبه دن افزون ایمش

بیت

می شنیدم که راحت بجانه

چو بدیدم هزار چندانی

نثر

صواب بودر که اول بزه فرصت بولمدین بزفرصتی
غنیمت بیله وزونیشتر انتقام ایله بزدن قصد ایتمدین
بزتیغ خون آشامله آنك قتلنه قصد ایده وزملك
بومان چون بوفصلی استماع ایتدی یوزین درهم
ووزیرمن بوره ورهم ایدوب ایتدی بوندن زیاده

"محترولق و بی رحملق اولورمی که برفقیره که بزه هوادرا
اولدیغی سببدن مظهر انواع اذا وآز اراوله بزانك
مقام عقوبت وهلاکنده اوله وز ومحنتزده یه نه
نارمحنت ورنجترسیده یه نه بار مشقت روا کوره وز
مکر بو بیتك مفهومی سکا معلوم دکلدر که دیمشلردر

﴿ بیت ﴾

خاطر محنتزدکان شاد کن
ورشب محتتزدکی یاد کن

﴿ بیت ﴾

محنت وغم دلمرینی یاد قیل
اهل مجلس خاطرینی شاد قیل

﴿ نثر ﴾

پس بیوردی تا اول زاغی اکرام واحترام ایله کوتورب
خدمتنه کتوردیلر وزیر ایتدی ای ملك چون بنم
کلاممه التفات کوسترمدك وبنم نصیحتم جهتنه که عین
حکمت ومحض مصلحت ایدی روی قبول دوندرمدك
باری انکله دشمنلر کبی رند کانی ایله وهیچ برزمان
آنك مکر وخدیعتندن امین اولمه که بی شبهه
سنك درکاهکه پناه ایتدیکندن غرضی بونلرك

فساد کاری و کساد بازاری وزاغلرك فراغ بالی وصلاح
حال ومآلندن غیری نسنه دکلدر ملك بو نصیحتك
استماعندن امتناع ایدوب اول وزیر بینظیر وصاحب
تدبیرك رأی اصابت پذیرنه التفات واعتبار ایلمدی
زاغ دخی انك خدمتنده اقدام واهتمام اوزره کلوب
رسوم خدمت وآداب ملازمتندن هیچ دقیقه مهمل
ونامرعی قومدی وخواص وندمای ملکك هر برنی
برنوع خدمت ایله کندی یه متعلق ومرتبط قیلدی
لاجرم کوندن کونه رتبت وحرمتی مرتفع اولدی
وشاه وسپاهك قلوبنه دخول ایدوب عروفنه تمام
یول بولدی تا برمرتبه یه وارد یکه محل اعتمادی
ومحرم اسراری اولدی چون ملك بومان آنك اخلاص
واختصاصن روز افزون وصدق واستقامتن حددن
بیرون کوردی مشارالیه مملکت ومدار علیه سلطنت
قیلوب سوانح اورده انکله مشاورت ایدر ایدی
ومصالح جمهورده آنك تدبیری ایله مباشرت ایلر ایدی
برکون برمحفل عام ومجمع خواص وعوامده ایتدی
چون ملك زاغان بنی بی سبب آزرده قیلدی وبکا بجرم
عفو بت رواکوردی سینه می آنك کینه سندن برطرف

وسینه‌سن سهام انتقامه هدف قیلمینجه وشر بت غدرله تشنهٔ صدر حاصل قیلوب اکامیدان اخذ انتقامده دستبرد تمام کوسترمینجه نیجه قرار وارام بولم وکلزار جهانده نه‌وجهله خرام قیلم بوامولك حصولنده چوق تأمل ایتدم ونیجه زمان تفکر بحرنه توغل ایتدم آخر الامر عین یقین ایله کوردم وذهن دور بین ایله بیلدمکه تابن زاغ صورتنده اولوب اول سیاهرولك هیئتندن چیقمیم بومراد حاصل اولمق وکشتیٔ غرض ساحل وصوله واصل اولمق ممتنعدر اما بن علمادن اشتدمکه چون برمظلوم مستمنده برستمکار غداردن جفا ایره وبرظالم جفا کاردن برفقیر دردمنده محنت کوره قدنی کمان ایدوب تیر دعایی جانب آسمانه روان قیلسه ونار انکسار ایله یانسه وشعلهٔ اضطرار ایله یاقلسه

﴿ بیت ﴾

چکوب همت کمانن صادقانه
دعا اوقن روان ایتسه نشانه

﴿ نثر ﴾

اول حالتده هر تیر دعا که شست اخلاصدن کشاد

بوله بر مقتضای (امن یجیب المضطر اذا دعا ،) جناب
حقدن جل وعلا قرین هدف اجابت اوله

﴿ بیت ﴾

حق قبول ایلیه نداسن انك
مستجاب ایلیه دعاسن انك

﴿ نثر ﴾

رأی ملك آرای ملك صواب کوررسه بیورسون
تا بنم خرمن بدنمه آتش اورسونلر شاید اول لحظه که
حرارت آتش جسمه واصل اولوب قبول دعا مرتبه سی
حاصل اوله جناب عزتدن عزت اسماؤه تضرع ایدوب
دیلیم که بو زاغ صورتنی بندن محو ایدوب معدوم ایده
وسزك هیئتكز خلعتی ارزانی بیوروب بنی بوم ایده
تا بو وسیله ایله اول مکافاته اقتدار بولم وانتقامی
انلردن آلوب تسلیء دل وتشفیء صدر حاصل قیلم
بو مجمعده اول وزیر که کارشناسلك قتلی بابنده مبالغه
ایتمش ایدی حاضر ایدی ایتدی

﴿ بیت ﴾

کرچو نرکس نیستی شوخ وچو لاله تیره دل
پس دوروی وده زبان همچون کل وسوسن مباش

﴿ نثر ﴾

ملك وزيره ايتدى بوسوزه نه ديرسن وبوسؤاله نه جواب ويررسن وزير ايتدى بودخى فن شعبده دن برزنك ورنك زرقله آميخته برنيرنكدر

﴿ بيت ﴾

سراپای او جمله ريوست ورنك
وز افسون اوزيركان كشته دنك

﴿ نثر ﴾

اكرانك شخص خسيس وجثهٔ جبينين كرالله ياقوب كل قيله لروخاكسترين چشمهٔ آب حيوان وانهار جنان ايله قالب كل قيله لر طينت شوم وسيرت مذمومى قرار اصلندن متغير اولمق محال وخبث نيت ولوث عقيدتى سيول انهار ومياه بحار ايله طاهر اولمق وهم محض ومحض خيالدر

﴿ بيت ﴾

اكر بيضهٔ زاغ ظلمت سرشت
نهى زير طاووس باغ بهشت
بهنكام ان بيضه پروردنش
زانجير جنت دهى ارزنش

بران بیضه کردم زند جبرئیل
دهی آبش از چشمهٔ سلسبیل
شود عاقبت بیضهٔ زاغ زاغ
کشد رنج بیهوده طاووس باغ

﴿ نثر ﴾

شکل بوم دکل اکر بفرض محال انك ذات خبیثنه هما صورتی طاری اولسه یاخی المثل عنصر خسیسی سیمرغ لباسن کیوب اول پلاس سیاهدن عاری اولسه هنوز صمیم دلدن بنی نوعنه مائل اولوب عداوت اصلی صداقت عارضیه حائل اولسه کرك اول موش کبی که باوجود صورت انسانیه ده متمثل ایدی ایدی ینه کندی اصلنه میل ایدوب آفتاب نورپاش وسحاب فیض بخشله وبادر احتبار وکوه پروقار ایله موانست قیلمدی ملك استفسار ایتدی که نیجه اولمشدر اول

﴿ حکایت ﴾

وزیر ایتدی روایت ایدرلر که برزاهد مستجاب الدعوة برجویبار کنارنده تقاعد اختیار ایتمش وآب قناعت ایله دنس تعلقات دنیادن الن یومش آرتمش ایدی اتفاق برکون برزغن پروازایدرکن اول مقام

مقابله سنه یتشدی مگر برسور اخدن برموش بچه یی
شکار ایتمش ایدی حکمت الهی منقارندن خلاص اولوب
زاهدك اوکنه دوشدی زاهد انی کوریجك رقت
وشفقتی غالب اولوب الدی خرقه سنه صاردی بو نیت
ایله که خانه سنه اله کیده وهر بدلرندن بریسنه سپارش
قیله تا انی فرزند کبی تربیت ایده ناکاه خاطرنه
بو خاطره خطور ایتدیکه بو بر زیانکار جانور در اهل
خانه بوندن متضرر اولمق مقرردر پس دعا ایتدیکه
ایزد تعالی انی بردختر ایده تیر دعای زاهد هدف
اجابته یتشوب مشاطهٔ تقدیر انی بردختر صورتنده
تصویر ایتدی سروقامت زیباهیئت روشن روی
واشفته موی بر وجهله که انوار آفتاب رخساری
خرمن ماهه آتش غیرت براغوردی ودود رشك
زلف مشکباری دل شب سیاهدن آسمانه اغردی

مثنوی

خلق اولالدن جهان ایچنده جمال
کلمدی کلیسر اکا مثال
خلق اولالدن نکار خانهٔ خاك
کلمدی نقشی کبی صورت پاك

نثر

زاهد نكاه ايتدى برصورت كورديكه لطف محضدن
آفريده وبرطفل كورديكه محض لطف ايله پرورده‌انى
مريدلرندن برينه سپارش ايتديكه تافرزند صلبى
كبى پرورش ايده مريد اشارت پيرى جانه منت بيلوب
تعهد حال دخترده سعى بليغ ايتدى واززمانده دختر حد
بلوغه يتدى زاهد ايتدى اى جان عزيز بلكه جاندن لذيذ
شمشاد قدك دراز وسرو قامتك سرافراز اولدى پستانلرك
حقهٔ اناره وساعد وبازولك شاخ چناره دوندى
من بعد سنك كوهر پاكك برشوهر ايله سلك
ازدواجه منخرط اولمق لازمدر بن بوامرى سنك رضاكه
تفويض ايتدم سن بوبابده نه ديرسن وافراد آدمى
وپريدن بلكه ذوات علوى وكائنات سفليدن كيمى
اختيار ايدرسن

بيت

نه پرده كيم اوله برسر وآزاد
قدكه بنده‌در اى شاخ شمشاد
قوازادهلر عشقيكه بنده
بويك اوكنده طوبى سرفكنده

﴿ نثر ﴾

دختر ایتدی بن شوهر دل مکه قدرت قاهره سی
وقوت ظاهره سی اوله وغلو وعظمده درجهٔ
بلند ومرتبهٔ ارجمند ایله اختصاص بوله زاهد ایتدی
بو اوصاف ایله موصوف کمیا پدر اما غالبا مرادك
افتابدر دختر ایتدی بلی واقعا اول شوائب نقصدن
عاری وزیر فلکده اولنلره فرمانی جار یدر اول بنم زوجم
اولمغه سزادر و بنی اکا عقد ایلسك روادر

﴿ مثنوی ﴾

دگر روز چون خسرو خاوری
برآمد برین طاق نیلوفری
زمانه ذرور وشی باز کرد
جهانبازیٔ دیگر آغاز کرد

﴿ نثر ﴾

(ع) علی الصباح بفرمان فالق الاصباح * آفتاب
عالمتاب تتق افقدن طلوع ایتدی زاهد صورت حالی
انکله درمیان ایدوب ایتدی ای نیراکبر بو دختر سعد
اختر بغایت خوب صورت ومحبوب سیرت ملك منظر
پری پیکر دلبردر

﴾ مثنوی ﴿

مه تابندهٔ برج شرفدر
صفاده صانه سن درصند قدر
قرارمش دکلدر پایه سینه
کونش دوشمش دکلدر سایه سینه

﴾ نثر ﴿

حالیا (بحکم) من تزوج فقد احصن نصف دینه * اغوای هوای نفس کمراهدن حصار استوار نکاحه پناه ایتمك دیلرامابندن شوهر تواناوزوج عظیم الشان تمنا ایلر بو سببدن انی خدمتکه مناسب کوروب دیلرمکه عقد نکاحکه مرتبط وعقد ازدواجکه منخرط اوله افتاب چون قصه یی استماع ایتدی خجلتدن کاه صراردی وکاه قزردی آخر بو وجهله جواب و بردیکه ای زاهد سکابندن تواناد ن خبر و یره ین واول ابردر که کوشهٔ سایبان رفعتی خرکاه آسمانه برابردر ذیل ظلیله چهرهٔ انوارمی مستورواهل عالمی تماشای دیدارمدن محجوب ومهجور ایدر

﴾ بیت ﴿

آفتابی بدین بلند برا

ذرهٔ ابرنا بدید کنند

﴾ نثر ﴿

زاهدا بره متوجه اولوب فصل سابق الذکری تقریر ایتدی ابر حیاسندن غرق عرق اولوب ایتدی اکر بی اختیاره باعث قوت وغالبیت ایسه بادبندن بو معنایه الیقدر که هر جهتدن بکا غالب مطلقدر عنانم آنک الندهدو هر جانبه که دیلسه چکر کیدر واختیارم قبضهٔ تصرفندهدر هر طرفه که استسه زنجیر تسخیر ایله یدر زاهد بو نکتهیی مسلم طوتوب جانب باده متوجه اولدی جمال دختر وقصهٔ شوهری تفصیل سابق اوزره باده یاد قیلدی باد بو خبردن متغیر اولوب ایتدی بنم نه قدر قدرت وقوتم اوله دیرسن قوت علی الاطلاق کوهده ثابتدر که پای تمکینی دامن وقاره چکوب اوتورمشدر وقطب آسا کندی مرکزنده استوار و برقرار طورمشدر بنم قوتم انده اول قدر تأثیرایدر که کوش اصمده صدای صورو صفحهٔ صخرهٔ صماده ضرب پای مور

﴾ بیت ﴿

باد کرا برد اجنباند

چون بکوهی رسد فرو ماند

﴾ نثر ﴿

زاهد چون بو حالك دفترین وجمال باكمال دخترین كوهه تعریف وتوصیف ایتدی كوه صدای بلند ایله ایتدی ای زاهد خرقه پوش قدرتده وقوتده موش بندن زیاده‌در كه اطرافی دندان خار اشكاغیله قرار ودروتمده درلو درلو خانه‌لر وآشیانه‌لر دوزر سینه‌م انك نیش دلر یشندن غلبیره وجسمم انك زخم بی رحمندن كفكیره دونمشدر دختر چون كوهدن بو كلامی ایشتدی عرق حیاسی حركته كلوب ایتدی صدقت وبالحق نطقت راست سویلرسن كه موش اكا غالب مطلقدر و بنمله ازدواج وامتزاجه جمله‌دن اول الیقدر زاهد دخی قبول ایدوب صورت حالی بر موشه عرض ایلدی موش بحسب جنسیت كه علت ضمدر ودختر خلقت اصلی سببیله اكا منضمدر قابنده میل تمام وشغف مالا كلام بولوب ایتدی بنده دخی مدت مدیده‌در كه بر دلارامه ارزومندمكه انیس روزكارم وجلیس غمكسارم اوله اما زوجین ماینده كفائت لازم اولدیغی اجلدن بنم جنسم واجبدر كه بنم جنسمدن اوله دختر ایتدی بو امر آساندر زاهد دعا قیلسونكه بن موش

اولم وسنی دست عشرتله دراغوش قیلم زاهد کوردیکه جانبیندن رغبت کامل وهر بری اخره جان ودلدن مائلدر ال قالدیروب وباری تعالیدن ینه انك موش اولمسن استدعا ایتدی فی الحال دعای زهد عزاجابته مقرون اولوب (کل شیٔ یرجع الی اصله) حکمی ظهوره کلوب دختردن خلعت صورت انسانیه منخلع اولوب موش صورتنده که صورت اصلیسیدر جلوه قیلدی وزاهد انی اول موشه ویروب فارغ اولدی

﴿ بیت ﴾

جان من هرچیز را با اصل خود باشد رجوع
ما چو از خاکیم اخر خاك می باید شدن

﴿ نثر ﴾

بو مثلدن معلوم اولور که مقتضای طینت ولوازم جبلت هرچند که بعض عوارض سببیله اولکی حالندن تحول ایتمك میسردر اما عاقبة العاقبة همان حالت اصلیدیه معاودت ایتمك محقق ومقرردر حکیم سخندان طوسی یعنی امیر الشعراء فردوسی بو معنایی سلك نظمه چکوب بو عبارات رنکین واستعارات شیرین ایله ادا ایتمشدر

(مثنوی)

مثنوی

درختی که تلخست اورا سرشت
گرش درنشانی بباغ بهشت
وراز جوی خلدش بهنگام آب
بیخ انکبین ریزی وشیر ناب
سرانجام کوهر بکار اورد
همان میوهٔ تلخ بار آورد

نثر

ملك بوم طالع نحس وبخت شومی مقتضاسی اوزره بونصایحی استماعدن امتناع ایتدی ووزیرك كلام اصابت انجامنی حسده حمل ایدوب جوانب عواقب اموره نظر ایتمدی زاغ انلره هر كون بر حكایت دلپذیر وهر كیجه بر افسانهٔ بینظیر تقریر ایدر ایدی وكلك تعبیر ایله صفحهٔ ضمیرلرینه نكات غریبه وحكایات عجیبه تحریر وتصویر ایدر ایدی تا بو سببله محرم خاص اولدی ومحرمیت اسرار ایله اختصاص بولدی وناكاه فرصت بولوب قاچوب ملك زاغان قتنه كلدی ملك انی سلامتده كوریجك نشاط بال واسان حالله بو مقاله آغاز ایتدی

بیت

ای دوستان بکام دل اکنون توان رسید
کارام جان وراحت روح روان رسید

﴿نثر﴾

پس فیروز صوردیکه اول مهمی نیجه ایتدك کارشناس ایتدی ملك دولتنده لطف وحیله ایله انلرك مغزینه کیردم ومطلوبمه واصل اولوب مقصودمه ایردم همان اماده اولك که تیغ انتقامی نیامندن چکه جك زمان ودشمنی دوستلر مرادنجه کورجك اواندر ملك ایتدی کیفیت حالی مجملا تقریر وصورت مهمدن برشمه تصویر ایله تا حقیقت واقعه یه فی الجمله واقف اولوب اسباب جدال وقتالدن مناسب حال هرنه ایسه مهیا قیلنه کارشناس ایتدی ای ملك فلان کوهده برغار واردر که لیل ونهار بوملرانده قرار ایدرلر اول نواحیده هیزم خشك غیر متناهیدر بونی فکر ایتدمکه ملك بیوره تا وقت ظهورده که انوار آفتاب خاوریدن اول تیره دللرك بصیرتلری کبی باصرهلری خیره اولوب اول غار تاریك وتارده متواری اولهلر زاغ چنکال ومنقاریله هیزم مذکوردن مقدوری مقداری کوتوره درغار مزبوره کتوره بندخی وارم اول نواحیده اولان شبانلردن

بر پاره آتش كتوروب مجتمع اولان هيزمه اورم وملك
فرمان ايدوب تازاغلر پرلرين تحريك ايدوب آتش
مشتعل اولهلاجرم هر بومكه اول غاردن چيقه پروانه
وارسوختهٔ شعلهٔ بواراوله چيقميوب ايچنده قالنلردود
آتش دمار ايله بوغيله ملكه بو تدبير معقول بغايت
مقبول كلوب فى الحال تهيئهٔ اسباب حط وترحاله
اشتغال قيلديلر وترتيب مزبور اوزره بو مهمى اتمامه
يتوروب تمام بوملر بو تدبيرايله هلاك ومعدوم اولديلر
وزاغلر فتوح موفور وغنايم نامحصور ايله شاد
ومسرور ومظفر ومنصور مأوالرينه رجوع ايتديلر
ونعرهٔ شادى بى عيوقه يتوروب دهان تهنيت
وزبان شكر وتحمدتله ايتديلر

﴿ قطعه ﴾

اخرمرادملك روا كرد روزكار
اقبال رابو عده وفا كرد روز كار
هرشادئ كه فتنه زمافوت كرده بود
انرابيك لطيفه قضا كرد روزكار

﴿ نثر ﴾

شاه وسپاه كار شناسك مساعى جميده وخدمات

پسندیده سنه سپاسدار اولوب آنك اکرام واحترامی
باینده مبالغه‌یی حددن کچوردیلر وآنك مدح وثناسنده
غلو واطرابی مرتبهٔ افراطه یتوردیلر اول دخی
ملکه خیردعا ایدوب سائر ارکان واعیانك دخی
حالنه سزا ستایش وثنا ایتدی بواثناده ملك ایتدی
اعدایی مخذول ومقهور واحبابی مسرور ومنصور
قیلمقده سنك حسن رأیك وتدبیر عالم آرایك عجب نتیجه
وپردی کارشناس ایتدی بوظفرلر که میسر اولدی
ملکك فردولتی وپادشاهك بخت سعادت منقبتی
مقدماتی نتیجه سیدر بن بوظفر اثرین همان اول کون
معاینه قیلدم که اول مدبر بزی قلع وتدمیره قصد تدبیر
ایتدیلر وبزم ملك موروث وولایت قدیمزی پنجهٔ
تغلبله تسخیره اتفاق ایدوب ال بیر ایتدیلر

بیت

آن تیره رو که کرد بملك تو چشم سرخ
تا زر دروی کشت وجهان شد بروسیاه

نثر

ملك بردخی صوردیکه بوملر ایله مصاحبت عذابنه
نیجه صبر ایده بیلدك واول شوملر ایله مابینکزده کمال

مباینت وارایکن نفسکه انلرله الفت وموافسته نیجه جبرایده بیلدك متیقندر که اخیار اشرار ایله موانست ایتمك غایت متعسر وابرار فجارله مجاورت ومجالستندن بالطبع متنفردردیمشلردر که مارزهرناکله مخالطت صد باریار بدکرد ارله مصاحبتدن اولیدر

بیت

اکر در تلخیء هجران بزخم غم توان مردن
ازان بهتر که بابیکانهء شهد وشکر خوردن

نثر

کار شناس ایتدی ملك بیوردیغی کبیدر واقعا مصاحبت دیوودد مجالست همنشین بددن هزار بار اولیدر ونفسه ناجنس ایله انسدن مکروه ومنفور نسنه یوقدر (ع) دیداریار نامتناسب جهنمست ❊ اما عاقل وکامل اولدر که مخدومی رضاسنی نفسی مقتضاسی اوزره تقدیم ایدوب صاحب دولتنك ادای حقوق نعمتی بابنده هرمحنت که لازم کلہ صفای خاطر ایله تقبل ونشاط وافرایله تلقی وتحمل قیله صاحب همت مقام محنتده کندیسن کرداب اضطراب وورطهٔ حیرته آتمز زیرا هر امرك که عواقبی فتح ونصرت

ونهج وفرصته مقرون اوله هرچند كه مباديسنده
درد ومحنت ورنج وزحمتى متضمن اوله چندان اثر واول
قدر ضرر ايتمز كه هيچ بر كنج بيرنج اله كيرمز و بر كمسنه نك
الى بى آزار خار كل مراده ايرمز

﴿ بيت ﴾

ديلرسك كاچه وصل يار كلزار
كركدر كيم چكه سن زحمت خار
كرك بر ييل تحمل عندليبه
كه بر قاچ كون ايره وصل حبيبه

﴿ بيت ﴾

مكن زغصه شكايتكه در طريق طلب
براحتى نرسيد انكه زحمتى نكشيد

﴿ نثر ﴾

ملك ايتدى بو ملرك كياست ودانشلرين نيجه فراست
ايتدك كارشناس ايتدى انلرك ميانندة اهل تدبير
كورمدم اول وزيردن غيرى كه بنم قتلمه اشارت قيلدى
وانلرانك رأيني ضعيف ونحيف عدايدوب نصايحن
سمع قبول ايله اصغا ايتمديلر و بو قدر ادراك ايده مديلر كه
بن انلرك ميانندة غريب ايدم وقومم قتنده رفعت

درجه وشرف منزلتم وارایدی وعقل وفکرله موصوف
ومعروف ورأی وتدبیر ایله مشهور ومذکور ایدم
مبادا انلرك باینده مکر تخمن اکیدم وغدره فرصت
بولوب انلری دام انتقامه چکیدم نه کندی عقللریله
بوقدر تمیزه قادر اولدیلر ونه ناصحلرك کلامنی وزن
وحسابه الدیلر ونه اسرار سلطنتی که اسراری واجب
ایدی بندن مخفی طوتدیلر لاجرم کرفتاردام بوار اولوب
بسیزه ایتدکلری جور وظلمك مکافاتن بولدیلر
(دیمشلردر که ملوکه اخفای اسرارده احتیاط واجبدر
خاصه دوست خائندن ودشمن خائفدن)

﴿ قطعه ﴾

دوستی کزتونا امید بود
محرم خود مسازدر همه حال
باعدو نیز کز تو ترسا نست
نیست اظهار سرخویش حلال

﴿ نثر ﴾

ملك ایتدی بن شویله کمان ایدرمکه موجب هلاك
بومان همان دعای سحر کاه مظلوماندروز بر ایتدی
بلی اویله در

﴿ بيت ﴾

اول جراحت كه سحر كه آه مظلوم ايليه
صانمه كه هر كز آني بر تير مسموم ايليه

﴿ نثر ﴾

هر پادشاه كه ابواب جور و بيدادى فتح و بساط ظلم وستمى بسط ايليه عنقريب اساس دولتى منهدم واسباب سلطنتى منعدم اوله كه ثبات سلطنت كفر له ممكن وظلمله ممتعدر (الملك يبقى مع الكفر ولا يبقى مع الظلم)

﴿ بيت ﴾

ملك سلطان كرچه كافر اولسه اولور پايدار
ليك جور وظلمله اولمز ممالك برقرار

﴿ مثنوى ﴾

رها كن ستم رايكبارگى
كه كم عمرى آرد ستمكارگى
شهنشاه چون رأ يرابد كند
يقين دان كه بد در حق خود كند

﴿ نثر ﴾

دينشلر دركه هركمسنه كه درت نسنه يه مرتكب اوله لازمدر كه درت نسنه يه مترقب اوله هر كمسه كه

ظالم اوله عنقریب هلاک کنده جازم اولق کرك وکیمکه
صحبت زنانه حریص اوله فضیحتی مقربیلمك کرك
اول کمسنه که اکل طعامده شره تمامی اوله برمرض
هائله منتظر اولمق کرك وهر پادشاه که وزرای رکیك
رای و بیخرده اعتماد ایده ملکندن قطع امید ایتمك کرك
زیرسالفه ده مزبورو کتب فلاسفه ده مسطوردر که
التی کمسنه یه التی نسنه دن قطع طمع لازمدر وآنك
حصولندن مأیوس اولمق واجبدر اول پادشاه ستمکار
ثبات سلطنتدن ایکنجی متکبر ومتهور ستایش
ومدحتدن اوچنجی خلق بدخلق کثرت احبادن
دردنجی کستاخ وبی ادب مرتبهٔ عظمتدن بشنجی
بخیل وبیمروت احسان وانسانیتدن التنجی حریص خسیس
صیانت ودیانتدن زیراکه حرص حریصی حرامه اقدام
ایتدیررو هر بیرده که حرص وآزخیمهٔ اقامت قوره امانت
ودیانت اول منزلدن رخت اقامتی کوتورچون ملك
بومانك دخی زاغلرك استیصال واستیلاسی بابنده حرص
وشرهی حدن بیرون ایدی لاجرم دائرهٔ امن واماندن
بادیهٔ هوان وحرمانده حیران وسرکردان اولدی
وغیریلر ایچون حفرایتدیکی چاهه اخرکندی دوشوب

(من حفر بئر الاخيه وقع فيه) نكته‌سى انك حقنده واقع وعيان اولدى

﴿ بيت ﴾

قرداشنه قيو قزرسه كشى
قيويه دوشمك اولور انك ايشى

﴿ قطعه ﴾

مينديش در حق مردم بدى
كه آرى بلا برسر خويشتن
نه بينى كه رنج فراوان كشد
كه چاهى كند بهر من چاه كن
باخر كه چه رابپايان برد
وى اندرتك چاه افتد نه من

﴿ نثر ﴾

ملك ايتدى بو خدمتك كما ينبغى حقن كيم ادا قيلور و بو نعمتك عهده‌ء شكرندن كيم كلور كه بر طائفه‌ء ناخائفه‌يه كه صحبتلرندن اباونفرت بزه لازمه‌ء ذات ومقتضاى طبيعتدر طوع رغبت ايله خدمتى تقبل ومخدومكك حق نعمتن اداواجب اولنه جان و باشك فدا ايدوب اعدانك بار محنت و بلا ونار مشقت وعناسنه تحمل ايتدك اكر نعوذ بالله

اول وزیر ناصحك كلامنی سمع رضا ایله اصغا ایدرلردی
جسمكه عذاب الیم وجانكه خطر عظیم مقرر ایدی
كارشناس ایتدی ای ملك اكرچه كه صورتده آدمی
بسیاردر اما معناده آدم دیمكه اول سزاواردر كه
چون عنان رضاسك برامرك تنفیذ وامضاسی جانبنه
معطوف قیله اولاجان عزیزتدن ال یویه وترك
سری تاج وافسر ایدیوب مردانه میدانه قدم قویه

﴿ بیت ﴾

از سر كذشته‌اند بمیدان نهاده پای
صاحب دلان كه كوی ارادت ربوده‌اند

﴿ نثر ﴾

شویله كه صلاح حال ومقتضای مقام كندیدن دونك
امرینه امتثال وخدمتنه قیام ارله توقف چكمیوب
فی الحال تحصیلنه اشتغال واتمامنه اهتمام قیله
تا عروس مرادی علی احسن الوجود تتق حصول
ووصولدن جلوه‌یه كله‌نته كه اول مار كندینك صلاح
كاری ایچون طریق حیله‌یه سلوك اختیار ایدوب
ناچار خدمت غو كه رضا كوستردی ملك استفسار
ایتدیكه نیجه اولمشدراول

﴿ حکایت ﴾

وزیر اتدی روایت ایدرلر که برمار کبرسندن نحیف وزار اولوب ضعف قوت وقوت ضعفندن شکاردن قالدی وکسب قوت لایموت ایچون حوت کبی تفکر وتحیر بحرنه طالدی چون بی قوت زندکانی محال وضعف وحرفدن بیطاقت وبیمجال ایدی ایام کذشته یه تلهف وتأسف طریقیله کندی یه ایتدی ای دریغ اول ایام جوانی واحیف اول کامرانلق زمانی

﴿ بیت ﴾

آه کیم بنیاد عیش وعشرتم اولدی خراب
کتندی طاقت قالمدی برذره انداممده تاب

﴿ نثر ﴾

حالا توقع مراجعت ایام شباب وامید عمارت بنیهٔ خراب وطمع معاودت قوای نفسانی وارزوی مساعدت اعضای جسمانی همان آبدن آتش واتشدن تسکین حرارت وعطش تمنا ایتمکدر بونك برله کاشکی پیرلك مدتی دخی مدید وعهد عیب شیبکده نهایتی بعید اولیدی

﴿ بيت ﴾

زفت دوران جوانى نوبت پيرى رسيد
ای دريغا صحبت ياران وايام شباب
وقت پيرى هم غنيمت دان كه از عمر عزيز
هردمى كان بگذرد ديگر نه بينى جز بخواب

﴿ نثر ﴾

مارچون كورديكه تدارك احوال ماضى محالدر تدبير حال استقباله كه مهم وضروريدر اشتغال ايتدى وايتدى اكرچه بوروز كارده حرمن شبابى صاوردم اما بحمدالله كه تجربه حاصلن كتوردم و بوعمر درازده برازحزم وتدبير سررشته سن اله كتوردم حالااساس كارى كم ازارلق اوزره بنا ايدوب هرمذلتكه يوزكوستره نعمت ودولت بيلمك كرك وهزار عنت ايله آنك شروعنه رغبت ايتمك كرك تا اول امر كه بقيهٔ عمرده موجب قوام معيشت اولمغه قابل اوله بووسيله ايله حاصل اوله پس برچشمه كنارنه واردیكه غوكار آنده بيحد و بيشمار ايدى و برملك كامكارو برامير نامدارلرى وارايدى غوكلرك بو كثرت ووفرتن كوربجك مارك كوكلى صوكبى انلره ميل ايتدى اخركار بونلردن

بعضنك شكارنه صارقدی وماتمزده لركبی سینه سنی چاك
ومصیبت رسیده لركبی اندوهناك خاكراه اوزره كندیسنی
براقدی اتفاق برغوك بونی بوحالتده كوردی سروقتنه
كلوب حالن صوردی وایتدی ای مارسنی بغایت ملول
وغمخوار كورورم موجبی ندر مار ایتدی ای یار
غمخوارلغه بندن سزاوار عالمده كیم واركه مادۀ
حیاتم بنم شكار غوكه منحصر ایدی حالیا بر واقعه یه
اوغرادمكه انلرك صیدی بكا حلال ایكن حرام اولدی
حال بومنوال اوزره اولیجق ای غوك بن نیجه غمناك
اولمیم كه بنم امرم تمام اولدی بونی دیدی وزارله
اغلدیكه تمام غوكلرك آتش فرقتله درونن طاغلدی
پس اول غوك واروب ملكه خبر ایتدی ملك غوكان
بوصورت عجیبی زیاده تعجب ایدوب استفسار حال ایچون
مارقتنه كلوب ایتدی ای مارنه سبب ایله سن بودام
بلایه كرفتار اولدك مار ایتدی

﴿ بیت ﴾

من این آه جكرسوز از دل پیمان شكن دارم
چرا از دیكری نالم كه درد از خویشتن دارم

﴿ نثر ﴾

ای ملك حرص شوم بنی بودام محنتده کرفتار ایتدی وشره مذموم بنی بوکرداب بلایه وورطهٔ عنایه اتدی تفصیلی بو که اتفاق برکیجه برغوکی صیده قصد ایتدم بیچاره بندن قاچوب کندیسن برزاهدك خانه سنه اتدی بندخی طمع بلاسندن عقبنه دوشوب زاهدك خانه سنه کیردم قضای الهی خانه تاریك ایدی پسر زاهد خوابده ایکن آیاغمك باش پرمغنی غوك صانوب غایت شرهمدن محکم طوتوب اصردم همانده پسرك اثر زهردن چهره سی زرد الوب درد زخم دندانمدن طوردیغی یرده مرد اولدی زاهد قضیه دن خبردار اولوب سوز فراق فرزند دلبندندن بکا قصد ایلدی بن صحرایولن طوتوب قاچدم وسرعت واستعجالدن یوبالم آچدم زاهد عقبمه دوشوب هرچند که بکا تمکه قصد ایلدی یتمدی اخرکار بکا بد دعا ایلدی ایتدیکه اول قادر پروردکاردن دیلرمکه سنی خوار وبی اعتبار ایلیه ومرکب ملك غوکان ایدوب صید غوکه الك ایرمیه تا ملك سکا صدقه رسمنده برشیء ویرمیه حالیا ضرورت اقتضا ایدوب وقضای رب العباده رضا ویروب کلدم تا ملك بکا سوار اوله واقرانی میاننده

بو شرف واعتبار ایله امتیاز واشتهار بوله (ع) کردن نهاده ایم جفای زمانه را * بو تیرزو بر ملك غوكانك قابنده تمام تأثیر ایدوب بو بابده كندویه زیاده شرف وافتخار ومرتبه واعتبار تصور ایتدی پس دائما ماره سوار اولوب اطراف چشمه ساری كزردی وانكله مباهات وافتخار ایدوب ابنای جنسی اوزرینه انكله رفعت وتفوق اظهار ایدردی چون بو حال اوزره برزمان كچدی مار ایتدی ملكك عمری دراز ونهال دولتی سرافراز اولسون مقرردر كه بدن بدل مایتحلله محتاجدر وطعمه ولقمه یه احتیاج مقتضای مزاجدر معلوم شریفدر كه مركب روح كثرت ركوبدن بیمجال وبی غدا بو خدمتی اداخیال محالدر ملك ایتدی بلی راست سویلرسن بن مركبسز اولمق متعسر ومركبه بی قوت قوت متعذر در پس هركون انكچون ایكی غوك وظیفه تعیین ایتدیكه طعام چاشت وشامی انكله انتظام بوله مار بو وظیفه ایله روزكار كچوردی چون اول مسكنده منفعت بیشمار وار ایدی اندن عار ایتمیوب عاقبت كازم ادنه ایردی (رباعی)

﴿ رباعی ﴾

دستی که زدیدنش ترا ننك آید

دروقت ضرورت بوسه دادن شاید

هرکار که عارست وملال افزاید

درحالت احتیاج بد نماید

﴿ نثر ﴾

بومثلی اول اجلدن کتوردمکه هرچند که بن زمین دلده صبر تخمین اکدم وبوطر یقده مذلت ومشقت بارین چکدم چون آنك ضمننده هلاك دشمن مقرر وصلاح دوست متصور ایدی طبعمه چندان کراهت یتشمیوب زیاده متألم اولمدم بودخی محقق ومقرردر که دشمن بدسکالك استیصالنده معادات ومخاصمتدن مدارات وملایمت کارکردرتته که آتش سخت اکر بر درخته ایرشه جرمندن روی خاکده بولدیغی دکاو یاقراما بولطافت ونعومتله هردرختی فرضاکه اصلی ثرایه وفرعی سمایه یتشه ممرنده واقع اولیجق بیخ بنیادین یقر

﴿ بیت ﴾

تلطف کن که درکار یکه صعب است

بعزمی ومدارا می توان ساخت

نثر

بو سببدن دیمشلردر که منفعت رأی وتدبیر فایدهٔ شجاعتدن کثیردر الرأی قبل شجاعة الشجعان زیرا که مرد مبارز هر چند که شجیع و بهادر اوله میدان مقاتله ده سکز یاطقوز یایکرمی یااوتوز یااللی یایوز شخص ایله مقابله یه قادردر بوندن زیاده سی مبالغه ایدوکی ظاهردر اما مرد صاحب تدبیر برفکر اصابت پذیر ایله نیچه اقلیم وملك عظیم ضبط وتسخیر ایلر وبر رأی صوابنما ایله نیجه لشکر بیکرانی پریشان ونیچه کشور ابادانی ویران وخاکه یکسان ایدر

مثنوی

بیك تدبیر نیكو آن توان كرد
که نتوان باسپاه بیکران کرد
بشمشیری توان جایی ربودن
بفکری شاید اقلیمی کشودن

نثر

ملك ایتدی اعدایه عجب ظفر بولدك وفکر صائب وتدبیر ثاقبله بو فتح عظیمه مظهر اولدك وزیر ایتدی

بو امرك اتمامی محضا بنم رأی اصابت انجام ولطف
تدبیر وحسن اهتماممله اولمشدر بلکه ملکك فر دولت
ویمن سعادتی بو کارده مدد کاردر دیمشلردر که چون
بر جماعت بر امرك تحصیلنه عزم ایدوب بر مهمك
طلبنه جزم ایدهلر حصول مقصوده اول کمسنه فائز
اولور که فضیلت ومروت ایله سایرندن امتیاز بوله
واکر جمله سی صنعت مروتده برابر اولهلر اول کمسنه نك
مرادی حاصل اوله که خلوص طویت وصدق عزیمتدن
مزیتی اوله اکر بو خصلتدن دخی متساوی اولهلر
مطلوبه اول کمسنه واصل اوله که یارمدد کاری
بسیار اوله بو بابده دخی تفاوتلری اولمسه هر کیمه که
اقبال ودولت مساعد وطالع وبخت معاون ومعاضد
اوله دست وصول ایله شاهد مقصودی اول دراغوش
قیله

بیت

مدد بخت کرانست منجان خودرا
که اکر روی سوی بحر کنی بر کردد

نثر

ملك ایتدی ای کار شناس اکر بو ملر بزی اول قدر

حسابه المسه‌لر و بزم اخذ انتقامه قدرتمز ی بیلسه‌لر عجب دکلدرکه بزی غایت قلیل کوروب ضعیف و ذلیل عدایلمشلردر کارشناس ایتدی درت نسنه‌نك قلیلنی کثیر عدایلمك کرك اول آتش که محرق و مضردر شرر ضررده قلیل و کثیری بردر ایکنجی دین که وقت مضایقه‌ده داین تقاضا ایتسه بردرمله بیك دینار برابردر اوچنجی مرض که هرچند که انحراف مزاج ضعیف اوله علاجه احتیاجی قویدر دردنجی دشمنکه نه قدر خوار و بیمقدار اولسه دانهٔ مکرایله خصمی دام انتقامه چکمکه قادردر نته‌که اول کنجشك ضعیف پیکرمار قوی هیکلدن برحیله ایله انتقامن الوب ومرادنه ایرشدی ملك ایتدی نیجه روایت اولمشدر اول

حکایت

وزیر ایتدی امثالده کلمشدرکه ایکی کنجشك برخانه سقفنده آشیانه طوتمشلر واوقاتلرین فراغت ایله کچوروب آب ودانه ایله قناعت ایتمشلر ایدی برزماند نصکره قدرت ربانی انلره بچه ارزانی بیوروب مادر و پدر برد بر کیدرلرایدی وفرزندلرینه تحصیل قوت ایچون

قوت طلب ایدرلر ایدی بر کون مکر کنجشك ز برطرفه
کتمش ایدی کلیجك کورر که مادر اضطراب تمام ایله
اطراف اشیانده رقص اورر نفیر وصفیری عالمی طوتمش
وزار آتش تأثیری فلك اثیره یتمش ایتدی ای روح
روان بونه حرکتدر که ایلرسن و بونه ترانه در که
سویلرسن و بونك سببی ندر که کندك چالار و کندك
اوینارسن جواب ویردیکه

بیت

می خلد در سینه‌ام خار یکه می بارم سرشك
دردل سوزان غمی دارم که آهی می کشم

نثر

نیجه نالش اتمیم که بودم غائب اولدم ایدی کوردمکه
برمار مهیب و برافعیٔ بانهیب کلوب بچه‌لره قصد
ایتدی هر باریکه تضرع وزاری ایتدم

بیت

اکرچه غالبی ازدشمن ضعیف بترس
که تیر آه سحر برنشانه می آید

نثر

کار کراولمیوب ایتدی سنك هوای آهك بنم آینهٔ دل

سیاهمده اثراتمك میسر دكلدر بن ایتدم بلی اما بوندن
خوف ایتمز میسن كه بو فرزندلرك پدر ومادری انتقام
كمربنی پرمیان ایدوب قادر اولدیغمز قدرسنك هلاككه
سعی ایده وزمار قهقهه ایتدی وایتدی

بیت

حریفیكه اوشیر رأیی كند
زمثل تو بی عاجزی كی كند

نثر

چون بن بو لطف وعنف ایله آنك منعنه قادر اولمدم
وهر چند كه فریاد ایتدم فریادرس بولمدم

بیت

فریاد بسی كردم وفریادرسی نیست
كویا كه درین كنبده فیروزه كسی نیست

نثر

اول ظالم خونخوار جمیع بچه لری یدی وآشیانه ده یاتدی
او یودی كنجشك نر بو خبر مصیبت آوری استماع
ایدیجك خرمن وجودنه صاعقهٔ آفت دوشدی
وفرزندلرینك سوز وفراقیله یاندی طوتشدی بو اثناده
صاحب خانه اشعال چراغه مشغول ایدی روغن

ایله الوده فتیله یی یاقوب طوترکن کنجشنك نو برحیله
ایله الندن قاپدی کتوردی آشیانه سنه براقدی
صاحب خانه مبادا که آتش فتیله سقفه یتشه وضرر
کلی لازم کله دیو بالای بامه چیقدی واطفای آتش
ایچون آشیانه نك بالاسندن کلنکله یقدی مار اوکندن
شرر ناری واوسندن اواز کلنك آهن منقاری احساس
ایدیجك جانب بامده واقع اولان سوراخدن باشن
طشره چیقاردیغی محال سر بی مغزی که بر مشکل
عقده ایدی ضرب کلنك ایله حل اولدی بو مثلك فائده سی
بودر که مار کندی دشمنی خوار طوتوب اعتبار ایتمدیکی
سببدن عاقبت سنك انتقامله سر بیخردی خرد اولدی
وآشیانهٔ خاکدن رخت وجودی کوتوروب زهر
هلاکله مرد اولدی

بیت

دشمن اکرچه خرد بوددر طریق حزم
اورا بزرك دان وغم کار خویش خور

نثر

ملك ایتدی بو مهمی احسن وجه اوزره اتمام وخصم
بد اندیشدن اسهل طریق ایله اخذ انتقام سنك

بركت رأى اصابت انجام وميامن سعى بليغ وحسن
اهتمامك ثمره سيدر هر املده كه سنك تدبيركى دستور
العمل قيلم نتيجه سى فوز وفلاح اولوب هر مرامده كه
سنك حسن كفايت ويمن اهتمامكه اعتماد ايدم عاقبتى
فتح ونجاح اولمشدر هر پادشاه عاقلكه زمام مهام انامى
بروزيركه كافى وبرناصح كاقلك كف كفايتنه تفويض
ايليه هركز دست نوائب آنك دامن اقبالنه ايرميه وباى
حوادث آنك ساحهٔ سعادتى پيرامننه دكزميه وتباشير
تدابير اصابت پذير ايله خورشيد دولتى هميشه
افق سعادتدن طالع ودائما فتح وظفر جبين حال
ومآلنده ساطع اوله كه نته كه سنك حسن رأيكدن
ويمن تدبير عالم اراكدن بكا واقع اولمشدر

﴿بيت﴾

بهرچه روى نهم يابهرچه رأى كنم
مراست دست قوى چون تو دست يارمنى

﴿نثر﴾

يالكز بو هنر كفايت ايترمى كه مدت مديده ديار اعدادٰه
محبوس وخلاف جنس ايله مأيوس اولوب سندن
نه برنادره صادر اوله كه سبب تعيب وموجب تعيير اوله ونه

برفعل حادث اوله که سوء ظنه باعث اولوب انلرسندن تنفیر قیله کارشناس ایتدی ای ملك (ع) از نیر بدولت همایون تو بود* جمیع حالاتده محاسن اخلاق ومکارم عادات ملکدن غیری یه اقتدا ایتدم صفت حمیدهٔ شاهی وخصال پسندیدهٔ شاهنشاهیدن نه اقتباس ایتدمسه بنای کارمه اساس وجمیع امورمه معیار ومقیاس ایتدم بحمدالله که ملکده عزم وجزم فکر وحزم وشکوه وشوکت وهیبت وشجاعتله مجتمع اولوب دقایق مهمات وحقایق مبهمات خاطر خطیره ومرأت ضمیر منیره ملتبس دکلدر وموضع تأنی وشتاب وموقع نوازش وعتاب ذهن صواب‌مآب جناب کامیابنه مشتبه دکل هر روز مصالح فرداوامروزی رأی عالم افروز یله تدارك ایدوب وفور کیاستندن هر امرك فاتحه‌سندن خاتمه‌سنی فراست ایلر وهرکاه کردن حالی حلیهٔ تیقظ وانتباهدن خالی اولمیوب جانب حزم واحتیاطی رعایت وناموس عرض سلطنتی حمایت ایلر هرکسکه بو نجلین پادشاه ایله مقام خصومتده اوله مرك وهلاکی هزار کند ایله کندی جانته چکمش اولور ونهال وجودین بوستان عدمده دیکوب تخم خیانت کشتزار فناده اکمش اولور

﴿ قطعه ﴾

خصم ترا زمانه بتعجیل میکشد

از عرصهٔ وجود سوی خیری عدم

با چون تو یی هرانکه دم دشمنی زند

مشکل اگر امان دهدش مرگ نیم دم

﴿ نثر ﴾

ملك ایتدی سنك مدت غیبتکده نه طعام وشرابده

حلاوت بولدم ونه آرام وخوابده راحت مشاهده

قیلدم حالا بحمدالله تعالی

﴿ بیت ﴾

آفتاب دولت اولدی اوج عزتدن بدید

کوکب اقبال خصم اولدی سعادتدن بعید

﴿ نثر ﴾

وزیر ایتدی هرآینه کیمکه بر دشمن غدار وخصم

قهارك دام مکرنه کرفتار اوله اندن خلاص اولمینجه

ظلمتی نوردن وروشنی شب دیجوردن فرق ایتیوب

آتشی آبدن وهوایی ترابدن تمیز ایلمز حکما بیورمشلردر که

تا بیماره کمال صحت میسر اولمیه طعام وشرابدن لذت

بولمز وحمال تابار کرانی ظهرندن ایندیرمیه راحت اولمز

وعاشق تا دولت وصال معشوقه ايرميه قرار وآرام قيلمز ومسافر تا منزلنده مبرزوى اولميه حضور وآسايش كورمز ومرد خائف تا دشمن مستوليدن ايمن اولميه بر لحظة حضور ايله تنفس ايتمز

﴿ بيت ﴾

چون زدشمن كسى فراغت يافت
جانب خوش دلى عنان برتافت

﴿ نثر ﴾

ملك ايتدى بزم ورزمده وعزم وجزمده انلرك پادشاهنك سيرت وسريرتنى نيجه كوردك وزير ايتدى فراست وكياستده غايت پست ومعجب ومتكبر وتن پرست كوردم نه انديشهء صوابدن نصيبى واورونه رأى راست وفكر خطانيدوكن اكثر تمام اتباع واشياعى دخى بو صنعت اوزره درالااول وزير كه بنى قتل ايتمك بابنده مبالغه قيلدى ملك ايتدى انك عقل ودانشنه دليل ومعرفت رأى وروبتنه سبيل ندر وزير ايتدى اولابنى قتل اوزره قرارى وبورأى اوزره ثبات واصرار يدر الحق اول تدبير صائب ايدى وملك آنك موجبله عمل ايتمك واجب ايدى بر دخى بو كه حيز قبولده واقع اولمديغن بلور كن

مخدومنه خیر نصیحتده سعی بلیغن دریغ ایتمدی و باب
مناصحتده علی الخصوص ملوکه لایق اولان ادابی رعایتده
هیچ دقیقه مهمل قومدی ملک ایتدی آداب مناصحت ملوکدن در
کارشناس ایتدی آداب نصیحت ملوکدن نطق ایتمده طریق
رفق ومداراىه سلوک ایدوب جانب خشونت وعنفدن جناب
ملایمت ولطفه مائل اولمقدر و مخدومنک تبجیل
و تعظیمی بابنده رعایت شرایط قدیمی تقدیم ایدوب
بیهنگام الحاح وابرامه جرأت واقدام ایتمک کرکدر اکرانک
قولنده یا فعلنده زلل وخلل مشاهده قیلسه انی تصریح
ایتیوب تعریضات غریب وحکایات وامثال دلفریب
ایله تنبیه ایتمکدر وشویله که البته تصریحه احتیاج واقع
اوله طرز کلامی مقتضای مقام اوزره طرح ایدوب عبارات
شیرین واستعارات رنکین ایله ادا ایلمکدر اوصاف مذکوره
وزیرمز بورک حسبحالی و کردن احوال واقوالی حلیهٔ
خصال مذکوره ایله حالی ایدی برکون کوردمکه
جواد کلامه میدان اقدامده برمرتبهده عنان ویردیکه
ملکه ایتدی جهاندارلک برمرتبهٔ رفیع و برمنزلهٔ
منیعدرکه پای آرزو جد وجهد ایله اول پایه یه واصل
اولمق میسر ومساعدت سعادت ومعاضدت طالع

(ودولتدن)

ودولتدن غيرايله بر درجده حاصل اولمق متصور
دكلدر چون على سبيل الاتفاق بو صورت وجوده
صوب بو شغله استحقاق ميسر اوله آنك قدرنى بيلوب
ضبط قواعد وحفظ مراسمنده مبالغه قيلوب آيين عدل
وطريق انصافى كه معظم شرايط سلطنتدر كما ينبغى
رعايت ايتمك واجبدر

﴿ رباعى ﴾

اى آنكه بملك يافتى دست رسى
دولت طلبى كم طلب آزار كسى
صد تيغ سياست آن خرابى نكنند
كازرده محنتى برارد نفسى

﴿ نثر ﴾

صواب بودركه ملك كامياب معظمات امورى چشم
حقارتله منظور قيلميه وسوانح مصالح جمهورده بصر
بصيرتى پردهٔ غفلت ايله مستور اولميه كه ثبات سلطنت
و بقاء مملكت بودرت نسنه نك وجودنه منوط ومربوطدر
برى حزم كاملدر كه چهرهٔ حال ومآل آيينهٔ استقبالده
انكله معاينه اولنور و برى عزم شاملدر كه حصول امهات
مهماته وصول انكله ممكن وميسر اولور برى دخى رأى

صاحبدر كه حقی باطلدن وصوابی خطادن فرق ایدر
بر بیده شمشیر تیزدر كه برق جهانسوز كبی كشتئ عمر مخالفی
سیلاب آتشه غرق ایدر

﴿ بیت ﴾

در باغ ملك سبز نكردد نهال عدل
كرآب خور نباشدش از چشمه سار تیغ

﴿ نثر ﴾

بو كلماتدن بر كلمه قالمدیكه سویلمدی اما شاه وسپاهدن
برفرد آنك سوزنه التفات ایلمدی ونصیحتن سمع قبول ایله
راحد كلمدی تا جمله سی زیروزبر اولوب خانه وآشیانه لری
خاكه برابر اولدی نه انلر آنك عقل وكیاستندن فائده
مند اولدی ونه كندینك فكر كفایتی كاركر اولوب
شرطهٔ تدبیرایله اول ورطه دن خلاص بولدی
بو صورتده سر لارأی لمن لایطاع كون كبی ظاهر
وهویدا اولدی

﴿ مثنوی ﴾

چه سان رأی انكس بماند صواب
كه از كفتهٔ وی كنند اجتناب
چنین كفت دانا كه تدبیر راست

قبول کسی چون نپذیرد خطاست

نثر

بو بابده مرقوم اولان امثال وافسانه‌دن معلوم اولور که دشمنك مصائد مکر ومکائد غدرندن احتیاط واحترازواجبدر وخصم هرچند که تواضع وتضرع کوسترسه اعتقاد واعتماد ایتمك لازمدر که برزاغ بی پروبال بوعجز حال ایله بوقدر دشمن انبوه وکروه پرشکوهی برحیله ایله پایمال ایتدی بونك سببی بوملرك رکاکت رأی وسماحت فهمی ووفرت حمق وقلت حزمیدر والا اکر اول بیخردلر فکر عواقبدن فی الجمله بهره‌مند اوله‌لردی اول زاغ هرکز مرادنه ایرمزدی وچهرهٔ عروس ظفری دوشنده کورمزدی خردمنده واجبدر که بو بابدهٔ دیدهٔ عبرت ایله نظر ایدوب بوجواهر نصایحی آویزهٔ کوش هوش ایده چندانکه عدودن مهر ومحبت لافنی وصدق ومودت کزافنی اشیده جائز دکلدر که آنك مسکنت وزورنه مغرور اولوب آنك مقتضاسی اوزره ایش ایده‌لر

قطعه

دشمن اکر لاف مودت زند
صاحب عقلش نشمارد بدوست
مار همانست بسبزتکه هست

کرچه بصورت بدر ایدز پوست

نثر

بو حکایاتدن بودخی معلوم اوله که بازار دنیاده کسب یار خالص وهوادار مخلصدن انفع معامله وسودمند تجارت میسر دکلشکه کارشناسك امداد واعانتیله زاغلر کرداب آفت ومخافتدن ساحل امن وسلامته یتشدیلر اکر توفیق رفیق اولوب بر کیسه کندینك صدیق صادق ویار موافقنی عز یزطوتسه واعدای بدرایك مکین کیندن امین اولیوب همیشه احتراز واندیشه اوزره اولوب حزم واحتیاطی کندی یه پیشه ایتسه عاقبت دنیاده دست آرزو یله میوهٔ مرادنه ایره ودیدهٔ عشرتله چهرهٔ عروس مطلوبنی کنارنده کوره

بیت

بایار نکو خواه بعشرت بنشین
وزدشمن بدامن صحبت درچین

باب رابع بوراده ختام بولدی

اثر

همایون نامه باب خامس

مترجمی

علی بن صالح دور

ایکنجی دفعه (ترقی) غزته سنده تفرقه اوله‌رق درج اولنمشدر

(باب پنجم چهرهٔ مطلوب اهمال وغفلت سببیله ورای)
(پردهٔ تعویقده مستور ومحجوب قالدیغن بیان ایدر)

رای دابشلیم ایتدی کلام حکیمدن معلوم اولدی
اول کمسنه لرك داستانی که مکر دشمندن حذر ایدوب
انك قوانه اعتقاد ومسکنتنه اعتماد ایتمیوب کندیلرین
خصمك مضیق زرق ومکرندن وآسیب کید وغدرندن
حسن تدبیر ولطف حیله ایله خلاص ایتدیلر حالا
برهمن بزرکواردن ملتمسدر که بیان بیوره اول طائفه نك
مثلن که برامرك کسبنه سعی بلیغ ایدوب مطلوبه
واصل اولدقدنصکره غفلت سببیله انی ضایع قیله لر

رهمن همان حقهٔ دهانی آچوب وجواهر مدح وثنایی
خاکپای رایه صاچوب ایتدی

﴾ قطعه ﴿

ای مبارك پی شهنشاهی که حاصل میکنند
اختران در آسمان ازطلعتت نیك اختری
مورد دولت شود چون سایهٔ فرهمای
رهمان بومیکه توظل همایون کستری
من چه کویم درکمال کبریای حضرتت
آفرین بادافرین کزهرچه کویم برتری

﴾ نثر ﴿

خاطر عاطر شهنشاهی به که مورد فیوض غیرمتناهیدر
مخفی و پوشیده اولمیه که برامرك کسبی هرنه دکلو
صعب اولورسه بعدالحصول آنی محافظه ایتمکدن
آساندر زیرا که نتیجه امور اولور که اتفاق طالع
ومساعدات سعادت وامداد بخت ایله بی آفت کدو
زحمت جدوجهد محصل اولور امابی تدابیر اصابتپذیر
مضبوط ومسخر قیلمق متصور اولمز هرکمسه که پیرایهٔ
حزم واحتیاطدن عاطل اوله ومیدان رأی صایب
ومضمار فکر عواقبده راجل اوله حاصل سعی هباء

مشوراولوب عنقریب منزل اولنه نازل اولور هر باریکه کندو یی ملامت ایلیه فائده قیلمیه و کف دستنده حسرت وندامتدن غیری نسنه قالمیه نته که اول سنك پشته بیرنج وکدو بجد وجهد یوزینه کبی برصافی قلب وصادق عهد دوست النه کیردی اما غایت غباوت ونهایت حماقتندن قدرین بیلیوب الدن چیقاردی بعد اکا چاره میسر اولمدی وزخم حمق وخرق حرقی مرهم ندامتله التیام بولمدی رای استفسار ایتدیکه نیجه اولمشدر اول

﴿حکایت﴾

برهمن ایتدی اخبارده کلمشدر که جزائر بحر خضردن برجزیره ده که روی زمینده نظیری یوغیدی یوزینه لر زیاده چوغیدی بر پادشاهلری وار ایدیکه نامی کاردان ایدی مهابت کامل وسیاست شاملیله زمین وزمان امن وامان ایدی مسامع جهانیان صیت وصدای عدل واحسانیله طولمش وسکان دیار دریابار طوطی وارشکر شکر مواهب بیکرانیله رطب اللسان اولمش ایدی

﴿بیت﴾

ستم راز یان عدل راسودازو
خداراضی وخلق خشنود ازو

﴿ نثر ﴾

مدت متمادی سرور وحضورده کامران وکامکار روزکار کچوروب آخر بحکم (وای نعیم لایکدره الدهر) ربیع شبابی خریفه مبدل اولوب آثار ضعف وفتور اعضا واجزاسنده ظهور ایتدی کوزنده نور وکوکلنده سرور قالمدی کتدی ودرخت قوتکه مثمر ثمرهٔ امنیت ایدی تفسموم ضعف خرفله قوریغه یوز طوتدی چراغ طلبی تندباد تعبله منطفی اولدی و بساط نشاطی هجوم هموم وغموم له منطوی اولدی

﴿ مثنوی ﴾

الندن چیقدی چون نقد جوانی
ایاغن الدی ضعف ناتوانی
خزان وقتی دررهنکام پیری
اولور وقتی صوکنده زمهریری

﴿ نثر ﴾

شیمهٔ روزکار ستمکار وشیوهٔ چرخ غدار ناپایدار بویله

در که هر کلشن شباب کلخن شیبه مبدل اولوب
هر مشرب دولت خس وخاشاك نكبت ایله مكدر اوله
بی محنت خزان راخت بهاری کیم کوردی و بی خار
ازار غنچهٔ مراده کیم ایردی و بی جرعهٔ جفا ساغر
صفایی کیم سوردی

﴿مثنوی﴾

جرخ گردونکه درون پروردر
نیچه بی سر قتنده سروردر
ای نیچه اهل جاهی چاهه آتر
ای نیچه شاهی بنده کبی صاتر
نیچه زیبا غزاله آل ایلر
کرك خونخواره پایمال ایلر

بو پیره زال شوهر کش که دنیانام وفریبنده خاص
وعامدر جوانان ابنای زمانه که فی الحقیقه اطفال بازیچهٔ
لعبتخانهٔ جهاندر کندیسن نوعروسلر لباسنده
عرض ایدوب زینت ناپایدار وزیور بی اعتبار ایله دل
نظاری مفتون وکمندفریب و بندمکرله گردنکشان
روکاززی ذلیل وزبون ایدر

﴿بیت﴾

بازیچه ایست عام فریب این متاع دهر
بی عقل مردمانکه بدو مبتلا شدند

﴿ نثر ﴾

بونك برله که آرایش ظاهرین مادهٔ غرور شیفتکان میدان غفلت ونمایش باطنن مایهٔ خرص بازار شره وشهوت قیلشدر عقد عقداز دواجنه کیم منخرط اولدیکه کام دل ایله اندن برمراد اولدی وقید بند حبالهٔ وصالنه کیم مرتبط اولدیکه میدان دنباده مراد آتنه بنوب مراداتنه وصول بولدی

﴿ بیت ﴾

جمیله ایست عروس جهان ولی خوش باش
که این مخدره دره عقد کس نمی آید

﴿ نثر ﴾

اطفال شهر (وماهذه الحیوة الدنیا الالهو ولعب) آنك حسن ظاهر وصورت دلفریبسنه ناظر اولوب خبث باطن ونقض عهد ودنائت طبع وخست سیرتندن غافللردر

﴿ مثنوی ﴾

راست چون ارقست دولت دهر

زم ورنكين وازدرون پرزهر

درغرورش توانكر ودرويش

شاد همچون خيال كنج انديش

ومرد خرد پرور كه ديدهٔ دلى

الدنيا قنطرة فاعبروها ولا تعمروها

نثر

كحل الجواهر يله منوردر آنك مزخرفات باطلنه مائل اولمز وچا، جاهنه دوشوب كنج پر رنج ومال بيمالنه كوكل ويرمز وچون بازار دنيانك فسانه ومتاعنك اخرنده كسادنه مطلع اولور دولت فانيدن ال چكر ومزرعهٔ دنياده سعادت جاودانى تخمن اكر

بيت

بخى نشان كه دولت باقيت بردهد

كين باغ عمر كاه بهارست وكه خزان

نثر

القصه كاردانك اثر ضعف قوتى وخبر تزلزل بنيان بنيتى چارسوى جهان والسنهٔ جهانيانده انتشار واشتهار بولوب حشمت شاهى وهيبت شاهنشاهى يه اندن نقصان فاحش كلدى وشكوه وشوكت سطوت

سلطنته قصور تمام متطرق اولدی

بیت

دولت اکر دولت جمشید یست

موی سفید آیت نومید یست

نثر

بواثناده اقربای ملکدن برنهال بی همتا که آثار
دولت ناصیه سنده پیدا وعلامات سعادت حرکات
وسکناتنده هویدا ابدی نشوونما بولدی چون ارکان
دولتک شهریارلک رتبتنه استحقاقن وجهانداراق
منصبنه استعدادین کوردیلر وتشیید بنیان سیاستده
استقلالن وتمهید اسباب ریاستده استبدادین مشاهده
قیلدیلر ضمایرده اکامیل ومحبت مقرر اولوب وقلوب
سلسلهٔ طاعت وانقیادنه مطاوعت قیلوب کما اشکر
وحماة کشور وانجاد اجناد و بنده وآزاد لسان حاله
بلکه زبان مقاله انشاد ایدوب ایتدیلر

بیت

چو باد صبا از کلستان وزد

چمیدن درخت جوانرا سزد

بهاران که باد اورد بیدمشک

بريزدد رخت كهن برك خشك

﴿ نثر ﴾

بوجوان بى همال بر نهالدر كه كنار جويبار ادبده نشوونما بولمشدر و بر هلالدر كه برج شرف وسعادتده بدر تمام اولمشدر قامت خلقتى خلعت خلافته ارزانيدر وفرق دولتى سزاوار تاج سلطانى وخنصر سعادتى شايستهٔ خاتم جهانباندر اولدخى لطائف الحيل ايله حبل استمالت اعيان دولت وذيل ملاطفت اركان ملك وملته تشبث ايدوب هر برينك حالنه لايق صلات وخلعت ارزانى كوروب شاننه مناسب مناصب وعده بيوردى وخواص وعوام بالتمام اقدام اقدام اوزره كلوب اول پير فرتوتى ايالت ولايتدن اخراج وازعاج ايدوب زمام احكام سلطنتى بى زحمت وكلفت اول جوانك قبضهٔ اقتدار واختيارنه تفويض قيلديلر

﴿ بيت ﴾

ماليداز ين نشاط تن تخت بر زمين
بكذشت از ين نويد سر تاج از آسمان

﴿ نثر ﴾

بيچاره كاردان چون لباس سلطنتدن عارى اولدى

اول عاره تحمل ایده میوب ناچار جلای وطن و ترك دیار
اختیار ایتدی وساحل دریاده بر جزیره ده که اشجار
وانهاری بسیار واثمار وازهاری بیشمار ایدی قرار
طوتدی همیشه اول کوشهٔ بیشه ده توشه ایله چکنوردی
وخشك وترمیوه لرله خرسند اولوب کندی یه تسلی
ویروب دیرایدی (ع) هر که قانع شد بخشك
وترشه بحر وبرست ❊ بو منوال اوزره اول بیشه ده پیشهٔ
قناعتی پیش نهاد ایدوب ریاضتله منهاج طاعت
وعبادته سالك اولدی وروز وشب غرور سلطنتده
کچن اوقاتك تلافیسنده مشغول اولوب توبه وانابتله
راه آخرت توشه سن دوزدی و بنیان خانهٔ تعلقات
دنیایی نیشهٔ عبادت وعبودیت ایله بوزدی متصل
ظلمت شب شبابدن آینهٔ سینه ده واقع اولان زنکاری
صیقل انور صبح مشیب ایله محو ایدرایدی ومافاته
تأسف وماعضایه تلهف ایدوب وحال واستقباله
تنبیه ایچون بو بیتك مضمونیله تنصح ایدوب دیرایدی

❊ بیت ❊

صبح پیری می دمد ا خردمی هشیار شو
خواب نیکو نیست در وقت سحر بیدار شو

﴿ نثر ﴾

بر کون لب دریاده بر انجیر آغاجی اوزره که هرکا. کلوب انك انجیرین یرایدی وانجیر درر ایدی اتفاق بر دانه‌سی الندن خلاص اولوب آبه دوشدی کوش بوزینه‌یه بواواز برمقتضای اجنبی طربه بغایت خوش کلوب طبعنده اندن التذاذ وخاطرنده سرور واهتزاز مشاهده قیلدی پس هر باریکه برین یردی و برین دریایه القا ایدردی و بونعم ونغم ایله تنعم وتلذذ ایلر ایدی مکر بر سنك پشت دریانك برجانبندن سیاحت رسمنده اول جزیره‌یه کلوب بو درختك التنده ساکن اولمشدی بونیت ایله که برقاچ کون انده اقامت ایده چون شداید مسافرتدن آسوده اوله ینه مقام معهودنه مراجعت ایده القصه اول محلده سنك پشت اول درخت التنده میان آبده ایدی صویه دوشن انجیرلری نعمت وغنیمت بیلوب رغبت تمام ایله اکل ایدردی بورسمله بوزینه‌انی ضیافت ایدر تصور ایدوب بوشفقت ومروتی انك حقنده واجب الشکر خیال ایلر ایدی آخر خاطرنه بومعنی خطور ایتدیکه بو شخص بی سابقهٔ معرفت بنم حقمده بو دکلو لطف ومروت رواکور یجك

مقرردر كه میانمزده روابط محبت مؤكد ومقدمات
مصاحبت ممتد اولیجق ظهور لطف واحسان دخی زیاده
اولیسردر فوائد دنیویه‌دن قطع نظر بو مقوله كمسه
ایله مصاحبت كه طینتنده مكارم اخلاق ومحاسن
اوصاف سرشته وآیات مروت وفتوت صفحات
حالاتنده نوشته در مغتنمات روزكاردندر هر آینه‌انك
صیقل صحبتیله ژنكار ملالی آینهٔ دلدن محواتمك
مناسب ونور آفتاب موانستیله هوای درونی غمام
غمومدن صحوایلمك واجبدرنته كه بیورمشلردر

﴿ بیت ﴾

دلكه آینهٔ شاهیست غباری دارد
ازخدامی طلبم صحبت روشن رأیی

﴿ نثر ﴾

پس عزم صحبت پوزینه‌یه جزم ایدوب نیلوفر كبی
صودن باشن چیقاروب صدای نرمله آوازایتدی ورسم
تحیت معهودی ادا ایدوب قصد مصاحبته باعث اولان
خاطره‌یی عرضه اغاز ایتدی پوزینه‌یه انك كلامندن
اهتزاز تمام حاصل اولوب جان ودلدن آنك مصاحبتنه
مایل اولدی وایتدی توفیر اصحاب وتكثیر احبابه رغبت

واختلاط یاران وارتباط دوستانه میل ومحبت خصال ستوده وصفات پسندیده دندر هر کسه نك که بر رفیق شفیق وانیس صدیقی واردر ایکی جهانده دخی سرفراز وکامکاردر

قطعه

مردرا دوستان صاحب‌هل

زبون دین فریفت دنیاست

نعمت دهر اکرچه بسیارست

نعمتی بهتر از رفیق بکجاست

نثر

سنك پشت ایتدی بکا سنك محبتك ومصاحبتك سوداسی دوشمشدر امابیلمزین که بو دولته بنده قابلیت وارمیدر یوزینه ایتدی ارباب حکمت باب مصاحبتده برمیزان وضع ایلمشلردر و بیورمشلردر که اکرچه هیچ کسنه بی صدیق اولمق لایق دکلدر اما هر کسنه‌ده دخی صداقته موافق دکلدر مصادقت ایدیجك اوچ طائفه ایله ایتمك کرك اول ارباب علم وعمل ایله که انلرك مصاحبتی ایله سعادت دنیا واخرت میسر اولور* هم قوم لایشقی جلیسهم* ایکنجی اصحاب مکارم

اخلاقله كه دوستك خطاسنى دامن اغماض ايله
ستر ايدوب باب نصيحتده سعى بليغى دريغ ايلمزلر اوچنجى
اول طائفه ايله كه بيغرض وكم طمع اوله لر واساس
محبتى قواعد صدق واخلاص اوزره اوردلر اوچ طائفه
ايله دخى مصاحبتدن احتراز ايتمك كركدر برى ارباب فسق
وفجوردر كه انلرك مبلغ همتى مشتهيات نفسه مقصوردر
انلره ميل ومحبت نه سبب راحت دنيا ونه موجب رحمت
آخرتدر ايكنجى اهل كذب وارباب خيانتدر كه انلر ايله
مصاحبت عذاب اليم ومعاشرت بلاى عظيمدر كه
سائرلره سندن كلام فتنه انكيز نقل ايدوب سايرلردن
سكا اخبار وحشت اميز القا ايدرلر ودروغ بيفروغى
صورت راستده كوستروب حق صحيحى باطل صريح
اكلدرلر اوچنجى ارباب حمق واصحاب بلاهتدر كه
نه جر منفعتده اقواللرينه اعتقاد ونه دفع مضرتده
افعاللرينه اعتماد جائزدر اكثر عين خير تصور ايتدكلرى
محض شر واقع اولور ومفيد اعتقاد ايتدكلرى مضر
وضار ملاحظه قيلدقلرى نافع اولور

بيت

ازدوستىء كسى چه سان نفع مى برى

که خیر ز شر و نفع ز ضر نشناسد

﴿ نثر ﴾

❊ ع ❊ دشمن دانا به از نادان دوست ❊ دیدکارینه نکته بو اولسه اولور که چون دشمن حلیهٔ دانش ایله آراسته اوله فکر عواقبی کندی یه شعار ایدوب فرصت بولمینجه نیش اورمز پس انك حرکات وسکناتندن آثار انتقام مشاهده ایدوب اثر زهر قصدنی تریاك تدارکله دفع ایتمك میسر در اما دوستکه دولت معرفتدن بی بهره اوله هر چند که قصد خیر ودفع شرده وجلب نفع وسلب ضررده جد وجهد ایده مفید اولمیوب غالب بودر که اول کمسه نك تدبیر خایب ورأی غیر صائبی سببیله مضیق خطرده وورطهٔ ضررده کرفتار اوله نته کم اول یوزینهٔ نادانك دوستلغندن قریب اولدیکه شاه کشمیرك سفینهٔ سینه سی دریای خون هلاکه غرق وکار وجودی شعلهٔ خنجر ابدار ایله حرق اوله اکر اول دزد که آنك دشمن داناسیدی فریاد ایتمسه اول بلانك تدارك دفعی امکانپذیر اولمز ایدی سنك پشت صورد یکه نیجه اولمشدر اول حکایت کاردان ایتدی روایت ایدرلرکه ولایت کشمیرده بر رای جهان آرای

جهانه اراوشاه کشورکشا وارایدی که خزانه سنك
حمله جبال شامخه طاقت کتوره مز ولشکرینك
عددنه ارقام حساب واوهام حساب ایره مز ایدی
رایات سطوت سلطنتی ذروهٔ افلاکه یتشمش وآیات
نصفت ومعدلتی صحیفهٔ ادوارلیل ونهاره ثبت ایتمش
ایدی

﴿ بیت ﴾

زمانه تابع حکم روانی
سلاطین خاکبوس استانی
اورو بن دادودین رسمینه بنیاد
جهانی عدلله ایتمشدی آباد

﴿ نثر ﴾

بورایك بر پوزینه سی وارایدی که مواضع آفات واوقات
مخافاتده اکا عتماد ایدوب انك تربیتی بابنده عواطف
خسروانه دن بردقیقه نامرعی قومزدی پوزینه دخی
غایت صدق واخلاصدن رایه محرمیت ایله اختصاص
بولوب هرکیجه بر خنجر پرتاب قطرهٔ سیماب کبی النده
شمع وارشاهك باشی اوجنده ایاغ اوزره طوروب
ستاره کبی صباحه دك کوزین یومزایدی وتادبدبهٔ

ظهور نیرا کبرایله غافلان خوابگاه غرور بستر کسالتدن
باش قالدرمیه خدمت خراستندن فراغت قیلمزلردی
اتفاق بردزد عاقل شهر بابلدن اول ولایته کلمش ایدی
بر کیجه کوکلنه برشکار اله کتورمك داعیه سی دوشوب
تبدیل صورت ایدوب عیارلر لباسیله محلات شهری
کشت ایدرکن بردزد غافل وجاهل دخی بوسوداایله
اطراف شهری کزرکن مجانست مناسبتیله بری برینه
راست کلدیلر دزد غریب مشورت طریقی ایله صوردیکه
نه دیرسن قنقی محله یه کیده لم وکیمك خانه سنه نقب
اوروب کیمك خزانه سنی نهب ایده لم دزد نادان جواب
ویردیکه رئیس شهرك اصطبلنده برفربه دراز کوش
واردر که اکا تمام تعلقندن محافظه سی باینده اهتمامنر
ایدوب التی ایاغنی آهنین زنجیرلرله قید وبند ایدوب
حفظ وحراستی ایچون بهرام وکیوان نام ایکی غلامی که
بهرام آسمان وکیوان پاسبانی کوزینه کوسترمزلر
نکهبان قومشدر صلاح بودر که واره وز اول دراز
کوشی اوره وز وچارشو باشنده برشیشه کردکانی
واردر اکا نقب اوروب لطیف شیشه لر وصافی قاروره لر
چیقاروب برخروار اندن اول خره یوکلدوب کیده وز

وانی سرمایهٔ کار وذخیرهٔ روزکارایدی وز دزد دانا بونك
بو کلامن زیاده تعجب ایدوب دیلدیکه بو مجملك تفصیلنی
تفحص ایلیه بو اثناده ناکاه قرشودن اهرمن دیدار
بر عسس بدیدار اولدی دزد اکا بر لطیف حیله ایله
بر دیوار آردنه پناه ایدوب عیار ایله پنجهٔ قفس عسسه
مرغ کبی کرفتار اولدی عسس صوردیکه نه کشی سن
قنده کیدرو بو وقت بونده نه ایدر ایدك جواب ویردیکه
بن بر دزدم رئیس شهرك دراز کوشن اغورلمغه عزم
ایدوب قصد ایتدم ایدیکه فلان شیشه کرك دکاننی
آچوب بر خروار شیشه یوکلدوب اوینه الم کیدم وانی
سرمایهٔ روزکار ورأس المال بازار استظهار ایدم
عسس مرد ظریف ایدی استهزا طریقی ایله ایتدی
احسنت دزد بویله کرکدر که بر خر ایچون که بود کاو
پاسبانی اوله جانن کرداب بلایه اته وشیشه بر متاعدر که
دسته سی بر پوله دکمز باز ازجهانده نقد جانی بو مقوله
متاعه صاته ✵ مصراع ✵ بز نخریدهٔ جانرا ازان
قدرش نمی دانی ✵ ومخاطرهلره ارتکاب خزانهٔ
رای ایچون اولسه باری عقلا قتنده معذور اولسك
اولور ایدی ✵ ع ✵ کر کسی بار کشد بار نکاری

باری * بونی دیدی والی محکم بغلیوب زندانه ایلدی
دزد عاقل دزد غافلك فعلندن عبرت آلوب متنبه
ومتنبه اولدی وکلمات عسسدن تجربه حاصل
قیلوب کندی کندییه ایتدی بو عسس بنم ایچون
دشمن دانا و بو دزد بنم ایچون دوست نادان ایمش که
بی ادراکلکله بنی ورطهٔ هلاکه آته یازدی اگر بو دشمن
دانا اولمسه بنم امرم تمام اولمش ایدی و بر خرایچون
عمرم اخراولوب شیشهٔ وجودم سنك بوارله صنزایدی
حالیا عسس دیدیکی کبی خزانهٔ رایه نقبه قصد ایتمك
صوب صوابه اقربدر که شاید غرض اصلی ومقصود
کلی‌یه دسترس میسر اوله پس آهسته رایك قصری
التنه واروب بنیاد قصری قازمغه وزرسودا سیله
سنکی پولاد ایله ازمکه آغاز ایتدی

بیت

اورو بن تیشه سنکه بیدارا
خیروموم اولوردی سنك خارا

نثر

هنوز عیارشیرو آفتاب دیوار دائرهٔ افق نقب اورمش
ایدی که نقب دزد اتمامه یتشدی واول مقامدن که

خوابگاه رای ایدی باشن طشره چیقاردی کوردیکه رای تخت زرین اوزره خوابه وارمش اصناف ظرایف ولطایف حوالئ مسند شاهیده دوکلمش وانواع جواهر زواهر حواشئ بساط شهنشاهی اوزره صاچلمش شمع کافوری مست محبوبلر عذاری کبی قزرمش کل کل اولمش و پروانهٔ سوخته وعاشق آشفته‌لر کوکلی کبی نامرادلق شعله سیله یانمش یاقلمش کل اولمش

بیت

پروانه ومن کرچه دوسوخته‌ایم اما
من جان وجکر سوزم او بال و پری سوزد

نثر

اطرافه نظر ایتدی کوردیکه بریوزینه شاهک بالینی یاننده طورمش النده برخنجر تابداری طوتمش آبداری اموزینه اورمش و برتیغ آبداری اموزنه اورمش دیدهٔ احتیاطله چپ وراسته نظر ایدر بوحالی کوریجک متعجب ومتحیر قالدی وایتدی بوسبکبارک که اعلای درجهٔ رفعتی چراغ پایه‌در پای انبساطی شهریاری‌یه نه لیاقت ایله ایرمشدر و بوتیغ آبدار که قرار ملک ومملکت

اکا وابسته در بو بیقرارك الینه نه و جهله کیرمشدر دزد بو تفکر معجونیله حیران و بو تحیر گردابنده سرگردان ایکن ناکاه کوردیکه برنیجه مورچه سقف ایواندن سینهٔ رایه که آیینهٔ جهان آرا ایدی دوشدی وخارش پای ناتراشلرندن سینهٔ نازکرایه خدشه وخراش ایرشدی رای دریای خوابه مستغرق ایکن دغدغهٔ پای مورچه دن الن سینه سنه اوردی یوزینه بو حالی کوربجك اطراف شاهی تجسس ایدوب کوردیکه برقاچ مورچه رایك سینه سی اوزره کزرلر ایدی دل یوز ینه ده آتش غضب مشتعل اولوب ایتدی بنجلین پاسبان وار ایکن که ستارهٔ چشم انجم سیاره کبی روی خوابی دوشنده دخی کورمز مورچهٔ شیرنکك نه حدیدر کیم بنم مخدومم اویویه دخی اول کستاخ قدم شومن آنك آیینهٔ سینه سی اوزره قو یه پس عرق حمیت جاهلیتی حرکته کلوب قهرندن قصد ایتدیکه النده اولان خنجر آبداری رایك سینه سنه اوره تا بو واسطه ایله مورچه لرك خرمن جمعیتك صاورو ب بادفنایه ویره دزد فریاد ایتدیکه ای ناجوانمرد بی باك وای کافر نعمت ناپاك الك چك که جهانبانی هلاك وجان جهانی آغشتهٔ خون

وخاك ايتدك ديدى وفى الحال صجرايوب پوزينه نك
الني محكم طوتدى رايك نعرهٔ دزد ايله شراب
خواب باشندن كيدوب حالى بومنوال اوزره كوريجك
صورديكه سن كيمسن دزد جواب ويرديكه بن سنك
دشمن داناكم بوندهٔ طلب مال ايچون كلمدم ايدى اكر
برلحظه دخى سنى محافظه ده اهمال ايديدم بوسنك
مهربان نادانك شبستانكى قانكله مالامال ايدرايدى
راى كيفيت واقعه يه واقف اولوب سجدهٔ شكر ايتدى
وايتدى بلى چون عنايت ربانى ممتد اوله دزد پاسبان
ودشمن مهربان اولور پس دزدى نواخت ايدوب شرف
تقرب ارزانى بيوردى و پوزينه يى زنجيره چكوب
اصطبله يه كوندردى دزد كه شبرولك كمرين ميانه
بند ايدوب خزينه اميديله برپادشاهك قصرينك
ديوارنه نقب اوروب حلوتنه كيردى خلعت دانش
برنده وافسر خرد سرنده اولديغى اجلدن ذروهٔ دولته
ايردى و پوزينه كه محرم اسرار شهريار وخزينه دارى
جهاندار ايدى چون خار جهالة چهرهٔ عقلى خراش
اولوب پردهٔ غفلت ايله بصر بصيرتى مستور ايدى
حرف محرميت صحيفهٔ حالندن تراش اولوب دائرهٔ حرم

حرمت تقربدن دور اولدی

﴾ بيت ﴿

خصم دانا كه آفت جاندر
يكدر اول دوستدن كه نادانندر

﴾ نثر ﴿

بو مثلدن بو فائده حاصل اولديكه مرد عاقل ابواب محبت وموددتى ارباب دانش ومعرفته آچق كركدر وصحبت دوست جاهلدن فرسخ بفرسخ قاچق كركدر دمشلردر كه

﴾ بيت ﴿

عقلسز دوست دشمندن بتردر
عقلسز دوستدن دشمن نه واردر

﴾ نثر ﴿

سنك پشتچون بو حكايتى كه فوائد بيغايتى مشتملدر استماع ايتدى اى دريای دانش وفضيلت كوش هوشمه بو كوهر شاهوار حكمتى كوشوار قيلدك حاليا ديلرمكه دوستلرك اقسامنى اعلام ايدوب كلام جواهر انتظامكى كردن وساعد سامعه مه طوق وياره قيله سن كاردان ايتدى حكماى حكمتشعار

يورمشلردر كه عالمده دعواى صداقتدن دم اوران آدم اوچ قسمدر بعض غدامشابه سندەدر كه انلرسز زندگانى ميسر اولمز وشمع جماللرى نور وفرو ير مسه خانهٔ صحبت منور اولمز

﴿ بيت ﴾

چراغ خانهٔ دل روى يارست

دل ازمهر جهان بردن بكارست

﴿ نثر ﴾

برطائفه دخى دوامشابه سندەدر كه احيانا اكا احتياج واقع اولور بعض آخر دخى مرض منزله سندەدر كه ضرردن غيرى انده نفع متصور اولمز بونلر مرايلر ومنافقلردر كه ظاهرده سكا صديق صادق كورنورلر اماباطنده مخالفلره موافقلردر

﴿ مثنوى ﴾

پيش توازنور موافقترند

از پست ازسايه منافقترند

كرم ولى از جكر افسرده تر

زنده ولى ازدل خود مرده تر

﴿ نثر ﴾

پس خردمنده لازمدر كه بو طائفه‌نك كه دوست روی ودشمن خويدر مصاحبتندن اجتناب واحباب خالص واصحاب مخلص جانبنه شتاب ايده‌لر * ع * زدشمن بكسل ودرد وست زن دست * سنك پشت ايتدی فرط صداقت نه شرطله وجود بولور وكمال خلوص نيجه اولور ونه طريق ايله معلوم اولور كاردان ايتدی اول كمسنه كه بو التی خصلت ايله اراسته اوله انك مصادقتنده شائبهٔ قصور ومخالصتنده رائحهٔ فتور اوليه «اول» بودر كه دوستنك بر عيبنه مطلع اولسه اظهارنی جائز كورميه «ايكنجی» اكر هنر بن كورسه برنی اون كوستر «اوچنجی» دوستنه احسان ايتسه مقابله سنده امتنان اوميه «دردنجی» دوستندن احسان كورسه اكا نسيان روا كورميه «بشنجی» دوستندن خطا وذلت مشاهده ايتسه ذيل عفو وصفحله ستر ايليه «التنجی» اكر جرمنه اعتراف ايدوب اعتذار ايليه شرف حسن قبول ارزانی كوره هر كمسه كه اوصاف مزبوره ايله مرسوم اوليه مطلقا صداقته لياقتدن محروم اوله وبو مقوله كمسنه ايله صداقتك عاقبتی ندامته مفضی وملامتی مقتضی اوله چون بو نوع احباب

فی زماننا کیابدر لاجرم ارباب تجارب دیمشلردر که صدیق صادق عنقا کبی لامکان ورفیق موافق کیمیا کبی بی امکاندر

بیت

همان عنقادرر غمخوار صادق
جهانده کیمیادر یار صادق

نثر

چون کاردانك کلامی بومقامده تمام اولدی سنك پشت ایتدی کانم بودر که بن دعوای محبتده صافیدم وطریق صداقتده ثابتقدم یارلك آدابنده بردقیقه اهمال ودوستلق شرایطنده برنکته بی اخلال احتمالی یوقدر اکر بنی کند مصاحبتکه بند ایتمکله طوق منتك تاقیامت کردنمه پیوند ایده سن شان کریمکدن بعید وکرم عمیمکدن بدیع دکلدر بوزینه تملق ایدوب بالای درختدن اشغه اینوب کشف دخی دریادن طشره چیقوب بربرین کنارورو ابط محبتی محکم وقواعد مودتی استوار ایتدیلرهم کربت غربت ساحهٔ دل بوزینه دن دوروهم سنك پشت آنك محبتیله مستظهر ومسرور اولدی هرکون انلرك میاننده طراوت نهال وداد

واتحاد زياده اولور وكلشن مخالصت ومصاحبت رونق ولطافت بولورايدى بيكانه لك برمرتبه ده بكانه لكه يتديكه پوزينه نك خاطرندن هواى ملك وسلطنت بالكليه كتدى وسنك پشت فرزند وزن وخانه ومسكن اونتدى

﴿ بيت ﴾

يار باماست چه حاجت كه زيادت طلبيم
دولت صحبت اومونس جان مارا بس

﴿ نثر ﴾

چون خيلى زمان بونك اوزرينه كچدى ومدت غيبت سنك پشت متمادى اولدى جفتى آنك فراقندن تمام مضطرب اولدى وكانون درونده آتش اشتياق زياده ملتهب اولدى وهجران جانكدازشعلهٔ حسرتله خرمن صبرين ياقدى وسيل سرشك فوارهٔ ديده سندن دامن دياره سيل بهار ومياه انهاركبى آقدى

﴿ بيت ﴾

هجر داغيست كه كر برجكر كوه نهند
سنك برسينه زنان آيدوفرياد كنان

﴿ نثر ﴾

(آخر)

آخر حكايت فراق وشكايت اشتياقی ابنای جنسندن بر يسيله درميان ايدوب ايتدی

﴿ قطعه ﴾

رفت يار وآرزوی روی اودردل بماند
همچو سروم پاز شوق قامتش دركل بماند
از جمالش مشكل خود خواستم آسان كنم
رخ نهفت وقصهٔ ماهمچنان مشكل بماند

﴿ نثر ﴾

بيلمزم كه اول غريق دريای محنت سفينهٔ سينه سن نيجه كرداب اغترابه صالدی واول سالك مسالك مهاجرتك پارهٔ دل اوارەسی نيجه خلاب اصلابه دوشدی قالدی نوليدی اكر طلوع صبح وصاليله ظلمت شام فراق مرتفع وهوای تماشای جماليله شعلهٔ آتش اشتياق منطفی اوليدی

﴿ بيت ﴾

چه شوذ كان كل رعنا بچمن بازايد
مكراين جان زتن رفته بتن بازآيد

﴿ نثر ﴾

چون اول يار غمكساری اندن بو انقباض وانكساری

مشاهده ایتدی وایتدی اکر بنم کستاخلغمی
معذور طوتوب بنی تعذیب و بنم کلامی غرضه حمل
ایتمیوب بنی تکذیب ایتمزسک سنی انک حالندن خبیر
واشتدیکم کبی سبب مکث وتوقفی عزحضور کده
تقریرایده ین کشف ایتدی ای یار مهربان ومحرم
اسرار نهان سنک مزاج کلامک شائبهٔ مرض غرضدن
معرادر وپیام حقیقت انجامک عیب ریب ووصمت
تهمتدن مبرادر هر باریکه سنک نقد قلبکی محک امتحانه
اورورم معیار اعتبارده خالص وتمام عیار بولورم
مقرر در که هر سوز که سندن صادر اوله تیر کبی
راست وخلعت صدق قامت کلامکه بیکم وکاستدر
محرمی ایتدی اشتدمکه سنک شوهر کامه رپوزینه
میاننده اتفاق نطاق مودت ووفاق مستحکم اولوب
دل وجان انک مهر ومحبتنه وقف وعنان اختیارین
آنک میل ومودتنه صرف ایلمش غنیمت صحبتن هیچ
بر نعمته مقابل ایتمزمش ولذت ملاقات واستماع مقالاتن
عالمه ویرمز ایمش سنک فراقک آتشنی آنک وصالی
آبیله تسکین ایدرمش وسنک خیالکدن آنک جمالی
نعم البدل عدایلرایمش مادامکه بو خبر غمپرودی

اشتدی بخار سودای غیرت دماغنه چیقوب زبان
حیرت ایله ایتدی

بیت

خون کشت دریای دلم دلدار یار دیکران
مارا کنار ازاشك پراودر کنار دیکران

نثر

ای روزکار جفاکارنه کناه ایتدمکه خرمن جمعتی
صاعقهٔ تفرقه ایله یاقدك وای چرخ ستمکارنه جرم
ایلدمکه سیل هموم وغموم ایله بنیاد خانهٔ حضور می
یقدك یارمهربانمیکه انیس خاطر پریشانم ایدی جلیس
اغیار ایتدك وخریف ظریفمیکه بساط عشرت
اوزره نقش مرادی انك دیدار نشاطیله کورردم
اغیار ایله یارایتدك واول بیوفا کویاکه لوح محبتدن
مهر ووفا حرفن اوقومش ایدی واول بیکانه وش
صانکه آشنالق پسترنده بمله بر بالینه باش قومش
ایدی

قطعه

کسه نك یارب نکار بیوفاسی اولمسون
بیوفار خیلنك هیچ مبتلاسی اولمسون

آشنایه یاد اولورلر یادلرله آشنا
کمسه اول بیکانه وشلر آشناسی اولمسون

نثر

همدمی ایتدی بعد نزول النوازل جزع بیهوده‌دن نه حاصل حالا اولی بودر که مرارت چاشنیٔ حنظل مذاق فراقه برزمان صبر ایده‌سن و برتدبیر اصابت‌پذیر ایله بو کسری جبر ایده‌سن پس مطالعهٔ داستان مکر ودستانه که (ان کیدکن عظیم) اندن کنایتدر مشغول اولدیلر چندانکه بسیار فکرله بو کارك غورنی کوردیلر وقعرنی ارادیلر وهلاك یوزینه‌دن اولی اول زخمه مرهم بولمدیلر واول یاره‌یه انك قتلندن غیری چاره‌یه قادر اولمدیلر پس بو بابده صندوق حیله‌یی اچدیلر ومتاع فکرلرین دوکدیلر صاچدیلر اخر الامر رأیلری بونك اوزرینه منجر ومقرر اولدیکه ماده تمارض ایدوب دوشکاره دوشدی یاتدی وسنك پشته برکمسه کوندردیلر واروب حلیله سنك حالندن خبر ویروب ایتدی

مثنوی

یاتور صاحب فراش اولوب حلالك

حرام اولسون سنك وار ایسه مالك
وجودین قپلامش آلام واسقام
بیلمز نولیسر حالی سرانجام
النـدن نسنه کلمز آهه قالمش
ایشی اول خستەنك اللهه قالمش

﴿ نثر ﴾

سنك پشت زوجنك خستەلکی خبرین ایشیدیجك یوز ینەدن استیذان ایتدیکه او ینه واره وخستەسن کوروب اهل وفرزندی ایله عهد ملاقاتی مجدد قیله یوز ینه ایتدی ای یار غمکسار الدن نه کلور واراما اومرمکه عنقریب الحال ینه تشریف وصال ارزانی یورەسن وبن غریبی بو بیشه کوشه سنده تنها وبیکس قومیه سن بی خوداندو فراق برلحظه تنها قومز ودرد هجران برزمان حضورمدن ایرلمز وکوزم یاشی بریولداشدر که بردم نظرمدن ایرلمز

﴿ بیت ﴾

دنیاده بکا اولمیه کوزم کبی یولداش
کیم بیله یتوربیله طورر بیله دوکر یاش
سنك پشت ایتدی ای رفیق مهربان وای راحت روح

دوران بو مهاجرت بکا بی اختیار واقع اولدی و بو مسافرت
بکا ضروری لازم کلدی والا طوع رغبتله هرکز سنک
صحبتکی قویوب کیده میدم و طیب خاطر ایله بردم
حضورکدن غیبت اختیار ایده میدم

﴿ بیت ﴾

زدیدار تو مهجوری ضروری میشود ارنه
نخواهد هیچ موجودیکه جان از تن جدا باشد

﴿ نثر ﴾

پس کام و ناکام یوزبنده یی وداع ایدوب مقامی جانبنه
متوجه اولدی .

﴿ بیت ﴾

دیوب بو سوزلری بدرود قیلدی
کوزندن قانلو یاشن رود قیلدی

﴿ نثر ﴾

چون وطن مألوف مقدم کشف ایله زیب وشرف
بولدی اقربا و احبا مجتمع اولوب صدای خیر مقدم
مرحبایی عیوقه یتوردیلر و مسافری تعظیم و تکریم
ایله خانه سنه کتوردیلر سنک پشت ایچرو کیردی
عورتن کوردیکه صاحب فراش اولمش وتف وتاب

عارضه‌دن گل باغ عارضی صولمش

﴿ بيت ﴾

تاب وتب گلرخلرین رنگین نسرین ایلمش

خسته‌لك سیمین تنن ضعف ایله زرین ایلمش

﴿ نثر ﴾

سنبللری برك نسرین اوزره صاچلمش گلزار رخسارنده

ارغواندن بدل زعفرانلر اچلمش

﴿ بيت ﴾

اول سهی قد لاله خد باغ ارمدن تازه روی

ناله‌دن صانال اولمش مویه‌دن گویا که موی

﴿ نثر ﴾

هرچند که شفقهٔ تحیت عرض ایدوب حالندن خاطرندن

سؤال ایتدی مقابله‌ده مریضدن بر جواب صادر اولمدی

وهر باریکه طرح تلطف وفتح کلامه اقدام ایلدی

شرف اعتبار والتفات بولمدی نه تضرع ونیاز معرض

قبولده واقع اولدی ونه مقدمات تخلق وتملق نتیجهٔ

مراد ویردی

﴿ بيت ﴾

ای دل از کویش ببر سرمایهٔ درد ونیاز

کاین متاع کاسد اینجا روز بازاری نیافت

﴿ نثر ﴾

پس اول همدمینه که مریضی تمارضه اول تحریض ایتمش ایدی وکمال هوادارلغندن باشی اوجنده مکسر انلغله مشغول ایدی ایتدی ای خواهر مهربان

﴿ بیت ﴾

ای صبحی بیماریانن بکلمکدن دل شکست
ای کوزی او یخوبوزینی کورمکدن ناتوان

﴿ نثر ﴾

بیمارنیچون بغله براغز آچوب سوزسویلرزومافی لضمیرین بن پریشانخاطره اظهار ایلرا اول دخی درون دلدن دردله برآه سرد ایتدی وایتدی

﴿ بیت ﴾

دردسرم علاج مکن بعد ازین طبیب
دردیست درد عشق که درمان پذیر نیست

﴿ نثر ﴾

بر بیمار که نوید علاجدن نامید و برخسته که احتمال صحت اندن صدمرحله بعید اوله بر آن نفسه نیجه رخصت بوله ونه قوت ونه سامانله برکلمه بی تکلمه قادر اوله سنک

پشت چون بو کلمات دردآمیزی اشتدی سوز و کدازه
آغاز ایدوب رقت قلب ایله ایتدی ایا بو نه دار ودر که
بو دیارده بولنمیه ونیجه درددر که جد وجهد ایله دوا
پیدا قیلنمیه بو دردك درمانی ندر بکا خبر ویر که طابنده
بحر وبری ایا غم التنه الم وبو مرضك علاجی نه نسنه در
بیور که قریب وبعید دیمیم وارم وآشنا و بیکانه دیمیم
صورم هر قنده ایسه بولم اکر ماهی کبی قعر دریایه
طالمق لازم کلورسه طالم واکر ماه کبی اوج سمایه چیقمق
واجب اولورسه سردن قدم قیلوب نقد وجان ودمی که
خلاصهٔ آب وکلدر بودوانك تحصیلی یولنه فدا قیلم

❊ مثنوی ❊

تنده جانم که یاره یه طپوکه
دلدن انی فدا قیلم قپوکه
کرایدم جان وباشی سا که دریغ
جانمه زخم تیر وباشمه تیغ

❊ نثر ❊

یار بیمار جواب ویردیکه کتب اطباده مصرح
ومنصوصدر که بو بر دردر که طائفهٔ نسایه مخصوصدر
وبر مرضدر که انلرك ارحامنده حادث اولوب بوکا

علاج دل پوزینده یه محتاجدر پرداء عرض الدرکه
بودارودن غیریله دوا محالدرسنک پشت ایتدی
بودارو قنده بولنورونه حیله ایله اله کیرر ونیجه تحصیل
اولنور همدم بیمارکه فن مکرده ماهر وسحر وفسونده
ثانیٔ سامریٔ ساحر ایدی جواب ویردیکه یزده
بیلورزکه بودارو اله کیرمك دشوار و بود وانك عنقا
کبی عالمده همان اسمی واردر سنی بودوا طلبی ایچون
دعوت ایتمدك بلکه یاروفادارکی آخر وقتنده کوردسن
وآخرت حقن هلال ایدوب وداع ایدهسن حسرت قیامته
قالمسون دیو طلب ایتدك که بیچاره یه من بعد نه حلالیله
مصاحبت مجالی ونه دنیاده صحبت وعافیت احتمالی
واردر

﴿بیت﴾

بجز خون شر بتی درخورد دهر خود نمی بینم
بجز غم راحتی در روزکار خود نمی دانم

﴿نثر﴾

سنك پشت بو دردآمیز وجانکداز کلماتدن کریبان
صبری چاك ایدوب کریه یه آغاز قیلدی
وهر یار یکه بو بابده دریای تفکره طالدی پوزینه یی

قتلدن غیری چاره‌دن عاجز قالدی ضروری بنیاد
حقوقی تیشهٔ عقوقله هدم ایدوب صدیق صادق و رفیق
موافقنی قتله عزم ایتدی خرد ارجند که هرچند که
زبان پند و نصیحتله ایتدی ای ناجوانمرد بنیاد سوابق
وداد و اتحادیکه سنکله بو زنه میانند مشید اولمش
ایدی بر زن افزرده ایچون که نقش وفا صفحهٔ حالندن
سترده دردست غدرله یقمق مروت و فتوت بابنی
سد ایدوب بیوفالق بناسنی یاپمقمیدر

(بیت)

حیف باشد که از برای زنی

پاره سازی بغدر پیرهنی

﴿ نثر ﴾

نفس لوامه‌سی وسوسهٔ ملامته اغاز ایدوب ایتدیکه
حلیلهٔ وفادارک جانبنی که انتظام حال وقوام عیش
اکا منوط وحفظ نسل وبقای نوع اکا موقوفدر
نامرعی قومق و بر بیگانه‌نك حق حرمت محبتی که
سنکله انك میانند نه علاقهٔ جنسیت و نه رابطهٔ
قرابت واردر محافظه قیلق طریق هدایتی قوبوب
مضیق ضلالته صاپمقدر

(بيت)

بحق صحبت ديرين كه جق يار قديم

هزار بار به از خون دوستان نوست

﴿ نثر ﴾

اخر الامر جانب زن غالب اولوب كشف ناخلفك فكرى بونك اوزرينه مقرر اولديكه تيغ غدرله كردن عهد ووفايى اوره و باد مكرله خرمن خلوص صفايى صاورور ه بيچاره بيلديكه سمت مكر و صفت غدر برنقش شقاوتدر كه بدكردارلرك پيشانى حالنده عيان ونقض عقدونكث عهد برداغ دنائتدر كه خاكسارلرك لوح جبيننده نمايان اولور هر كسنه كه صفت غدر وخيانتله موصوف اوله هيچ صاحبدن انك صحبتنه مائل اولمز اول كسنه كه نقض عهدو بيوفالق سمتيله موسوم اوله اهل حقيقت قتنده شرف اعتباردن درجهٔ قبول بولمز

﴿ بيت ﴾

صنسه پيمانه كبى كاسهٔ سر

صمه پيمانى صادق ايسك اكر

﴿ نثر ﴾

(بلكه)

بلکه انکله مناسبت ومصاحبتی شانلرینه نقص وشین وانکله مرافقت ومصادقتدن احترازی ذمتلرینه فرض عین بیلورلر

بیت

پیر پیمانه کش من که روانش باد
گفت پرهیز کن از صحبت پیمان شکنان

نثر

سنك پشت اگرچه بوزینه نك قتلنه عزم ایتدی اما تاانی مسکننه کتورمینجه بو مراد حاصل اولمیجغنی جزم ایتدی پس بو عزیمتله بوزینه جانبنه کتدی بوزینه نك آنك دیدارینه اشتیاقی حددن تجاوز ایتمش ایدی وکربت غربت ووحشت وحدتدن کارد جاننه یتمش ایدی اول حالده که نظری آنك جانبنه راست کلدی غایت فرحندن نغمات نشاط انگیز ایله بو ترانه یه آغاز قیلدی

بیت

هزار شکر خدارا که چون تو لداری
نمود روی بمن بعد مدتی باری

نثر

وكشفك خاطرين صوروب اولاد واحفادندن احوالن استكشاف ايتدى كشف ايتدى اى انيس دل و مونس خاطر يغل سنك دردمفارقتك درون و بيرونه شويله مستولى اولمشدر كه انلرك وصالندن ومشاهدهٔ جمالندن انشراح حاصل اوليدى يا اهل وعيالمك التفاتيله بو خاطر محنتزده طرب وبهجت بوليدى هرساعت كه سنك تهالقدن وحشتكى واتباع واشياعكدن انقطاع صحبتكى فكر ايدردم وتخت وبخت وسلطنت مملكتندن جداد وشوب فرمانفرما وكار والقدن اتفاق افتراقكى تأمل قيليدم عيشم بكامنغص اولوب مشرب مسرت وصفوت عشرتم مكدر اولور ايدى وايتديكم فعله ندامتده ونفسمه دايم ملامتده ايدم كه اى بى مروت روا ميدر كه سن بونده صحن كاشانده مسند عيشه اوزره اوتوروب حظوظ نفسانيه دن خاطرك هرنه كه استرايليه و ياروفادارك خارستان غربتده خاك وخارايى بالين و بستر ايليه

بيت

روا باشد اينجا چوگل تو شگفته

رفيق ترا خار در پاى رفته

﴿ نثر ﴾

پس اول عزمه کلدمکه کرم ایدوب نقدر زحمت ایسه کلبهٔ احزانه قدم رنجه بیوره سن ودعوته اجابتی که سنت سنیه در ذمت همتکه واجب بیلوب داروده یارمی دیدارمبارککله مشرف قیله سن تا احفاد وانسیم سنک بکامبلغ محبتکی بیله لر واحباب واصحابم مقدم همایونکله قدم مباهاتی فرق فرقدانه قویه لر هم جان ودل سنک وصالکله شاد اوله وهم مأمن ومنزل سنک زیب جمالکله زینت وبها بوله

﴿ بیت ﴾

کوشهٔ کاشانه مه برلحظه احسان ایله کل

کلبهٔ احزانمی تازه کلستان ایله کل

﴿ نثر ﴾

مقرردر که سنک شرف قدومکله بنم آفتاب قدرم ارتفاع بولور اماسنک ماه جاهکه نقصان کلمز

﴿ بیت ﴾

چه کم شود زتوای مه که برمنت کذرافتد

که تا بروزنم از رویت آفتاب درافتد

﴿ نثر ﴾

واكابر اصاغری دم وقدمله نواخت ایتمکله شان
شریفلرینه شین وعار لاحق ومتطرق اولمز

﴿ بیت ﴾

جهان محتاج ایکن کون پرتوینه
وارر عار ایلمز درویش اوینه

﴿ نثر ﴾

ودخی دیلرمکه سنك تعظیم وتکریمك بابنده شرط
مبالغه بی تقدیم ایدوب مائدهٔ ضیافتکی نعم بی نهایتله
وندما وظرفادن برجماعت ایله آراسته قیلم بو وسیله ایله
شاید که حقوق مکارمکدن بعضسنی ادا ایدهبلم بوز ینه
ایتدی بو تکلفدن فارغ اول که چون عقد محبت ووداد
انتظام بوله وربط مودت واتحاد استحکام پذیر اوله
تکالیف خدمت وتکلف مراسم ضیافت نته که دأب
ارباب رسم وعادتدر مشقت زائده ومؤنت بی فائدهدر
دیمشلردر که (شر الاخوان من تکلف له) ☼ ع ☼
تکلف گر نباشد خوش توان زیست ☼ ونیم سکا مهر
ومحبتمه که زیاده نعمت وغنیمت عدایدرسن اول دکلو
منت ایلمه که سنك مصاحبت ومصادقتکله بنم افتخار
وابتهاجم وسنك موانست ومجالستکه بنم

(افتقار)

افتقار واحتياجم دخی زیاده درکه بن وطن ومسکن وتخت و بخت وسلطنت ومملکت وخدم وحشمدن جدا وشوب کرداب غربت وعذاب وحشته مبتلا اولمش ایدم ایزد تبارك وتعالی سنك میامن مصاحبتکله بنی مشرف قیلسه و بو محنت غربتده سنك موهبت محبتك ارزانی بیورمسه بنی چنکال آزار روزکاردن کیم آله بیلوردی وزندان محنت هجراندن کیم خلاص قیلوردی

بيت

در ین وحشتسرای محنت آباد
بدیدار تو خوش دل باشم وشاد

نثر

بو مقدمات موجبنجه سنك بنم یانمده لطفکه نهایت یوق و بنم سنك اوزرکده حقمدن ایسه سنك بنم اوستمه حقك چوقدر بو تقدیرجه سن بو کلفت ومؤنته محتاج دکلسن علی الخصوص که باب محبتده حسن سیرت وخلوص سریرت تهیئهٔ اسباب عشرتدن مقدم وتقدیم فائدهٔ معنوی ترتیب مائدهٔ صوریدن اولی واهمدر

بيت

ی تکلف دوست می باید که باشد زان دوست
درمیان رسم تکلف کر نباشد کو مباش

نثر

سنك پشت ایتدی ای رفیق همدم وای صدیق محرم
سنی دعوتدن غرض وغایت همان رعایت لوازم ضیافت
وعرض تکلفات نعمت وشهوت دکلدر بلکه مراد
جدالق میاندن کیدوب شرف مواصلت دائمی میسر
اولمقدر (ع) نمیخواهم که یکدم بی تو باشم * وزغه
ایتدی (ع) در راه عشق مرحلهٔ قرب و بعد نیست *
احباب بیننده فرضا که بعد المشرقین اولسه چون
بری برینه صحت وسلامتلری خبری دائما واصل وهر
برینك خیال جمالیله جانبنه راح روح حاصل اوله
دوریٔ صوری حجاب رویٔ قرب معنوی واقع اولمز
وهر برینك دیدهٔ خیالی بر برینك وصالی وجمال
بدیع المثالی مشاهده سندن فارغ وخالی قالمز

بیت

قرب روحانی اکر هست میان من ودوست
چه تفاوت کند از بعد مکانی باشد

نثر

بو بابده بور باغی بعض کارلر زاده طبعیدر

بیت

کر نقد نداریم وصالت در دست

در دیده بقینست خیالت پیوست

در ظاهر اکر وصال جسمانی نیست

غم نیست چو اتصال روحانی هست

نثر

کشف بردفعه دخی تنور تضرعی پرتاب و تیر نیازی
جانب هدف مراده پرتاب ایتدی عاقبت دم کرمی
دن سنکین یوزنه بی موم کبی نرم ایدوب سنک پشته ایتدی
ای یار بیریا بو قدر ابرام نه لازم که طلب رضای احبا
مذهب موتده و آیین فتوتده فرض واجب الادادر و سنك
دعوتنه اجابت واجب و اشارتنه اطاعت مناسبدر
* ع * ازدوست یك اشارت ازما بسر دویدن *
ولیکن بکا آبدن عبور متعذر و سفینهٔ سینه ایله بو دریادن
جزیره یه مرور غایت متعسر در کشف ایتدی غم یمه که
بن سنی پشتمه کشتی سیله بو دریادن کچورم و برساعتده
اول جزیره یه که منبع امن و راحت و معدن نعمت
و غنیمتدر ایلتورم و بالجمله اول دیاری اولقدر مدح و ترویج

ایتدی که یوزینه‌نك قلبی بالضروره اکا تهییج ایتدی
وناکام توسنلکن قویوب کام قبولنه مقتضاسنه رام
اولوب زمام اختیارین الینه ویردی سنك پشت
فی الحال آنی پشتنه آلوب جزیره جانبنه متوجه اولوب
سینه‌سن آبه اوردی چون میان دریایه یتشدی کشتیء
خاطری کرداب تشویشه دوشدی و کندیله اندیشه
ایتدی که بو عمل عاقبت ندامت وملامته مفضیدر
و بو امل آخر فضاحت وقباحتی مقتضیدر بو مقدمات
عذرکه ترتیب ایدرسن بدنامتلقدن غیری نه نتیجه
ویرر و بو تخم حیله ومکر که زمین سینه‌ده اکرسن
دشمنکاملقدن غیری نه یی مثمر اولور

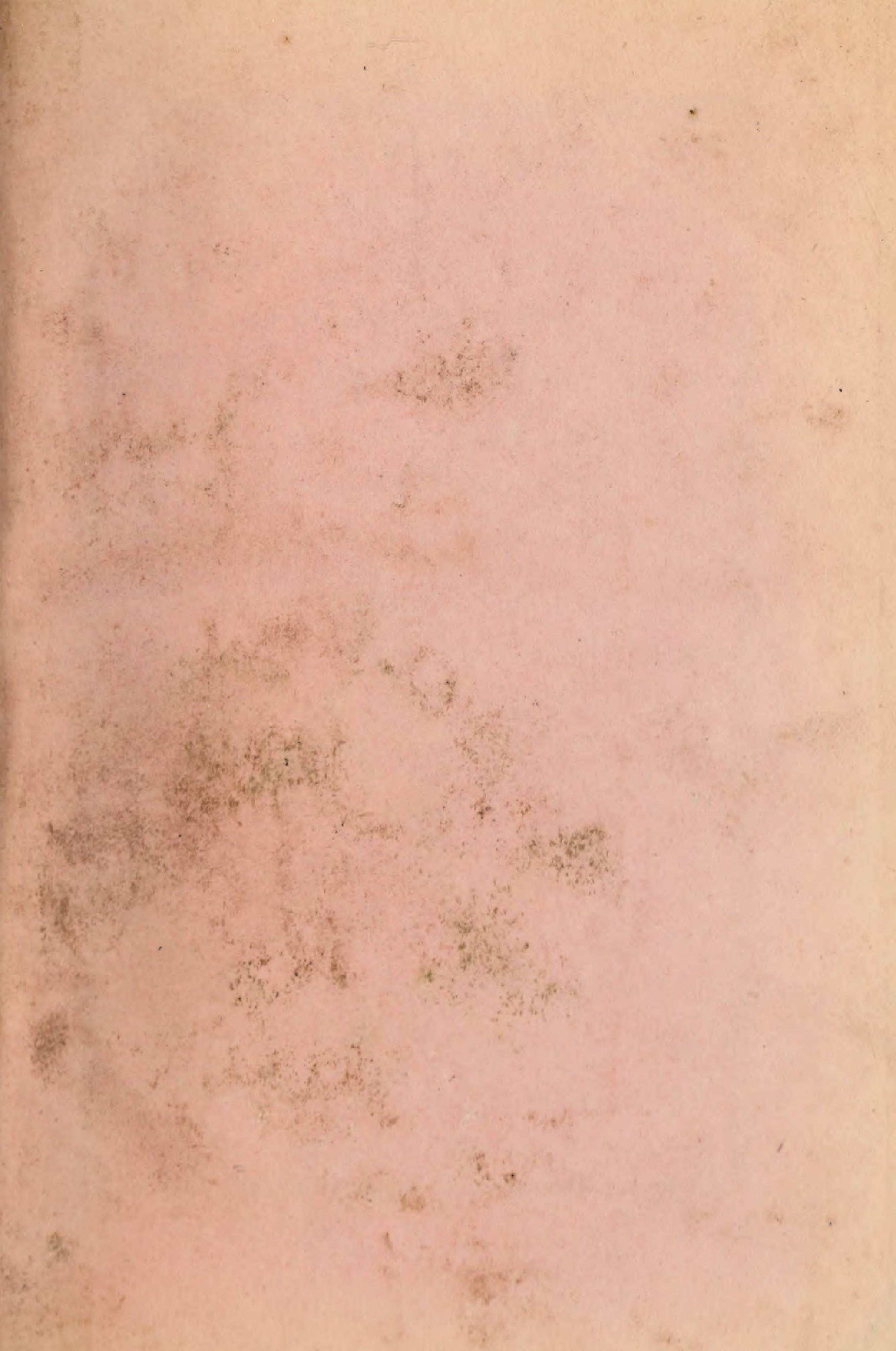
﴿ بیت ﴾

هر که ز کلزار وفار و بتافت
خار جفا سینهٔ اور اشکافت

﴿ نثر ﴾

نساء ناقصات العقل ایچون عقل تام وادراك تمام
ایله موسوم اولان یار وفاداره که نادرهٔ روزکاردر
کرمکری درمیان وخدنك غدری درکمان ایتمك سمت
اخیار دکل بلکه صفت اشراردر

(بیت)

3 1761 08123222 5